

SOURCES OF SANSKRIT LEXICOGRAPHY.

Edited by order of

The Imperial Academy of Sciences of Vienna.

VOLUME I.

THE

ANEKARTHASAMGRAHA of HEMACHANDRA.

With Extracts from the Commentary of Mahendra.

EDITED BY

TH. ZACHARIAE.

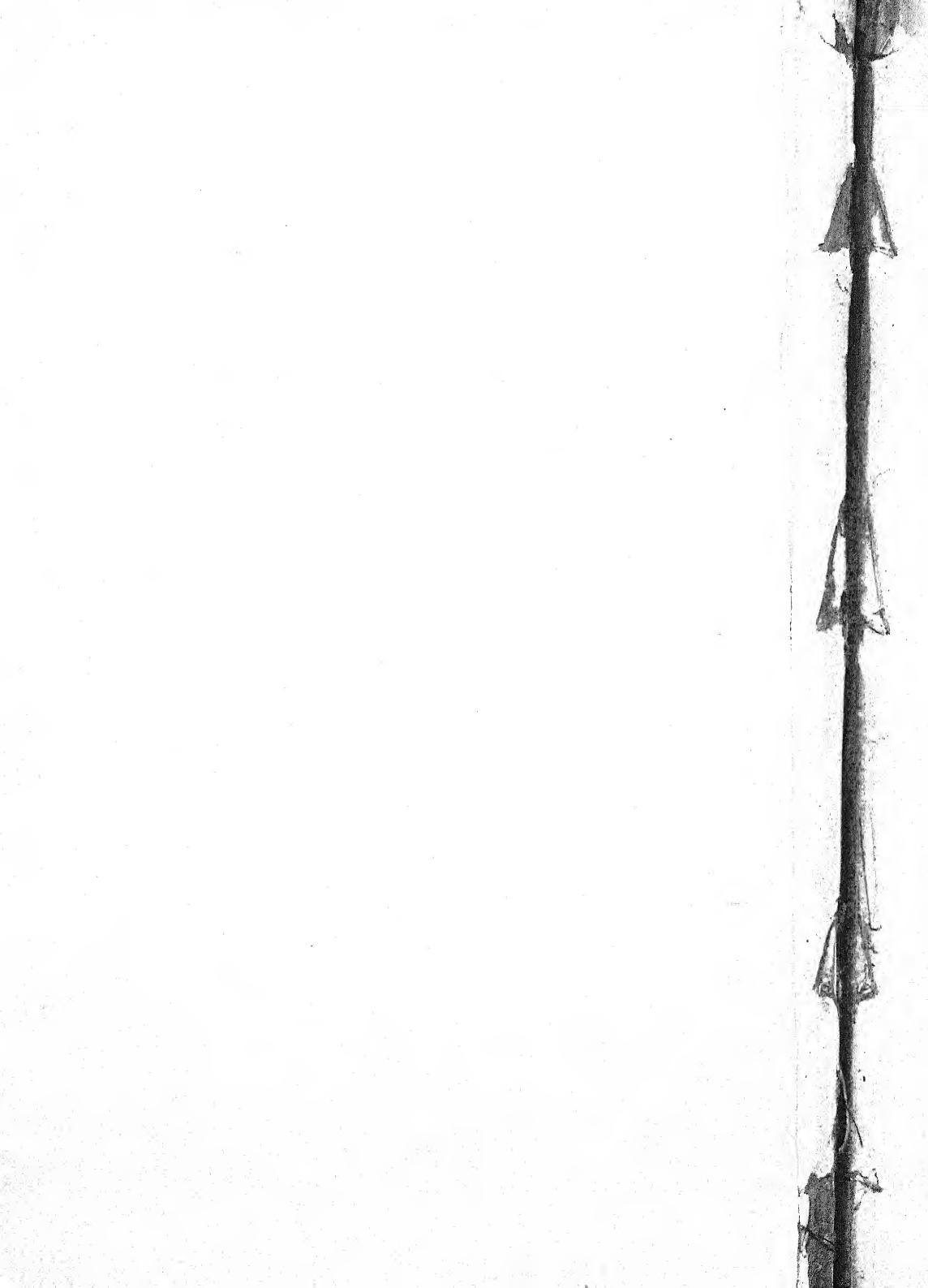

ALFRED HÖLDER.

Bombay:

EDUCATION SOCIETY'S PRESS, BYCULLA.

1893.

NOT TO BE ISSUED

अथ श्रीहेमचन्द्रसूरिपणीतोनेकार्थसंग्रहः
श्रीमहेन्द्रसूरिविरचितटीकासारसहितः ॥

THE

ANEKARTHASAMGRAHA OF HEMACHANDRA.

EDITED

With Extracts from the Commentary of Mahendra.

BY

THEODOR ZACHARIAE.

THEODOR ZACHARIAE.

Vienna:

ALFRED HÖLDER.

Bombay:

EDUCATION SOCIETY'S PRESS, BYCULLA.

1893.

Calculus

Lecture

25

Inscribed

TO

OTTO VON BÖHTLINGK AND RUDOLF VON ROTH,

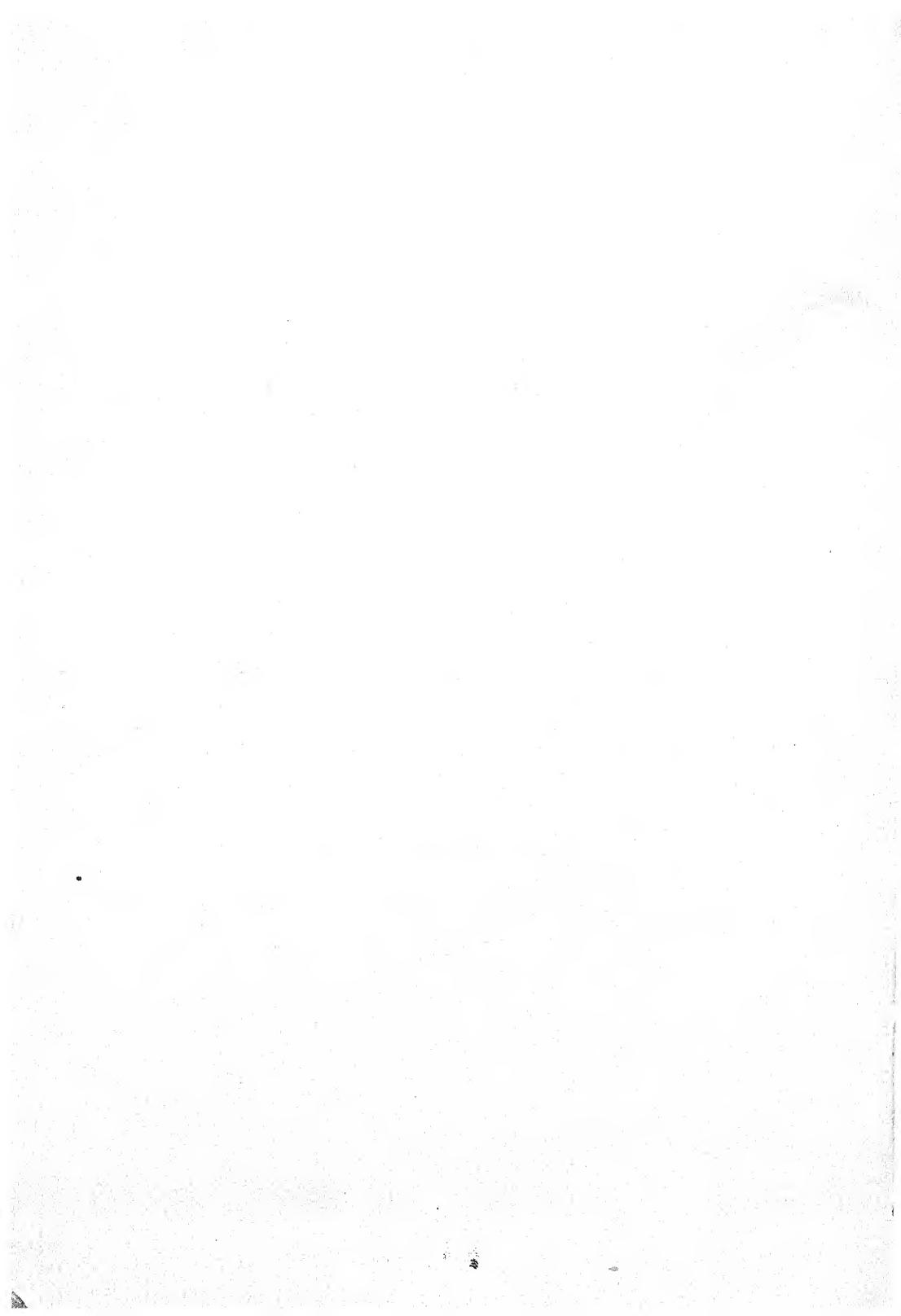
The Founders of Sanskrit Lexicography in Europe,

BY

The Committee of the Imperial Academy of Sciences

Superintending the Edition of the Sources of Indian Lexicography.

3419
19 3419 55
Satk Hem 2ac.

PREFACE.

THE present edition of the Anekârthasaṅgraha with extracts from Mahendra's commentary, the Anekârthakairavâkarakau-mudî, is based upon the following manuscripts, all of which belong to the Government Collection in the Deccan College Library at Puna, and none of which bears a date :—

(1) P., an ancient palm-leaf MS. containing the text only with a few glosses, fully described by Professor Kielhorn in his Report on the Search for Sanskrit MSS., Bombay 1881, p. 3; the copy used here was made in 1882.

The following two MSS. contain both the text and the commentary :—

(2) A., a paper MS., Collection of 1875-76 No. 702, consisting of 184 leaves or rather 186, there being two leaves numbered 116, and two 120. The text is given twice, in the middle of the pages in a larger handwriting, and again in the commentary. In the colophon the MS. is stated to have been written Śri-Râjanagare, *i.e.*, probably in Ahmadâbâd. The MS. is on the whole well preserved and correct. But there are several lacunae, and unfortunately, a number of leaves has suffered from moisture or other causes, whereby many passages have become almost illegible even for a practised eye. Fols. 73-124 have been re-written by one or perhaps two hands. The later hands are not so correct as the rest of the MS. The MS. was discovered by Dr. Bühler, who gave a short notice of the Commentary on the Anekârthasaṅgraha as early as 1874 in the Monatsberichte of the Academy of Sciences of Berlin, March 1874, p. 280=Ind. Ant. IV., p. 82, according to an incomplete Jesalmir MS. In his essay on the Life of Hemachandra (Wien, 1889; p. 43, 88) the same scholar has shown, that Mahendrasûri, who was a pupil of Hemachandra, composed the commentary on the Anekârthasaṅgraha soon after his teacher's death in the last quarter of the 12th century; compare Peterson's First Report, p. 51, and for particulars regarding the arrangement and contents of the commentary, my Beiträge zur Indischen Lexicographie, pp. 75—78.

(3) B., another paper MS., Collection of 1882-83 No. 234, 217 leaves. This MS. was discovered by Prof. Peterson and described by him in his First Report, Bombay 1883, p. 51 and 89. On many leaves, the writing is almost effaced, apparently because the leaves had stuck together and subsequently suffered when they were separated. As to correctness and completeness, this MS. cannot compare with A. The latter MS., therefore, forms the basis of my edition. I have, however, derived great help from B for passages where A is almost illegible or where it has a lacuna. Here I may mention that sometimes unfortunately both MSS. omit the same parts of the commentary. The commentary is—certainly or apparently—defective under the words अज्जनी, आनर्त, इति (7, 22), उत्सव, उपसंचर, कालपृष्ठ, कुदाल, तथा, तमोपह, नभश्वर, परा, प्रवह, रोहिताश्व, साक्षात्, स्वत्सि, हस्तिकर्ण; and it is entirely wanting under दोषज्ञ, परिसर, प्रचण्ड, मकुष्ट and सौदामिनी; for particulars see the various Readings.¹

Besides, two MSS. of a book on which Mahendra has drawn largely, the Mañkhakośa, one of Dr. Bühler's Kaśmīr discoveries, have been of great assistance. For many corrupt passages in Mahendra's commentary I have used the *tīkā* on Mañkha as a sort of third manuscript. As to the MSS. of the Mañkhakośa, it will suffice here to say that the first is a birch bark MS. and contains the text almost complete, whilst the second is a modern paper MS. comprising about two-thirds of the text and the commentary. It ends abruptly with the comment on the word गुरु.²

The text of the Anekārthasaingraha in the present edition, is exhibited almost without variants. For my MSS. really differ in minor points only, and the majority of the meanings ascribed to the Anekārthas is amply supported by the glosses, explanatory remarks and examples in the Commentary. I may add here that, with one exception, I have paid no regard to former editions of Hemachandra's Kośa.³

¹ It would appear that other MSS. of the Commentary are hidden in the libraries of India, see e. g., Dr. Bhāndarkar's Report for 1883-84, p. 177.a ; 209,b ; 213,b where an Anekārthasaingraha, consisting of 229 leaves is mentioned. That a MS. was in the hands of the late Pandit Durgāprasad, is clear from the fact that he quotes from it in his editions of Sanskrit works.

² Compare my edition of the Śāsvatakośa, p. XI.—XIV., and my Beiträge z. Ind. Lex. p. 70. I intend to edit the Mañkhakośa hereafter, for which Dr. Stein has lately acquired new materials.

³ Compare on the Calcutta edition of 1807 my Beiträge, pp. 78-93, and on Borooah's edition in his Nānārthasaingraha my remarks in the Göttingische Gelehrte Anzeigen 1865, pp. 384-96.

Mahendra's commentary is quite a unique work and, therefore, of the greatest importance for Sanskrit lexicography. It is, in fact, the only complete commentary on one of the larger Anekârthakośas that up to the present date has come to light. Of the Maṅkha-tikâ two-thirds only have come down to us. Besides, the Maṅkhakośa does not cover as large a ground as Hemachandra's glossary. A Viśva-tikâ certainly seems to exist, for it is quoted. But it has not yet been recovered. If it existed before Mahendra's time, it probably formed his principal source.

Considering the great importance of Mahendra's commentary I should have liked to, but I could not give it in its entirety. However, the first Kâṇḍa has been printed, as it stands in the MSS., to serve as a specimen of the whole. For the rest of the commentary, I had to confine myself to extracts. Although a comparison of the first Kâṇḍa with the rest would show what has been omitted and what has been retained, I give the following particulars. I have omitted, as a rule :—

(1) The etymologies and quotations from Hemachandra's grammatical works. But I have always taken into consideration the etymologies where the MSS. differ and where it was necessary to decide for one form.

(2) The statements referring to the classification of the words as adjectives or substantives and to their gender; in the Extracts from the Commentary, too, the genders have only been distinguished when this was absolutely necessary.

(3) The explanations of the meanings, the विषमार्थप्रकाशनम्, Intr., verse 8, except where they differ from those given in the Petersburg Dictionary. But I have retained miscellaneous remarks of the commentator, whenever they furnish interesting and to my knowledge new matter, likewise glosses whenever the words employed are of rare occurrence or elsewhere stated to be provincial terms. The additional meanings, mostly taken from the Maṅkhakośa, have been given without exception, together with the examples quoted for them.

(4) Examples (दृष्टान्त) for meanings which are well-known and the occurrence of which has been shown by Böhtlingk in his Dictionaries, except when they seemed to me better and older than those quoted by him. The great number of apparently useless

quotations in the second Kānda, down to about 2,355, serves to show more prominently the range of literature studied by the commentator. Besides, in the 7th or Avyaya Kānda every example without exception has been given, because in the majority of the cases it was impossible to distinguish between what is sufficiently authenticated by your Dictionaries and what is not. Finally, I have kept all examples quoted under those words which have a great variety of meanings, and all examples quoted from the eighth Sarga of the Kumārasaṁbhava. Several quotations given by Mahendra more than once, are printed in full in one place only. But for settling the text, all the readings in the different passages have been compared. The same holds good for the concluding verses, or Praśasti, which has been printed at the end of Kānda II., whilst in the MSS. it is repeated after Kāndas III. and VII.

Most of the references to published Kośas have been omitted, as they are given in the Petersburg Dictionary; references to unpublished Kośas likewise, except when they furnish new lexicographical matter, and, lastly, most of the general references, *e. g.*, to the Kāmasūtra or the Nighantu.

Apart from these omissions, the commentary is given complete, and its wording has been preserved as far as possible.

The examples adduced in the commentary amount to about 7,000. They are, almost without exception, given anonymously and mostly consist of fragments of verses. In order to trace the passages to their sources, I have had to go through a good many books. But many passages are probably quoted from books not yet published, or inaccessible to me. It may also be that some quotations from well-known texts have escaped my notice.

The work of identifying the quotations was finished in 1889. Since that time, whilst the book was being carried through the press, I have occasionally come across some quotations, *e. g.*, in the texts recently published in the Kāvyamālā. These Additional References are given at the end of the volume.

Of the numerous and interesting variants that appear in Mahendra's quotations, I have preserved as many as I could within my limited space. But many, of course, had to be omitted altogether.

Further, the abbreviations, which I have been compelled to introduce, have been duly explained at the end of the book. The figures following them usually refer in the case of dramas and Kāvyas to the Aïka or Sarga and the verse, except when the first figure is preceded by p. Of works like the Kāvyaprakāśa, the pages and lines are quoted, except in a few cases, where Roman figures have been used to denote the chapters.

The sign of interrogation [?] has been employed to indicate doubtful words or passages, which it was not in my power to restore with certainty. In some cases I have preferred printing what I found in the MSS. instead of forcing upon the reader unconvincing conjectures.

Additions of my own to what Mahendra gives, are generally placed between brackets, or may be recognized by the letter c. (compare).

As regards the spelling of words, I have generally followed the Petersburg Dictionary. The orthography of my best MS. has, however, sometimes been adhered to, especially in the case of names of plants.

In the Various Readings at the end of the volume, I have taken into account chiefly the MS. A, upon which the edition is based. Of B, I have considered it sufficient to give only the more important variations. A few conjectures and corrections, the results of a thorough comparison of the printed text with the MSS. have been added.

So long ago as 1881, the MS. A was transmitted to me from India, and I at once resolved to edit it. But it turned out to be insufficient, and no publisher or learned body could be found to undertake the publication. Some of the results, however, which I gathered from the perusal of the commentary, I published, as opportunity offered, in several papers and reviews, and especially in my *Beiträge zur Indischen Lexicographie*, Berlin 1883. For general information I would refer to the latter book. At last, after a second MS. had been discovered by Professor Peterson, I set to work again towards the close of 1888 and finished the edition early in 1891. The possibility of its publication was given when the Imperial Academy of Vienna generously offered to defray the

expenses of printing, and the Secretary of State for India made an additional grant of £ 30.

My thanks are due, besides, to the Royal Academy of Sciences of Berlin for granting me the interest of the Bopp-Stiftung in furtherance of the work; to K. M. Chatfield, Esq., Director of Public Instruction, Bombay, for the loan of the MSS. during a protracted period of time; to Professor Kielhorn, for assisting me in settling the text of the grammatical quotations in the first Kânda; to Professor Pischel for supplying me with some references and kindly placing at my disposal his copy of a good MS. of the Viśvakośa; lastly, to Prof. Bühler, who has encouraged me to undertake the work, and to whose continued advice and assistance I owe more than I can express.

November 25th, 1892.

८० ॥ उं नमः सर्वज्ञाय ॥ अहं ॥

ध्यात्वाहतः कृतैकार्थशब्दसंदोहसंयहः ।
 एकस्वरादिष्टकाण्डा कुर्वनेकार्थसंयहम् ॥ १ ॥
 अकारादिक्रमेणादावत्र कादिक्रमोन्ततः ।
 उहेश्यवचनं पूर्वं पथादर्थप्रकाशनम् ॥ २ ॥
 यत्रेक एव रूढोर्थो यौगिकस्तत्र दृश्यते ।
 अनेकस्मिस्तु रूढेर्थे यौगिकः प्रोच्यते न वा ॥ ३ ॥
 पदानां भङ्गतो योस्मिन्ननेकोर्थः प्रकाश्यते ।
 पदर्शनीयो नैवासौ तस्यानन्त्यप्रसङ्गतः ॥ ४ ॥
 को ब्रह्माण्यात्मनि रत्नौ मयूरेन्नौ यमेनिले ।
 कं शीर्षेष्ठु सुखे खं स्वः संविदि व्योमनीन्द्रिये ॥ ५ ॥
 शून्यविन्दौ सुखे खस्तु स्वर्ये गौहृदके इशि ।
 स्वर्गे दिशि पश्चौ रदमौ वज्रे भूमाविष्ठौ गिरि ॥ ६ ॥
 त्वग् वल्कले चर्मणि च न्यग् निष्ठे नीचकात्मन्ययोः ।
 रुक् शोभाकिरणेच्छाद्यु वाग् भारत्यां वचस्यपि ॥ ७ ॥
 जूराकाशसरस्वत्यां पिशाच्यां जवनेषि च ।
 ज्ञः स्याद्विचक्षणे पद्मासनं चान्द्रसमायनौ ॥ ८ ॥
 सद्विद्यमाने सत्ये च प्रशस्तार्चितसाधुषु ।
 भः शुक्रे भमुडौ भांशौ भूस्तु भूमिरिव क्षितौ ॥ ९ ॥
 स्थाने च मः पुनः शंभौ मा लक्ष्म्यां वारणेव्ययम् ।
 किं क्षेपनिन्दयोः पश्चे वितकै ज्या तु मानरि ॥ १० ॥
 क्षमामौव्योर्द्युदिने वह्नौ द्यौस्तु स्वर्गे विहायसि ।
 रस्तीक्षणे इहने रास्तु सुवर्णे जलदे धने ॥ ११ ॥
 द्रुः कामरूपिणि स्वर्णे धूर्यानमुखभारयोः ।
 पूः शरीरे नगरे च शीर्नक्ष्म्यां सरलद्रवे ॥ १२ ॥

वेषोपकरणे वेषरचनायां मतौ गिरि ।

शोभाचिवर्गसंपत्त्योः सूः सुवे निर्जरेपि च ॥ १३ ॥

वः पश्चिमदिगीशो स्यादैपत्ये पुनरव्ययम् ।

वौः स्वर्गनभसोः स्वो ज्ञात्यात्मनोः स्वं निजे धने ॥ १४ ॥

दृग् द्रष्टृदर्शनध्यदिण विद् प्रवेशो नृवैश्ययोः ।

तृट् तृष्णावर्त्तवच्च भवेल्प्साविपासयोः ॥ १५ ॥

त्विद् शोभायां जिगीषायां व्यवसाये रुचौ गिरि ।

भाः प्रभावे मयुखे च मास्तु मासे निशाकरे ॥ १६ ॥

इत्याचार्यश्रीहेमचन्द्रविश्चित्तेनेकार्थसंग्रह एकस्वरकाण्डः प्रथमः ॥

अकों द्वुभेदे स्फटिके ताम्रे सूर्ये विडौजसि ।

अकं दुःखाघयोरङ्गो भूषारूपकलक्षमसु ॥ १ ॥

चित्राजौ नाटकाद्यांशे स्थाने क्रोडेन्तिकागसोः ।

इकोन्यः कैवलः अष्टः संख्या कल्कोधविष्टयोः ॥ २ ॥

दम्भे पापिनि किद्वे च कङ्गो ब्राह्मणलिङ्गिनि ।

लोहपृष्ठे यमे कर्कः श्वेताश्चे दर्पणे घटे ॥ ३ ॥

कर्केतनेमौ राशौ च काकः स्यात्पीठसर्पिणि ।

दीपमानद्वुभेदेषु शिरोवक्षालने द्विके ॥ ४ ॥

काकं काकसमूहे स्याद्रतवन्धे च योषिताम् ।

काका तु काकजङ्गायां काकोलीकाकनासयोः ॥ ५ ॥

काकोदुम्बरिकाकाकमाचिकारक्षिकास्वपि ।

किञ्चुः प्रकोष्ठे हस्ते च वितस्तौ कुत्सितेपि च ॥ ६ ॥

कोको वृके चक्रवाके खर्जूरीद्वुममेकयोः ।

छेको विदग्धे विश्वस्तमृगनीडजयोरपि ॥ ७ ॥

टङ्गो नीलकपित्येसिकोशो कोपेदमदारणे ।

मानान्तरे खनित्रे च जङ्गायां टङ्गेणपि च ॥ ८ ॥

तर्को वितर्के काङ्गायामूहकर्मविशेषयोः ।

त्रिका कूपस्य नेमौ स्याच्चिं पृष्ठाधरे त्रये ॥ ९ ॥

तौकं संतानसुतयोर्द्विकः स्यात्काककोकयोः ।
 न्युद्गुर्मृगे मुनौ नाकाः स्वः खे नाकुस्तु पर्वते ॥ १० ॥
 मुनिवल्मीकयोर्निष्कः कर्पे हेमनि तत्पले ।
 दीनारे साष्टसुवर्णशते वक्षोविभूपणे ॥ ११ ॥
 पङ्कोधे कर्दमे पाकः पचने शिशुदैत्ययोः ।
 बको रक्षोभिदि श्रीदे शिवमङ्गीबकोटयोः ॥ १२ ॥
 भूकमिठ्ठ्रे काले भेको मेघमण्डूकभीरुपु ।
 मुष्को मोक्षदुमे संघे तस्करे मांसलाण्डयोः ॥ १३ ॥
 मूको दैत्यावाग्नीनेषु रङ्गः कृपणमङ्गयोः ।
 राका कच्छां दृष्टरजः कन्यायां सरिदन्तरे ॥ १४ ॥
 पूर्णदुर्पूर्णिमायां च रेकः शङ्काविरेकयोः ।
 हीनेपि रोकं क्रयणभेदे नावि विले चरे ॥ १५ ॥
 रोकोशौ लङ्गा तु शाखा शाकिनी कुलदा पुरी ।
 लोको विश्वे जने वलकं शकले त्वचि शल्कवत् ॥ १६ ॥
 शको देशे राजभेदे शङ्का स्यात्संशये भये ।
 शङ्कः पञ्चशिराजाले संख्याकीलकशंभुषु ॥ १७ ॥
 यादोखभेदयोर्मैदू शाको श्वीपे नृपे दुमे ।
 शक्तौ हरितके चापि शुको व्यासजकीरयोः ॥ १८ ॥
 रक्षोमात्ये शुकं यन्थिपर्णेरलुशिरीपयोः ।
 शुल्कं घट्टादिदातव्ये जामातुथापि बन्धके ॥ १९ ॥
 शूकोनुक्रोशकिंशावीः शोकेभिषवशुङ्गयोः ।
 शूका हृष्टेष्ये इलोकसु पद्यवन्धे यशस्यपि ॥ २० ॥
 शौकं शुकानां समूहे खीणां च करणान्तरे ।
 सुका वाणोत्पलवाताः स्तोकः स्याच्चातकाल्पयोः ॥ २१ ॥
 नखं पुनर्गन्धद्रव्ये नखः करजपण्डयोः ।
 न्युड्डः सामविशेषस्य पद्मोक्तार्यामतिप्रिये ॥ २२ ॥
 पुड्डः स्यान्मङ्गलाचारे शराङ्गदयेनयोरपि ।
 प्रेड्डं पर्यटने नृत्ये दोलायां वाजिनां गतौ ॥ २३ ॥

मुखमुपाये प्रारम्भे श्रेष्ठे निःसरणास्ययोः ।
 रेखा स्यादल्पके छज्जन्यामोगोङ्गेखयोरपि ॥ २४ ॥
 लेखो लेख्ये दैवते च लेखा राज्यां लिपावपि ।
 वीड्हा तु शूकशिग्मवायां गतिभेदे च नर्तने ॥ २५ ॥
 शङ्खः कम्बौ निधिभेदे स्यान्नख्यामलिकास्थनि ।
 शाखा द्रुमांशे वेदांशे मुजे पक्षान्तरेन्तिके ॥ २६ ॥
 शिखाप्रमात्रे चूडायां केकिचूडाप्रधानयोः ।
 ज्वालायां लाङ्गलिकायां शिफाशाखाघृणिष्वपि ॥ २७ ॥
 सखा सहाये मित्रे च सुखं त्रिदिवशर्मणोः ।
 सुखा प्रचेतसः पुर्यमगः स्यान्नगवत्तरौ ॥ २८ ॥
 शैले सरीसुपे भानावङ्गमन्तिकगात्रयोः ।
 उपसर्जनभूते स्यादभ्युपायप्रतीकयोः ॥ २९ ॥
 अङ्गा नीवृद्धिशेषे स्युरिङ्गः स्यादिङ्गितेभूते ।
 ज्ञानजङ्गमयोथापि खगोर्कप्रहपक्षिषु ॥ ३० ॥
 शारे देवेषि खङ्गोसौ खङ्गिशृङ्गे च गण्डके ।
 टङ्गः खनित्रे जङ्गास्योस्त्यागो वर्जनदानयोः ॥ ३१ ॥
 दुर्ग पुनर्दुर्गमे स्यादुर्गा तु नीलिकोमयोः ।
 नागो मतङ्गजे सर्वे पुंनागे नागकेसरे ॥ ३२ ॥
 क्रूराचारे नागदन्ते मुस्तके वारिदेषि च ।
 देहानिलविशेषे च श्रेष्ठे स्यादुत्तरस्थितः ॥ ३३ ॥
 नागं रङ्गे सीसपत्ने स्त्रीबन्धे करणान्तरे ।
 पिङ्गी शम्यां पिङ्गा हिङ्गनालयां गोरोवनोमयोः ॥ ३४ ॥
 पिङ्गं वालके पिशङ्गे पूगः क्रमुकसंघयोः ।
 फलगः काकोदुम्बरिकावृक्षे निरर्थकेपि च ॥ ३५ ॥
 भगोर्कज्ञानमाहात्म्ययशोवैराग्यमुक्तिषु ।
 रूपवीर्यप्रयत्नेच्छाश्रीधर्मैश्वर्ययोनिषु ॥ ३६ ॥
 भङ्गस्तरंगे भेदे च रुग्विशेषे पराजये ।
 कौटिल्ये भयविच्छित्योर्भङ्गा शणे भङ्गः पुनः ॥ ३७ ॥

भक्तिवीच्योर्भागो रूपार्धके भाग्यैकदेशयोः ।

भृङ्गं त्वक्पत्नं भृङ्गास्तु विष्णुधृस्याटमार्कवाः ॥ ३८ ॥

षट्पदोथ भृगुः सानौ जमदग्निप्रपातयोः ।

शुके रुद्रे च भोगस्तु राज्ये वैश्याभृतौ सुखे ॥ ३९ ॥

धनेहिकायफणयोः पालनाभ्यवहारयोः ।

मार्गो मृगमदे मासे सौम्यर्क्षेन्वेषणे पथि ॥ ४० ॥

मृगः कुरुङ्गे याद्वायां मृगयायां गजान्तरे ।

पशौ नक्षत्रमेदे च मृगी तु वनितान्तरे ॥ ४१ ॥

युगं हस्तचतुष्पके स्याद्रथाद्यङ्गे कृतादिके ।

वृद्धिनामौपथे युग्मे योगो विश्रवधातिनि ॥ ४२ ॥

अलब्धलाभे संगत्यां कार्मणध्यानयुक्तिषु ।

वपुःस्थैर्यप्रयोगे च संनाहे भेषजे धने ॥ ४३ ॥

विष्वक्षम्भादावुपाये च रङ्गः स्यान्नन्तयुद्धवौः ।

रागे रङ्गं तु त्रपुणि रागः स्याल्लोहितादिषु ॥ ४४ ॥

गान्धारादौ क्षेशादिकेनुरागे मत्सरे नृपे ।

लङ्गः सङ्गे च षिङ्गे च लिङ्गं मेहनचिह्नयोः ॥ ४५ ॥

शिवमूर्तावनुमाने सांख्योक्तविकृतावपि ।

वङ्गः कर्पसे वृन्ताके वङ्गा जनपदान्तरे ॥ ४६ ॥

वङ्गः त्रपुणि सीसे च वल्लुश्छागमनोजयोः ।

व्यङ्गो भेके हीनाङ्गे च वेगो रथप्रवाहयोः ॥ ४७ ॥

रेतःकिंपाकयोश्चापि शार्ङ्गे विष्णुधनुर्धनुः ।

शुद्धग्यानाते वटे इक्षे शृङ्गं चिह्नविषाणयोः ॥ ४८ ॥

क्रीडाम्बुद्धन्वे शिखरे प्रभुत्वोत्कर्षसानुपु ।

शृङ्गः कूर्चशीर्षे शृङ्गी स्वर्णमीनविशेषयोः ॥ ४९ ॥

विषायामृषभौषध्यां सर्गस्त्यागस्वभावयोः ।

उत्साहे निश्चयेध्याये मोहानुमतिसृष्टिषु ॥ ५० ॥

अर्धः पूजाविधौ मूल्येवं दुःखे व्यसनैनसोः ।

उद्दो हस्तपुटे वह्नौ इलाघायां देहजानिले ॥ ५१ ॥

ओघः प्रवाहः संधातो द्रुतनृत्तं परंपरा ।
 उपदेशथ मैघस्तु मुस्तके जलदेपि च ॥ ५२ ॥
 मोघो दीने निष्कले च मोघा स्यात्पाटलातरौ ।
 लघुः सृक्षा लघवसारं ह्रस्वं चार्वगह द्रुतम् ॥ ५३ ॥
 इलाघोपास्तीच्छयोः स्तोत्रेच्चा पूजा प्रतिमापि च ।
 कचः द्रुष्कबणे केशे बन्धे पुत्रे च गीष्पतेः ॥ ५४ ॥
 कचा करेष्वां काचोक्षिरोगे शिक्ष्ये मणौ मृदि ।
 काञ्चि गुञ्जामेखलयोः पुर्णी कूर्चौ विकत्थने ॥ ५५ ॥
 इमश्रुणि इम्भे भ्रूमध्ये क्रौञ्चो द्रीपे खगे गिरौ ।
 चर्चा स्याच्चर्ममुण्डायां चिन्तास्थासकथोरपि ॥ ५६ ॥
 चञ्चुः पञ्चाङ्गुले त्रोट्यां नीचः पामरखर्वयोः ।
 मोचा शालमलिकदल्योर्मैचः शिग्रौ रुचिर्युतौ ॥ ५७ ॥
 स्पृहाभिष्वङ्गशोभासु वचः शुक्रे वचौषधौ ।
 शारिकायां वीच्याल्यूम्यैर्वकाशे सुखाल्पयोः ॥ ५८ ॥
 शचीन्द्राणीशतावयोः शुचिः शुद्धे सितेनले ।
 मीष्माधादानुपहवेषूपधाशुद्धमन्त्रिणि ॥ ५९ ॥
 शृङ्गारे सूच्यमिनये व्यधने करणे खियाः ।
 अच्छो भलूके सफटिकेमलेच्छाभिमुखेवययम् ॥ ६० ॥
 कच्छो द्रुभेदे जौकाङ्गेनप्राये तटेपि च ।
 कच्छास्तु देशे कच्छा स्यात्परिधानापराच्चले ॥ ६१ ॥
 चीर्णी वाराद्यां च गुच्छो गुच्छे हारकलापयोः ।
 पिच्छः पुच्छे पिच्छं वाजे पिच्छा शालमलिवेष्टके ॥ ६२ ॥
 पञ्चौ पूगच्छटाकोशमण्डेष्वश्वपदामये ।
 मोचायां पिच्छिले म्लेच्छो जातिभेदेप्रभाषणे ॥ ६३ ॥
 अजप्रछागे हरे विष्णौ रघुजे वेधसि स्मरे ।
 अञ्जो धन्वन्तरौ चन्द्रे शङ्केऽन्जं पद्मसंखययोः ॥ ६४ ॥
 आजिः क्षणे समक्षमायां युध्यूर्जः कार्त्तिके बले ।
 कंजो वेधसि केशे च कंजं पीयूषपद्मयोः ॥ ६५ ॥

कुञ्जो हनौ दन्तिदन्ते निकुञ्जे च कुजो द्रुमे ।
 आरे नरकदैत्ये च कुञ्जो न्युञ्जदुभेदयोः ॥ ६६ ॥
 खजा दर्वासियोः खर्जूः खर्जूरीकीटकण्डुपु ।
 गञ्जो भाण्डागारे रीढाखन्यार्गञ्जा छुरागृहे ॥ ६७ ॥
 गुञ्जा तु कृष्णलायां स्यात्पटहे मधुरध्वनौ ।
 द्विजो विप्रक्षत्रिययोर्वैश्ये दन्ते विहंगमे ॥ ६८ ॥
 द्विजा भार्गीरेणुकयोर्धर्वजः पूर्वदिशो गृहे ।
 शिश्वे चिह्ने पताकायां खट्टाङ्गे शौण्डिकेपि च ॥ ६९ ॥
 निजो नित्ये स्वकीये च न्युञ्जः कुञ्जे कुशसुचि ।
 अधोमुखेपि च न्युञ्जं कर्मरङ्गतरोः फले ॥ ७० ॥
 प्रजा लोके संततौ च पिञ्जा तूलहरिद्रयोः ।
 पिञ्जो व्यथे वधे पिञ्जं बले बीजं तु रेतसि ॥ ७१ ॥
 स्यादाधाने च तत्त्वे च हेतावद्वुरकारणे ।
 भुजो बाहौ करे मर्जूः शुद्धौ च रजकेपि च ॥ ७२ ॥
 राजी रेखायां पङ्क्तौ च रुजा त्वामयभङ्गयोः ।
 लञ्जः पटे च कच्छे च लाजः स्यादार्द्रितण्डुले ॥ ७३ ॥
 लाजास्तु भृष्टधान्ये स्युर्लज्जं पुनरुशीरके ।
 व्रजोधवगोष्ठसंघेषु वणिगवाणिज्यजीविनि ॥ ७४ ॥
 वाणिज्ये करणभेदे वाजं सर्पिषि वारिणि ।
 यज्ञाच्चे वाजस्तु पक्षे मुनौ निस्त्रनवेगयोः ॥ ७५ ॥
 व्याजः शाठचेपदेशो च सञ्जौ संनद्धसंभूतौ ।
 सञ्जौ व्रद्धशिवौ प्रज्ञः प्राज्ञे प्रज्ञा तु शेषुषी ॥ ७६ ॥
 यज्ञः स्यादात्मनि मखे नारायणहुताशयोः ।
 संज्ञा नामनि गायत्र्यां हस्ताद्यैरर्थसूचने ॥ ७७ ॥
 चेतनार्कस्त्रियोरद्वो हड्डाड्डालकयोर्भृत्ये ।
 चतुष्कभक्तयोरिष्टमीप्सिते क्रतुकर्मणि ॥ ७८ ॥
 पूज्ये प्रेयसि संस्कारयोगेयेष्टिर्मखेच्छयोः ।
 संप्रहश्लोकेथ कटो गजगण्डे कटौ भृशे ॥ ७९ ॥

शवे शवरथौषधयोः क्रियाकारशमशानयोः ।
 किलिञ्जे समये चापि कष्टं गहनकुच्छयोः ॥ ८० ॥
 कट्टकार्ये मत्सरे च दूषणे च कट्ट रसे ।
 तिक्ते प्रियजुम्बुरभिकट्टकाराजिकास्वपि ॥ ८१ ॥
 कुटः कोटे शिलाकुडे घटे गेहे कुटी सुरा ।
 नित्रगुच्छः कुम्भदासी कूटं पूर्वारयन्त्रयोः ॥ ८२ ॥
 मायादम्भाद्रिशृङ्गेषु सीराङ्गेनृतुच्छयोः ।
 निश्चलेयोघने राशौ कृष्टिः कर्षणधीमतोः ॥ ८३ ॥
 कोट्टयुक्तकर्णीटनीसंख्याश्रिषु खटस्तृणे कफे ।
 टक्केन्धकूपे प्रहारे खाटिः शवरथे किंगे ॥ ८४ ॥
 एकग्रहेथ खेटः स्याङ्गामभेदे कफेधमे ।
 स्फरे मृगव्ये गृष्टिस्तु सकृत्स्तुगवी भवेत् ॥ ८५ ॥
 वराहक्रान्ता च घटा घटने गजसंहतौ ।
 गोष्ठचां घटस्त्वभिशिरः कूटे समाधिकुम्भयोः ॥ ८६ ॥
 घृष्टिः स्पर्धाधर्षणयोर्विष्णुक्रान्तावराहयोः ।
 घोण्टा पूर्णबदरयोथटुधाटुपिच्छण्डयोः ॥ ८७ ॥
 व्रत्यासने जटा केशविकारे मांसिमूलयोः ।
 ज्ञाटो व्रणादिसंमार्दीं कुञ्जकान्तारयोरपि ॥ ८८ ॥
 त्वष्टाकैं विश्वकृतक्षणोस्त्रुटिः संशयलेशयोः ।
 सूक्ष्मैलायां कालमाने त्रेटिथन्त्रां खगान्तरे ॥ ८९ ॥
 मीनकट्टफलयोर्दिष्टं दैवे दिष्टस्त्वनेहसि ।
 दिष्टिरानन्दे माने च दृष्टिर्जनेश्विन दर्शने ॥ ९० ॥
 पट्टथतुष्पथे पीठे राजादेः शासनान्तरे ।
 व्रणादिबन्धने पेषाइमनि पट्टी ललाटिका ॥ ९१ ॥
 रोधोथ पटु लवणे पटुस्तीक्ष्णपटोलयोः ।
 स्फुटे रोगविहीने च उच्चारां चतुरेषि च ॥ ९२ ॥
 पुष्टिः स्यात्पोषणे वृद्धौ फटा तु कैतवे फणे ।
 भट्टो वीरे म्लेच्छमेदेषि च भृष्टिस्तु भर्जने ॥ ९३ ॥

शून्यवाटचामथ म्लिष्टं म्लानमस्पष्टभाषितम् ।
 यष्टिर्मार्ग्या मधुयष्टचां ध्वजदण्डेश्वरायोः ॥ ९४ ॥
 रिष्टं क्षेमेशुभे रिषोसौ लाटो वक्षदेशयोः ।
 वटो गोले गुणे भद्र्ये वृक्षे साम्यवराटयोः ॥ ९५ ॥
 वाटः पथि वृतौ वाटं वरण्डेङ्गाज्ञभेदयोः ।
 वाटी वास्तौ गृहोद्यानेक्टचोर्विटस्तु मूषिके ॥ ९६ ॥
 खदिरे लवणे विष्टे द्रौ च व्युष्टं फले दिने ।
 पर्युषिते प्रभाते च व्युष्टिः सुनिफलर्द्धिषु ॥ ९७ ॥
 विष्टिः कर्मकरे मूल्ये भद्राज्ञप्रेषणेषु च ।
 सटा जटाकेसरयोः स्फुटो व्यक्तप्रकुप्तयोः ॥ ९८ ॥
 सिते व्याप्ते स्फुटिस्त्वंहिस्कोटे निर्भिन्नचिर्मिटे ।
 सृष्टिः स्वभावे निर्माणे स्थृष्टं निश्चिनयुक्तयोः ॥ ९९ ॥
 प्रनुरे निर्मिते चाथ हष्टः स्यात्केशरोमसु ।
 जातहर्षे प्रतिहते विस्मिते हषितो यथा ॥ १०० ॥
 कठो मुनौ स्वर क्षचां भेदे तत्पाठिवेदिनोः ।
 कण्ठो ध्वनौ संनिधाने श्रीवायां मदनद्वुमे ॥ १०१ ॥
 काष्ठं दारुणि काष्ठा तु प्रकर्षे स्थानमात्रके ।
 दिशि दारुहरिद्रायां कालमानप्रभिद्यपि ॥ १०२ ॥
 कुण्ठोकर्मणे मूर्खे च कुष्ठं भेषजरोगयोः ।
 कोष्ठो निजे कुसूले च कुक्षेरन्तर्गृहस्य च ॥ १०३ ॥
 गोष्ठं गोस्थानके गोष्ठी संलापे परिषद्यपि ।
 ज्येष्ठः स्यादप्ने श्रेष्ठे मासभेदातिवृद्धयोः ॥ १०४ ॥
 ज्येष्ठा भे गृहगोधायां निष्ठोत्कर्षव्यवस्थयोः ।
 क्लेशे निष्पत्तौ नाशेन्ने निर्वाहे याचने व्रते ॥ १०५ ॥
 पृष्ठं पश्चिममात्रे स्याच्छरीरावयवान्तरे ।
 वण्ठः कुन्तायुधे खर्वे भूत्याकृतविवाहयोः ॥ १०६ ॥
 शटो मध्यस्थपुरुषे धूर्ते धन्तूरकेपि च ।
 श्रेष्ठोश्चे धनदे षष्ठी गौरी षण्णां च पूरणी ॥ १०७ ॥

हठोम्बुपण्या प्रसभेण्डं पेशीकोशमुष्कयोः ।
 इडेनात्त्वर्गनाडीमूवाग्गेषु बुधखियाम् ॥ १०८ ॥
 काण्डो नालेधमे वर्गे दुस्कन्धेवसरे शारे ।
 सहः इलाधाम्बुषु स्तम्बे क्रीडा केल्यामनादरे ॥ १०९ ॥
 कुण्डी कमण्डलौ कुण्डो जाराजीवत्पतेः सुते ।
 देवतोयाशये स्थालयां श्वेषः कर्णामये ध्वनौ ॥ ११० ॥
 विषे वक्रे श्वेषा सिंहनादवंशशालाकयोः ।
 श्वेषं लोहितार्कफले धोषपुष्टे दुरासदे ॥ १११ ॥
 क्रोडः कोले शनौ क्रोडमङ्के खण्डोर्ध ऐक्षवे ।
 मणिदोषे च गण्डस्तु वीरे पिटकचिह्नयोः ॥ ११२ ॥
 कपोले गण्डके योगे वाजिभूषणबुद्धुदे ।
 गडः पृष्ठगुडे कुञ्जे गडो मीनान्तराययोः ॥ ११३ ॥
 गुडः कुञ्जरसंनाहे गोलकेक्षुविकारयोः ।
 गुडा तु गुडिकास्तुद्योगण्डः स्याद्वृद्धनाभिके ॥ ११४ ॥
 पामरजातौ चण्डस्तु यमदासेतिकोपने ।
 तीव्रे दैत्यविशेषे च चण्डी तु शिवयोषिति ॥ ११५ ॥
 चण्डा धनहरीशाद्युपुष्टयोश्चूडा शिखाययोः ।
 बाहुभूषावलभ्योथ चोडः कञ्जुकदेशयोः ॥ ११६ ॥
 जडो मूर्खे हिमाश्राने जडा स्याच्छूकशिम्बिका ।
 ताडो द्वौ ताडने घोषे मुष्टिमेयतृणादिके ॥ ११७ ॥
 ताडी तालीदलतरौ दण्डः सैन्ये दमे यमे ।
 मानव्यूहप्रहमेदेष्वश्वर्कानुचरे मथि ॥ ११८ ॥
 प्रकाण्डे लगुडे कोणे चतुर्थोपायगर्वयोः ।
 नाडी कुहनचर्यायां घटिकागण्डदूर्वयोः ॥ ११९ ॥
 नाले गुणान्तरे खातौ नीडं स्थाने खगालये ।
 पण्डः पण्डा बुद्धौ पाण्डुः कुन्तीपतौ सिते ॥ १२० ॥
 पिण्डो वृन्दे जपापुष्टे गोले वोलेङ्गसिलहयोः ।
 कवले पिण्डं तु वेशमैकदेशे जीवनायसोः ॥ १२१ ॥

बले सान्द्रे पिण्ड्यलाबूखर्जूयोस्तगरेपि च ।
 पीडार्तिमर्दनोत्तंसकुपादु सरलद्वुमे ॥ १२२ ॥
 भाण्डं मूलवणिग्वित्ते तुरंगाणां च मण्डने ।
 नदीकूलद्वयीमध्ये भूषणे भाजनेपि च ॥ १२३ ॥
 मण्डो मस्तुनि भूषायामेरण्डे सारपिच्छयोः ।
 शाके मण्डा त्वामलक्यां मुण्डो मुण्डितशीर्षयोः ॥ १२४ ॥
 राहौ दैत्यान्तरे रण्डा त्वाखुकर्णी मृतप्रिया ।
 व्याडो हिंसपशौ सर्पे शुण्डो करिकरः सुरा ॥ १२५ ॥
 जलेभी नलिनी वारखी शुण्डो मदनिभेर ।
 शौण्डी चविकपिप्पल्योः शौण्डो विख्यातमत्तयोः ॥ १२६ ॥
 षडः पेयान्तरे भेदे पण्डः कानन इट्टन्तरे ।
 गूढं रहः संवृतयोर्दादा दंद्राभिलाषयोः ॥ १२७ ॥
 दृढः शक्ते भृशे स्थूले बाढं भूशप्रतिज्ञयोः ।
 मादिर्देन्यं पच्चसिराचा मूढस्तन्दिते जडे ॥ १२८ ॥
 राढा सुह्नेषु शोभायां व्यूढा न्यस्तोरुसंहताः ।
 वोढा स्याज्ञारिके सूते शण्डषण्डौ तु सौविदे ॥ १२९ ॥
 वन्ध्यपुंसीट्टन्तरे क्लीबे सोढा मर्षणशक्तयोः ।
 अणिराणिवदश्रौ स्यात्सीमन्यक्षायकीलके ॥ १३० ॥
 अणुर्वीद्यल्पयोरुष्णा श्रीष्मदक्षातपाहिमाः ।
 ऊर्णा भूमध्यगावर्ते भेषादीनां च लोमनि ॥ १३१ ॥
 क्रणं देये जलदुर्गे कणो धान्यांशलेशयोः ।
 कणा जीरकपिप्पल्योः कर्णश्चम्पापतौ श्रुतौ ॥ १३२ ॥
 क्षणः कालविशेषे स्यात्पर्वण्यवसरे महे ।
 व्यापारविकलत्वे च परतन्त्रत्वमध्ययोः ॥ १३३ ॥
 क्रीर्णः क्षिते हते छत्रे कुणिः कुकरवृक्षयोः ।
 कृष्णः काके पिके वर्णे विष्णौ व्यासेजुने कलौ ॥ १३४ ॥
 कृष्णा तु नील्यां द्रौपद्यां पिप्पलीद्राक्षयोरपि ।
 कृष्णं तु मरित्वे लोहे कोणो वीणादिवादने ॥ १३५ ॥

लगुडैश्री लोहिताङ्गे गणः प्रमथसंखययोः ।
 समूहे सैन्यभेदेथ गुणो ज्यास्तदतन्तुषु ॥ १३६ ॥
 रज्जौ सत्त्वादौ संधादौ शौर्यादौ भीम इन्द्रिये ।
 रूपादावप्रधाने च दोषान्यस्मिन्विशेषणे ॥ १३७ ॥
 गेष्णो नटे गायने च त्राणं तु त्रातघोणयोः ।
 वृणा तु स्याज्जुगुप्तायां करुणायां वृणिः पुनः ॥ १३८ ॥
 अंशुज्वालातरंगेषु चूर्णनि वासयुक्तिषु ।
 चूर्ण क्षेदे क्षारभेदे जर्णो जीर्णद्वृमेन्दुषु ॥ १३९ ॥
 जिष्णुः शक्रेर्जुने विष्णौ जित्वरेके वसुष्वपि ।
 ज्ञाणिः क्रमुकभेदे स्याहृष्टदैवश्रुतावपि ॥ १४० ॥
 त्राणं त्राते रक्षणे च त्रायमाणौषधावपि ।
 तीक्ष्णं समुद्रलवणे विषायोमरकाजिषु ॥ १४१ ॥
 आत्मत्वाग्नि तिग्मे च तूणी नीलीनिषङ्गयोः ।
 हुणः स्याहृष्टिके भृङ्गे हुणं चापकृपाणयोः ॥ १४२ ॥
 हुणी कूम्या जलद्रोण्यां देष्णो दातरि हुर्दमे ।
 द्रोणः पार्थगुरौ काके माने द्रोणी तु नीवृति ॥ १४३ ॥
 नौभेदे शैलसंधौ च पणः कार्षपणे ग्लहे ।
 विक्रयशाकादिबद्धमुष्टौ मूलये भृतौ धने ॥ १४४ ॥
 व्यवहारे च द्रूताद्युत्सृष्टे गण्डकविंशतौ ।
 पर्णत्रिपत्रे पर्णं तु पत्रे प्राणोनिले बले ॥ १४५ ॥
 हद्वायौ पूरिते गन्धरसे प्राणास्तु जीविते ।
 पार्णिः कुम्यां च मूष्टैषे पादमूलोन्मदत्वियोः ॥ १४६ ॥
 पूर्णः कृत्वे पूरिते च फारिंगुडकरम्बयोः ।
 बाणो वृक्षविशेषे स्याच्छरस्यावयवे शरे ॥ १४७ ॥
 बलिपुत्रेष्यथ भूणो गर्भिण्यां शोनियद्विजे ।
 अर्भके खैणगर्भे च मणिस्त्वजागलस्तने ॥ १४८ ॥
 मेह्रामेलिङ्गरे रबे मोणः सर्पकरण्डके ।
 वाने नक्रमक्षिकायां रणः कोणे कणे युधि ॥ १४९ ॥

रेणुर्धूल्यां पर्षटके वर्णः स्वर्णे त्रते स्तुतौ ।
 रूपे ह्रिजादौ शुक्लादौ कुथायामक्षरे गुणे ॥ १५० ॥
 भेदे गीतक्रमे चित्रे यशस्तालविशेषयोः ।
 अङ्गरागे च वर्णं तु कुङ्कुमे वाणिरम्बुदे ॥ १५१ ॥
 व्यूतौ मूल्ये सरस्वत्यां वीणा स्याद्व्यक्ती तडित् ।
 वृष्णिर्मेषे यादवे च वैणी सेतुप्रवाहयोः ॥ १५२ ॥
 देवताडे केशबन्धे वेणुर्वृशो नृपान्तरे ।
 शाणः कषे मानभेदे श्रेण्याल्यां कारुसंहतौ ॥ १५३ ॥
 शोणो नदे रक्तवर्णे इयोनाकेशौ हयान्तरे ।
 स्थाणुः कीले हरे स्थूणा सूम्यी स्तम्भे स्तग्न्तरे ॥ १५४ ॥
 अन्तः स्वरूपे निकटे प्रान्ते निधयनाशयोः ।
 अवयवेष्यथार्हन्स्यात्पूज्ये तीर्थकरेषि च ॥ १५५ ॥
 अस्तः क्षिपे पश्चिमादावर्तिस्त्वटनिपीडयोः ।
 आप्तो लघ्ये च सत्ये चाप्याप्तिः संबन्धलाभयोः ॥ १५६ ॥
 ईतिरजन्ये प्रवासे स्यादूतिः स्यूनिरक्षयोः ।
 कृतं शिलोऽच्छे पानीये पूजिते दीपसत्ययोः ॥ १५७ ॥
 क्रतिर्जुगुप्साकल्याणगतिस्पर्धास्वयो ऋतुः ।
 खीणां पुष्टे वसन्तादावेतः कर्बुर आगते ॥ १५८ ॥
 क्षत्ता शूद्रात्क्षत्रियायां जाते सारथिवेधसोः ।
 नियुक्ते दासजे द्वाः स्ये कन्तुः कामकुस्त्रलयोः ॥ १५९ ॥
 कान्तो रम्ये प्रिये ग्राविण कान्ता प्रियङ्गुयोषितोः ।
 कान्तिः शोभाकामनयोः क्षितिर्गेहे भुवि क्षये ॥ १६० ॥
 कीर्तिर्यशसि विस्तारे प्राप्तादे कर्दमेषि च ।
 कृतं पर्याप्तयुगयोर्विहिते हिंसिते फले ॥ १६१ ॥
 कृतं छित्रे वेष्टिते च केनुर्द्युतिपताकयोः ।
 ग्रहोत्पातारिचिह्नेषु गर्त्तोवटे कुकुन्दरे ॥ १६२ ॥
 त्रिगतीशेष्यथ ग्रस्तं जग्ये लुमपदोदिते ।
 गतिर्वहद्वाणे ज्ञाने यात्रोपायदशाध्वसु ॥ १६३ ॥

गीतिश्छन्दसि गाने च गीतं शब्दितगानयोः ।
 गुमं गूढे व्राते गुप्तिर्यमे भूर्गतरक्षयोः ॥ १६४ ॥
 कारायां धृतमाज्याम्बुदीप्रेष्वथ चिताचिती ।
 मृतार्थदार्षु चये जगल्लोकेऽवायुषु ॥ १६५ ॥
 जातं जात्योघजनिषु जातिः सामान्यगोत्रयोः ।
 मालत्यामामलक्यां च चुल्यां कम्पिल्यजन्मनोः ॥ १६६ ॥
 जातीफले छन्दसि च ज्ञातिः पितृसगोत्रयोः ।
 ततं वीणादिवाद्ये स्यात्ततो व्यासेनिले पृथौ ॥ १६७ ॥
 तातोनुकम्प्ये पितरि तिक्कस्तु सुरभौ रसे ।
 तिक्का तु कटुरोहिण्यां तिक्कं पर्षटकौषधे ॥ १६८ ॥
 वेता युगेभित्रये च इन्तो दशनसानुनोः ।
 दन्त्योषध्यामथ दितिर्हृत्यमातरि खण्डने ॥ १६९ ॥
 दीप्तं निर्मासिते दग्धे द्रुतं शीघ्रविलीनयोः ।
 द्युतिस्तु शोभादीधित्योर्धाता वेधसि पालके ॥ १७० ॥
 धातू रसादौ इलेष्मादौ भ्वादिग्रावविकारयोः ।
 महाभूतेषु लोहेषु शब्दादाविन्द्रियेस्थनि ॥ १७१ ॥
 धृतं त्वक्ते कम्पिते च धूतौ कम्पितभर्त्सतौ ।
 धूर्तं तु खण्डलवणे धूर्तो धन्त्रमायिनोः ॥ १७२ ॥
 धृतिर्योगविशेषे स्याद्वारणाधैर्ययोः सुखे ।
 संतोषाध्वरयोश्चापि नतस्तगरनमयोः ॥ १७३ ॥
 नीतिर्ये प्रापणे च पक्षिर्गौरवपाकयोः ।
 पञ्चश्छन्दः श्रेष्ठोः पञ्चिः सेनाभित्पद्योर्गतौ ॥ १७४ ॥
 प्राप्तिर्महोदये लाभे पित्सन् पिपतिष्वन्यथा ।
 पतनेच्छौ विहंगे च पीतो वर्णनिपीतयोः ॥ १७५ ॥
 पीता हरिद्रा पीतिः पानेश्वे प्रीतिः स्मरत्वियाम् ।
 प्रेष्मिण योगमुदोः पुस्तं शिल्पे लेप्यादिकर्मणि ॥ १७६ ॥
 पुस्तके श्रुतमश्वस्य गतौ श्रुतास्त्रमात्रके ।
 पूर्वं पूरितखाताद्योः पृष्ठतवत्पृष्ठनमृगे ॥ १७७ ॥

विन्दौ प्रेतो मृते भूतविशेषे च परेतवत् ।
 पोतः शिशौ प्रवहणे प्रोतं गुम्फितवाससोः ॥ १७८ ॥
 भक्तमन्त्रे तत्परे च भर्ता पोष्टरि धारके ।
 भक्तिः सेवागौणवृत्त्योभङ्गयां शद्विभागयोः ॥ १७९ ॥
 भास्वान्दीपे रवौ भ्रान्तिर्मिथ्याज्ञानवस्थितौ ।
 भित्तिः कुड्ये प्रदेशे च भूतं सत्योपमानयोः ॥ १८० ॥
 प्राप्तेतीने पिशाचादौ पृथ्वयादौ जन्तुयुक्तयोः ।
 भूभून्महीधरे पृथ्वीपतौ भूतिस्तु भस्मनि ॥ १८१ ॥
 मांसपाकविशेषे च संपदुत्पादयोरपि ।
 भूतिर्मूल्यभरणयोर्मतं तु संमतेचिते ॥ १८२ ॥
 महदृहति धीतत्त्वे राज्ये मरुत्सुरेनिले ।
 मतिर्बुद्धिच्छयोर्माता गौर्दुर्गा जननी मही ॥ १८३ ॥
 मातरस्तु व्रजाण्याद्या मितिरैयत्यमानयोः ।
 मुक्ता मौक्तिकपुश्चल्योर्मुक्तिर्मौचनमोक्षयोः ॥ १८४ ॥
 मूर्तिः पुनः प्रतिमायां कायकाडिन्ययोरपि ।
 मृतं मृत्यौ याचिते च यन्ता सूते निषादिनि ॥ १८५ ॥
 यतिर्निकारे विरतौ भिक्षौ युतोन्विते पृथक् ।
 युक्तिर्न्याये योजने च रक्तं नील्यादिरञ्जिते ॥ १८६ ॥
 कुङ्कुमेषुज्यनुरक्ते प्राचीनामलकेरुणे ।
 रतिः स्मरविद्यां रागे रते रीतिस्तु पित्तके ॥ १८७ ॥
 वैद्यर्यादौ लोहकिंडे सीमनि स्त्रवणे गतौ ।
 लता ज्योतिष्मतीदूर्वाशाखावस्थीप्रियञ्जुषु ॥ १८८ ॥
 स्पृक्कामाधव्योः कस्तूर्या लिप्रं भुक्तविलिपयोः ।
 विषाक्ते लूता तु रोगे पिणीलिकोर्णनभयोः ॥ १८९ ॥
 वर्तिर्गत्रानुलेपिन्यां दशायां दीपकस्य च ।
 हीपे भेषजनिर्माणनयनाच्चनलेखयोः ॥ १९० ॥
 व्यक्तो मनीषिस्फुटयोर्वार्ता वार्ताक्युदन्तयोः ।
 कृष्णादौ वर्तने वार्तं त्वारोग्यारोगकल्पुषु ॥ १९१ ॥

वृत्तिशालिन्यथ व्यापिर्व्यापने लम्भनेपि च ।
 वास्तु स्याद्वभूपुर्योर्गृहे सीमसुरुद्धयोः ॥ १९२ ॥
 विन्तं विचारिने ख्याते धने विन्तिस्तु संभवे ।
 ज्ञाने लाभे विचारे च वीतमङ्गुशकर्मणि ॥ १९३ ॥
 असाराश्वगजे शान्ते वीतिरश्वेशने गतौ ।
 प्रजने धावने दीप्तौ वृत्तं वृत्तौ दृढे मृते ॥ १९४ ॥
 चरित्रे वर्तुले छन्दस्यतीताधीतयोर्वृते ।
 वृत्तं स्तनमुखे पुष्पबन्धे वृत्तिस्तु वर्तने ॥ १९५ ॥
 कैशिक्यादौ विवरणे वृत्तिर्वरणवाटयोः ।
 शक्तिरायुधभेदे स्यादुत्साहादौ बले श्रियाम् ॥ १९६ ॥
 शस्तं क्षेमे प्रशस्ते च शान्तो दान्ते रसान्तरे ।
 शास्ता जिने शासके च शान्तिर्भद्रे शमेहृति ॥ १९७ ॥
 शितशातौ कृशे तीक्ष्णे शितिर्भूर्जे सितेसिते ।
 श्रीमान्मनोजे तिलकपादपे धनवत्यपि ॥ १९८ ॥
 श्रीतो हिमे च जिह्वे च वानीरवहुवारयोः ।
 श्रीतं गुणे शुक्तमम्ले पूतिभूते च कर्कशे ॥ १९९ ॥
 शुक्तिः शङ्खनके शङ्खे कपालखण्डव्युजोः ।
 नख्यश्वावर्तयोर्मुक्तास्फोटदुर्नामयोरपि ॥ २०० ॥
 श्रुतमाकर्णिते शास्त्रे श्रुतिरामायवाच्योः ।
 षड्जाद्यारभिकायां च कर्णकर्णनयोरपि ॥ २०१ ॥
 श्वेतं रूप्ये श्वेतो द्वीपे वर्णे शैले कर्पदके ।
 श्रेता तु शङ्खिनीकाष्ठपाटल्योः स्यात्सती पुनः ॥ २०२ ॥
 कात्यायन्यां च साध्यां च सातिर्दानावसानयोः ।
 सितस्त्ववसिते बद्धे वर्णे सिता तु शर्करा ॥ २०३ ॥
 स्थित ऊर्ध्वे सप्रतिज्ञे स्थितिः स्थाने च सीमि च ।
 सीता जनकजागङ्गाभेदयोर्हलपद्धतौ ॥ २०४ ॥
 सुतः पुत्रे तृपे द्वुतिः स्वापे स्पर्शाज्ञतारुजि ।
 स्त्रतः पारदसारथ्योः प्रसूतेरितवन्दिषु ॥ २०५ ॥

ब्राह्मण्यां क्षत्रियाज्ञाते तद्विण सृतिर्गतौ पथि ।
 स्मृतिः स्मरणधीच्छाच्च शास्त्रे सेनुस्तु संवरे ॥ २०६ ॥
 नदीसंक्रमेत्य हस्तः करे मानोङ्गुभेदयोः ।
 केशात्कलापे शुण्डायां हरिद्विशि तृणान्तरे ॥ २०७ ॥
 वर्णभेदेश्वभेदे च हितं पथ्ये गते धृते ।
 हेतिज्वालाक्षसूर्याशुप्त्वर्थो हेतौ प्रयोजने ॥ २०८ ॥
 निवृत्तौ विषये वाच्ये प्रकारद्रव्यवस्तुषु ।
 आस्था यत्वालम्बनयोरास्थानापेक्षयोरपि ॥ २०९ ॥
 कन्था पुरे प्रावरणे काथो व्यसनदुःखयोः ।
 द्रव्यनिष्पाकेत्थ कुथः स्यादास्तरणदर्भयोः ॥ २१० ॥
 कोथस्तु मथने नेत्रहर्गभेदे शटितेपि च ।
 मन्थो गुम्फे धने शास्त्रे द्वार्तिशद्वर्णनिर्मितौ ॥ २११ ॥
 मन्थिर्वत्तादिबन्धे हर्गभेदे कौटिल्यपर्वणोः ।
 मन्थि तु मन्थिपर्णे स्याद्वाया वाग्भेदवृत्तयोः ॥ २१२ ॥
 तीर्थं शास्त्रे गुरौ यज्ञे पुण्यक्षेत्रावतारयोः ।
 कृषिजुषे जले सञ्जियुपाये खीरजस्यपि ॥ २१३ ॥
 योनौ पात्रे दर्शनेषु तुत्योमौ तुत्यैषज्जने ।
 तुत्या नील्यां सूक्ष्मैलायां दुःस्थो दुर्गतमूर्खयोः ॥ २१४ ॥
 प्रस्थः सानौ मानभेदे पीथीके पीथमस्तुनि ।
 पृथुर्विशाले भूपाले वापिकाकृष्णजीरयोः ॥ २१५ ॥
 प्रोथोश्वघोणाध्वगयोः कटचां मन्थो रवौ मथि ।
 साक्षवे नेत्ररोगे च यूथं तिर्थगणे गणे ॥ २१६ ॥
 यूथी तु मागधीपुष्पविशेषयोः कुरण्टके ।
 रथस्तु स्यन्दने पादे शरीरे वेतसद्गुमे ॥ २१७ ॥
 वीथी वर्तमनि पक्षी च गृहाङ्गे नाट्यरूपके ।
 संस्था स्पशे स्थितौ मृत्यौ सार्थो वृन्दे वणिगणे ॥ २१८ ॥
 सिक्षयं नील्यां मधूच्छिष्टे सिक्षयो भक्तपुलाकके ।
 अब्दः संवत्सरे मेवे मुस्तके गिरिभिद्यपि ॥ २१९ ॥

अन्दूः स्यान्निगडे भूषभेदे ककुदवल्ककुत् ।
 श्रेष्ठे वृषाङ्गे राद्विहे क्रव्यान्मांसाशिरक्षसोः ॥ २२० ॥
 कन्दोब्दे स्तरणे सस्यमूले कुन्दोच्युते निधौ ।
 चक्रध्रमौ च माध्ये च क्षोदः पेषणचूर्णयोः ॥ २२१ ॥
 गदः कृष्णानुजे रोगे गदा प्रहरणान्तरे ।
 छदः पञ्चे पतंत्रे च ग्रन्थिपर्णतमालयोः ॥ २२२ ॥
 छन्दो वशेभिप्राये च दृष्टप्ताषाणमात्रके ।
 निष्पेषणार्थपट्टेपि धीदा कन्यामनीषयोः ॥ २२३ ॥
 नदो वहेब्धौ निनदे नन्दा संपद्यलिङ्गरे ।
 तिथिभेदे च नन्दिस्तु प्रतीहारे पिनाकिनः ॥ २२४ ॥
 आनन्दने च द्यूते च निन्दा कुत्सापवादयोः ।
 पदं स्थाने विमत्तयन्ते शब्दे वाक्येऽङ्गवस्तुनोः ॥ २२५ ॥
 त्राणे पादे पादचिह्ने व्यवसायापदेशयोः ।
 पादो मूलोस्तुर्यीशांहितु प्रत्यन्तपर्वते ॥ २२६ ॥
 भन्दं कल्याणे सौख्ये च भस्जास्वरमांसयोः ।
 भेदो विदारणे हैथ उपजापविशेषयोः ॥ २२७ ॥
 मदो रेतस्यहंकारे मद्ये हर्षेभदानयोः ।
 कस्तूरिकायां हैव्ये च मदी कृषकवस्तुनि ॥ २२८ ॥
 मन्दो मूढे शनौ रोगिण्यलसे भाग्यवर्जिते ।
 गजजातिप्रभेदल्पे स्वैरे मन्दरते खले ॥ २२९ ॥
 मृद्गतीक्षणे कोमले च रदो दन्ते विलेखने ।
 विदा ज्ञानधियोर्विन्दुर्विमुद्ज्ञात्रो रदक्षते ॥ २३० ॥
 वेदिरङ्गुलिमुद्रायां बुद्धेलंकृतभूतले ।
 शब्दोक्षरे यशोगीत्योर्वाक्ये खे श्रवणे ध्वनौ ॥ २३१ ॥
 शरद्वर्षात्यये वर्षे शादः कर्दमशष्ययोः ।
 संवित्संभाषणे ज्ञाने संग्रामे नाम्नि तोषणे ॥ २३२ ॥
 क्रियाकारे प्रतिज्ञायां संकेताचारयोरपि ।
 संपद्वद्धौ गुणोत्कर्षे हारे स्वादुस्तु चुन्दरे ॥ २३३ ॥

मृद्गे सूदः सूपकारे व्यञ्जनेषि च सूपवत् ।
 स्वेदो धर्मे स्वेदने चान्धोन्धकारेक्षिवर्जिते ॥ २३४ ॥
 अर्धः खण्डेर्ध समांशेथाब्धिः सरसि सागरे ।
 आधिमनोर्ती व्यसनेविष्टाने बन्धकाशयोः ॥ २३५ ॥
 कृद्गं समृद्धे सिद्धान्ते गन्धः संबन्धलेशयोः ।
 गन्धकामोदगर्वेषु स्याद्वाधः स्तावलिप्सयोः ॥ २३६ ॥
 गोधा प्राणिविशेषे स्याज्ज्यावातस्य च वारणे ।
 दिग्धो लिपे विपाक्तेषौ प्रवृद्धज्ञेहयोरपि ॥ २३७ ॥
 दुर्घं क्षीरे पूरिते च दोग्धा गोपालवत्सयोः ।
 अर्थोपनीयकक्षौ बन्ध आधौ च बन्धने ॥ २३८ ॥
 बन्धुभ्रातृबान्धवयोर्वाधा दुःखनिषेधयोः ।
 बुधः सौम्ये कवौ बुद्धः पण्डिते बुधिते जिने ॥ २३९ ॥
 बोधिर्बैद्यसमाधौ चार्हद्भर्मस्त्रौ च पिप्पले ।
 मधुचैत्रतुदैत्येषु जीवाशाकमधूकयोः ॥ २४० ॥
 मधु क्षीरे जले मध्ये क्षौद्रे पुष्परसेषि च ।
 मिद्दं चित्ताभिसक्षेपे निद्रालसतयोरपि ॥ २४१ ॥
 मुरधो मूढे रम्ये मेधः क्रतौ मेधा तु शेषुषी ।
 राधो वैशाखमासे स्याद्राधा विद्युद्विशाखयोः ॥ २४२ ॥
 विष्णुक्रान्तामलकयोर्थ गोपीवेध्यविशेषयोः ।
 लुब्ध आकाङ्क्षिणि व्याधे वधो हिंसकहिंसयोः ॥ २४३ ॥
 वधूः पत्न्यां सुषानार्थौः सृष्टकाशारिवयोरपि ।
 नवपरिणीतायां च व्याधो मृगयुद्दृष्टयोः ॥ २४४ ॥
 विज्जं सदृग्वेधितयोः क्षिपे विधर्द्दिमूलययोः ।
 प्रकारे भाज्ञविधिषु विधिर्वृद्धविधानयोः ॥ २४५ ॥
 विधिवाक्ये च दैवे च प्रकारे कालकल्पयोः ।
 विधुश्चन्द्रेच्युते वीरुल्लतायां विटपेषि च ॥ २४६ ॥
 वृद्धः प्राज्ञे स्थविरे च वृद्धं शैलेयरूदयोः ।
 वृद्धिः कलान्तरे हर्षे वर्धने भेषजान्तरे ॥ २४७ ॥

अद्वास्तिक्येभिलाषे च शार्दू अद्वासमन्विते ।
 हव्यकव्यविधाने च शुद्धः केवलपूतयोः ॥ २४८ ॥
 स्कन्धः प्रकाण्डे कार्यसे विज्ञानादिषु पञ्चसु ।
 नृपे समूहे व्यूहे च संधा स्थितिप्रितिज्ञयोः ॥ २४९ ॥
 संधिर्योनौ सुरुद्धायां नाटचाङ्गे इलेषभेदयोः ।
 साधुर्जैनमुनौ वार्षुषिके सज्जनरम्ययोः ॥ २५० ॥
 सिद्धो व्याद्यादिके देवयोनौ निष्पञ्चमुक्तयोः ।
 नित्ये प्रसिद्धे सिद्धिस्तु मोक्षे निष्पञ्चियोगयोः ॥ २५१ ॥
 सिन्धुर्नद्यां गजमदेव्यौ देशनदभेदयोः ।
 लुधा गङ्गेन्दिकास्तुद्योर्मूर्वलिपामृतेषु च ॥ २५२ ॥
 अन्वं भक्तेश्वितर्वश्वेधमेधवा कालवर्त्मनोः ।
 संस्थाने सास्त्रवस्कन्धेर्थिनौ याचकसेवकौ ॥ २५३ ॥
 आत्मा चित्ते धृतौ यत्ते धिषणायां कलेवरे ।
 परमात्मनि जीवोर्कै हृताशनसमीरयोः ॥ २५४ ॥
 स्वभावेथेन ईशोर्केष्ठोत्रं हित्रे दयापरे ।
 ऊष्माणस्तु निदाधोषणगीष्माः शशसहा अपि ॥ २५५ ॥
 कर्म कारकभेदे स्यात्क्रियायां च शुभाशुभे ।
 कामी स्यात्कर्मने चक्रवाके पारापतेपि च ॥ २५६ ॥
 कृती योग्ये बुद्धे खज्जी गण्डके खद्वधारिणि ।
 ग्रावाशमनि गिरौ गोमी केरौ गोमत्युपासके ॥ २५७ ॥
 घनः सान्द्रे इडे दार्ढे विस्तारे मुद्ररेम्बुदे ।
 संघे मुस्ते घनं मध्यनृत्तवाद्यप्रकारयोः ॥ २५८ ॥
 चर्म त्वचि स्फरे चर्मा भूजे फलकिभृङ्गिणोः ।
 चक्री कोके कुलालेहौ वैकुण्ठे चक्रवर्तिनि ॥ २५९ ॥
 चिह्नमङ्के पताकायां चीनो देशैषतन्तुषु ।
 त्रीहौ वस्त्रे छड्य शाठद्येपदेशे वातिकर्मणि ॥ २६० ॥
 उच्चं रहश्यादितयोश्चिज्ञा स्यादमृतेत्वरी ।
 छिङ्गं भिज्जे जनो लोके जगज्जेदे पृथग्जने ॥ २६१ ॥

जनी स्नुपावनितयोर्जिनोर्हृदविष्णुषु ।
 ज्योत्स्ना स्याज्ज्योतिः संयुक्तनिशि चन्द्रातपेषि च ॥ २६२ ॥
 ज्यौत्स्नी पटोलीज्योत्स्नावन्निशोस्तनुर्पुस्त्वचोः ।
 विरलेल्पे कृशो इण्डी यमे द्वाः स्थसदण्डयोः ॥ २६३ ॥
 दानं मतङ्गजमदे रक्षणच्छेदशुद्धिषु ।
 विश्राणनेष्यथ शुभं द्रविणवद्वैजसोः ॥ २६४ ॥
 धनं विचे गोधने च स्याद्वन्व स्थलचापयोः ।
 धन्वा मरौ धन्वी पार्थे छेके ककुभचापिनोः ॥ २६५ ॥
 धनुशब्दः पियालक्रौ राशिमेदे धनुष्यपि ।
 धाम रद्धमौ गृहे देहे स्थाने जन्मप्रभावयोः ॥ २६६ ॥
 धाना भृष्टयवेङ्गरे धन्याके चूर्णसक्तुषु ।
 धेनः समुद्रे धेनी तु नद्यां नग्नो विवाससि ॥ २६७ ॥
 मागधे क्षपणके च नन्दी गिरिशवेत्रिणि ।
 गर्दभाण्डे वटे न्यूनं हीनवचोनगर्व्ययोः ॥ २६८ ॥
 पर्व प्रस्तावोत्सवयोर्यन्थौ विषुवदादिषु ।
 दर्शप्रतिपत्संधौ च तिथिपन्थविशेषयोः ॥ २६९ ॥
 पक्षमाक्षिलोक्ति तन्त्वादिसूक्ष्मांशे कुञ्जमच्छदे ।
 गरुडिक्ष्यलक्योश्चापि पक्षी काण्डे खगे द्रुमे ॥ २७० ॥
 रथेद्रौ रथिके इयेने प्रेम तु खेहर्नमणोः ।
 ब्रह्मा तु तपसि ज्ञाने वेदेभ्यात्मे द्विजे विधौ ॥ २७१ ॥
 क्रत्विग्योगभिदोशाथ बुद्धो गिरिशमूलयोः ।
 भर्म भारे भृतौ हेष्मि भानुरंशौ रवौ दिने ॥ २७२ ॥
 भिक्षोन्यः संगतः कुळ्हो दीर्णो भोगी भुजंगमे ।
 वैयावृत्त्यकरे राज्ञि प्रामण्यां नापितेषि च ॥ २७३ ॥
 मानं प्रमाणे प्रस्थादौ मानश्चिन्तोचतौ यहे ।
 मीनो मस्त्वे राशिमेदे मृत्स्ना मृत्स्ना तुर्वर्यपि ॥ २७४ ॥
 यानं युग्ये गतौ योनिः कारणे भगतान्नयोः ।
 रत्नं स्वजातिशेषे स्यान्मणौ राजा तु पार्थिवे ॥ २७५ ॥

निशाकरे प्रभौ शक्ते यक्षक्षत्रिययोरपि ।
 राज्ञैलापर्णीसर्पाद्यो रागी कामिनि रङ्गुरि ॥ २७६ ॥
 रोही रोहीतकेशव्ये वटे लम्बं तु लज्जिते ।
 राशीनामुदये सक्ते लक्ष्म प्रधानचिह्नयोः ॥ २७७ ॥
 वनं प्रस्तवणे गेहे प्रवासेभ्यसि कानने ।
 वस्त्रं वस्त्रे धने मूलये भृतौ वर्ष्म पुनस्तनौ ॥ २७८ ॥
 प्रमाणे चुन्दराकारे वर्त्म नेत्रच्छदेधवनि ।
 वर्णा पुनश्चित्करे लेखके ब्रह्मचारिणि ॥ २७९ ॥
 वानं शुष्कफले शुष्के सीवने गमने कटे ।
 जलसंप्लववातोर्मिसुरङ्गासौरभेषु च ॥ २८० ॥
 वाग्मी पटुबृहस्पत्योर्वार्जी वाणे हये खगे ।
 विन्नं विचारिते लब्धे स्थिते वृषा तु वासवे ॥ २८१ ॥
 वृषभे तुरगे पुंसि शाखी तु द्वुमवेदयोः ।
 राजभेदे शिखी त्वग्नौ वृक्षे केतुग्रहे शरे ॥ २८२ ॥
 चूडावति बलीवर्दे मयूरे कुकुटे हये ।
 शीनो मूर्खाजगरयोः इयेनः शुक्रे पतत्रिणि ॥ २८३ ॥
 स्वप्रः स्वापे सुप्रज्ञाने स्थानं स्थित्यवकाशयोः ।
 साहृदये सानिवेशो च स्नानं स्नानीय आप्नवे ॥ २८४ ॥
 स्त्यानं स्यात्किञ्च आलस्ये प्रतिध्वानघनत्वयोः ।
 सादी तुरंगमारोहे निषादिरथिनोरपि ॥ २८५ ॥
 स्वामी प्रभौ गुहे सूनं पुष्टे सूना पुनः सुता ।
 अधोजिह्वा वधस्थानं सूनः पुत्रेनुजे रवौ ॥ २८६ ॥
 हनुः कपोलावयवे मरणामययोरपि ।
 हरिद्रायामायुधे च हली कृषकसीरिणोः ॥ २८७ ॥
 कल्पो विकल्पे कल्पद्रौ संवर्ते ब्रह्मवासरे ।
 शाखे न्याये विधौ कूपो गर्तेन्धौ गुणवृक्षके ॥ २८८ ॥
 मृन्माने कूपके क्षेपो गर्वे लङ्घननिन्दयोः ।
 विलम्बेरणहेलासु गोपौ भूपालवल्लवौ ॥ २८९ ॥

ग्रामैघगोष्ठाधिकृतौ गोपी गोपालसुन्दरी ।
 शारिवा रक्तिका तल्पमटे शश्याकलत्रयोः ॥ २९० ॥
 त्रपा लज्जाकुलटयोख्यु सीसकरङ्गयोः ।
 तापः संतापे कृच्छ्रे च तापी तु सरिदन्तरे ॥ २९१ ॥
 दर्पे मृगमदे गर्वे पुष्पं विकास आर्तवे ।
 धनदस्य विमाने च कुसुमे नेत्ररुज्यपि ॥ २९२ ॥
 बाष्प ऊष्माक्षिजलयो रूपं तु श्लोकशब्दयोः ।
 पशावाकारे सौन्दर्ये नाणके नाटकादिके ॥ २९३ ॥
 मन्थावृत्तौ स्वभावे च रेपः क्रूरे विगर्हिते ।
 रोपौ रोपणेषु रोपं रन्ध्रे लेपस्तु लेपने ॥ २९४ ॥
 अशने च सुधायां च वपा विवरमेदसोः ।
 शर्षं तु प्रतिभाहीनतायां बालतृणपि च ॥ २९५ ॥
 शापः शपथ आक्रोशे शिर्षं सुवे क्रियोचिते ।
 स्वापो निद्रायां रुग्मेदे शयनाज्ञानमात्रयोः ॥ २९६ ॥
 गुम्फो दोर्भूषणे दृढधौ रेफोवद्यरवर्णयोः ।
 शक्ति खुरे गवादीनां मूले विटपिनामपि ॥ २९७ ॥
 शिफा मातरि मांस्यां च जटायां च सरित्यपि ।
 कम्बिवैशलतादवर्योः कम्बुर्वलयशङ्कयोः ॥ २९८ ॥
 गजे शम्बूके कर्चूरे श्रीवाया नलकेपि च ।
 जम्बूमेहतरंगिण्यां द्विपृक्षविशेषयोः ॥ २९९ ॥
 डिम्ब एरण्डभययोर्विष्णवे झीङ्गि पुष्कुसे ।
 विम्बं तु प्रतिविम्बे स्यान्मण्डले विम्बिकाफले ॥ ३०० ॥
 शम्बः पवौ लोहकाङ्गयां स्तम्ब आलानगुलमयोः ।
 श्रीहादीनां प्रकाण्डे च कुम्भो वेदयापतौ घटे ॥ ३०१ ॥
 द्विपाङ्गे राक्षसे राशौ कुम्भं त्रिवृति गुगुलौ ।
 कुम्भयुखायां पाटलायां वारिपर्ण्या च कट्टफले ॥ ३०२ ॥
 गर्भः कुक्षौ शिशौ संधौ भ्रूणे पनसकण्टके ।
 मध्येमावपवरके जम्बः स्याहान्तवान्तरे ॥ ३०३ ॥

दन्तभोजनयोरंशे हनौ जम्बीरतूणयोः ।
 जृम्भा जृम्भणे विकासे डिम्भो वैधेयवालयोः ॥ ३०४ ॥
 दम्भः कलके कैतवे च नाभिः क्षत्रप्रधानयोः ।
 चक्रमध्ये मृगमदे प्राण्यङ्गे मुख्यराजि च ॥ ३०५ ॥
 निभः स्यात्सदृशे व्याजे रम्भो वैष्णवदण्डके ।
 रम्भा विदशभामिन्यां कदल्यां च विभुः प्रभौ ॥ ३०६ ॥
 व्यापके शंकरे निल्ये शंभुव्रह्मार्हतोः शिवे ।
 शुभो योगे शुभं भद्रे स्तम्भः स्थूणाङ्गजाईयोः ॥ ३०७ ॥
 सभा सभ्येषु शालायां गोष्ठचां द्यूतसमूहयोः ।
 स्त्रभूर्विष्णो विधावामोपके रुभेदरोगयोः ॥ ३०८ ॥
 उमा गौर्या हरिद्रायां कीर्तिकान्त्यतसीष्वपि ।
 ऊर्मिः पीडाजवोत्कण्ठाभङ्गप्रकाशवीचिषु ॥ ३०९ ॥
 वस्त्रसंकोचलेखायां क्रमः कलपांहिशक्तिषु ।
 परिपाट्यां क्षमः शक्ते हिते युक्ते क्षमावति ॥ ३१० ॥
 क्षमा क्षान्तौ क्षितौ कामं बाढेनुमतिरेतसोः ।
 कामः स्मरेच्छाकाम्येषु क्षुमा स्यात्तालिकातसी ॥ ३११ ॥
 कृमिः क्रिमिवलाक्षायां कीटे क्षेमस्तु मङ्गले ।
 लघ्वरक्षणे मोक्षे च क्षेमोमा धनहर्यपि ॥ ३१२ ॥
 क्षौमं स्यादतसीवस्ते दुकूलेद्वालकेपि च ।
 खर्मै क्षौमे पौरुषे च गमोधवद्यूतभेदयोः ॥ ३१३ ॥
 सदृक्षपाठेष्यथ यामो वृन्दे शब्दादिपूर्वकः ।
 षड्गादौ संवसथे च गुल्मः सैन्योपरक्षणे ॥ ३१४ ॥
 रुक्सैन्यघडभेदेषु स्तम्भे गुल्मी पटौकसि ।
 आमलक्येलयोर्वन्यामथ घर्मो निदाघवत् ॥ ३१५ ॥
 स्वेदाम्भस्यातपे श्रीष्मोष्मणोर्जाल्मस्तु पामरे ।
 असमीक्ष्यकारिणि च जामिः स्वसृकुलखियोः ॥ ३१६ ॥
 जिद्धः कुटिले मन्दे च जिह्वं तगरपादपे ।
 तोक्मं कर्णमने तोक्मः स्याद्वरिते हरिद्यवे ॥ ३१७ ॥

दमः स्यात्कर्दमे दण्डे दमने दमथेषि च ।
 इस्मस्तु हव्यवाहे स्याद्यजमाने मलिम्लुचे ॥ ३१८ ॥
 धर्मो यमोपमापुण्यस्वभावाचारधन्वसु ।
 सत्सङ्गेहत्यहिंसादौ न्यायोपनिषदोरपि ॥ ३१९ ॥
 धर्म दानादिके नेमस्त्वर्धे प्राकारगर्तयोः ।
 अवधौ कैतवे काले नेमिः कूपत्रिका प्रथिः ॥ ३२० ॥
 तिनिशोरिष्टनेमिश्च पद्मो व्यूहे निधावहौ ।
 संख्याब्जयोः पद्ममिभविन्दौ ब्राह्मी तु भारती ॥ ३२१ ॥
 शाकभेदः पद्मगण्डी हिञ्जिका सोमवहरी ।
 ब्रह्मशक्तिर्घ्रमस्तु स्याङ्गमणे वारिनिर्गमे ॥ ३२२ ॥
 धान्तौ कुन्दाख्ययन्ते च भीमो धोरे वृकोदरे ।
 हरेम्लवेतसे चाथ भीष्मो गाङ्गेयरुद्रयोः ॥ ३२३ ॥
 राक्षसे भीषणे भौमोङ्गारके नरकासुरे ।
 यमः कालयमजयोरहिंसादिषु पञ्चसु ॥ ३२४ ॥
 संयमे यमने ध्वाङ्गे यामौ प्रहरसंयमौ ।
 रमः कान्ते रक्षाशोके मन्मथे च रमा श्रियाम् ॥ ३२५ ॥
 रशिमर्घृणिप्रयहयो रामः इयामे हलायुधे ।
 पशुभेदे सिते चारौ राघवे रेणुकासुते ॥ ३२६ ॥
 रामं तु वास्तुके कुष्ठे रामा हिङ्गुलिनीस्त्रियोः ।
 रुद्रम् लोहे सुवर्णे च रुमा स्याङ्गवणाकरे ॥ ३२७ ॥
 सुग्रीवपद्यां लक्ष्मीः श्रीशोभासंपत्तियङ्गुषु ।
 वर्मिर्वान्तेनले वामः कामे सत्ये पयोधरे ॥ ३२८ ॥
 उमानाथे प्रतिकूले चारौ वामा तु योषिति ।
 वामी सुग्रीवां करभीरासभीवडवासु च ॥ ३२९ ॥
 शमी द्रुभेदे वल्लुल्यां शिष्म्यां इयामोम्बुदे शितौ ।
 हरिते प्रयागवटे कोकिले वृद्धदारके ॥ ३३० ॥
 इयामं सैन्धवे मरिचे इयामा सोमलतानिशोः ।
 शारिवावल्पुलीगुन्द्राचिवृक्षणाप्रियङ्गुषु ॥ ३३१ ॥

अप्रसूतस्त्रियां नील्यां आमो मण्डपकालयोः ।
 शुष्ममोजसि सूर्ये च समं साध्वखिलं सदृक् ॥ ३३२ ॥
 सीमाघाटे स्थितौ क्षेत्रे सूक्ष्मोणौ सूक्ष्ममत्पके ।
 अध्यात्मे कतके सोमस्त्वोषधीतद्रसेन्दुष ॥ ३३३ ॥
 दिव्यौषध्यां धनसारे समीरे पितृदैवते ।
 वसुप्रभेदे सलिले वानरे किंनरेश्वरे ॥ ३३४ ॥
 हिमं तुषारे शीते च हिमश्वन्दनपादपे ।
 होमिः सर्पिषि वह्नौ च स्यादर्थः स्वाभिवैश्ययोः ॥ ३३५ ॥
 अर्थै शिलाजतुन्यर्थशालिनि न्याय्यविज्ञयोः ।
 अन्योसदृशोतरयोरन्त्यस्त्वन्तभवेधमे ॥ ३३६ ॥
 अर्धमर्वार्थमर्द्धार्हमास्यं मुखभवे मुखे ।
 मुखान्तरास्या तु स्थित्यामार्यौ सज्जनसौविदौ ॥ ३३७ ॥
 आर्योमाछन्दसोरिज्या दाने सङ्गेधरेचने ।
 इभ्यो धनवतीभ्या तु करेण्वां सङ्कीरतौ ॥ ३३८ ॥
 कल्यं प्रभाते मधुनि सज्जे दक्षे निरामये ।
 कल्या कल्याणवाचि स्यात्कदर्थं कशार्हमदयोः ॥ ३३९ ॥
 अश्वमध्ये क्षयो गेहे कल्पान्तेपचये रुजि ।
 कन्या नार्या कुमार्या च राद्योषधिविशेषयोः ॥ ३४० ॥
 कक्ष्या गृहप्रकोष्ठे स्यात्सादृदयोद्योगकाञ्चिषु ।
 बृहतिकेभनाद्योथ कार्यं हेतौ प्रयोजने ॥ ३४१ ॥
 कायः कदैवते मूर्तौ संघे लक्ष्यस्वभावयोः ।
 काव्यं मनुष्यतीर्थं च काव्या स्यात्पूतनाभियोः ॥ ३४२ ॥
 काव्यं यन्थे काव्यः शुक्रे कांस्यं तैजसवादयोः ।
 पानपात्रे मानभेदे क्रिया करणचेष्टयोः ॥ ३४३ ॥
 कर्मोपायचिकित्सासु निष्कृतौ संप्रधारणे ।
 अर्चाप्रारम्भशिक्षासु कुल्यं तु कुलजेस्थनि ॥ ३४४ ॥
 शूर्पमिषाष्ट्रोणीषु कुल्या सरिति सारणौ ।
 कृत्यो विद्विषि कार्ये च कृत्या स्यादेवता क्रिया ॥ ३४५ ॥

गवयं क्षीरादिके ज्यायां रागवस्तुनि गोहिते ।
 गवया गोवृन्दगव्यत्योर्गुहा: कमठदमयोः ॥ ३४६ ॥
 गुद्यमुपस्थे रहस्ये गृह्यं तु मलवर्त्मनि ।
 गृह्योस्वैरिणि पक्ष्ये च गृहासक्तमृगाणडजे ॥ ३४७ ॥
 गृह्या तु शाखानगरे गेयौ गातव्यगायनौ ।
 गोप्यौ दासेरगोपव्यौ चयः प्राकारपीठभूः ॥ ३४८ ॥
 समुहोप्यथ चव्या स्याच्चविकाशतपर्वयोः ।
 चित्यं मृतकचैत्ये स्याच्चित्या मृतचित्तावपि ॥ ३४९ ॥
 चैत्यं जिनौकस्तद्विम्बं चैत्यो जिनसभातसः ।
 उद्देशवृक्षधोर्यं तु प्रेर्ये प्रश्नेहुतेपिं च ॥ ३५० ॥
 छाया पङ्कौ प्रतिमायामर्कयोषित्यनातपे ।
 उत्कोचे पालने कान्तौ शोभायां च तमस्यपि ॥ ३५१ ॥
 जयो जयन्ते विजये जयोमा तत्सखी तिथिः ।
 पथ्या, जयन्त्यप्रिमन्थो जन्यो जामातृवत्सले ॥ ३५२ ॥
 जनके जननीये च नवोदानुचरादिके ।
 जन्यं कौलीने युध्यद्वे जन्या मातृसखीमुदोः ॥ ३५३ ॥
 त्रयी त्रिवेदां वितये पुरंधां छुमतावपि ।
 तादर्यस्तु स्यन्दने वाहे गरुडे गरुडागजे ॥ ३५४ ॥
 अश्वकर्णाहयतरौ स्यात्ताक्षर्यं तु रसाच्चने ।
 तिष्यः पुष्यवत्कलौ भे तिष्या त्वामलकीतरौ ॥ ३५५ ॥
 द्रव्यं भव्ये धने ह्यादौ जतुद्रुमविकारयोः ।
 विनेये भेषजे रीर्या दस्युः प्रत्यर्थिचौरस्योः ॥ ३५६ ॥
 दायो दाने यौतकादिधने सोऽमुण्डभाषणे ।
 विभक्तव्यपितृद्रव्ये दिव्यं वल्गुलवङ्गयोः ॥ ३५७ ॥
 शुभवे दिव्यामलव्यां दूष्यं वाससि तद्वहे ॥
 दूषणीये चाथ दैत्योमुरो दैत्या मुरौषधौ ॥ ३५८ ॥
 धन्यः पुण्ययुते धन्यामलक्यामुपमातरि ।
 धान्यं तु त्रीहौ धन्याके धिष्यं स्थानोऽुवेदमसु ॥ ३५९ ॥

वले विष्णयोग्नौ शुक्रे च नयः स्याज्ञैषमादिषु ।
 नीतिद्यूतभिदोः पथ्यं हितं पथ्या हरीतकी ॥ ३६० ॥
 पद्योन्त्यवर्णे स्यात्पद्यं इलोके पद्या तु वर्त्मनि ।
 प्रायो वयस्यनशने मृतौ बाहुल्यतुल्ययोः ॥ ३६१ ॥
 प्रियो वृद्धौषधे हये पत्त्वौ पुण्यं तु सुन्दरे ।
 सुकृते पावने धर्मे पूज्यः श्वशुरवन्द्ययोः ॥ ३६२ ॥
 बल्यं रेतोबलकृतोर्भयं भीतौ भयंकरे ।
 कुञ्जकपुष्टे भव्यं तु फले योग्ये शुभेस्थनि ॥ ३६३ ॥
 सत्ये भाविनि भव्यस्तु कर्मरङ्गतरौ सति ।
 भव्योमाकारिपिपल्योर्भाग्यं कर्म शुभाशुभम् ॥ ३६४ ॥
 मर्यं न्याय्येवलग्नेन्तर्मया दैत्योद्ग्रेसराः ।
 मयुर्मृगाश्वसुखयोर्मन्तुर्देन्ये क्रतौ कुधि ॥ ३६५ ॥
 माल्यं मालाकुसुमयोः स्यान्माया शाम्बरी कृपा ।
 दम्भो बुद्धिं भायस्तु पीताम्बरेम्बरेपि च ॥ ३६६ ॥
 मूल्यं वस्त्रे वेतने च ययुर्यशाहये हये ।
 याम्यापाच्यां भरण्यां च योग्यो योगार्हशक्तयोः ॥ ३६७ ॥
 उपायिनि प्रवीणे च योग्यमृद्धयाहयौषधे ।
 योग्यार्कयोषित्यभ्यासे रम्यशम्पकहृदययोः ॥ ३६८ ॥
 रम्या रात्रावथ रथ्यो रथांशे रथवोढरि ।
 रथ्या तु रथसंघाते प्रतोल्यां पथि चत्वरे ॥ ३६९ ॥
 रूप्यमाहतहेमादौ रजते रूपवत्यपि ।
 लयस्तूर्यत्रयीसाम्ये संदेषणविलासयोः ॥ ३७० ॥
 लभ्यं लब्धव्ये युक्ते च विन्ध्यो व्याधाद्रिभेदयोः ।
 विन्ध्या त्रुटौ लवल्यां च वीर्यं तेजःप्रभावयोः ॥ ३७१ ॥
 शुक्रे शक्तौ च वीक्ष्यं तु इष्टव्ये विस्मयेपि च ।
 वीक्ष्यस्तु लासके वाहे वेश्यं तु गणिकागृहे ॥ ३७२ ॥
 वेश्या तु पण्ययोषायां शल्यः स्यान्मदनद्रुमे ।
 नृपमेदे शाविधि च सीम्नि शस्त्रशलाकयोः ॥ ३७३ ॥

शत्या तल्पे शब्दगुम्फे शून्यं विन्दौ च निर्जने ।
 शून्या तु नलिका शैर्यै तु चारभट्ठां बलेषि च ॥ ३७४ ॥
 सद्यमारोग्ये सोढव्ये सह्योद्री सव्यं तु दक्षिणे ।
 वामे च प्रतिकूले च सत्यं तु शपथे कृते ॥ ३७५ ॥
 तथ्ये तद्वति सत्यस्तु लोकभित्संख्यमाहवे ।
 संख्यैकादौ विचारे च संध्या कालनदीभिदोः ॥ ३७६ ॥
 चिन्तायां संश्वे सीम्नि संधाने कुसुमान्तरे ।
 साध्यो योगे साधनीये गणदैवतभिद्यपि ॥ ३७७ ॥
 सायः शरेपराङ्गे च स्थेयोक्षद्वक्षुरोधसोः ।
 सेव्यमुशीरे सेवार्हे सैन्यं सैनिकसेनयोः ॥ ३७८ ॥
 सौम्यः सोमात्मजेनुपे मनोज्ञे सोमदैवते ।
 सौम्याः पुनर्मृगशिरःशिरःस्थाः पञ्च तारकाः ॥ ३७९ ॥
 हर्यः कलिद्रौ हर्तव्ये हृदं ध्वलजीरके ।
 हृतिये हृदिते हृज्ञे हृद्या तु वृद्धिभेषजे ॥ ३८० ॥
 हृद्यस्तु वशकून्मन्त्रेषं पुरः प्रथमेधिके ।
 उपर्यालम्बने श्रेष्ठे परिमाणे पलस्य च ॥ ३८१ ॥
 भिक्षाप्रकारे संघाते प्रान्तेष्यद्रिस्तु पर्वते ।
 सूर्ये शाखिनि चाभ्रं तु त्रिदिवे गगनेम्बुदे ॥ ३८२ ॥
 अक्षः शिरसिजे कोणे स्यादक्षं शोणितेशुणि ।
 अस्त्रं चापे प्रहरणेष्याहिः पादद्वमूलयोः ॥ ३८३ ॥
 अरो जिनेरं चक्राङ्गे शीप्रशीप्रगयोरपि ।
 आरो रीरी शनिर्भैम आरा चर्मप्रभेदिनी ॥ ३८४ ॥
 इराम्पोवाक्सुराभूमिष्विन्दः शक्रेन्तरात्मनि ।
 आदित्ये योगभेदे च स्यादिन्द्रा तु फणिज्जके ॥ ३८५ ॥
 उमः क्षत्रियतः शूद्रासूनावुत्कटसद्ययोः ।
 उमा वचाडिक्कियोरुम्ना गवोपचित्रयोः ॥ ३८६ ॥
 उक्तो मयूखे स्यादुष्टी मृद्घाण्डे करभस्त्रियाम् ।
 ऐन्द्रिरिन्द्रसुते काकोप्येऽग्न जनपदान्तरे ॥ ३८७ ॥

ओड्रो जने जपावृक्षे करः प्रत्यायशुण्डयोः ।
 रथमौ वर्षीयले पाणौ क्षरो मेघे क्षरं जले ॥ ३८८ ॥
 कद्रुः कनकपिङ्गे स्यात्कद्रुस्तु नागमातरि ।
 कारो बलौ वधे यन्ने हिमाद्रौ निश्चये यतौ ॥ ३८९ ॥
 कारा बन्धनशालायां बन्धे दूत्यां प्रसेवके ।
 स्याद्वेमकारिकायां च क्षारः काचे रसे गुडे ॥ ३९० ॥
 भस्मनि धूर्तलवणे कारिः शिल्पी क्रियापि च ।
 कारुस्तु कारके शिल्पे विश्वकर्मणि शिल्पनि ॥ ३९१ ॥
 कीरः शुके जनपदे क्षीरं पानीयदुर्घयोः ।
 क्षुरो गोक्षुरके कोकिलाक्षे छेदनवस्तुनि ॥ ३९२ ॥
 क्षुद्रो दरिद्रे कृपणे निकृष्टेन्पनृशंसयोः ।
 क्षुद्रा व्याप्रीनटीव्यङ्गावृहतीसरधासु च ॥ ३९३ ॥
 चाङ्गेरिकायां हिंस्यायां मक्षिकामात्रवेदययोः ।
 कुरुः स्यादोदने भूपभेदे श्रीकण्ठजाङ्गले ॥ ३९४ ॥
 क्रूरा नृशंसघोरोष्णकठिनाः कृच्छ्रमंहसि ।
 कष्टे सांतपने क्षेत्रं भरतादौ भगाङ्गयोः ॥ ३९५ ॥
 कोदारे सिद्धभूपत्न्योः क्रोष्टी क्षीरविदारिका ।
 सृगालिका लाङ्गूली च क्षौद्रं तु मधुनीरयोः ॥ ३९६ ॥
 खरो रक्षोन्तरे तीक्ष्णे दुःस्पर्शे रासभेषि च ।
 खरुः स्यादश्वहरयोर्दर्पदन्तसितेषु च ॥ ३९७ ॥
 खुरः शफे कोलदले गरस्तूपविषे विषे ।
 रोगे गरं स्यात्करणे गात्रमङ्गुशरीरयोः ॥ ३९८ ॥
 गजाग्रदेशेय गिरिः पूज्येक्षिहन्जि कन्दुके ।
 शैले गिरियके गीर्णावपि गुन्द्रस्तु तेजने ॥ ३९९ ॥
 गुन्द्रा प्रियङ्गौ कैवर्तीमुस्तके भद्रमुस्तके ।
 गुरुर्महत्याङ्गिरसे पित्रादौ धर्मदेशके ॥ ४०० ॥
 अलबौ दुर्जरे चापि गृध्रो गृह्णी खगान्तरे ।
 गोत्रं क्षेत्रेन्वये छत्रे संभाव्यबोधवर्त्मनोः ॥ ४०१ ॥

वने नासि च गोत्रोदौ गोत्रा भुवि गवां गणे ।
 गौरः श्वेतरुणे पीति विशुद्धे चन्द्रमस्यपि ॥ ४०२ ॥
 विशादे गैरं तु श्वेतसर्षपे पद्मकेसरे ।
 गौर्युमानभिकोर्विषु प्रियडौ वहणस्त्रियाम् ॥ ४०३ ॥
 रजन्यां रोचनीनद्योर्धसो वासरहिंश्योः ।
 घोरो हरे दाहणे च चरः स्याज्ञडुमे स्पशो ॥ ४०४ ॥
 चले वृतप्रभेदे च चक्रं प्रहरणे गणे ।
 कुलालाद्युपकरणे राट्रे सैन्यरथाङ्गयोः ॥ ४०५ ॥
 जलावते छले चक्रः कोके चन्द्रोम्बुकाभ्ययोः ।
 स्वर्णे सुधांशौ कर्पूरे कम्पिल्ये मेचकेपि च ॥ ४०६ ॥
 चर्हव्यादे भाण्डे च चारो बन्धावसर्पयोः ।
 गतौ पियालवृक्षे च चित्रं खे तिलकेहुते ॥ ४०७ ॥
 आलेख्ये कर्वुरे चित्रा त्वालुपर्णिसुभद्रयोः ।
 गोडुम्बाप्सरसोर्दन्त्यां नक्षत्रोरगमेदयोः ॥ ४०८ ॥
 चीरं वाससि चूडायां गोस्तने सीसपत्तके ।
 चीरी कच्छाटिकाक्षिण्योथुकस्त्वम्लेम्लवेतसे ॥ ४०९ ॥
 वृक्षाम्ले चुक्री चाङ्गेर्या चैत्रो मासाद्रिभेदयोः ।
 चैत्रं मृतकचैत्ये च चौरो दस्युसुगन्धयोः ॥ ४१० ॥
 छचं स्यादातपत्राणे छत्रा मधुरिकौषधौ ।
 धान्यके च शिलिधे च छिद्रे विवरन्प्रवत् ॥ ४११ ॥
 गर्वे दोषे जारस्तूपपतौ जार्योषधीभिदि ।
 जीरस्त्वजाज्यां खड्डे च टारो लङ्गतुरंगयोः ॥ ४१२ ॥
 तन्त्रं सिद्धान्ते राट्रे च परच्छन्दप्रधानयोः ।
 अगदे कुटुम्बकृत्ये तन्तुवाने परिच्छदे ॥ ४१३ ॥
 शुतिशाखान्तरे शास्त्रे करणे इर्यथसाधके ।
 इतिकर्तव्यतातन्त्रोस्तन्त्री स्याद्वलकीयुणे ॥ ४१४ ॥
 अमृतायां च नद्रचां च सिरायां वपुषोपि च ।
 तरिदशायां बेदायां वस्त्रादीनां च पेटके ॥ ४१५ ॥

तन्द्री निद्रा प्रमीला च तारो निर्मलमौक्तिके ।
 मुक्ताशुद्धावुच्चानादे नक्षत्रनेत्रमध्ययोः ॥ ४१६ ॥
 तारं रूप्ये तारा बुद्धदेव्यां सुरगुरुस्त्रियाम् ।
 शुभ्रीवपत्न्यां ताम्रं तु शुल्वे शुल्वनिभेषि च ॥ ४१७ ॥
 तीव्रं कटूष्णात्यर्थेषु तीव्रा तु कटुरोहिणी ।
 गण्डद्वार्वासुरी तीरो वड़े तीरं पुनस्तटे ॥ ४१८ ॥
 तोव्रं वेणुके प्रतोदे दरः स्याद्वयगर्तयोः ।
 दरी तु कन्दरे दस्तः खरो दस्तौ रवेः सुतौ ॥ ४१९ ॥
 द्वारं निर्गमेभ्युपाये धरः कूर्माधिष्ठे गिरौ ।
 कर्पासतूलेथ धरा मेहोभूमिजरायुषु ॥ ४२० ॥
 धारो जलधरासारवर्षणे स्याद्वणेषि च ।
 धारोत्कर्षे खड्गाद्यप्रे सैन्याये वाजिनां गतौ ॥ ४२१ ॥
 जलादिपाते संतत्यां धात्री भुव्युपमातरि ।
 आमलक्यां जनन्यां च धीरो ज्ञे धैर्यसंयुते ॥ ४२२ ॥
 स्वैरे धीरं तु घुसृणे नरो मत्वैच्युतेर्जुने ।
 नरं तु रामर्कपूरे नक्रं नासाप्रदारुणोः ॥ ४२३ ॥
 नक्रो यादसि नीवं तु वलीकवननेभिषु ।
 चन्द्रे च रेवतीमे च नेत्रं वले मयो गुणे ॥ ४२४ ॥
 मूलाक्षिनेतृषु परो दूरान्यश्चेष्टशत्रुषु ।
 परं तु केवले पर्चं यानं पक्षश्छदश्छुरी ॥ ४२५ ॥
 पारं प्रान्ते परतटे पारी पूरपरागयोः ।
 पात्र्यां कर्करिकायां च पादबन्धे च हस्तिनः ॥ ४२६ ॥
 पात्रं तु कूलयोर्मध्ये पर्णे नृपतिमन्त्रिणि ।
 योग्यभाजनयोर्यज्ञभाष्टे नाटचानुकर्तरि ॥ ४२७ ॥
 पुरं शरीरे नगरे गृहपाटलिपुत्रयोः ।
 पुरस्तु गुग्गुलौ पुण्ड्रः कृमौ दैत्येषुभेदयोः ॥ ४२८ ॥
 वासन्त्यां तिलके पुण्डरीके पुण्ड्रासु नीवृति ।
 पुरः परागे प्रचुरे स्वलोकनृपभेदयोः ॥ ४२९ ॥

पूरः स्यादम्भसां वृद्धौ ब्रणसंशुद्धिखादयोः ।
 पोत्रं वस्त्रे मुखाये च सूकरस्य हलस्य च ॥ ४३० ॥
 पैरं कन्तृणे पुरजे वभुः पिङ्गामिश्रालिषु ।
 मुनौ विशाले नकुले विष्णौ भद्रं तु मङ्गले ॥ ४३१ ॥
 मुस्तकभ्रेष्टयोः साधौ काञ्जने करणान्तरे ।
 भद्रो रामचरे हस्तिनातौ मेरुकदम्बके ॥ ४३२ ॥
 गवि शंभौ भद्रा विष्टो नभःसरिति कट्टफले ।
 कृग्नानन्तराक्षासु च भरेनिशयभारयोः ॥ ४३३ ॥
 भर्भर्तुकनकयोर्भारी दशशतीद्वये ।
 पलानां वीवये चापि भीरुर्योगिति कातरे ॥ ४३४ ॥
 भूरि स्वर्णे प्रचुरे च मन्त्रो देवादिसाधने ।
 वेदाश्चे गुप्तवारे च महः पर्वतदेशयोः ॥ ४३५ ॥
 मारोनङ्गे मृतौ विन्ने मारी चण्डचां जनक्षये ।
 माघं त्रिवयृतौ स्यार्थे कात्सन्ये मात्रा परिच्छदे ॥ ४३६ ॥
 अक्षरावयवे द्रव्ये मानेल्ये कर्णभूषणे ।
 काले वृत्ते च मित्रं तु सख्यौ मित्रो दिवाकरे ॥ ४३७ ॥
 यात्रोत्सवे गतौ वृत्तौ राद्रमुत्तातनीवृत्तोः ।
 रुद्धैर्दत्ये मृगे रेत्रं पेयूषपटवासयोः ॥ ४३८ ॥
 रेतःसूतकयो रोप्रो लोधे रोधमवागसोः ।
 रौद्रो भीष्मे रसे तीव्रे रैत्री गौर्या वरो वृत्तौ ॥ ४३९ ॥
 विटे जामातरि श्रेष्ठे देवतादेवभीप्तिते ।
 वरं तु वृश्णे किंचिदिटे वरी शानावरी ॥ ४४० ॥
 वक्रं पुटभेदं वक्रः कुटिले क्लूरभौमयोः ।
 वक्रमास्ये छन्दसि च वप्रः प्राकाररोधसोः ॥ ४४१ ॥
 क्षेत्रे ताते चये रेणो वज्रं कुलिशहीरयोः ।
 वालके वद्या त्वमृता वर्धः सीसवरत्रयोः ॥ ४४२ ॥
 व्ययो व्याप्तताकुलयोर्वारः सूर्यादिवासरे ।
 महेश्वरावसरयोर्वृन्दे कुञ्जाख्यपादपे ॥ ४४३ ॥

वारं तु मदिरापात्रे वारि हीवेरनीरयोः ।
 वारिष्ठद्यां सरस्वत्यां गजवन्धनभुव्यपि ॥ ४४४ ॥
 व्याप्रः करञ्जे शार्दूले रक्तैरण्डतरावपि ।
 श्रेष्ठे तूत्तरपदस्थः स्याद्याम्री कण्टकारिका ॥ ४४५ ॥
 वीरो जिने भट्टे श्रेष्ठे वीरं शृङ्गाचां नतेपि च ।
 वीरा गम्भारिकारम्भातामलक्येलवालुषु ॥ ४४६ ॥
 मदिराक्षीरकाकोलीगोष्ठोदुम्बरिकासु च ।
 पतिपुत्रवतीक्षीरविदारीदुग्धिकास्वपि ॥ ४४७ ॥
 वृत्रो मेघे रिष्णौ ध्वान्ते द्वानवे वासवे गिरौ ।
 वैरं धुसृणवृन्ताकशरीरेषु शरं जले ॥ ४४८ ॥
 शारः पुनर्दधिसारे काण्डनेजनयोरपि ।
 शक्रोर्जुनतराविन्द्रे कुट्टजे शास्त्रमायुधे ॥ ४४९ ॥
 लोहे शस्त्री छुरिकायां शद्रिञ्जणौ तदित्वति ।
 शरुः कोपे शरे वज्रे शारः शबलवातयोः ॥ ४५० ॥
 द्यूतस्य चोपकरणे शास्त्रं प्रन्थनिदेशयोः ।
 शारिः कुञ्जरपर्याणे शकुनौ द्यूतसाधने ॥ ४५१ ॥
 शिशुः शोभाङ्गने शाके शीघ्रं चक्राङ्गतूर्णयोः ।
 उशीरे शुक्रस्तु शुक्रे ज्येष्ठमासेमिकाव्ययोः ॥ ४५२ ॥
 शुक्रं तु रेतोक्षिरजोः शुभं दीपेभ्रके सिते ।
 शूरश्चारभट्टे सूर्ये सरौ दध्यमसायकौ ॥ ४५३ ॥
 स्वरः शब्देचि षड्गुहौ सत्त्वमाच्छादने क्रतौ ।
 सदादाने वने दम्भे स्वरुः स्याद्यूपखण्डके ॥ ४५४ ॥
 अध्वरे कुलिशे वाणे सारो मज्जस्थिरांशयोः ।
 वले श्रेष्ठे च सारं तु द्रविणन्यायवारिणु ॥ ४५५ ॥
 स्फारस्तु स्फरकादीनां बुद्धुदे विपुलेपि च ।
 स्थिरो मोक्षे निश्चले च स्थिरा भूः शालपर्ण्यपि ॥ ४५६ ॥
 सिप्रः स्वेदे सिप्रा नद्यां सिरा नाद्यम्बुवाहिनी ।
 सिरस्तु पिप्पलीमूलं सीरः स्यादंशुमालिनि ॥ ४५७ ॥

लाङ्ग-लेथ मुरो देवे मुरा चषकमययोः ।
 सूत्रं तु सूत्रनाकारिप्रन्थे तन्तुव्यवस्थयोः ॥ ४६८ ॥
 स्वैरो मन्दे स्वतन्त्रे च हरो रासभरदयोः ।
 वैश्वानरेष्यथ हरिर्दिवाकरसमीरयोः ॥ ४६९ ॥
 यमवासवसिंहांशुशशाङ्कपिवाजिषु ।
 पिङ्गवर्णे हरिद्वर्णे भेकोपेन्द्रशुकाहिषु ॥ ४७० ॥
 लोकान्तरे च हारस्तु मुक्तादामनि संयुगे ।
 हिंसः स्याद्वानुके हिंसा मांसी काकादनी वसा ॥ ४७१ ॥
 हीरो वज्रे हरे सर्पे हीरा पिंडिलिकाश्रियोः ।
 होरा तु लभे राश्यर्थे शाखरेखाप्रमेदयोः ॥ ४७२ ॥
 अलिः चुरापुण्डलिहोरम्लो रसेम्लवेतसे ।
 अम्ली चाङ्गेत्रीमालं स्यादनर्थहरितालयोः ॥ ४७३ ॥
 आलिः सख्यावलीसेत्वनर्थेषु विशदाशये ।
 भालुर्गलन्तिकायां स्यादालु भेलककन्दयोः ॥ ४७४ ॥
 इलोर्वा वाग्नुधत्वी गौः कलं त्रजीर्णरेतसोः ।
 अव्यक्तमधुरध्वाने कला स्यात्कालशिल्पयोः ॥ ४७५ ॥
 कलने मूलैवृद्धौ पोदशांशे विधोरपि ।
 कलिर्विभीतके शूरे विवादेन्त्ययुगे युधि ॥ ४७६ ॥
 कालः पुनः कृष्णवर्णे महाकालकृतान्तयोः ।
 मरणानेहसोः काली कालिकाक्षारकीटयोः ॥ ४७७ ॥
 मातृभेदोमयोर्नव्यमेघौघपरिवादयोः ।
 काला कृष्णत्रिवृचील्योर्जिङ्ग्यां कीलेमितेजसि ॥ ४७८ ॥
 कफणिस्तम्भयोः शङ्कौ कीला रत्वाहतावपि ।
 कुलं कुलयगणे गेहे देहे जनपदेन्वये ॥ ४७९ ॥
 कूलं तटे सैन्यपृष्ठे तडागस्तूपयोरपि ।
 कोलो भेलक उत्सङ्गेङ्गपाल्यां चित्रके किरौ ॥ ४८० ॥
 कोलं तु बदरे कोला पिपल्यां चविभेषजे ।
 खलं कलके भुवि स्थाने क्रूरे कर्णेजपेधमे ॥ ४८१ ॥

खल्लो निष्ठे वस्त्रभेदे चर्मचातकपक्षिणोः ।
 खल्ली तु हस्तपादावमर्दनाहयरुज्यपि ॥ ४७२ ॥
 गलः कण्ठे सर्जरसे गोलः स्यात्सर्ववर्तुले ।
 गोला पच्चाञ्चने गोदावर्या सख्यामलिङ्गरे ॥ ४७३ ॥
 मण्डले च कुनटचां च बालक्रीडनकाष्ठके ।
 चिक्षः खगे सञ्चुलश्च पिष्ठवत्किञ्चलोचने ॥ ४७४ ॥
 किञ्चादिन चुल्ली तूद्धने चेलं गर्हितवस्त्रयोः ।
 छलं छद्गसखलितयोश्छल्ली संतानवीरुधोः ॥ ४७५ ॥
 वल्कले पुष्पभेदे च जलं गोकलले जडे ।
 हीव्रेरेष्वुनि जालं तु गत्राक्षे क्षारके गणे ॥ ४७६ ॥
 दम्भानाययोश्च जालो नीपे जाली पटोलिका ।
 झला पुञ्च्यामातपोर्मी जिक्षी तूद्वर्तनांशके ॥ ४७७ ॥
 वर्त्यातपरहन्त्रीयां तलं ज्याधातवारणे ।
 तलथपेटे तालद्वौ स्वभावाधरयोः त्सरौ ॥ ४७८ ॥
 तझो जलाधारभेदे तझी तु वरुणस्त्रियाम् ।
 तालः कालक्रियामाने हस्तमानद्रुभेदयोः ॥ ४७९ ॥
 करास्फोटे करतले हरिताले त्सरावपि ।
 तुला माने पलशते सादृश्ये राशिभाण्डयोः ॥ ४८० ॥
 गृहाणां दास्वन्धाय पीड्यां तूलं तु खे पिचौ ।
 ब्रह्मदास्यथ इलं शस्त्रीडदेवर्धपर्णयोः ॥ ४८१ ॥
 उत्सेधवद्वस्तुनि च नलो राज्ञि कपौ नडे ।
 पितृदेवे चलं तु स्यात्पद्मे नली मनःशिला ॥ ४८२ ॥
 नालं काण्डे मृणाले च नाली शाककलम्बके ।
 नीलो वर्णे मणौ शैले निधिवानरभेदयोः ॥ ४८३ ॥
 नील्योषध्यां लाभने च पलमुन्मानमांसयोः ।
 पादिस्तु प्रामके कुटचां पालिर्यूकाश्रिपक्षिषु ॥ ४८४ ॥
 जातश्मभुस्त्रियां प्रान्ते सेतौ कल्पितभोजने ।
 प्रशंसाकर्णलतयोरुत्सङ्गे प्रस्थचिह्नयोः ॥ ४८५ ॥

पीलुः पुष्पे द्रुमे काण्डे परमाणौ मतङ्गजे ।
 तालास्थिखण्डेथ पुलः पुलके विपुलेषि च ॥ ४८६ ॥
 फलं हेतुकृते जातीफले फलकसस्ययोः ।
 त्रिफलायां च कक्षोले शब्दाये व्युष्टिलाभयोः ॥ ४८७ ॥
 फली फलिन्यां फालं तु वाससि फाल उत्पुत्तौ ।
 कुशिके च बलं रूपे स्थामनि स्थौल्यसैन्ययोः ॥ ४८८ ॥
 व्रोले बलस्तु बलिनि काके दैत्ये हलायुधे ।
 बला त्वोषधिभेदे स्याद् बलिर्दैत्योपहारयोः ॥ ४८९ ॥
 करे चामरदण्डे च गृहदार्ढरांशयोः ।
 त्वक्संकोचे गन्धके च बालोजेश्वभुपुच्छयोः ॥ ४९० ॥
 शिशौ हीवेरकचयोर्वाला तु त्रुटियोपितोः ।
 बाली भूपान्तरे मेघौ विल उच्चैःश्रोहये ॥ ४९१ ॥
 विलं रन्धे गुहायां च भङ्गो भङ्गूकवाणयोः ।
 भङ्गी भङ्गातके भालं स्याङ्गलटे महस्यपि ॥ ४९२ ॥
 मेलः इवे मुनिभेदे भीरौ त्रुद्धिविवर्जिते ।
 मङ्गः कपाले बलिनि मत्स्ये पात्रे मलस्त्ववे ॥ ४९३ ॥
 किंडे कदर्ये विष्टायां मालं तु कपटे वने ।
 मालो जने स्यान्माला तु पङ्गौ पुष्पादिदामनि ॥ ४९४ ॥
 मालुः स्त्रियां पचवह्यां मृलं पार्थाद्ययोरुडौ ।
 निकुञ्जशिफयोर्मेला त्वञ्जने मेलकोपि च ॥ ४९५ ॥
 मौलिः किरीटे धमिष्ठे चूलाकङ्गेष्ठिमूर्धसु ।
 लीला केलिर्विलासश्च शृङ्गारभावजक्रिया ॥ ४९६ ॥
 लोलश्चले सतृणे च लोला तु रसनाश्रियोः ।
 वद्धी स्यादजमोदायां लतायां कुसुमान्तरे ॥ ४९७ ॥
 व्यालो दुष्टगजे सर्पे शटे श्वापदसिंहयोः ।
 वेला बुधस्त्रियां काले सीमनीश्वरभोजने ॥ ४९८ ॥
 अङ्गिटमरणेभोधेस्तीरनीरविकारयोः ।
 शालो हाले मत्स्यभेदे शालौकस्तत्वदेशयोः ॥ ४९९ ॥

स्कन्धशाखायां शालिस्तु गन्धोतौ कलमादिषु ।
 शालुः कषायद्रव्ये स्याच्चोरकाख्यौषधेषि च ॥ ५०० ॥
 शिलमुञ्चः शिला इराधोदारु कुनटी इष्टत् ।
 शिली गण्डूपदी शीलं साधुवृत्तस्वभावयोः ॥ ५०१ ॥
 शुक्लं रूप्ये शुक्लो योगे श्वेते शुलं रुगस्त्रयोः ।
 योगे शुला तु पञ्चस्त्री वधहेतुथ कीलकः ॥ ५०२ ॥
 शैलो भूभृति शैलं तु शैलेये तार्क्यशैलके ।
 सालः सर्जनरौ वृक्षमात्रप्राकारयोरपि ॥ ५०३ ॥
 स्थालं भाजनमेदे स्यात्स्थाली तु पाटलोषयोः ।
 स्थूलः पीने जडे हालः सातवाहनपार्थिवे ॥ ५०४ ॥
 हाला शुरायां हेला तु स्यादवज्ञाविलासयोः ।
 हेलिरालिङ्गने स्त्र्येष्यविर्मूषिककम्बले ॥ ५०५ ॥
 मेषे रवौ पर्वते च स्यादूर्ध्वे तु समुत्थिते ।
 उपर्युच्चतयोः कण्वो मुनौ कण्वं तु कलमषे ॥ ५०६ ॥
 क्षवः क्षुते राजिकायां कविः काव्यस्य कर्तरि ।
 विचक्षणे दैत्यगुरौ स्यात्कवी तु खलीनके ॥ ५०७ ॥
 किण्वं पापे शुराबीजे क्लीबोपौरुषषण्डयोः ।
 खर्वहस्तौ न्यग्वामनौ धीवे शिरोवितत्सिरे ॥ ५०८ ॥
 छविस्तु रुचि शोभायां जवः स्यादेगवेगिनोः ।
 जघ्नौद्गुप्त्ये जिह्वा तु वाचि ज्वालारसज्जयोः ॥ ५०९ ॥
 जीवः स्यान्निदशाचार्ये द्रुममेदे शरीरिणि ।
 जीवितेषि च जीवा तु वचायां धनुषो गुणे ॥ ५१० ॥
 शिञ्जिते क्षितिजीवन्त्योर्वृत्तौ तत्त्वं परात्मनि ।
 वायमेदे स्वरूपे च द्रवो विद्रवन्मरणोः ॥ ५११ ॥
 प्रद्रावे रसगत्योथ द्वंद्वः से द्वंद्वमाहवे ।
 रहस्ये मिथुने युग्मे दवदावौ वनानले ॥ ५१२ ॥
 वने दर्वा फणातद्वेदर्दर्वा स्यादेवदारुणि ।
 हरिद्राद्वितये चापि दिवं खे त्रिदिवे दिने ॥ ५१३ ॥

देवं हर्षीके देवस्तु नृपतौ तोयदे सुरे ।
 देवी कृताभिषेकायां तेजनीस्पृक्योरपि ॥ ३१४ ॥
 धवो धूर्ते नरे पत्थौ द्रुभेदेथ ध्रुवो वटे ।
 वसुयोगभिदोरातौ शङ्खावुत्तानपादजे ॥ ३१५ ॥
 स्थिरे नित्ये निश्चिते च ध्रुवं खेजस्तरक्योः ।
 ध्रुवा मूर्वाशालपण्योः सुगम्भेदे गीतिभिद्यपि ॥ ३१६ ॥
 नवो नव्ये स्तुतौ नीवी स्वीकटीवस्त्रवन्धने ।
 मूलद्रव्ये परिणे प्रवः प्रक्षे प्रत्यौ कपौ ॥ ३१७ ॥
 शश्वे कारण्डवे म्लेच्छजातौ भेलकभेकयोः ।
 क्रमनिघ्नमहीभागे कुलके जलवायसे ॥ ३१८ ॥
 जलान्तरे प्रवं गन्धतृणे मुस्तकभिद्यपि ।
 पकं परिणते नाशाभिसुखे पार्श्वमन्तिके ॥ ३१९ ॥
 कक्षापोवयवे वक्रोपायपर्दुसमूहयोः ।
 प्राध्वं दूरपथे प्रहे बन्धे पूर्वं तु पूर्वजे ॥ ३२० ॥
 प्रागप्रे शुतभेदे च भवः सत्ताप्रिजन्मसु ।
 हृदे श्रेयसि संसारे भावोभिप्रायवस्तुनोः ॥ ३२१ ॥
 स्वभावजन्मसत्तात्मक्रियालीलाविभूतिषु ।
 चेष्टायोन्योर्बुधे जन्तौ शुद्धारादेश कारणे ॥ ३२२ ॥
 शब्दप्रवृत्तिहतौ च रेवा मन्मथयोषिति ।
 नील्यां मेकलकन्यायां लवः कालभिदि च्छिदि ॥ ३२३ ॥
 विलासे रामजे लेशे लद्वा पक्षिकुसुमयोः ।
 लधी हस्तविवक्षायां प्रभेदे स्यन्दनस्य च ॥ ३२४ ॥
 विश्वाः सुरेषु विश्वं तु शुण्ड्यां भुवनकृत्स्नयोः ।
 विश्वा विषायां शिवं तु मोक्षे क्षेमे छुखे जने ॥ ३२५ ॥
 शिवो योगान्तरे वेदे गुग्गुलौ वालुके हरे ।
 पुण्डरीकद्रुमे कीले शिवा झाटामलोमयोः ॥ ३२६ ॥
 केरौ शम्यां पथ्याधारयोः शिविर्भूर्जे नृपान्तरे ।
 शुल्वं ताम्रे यज्ञकर्मण्याचारे जलसंनिधौ ॥ ३२७ ॥

सत्त्वं द्रव्ये गुणे चित्ते व्यवसायस्वभावयोः ।
 पिशाचादावात्मभावे बले प्राणेषु जन्तुषु ॥ ५२८ ॥
 सान्त्वं सामनि दक्षिण्ये सुवा मूर्वा सुवः सुचि ।
 हवस्तु सप्ततन्तौ स्यान्निर्देशाद्वानयोरपि ॥ ५२९ ॥
 अंशुः सूत्रादिसूक्ष्मांशे किरणे चण्डदीर्घितौ ।
 आशा ककुभि तृष्णायामाशुस्तु त्रीहिशीघ्रयोः ॥ ५३० ॥
 ईशः स्वामिनि रुद्रे च स्यादीशा हलदण्डके ।
 काशस्तृणे रोगभेदे कीशः कपौ दिगम्बरे ॥ ५३१ ॥
 कुशो रामचुते दर्भे पापिष्ठे योक्तमत्तयोः ।
 कुशी लोहविकारे स्यात्कुशा वल्गा कुशं जले ॥ ५३२ ॥
 कैशः शिरसिजे पाशपाणौ हीवेरदैत्ययोः ।
 क्लेशो रागादौ दुःखे च कोशः कोष इवाण्डके ॥ ५३३ ॥
 कुड्हले चषके दिव्येर्थचये योनिशिम्बयोः ।
 जातीकोषेसिपिधाने दर्शः सर्वेन्दुसंगमे ॥ ५३४ ॥
 पक्षान्तेष्टौ दर्शने च दंशो वर्मणि मर्मणि ।
 दोषे वनमक्षिकायां खण्डने भुजगक्षते ॥ ५३५ ॥
 दशा वर्ताववस्थायां दशास्तु वसनाञ्चले ।
 नाशः पलायने मृत्यौ परिध्वस्तावदर्शने ॥ ५३६ ॥
 निशा हरिद्रयो रात्रौ पशुश्छागे मृगादिषु ।
 प्रमथेषि च पाशस्तु मृगपक्ष्यादिबन्धने ॥ ५३७ ॥
 कर्णान्ते शोभनार्थः स्यात्कचान्ते निकरार्थकः ।
 शान्नाद्यन्ते च निन्दार्थः पेशी मांस्यसिकोशयोः ॥ ५३८ ॥
 मण्डभेदे पलपिण्डे सुपक्कणिकेषि च ।
 भूस्पृष्टैर्दयै मानवे च राशिर्मेषादिपुञ्जयोः ॥ ५३९ ॥
 वशो जनस्पृहायत्तेष्वायत्तत्वप्रमुखयोः ।
 वशा नार्था वन्ध्यगव्यां हस्तिन्यां दुहितर्यपि ॥ ५४० ॥
 वंशः संघन्वये वेणौ पृष्ठाद्यवयवेषि च ।
 वेशो वेदयागृहे मेहे नेपथ्ये च शशः पशौ ॥ ५४१ ॥

वोले लोधे नृभेदे च स्पशो हेरिकयुद्धयोः ।
 स्पशी वर्गाक्षरे दाने स्पर्शने स्पर्शके हाजि ॥ ५४२ ॥
 अक्षो रथस्यावयवे व्यवहारे विभीतके ।
 प्रासके शकटे कर्णे ज्ञाने चात्मनि रावणौ ॥ ५४३ ॥
 अक्षं सौवर्चले तुत्ये हपीके स्यादुषा निशि ।
 बाणपुच्छां च ऋक्षस्तु स्याचक्षत्राच्छभङ्गयोः ॥ ५४४ ॥
 महीधरविशेषे च शोणके कृतवेधने ।
 ऋपिर्वेदे मुनौ कर्पः कर्षणे मानभिद्यपि ॥ ५४५ ॥
 कलो वीरुषि दोर्मूले कच्छे शुक्कवने तृणे ।
 पापे कक्षा त्विभरज्जौ काच्छयां गेहप्रकोष्ठके ॥ ५४६ ॥
 मित्तौ साम्ये रथभागेन्तरीयपश्चिमाच्छ्वले ।
 उद्धाहिण्यां च कर्पूस्तु तुषामौ कृषिकुल्ययोः ॥ ५४७ ॥
 विषः कांस्ये स्वने गोप्योषकाभीरपलिषु ।
 घोषा तु शतपुष्पायां चोक्षः सुन्दरगीतयोः ॥ ५४८ ॥
 शुचौ ज्ञपस्तु मकरे बने मीने ज्ञषा पुनः ।
 नागवलायां तुषस्तु धान्यत्वचि विभीतके ॥ ५४९ ॥
 दक्षः प्रजापतौ रुद्रवृषभे कुकुटे पटौ ।
 द्रुमे दक्षा तु मेदिन्यां ध्वाङ्गः काके बर्केर्थनि ॥ ५५० ॥
 गृहे ध्वाङ्गी तु ककोल्यां न्यक्षः कात्स्न्यनिकृष्टयोः ।
 जामदग्न्येषि पक्षस्तु मासार्थे महसाध्ययोः ॥ ५५१ ॥
 नुल्लीरन्धे बले पार्थे वर्गे केशात्परथये ।
 पिच्छे विरोधे देहाङ्गे सहाये राजकुञ्जरे ॥ ५५२ ॥
 भ्रक्षो द्वीपे गर्दभाण्डेशवत्ये जटिनि पक्षके ।
 प्रेक्षा धीरीक्षणं नृत्तं त्रैषौ प्रेषणपीडने ॥ ५५३ ॥
 पौषो मासप्रभेदे स्वात्पौर्यं तु महयुद्धयोः ।
 भिक्षा सेवाप्रार्थनयोर्भूतौ भिक्षितवस्तुनि ॥ ५५४ ॥
 माषो माने धान्यभेदे मूर्खे त्वरदोषभिद्यपि ।
 मिषं व्याजे स्पर्धने च मेषो राश्यन्तरे हुणौ ॥ ५५५ ॥

मोक्षो निःश्रेयसे वृक्षविशेषे मोचने मृतौ ।
 यक्षः श्रीदे गुह्यके च रक्षा रक्षणभस्मनोः ॥ ५५६ ॥
 रुक्षोल्लिङ्घधपरुषयोर्लक्षं व्याजशरव्ययोः ।
 संख्यायामपि वर्षस्तु समाहीपांशवृष्टिषु ॥ ५५७ ॥
 वर्षधरेपि वर्षास्तु प्रावृप्यथ विषं जले ।
 द्वेषेऽविषा त्वतिविषा वृषो गव्याखुर्धर्मयोः ॥ ५५८ ॥
 पुंराशिभेदयोः शृङ्गयां वासके शुक्रलेपि च ।
 श्रेष्ठे स्यादुत्तरस्थथ वृषी तु त्रिविष्टरे ॥ ५५९ ॥
 वृषा पुनः कपिकच्छां शुषिः शुषिरशोषयोः ।
 शोषोनन्ते वधे सीरिण्युपयुक्तेतरोपि च ॥ ५६० ॥
 शोषा निर्माल्यदाने स्याच्छोषः शोषणयक्षमणोः ।
 अर्चिर्मयूखशिखयोरदोत्र च परत्र च ॥ ५६१ ॥
 आगः स्यादेनोवदधे मन्तात्राशीर्हतैषणे ।
 उरगस्य च दंद्रायामुषः संयाप्रभातयोः ॥ ५६२ ॥
 तरो वक्षसि मुख्ये स्याहोजो दीमिप्रकाशयोः ।
 अवष्टम्भे बले धातुतेजस्योकस्तु सज्जनि ॥ ५६३ ॥
 ओकास्त्वाश्रयमात्रे स्यात्कंसस्तैजसमानयोः ।
 पानपात्रे दैत्यभेदे कासूः शक्तयायुधे रुजि ॥ ५६४ ॥
 बुद्धो विकलवाचि स्यादुत्सः स्तम्बगुलुञ्जयोः ।
 हारभेदे यन्थिपर्णे गोसो वोलविभातयोः ॥ ५६५ ॥
 चास इक्षुपक्षिभिदोश्छन्दः पद्येच्छयोः श्रुतौ ।
 ज्यायान्वृद्धे प्रशस्ये च ज्योतिर्वह्निनेशयोः ॥ ५६६ ॥
 प्रकाशे दृशि नक्षत्रे तपः कृच्छादिकर्मणि ।
 धर्मे लोकपभेदे च तपाः शिशिरमाधयोः ॥ ५६७ ॥
 तमो राहौ गुणे पापे ध्वान्ते तरो जवे बले ।
 त्रासो भये मणिदोषे तेजस्त्विड्वेतसोर्बले ॥ ५६८ ॥
 नवनीते प्रभावेत्रौ दासो धीवरभृत्ययोः ।
 वृषले दानपात्रे च दासी द्विष्टद्विपि चेट्यापि ॥ ५६९ ॥

धनुः शरासने राशौ पियालद्वौ धनुर्धरे ।
 नमो व्योम्नि नमा ग्राणे बिसतन्तौ पतद्रहे ॥ ५७० ॥
 पावृषि श्रावणे नासा घोणाद्वारोर्धवदारुणोः ।
 पथः क्षीरे च नीरे च प्रसूरश्च जनन्यपि ॥ ५७१ ॥
 बर्हिः कुद्रेश्चौ भासस्तु भासि गृध्रशकुन्तयोः ।
 महस्तेजस्युत्सवे च मिसिर्मीस्यजमोदयोः ॥ ५७२ ॥
 शतपुष्पामधुर्योश्च मृत्सा वासी सुमृत्तिका ।
 रसः स्वादे जले वीर्ये शुद्धारादौ विषे द्रवे ॥ ५७३ ॥
 वोले रागे देहधातौ तिक्तादौ पारदेपि च ।
 रसा तु रसनापादासङ्ककीक्षितिकङ्गुपु ॥ ५७४ ॥
 रहो गुणे रते तत्त्वे रजो रेणुपरागयोः ।
 स्त्रीपुष्पे गुणभेदे च रासः क्रीडादु गोदुहाम् ॥ ५७५ ॥
 भाषाद्वृद्धलके वत्सा उरस्तुर्वर्ततर्णकाः ।
 वयस्ताहण्ये वाल्यादौ खेषे वर्चस्तु तेजसि ॥ ५७६ ॥
 गृथे रूपे वसुस्त्वर्णौ देवभेदे नूपे रुचि ।
 योक्ते शुष्के वसु स्वादौ रबे वृद्धौषधे धने ॥ ५७७ ॥
 वपुः शस्ताकृतौ देहे व्यासो मुनिप्रपञ्चयोः ।
 वासो वेदमन्यवस्थाने वासा स्यादाटरूपके ॥ ५७८ ॥
 विद्वाऽन्नात्मविदोः प्राज्ञे वेधा धातृज्ञविष्णुषु ।
 शंसा वनसि वाऽछायां शिरो मूर्धप्रधानयोः ॥ ५७९ ॥
 सेनामभागे श्रेयस्तु मङ्गले धर्मशस्तयोः ।
 सहो बले ज्योतिषि च सहा हेमन्तमासयोः ॥ ५८० ॥
 स्रोतः प्रवाहेन्द्रिययोर्हसोर्के मत्सरेच्युते ।
 खण्डवयोगिमन्त्रादिभेदेषु परमात्मनि ॥ ५८१ ॥
 निलैभनृपतौ प्राणवाते श्रेष्ठेग्रतः स्थितः ।
 हविः सर्पिषि होतव्ये हिंसा चौर्यादिके वधे ॥ ५८२ ॥
 अहिः सर्वे वृत्रे वप्ते स्यादीहोद्यमवाऽछयोः ।
 कुरूर्नषेन्दुदर्शे स्यात्कणिते कोकिलस्य च ॥ ५८३ ॥

यहो ग्रहणनिर्बन्धानुप्रहेषु रणोद्यमे ।
 उपरागे पूतनादावादित्यादौ विधुतुदे ॥ ५८४ ॥
 आहो यहे जलचरे गुहः स्कन्दे गुहा पुनः ।
 गहरे सिंहपुच्छच्चां च गृहा दारेषु सदानि ॥ ५८५ ॥
 प्रैहो निषुणतके स्याद्भार्हिपर्वणोरपि ।
 बर्हः पर्णे परीवारे कलापे बहु भूयसि ॥ ५८६ ॥
 व्यादिकासु च संख्यासु महावृत्सवतेजसी ।
 मही भुवि नदीभेदे मोहौ मूर्धाविपर्ययौ ॥ ५८७ ॥
 लोहं कालायसे सर्वतैजसे जोङ्गेकेपि च ।
 वहो वृषस्कन्धदेशो वायौ वाहोद्वमानयोः ॥ ५८८ ॥
 वृषे वाहा तु वाहौ स्याद् व्यूहो निर्माणतर्कयोः ।
 समूहे बलविन्यासे सहः क्षमे बलेषि च ॥ ५८९ ॥
 सहाय्यां सहदेवायां कुमार्या नखभेषजे ।
 मुद्रपण्यां च सिंहस्तु राशिभेदे मृगाधिपे ॥ ५९० ॥
 अष्टे स्यादुत्तरस्थथ सिंही स्वर्मणुमातरि ।
 वासाबृहत्योः क्षुद्रायां द्वेहः प्रेमिण वृतादिके ॥ ५९१ ॥

॥ इत्याचार्य० द्विस्वरकाण्डो द्वितीयः ॥

अणुको निषुणेत्पे चाशोकौ कड्डेष्ठिवजुलौ ।
 निःशोकपारदौ चाप्यशोका तु कटुरोहिणी ॥ १ ॥
 अभीको निर्भये कम्बेप्यनीकं रणसैन्ययोः ।
 अलीकमप्रिये भाले वितयेनूकमन्वये ॥ २ ॥
 शीलेनूको गतजन्मन्यंशुकं इलक्षणवाससि ।
 उत्तरीये वस्त्रमात्रेष्यलकाञ्चूर्णकुन्तलाः ॥ ३ ॥
 अलका तु कुबेरस्य नगर्यामन्तिकं पुनः ।
 पादर्वेन्तिका तु चुल्लच्चां स्यात्सातलाख्योषधेषि च ॥ ४ ॥
 अलको धवलार्के स्याद्योगोन्मादितशुन्यपि ।
 अम्बिकोमापाण्डुमात्रोद्देवताभिदि मातरि ॥ ५ ॥

अनिधका तु कैतवे स्यात्सर्वपीमिद्योरपि ।
 अमिलिका तिनिष्ठीकाम्लोद्ग्राचाङ्गेरिकासु च ॥ ६ ॥
 आलोको दर्शने वनिद्योषणोइचोतयोरपि ।
 आनको पट्टे भेर्या ध्वन्मेघमृदङ्गयोः ॥ ७ ॥
 आतङ्गो रुजि शङ्खायां संतपे मुरजध्वनौ ।
 आह्लिकं स्यात्पुनरहर्निर्वर्त्ये नित्यकर्मणि ॥ ८ ॥
 भोजने ग्रन्थभागे चाढकः प्रस्थचतुष्टयम् ।
 आटकी तुवरीद्वाकुः कटुतुम्ह्यां नृपान्तरे ॥ ९ ॥
 उदर्कस्तूत्तरकालफले मदनकण्टके ।
 उण्णको धर्म उद्युक्तातुरयोरूर्मिका पुनः ॥ १० ॥
 उत्कात्तायां भृङ्गनादे वस्त्रभङ्गुलीयके ।
 वीच्यां च कनकं हेत्ति कनको नागकेसरे ॥ ११ ॥
 धत्तूरे चम्पके काञ्छनारकिशुकयोरपि ।
 करको दाढिमे पक्षिभेदे करे कमण्डलौ ॥ १२ ॥
 लट्टाकरङ्गयोर्वर्षपले च कटुकं कटु ।
 कटुरोहिणी व्योषं च कञ्जुकथोलवर्मणोः ॥ १३ ॥
 वर्धापकगृहीताङ्गवसने वारवाणके ।
 निर्मोके कटकस्त्रविनितम्बे बाहुभूषणे ॥ १४ ॥
 सेनायां राजधान्यां च क्रमुको भद्रमुस्तके ।
 गूत्राके पट्टिकालोधे कण्टकः क्षुद्रवैरिणि ॥ १५ ॥
 वेणौ दुमाङ्गे रोमाञ्चे कलङ्गोङ्गापवादयोः ।
 कालायसमले चापि कर्णिका कर्णभूषणे ॥ १६ ॥
 वीजकोशे सरोजस्य करमध्याङ्गुलावपि ।
 कुट्टन्यां हस्तिहस्तप्रे कणिका सूक्ष्मवस्तुनि ॥ १७ ॥
 अभिमन्थे कामुकास्तु काम्यशोकातिमुक्तकाः ।
 कारकं कर्तृकर्मयोः कारिका यातना नटी ॥ १८ ॥
 कृतिर्विवरणश्लोको नापितादिकर्म च ।
 कावृकः कुकुटे कोके पीतमुण्डेथ कार्मुकः ॥ १९ ॥

वंशो कार्मुकमिष्वासे कर्मटे क्षारको रसे ।
 कोरके पक्ष्यादिपाशो कालिका योगिनीभिदि ॥ २० ॥
 स्वर्णादिदोषे मेघालयां द्वरागौयोर्नवाम्बुदे ।
 क्रमदेयवस्तुमूल्ये कार्ष्ण्यवृथिकपत्तयोः ॥ २१ ॥
 रोमालयां धूमरीमांस्योः काकीपटोलशाखयोः ।
 किंपाको वृक्षभिद्यज्ञे कीटको निष्टुरे कुमौ ॥ २२ ॥
 कीचको ध्वनिमद्वंशे दैत्यभेदे हुमान्तरे ।
 कुलकं पञ्चादिश्लोकसमन्वये पटोलके ॥ २३ ॥
 कुलकः कुलप्रधाने वल्मीके काकतिन्दुके ।
 कुलिकस्तु कुलश्रेष्ठे हुमनागविशेषयोः ॥ २४ ॥
 कुशिको मुनिभेदे स्यात्काले सर्जे विभीतके ।
 क्षुङ्ककः पामरे स्वल्पे कनिष्ठे दुःस्थिते खले ॥ २५ ॥
 कूचिका क्षीरविकृतौ कुञ्चिकायां च कुड्ले ।
 आलेख्यकूर्चिकासूच्योः कृषकौ फालकर्पकौ ॥ २६ ॥
 कोरके तु कुड्ले स्यात्ककोलकमृणलयोः ।
 कौतुकं नर्मणीच्छायामुत्सवे कुतुके मुदि ॥ २७ ॥
 पारंपर्यागतख्यातमङ्गलोद्वाहमूत्रयोः ।
 गीतादौ भोगकाले च कौशिकः शक्रघृकयोः ॥ २८ ॥
 कौशज्ञे गुग्गुलावाहितुण्डिके नकुले मुनौ ।
 कौशिकी चण्डिकामद्योः खनकः संधितस्करे ॥ २९ ॥
 मूषिके भूमिवित्तज्ञे खट्टिको मांसविक्री ।
 महिषीक्षीरफेनश्च खुलकः स्वरूपनीचयोः ॥ ३० ॥
 खोलकः पूगकोशे स्याच्छिरस्त्वे नाकुपाकयोः ।
 प्रनिथके पिष्पलीमूले अन्धिपर्णकमेषजे ॥ ३१ ॥
 प्रनिथको गुग्गुलौ दैवज्ञे माद्रेयकरीरयोः ।
 गण्डको विन्ने विद्यायां संख्यावच्छेदखड्गिषु ॥ ३२ ॥
 गण्डकी तु सरिङ्गेदे गणको यहवेदिनि ।
 गणिकेभ्यां युथिकायां तर्कार्या पण्ययोविति ॥ ३३ ॥

याहको यहीतरि स्याद् व्याधानां धातिपक्षिणि ।
 गान्धिको लेखके गन्धवाणिजे गुण्डकः पुनः ॥ ३४ ॥
 कलोन्तौ मलने धूलौ द्वेहपात्रेथ गैरिकम् ।
 स्वर्णे धातौ गोलकस्तु जारतो विधवासुने ॥ ३५ ॥
 अलिङ्गरे गुडे चापि गोरद्वूर्नग्नवन्दिनोः ।
 खगे च चपको मध्ये सरके मद्यभाजने ॥ ३६ ॥
 चलुकः प्रसृतौ भाण्डप्रभेदे चुलुको यथा ।
 चारकोशादिपाले स्याद्वन्धे संचारकेपि च ॥ ३७ ॥
 चित्रकस्तु चित्रकाये द्रुमौषधविशेषयोः ।
 चुम्बकः कामुके धूर्णे बहुर्गुर्वशमभेदयोः ॥ ३८ ॥
 चुलुकी कुण्डिकाभेदे शिशुमारे कुलान्तरे ।
 चूतकः कूप आम्रे च चूलिका नाटकाङ्गके ॥ ३९ ॥
 करिणः कर्णमूले च जनकः पितृभूपयोः ।
 जम्बुको वरुणे फेरौ जतुकं हिङ्गुलाक्षयोः ॥ ४० ॥
 जतुका चमचटका जीवको वृद्धिजीविनि ।
 क्षपणे प्राणके पीतसालसेवकयोर्द्रुमे ॥ ४१ ॥
 व्यालग्राहे जीविका तु जीवन्त्यां वर्तनेपि च ।
 शिल्हीका शिल्हिकेव स्याच्चीर्या रुच्यातपस्य च ॥ ४२ ॥
 विलेपनस्य च मले तक्षकस्तक्षिण पञ्चगे ।
 द्रुमभेदे तण्डकस्तु समस्तपदजातके ॥ ४३ ॥
 तरुस्कन्धे वेदमदारुमायावहुलयोरपि ।
 फेनखञ्जनयोश्चापि तारकः कर्णधारके ॥ ४४ ॥
 दैत्ये च तारकमुडौ नेत्रतन्मध्ययोरपि ।
 तिलकोइवहुमभिदोः पुण्ड्रके तिलकालके ॥ ४५ ॥
 तिलकं रुचके क्लोस्मि त्रिशङ्कुः शालमे नृपे ।
 मार्जारे च तुरुपकस्तु देशे श्रीवाससिल्हयोः ॥ ४६ ॥
 तूलिका तूलशय्या स्यादलेख्यस्य च लेखनी ।
 दर्शको दर्शयितरि प्रतीहारप्रवीणयोः ॥ ४७ ॥

द्रावकस्तु शिलभेदे स्याद् घोषकविदग्धयोः ।
 दारको भेदके पुत्रे दीपकं स्यादलंकृतिः ॥ ४८ ॥
 दीपकौ दीपिकृहीपौ दीप्यकं त्वजमोदके ।
 मयूरशिखायवान्योर्धनिको धान्यके धवे ॥ ४९ ॥
 धनाद्ये धनिका वध्वां धेनुका धेनुरिभ्यपि ।
 धेनुकं धेनुसंहत्यां करणेषि च योषिताम् ॥ ५० ॥
 नरकौ दैत्यनिरयौ नन्दकः कुलपालके ।
 हर्षके विष्णुखड्डे च नर्तकः केलके नटे ॥ ५१ ॥
 द्विषे पोटगले चापि नर्तकी लासिका द्विषी ।
 नालीकोज्जे शरे शल्ये नालीके पझतझने ॥ ५२ ॥
 नायको मणिभिन्नेतृप्रधानेष्वथ नालिका ।
 नाले काले चुल्लिरन्धे विवरे वेणुभाजने ॥ ५३ ॥
 निपाकः पचने स्वेदासत्कर्मफलयोरपि ।
 निर्मोको व्योम्नि संनाहे मोक्षके सर्पकञ्चुके ॥ ५४ ॥
 पर्यङ्गो मञ्चपर्यस्तयोः प्रतीकोङ्गप्रतीपयोः ।
 पताकाङ्क्षवजे केतौ सौभाग्ये नाटकांशके ॥ ५५ ॥
 पातुको जलमातड़े पतयालुप्रपातयोः ।
 प्राणको जीवकतरौ सत्त्वजातीयवोलयोः ॥ ५६ ॥
 पाटको रोधसि आमैकदेशकादिपातके ।
 वादभेदे महाकिष्कौ मूल्यस्यापचयेषि च ॥ ५७ ॥
 पालङ्कः शाकभेदे स्यात्सङ्घक्यां पाजिपक्षिणि ।
 पिनाकः शिवकोदण्डे पांशुवृष्टिविशूलयोः ॥ ५८ ॥
 प्रियकस्तु चञ्चरीके नीपे कइमीरजन्मनि ।
 प्रियङ्गौ चित्रहरिणे पीतसालतरावपि ॥ ५९ ॥
 पिष्ठको नेत्ररोगे स्याद्वान्यादिचमसेषि च ।
 पिण्डाकः कुङ्गमे हिङ्गौ सिल्हके तिलचूर्णके ॥ ६० ॥
 पुलको गजाञ्चपिण्डे रोमाङ्गे प्रस्तरान्तरे ।
 अशुराज्यां मणिदोषे गल्वके तालके कृमौ ॥ ६१ ॥

पुलाको भक्तसिक्षे स्यात्संक्षेपासारधान्ययोः ।
 पुष्पकं मृत्तिकाङ्गारशकटचां रवकङ्गणे ॥ ६२ ॥
 कासीसे श्रीदिविमाने नेत्ररोगे रसाच्छने ।
 लोहकास्ये रीरिकायां पुत्रकः शरमे शडे ॥ ६३ ॥
 शैथे वृक्षप्रभेदे च पुत्रिका आवनूलके ।
 पात्त्वालिकादुतित्रोथ पूर्णकः स्वर्गचूडके ॥ ६४ ॥
 पूर्णिका नासिकाछिड्यां पृथुकश्चिपिट्टभके ।
 पृदाकुश्चित्रकव्याप्रवृथिकेतु सरीसृपे ॥ ६५ ॥
 पेचकः करिलाङ्गूलमूले धुकेथ पेटकम् ।
 मन्त्रयायां समूहे च बहुको जलखादके ॥ ६६ ॥
 दात्युहे कर्कटेके च बन्धूकः पीतसालके ।
 बन्धुजीवे बन्धकस्तु सत्यंकारिथ बन्धकी ॥ ६७ ॥
 स्वैरिण्यां च करिण्यां च वालिका कर्णभूषणे ।
 पिञ्छोलायां वालुकायां वालायां भस्मकं रुजि ॥ ६८ ॥
 विडङ्गे कलघैते च भ्रामकः केरुधूर्तयोः ।
 सूर्यावर्तेशमभेदे च भालाङ्गः कच्छपे हरे ॥ ६९ ॥
 महालक्षणसंपूर्णपुरुषे करपचके ।
 रोहिते शाकभेदे च भूतीकं कट्टलौषधे ॥ ७० ॥
 यवान्यां घनसारे च भूनिम्बे भूसूणेपि च ।
 भूमिका तु रचनायां रूपान्तरपरिम्बहे ॥ ७१ ॥
 मशकः क्षुद्रसूरजन्तुभेदयोर्मधुकं चपु ।
 मधुयष्ठिथ मधुको बन्दिश्रीवदपक्षिणोः ॥ ७२ ॥
 मण्डूकी मण्डूकपण्यी मण्डूकौ भेकशोणकौ ।
 मण्डिको हंसभेदे स्यान्मण्डिका कुसुमान्तरे ॥ ७३ ॥
 मीने मृत्पात्रभेदे च मातृका करणेश्वरे ।
 मातृवर्णसमाज्यायोपमातृव्यथ मालिका ॥ ७४ ॥
 पक्षिमङ्गे सरिद्धेदे यैवेये पुष्पदामनि ।
 भेचकः इयामले कृष्णे तिमिरे वर्द्धचन्द्रके ॥ ७५ ॥

मोचको मोक्षकादलीशिशुद्धमविरागिषु ।
 मोदको हर्षले सादे यमको यमजे व्रते ॥ ७६ ॥
 यमकं वागलंकारे याजको राजकुञ्जरे ।
 याज्ञिके च युतकं तु यौतके युग्मयुक्तयोः ॥ ७७ ॥
 संशये चलनाये स्त्रीवस्त्रभेदे पटाञ्चले ।
 रजकौ धावकशुकौ रसिका कटिस्त्रवके ॥ ७८ ॥
 रसनायां रसालायां रात्रकं पञ्चरात्रके ।
 रात्रकस्तु पणवधूगृहन्तवर्षवासिनि ॥ ७९ ॥
 राजिका पञ्चौ रेखायां केदारे राजसर्पे ।
 रुचकं तु मातुलिङ्गे निष्के सौवर्चलेपि च ॥ ८० ॥
 रूपकं नाटकाद्येषु काव्यालंकारधूतयोः ।
 रेणुका तु हरेण्वां स्याज्जमदग्रेश्च योषिति ॥ ८१ ॥
 लम्पाको लम्पटे देशे लासकौ केकिनर्तकौ ।
 लूनकस्तु पशौ भिन्ने लोचको नीलवाससि ॥ ८२ ॥
 कज्जले मांसपिण्डेक्षितारे स्त्रीभालभूषणे ।
 निर्बुद्धौ कर्णिकामोचाज्यासु भ्रूलथर्मणि ॥ ८३ ॥
 वराकः शोच्यरणयोर्वर्तकोशवखुरे खगे ।
 वंचको जम्बुको गेहनकुले खलधूतयोः ॥ ८४ ॥
 वल्मीको नाकुवाल्मीक्यो रोगभेदथ वर्णकः ।
 विलेपने मलयजे चारणे वसुकं पुनः ॥ ८५ ॥
 रौमके वसुकस्तु स्याच्छिवमह्यर्कपर्णयोः ।
 व्यलीकं व्यड्यवैलक्ष्यापियाकाद्येषु पीडने ॥ ८६ ॥
 वार्षिकं त्रायमाणायां वर्षाभवेथ वाल्हिकः ।
 देशभेदेशवभेदे च वाल्हिकं हिङ्कुञ्जम् ॥ ८७ ॥
 वाल्हिकवद्वार्षकं तु वृद्धत्वे वृद्धकर्मणि ।
 वृद्धानां समवाये च वालुकं हरिवालुके ॥ ८८ ॥
 वालुका तु सिकतासु वितर्कः संशयोहयोः ।
 विपाकः परिणामे स्याहुर्गतिस्वादुनोरपि ॥ ८९ ॥

विवेकः पुनरेकान्ते जलद्रोणीविचारयोः ।
 वृषाङ्गः साधुभल्लातशंकरेषु महङ्गके ॥ १० ॥
 वृथिकस्तु द्वये राशावौपथे शूककीटके ।
 वैजिकं कारणे शियुतैले च वैजिकोङ्करे ॥ ११ ॥
 शङ्खकं वलये कम्बौ शङ्खकस्तु शिरोहनि ।
 शम्पाकस्तु वियाते स्याद्याचके चतुरङ्गुले ॥ १२ ॥
 शम्भुको दैत्यविशेषे करिकुम्भान्तशङ्खयोः ।
 शलाका शारिका शलं इवाविदालेख्यकूचिका ॥ १३ ॥
 छन्दपञ्चरकाठीपुः शङ्खकी इवाविधि दुमे ।
 शर्करकः स्याहुग्धफेने शर्करायाश्च पिण्डके ॥ १४ ॥
 शिशुकः पादपे बाले शिशुमारेथ शीतकः ।
 शीतकालेलसे द्वये शूक्रकः प्रावटे रसे ॥ १५ ॥
 स्वस्तिको मङ्गलद्रव्ये गृहभेदचतुष्कयोः ।
 स्यमीकः पादपे नाकौ स्यात्स्यमीका तु नीलिका ॥ १६ ॥
 सरको मदिरापात्रे मदिरापानमदयोः ।
 सस्यको नालिकेरान्तःसस्याभमणिखङ्गयोः ॥ १७ ॥
 संपर्कः द्वरते पृक्तौ सायको बाणखड्योः ।
 स्थासको हस्तविम्बे स्यात्स्फरकादेश बुहुदे ॥ १८ ॥
 सूतकं जन्मनि रसे सूचकः द्वानि दुर्जने ।
 कथके सीवनद्रव्ये मार्जारे वायसेपि च ॥ १९ ॥
 सृदाकुर्वन्ने दावाग्नौ प्रतिस्तर्ये समीरणे ।
 सेवकोनुगे प्रसेवे सेचकः सेत्कृमेघयोः ॥ २०० ॥
 हारको गद्यविज्ञानभिदोः किनवनौरयोः ।
 हुङ्क्रो मदमते स्याहात्यूहे वायभिद्यपि ॥ २०१ ॥
 हेरुकस्तु महाकालगणबुद्धविशेषयोः ।
 गोमुखं वायभाण्डे स्यालेपने कुटिलौकसि ॥ २०२ ॥
 त्रिशिखो रक्षस्त्रिशिखं स्याल्किरीटत्रिशूलयोः ।
 दुर्मुखो मुखरे नागराजे वाजिनि वानरे ॥ २०३ ॥

प्रमुखं प्रथमे मुख्ये मयूखा ज्वालस्कृतिषः ।
 विशिखा खनित्रिकायां रथ्यायां विशिखः शरे ॥ १०४ ॥
 विशाखो याचके स्कन्दे विशाखा भे कटिङ्गके ।
 वैशाखः खजके रथे छुमुखो गहडात्मजे ॥ १०५ ॥
 पण्डिते फणिभेदे स्यादयोगः कठिनोद्यमे ।
 विश्लेषे विधुरे कूटेपाङ्गो नेत्रान्तपुण्ड्रयोः ॥ १०६ ॥
 अङ्गहीनिष्पन्नङ्गं खे वित्तेनङ्गस्तु मन्मथे ।
 आभोगः परिपूर्णत्वे वरुणच्छलयत्ययोः ॥ १०७ ॥
 आयोगो गन्धमालयोपहारे व्यापृतिरोधयोः ।
 आशुगोके शरे वायावुत्सर्गस्त्यागदानयोः ॥ १०८ ॥
 वर्जने सामान्यविधावुद्वेगं पूर्णिकाफले ।
 उद्वेगस्तूपेजने स्याल्कलिङ्गो नीवृदन्तरे ॥ १०९ ॥
 पूर्तीकरञ्जे धूम्याटे स्याल्कलिङ्गा नितम्बिनी ।
 कलिङ्गं कौटजफले कालिङ्गस्तु भुजंगमे ॥ ११० ॥
 द्विरहे भूमिकर्कारौ कालिङ्गी राजकर्कटी ।
 चक्राङ्गः श्वेतग्रहस्ति चक्राङ्गी कटुरोहिणी ॥ १११ ॥
 जिह्वगो मन्दगे सर्पे तुरगो वाजिचित्तयोः ।
 तुरगी लवश्वगन्धायां धाराङ्गस्तीर्थखङ्गयोः ॥ ११२ ॥
 नरङ्गं शैके वरण्डे नारङ्गं विटजन्मिनोः ।
 कणारसे नागरङ्गे निवङ्गस्तूपासङ्गयोः ॥ ११३ ॥
 निसर्गः सृष्टौ स्वभावे ह्लवगः कपिभेकयोः ।
 अर्कस्ते पञ्चगस्तु पञ्चकाष्ठे भुजंगमे ॥ ११४ ॥
 परागथन्दने रेणौ गिरौ ख्यात्युपरागयोः ।
 स्त्रानीयपुष्परजसोः पतंगः सूर्यपक्षिणोः ॥ ११५ ॥
 पारते शालभे शालौ पञ्चाङ्गं रक्तचन्दने ।
 भूर्जपञ्चकयोथापि प्रयागो वाजिशकयोः ॥ ११६ ॥
 यज्ञे तीर्थविशेषे च प्रयोगस्तु निर्दर्शने ।
 कार्मणे च प्रयुक्तौ च प्रियङ्गः राजसर्पे ॥ ११७ ॥

पिप्पल्यां फलिनीकड्ज्योः पुनागः पादपान्तरे ।
 जातीफले नरअेष्टे भुजंगः सर्पविङ्ग्योः ॥ ११८ ॥
 मातड़ः इवपत्रो हस्ती मृदङ्गो घोषवाययोः ।
 रक्ताङ्गो भैमे रक्ताङ्गं कम्पिल्ये विद्वुमेषि च ॥ ११९ ॥
 रक्ताङ्गा जीवन्तिकायां रथाङ्गः कोकपक्षिणि ।
 रथाङ्गं चक्रे वराङ्गं योनौ शीर्षे गुडत्वचि ॥ १२० ॥
 कुञ्जरे च विडङ्गस्तु स्यादभिज्ञकमिन्नयोः ।
 विसर्गो विसर्जनीये वर्चसि त्यागदानयोः ॥ १२१ ॥
 संभोगो भोगरतयोः शुण्डायां सर्वगं जले ।
 सर्वगस्तु विभौ हृद्रे सारङ्गो विहगान्तरे ॥ १२२ ॥
 चातके चन्द्रीरके च द्विपैणशब्देषु च ।
 अमोघः सफलेमोधा पुनः पथ्याविडङ्ग्योः ॥ १२३ ॥
 अनघः स्याद्रतपापे मनोज्ञे निर्मलेषि च ।
 उळाधो निपुणे हष्टे शुचिनीरोगयोरपि ॥ १२४ ॥
 काचिषस्तु मूषिके स्याच्छातकुम्भे छमण्डके ।
 परिधोस्त्रे योगभेदे परिवार्तेर्गलेषि च ॥ १२५ ॥
 पलिघः काचकलशे घटे प्राकारगोपुरे ।
 प्रतिधौ रुटप्रतिधातौ महाधौ लावकाण्डजे ॥ १२६ ॥
 महामूल्येष्यवीचिस्त्वतरंगे नरकान्तरे ।
 कवचस्तु तनुत्राणे पठहे नन्दिपादपे ॥ १२७ ॥
 क्रकचः करपत्रे स्याद्रन्थिलाख्यतरावपि ।
 कणीचिः पुष्पितलतागुञ्जयोः शकटेषि च ॥ १२८ ॥
 नमुचिर्दितिजे कामे नाराचो लोहसायके ।
 जलेभे नाराच्येषण्यां प्रपञ्चो विप्रलम्भने ॥ १२९ ॥
 विस्तारे संचये चापि मरीचिः कृपणे शृणौ ।
 क्रविभेदेथ मारीचः कक्षोले याजकद्विषे ॥ १३० ॥
 रक्षोभेदेथाण्डजः स्यात्कक्षिण्डेहौ खणे श्वरे ।
 अण्डजा तु मृगनामावङ्गजो मन्मथे छुते ॥ १३१ ॥

मदे केशङ्गजं रक्ते कम्बोजो नीवृदन्तरे ।
 शङ्खस्तिभेदयोथ करजो नखवृक्षयोः ॥ १३२ ॥
 काम्बोजः पुनरद्वानां भेदे पुंगागपादपे ।
 बलक्षणदिरे चापि काम्बोजी माषपर्णिका ॥ १३३ ॥
 कारुजः कलभे फेने वर्लीके नागकेसरे ।
 गैरिके शिलिनां चित्रे स्वयंजाततिलेपि च ॥ १३४ ॥
 कुट्जोगस्त्ये हुभेदे द्रोणे गिरिजमध्रके ।
 शिलाजतुनि लोहे च गिरिजा मातुलुड्युमा ॥ १३५ ॥
 जलजं कमले शङ्खे नीरजं पद्मकुष्ठयोः ।
 परञ्जोसौ तैलयन्त्रे क्षुरिकाफलफेनयोः ॥ १३६ ॥
 बाहुनस्तु स्वयंजाततिले क्षत्रियकीरयोः ।
 भूमिजौ नरकाङ्गारौ भूमिजा जनकात्मजा ॥ १३७ ॥
 वलजं गोपुरे सस्ये क्षेत्रसंगरयोरपि ।
 सदाकारे वलजा तु वृथिव्यां वरयोषिति ॥ १३८ ॥
 वनजो मुस्तके स्तम्भरेमे वनजमम्बुजे ।
 वनजा तु मुहूपर्ण्या सहजः सहसंभवे ॥ १३९ ॥
 निसर्गे च सामजस्तु सामोत्थे कुञ्जरेपि च ।
 हिमजो मेनकापुत्रे हिमजा पार्वती शाढी ॥ १४० ॥
 क्षेत्रज्ञावात्मनिपुणौ दोषजः प्राज्ञवैद्ययोः ।
 सर्वज्ञस्तु जिनेन्द्रे स्थात्सुगते शंकरेपि च ॥ १४१ ॥
 अवटः कूपखिलयोर्गते कुहकजीविनि ।
 अरिष्टो लशुने निष्वे फेनिले कद्म्बकाकयोः ॥ १४२ ॥
 अरिष्टं सत्यगारेन्तचिह्ने तक्ते शुभेशुभे ।
 अवर्दुर्गतान्धुधाटासूत्कटस्तीव्रमत्तयोः ॥ १४३ ॥
 उच्चाद दम्भे चर्यायां प्रभेदे लशुनस्य च ।
 करटः करिगण्डे स्यात्कुम्भमे निन्द्यजीवने ॥ १४४ ॥
 काके वादे दुर्दुर्लटे नवभादेथ कर्कटः ।
 कुलीरे करणे स्त्रीणां राशौ खगेथ कर्कटी ॥ १४५ ॥

शालमलीफलवालुद्द्वयोः कार्यटो जतुकार्यिणोः ।
 कीकटः कृपणे निःस्वे देशभेदे तुरंगमे ॥ १४६ ॥
 कुरण्टो शिष्टिकाभेदे कुरण्टी दासपुत्रिका ।
 कुकुटः कुकुमे ताम्रचूडे वह्निकणेषि च ॥ १४७ ॥
 निषादशूद्रयोः पुत्रे कृपीटमुदरे जले ।
 चक्राटो धूर्ते दीनारे विषवैद्यथ चर्षटः ॥ १४८ ॥
 चपेटे स्फारविपुले पष्टे चिपिटः पुनः ।
 पृथुके पिचिततते चिरण्टी तु सुवासिनी ॥ १४९ ॥
 तरुणी च जकुटस्तु वार्ताककुद्धमे गुनि ।
 यमले अद्भुटो धौताञ्जन्यां शिक्ष्यभिदीद्वरे ॥ १५० ॥
 त्रिकूटं सिन्धुलवणे त्रिकूटस्तु स्वेलके ।
 त्रिपुटौ तीरसातीनौ त्रिपुटा त्रिवृदोषयौ ॥ १५१ ॥
 सूक्ष्मैलायां मालिकायां द्वोहाटो मृगलुभके ।
 चतुर्पदीप्रभेदे च बिडालव्रतिकेषि च ॥ १५२ ॥
 धाराटथातकेश्वे च निर्दटो निष्प्रयोजने ।
 निर्दयेन्यदोषरते निष्कुटो गृहवाटिका ॥ १५३ ॥
 केदारकः कपाटथ पर्षटो भेषजान्तरे ।
 पिष्टविकृतौ परीष्टिः परीक्षापरिचर्ययोः ॥ १५४ ॥
 स्यात्पर्कटी इक्षतरौ पूगादेनूने फले ।
 पिष्टस्तु नेत्ररोगे पिष्टां त्रपुसीसयोः ॥ १५५ ॥
 वर्वटी त्रीहिभिदेश्या भात्कूटः शैलमीनयोः ।
 भावाटो भावके साधुनिवेशे कामुकेषि च ॥ १५६ ॥
 मर्कटस्तु कपात्रुणनाभे स्वीकरणान्तरे ।
 मर्कटी करञ्जभेदः शुकशिम्बयथ मोरटम् ॥ १५७ ॥
 सप्तरात्परक्षीरेङ्गोटपुष्पेक्षुमूलयोः ।
 मोरटा तु मूर्विकायां मोचाटः कृष्णजीरके ॥ १५८ ॥
 चन्दने कदलीगर्भे वर्णाटथित्रकारिणि ।
 गायने स्वीकृताजीवे वरटा हंसयोषिति ॥ १५९ ॥

गन्धोल्यां चाथ विकटः कराले पृथुरम्ययोः ।
 वैकटो जातारुण्ये मणिकारेथ वेरटः ॥ १६० ॥
 मिश्रीकृते च नीचे च वेरटं बदरीफले ।
 शैलाटो देवले शुक्लाचे सिंहकिरातयोः ॥ १६१ ॥
 संसद्धं तु संगने स्याच्छुद्दे च वमनादिना ।
 अम्बष्टो विप्रतो वैश्यातनये नीवृदन्तरे ॥ १६२ ॥
 अम्बष्टा स्यादम्ललोण्यां पाठायूथिकयोरपि ।
 कनिष्ठोल्पेनुजे यूनि कनिष्ठा त्वन्तिमाङ्गुलौ ॥ १६३ ॥
 कमठः कच्छपे दैत्यविशेषे मुनिभाजने ।
 जरठः कर्कशो जीर्णे नर्मठौ पिङ्गलचुचुकौ ॥ १६४ ॥
 ग्रकोष्टः कूर्पराधस्ताङ्गुपकक्षान्तरेपि च ।
 हस्ते च विस्तृतकरे प्रतिष्ठा गौरवे स्थितौ ॥ १६५ ॥
 छन्दोजातौ यागसिद्धौ मकुष्ठौ धान्यमन्थरौ ।
 लघिष्ठो भेलकेत्यल्पे स्याद्विष्टस्तु तिन्तिरौ ॥ १६६ ॥
 वरिष्ठं मरिचे तमे वरोहतमयोरपि ।
 वैकुण्ठो वासवे विष्णौ श्रीकण्ठः कुरुजाङ्गले ॥ १६७ ॥
 शंकरे चाथ साधिष्ठोत्यार्थे दृढतमेषि च ।
 कारण्डो मधुकोशेसौ कारण्डवे दलाढके ॥ १६८ ॥
 कूष्माण्डौ गणकर्काण्ड कूष्माण्डावम्बिकौषधी ।
 कोदण्डः कार्मुके देशभेदभूलतयोरपि ॥ १६९ ॥
 गारुडं तु मरकते विषशास्वेथ तिन्तिडः ।
 दैत्यभेदे तिन्तिडी तु कालदासे महीरहे ॥ १७० ॥
 तिन्तिडी चुक्रे चिन्द्रायां निर्गुण्डी सिन्दुवारकः ।
 नीलशोफाल्यब्जकन्दः प्रचण्डः स्यात्प्रतापिनि ॥ १७१ ॥
 बलक्षकरवीरेपि प्रकाण्डः स्तम्बशस्तयोः ।
 स्कन्धमूलान्तरे च द्वोः पिचण्डोवयवे पशोः ॥ १७२ ॥
 उदरे चाथ पूत्यण्डो गन्धैणे गन्धकीटके ।
 भेहण्डौ भीषणखगौ भेहण्डा देवताभिदि ॥ १७३ ॥

मारण्डोण्डे भुजंगानां मार्गे गोमयमण्डले ।
 मार्तण्डस्तरणौ क्रोडे वरण्डो वदनामये ॥ १७४ ॥
 अन्तरावेदौ संघे च वतण्डा शारिका क्षुरी ।
 वर्तिर्वारुण्डस्तु कर्णदृग्मले सेकभाजने ॥ १७५ ॥
 गणिस्थराजे वितण्डा कञ्चीशाके शिलाहये ।
 करवीर्या वादभेदे शिखण्डो बहनूडयोः ॥ १७६ ॥
 सरण्डः स्यात्कृकलासे भूपणान्तरधूर्योः ।
 अधूढ ईरवरेध्युदा कृतसापव्ययोषिति ॥ १७७ ॥
 आपाढो मलयगिरौ व्रतिदण्डे च मासि च ।
 उपोढ ऊटे निकटेष्युदूढः पीवरोढयोः ॥ १७८ ॥
 प्रलृदो जरठे वृद्धे प्रगाढो दृढकृच्छयोः ।
 वारूढः शम्बले वस्त्राञ्चलेग्नौ पञ्चरेसरौ ॥ १७९ ॥
 विरुद्दोङुरिते जाते विग्रौदो गुद्युगुपयोः ।
 समूढः पुञ्जिते सद्योजाते भुग्नेनुपञ्चते ॥ १८० ॥
 संलृदोङुरिते प्रौढेष्योर्केनूरुपिङ्गयोः ।
 संध्यारागे बुधे कुष्ठे निःशब्दाव्यक्तरागयोः ॥ १८१ ॥
 अहणा त्रिवृति इयामामञ्जिष्ठातिविषासु च ।
 अभीक्षणं तु भृशं नित्यमिरिणं शून्यं ऊपरे ॥ १८२ ॥
 इन्द्राणी शच्चां निर्गुण्डां स्वीकरणेष्यथोषणा ।
 कणोषणं तु यारिचं करणो रसवृक्षयोः ॥ १८३ ॥
 कहणा तु कृपायां स्यात्करणं क्षेत्रगात्रयोः ।
 गीताङ्गहारसंवैशम्भित्सु कायस्थसंहतौ ॥ १८४ ॥
 वर्णानां स्पृष्टतादौ च योगिनामासनादिषु ।
 हस्तीके साधकतमे बवादौ च कृतावपि ॥ १८५ ॥
 करणः शूद्राविट्टूत्रे कङ्गणं करभूषणे ।
 मण्डने हस्तसूत्रे च कल्याणं हेष्मि मङ्गले ॥ १८६ ॥
 कन्तृणं रौहिंषं फङ्गा करेणुस्तु मतङ्गजे ।
 द्विरदस्य च योषायां कर्णिकारतरावपि ॥ १८७ ॥

कारणं धातने हैतौ करणे कारणा पुनः ।
 यातना कार्मणं मन्त्रादियोगे कर्मकारके ॥ १८८ ॥
 काकणी मानदण्डस्य तुरीयांशे पणस्य च ।
 कृष्णलायां वराटे च कृपाणी कर्तरी भुरी ॥ १८९ ॥
 कृपणोसौ क्षेपणी तु नौदण्डजालभेदयोः ।
 कोङ्कणः स्याज्जनपदे कोङ्कणं त्वायुधान्तरे ॥ १९० ॥
 प्रहणं स्वीकृतौ बन्धां धीगुणे शब्द आदरे ।
 यहोपरागे प्रत्याये यामणीः क्षुरमर्दिनि ॥ १९१ ॥
 प्रधाने भोगिके पत्यौ यामिणी पण्ययोषिति ।
 यामेयां नीलिकायां च गोकर्णः प्रमथान्तरे ॥ १९२ ॥
 अङ्गुष्ठानामिकोन्माने मृगेश्वतरसपर्योः ।
 गोकर्णी तु मूर्विकायां चरणो मूलगोत्रयोः ॥ १९३ ॥
 बहृचादौ च पादे च चरणं भ्रमणेदने ।
 जरणो रचके हिङ्गौ जीरके कृष्णजीरके ॥ १९४ ॥
 तरुणः कुञ्जपुष्टे स्थादेरण्डे यूनि नूतने ।
 तरणिस्तरणेऽक्षौ कुमार्येषधिनौकयोः ॥ १९५ ॥
 यष्टावव्यौ दक्षिणस्तु परच्छन्दानुवर्त्तिनि ।
 दक्षेपसव्ये सरलेपाचीनेप्यथ दक्षिणा ॥ १९६ ॥
 दिक् प्रतिष्ठा यज्ञदानं द्रुघणः पर्शुवेषसोः ।
 मुद्ररेप्यथ दुर्वर्णी कलयौतकुर्वण्योः ॥ १९७ ॥
 दौर्वर्णं मृष्टपर्णे स्याद्दरितालीरसेषि च ।
 धरणोहिपतौ लोके स्तने धान्ये दिवाकरे ॥ १९८ ॥
 धरणं धारणे मानविशेषे धरणी भुवि ।
 धर्षणं रतेभिभवे धर्षणी त्वभिसारिका ॥ १९९ ॥
 विषणस्त्वदशाचार्यो विषणा तु मनीषिका ।
 निर्याणं निर्गमे मोक्षगजापाङ्गप्रदेशयोः ॥ २०० ॥
 निर्वाणं मोक्षनिर्वृत्योर्विध्याते करिमज्जने ।
 निर्माणं सारनिर्मित्योः कर्मभेदे समज्जसे ॥ २०१ ॥

निःशेणिरधिरोहिण्यां खर्जूरीपादपेपि च ।
 प्रघणोलिन्दके ताम्रकलशे लोहमुद्गरे ॥ २०२ ॥
 प्रवणस्तु क्षणे प्रह्ले क्रमनिम्ने चतुष्पथे ।
 आयत्ते च प्रमाणं तु मर्यादासत्यवादिनोः ॥ २०३ ॥
 प्रमातर्येकतेयत्तानित्येषु हेतुशास्त्रयोः ।
 पत्तोर्णं धौतकौशये स्यात्पत्तोर्णस्तु शोणके ॥ २०४ ॥
 पक्षिणी पूर्णिमाखण्योः शाकिनीरात्रिभेदयोः ।
 प्रवेणिर्वेणिकुथयोः पुराणं प्रब्रह्मास्त्रयोः ॥ २०५ ॥
 पुराणः षोडशपणे पुराणं वानतन्तुषु ।
 पूरके पिष्ठभेदे च पूरणी शाल्मलिङ्गमे ॥ २०६ ॥
 प्रोक्षणं सेकत्रधयोर्भरणं वेतने भूतौ ।
 भरणी शोणके भे च भ्रमणी स्यादधीशितुः ॥ २०७ ॥
 क्रीडादौ कारुणिकायां भीषणं सज्जकीरसे ।
 भीषणो दारणेगाटे मत्कुणोदमश्रुपूरुषे ॥ २०८ ॥
 उहंशे नालिकेरे च निर्विषाणगजेपि च ।
 मस्त्रोक्तिने व्यिघ्ने मसृगा स्यादतस्यपि ॥ २०९ ॥
 मार्गणं याचनेन्वेषे मार्गणस्तु शरोर्धिनि ।
 यन्त्रणं बन्धने त्राणे नियमे रमणं पुनः ॥ २१० ॥
 पटोलमूले जघने रमणो रासभे प्रिये ।
 रोषाणो रोषणे हेमवर्षे पारद ऊपरे ॥ २११ ॥
 रोहिणी सोमवल्के भे कण्ठरोगोमयोर्गच्छि ।
 लोहिताकटुरोहिण्योर्लवणो राक्षसे रसे ॥ २१२ ॥
 अस्थिभेदे लवणा त्विड् लक्षणं नामचिह्नयोः ।
 लक्षणं च लक्षणस्तु सौमित्रौ लक्षणो यथा ॥ २१३ ॥
 लक्षणः श्रीयुते लक्षणौषधौ सारसस्त्रियाम् ।
 वरुणोर्केष्पतौ वृक्षे वरणो वरुणद्वुमे ॥ २१४ ॥
 प्राकारे वरणं वृत्यां वारणः स्यान्मतञ्जजे ।
 वारणं तु प्रतिषेधे त्रास्त्रणं विप्रसंहतौ ॥ २१५ ॥

वैदे च व्राद्धणो विप्रे वारुणी पश्चिमा सुरा ।
 गण्डदूर्वा विषाणं तु गृह्णे कोलेभदन्तयोः ॥ २१६ ॥
 विषाणी मेषवृज्जन्मां स्याद्विषणिः पण्यहड्योः ।
 पण्यवीथ्यां अभणस्तु निर्वन्धे निन्द्यजीविनि ॥ २१७ ॥
 अवणो नक्षत्रभेदे अवणं अवसि श्रुतौ ।
 शरणं रक्षणे गेहे वधरक्षकयोरपि ॥ २१८ ॥
 श्रीपर्णमस्त्रिमन्येष्वे श्रीपर्णी शालमलौ हठे ।
 संकीर्णी निचिताशुद्धौ सरणिः श्रेणिमार्गयोः ॥ २१९ ॥
 सारणः स्यादतीसारे दशकं धरमन्त्रिणि ।
 सिंहाणं तु प्राणमलेयः किंडे काचभाजने ॥ २२० ॥
 सुषेणो विष्णुसुवीवैवद्ययोः करमर्दके ।
 सुवर्णी काञ्चने कर्षे सुवर्णालौ मखान्तरे ॥ २२१ ॥
 कृष्णागुरुणि विस्ते च सुपर्णः कृतमालके ।
 गरुडे स्वर्णचूडे च सुपर्णा विनताबिजनी ॥ २२२ ॥
 हरणं तु हतौ दोषिण यौतकादिधनेपि च ।
 हरिणौ पाण्डुसारङ्गौ हरिणी चारुयोषिति ॥ २२३ ॥
 सुवर्णप्रतिमायां च हरितावृत्तभेदयोः ।
 हर्षणस्तु आददेवे हर्षके योगरुभिदोः ॥ २२४ ॥
 हरेणुः कुलयोषायां रेणुकायां सतीनके ।
 हिरण्य हिरण्यमिव वराटे हेष्मि रेतसि ॥ २२५ ॥
 अमृतं यज्ञशेषम्बुसुधामोक्षेष्वयाचिते ।
 अन्नकाञ्चनयोर्जग्नौ खे स्वादुनि रसायने ॥ २२६ ॥
 घृते हये गोरसे चामृतो धन्वन्तरौ सुरे ।
 अमृतामलकीपथ्यागुडूचीमागधीषु च ॥ २२७ ॥
 अनृतं कर्षणेलीके चाक्षतं स्यादहिसिते ।
 षण्डे लाजेष्वर्दितं तु वातव्यायौ हतोर्थते ॥ २२८ ॥
 अजितस्तीर्थकुञ्जेदे बुद्धे विष्णावनिर्जिते ।
 अच्युतो द्वादशस्वर्गे केशवाभष्टयोरपि ॥ २२९ ॥

अव्यक्तं प्रकृतावात्मन्यव्यक्तोस्फुटमूर्खयोः ।
 अनन्तं खे निरवधावनन्तस्तीर्थकृद्धिदि ॥ २३० ॥
 विष्णो शेषप्यनन्ता तु गुड्डूची भूदुरालभा ।
 विशल्या लाङ्गली दूर्वा शारिवा हैमवत्यपि ॥ २३१ ॥
 अस्वन्तमशुभे क्षेवे नुह्यामनवपौ मृतौ ।
 अमतिः काले चण्डे चाप्यङ्गतिर्वह्निवेष्टोः ॥ २३२ ॥
 अग्निहोत्रिष्णगस्तिर्वृमन्योः स्वाददितिर्भुवि ।
 देवमातरि पार्वत्यामंहतिस्त्यागरोगयोः ॥ २३३ ॥
 आपातः पाते तत्कालेष्यादृतः सादरेचिते ।
 आख्यातं भाविते त्यादावाप्नाते यस्तशिद्धिते ॥ २३४ ॥
 आप्नुतः खातके खातेष्यावर्तः पयसां भ्रमे ।
 आवर्तने चिन्तने चानर्ते जनपदे जने ॥ २३५ ॥
 समरे नृत्यशालायामाहतं तु मृषार्थके ।
 गुणिते ताडिते चांप्याध्मातः शब्दितदर्घयोः ॥ २३६ ॥
 वातरोगेष्यथास्फोतः कोविदाराक्षर्णयोः ।
 आस्फोता गिरिकण्ठी च वनमह्यामथाचितः ॥ २३७ ॥
 आदिते शकटोन्मेये पलानामयुतद्वये ।
 संगृहीतेष्यथायस्तः क्लेशिते तेजिते हते ॥ २३८ ॥
 कुद्दे क्षिप्रेथायतिः स्यात्प्रभावोत्तरकालयोः ।
 हैर्थे सङ्गेष्याकृतिस्तु जातौ रूपे वपुष्यपि ॥ २३९ ॥
 आयत्तिर्वासरे खेहे वशित्वे स्थान्त्रि सीम्नि च ।
 आसन्तिः संगमे लाभेथापन्तिः प्राप्निदोषयोः ॥ २४० ॥
 आपद्यपीडितं तु स्याद्येष्टायां गमनेपि च ।
 उत्तमं चञ्चले शुष्कमांससंतप्तयोरपि ॥ २४१ ॥
 उचितं विदितेष्यस्ते मिते युक्तेष्ययोत्थितम् ।
 वृद्धिमत्प्रोद्यतोत्पन्नेषुदितं तूद्रतोक्तयोः ॥ २४२ ॥
 उदृतं स्यादुत्तुलिते परिमुक्तोज्ञितेपि च ।
 उषितं न्युषिते मुष्टेष्युच्छ्रितं तूद्रजातयोः ॥ २४३ ॥

प्रवृद्धे स्यादयोद्घान्त उद्गीर्णे निर्मदद्विपे ।
 उदाचो दातृमहतोर्हये च स्वरभिद्यपि ॥ २४४ ॥
 उन्मत्तो मुचुकुन्दे स्याद्गत्तूरोन्मादयुक्तयोः ।
 उदन्तः साधौ वार्चीयामुद्वातः समुपक्रमे ॥ २४५ ॥
 मुह्यरेभ्यासयोगाय कुम्भकादित्रयेषि च ।
 पादस्खलन उद्गङ्गेष्युन्नतिस्तार्क्ष्ययोषिति ॥ २४६ ॥
 उदये च समृद्धावप्येष्टुर्नरि पावके ।
 क्रन्दितं शदिते हृतौ कलितं विद्वितापयोः ॥ २४७ ॥
 किरातः स्यादल्पतनौ भूनिम्बम्लेच्छयोरपि ।
 किराती कुट्टनी गङ्गा कृतान्तोक्षेमकर्मणि ॥ २४८ ॥
 सिद्धान्तयमैवेषु गर्जितो भन्तकुञ्जरे ।
 गर्जितं जलदध्वाने यन्थितं हतदृव्ययोः ॥ २४९ ॥
 आक्रान्ते च गरुत्मांस्तु विहगे पञ्चगाश्वने ।
 गमस्तिः स्याहिनकरे स्वाहाकिरणयोरपि ॥ २५० ॥
 गोदन्तो वरिताले स्यात्संनद्दे दंशितेषि च ।
 गोपतिः शंकरे षण्डे नृपतौ विदशाधिपे ॥ २५१ ॥
 सहस्रकिरणे चापि ज्वलितौ दग्धभास्वरौ ।
 जयन्तवैन्द्रिगिरिशौ जयन्त्युमापताकयोः ॥ २५२ ॥
 जीवन्त्यामिन्द्रपुञ्च्यां च जगती छन्दसि क्षितौ ।
 जम्बूवप्ते जने लोके जामाता दुहितुः पतौ ॥ २५३ ॥
 सूर्यावर्ते वल्लभे च जीमूतो वासवेम्बुदे ।
 धोषकेद्रौ भृतिकरे जीवन्ती शमिवन्दयोः ॥ २५४ ॥
 जीवन्यां च गुड्डूच्यां च जीवातुर्जीवनैषधे ।
 जीविते च जृमितं तु विचेष्टिप्रवृद्धयोः ॥ २५५ ॥
 जृम्भायां स्फुटिते चापि त्वरितं वेगतद्वतोः ।
 विगर्तो गणिते देशे विगर्ता कामुकस्त्रियाम् ॥ २५६ ॥
 शुर्षुर्यामथ तृणता तृणत्वे कार्मुकेषि च ।
 दंशितो वर्मिते दष्टे स्त्रवन्ती च द्रवन्त्यपि ॥ २५७ ॥

नद्यामोषधिभेदे च द्विजातिर्वाङ्मणेण्डजे ।
 दुर्जन्तं व्यसनासम्यग्जातयोरथ दुर्गतिः ॥ २५८ ॥
 नरके निःस्वतायां च दृष्टान्तः स्यादुदाहतौ ।
 शास्वेथ निकृतं विप्रलब्धे विप्रकृतेधमे ॥ २५९ ॥
 निरस्तः प्रेषितश्चरे संत्वन्ते त्वरितोदिते ।
 निष्ठचूते प्रतिहते च निमित्तं हेतुलक्ष्मणोः ॥ २६० ॥
 निवातो वातरहिते दृढसंनाह आश्रये ।
 निर्मुक्तो मुक्तानिर्मीकभुजगे निष्परिग्रहे ॥ २६१ ॥
 निशान्तं सदने शान्ते प्रभातेष्यथ निर्वृतिः ।
 मोक्षे मृत्यौ सुखे सौस्थ्ये निकृतिः शठशाठचयोः ॥ २६२ ॥
 भर्त्सनेभिभवे क्षेपे निर्दृतिर्निरुपद्रवे ।
 अलक्ष्म्यां दिक्षपतौ चापि नियती दैवसंयमौ ॥ २६३ ॥
 प्रभूतमुहृते प्राज्ञे प्रसूतं जातपुष्पयोः ।
 प्रतीतः सादरे प्राज्ञे प्रथिते ज्ञातहष्टयोः ॥ २६४ ॥
 प्रहतं विस्तृते क्षुण्णे पलितं पद्मातापयोः ।
 पक्षकेशो केशपाके पण्डितः सिल्वधीमतोः ॥ २६५ ॥
 प्रणीत उपसंपन्ने कृते क्षिप्ते प्रवेशिते ।
 संस्कृताग्नौ पर्यातं तु शक्ते पूर्णे निवारणे ॥ २६६ ॥
 यथेष्टे प्रसृतस्त्वर्धज्जलौ वेगिविनीतयोः ।
 तते च प्रसृता जङ्घा प्रभीतं प्रोक्षिते मृते ॥ २६७ ॥
 पर्यस्तं तु हते स्त्रस्ते प्रपातः सौमिके भृगौ ।
 पर्वतो गिरिदेवप्योः पक्षतिः प्रतिपत्तिथौ ॥ २६८ ॥
 पक्षगूले प्रसूतिः स्यादपत्ये प्रसवेषि च ।
 पद्मतिः पथि पञ्चौ च प्रकृतिर्योनिशिलिपनोः ॥ २६९ ॥
 पौरामात्यादिलिङ्गेषु गुणसाम्यस्वभावयोः ।
 प्रत्ययात्पूर्विकायां च प्रततिर्विस्तृकिर्तता ॥ २७० ॥
 प्रवृत्तिर्वृत्तौ वार्तायां प्रवाहे प्रार्थितं हते ।
 याचिते शत्रुसंरुद्धे पार्वती हुपदात्मजा ॥ २७१ ॥

शङ्खकी जीवनी गौरी पिण्डितं गुणिते घने ।
 पिशितं मांसं पिशिता मांसिका पीडितं पुनः ॥ २७२ ॥
 बाधिते करणे स्त्रीणां यन्नान्तर्मादितेपि च ।
 प्रोक्षितं सिन्हहतयोर्भरतः शबरे नटे ॥ २७३ ॥
 क्षेत्रे रामानुजे शास्त्रे दैष्वन्नावृषभात्मजे ।
 तन्तुवाये भारतं तु शास्त्रे द्वीपांशभिद्यपि ॥ २७४ ॥
 भारती पक्षिणीवृच्छिदिवोर्वच्यथ भावितम् ।
 वासिते प्राप्ते भासन्तो भे सूर्ये रम्यभासयोः ॥ २७५ ॥
 मथितं निर्जलघोले व्यालोडितनिष्टुष्टयोः ।
 मालती युवतौ काचमान्यां जातीविशल्ययोः ॥ २७६ ॥
 ज्योत्स्नायां निशि नद्यां च मुषितं खण्डिते हते ।
 मूर्धितं सोच्छ्रये मूढे रजतो दन्तिदन्तयोः ॥ २७७ ॥
 धवले शोणिते हारे दुर्वर्णे हृदशैलयोः ।
 रसितं स्वर्णादिलिपे रुतस्तनितयोरपि ॥ २७८ ॥
 रेवती बलभार्यायां नक्षत्रभिदि मातृषु ।
 रैवतः स्यादुज्जयन्ते छुवर्णालौ पिनाकिनि ॥ २७९ ॥
 रोहितो लोहिते भीने मृगे रोहितकद्वमे ।
 रोहितं त्वृजुशक्रास्त्रे धीरे ललितमीासिते ॥ २८० ॥
 लडिते हारभेदे च लोहितो मङ्गले नदे ।
 वर्णभेदे लोहितं तु कुङ्कुमे रक्तचन्दने ॥ २८१ ॥
 गोशीर्णे रधिरे युद्धे वर्धितं छिन्नपूर्णयोः ।
 प्रसृते वनितं तु स्यात्वार्थिते सेवितेपि च ॥ २८२ ॥
 वनितोत्पादितात्वर्थरागनार्थपि नार्थपि ।
 वसतिः स्यादवस्थाने निशायां सदनेपि च ॥ २८३ ॥
 व्रततिस्तु प्रतानिन्यां विस्तरिव्यथ वापितम् ।
 वीजाङ्कते मुण्डिते च व्याधातो योगविद्ययोः ॥ २८४ ॥
 घातेय व्यायतं दीर्घे व्यापृतेतिशये दृढे ।
 वासन्तः परपुष्टे स्यात्कर्मेवहिते विटे ॥ २८५ ॥

वासन्ती माधवीयूथीपाटलास्वथ वासितम् ।
 वस्त्रच्छन्ने ज्ञानमात्रे भावितेष्यथ वासिता ॥ २८६ ॥
 स्त्रीकरिणोर्मिवस्वांस्तु देवे सूर्येत् विश्रुतम् ।
 ज्ञाते हष्टे प्रतीते च विदितं बुधिते श्रुते ॥ २८७ ॥
 विगतो निष्प्रभे वीते विविक्तो वसुनन्दके ।
 विविक्तं स्थादसंपृक्ते रहः पूतविवेकिषु ॥ २८८ ॥
 विधुतं कम्पिते त्वक्ते विकृतो रोग्यसंस्कृतः ।
 वीभत्सश्च विनीतस्तु निभृते निर्जितेन्द्रिये ॥ २८९ ॥
 वाणिजे साधुवाद्यद्वे विनश्यग्राहिते हते ।
 विनतः प्रणते भुग्ने विनता पिटकाभिदि ॥ २९० ॥
 सुपर्णायां विहस्तस्तु विहले पण्डकेपि च ।
 विश्वस्तः कृतविश्वासे विश्वस्ता विधवस्त्रियाम् ॥ २९१ ॥
 विजातो विकृते जाते विजाता तु प्रसूतिका ।
 विवर्तो नर्तने संघेपावृत्तौ विकृती रजि ॥ २९२ ॥
 डिङ्गे विकारे मद्यादौ विपत्तिर्यातनापदोः ।
 विच्छिन्तिः स्यादङ्गरागे हावविच्छेदयोरपि ॥ २९३ ॥
 विधाता द्रुहिणे कामे विनेता देशके नृपे ।
 वृत्तान्तस्तु प्रकरणे कात्स्न्ये वार्ताप्रकारयोः ॥ २९४ ॥
 वृहती क्षुद्रवार्ताक्यां छन्दोवसनभेदयोः ।
 महत्यां वाचि वार्धान्यां वेलितं कुटिले धुते ॥ २९५ ॥
 धुते वेलितं लसके रुद्धे स्त्रीकरणान्तरे ।
 शकुन्तो विहगे भासे श्रीपतिर्विष्णुभूपयोः ॥ २९६ ॥
 शुद्धान्तः स्याद्रहः कक्षान्तरे राज्ञोवरोधने ।
 संख्यावान्मितसुधियोः सरस्वानुदधौ नदे ॥ २९७ ॥
 संवर्तः प्रलयेक्षद्वौ संहतं मिलिते दृढे ।
 सखलितं छलिते भ्रेषे संस्कृतं लक्षणान्विते ॥ २९८ ॥
 भूषिते कृत्रिमे शस्ते संघातो धातसंबययोः ।
 संहिता वर्णसंयोगे शास्त्रवेदैकदेशयोः ॥ २९९ ॥

स्थपतिः सौविदेधीशो बृहस्पतीष्टियज्वनि ।
 काहके च संततिस्तु तनये दुहितर्यपि ॥ ३०० ॥
 परंपराभवे पड़ौ गोत्रविस्तारयोरपि ।
 संनतिः प्रणतिध्वन्योः संगतिर्ज्ञानसंगयोः ॥ ३०१ ॥
 संमतिर्वाङ्छानुमत्योः समितिर्युधि संगमे ।
 साम्ये सभायामीर्यादौ संविच्छिर्यविवादयोः ॥ ३०२ ॥
 स्थापितं निश्चिते न्यस्ते स्तिमितौ क्षिञ्चनिश्चलौ ।
 सिकताः स्युर्वालुकायां सिकता सैकते रुजि ॥ ३०३ ॥
 सुकृतं तु शुभे पुण्ये सुविधानेथ सुव्रता ।
 सुखदोह्यसौरभेद्यां सुत्रतोर्हति सद्व्रते ॥ ३०४ ॥
 सुनीतिर्धुवमाता स्यात्सुनयोप्यथ सूनूतम् ।
 मङ्गले प्रियसत्योक्तौ हसन्ती शाकिनीभिदि ॥ ३०५ ॥
 मङ्किकाङ्गारधान्योक्त्वा हारीतो विहगान्तरे ।
 मुनौ छञ्चान्यथाइवत्थः पिप्पले गर्दभाण्डके ॥ ३०६ ॥
 अइवत्थेषपौर्णमास्यामतिथिः कुशनन्दने ।
 क्रुध्यागन्तावथोपस्थः पायुमेहाङ्गयोनिषु ॥ ३०७ ॥
 उन्माथो मारणे कूटयन्त्रघातकयोरपि ।
 क्षवथुः कासे छिक्कायां कायस्थोक्षरजीवकः ॥ ३०८ ॥
 परमात्मा च कायस्था हरीतक्यामलक्यपि ।
 दमथो दमने दण्डे निर्भन्यो निःस्वमूर्खयोः ॥ ३०९ ॥
 अमणे च निशीथस्तु रात्रिमात्रार्धरात्रयोः ।
 प्रमथः शंकरणे प्रमथा तु हरीतकी ॥ ३१० ॥
 मन्मथः कामचिन्तायां पुष्पचापकपित्थयोः ।
 रुदथः कुकुटशुनोर्वञ्चयः पिककालयोः ॥ ३११ ॥
 वर्लथं तु तनुत्राणे रथगोपनवेदमनोः ।
 वयःस्थो मध्यमवया वयःस्था शालमलिहुमे ॥ ३१२ ॥
 ब्राह्मीगुडूचीकाकोलीसूक्ष्मैलामलकीषु च ।
 वमथुर्वमने कासे गजस्य करशीकरे ॥ ३१३ ॥

विदथो योगिनि प्राप्ते शमथः सचिवे शमे ।
 शपथः कार आक्रोशे शपने च सुतादिभिः ॥ ३१४ ॥
 शयथः स्यादजगरे निद्रालौ मरणेषि च ।
 पद्मन्थः करञ्जभेदे पद्मन्था तु वचा शब्दी ॥ ३१५ ॥
 समर्थः शक्तिसंपन्ने संवद्धार्थे हितेषि च ।
 सिद्धार्थः सर्वपे शाक्यसिंहेन्त्यजिनवप्तरि ॥ ३१६ ॥
 अर्बुदः पर्वते मांसकीलके दशकोटिषु ।
 अर्थेन्दुः स्यादतिप्रौढस्त्रीगुह्याङ्गुलियोजने ॥ ३१७ ॥
 गलहस्ते नखाङ्गुर्ध्वंचन्द्रेङ्गुदस्तु वालिजे ।
 अङ्गदं तु केशूरे स्यादङ्गदा याम्यदिग्गंगजी ॥ ३१८ ॥
 आस्पदं कृत्यपदयोरामोदो गन्धर्वयोः ।
 आक्रन्दो दारुणणे सारावरुदिते नृपे ॥ ३१९ ॥
 क्षणदं तोये क्षणदो गणके क्षणदा निशि ।
 कपर्दः पार्वतीभर्तुर्जटाङ्गूटे वराटके ॥ ३२० ॥
 कर्णान्दुः स्यात्कर्णपादयुत्खिपिका कुमुदः कपौ ।
 दिग्नागनागयोर्दीत्यविशेषे च सितोत्पले ॥ ३२१ ॥
 कुमुदा कुम्भीगम्भार्योः कुसीदं वृद्धिजीवने ।
 वृद्धाजीवे कौमुदस्तु कार्त्तिके कौमुदीन्दुभा ॥ ३२२ ॥
 गोविन्दस्तु गवाध्यक्षे वासुदेवे वृहस्पतौ ।
 गोपदं गोखुरश्वभ्रे गवां च गतिगोचरे ॥ ३२३ ॥
 जलदो मुस्तके मेषे जीवदो रिपुवैद्ययोः ।
 अन्तिपर्णे तमोनुत्तु शशिमार्तण्डवह्निषु ॥ ३२४ ॥
 दारदो विषभेदे स्यात्पारदे हिङ्गुलेषि च ।
 दायादौ सुतसपिण्डौ धनदौ दातृगुह्यकौ ॥ ३२५ ॥
 नलदा मांस्यां नलदमुशीरमकरन्दयोः ।
 नर्मदा रेवानर्मल्योर्निषादः इवपचे स्वरे ॥ ३२६ ॥
 निर्वादस्त्यक्तवादेपवादे च प्रमदो मुदि ।
 प्रमदा स्त्री प्रसादोनुग्रहस्वास्थ्यप्रसन्निषु ॥ ३२७ ॥

काव्यगुणे प्रहादस्तु निनादे दानवान्तरे ।
 प्रतिपत्त्वं विदि तिथौ प्रासादो राजमन्दिरे ॥ ३२८ ॥
 देवतायतने चापि मर्यादा स्थितिसीमयोः ।
 माकन्दः स्यात्सहकारे माकन्द्यामलकीफले ॥ ३२९ ॥
 मुकुन्दः पारदे रत्नविशेषे गहडध्वजे ।
 मैनादः केकिनि छागे मार्जारे वरदः पुनः ॥ ३३० ॥
 प्रसन्ने शान्तचिन्ते च वरदा तु कुमारिका ।
 विशदः पाण्डुरे व्यक्ते शारदो वत्सरे नवे ॥ ३३१ ॥
 शरद्धवे पीतमुद्दे शालीनेष्यथ शारदी ।
 सप्तपर्णाम्बुपिष्पल्योः सुनन्दा रोचनाङ्गना ॥ ३३२ ॥
 जननी बाहुबलिनोष्यगायोस्ताघरन्ध्रयोः ।
 अवधिः स्यादवधाने कालसीमविलेष्वपि ॥ ३३३ ॥
 आनन्दं वद्धं मुरजाद्याविद्धः क्षिप्रवक्रयोः ।
 आवन्धो भूषणे प्रेमिण बन्धेयोत्सेष उच्छ्रये ॥ ३३४ ॥
 संहननेष्युपाधिस्तु धर्मध्याने विशेषणे ।
 कुटुम्बव्याप्ते छद्मन्युपधिव्याजिक्रयोः ॥ ३३५ ॥
 कवन्धं तुन्दे रुण्डेष्पु कवन्धो राहुरक्षसोः ।
 दुर्विधो दुर्जने निःस्वे न्यग्रोधो वटपादपे ॥ ३३६ ॥
 शम्यां व्यामे न्यग्रोधी तु मोहनाख्यौषधीभिदि ।
 वृषपर्ण्या निषधस्तु कठिने पर्वते स्वरे ॥ ३३७ ॥
 देशतद्राजयोश्चापि निरोधो नाशरोधयोः ।
 प्रसिद्धो भूषिते ख्याते प्रणिधिर्याचने चरे ॥ ३३८ ॥
 परिधिर्यज्ञियतरोः शाखायामुपसूर्यके ।
 मागधो मगधोऽन्ते शुक्लजीरकबन्दिनोः ॥ ३३९ ॥
 वैश्यतः क्षत्रियापुत्रे मागधी स्यात् पिष्पली ।
 यूथा भाषाविशेषश विबुधः पण्डिते सुरे ॥ ३४० ॥
 विष्वधोनुद्धटे शान्ते विश्वस्तात्यर्थयोरपि ।
 विवधो वीवधो भारे पर्याहाराध्वनोरपि ॥ ३४१ ॥

संबाधः संकटे योनौ संरोधः क्षेपरोधयोः ।
 संनद्धो वर्मिते व्यूहे समाधिः स्यात्समर्थने ॥ ३४२ ॥
 चितैकार्यनियमयोर्मीने संनिधिरन्तिके ।
 प्रत्यक्षे चाथ संसिद्धिः सम्यक्षिसद्वभावयोः ॥ ३४३ ॥
 अथनं पथि गेहेकस्योदगदक्षिणतो गतौ ।
 अम्लानस्त्वमले श्लिष्टीभेदेजुनं तृणे सिते ॥ ३४४ ॥
 नेत्ररोगेजुनः पार्थे हैहये केकिनि द्वुमे ।
 मातुरेकसुते चार्जुन्युषा गौः कुट्टनी सरित् ॥ ३४५ ॥
 अङ्गनं प्राङ्गणे यानेष्यङ्गना तु नितम्बिनी ।
 स्यादपानं गुदेषानस्तद्वायावच्छनं भसौ ॥ ३४६ ॥
 रसाञ्जनेत्तौ सौवीरेथाञ्जनो दिग्मतङ्गजे ।
 अञ्जना हनुमन्मातर्यञ्जनी लेप्ययोषिति ॥ ३४७ ॥
 अत्रनं रक्षणप्रीत्योरर्थमा पितृदैवते ।
 तरणौ सूर्यभक्तायामशनिर्वच्चिद्युतोः ॥ ३४८ ॥
 अरक्षिः कूर्परे पाणौ सप्रकोष्ठनताङ्गलौ ।
 आसनं विष्टरे हस्तिस्कन्धे यात्रानिर्वतने ॥ ३४९ ॥
 आसनो जीवकतरावासनी पण्यवीथिका ।
 आपदः सापदि प्राप्तेष्यादानं वाजिभूषणे ॥ ३५० ॥
 ग्रहणयोत्थानं सैन्ये पौरुषे युधि पुस्तके ।
 उद्यमोद्गमहर्षेषु वास्त्वन्तेङ्गनचैत्ययोः ॥ ३५१ ॥
 मलोत्सर्गेष्यथोत्तानः सुप्रोन्मुखागभीरयोः ।
 उद्यानं स्याच्चिः सरणे वनभेदे प्रयोजने ॥ ३५२ ॥
 उद्धानमुद्दमे तुह्यामुदानः पवनान्तरे ।
 सर्पमिद्युदरावर्ते कमनोशोकपादपे ॥ ३५३ ॥
 कामिकामाभिरूपेषु कठिनं निष्ठुरोखयोः ।
 कठिनी तु खटिका स्यात्कठिना गुडशक्करा ॥ ३५४ ॥
 कर्तनं योषितां तूलसेवने छेदनेषि च ।
 क्रन्दनं रोदने हाने कल्पने कूप्रिकर्तने ॥ ३५५ ॥

कल्पनेभसज्जनायां कलापी प्रक्षकेकिनोः ।
 कञ्जुकीं जोङ्गकतरौ महस्ते पञ्चगे विटे ॥ ३५६ ॥
 काञ्चनं हेमि किञ्चलके काञ्चनो नागकेसरे ।
 उदुम्बरे काञ्चनारे पुनागे चम्पकेपि च ॥ ३५७ ॥
 काञ्चनी तु हरिद्रायां कानीनः कन्यकासुते ।
 कर्णे व्यासे काननं तु ब्रह्मास्ये विपिने गृहे ॥ ३५८ ॥
 कुहनो मूषिके सेर्वे कुहना दम्भकर्मणि ।
 कुण्डली वरुणे सर्वे मयूरे कुण्डलान्विते ॥ ३५९ ॥
 केतनं सदने चिह्ने कृत्ये चोपनिमन्त्रणे ।
 केसर्यर्वणि पुनागे नागकेसरसिंहयोः ॥ ३६० ॥
 कौपीनं गुह्यदेशे स्यादकार्ये चीवरान्तरे ।
 कौलीनं जनवादेहिपशुपक्षिशुनां युधि ॥ ३६१ ॥
 अकार्ये गुह्ये कौलीन्ये गहनं वनदुखयोः ।
 गहरे कलिले चापि गन्धनं तु प्रकाशने ॥ ३६२ ॥
 सूचनोत्साहिंसासु गर्जनं स्तनिते क्रुधि ।
 गृञ्जनं विषदिग्धस्य पशोर्मासे रसोनके ॥ ३६३ ॥
 गोस्तनो हारभेदे स्याहोस्तनी हारहूरिका ।
 घट्टना चलनावृत्त्योथलनः पादकम्पयोः ॥ ३६४ ॥
 चलनं कम्पे चलनी चारीभिद्वस्त्रघर्वरी ।
 चन्दनो वानरभिदि श्रीखण्डे चन्दनी नदी ॥ ३६५ ॥
 वेतनः स्यात्सहृदयप्राणिनोथेतना तु धीः ।
 चोलकी तु नागरडे किञ्चुपर्वकरीरयोः ॥ ३६६ ॥
 छर्दनोलम्बुषे निम्बे छर्दनं वमनेपि च ।
 छदनं पर्णगहतोश्छेदनं कर्तने भिदि ॥ ३६७ ॥
 जयनं विजयेदवादिसंनाहे जघनं कटौ ।
 स्त्रियाः ओणिपुरोभागे जबनो वेगवेगयोः ॥ ३६८ ॥
 वेगयदवे नीवृति जवन्यपटचामोषधीभिदि ।
 जीवनस्तु पुत्रंजीवे जीवनं वृत्तिवारिणोः ॥ ३६९ ॥

स्याज्जीवना तु मेदायां जीवनी तु मधुस्तवा ।
 तलिनं विरले स्वच्छे स्तोकेथ तपनो रवौ ॥ ३७० ॥
 भङ्गाते नरके ग्रीष्मे तलुनो यूनि मारुते ।
 तमोग्नो वह्निसूर्येन्दुबुद्धकेशवशंभुषु ॥ ३७१ ॥
 तपस्वी तापसे दीने तरस्वी वेगिशूरयोः ।
 तेमनं व्यञ्जने क्षेदे तेमनी चुहिभिर्यपि ॥ ३७२ ॥
 तोदनं व्यथने तोक्षे दहने दुष्टचेष्टिते ।
 भङ्गाते चित्रकेग्नौ च दमनो वीरपुष्पयोः ॥ ३७३ ॥
 दर्शनं दर्पणे धर्मोपलङ्घयोर्बुद्धिशास्त्रयोः ।
 स्वप्रलोचनयोश्चापि दंशनं वर्मदंशयोः ॥ ३७४ ॥
 द्विजन्मा वौ रदे विप्रे दुर्नाम पुनर्गर्भसि ।
 दुर्नामा दीर्घकोश्यां स्याहेवनोक्षेथ देवनम् ॥ ३७५ ॥
 व्यवहारे जिगीषायां क्रीडायां धमनो नले ।
 क्रूरे भस्त्राध्मायके च धमनी कंधरा सिरा ॥ ३७६ ॥
 हरिक्षा च धावनं तु गतौ शौचेथ नन्दनम् ।
 इन्द्रोद्याने नन्दनस्तु तनये हर्षकारिणि ॥ ३७७ ॥
 नलिनं नलिकातोयाम्बुजेषु नलिनी पुनः ।
 पद्माकरे गङ्गाभिजन्योर्निधनं कुलनाशयोः ॥ ३७८ ॥
 निदानं कारणे शुद्धौ तपसः फलयाचने ।
 वत्सदाद्यवसाने च प्रधनं युधि दारणे ॥ ३७९ ॥
 प्रधानं प्रकृतौ बुद्धावुत्तमे परमात्मनि ।
 महामात्रे प्रसूनं तु प्रसूते फलपुष्पयोः ॥ ३८० ॥
 प्रश्नानं बुद्धौ चिह्ने च स्यात्प्रसन्नं प्रसादवत् ।
 प्रसन्ना तु मदिरायां पवनो वायुवह्नयोः ॥ ३८१ ॥
 पवनं पुनरापाके पञ्चिनी योषिदन्तरे ।
 अब्जेभिजन्यां सरस्यां च पावनं जलकृच्छ्रयोः ॥ ३८२ ॥
 पावनः पावके सिलहेध्यासे पावयितर्यपि ।
 पावनी तु हरीतक्यां पाठीनो गुग्गुलुदुमे ॥ ३८३ ॥

पाठके मीनभेदे च पिशुनः सूचके खले ।
 कव्यास्ये पिशुना सृक्षा स्यात्पिशुनं तु कुड्कुमे ॥ ३८४ ॥
 पीतनं तु हरिताले पीतदारणि कुड्कुमे ।
 पीतनः पुनराग्राते पूतना तु हरीतकी ॥ ३८५ ॥
 वधया च वासुदेवस्य पृतनानीकिनी चमूः ।
 सेना सैन्यविशेषश्च फालगुनो मासपार्थयोः ॥ ३८६ ॥
 नदीजर्जुनवृक्षे च फालगुनी पूर्णिमाभिदि ।
 भवनं सदने भावे भण्डनं कवचे युधि ॥ ३८७ ॥
 खलीकारे भट्टिनी तु ब्राह्मणां नृपयोषिति ।
 भावना वासना ध्यानं भुवनं लोकखाम्बुषु ॥ ३८८ ॥
 भूतात्मा द्रुहिणे देहे मदनः सिक्षके स्मरे ।
 राढे वसन्ते धन्त्रौ मलिनं कृष्णदोषयोः ॥ ३८९ ॥
 मलिनी रजस्वलायां मण्डनं तु प्रसाधने ।
 मण्डनोलंकरिणौ स्यान्मार्जनो लोध्रशाखिनि ॥ ३९० ॥
 मार्जनं शुद्धिकरणे मार्जना मुरजध्वनौ ।
 मालिन्युमायां गङ्गायां चम्पावृत्तप्रभेदयोः ॥ ३९१ ॥
 मालिक्यां मिथुनो राशौ मिथुनं पुंसिवयोर्युगे ।
 मुण्डनं रक्षणे क्षैरे मेहनं मूत्रशिशयोः ॥ ३९२ ॥
 मैथुनं रत्संगत्योर्यमनं यमवन्धयोः ।
 यापनं कालविक्षेपे निरासे वर्तनेपि च ॥ ३९३ ॥
 योजनं तु चतुष्कोदयां स्याद्योगपरमात्मनोः ।
 रसनं ध्वनिते स्वादे रसज्ञारात्मयोरपि ॥ ३९४ ॥
 रञ्जनं रञ्जके रक्तचन्दनेष्यथ रञ्जनी ।
 मञ्जिष्ठारोचनानीलीगुण्डासु रजनी निशि ॥ ३९५ ॥
 लक्षानीलीहरिद्रासु राधनं प्राप्तितोषयोः ।
 साधने रेचनी गुण्डा दन्ती रोचनिका त्रिवृत् ॥ ३९६ ॥
 रोदनं त्वभुणि क्रन्दे रोचनः कूटशाल्मलौ ।
 रोचना रक्तकल्हारे गोपित्ते वस्योषिति ॥ ३९७ ॥

लङ्घनं भोजनल्यागे लुवने क्रमणेषि च ।
 ललामवल्लामार्थे शूङ्गे चिह्नपताकयोः ॥ ३९८ ॥
 रम्ये प्रधाने भूषायां पुण्ड्रे पुच्छप्रभावयोः ।
 ललना स्तीनाडिजिहा लाज्जनं लक्ष्मसंज्ञयोः ॥ ३९९ ॥
 लाड्युली स्याद्वलभद्रे नालिकेरेथ लेखनम् ।
 भूर्जे छेदे लिपिन्यासे व्यसनं निष्फलोद्यमे ॥ ४०० ॥
 दैवानिष्टफले सक्तौ स्तीपानमृगयादिषु ।
 पापे विपत्तावशुभे व्यञ्जनं इमश्चुचिह्नयोः ॥ ४०१ ॥
 तेमनेवयवे कादौ वमनं छर्दनेदने ।
 वसनं आदने वस्त्रे वर्जनं त्यागहिंसयोः ॥ ४०२ ॥
 वर्धनं छेदने वृद्धौ वर्धनी तु गलन्तिका ।
 वपनं मुण्डने बीजाधानेथ वर्तनी पथि ॥ ४०३ ॥
 वर्तने तर्कुपिण्डे च वनश्वा विप्रतारके ।
 शार्दूले गन्धमार्जारे वामनो दिग्गजेच्युते ॥ ४०४ ॥
 खर्वेङ्गोठे वाहिनी तु सेनातद्देवसिन्धुषु ।
 स्याद्वाणिनी तु नर्तक्यां छेकमत्तस्त्रियोरपि ॥ ४०५ ॥
 वितानं कदके यज्ञे विस्तारे क्रतुकर्मणि ।
 तुच्छे मन्दे वृत्तभेदे गून्यावसरयोरपि ॥ ४०६ ॥
 विज्ञानं कार्मणे ज्ञाने विलग्नं मध्यलग्नयोः ।
 विक्षिन्ना जीर्णशीर्णद्र्वा विलीनौ लीनविद्वृतौ ॥ ४०७ ॥
 विषम्बः शिरीषतरौ विषम्बा त्रिवृतामृता ।
 विच्छिन्नं तु कुटिले स्यात्समालब्धविभक्तयोः ॥ ४०८ ॥
 विमानं देवतायाने सप्तभूमिगृहेषि च ।
 विधानं हस्तिकवले प्रेरणेभ्यर्थने धने ॥ ४०९ ॥
 वेतनोपायविभिषु प्रकारे वैरकर्मणि ।
 विपत्तो भुजगे नटे विश्वप्त्ता वह्निचन्द्रयोः ॥ ४१० ॥
 समीरणे कृतान्ते च विलासी भोगिसर्पयोः ।
 विषयी विषयासक्ते वैषयिकजने नृपे ॥ ४११ ॥

कामे विषयि हृषीके व्युत्थानं प्रतिरोधने ।
 विरोधाचरणे स्वैरवृत्तौ समाधिपारणे ॥ ४१२ ॥
 वृजिनः केशे वृजिनं भुग्नेष्वे रक्तचर्मणि ।
 वैष्टनं मुकुटे कर्णशक्तुल्युष्णीषयोर्वृतौ ॥ ४१३ ॥
 वेदना ज्ञाने पीडायां शायनं स्वापशब्दयोः ।
 रते शमनस्तु यमे शमनं शान्तिहिंसयोः ॥ ४१४ ॥
 इवसनं इवासे इवसनः पवने मदनद्वुमे ।
 शकुनं स्याहेवशास्त्रिनिमित्ते शकुनः खगे ॥ ४१५ ॥
 शकुनिः खगे करणभेदे कौरवमातुले ।
 शतघ्नी तु वृथिकाल्यां शस्त्रभेदकरञ्जयोः ॥ ४१६ ॥
 शासनं नृपदत्तोर्वर्णा शास्त्राज्ञालेखशास्त्रिषु ।
 शिखरी कोट्कोयष्टचौद्गुमेपार्मार्गशैलयोः ॥ ४१७ ॥
 शिखण्डी कुकुटे चित्रमेखंले वर्हिर्वहयोः ।
 भीष्मारौ बाणे शृङ्गारी छुवेषे क्रमुके द्विषे ॥ ४१८ ॥
 इलेष्मद्वा स्यान्मल्लिकायां कम्पिल्यकफणिज्जयोः ।
 शोभनः छुन्दरे योगे सवनं ज्ञानयागयोः ॥ ४१९ ॥
 सोमनिर्दिलने चापि सदनं जलसद्यनोः ।
 स्तननं कुन्थने मैघर्गजितधवनिमात्रयोः ॥ ४२० ॥
 स्पर्शनं हृषीके दाने स्पर्शे च स्पर्शनिनिले ।
 स्यन्दनं सवणे तोये स्यन्दनस्तिनिशे रथे ॥ ४२१ ॥
 संव्यानं छादने वस्त्रे समानो देहमारुते ।
 वर्णभित्सत्समैकेषु संतानोपत्यगोत्रयोः ॥ ४२२ ॥
 संततौ देववृक्षे च संस्थानं त्वाकृतौ मृतौ ।
 चतुष्पथे संनिवेशे सज्जनं घट्टगुल्मके ॥ ४२३ ॥
 सज्जनस्तु कुलीने स्यात्सज्जनापि च कल्पना ।
 संधानं तु संघटनेभिष्वे संधिनी तु गौः ॥ ४२४ ॥
 वृषाक्रान्ताकालदुर्ग्रामा स्थापनं तु निवेशने ।
 पुंसवने समाधौ च साधनं सिद्धिसैन्ययोः ॥ ४२५ ॥

उपायेनुगमे मेद्रे निवृत्तौ कारके वधे ।
 दापने मृतसंस्कारे प्रमाणे गमने धने ॥ ४२६ ॥
 सुकर्मा योगभेदे स्यात्सत्क्रिये देवशिल्पिनि ।
 सुदामा पर्वते मेवे सुधन्वा त्वष्टुधन्विनोः ॥ ४२७ ॥
 सुपर्वा पर्वणि शरे त्रिदशे वंशधूमयोः ।
 सूचना स्यादभिनये गन्धने व्यधने इशि ॥ ४२८ ॥
 सेवनं सीवनोपास्त्वोः सेनानीः सैन्यपे गुहे ।
 हायनोर्चित्राहिर्वर्षे हादिनी वज्रविदुतोः ॥ ४२९ ॥
 हिण्डनं क्रीडारतयोर्यानेनूपस्तु सैरिमे ।
 जलप्रायेष्यथावापः पातभेदालवालयोः ॥ ४३० ॥
 प्रक्षेपे भाण्डपचनेष्याक्षेपः परिभर्त्सने ।
 काव्यालंकरणाकृष्टयोः स्यादाकल्पस्तु मण्डने ॥ ४३१ ॥
 कल्पने चाप्युलपस्तु गुलिमनीतृणभेदयोः ।
 उडुपः ऋवशाश्विनोः कलापो वर्हतूणयोः ॥ ४३२ ॥
 संहतौ भूषणे काञ्छयां कच्छपो मङ्गवन्धके ।
 कमटे कच्छपी वीणा कसिपुर्भौज्यवस्त्रयोः ॥ ४३३ ॥
 एकैकस्मिन्द्वयोश्चापि काशयपो मुनिमीनयोः ।
 काशयप्युवर्या कुतपस्तु च्छागकम्बलदर्भयोः ॥ ४३४ ॥
 वैश्वानरे दिनकरे हिजन्मन्यतिथौ गवि ।
 भागिनेयेष्टमांशोऽहो वाद्यथ कुटपो मुनौ ॥ ४३५ ॥
 निष्कुटे मानभेदे च कुणपः पूतिगन्धिनि ।
 शवे जिह्वापस्तु गुनि व्याप्रे द्वीपिविडालयोः ॥ ४३६ ॥
 पादपो द्रौ पादपीठे पादपा पादरक्षणे ।
 रक्तपः स्याद्यातुपाने रक्तपा तु जलौकसि ॥ ४३७ ॥
 विटपः पङ्खवे स्तम्बे विस्तारे षिङ्गशाखयोः ।
 बुरुपस्तु बुधे रम्ये प्राप्तरूपाभिरूपवत् ॥ ४३८ ॥
 कदम्बः सर्पे नीपे कदम्बं निकुरुम्बके ।
 कलम्बो नालिकाशाके पृष्ठल्के नीपपादपे ॥ ४३९ ॥

कादम्बः कलहंसेष्वोर्नितम्बः कटिरोधसोः ।
स्त्रियाः पथात्कटौ सानौ प्रलम्बस्तु प्रलम्बनम् ॥ ४४० ॥
दैत्यस्तालाङ्गुरः शाखा प्रालम्बः स्यात्पयोधरे ।
त्रपुसे हारभेदे च भूजम्बूस्तु विकङ्कते ॥ ४४१ ॥
गोधूमाहयधान्ये च हेरम्बः शौर्यगर्विते ।
महिषे विघ्रराजे चारम्भस्तु वधदर्पयोः ॥ ४४२ ॥
त्वरायामुद्यमे चाप्यात्मभूर्ब्रह्मणि मन्मथे ।
ऋषभः स्यादादिजिने वृषभे भेषजे स्वरे ॥ ४४३ ॥
कर्णरन्धे कोलपुच्छे श्रेष्ठे चाप्युत्तरस्थितः ।
ऋषभी तु शूकशिष्यां पुरुषाकारयोषिति ॥ ४४४ ॥
विधवायां सिरालायां करभो मय उष्ट्रके ।
अङ्गुलेशं कनिष्ठाया मणिबन्धस्य चान्तरे ॥ ४४५ ॥
ककुभो वीणाप्रसेवे रागभेदेर्जुनद्वृमे ।
कुसुमम् तु शातकुम्भे स्यालङ्घायां कमण्डलौ ॥ ४४६ ॥
गर्दभो रासभे गन्धे गर्दभी जन्तुरुभिदोः ।
गर्दभं कुमुदभेदे दुर्लभः कच्छुरे प्रिये ॥ ४४७ ॥
दुष्प्रापेषि दुन्दुभिस्तु भेर्या दितिसुते विषे ।
अक्षबिन्दुत्रिकद्वै निकुम्भः कुम्भकर्णजे ॥ ४४८ ॥
दन्त्यां च वल्लभोध्यक्षे कुलीनाश्वे प्रियेषि च ।
वर्षाभूः पुनर्नवायां स्याद्वृष्टपदभेकयोः ॥ ४४९ ॥
विष्कम्भो विस्तृतौ योगविशेषप्रतिबन्धयोः ।
योगिनां च बन्धभेदे रूपकावयवेषि च ॥ ४५० ॥
विस्तम्भः केलिकलहे विश्वासे प्रणये वधे ।
वृषभः स्यादादिजिने वृषपुंगवयोरपि ॥ ४५१ ॥
सनाभिर्ज्ञातिसदृशोः सुरभिर्हैम्नि चम्पके ।
जातीकले मातृभेदे रम्ये चैत्रवसन्तयोः ॥ ४५२ ॥
सुगन्धौ गवि सङ्खक्यामधमो न्यूनर्गश्योः ।
आगमस्त्वागतौ शास्केव्याश्रमो व्रतिनां मठे ॥ ४५३ ॥

ब्रह्मचार्यादिचतुष्केष्युत्तमा दुर्गिधिकौषधे ।
 उत्तमं तु प्रधाने स्यात्कलमः शालिचौरयोः ॥ ४६४ ॥
 कुष्ठमं स्वीरजोनेचरोगंयोः फलपुष्पयोः ।
 कृत्रिमं लवणभेदे कृत्रिमः कृतसिलहयोः ॥ ४६५ ॥
 गोधूमो भेषजे नागरञ्जनीहिप्रभेदयोः ।
 गोलोमी वारयोषायां पञ्चमन्यासितदूर्वयोः ॥ ४६६ ॥
 गौतमी गणभृद्देवे शाक्यसिंहर्षिभेदयोः ।
 गौतम्युमायां रोचन्यां तलिमं तल्पखञ्जयोः ॥ ४६७ ॥
 विताने कुट्टिमे चापि दाढिमः करकैलयोः ।
 निष्क्रमो निर्गमे बुद्धिसंपत्तौ दुष्कुलेपि च ॥ ४६८ ॥
 नियमः स्यात्प्रतिज्ञायां निश्चये यन्त्रणे त्रते ।
 निगमाः पूर्वणिग्वेदनिश्चयाध्ववणिक्षपथाः ॥ ४६९ ॥
 नैगमो नयपौरोपनिषद्वृतिषु वाणिजे ।
 प्रथमः स्यात्प्रधानायोः प्रक्रमोवसरे क्रमे ॥ ४६० ॥
 पञ्चमो रुचिरं इक्षे पञ्चानामपि पूरणे ।
 रागभेदे पञ्चमी तु द्वौपद्यां परमः परे ॥ ४६१ ॥
 अग्रेसरप्रथमयोरोक्तारे परमं पुनः ।
 स्यादव्ययमनुज्ञायां प्रतिमा प्रतिरूपके ॥ ४६२ ॥
 गजस्य दन्तबन्धे च मध्यमो मध्यजे स्वरे ।
 देहमध्ये मध्यदेशो मध्यमा कार्णिकाङ्गुलिः ॥ ४६३ ॥
 राका रजस्वला चापि व्यायामः पौरुषे अमे ।
 वियामे दुर्गसंचारे विलोममरघट्के ॥ ४६४ ॥
 विलोमो वरणे सर्पे प्रतीपे कुकुरेपि च ।
 विलोमी स्यादामलक्यां विक्रमः शक्तिसंपदि ॥ ४६५ ॥
 क्रान्तौ च विदुमो वृक्षे प्रवालेष्यथ विभ्रमः ।
 शोभायां संशये हवे सत्तमः श्रेष्ठपूज्ययोः ॥ ४६६ ॥
 साधिष्ठे संध्रमो भीतौ सवेगादरयोरपि ।
 सुषीमः शिशिरे रम्ये सुषमं रुचिरे समे ॥ ४६७ ॥

सुभमा तु स्यात्परमशोभायां कालभिद्यपि ।
 अत्ययोतिक्रमे दोषे विनाशे दण्डकुच्छ्योः ॥ ४६८ ॥
 अवध्यमवधार्हे स्यादनर्थकवचस्यपि ।
 अभयमुशीराभीत्योरभया तु हरीतकी ॥ ४६९ ॥
 अनयोद्गुमदैवते स्याद्विपद्व्यसनयोरपि ।
 अद्वीयमदवसंवेदवहितेधृष्यः प्रगल्भके ॥ ४७० ॥
 अधृष्या निष्ठगमेदेहत्या गौतमयोषिति ।
 सरोभेदेष्यभिख्या तु शोभायां कीर्तिसंज्ञयोः ॥ ४७१ ॥
 अहार्यो हर्तुमशक्ये शैलेथाशय आश्रये ।
 अभिप्रायपनसत्रोरादित्यस्त्रिदशार्क्योः ॥ ४७२ ॥
 आत्रेयो मुनिरात्रेयी पुष्पवत्यां सरिङ्गिदि ।
 आतिथ्येतिथौ तद्योग्येष्यामायः कुल आगमे ॥ ४७३ ॥
 उपदेशो चेन्द्रियं तु चक्षुरादिषु रेतसि ।
 उदयः पर्वतोन्नत्योरुर्णायुरविकम्बले ॥ ४७४ ॥
 ऊर्णनामे च मेषे चैषेयमेणीत्वगादिके ।
 रतबन्धभिदि स्त्रीणां कषायः सुरभौ रसे ॥ ४७५ ॥
 रागवस्तुनि निर्यासे क्रोधादिषु विलेपने ।
 वर्णे कालेयस्तु दैत्ये कालेयं कुङ्कुमं यक्त् ॥ ४७६ ॥
 कुलायः पक्षिणां स्थानगेहयोः क्षेत्रियास्त्रयः ।
 अन्यदेहचिकित्सार्हासाध्यरुक्षपारदारिकाः ॥ ४७७ ॥
 क्षेत्रियं क्षेत्रजटूणे गाङ्गेयं स्वर्णमुस्तयोः ।
 कसेरुण्यथ गाङ्गेयो गाङ्गवस्तकन्दभीष्मयोः ॥ ४७८ ॥
 चक्षुष्यः सुभगे पुण्डरीकवृक्षे रसाञ्जने ।
 कतकेक्षिहिते चापि चक्षुष्या तु कुलत्थिका ॥ ४७९ ॥
 चाम्पेयो हेष्टि किञ्चल्के चम्पके नागकेसरे ।
 जघन्यं शिभे गर्द्येन्त्ये जटायुर्गुगुलौ खगे ॥ ४८० ॥
 तपस्यः फाल्गुनमासे तपस्या नियमस्थितौ ।
 द्वितीया तिथिगेहिन्योर्द्वितीयः पूरणे इयोः ॥ ४८१ ॥

नादेयी जलवानीरे भूजम्बूनागरङ्गयोः ।
 काङ्गुष्ठे च जपायां च निकायः सद्वसंघयोः ॥ ४८२ ॥
 परमात्मनि लक्ष्ये च प्रणयः प्रेमशाङ्खयोः ।
 विस्त्रम्भे प्रसरे चापि प्रत्ययो ज्ञानरन्धयोः ॥ ४८३ ॥
 विद्वासे शपथे हेतावाचारप्रथितत्वयोः ।
 अधीने निश्चये स्याहै प्रणाययः कामवर्जिते ॥ ४८४ ॥
 असंमते प्रसव्यस्तु प्रतिकूलानुकूलयोः ।
 प्रतीक्ष्यः प्रतिपालये स्यात्पूज्ये च प्रलयो मृतौ ॥ ४८५ ॥
 संहारे नष्टचेष्टत्वे पर्यायोवसरे क्रमे ।
 निर्मणे द्रव्यधर्मे च पर्जन्यो गर्जदग्धबुदे ॥ ४८६ ॥
 वासवे मेघशब्दे च पथस्यं तु पयोभवे ।
 पयोहिते पथस्या तु काकोली दुग्धिकापि च ॥ ४८७ ॥
 प्रक्रिया तूतपादने स्यादधिकारप्रकारयोः ।
 पानीयं पेयजलयोः पारुप्यस्तु बृहस्पतौ ॥ ४८८ ॥
 पारुप्यं परुषभवे संक्रन्दनवनेपि च ।
 पौलस्त्यो रावणे श्रीदे भ्रातृयो भ्रातृजे रिपौ ॥ ४८९ ॥
 भुजिष्यः स्यादनधीने किंकरे हस्तसूत्रके ।
 भुजिष्या गणिकादास्योर्मलयः पर्वतान्तरे ॥ ४९० ॥
 शैलांशे देश आरामे मलया विवृतौषधौ ।
 मङ्गलयो सचिरेश्वत्ये त्रायमाणे मसूरके ॥ ४९१ ॥
 विल्वे मङ्गलयं तु दधि मङ्गल्या रोचना शामी ।
 शतपुष्पा शुक्लवचा प्रियङ्गुः शङ्खपुष्प्यपि ॥ ४९२ ॥
 अधःपुष्पी मृगयुस्तु केरौ ब्रह्मणि लुधके ।
 रहस्यं गोपनीये स्याद्रहस्या सरिदन्तरे ॥ ४९३ ॥
 लोहित्योष्ठौ नदे त्रीहौ व्रक्षयो व्रक्षणे हिते ।
 शनैर्थरे व्यवायस्तु मैथुनव्यवधानयोः ॥ ४९४ ॥
 वदान्यः प्रियवाग्दानशीलयोरुभयोरपि ।
 वक्तव्यो वाच्यवद्धर्मे वक्तोर्हीनयोरपि ॥ ४९५ ॥

वलयः कद्ग्राणं कण्ठरुग्वालेयस्तु गर्दभे ।
 बल्यर्थे कोमलेङ्गारवल्लर्या विजयो जये ॥ ४९६ ॥
 पर्ये विमाने विजयोमातत्सख्योस्तिथावपि ।
 विषयो यस्य यो ज्ञातस्तत्र गोचरदेशयोः ॥ ४९७ ॥
 शब्दादौ जनपदे च विस्मयोऽनुतदर्पयोः ।
 विनयः शिक्षाप्रणत्योर्विनया तु बलौषधौ ॥ ४९८ ॥
 विशल्या लाङ्गलीदन्तीगुडूचीत्रिपुटासु च ।
 शलयेन रहितायां च प्रियायां लक्ष्मणस्य च ॥ ४९९ ॥
 इवशुर्यो देवरे इयाले शाण्डिल्यः पावकान्तरे ।
 विल्वे मुनौ च शारेयं शतपुष्पाद्यौषधे ॥ ५०० ॥
 क्षेत्रे च शालिधान्यस्य शीर्षण्यं शीर्षरक्षणे ।
 शीर्षण्यो विशदे केशे शैलेयं शैलसंभवे ॥ ५०१ ॥
 सिन्धूत्ये तालपण्यो च शैलेयस्तु मधुव्रते ।
 समयः शपथे भाषासंपदोः कालसंविदोः ॥ ५०२ ॥
 सिद्धान्ताचारसंकेतनियमावसरेषु च ।
 क्रियाकारे च निर्देशे संस्त्यायो विस्तृतौ गृहे ॥ ५०३ ॥
 संनिवेशे संनयस्तु समवायानुसैन्ययोः ।
 सामर्थ्यं योग्यताशत्त्योः सौरभ्यं गुणगौरवे ॥ ५०४ ॥
 सौरगन्धे चारुतायां च हिरण्यं पुनरक्षये ।
 प्रधानधातौ कनके मानभेदे कर्पदके ॥ ५०५ ॥
 द्रविणाकुप्ययोधापि हृच्छयो मन्मथात्मनोः ।
 हृदयं वक्षसि स्वान्ते वृक्षायाममरः सुरे ॥ ५०६ ॥
 सुहीवृक्षेस्थिसंहारेष्यमरा त्वमरावती ।
 स्थूणा दूर्वा गुडूची चान्तरं रन्ध्रावकाशयोः ॥ ५०७ ॥
 मध्ये विनार्थे तादर्थ्ये विशेषेवसरेवधौ ।
 आत्मीयात्मपरीधानान्तर्धिबाह्यव्यथावरम् ॥ ५०८ ॥
 चरमेवरा तु गौरीगजज्वान्त्यदेशयोः ।
 अक्षरं स्यादपवर्गे परमब्रह्मवर्णयोः ॥ ५०९ ॥

गगने धर्मतपसोरध्वरे मूलकारणे ।
 अधरोनूर्ध्वहीनोषेष्वम्बरं व्योमवस्त्रयोः ॥ ९१० ॥
 कर्पासे सुरभिद्वयेररं छहकपाटयोः ।
 अडुरो रोग्णि सलिले रुधिरेभिनवोद्भ्रमे ॥ ९११ ॥
 अजिरं दर्दुरे काये विषये प्राङ्गेनिले ।
 अशिरोके राक्षसेग्नावङ्गारोलातभौमयोः ॥ ९१२ ॥
 अण्डीरः शक्तनरयोरस्तुरः सर्वदैत्ययोः ।
 असुरा रजनीवास्योरगुरुस्त्वगहो लघौ ॥ ९१३ ॥
 शिशपायामथाहारो हार आहरणेशने ।
 आसारो वेगवद्वर्षे छहद्वलप्रसारयोः ॥ ९१४ ॥
 आकार इङ्गिताकृत्योराधारो जलधारणे ।
 आलवालेधिकरणेष्वाकरो निकरे खनौ ॥ ९१५ ॥
 हतरः पामरेन्यस्मिन्निवरः कूरकर्मणि ।
 पथिके दुर्विधे नीचे स्यादिल्वर्यभिसारिका ॥ ९१६ ॥
 ईश्वरः स्वामिनि शिवे मन्मथेषीश्वराद्रिजा ।
 उदरं तुन्दरणयोरुत्तरं प्रवरोर्ध्वयोः ॥ ९१७ ॥
 उदीच्यप्रतिवचसोरुत्तरस्तु विराट्जे ।
 उद्धारः स्यादृणोदृत्योरुद्धारो दक्षिणो महान् ॥ ९१८ ॥
 दातोर्वरा तु भूमात्रे सर्वसस्याद्यमुच्यपि ।
 क्रक्षरं वारिधारायामृक्षरः एुर्मर्त्तिविजि ॥ ९१९ ॥
 एकाग्रौ तद्रत्नाव्यग्रावौद्वीरं शयनासने ।
 उशीरजे चामरे च दण्डे च कररः खगे ॥ ९२० ॥
 करीरे क्रक्कचे दीने कर्वुरं काञ्चने जले ।
 कर्वुरो राक्षसे पापे शबले कन्दरोऽुक्षये ॥ ९२१ ॥
 विवरे च गुहायां च कर्करो मकुरे हृष्टे ।
 कदरः इवेतखदिरे क्रक्कचक्षुद्ररोगयोः ॥ ९२२ ॥
 कर्परस्तु कटाहे स्याच्छस्त्रभेदकपालयोः ।
 कङ्करं कुत्सिते तक्रे कटारो दासपिङ्गयोः ॥ ९२३ ॥

कुञ्जारः कुञ्जे सूर्ये जडे हुहिणे मुनौ ।
 करीरः कलसे वंशाङ्गरवृक्षविशेषयोः ॥ ५२४ ॥
 कलत्रं ओणौ भार्यायां दुर्गस्थाने च भूमुजाम् ।
 कटित्रं तु कटीवस्वे रचनात्मभेदयोः ॥ ५२५ ॥
 कच्छुरः पुंश्ले पामासहिते कच्छुरा शाढी ।
 दुःस्पर्शा शूकशिघ्नी च कवरं लवणाम्लयोः ॥ ५२६ ॥
 कवरी केशविन्यासशाकयोः कंधरोम्बुदे ।
 कंधरा तु शिरोधौ स्याल्कशेह पृष्ठकीकसे ॥ ५२७ ॥
 तृणजातौ कन्दमेदे कणेरस्तु गणेरुवत् ।
 वैश्येभीकर्णिकारेषु कटपूरक्षदेवने ॥ ५२८ ॥
 विद्याधरेष्ये रुद्रे कान्तारं दुर्गतर्त्त्वनि ।
 महारथ्योपसर्गायोः काननेभुविशेषयोः ॥ ५२९ ॥
 कारमीरं पुष्करमूले दङ्ककुङ्कुमयोरपि ।
 कावरी तु हरिद्रायां वैश्यायां सरिदन्तरे ॥ ५३० ॥
 किर्मीरः शबले दैत्ये किशोरो हयशावके ।
 सूर्ये यून्यथ किंशारुर्धान्यशूके शरेषि च ॥ ५३१ ॥
 कुहरं गहरे छिद्रे कुहुरं ग्रन्थिपर्णके ।
 कुकुरः इवा कुवेरस्तु भनदे नन्दिपादपे ॥ ५३२ ॥
 कुर्पीरौ जामुकफणी कुमारोद्वानुचारके ।
 मुवराजे शिशौ स्कन्दे शुके वरुणपादपे ॥ ५३३ ॥
 कुमारं जात्यकनके कुमारी त्वपराजिता ।
 नदीभिद्रामतरणी कन्यका नवमाल्युमा ॥ ५३४ ॥
 जम्बूदीपविभागथ कुटारं केवले रते ।
 कुञ्जरोनेकपे केशे कुञ्जरा धातकीद्रुमे ॥ ५३५ ॥
 पाटलायां कुठारुरुक्कीशयोः कूवरः पुनः ।
 कुञ्जे युगंधरे रम्ये केसरो नागकेसरे ॥ ५३६ ॥
 तुरंगसिंहयोः स्कन्धकेशेषु बकुलद्रुमे ।
 पुनागवृक्षे किञ्चल्के स्याल्केसरं तु हिङ्गुनि ॥ ५३७ ॥

केदारः क्षेत्रभिद्यालवाले शंकरशैलयोः ।
 केनारः कुम्भिनरके शिरःकपालसंधिपु ॥ ९३८ ॥
 कोटिरुः शक्रगोपे स्यात्तकुले पाकशासने ।
 कोद्वारो नागरे कूपे पुष्करिण्याश्च पाटके ॥ ९३९ ॥
 खर्षरस्तस्करे भिक्षापात्रे धूर्तकपालयोः ।
 खपुरो मुस्तके पूर्णे लसके खपुरं घटे ॥ ९४० ॥
 खर्जूरं रूप्यफलयोः खर्जूरः कीटकृतयोः ।
 खण्डाभ्रमधावयवे स्वीणां दन्तक्षतान्तरे ॥ ९४१ ॥
 खदिरी शाके खदिरो दन्तधावननन्दयोः ।
 खिद्विरस्तु शिवामदे खट्टाङ्गे वारि वालकं ॥ ९४२ ॥
 खिखीरावद्वृत्ये च गहरो विलदमयोः ।
 कुञ्जेरथ गर्मो मिने स्याद्रग्मरी तु मन्थनी ॥ ९४३ ॥
 गान्धारो रागसिन्दूरस्वरेषु नीवृदन्तरे ।
 गायत्री खदिरे अन्दोविशेषे गोपुरं पुनः ॥ ९४४ ॥
 मुस्तके द्वारि पूर्वारि धर्षरस्तु नदान्तरे ।
 चलद्वारि धन्ती धूके चन्दिरथन्द्रवस्तिनोः ॥ ९४५ ॥
 चत्वरं स्यात्पथां श्लेषे स्थण्डिलाङ्गयोरपि ।
 चडुरः स्यन्दने वृक्षे चतुरो नेत्रगोचरे ॥ ९४६ ॥
 चाढुकारे चक्रगण्डावपि चातुरको यथा ।
 चमरथामरे हैत्ये चमरी तु मृगान्तरे ॥ ९४७ ॥
 चिकुरोहौ गृहवन्धौ केशे चन्द्रलशैलयोः ।
 पक्षिवृक्षभिदोधापि चिदिरोमौ परवये ॥ ९४८ ॥
 करवाले च रज्जौ च चित्वरो वैरिधूर्तयोः ।
 छित्वरं छेनद्रव्ये जठरो कुक्षिवदयोः ॥ ९४९ ॥
 कठिने च जर्जरं तु वासवध्वजनीर्णयोः ।
 जन्मवीरः प्रस्थपुष्पाख्यशाके दन्तशब्द्रुमे ॥ ९५० ॥
 जलेन्द्रो जन्मकेभ्योद्यौ वहणेष्यथ झर्षरः ।
 वाचे नदे कलियुगे झलरीवत्तु झलरी ॥ ९५१ ॥

वायमेदे केशचक्रे टंकारो ज्यारवेहुते ।
 प्रसिद्धौ चाय टगरष्टङ्गकेकराक्षयोः ॥ ९५२ ॥
 दुरी त्वनृताख्यानलम्पापटहवादयोः ।
 तमस्तिस्तिमिरं तु दृष्टिरोगान्धकारयोः ।
 तित्तिरिः पक्षिणि मुनौ तुषारो हिमदेशयोः ॥ ९५३ ॥
 शीकरे हिममेदे च तुम्बरी धान्यकं शुनी ।
 तूबरोइमशुपुरुषे प्रौढाशृङ्गानडुद्यपि ॥ ९५४ ॥
 दहरो मूषिकास्वल्पभात्रोद्दिम्भेथ दन्तुरः ।
 उच्चतदन्ते विषमे दर्दुरो भेकमेषयोः ॥ ९५५ ॥
 वायभाण्डे शैलमेदे दर्दुरं प्रामजालके ।
 दर्दुरोगमा दर्दरः स्यादीपद्मे गिरावपि ॥ ९५६ ॥
 इण्डारो वहने मत्तवारणे शरथन्त्रके ।
 कुम्भकारस्य चक्रे च द्वापरं संशये युगे ॥ ९५७ ॥
 दासेर उष्ट्रे चेटे च दुर्धरस्त्वृष्टमौषधौ ।
 दुःखधार्ये भूसरस्तु रासमे स्तोकपाण्डुरे ॥ ९५८ ॥
 नरेन्द्रो वार्तिके राज्ञि विषवैद्येथ नागरम् ।
 शुण्डीमुस्तकपौरेपु निर्जरस्त्वजरे स्त्रे ॥ ९५९ ॥
 निर्जरा तु तालपच्यां गुडुच्यां तत्त्वमिद्यपि ।
 निर्नरोक्तिवे तुपात्रौ निकरः सारसंघयोः ॥ ९६० ॥
 न्यायदातव्यवित्ते च निर्वरं तु गतत्रपे ।
 कठिने निर्भये सारे निकारस्तु पराभवे ॥ ९६१ ॥
 धान्योद्देषे नीवरस्तु वास्तवयेपि वणिज्यपि ।
 प्रवरं संततौ गोत्रे श्रेष्ठे च प्रवरः पुनः ॥ ९६२ ॥
 वेसरे हयसंनाहे कुकुरेतिमृशं खरे ।
 प्रकरः कीर्णपुष्पादौ संहतौ प्रकरं पुनः ॥ ९६३ ॥
 जोङ्गके प्रकरी त्वर्यप्रकृतौ चत्वरावनौ ।
 प्रस्तरः प्रस्तारे यादिणि मणौ च प्रदरः शरे ॥ ९६४ ॥

भङ्गे रोगे प्रसरस्तु संगरे प्रणये जवे ।
 प्रकारः सदृशे भेदे पङ्गारो जलकुञ्जके ॥ ९६६ ॥
 सोपाने श्रोत्रले सेतौ पदारः पादधूलिषु ।
 पादालिन्दे पवित्रं तु मेष्ये ताम्रे कुशे जले ॥ ९६७ ॥
 ओषधोपकरणे चापि पवित्रा तु नदीभिदि ।
 प्रान्तरं कोटरेरण्ये दूरशून्यपथेषि च ॥ ९६८ ॥
 पर्वरो भस्मनि यमे जराटे नीपकेसरे ।
 क्षयरोगे भक्तसिक्षये पामरो नीचनूर्खयोः ॥ ९६९ ॥
 पाटीरो मूलके वडे तितऔ वातिकेम्बुदे ।
 केदारे वेणुसारे च पाण्डुरो वर्णतद्वतः ॥ ९७० ॥
 पाण्डुरं तु महवके पिण्डारो भिक्षुके द्रुमे ।
 महिषीपालके क्षेपे पितरं मथि मुस्तके ॥ ९७१ ॥
 उखायां च पिञ्चरस्तु पीतरकेइवभिद्यपि ।
 पिञ्चरं शातकुम्हे स्थात्पीवरः स्थूलकूर्मयोः ॥ ९७२ ॥
 पुष्करं द्वीपतीर्थाद्विखगरोगौषधान्तरे ।
 तूर्यस्येसिफले काण्डे गुण्डामे खे जलेम्बुजे ॥ ९७३ ॥
 बठरो बटशउवोर्वन्धुरो रम्यनमयोः ।
 बन्धुरस्तु तयोर्हसे बन्धुजीवविडङ्गयोः ॥ ९७४ ॥
 बन्धुरा पण्ययोषायां बर्वरा नीवृदन्तरे ।
 बर्वरस्तु हञ्जिकायां पामरे केशनकले ॥ ९७५ ॥
 पुष्पे च बर्वरा शाके बर्करः पशुनर्मणोः
 बदरा स्यादेलापण्या विष्णुक्रान्तौषधावपि ॥ ९७६ ॥
 बदरी कोलिकर्पास्योर्बदरं तु तयोः फले ।
 बदरस्तु कर्पासास्थिन भङ्गरौ वक्रनदवरौ ॥ ९७७ ॥
 भ्रामरं मधुदृषदेभास्करो वह्निसर्वयोः ।
 भायोरुरन्यस्त्रीपुत्रोत्पादके मृगशैलयोः ॥ ९७८ ॥
 भृङ्गारी तु चीरिकायां भृङ्गारः कनकालुका ।
 मत्सरः परसंपत्त्यक्षमायां तद्वति क्रुधि ॥ ९७९ ॥

कृपणे मत्सरा तु स्यान्मक्षिका मकरो निधौ ।
 नक्रे राशिविशेषे च मन्दरो मन्थपर्वते ॥ ९८० ॥
 स्वर्गमन्दारयोर्मन्दे बहले मधुरं विषे ।
 मधुरस्तु प्रिये स्वादौ रसे च रसवत्यपि ॥ ९८१ ॥
 मधुरा मथुरापुर्या यष्टिमेदामधुलिषु ।
 मधुकुटिकायां च मिश्रेयाशतपुष्पयोः ॥ ९८२ ॥
 मन्दिरो मकरावासे मन्दिरं नगरे गृहे ।
 मन्थरः सूचके कोशे वक्रे मन्दे पृथौ मथि ॥ ९८३ ॥
 मन्थरं तु कुसुम्यां स्यान्मन्दारस्त्रिदशद्रुमे ।
 पारिभ्रेकपर्णे च मस्त्रो मञ्चरोपि च ॥ ९८४ ॥
 मसुरा च मसुरा च चत्वारः पाण्ययोविति ।
 तथा त्रीहिविशेषेषि भर्मरो वसनान्तरे ॥ ९८५ ॥
 शुष्कपञ्चध्वनौ चापि भर्मरी पीतदारणि ।
 मयूरः कोकिचूडाख्यैषधेपार्मार्गकेकिनोः ॥ ९८६ ॥
 महेन्द्रो वासवे शैले मञ्जरी तिलकद्रुमे ।
 वल्लर्या स्थूलमुक्तायां माठरो व्यासविप्रयोः ॥ ९८७ ॥
 सूर्यनुगेथ मार्जारः स्यात्खट्टांशविडालयोः ।
 मिहिरोकेम्बुदे बुद्धे मुद्ररः कोरकास्त्रयोः ॥ ९८८ ॥
 लोटादिभेदने चापि मुहिरो मूर्खकामयोः ।
 मुदिरः कामुके मेषे मुकुरो मकुरो यथा ॥ ९८९ ॥
 कुलालदण्डे बकुले कोरकादर्शयोरपि ।
 मुमुरो मन्मथे स्वर्यतुरगे तुषपावके ॥ ९९० ॥
 लघिरं बुद्धेण रक्ते लघिरो धरणीधुते ।
 वल्लरं कुञ्जमञ्जयोः क्षेत्रेनमसि शाद्रुले ॥ ९९१ ॥
 वल्लरं तु वनक्षेत्रे वाहनोषरयोरपि ।
 शुष्कमासि कोलमासि वरत्रा वर्तिकक्षयोः ॥ ९९२ ॥
 वागरो वारके शाणे निर्नरे वाढवे वृक्ते ।
 मुमुक्षौ पण्डिते चापि परित्यक्तभयेपि च ॥ ९९३ ॥

वासरो रागभेदेहि वार्दरं कृमिजे जले ।
 काकचिन्द्याश्च वीजे वाग्दक्षिणावर्तशङ्क्योः ॥ ५९४ ॥
 वासुरा वासिताराम्योर्भुवि विष्टर आसने ।
 पादपे कुशमुष्टौ च विस्तारौ स्तम्बविस्तृती ॥ ५९५ ॥
 विदुरो नागरे धीरे धूतराष्ट्रानुजेपि च ।
 विकारो विकृतौ रोगे विहारस्तु जिनालये ॥ ५९६ ॥
 लीलायां भ्रमणे स्कन्धे विदारो युधि दारणे ।
 विदारी रोगभेदे स्यात्सालपर्णीक्षुगन्धयोः ॥ ५९७ ॥
 विभुरं स्यात्प्रविश्लेषे विकले विभुरा पुनः ।
 रसालायां विसरस्तु समूहे प्रसरेपि च ॥ ५९८ ॥
 शबरो म्लेच्छभेदेष्वु हरेथ शम्बरं जले ।
 निव्र वौद्रवतभेदे शम्बरो दानवान्तरे ॥ ५९९ ॥
 मत्स्यैगगिरिभेदेषु शम्बरी पुनरोपयौ ।
 शर्करा खण्डविकृतौ कर्परांशे रुग्नन्तरे ॥ ६०० ॥
 उपलायां शर्करायुग्देशे च शकलेपि च ।
 शर्वरी निशि नार्या च शकरी सरिदन्तरे ॥ ६०१ ॥
 छन्दोजातौ मेखलायां शारीरं देहजे वृषे ।
 शार्वरं घातुके ध्वान्ते शावरो रोध्रपापयोः ॥ ६०२ ॥
 अपराधे शावरी तु शूकशिष्यथ शाकरम् ।
 छन्दोभिच्छाकरस्तूक्षा शालारं पक्षिपञ्चरे ॥ ६०३ ॥
 सोपानहस्तिनखयोः शिखरं पुलकामयोः ।
 पक्कदाढिमवीजाभमाणिक्यशकलेपि च ॥ ६०४ ॥
 वृक्षाये पर्वताये च शिशिरः शीतले हिमे ।
 ऋतुभेदे क्षिलिन्द्रस्तु तर्हमीनप्रभेदयोः ॥ ६०५ ॥
 शिलिन्द्रं कदलीपुष्पे कवकत्रिपुटाख्ययोः ।
 शिलिन्द्री विहगी गण्डूपदीमृदश शीकरः ॥ ६०६ ॥
 वातास्तजलेम्बुकणे शुषिरं वाद्यगर्तयोः ।
 शुषिरोम्बी सरन्ध्रे च शृङ्गारो गजमण्डने ॥ ६०७ ॥

सुरते रसभेदे च शृङ्गारं नागसंभवे ।
 नूर्णे लवडुपूष्ये च संस्तरः स्त्रस्तरे मखे ॥ ६०८ ॥
 संगरोङ्गीकृतौ युज्जेक्रियाकारे विषापदोः ।
 संगरं तु फले शम्याः संभारः संभृतौ गणे ॥ ६०९ ॥
 संस्कारः प्रतियज्ञेनुभवे मानसकर्मणि ।
 गुणभेदेथ संकारोवकरेभिचटकृतौ ॥ ६१० ॥
 संकारी भुक्तकन्यायां सामुद्रं लवणान्तरे ।
 लक्षणे च शरीरस्य सावित्रस्तु महेश्वरे ॥ ६११ ॥
 सावित्री देवताभेदे सिन्धूरं नागसंभवे ।
 सिन्धूरस्तु वृक्षभेदे सिन्धूरी रक्तचेलिका ॥ ६१२ ॥
 रोचनी धातकी छन्दर्यङ्गनायां द्रुमान्तरे ।
 द्वनारस्तु शुनीस्तन्ये सर्पाण्डे चटकेपि च ॥ ६१३ ॥
 सैरन्ध्री परवेशमस्थशिल्पकृत्स्ववशस्त्रियाम् ।
 वर्णसंकरसंभूतस्त्रीमहस्तिक्योरपि ॥ ६१४ ॥
 सौवीरं काञ्जिकास्रोतोञ्जनयोर्बदरीफले ।
 स्याहर्गलं तु कल्पोले परिघेष्यनलोनिले ॥ ६१५ ॥
 वसुदेवे वसौ वह्नावरालः समदद्विष्टे ।
 वक्रे सर्जरसे चाप्यवेलस्तु स्यादपह्ववे ॥ ६१६ ॥
 अवेला तु पूगचूर्णेचलस्तु गिरिकीलयोः ।
 अचला भुव्यञ्जलिस्तु कुडवे करसंपुटे ॥ ६१७ ॥
 अङ्गुलिः करशाखायां कर्णिकायां गजस्य च ।
 आभीलं भीषणे कृच्छ्रेपीलवलो मस्त्यदैत्ययोः ॥ ६१८ ॥
 इल्वलस्तारकभेदेष्युपलो भ्रावरलयोः ।
 उपला तु शर्करायामुत्पलं कुष्ठभूरुहे ॥ ६१९ ॥
 इन्दीवरे मांसशून्येष्युज्ज्वलस्तु विकासिनि ।
 शृङ्गरे विशदे दीप्तेष्युचालस्त्वरिते कपौ ॥ ६२० ॥
 शेषोत्कटकरलेषुत्कुळः स्त्रीकरणान्तरे ।
 विकस्वरोत्तालयोथ कमलं ह्लोम्बि भेषजे ॥ ६२१ ॥

पङ्कजे सलिले ताम्रे कमलस्तु मृगान्तरे ।
 कमला श्रीवरनार्थोः कपिलो वह्निपिङ्गयोः ॥ ६२२ ॥
 कुकुरे मुनिभेदे च कपिला शिंशपातरौ ।
 पुण्डरीककरिण्यां च रेणुकागोविशेषयोः ॥ ६२३ ॥
 कपालं कुष्ठरूपभेदे घटादिश्वाकले गणे ।
 शिरोस्थनि कन्दलं तु नवाङ्गूरे कलध्वनौ ॥ ६२४ ॥
 उपरागे मृगभेदे कलापे कन्दली द्रुमे ।
 करालो रौद्रतुङ्गोरुधूणतैलेषु इन्तुरे ॥ ६२५ ॥
 करालं तु कुडेरे स्यात्कम्बलः कृमिसाज्जयोः ।
 नागप्रभेदे प्रावारे वैकश्ये कम्बलं जले ॥ ६२६ ॥
 कझोलोरौ हर्षवीच्योः कदली हरिणान्तरे ।
 रम्भायां वैजयन्त्यां च कामलः कामिरोगयोः ॥ ६२७ ॥
 मरुदेशेवतंसे च काकोलो मौकुलौ विषे ।
 कुलाले काहलं तु स्थाङ्गूरे चाव्यक्तवान्ति च ॥ ६२८ ॥
 चुष्के च वाद्यभेदे च काहली तरुणस्त्रियाम् ।
 किङ्गालस्तु लोहगूरे ताम्रस्थ कलशोपि च ॥ ६२९ ॥
 कीलालं रुधिरे नीरे कुशलं क्षेमपुण्ययोः ।
 पर्यामौ कुशलोभिज्ञे कुचलं बदरीफले ॥ ६३० ॥
 मुक्ताफलोत्पलयोथ कुमिलो ज्वरचौरयोः ।
 श्लोकच्छायाहरे हयाले कुहालो भूमिदारणे ॥ ६३१ ॥
 युगपञ्चेथ कुटिलं भङ्गुरे कुटिला नदी ।
 कुण्डलं वलये पाशे ताढङ्गे कुण्डली पुनः ॥ ६३२ ॥
 काञ्चनद्रौ गुडूच्यां च कुन्तलो हलकेशयोः ।
 कुन्तलाः स्तुर्जनपदे कुकूलं तु तुषानले ॥ ६३३ ॥
 शङ्खसंयुक्तगर्ते च कुलालो धूकपक्षिणि ।
 कुकुभे कुम्भकारे च कुचेलः स्यात्कुवाससि ॥ ६३४ ॥
 कुचेला त्वंविद्वकर्ण्या केवलं त्वेककृत्ययोः ।
 निर्णिते कुहने ज्ञाने केवली ग्रन्थभिश्यपि ॥ ६३५ ॥

कोमलं मृदुले तोये कोहलो मुनिमद्ययोः ।
 ग्रन्थिलो ग्रन्थिसहिते विकङ्गतकरीयोः ॥ ६३६ ॥
 गरलं पञ्चगविषे तृणपूलकमानयोः ।
 गन्धोली वरटाशब्दोर्भद्रायामथ गोकिलः ॥ ६३७ ॥
 मुसले लाङ्गले चापि गोपालो गोपभूपयोः ।
 स्याद्वैरिलस्तु सिद्धार्थे लोहचूर्णेय चन्द्रिलः ॥ ६३८ ॥
 नापिते वास्तुके रुद्रे चञ्चलोनिलकामिनोः ।
 चञ्चला तु तडिलक्ष्म्योथपलधोरके चले ॥ ६३९ ॥
 क्षणिके चिकुरे शीघ्रे पारते प्रस्तरान्तरे ।
 मीने च चपला तु स्यात्पिपल्यां विद्युति अव्याम् ॥ ६४० ॥
 पुंश्चलयामथ चात्वालो यज्ञकुण्डकर्गम्ययोः ।
 चूडालधूडया युक्ते चूडालापि च चक्रला ॥ ६४१ ॥
 छगलशठागे छगली वृद्धदारकमेषजे ।
 छगलं तु नीलवस्त्रे जगलो मदनद्वुमे ॥ ६४२ ॥
 मैदके कितवे पिष्ठमद्येथ जटिलो जटी ।
 जटिला तु मांसिकायां जम्बूलः क्रकच्छदे ॥ ६४३ ॥
 जम्बूद्वुमेय जम्बालं कर्दमे शैवलेपि च ।
 जङ्गलो निर्जले देशे पिशितेष्यथ जम्भलः ॥ ६४४ ॥
 जम्बीरे देवताभेदे जाङ्गलः स्यात्कपिज्जले ।
 जाङ्गली तु शूकशिष्यां जाङ्गुलं जालिनीफले ॥ ६४५ ॥
 जाङ्गुली विषविद्यायां तरलो भास्वरे चले ।
 हारमध्यमणौ षिङ्गे तरला मद्यमुणिका ॥ ६४६ ॥
 तमालो वरणे पुण्ड्रेसौ तापिच्छेथ तण्डुलः ।
 विडङ्गे धान्यसारे च ताम्बूलं क्रमुकीफले ॥ ६४७ ॥
 ताम्बूली नागवङ्घयां स्यात्तुमुलं रणसंकुले ।
 तुमुलो विभीतकर्त्रौ तैतिलं करणान्तरे ॥ ६४८ ॥
 तैतिलो गण्डकपश्चौ दुक्कुलं सूक्ष्मवाससि ।
 क्षौमवस्त्रेथ धवलो महोक्षे सुन्दरे सिते ॥ ६४९ ॥

धवली गौर्नेकुलस्तु पाण्डवप्राणिभेदयोः ।
 नकुली कुकुटीमांस्योर्नाभीलं तृत्तमस्त्रियाः ॥ ६५० ॥
 वडणे नाभिगर्भाण्डे नाकुली चव्यराज्ञयोः ।
 कुकुटीकन्दे निचुलस्त्रियज्जलद्वै निचोलके ॥ ६५१ ॥
 निसलं तु बले वृत्ते निर्मलं विमलेभके ।
 निर्माल्ये च निष्कलस्तु नष्टबीजे कलोज्जिते ॥ ६५२ ॥
 नेपाली मनःशिला स्यात्खवहा नवमाल्यपि ।
 प्रवालो विद्रुमे वीणादण्डेभिनवपङ्कवे ॥ ६५३ ॥
 प्रतलः पातालभेदे तताङ्गुलिकरेपि च ।
 पटलं तिलके नेत्ररोगे छदिषि संचये ॥ ६५४ ॥
 पिटके परिवारे च पञ्चाला नीवृदन्तरे ।
 पञ्चाली पुत्रिकागीत्योः पलं पञ्चमांस्योः ॥ ६५५ ॥
 तिलचूर्णे पललस्तु राक्षसे पाचलोनले ।
 अनिले राधनद्रव्ये पाकलो हिरदज्वरे ॥ ६५६ ॥
 पाकलं कुष्ठभैषज्ये पातालं वडवानले ।
 रसातले पाटलं तु कुसुभद्रवेतरक्तयोः ॥ ६५७ ॥
 पाटलः स्यादाशुत्रीहौ पाटला पाटलिङ्गुमे ।
 पांखुलो हरखट्टाङ्गे पुंथले पांखुला भुवि ॥ ६५८ ॥
 पातली मृत्तिकापत्रे नारीवागुरयोरपि ।
 पिष्पलं सलिले वस्त्रच्छेदभेदेथ पिष्पलः ॥ ६५९ ॥
 निरंशुले वृक्षपक्षिभेदयोः पिष्पली कणा ।
 पिङ्गलः कपिले वह्नौ रुद्रेक्षपारिपार्विवके ॥ ६६० ॥
 कपौ मुनौ निधिभेदे पिङ्गला कुमुदस्त्रियाम् ।
 करायिकायां वेदयायां नाढीभेदेथ पित्तलम् ॥ ६६१ ॥
 पित्तवत्यारकूटे च पित्तला तोयपिष्पली ।
 पित्तुलो निचुले तोयवायसे झावुकद्वुमे ॥ ६६२ ॥
 पिञ्चलं स्यात्कुशपत्रे हरिक्रामेय पिञ्चिलः ।
 विज्जले पिञ्चिला पोतकिकायां सरिदन्तरे ॥ ६६३ ॥

शालमलौ शिंशपायां च पिण्डिलो गणनापटौ ।
 स्थूलजड्हे पुष्कलस्तु पूर्णे श्रेष्ठे पुङ्गलः ॥ ६६४ ॥
 काये रूपादिमद्वये सुन्दराकार आत्मनि ।
 पेशालः कुशले रम्ये केनिलोरिष्टपादपे ॥ ६६५ ॥
 फेनिलं मदनफले बदरे फेनवत्यपि ।
 बहुलं भूरिवियतोर्बहुलः पावके शितौ ॥ ६६६ ॥
 कृष्णपक्षे बहुला तु सुरभ्यां नीलिकैलयोः ।
 बहुलास्तु कृत्तिकाष्ठ बिडालो वृषदंशके ॥ ६६७ ॥
 पक्षिभेदेक्षिगोले च मण्डलो विम्बदेशयोः ।
 भुजंगभेदे परिधौ शुनि द्वादशराजके ॥ ६६८ ॥
 संघाते कुष्ठभेदे च मञ्जुलं तु जलाञ्चले ।
 रम्ये कुञ्जे मञ्जुलस्तु दात्यूहे मञ्जुलं पुनः ॥ ६६९ ॥
 कल्याणे मञ्जुलो भौमे मञ्जुला इवेतदूर्धिका ।
 महिला नार्या गुन्द्रायां मातुलो मदनदुमे ॥ ६७० ॥
 धन्त्रोहित्रीहिभिदोः पितुः श्यालेश माचलः ।
 बन्दिचौरे रुजि ग्राहे मुसलं स्यादयोग्रके ॥ ६७१ ॥
 मुसली तालमूल्याखुकर्णिका गृहगोधिका ।
 मेखलाद्रिनितम्बे स्याद्रशनारखङ्गबन्धयोः ॥ ६७२ ॥
 रसाल इक्षौ चूते च रसालं वोलसिल्हयोः ।
 रसाला दूर्वाविदायोर्जित्तामार्जितयोरपि ॥ ६७३ ॥
 रामिलो रमणे कामे लाङ्गूलं शिशुपुच्छयोः ।
 लाङ्गूलं तालहलयोः पुष्पभिद्वहदारणोः ॥ ६७४ ॥
 लाङ्गूली जलपिप्पल्यां लोहलोस्फुटवादिनि ।
 शृङ्गलाधार्ये वञ्जुलस्त्वशोके तिनिशद्वुमे ॥ ६७५ ॥
 वानीरे चाथ वण्डालः शूरयुज्ञौखनित्रयोः ।
 वातूलो वातले वातसमूहे मारुतासहे ॥ ६७६ ॥
 वामिलो दामिके वामे विपुलः पृथगाधयोः ।
 विपुलार्याभिदि क्षोण्यां विमलोर्हति निर्मले ॥ ६७७ ॥

वृषलस्तुरगे शूद्रे शकलं रागवस्तुनि ।
 वल्कले त्वचि खण्डे च शम्बलं मत्सरे तटे ॥ ६७८ ॥
 पाथेये च शयालुस्तु निद्रालौ वाहसे शुनि ।
 इयामलः पिप्ले इयामे शार्दूलो राक्षसान्तरे ॥ ६७९ ॥
 व्याप्रे च पशुभेदे च सत्तमे तूत्तरस्थितः ।
 शाल्मलिः पादपे द्वीपे शीतलः शिशिरेहति ॥ ६८० ॥
 श्रीखण्डे पुष्पकासीसासनपण्योः शिलोङ्गवे ।
 शृगालो दानवे केरौ शृगाली स्यादुपग्रहे ॥ ६८१ ॥
 शृङ्खलं पुस्कटीकाङ्गयां लोहरज्जौ च बन्धने ।
 शौष्कलः शुष्कमांसस्य पणिके पिशिताशिनि ॥ ६८२ ॥
 षण्डाली सरसीतैलमानयोः कामुकस्त्रियाम् ।
 संकुलोस्पष्टवचने व्याप्ते च सरलस्त्वजौ ॥ ६८३ ॥
 उदारे पूतिकाष्ठे च समला नवमालिका ।
 सातला पाटला गुञ्जा संधिलौकः सुरङ्गयोः ॥ ६८४ ॥
 नान्द्यां सिध्मलः किलासी सिध्मला मत्स्यचूर्णके ।
 शुतलोङ्गालिकाबन्धे पातालभुवनान्तरे ॥ ६८५ ॥
 शुब्वेलः प्रणते शान्ते गिरिभेदेथ हेमलः ।
 कलादे सरटे यावभिद्यभावः पुनर्मृतौ ॥ ६८६ ॥
 असत्तायामथाक्षीवं वशिरे मदवर्जिते ।
 आहवः समरे यज्ञेप्याश्रवो वचनस्थिते ॥ ६८७ ॥
 प्रतिज्ञायां च क्लेशे च स्यादर्तवमृतङ्गवे ।
 नारीरजसि पुष्पे चोद्धवः केशवमातुले ॥ ६८८ ॥
 उत्सवे क्रतुवह्नौ चोत्सवोमर्ये महेपि च ।
 हृच्छाप्रसर उत्सेके कारवी कृष्णजीरके ॥ ६८९ ॥
 दीप्ये मधुरात्वपच्योः कितवः कनकाहये ।
 मत्ते च वज्ञके चापि केशवः केशासंयुते ॥ ६९० ॥
 पुनागे वासुदेवे च कैतवं शूतदम्भयोः ।
 कैरवः कितवे शत्रौ कैरवं सितपङ्कजे ॥ ६९१ ॥

कैरवी तु चन्द्रिकायां गन्धर्वस्तु नभथरे ।
 पुंस्कोकिले गायने च मृगभेदे तुरंगमे ॥ ६९२ ॥
 अन्तराभवदेहे च गलवो मुनिलोधयोः ।
 गाण्डीवगाण्डिकौ चापमात्रे पार्थधनुष्यपि ॥ ६९३ ॥
 ताण्डवं तृणभिन्नाटचभेदयोस्त्रिविवं तु खे ।
 स्वर्गे च त्रिदिवा नदां ह्रिजिहः खलसर्पयोः ॥ ६९४ ॥
 निह्रवः स्यादविश्वसेपलापे निकृतावपि ।
 निष्पावः पवने सूर्पपवने निर्विकल्पके ॥ ६९५ ॥
 वल्ले कडङ्गरे शिष्म्यां प्रभवो जन्मकारणे ।
 आद्योपलब्धयो स्थानेपां मूले मुनिभिद्यपि ॥ ६९६ ॥
 प्रसवः पुष्पफलयोरपत्ये गर्भमोचने ।
 उत्पादे च प्रसेवस्तु वीणाङ्गस्यूतयोर्दृतौ ॥ ६९७ ॥
 प्रभावस्तेजसि शक्तौ पल्लवः किसले बले ।
 विटपे विस्तरेलक्षरागे शृङ्गरषिङ्गयोः ॥ ६९८ ॥
 पञ्चत्वं भावे पञ्चानां प्राणानामत्ययेपि च ।
 पार्थिवो नृपतौ भूमिविकारे पार्थिवी तुका ॥ ६९९ ॥
 पुंगवो गवि भैषज्ये प्रधाने चोच्चरस्थितः ।
 केरवो राक्षसे केरौ बान्धवो बन्धुमित्रयोः ॥ ७०० ॥
 भार्गवः परशुरामे सुधन्वनि मतङ्गजे ।
 हैत्यगुरौ भार्गवी तु कृष्णदूर्वोमयोः श्रियाम् ॥ ७०१ ॥
 भैरवो भीषणे रुद्रे रागभेदेथ माधवः ।
 विष्णौ वसन्ते वैशाखे मांधवी मधुशर्करा ॥ ७०२ ॥
 वासन्ती कुट्ठनी हाला राघवोब्धेष्टिषान्तरे ।
 रघुजेष्यथ राजीवो मीनसारङ्गभेदयोः ॥ ७०३ ॥
 राजीवमञ्जे रौरवो भीषणे नरकान्तरे ।
 वल्लवः स्यात्स्वपकारे गोदोग्धरि वृक्तोदरे ॥ ७०४ ॥
 वडवाइवायां स्त्रीभेदे कुम्भदास्यां द्विजस्त्रियाम् ।
 वाढवं करणे स्त्रीणां वडवौषे रसातले ॥ ७०५ ॥

वाढवो विप्र और्वे च विद्वो धीः पलायनम् ।
 विभावः स्यात्परिचये रत्यादीनां च कारणे ॥ ७०६ ॥
 विभवो धननिर्वृत्योः शात्रवं शत्रुसंचये ।
 शत्रुत्वे शात्रवः शत्रौ संभवः कारणे जनौ ॥ ७०७ ॥
 आधेयस्याधारान्तिरिक्तत्वे च जिनेपि च ।
 सचिवः सहायेमात्ये शुष्वी कृष्णजीरके ॥ ७०८ ॥
 जीरके कारदेहे च सैन्धवः सिन्धुदेशजे ।
 सिन्धूत्ये स्यादथादर्शश्चीकायां प्रतिपुस्तके ॥ ७०९ ॥
 दर्पणे चाप्यथोऽशिथण्डीशो शास्त्रभिश्चपि ।
 उपांशुर्जापमेदे स्यादुपांशु विजनेव्ययम् ॥ ७१० ॥
 कर्कशो निर्दये क्रूरे कम्पिल्यककृष्णाणयोः ।
 इक्षौ साहसिके कासमर्दके पर्षे दृढे ॥ ७११ ॥
 कपिशौ सिल्हकश्यावौ कपिशा माधवी शुरा ।
 कीनाशः क्षुद्रवयमयोः कर्षकोपांशुधातिनोः ॥ ७१२ ॥
 कुलिशो मत्स्यभित्पव्योर्गिरीशो वाक्पतौ हरे ।
 अद्रिराजेथ तुङ्गीशः शशाङ्के शशिशेखरे ॥ ७१३ ॥
 निर्दिक्षो निर्वृणे खड्डे निर्देशः कथनाङ्गयोः ।
 निर्वेशः स्यादुपभोगे मूर्छने वेतनेपि च ॥ ७१४ ॥
 निवेशः सैन्यविन्यासे न्यासे द्रङ्गविवाहयोः ।
 निदेशः स्यादुपकण्ठे शासने परिभाषणे ॥ ७१५ ॥
 नीकाशो निश्चये तुल्ये प्रकाशः स्फुटहासयोः ।
 उहयोतेतिप्रसिद्धे च प्रदेशो देशमालके ॥ ७१६ ॥
 भित्तौ मानविशेषे च पलाशः किंशुकेन्द्रपे ।
 हरिते पलाशं पञ्चे पिङ्गाशं जात्यकाञ्चने ॥ ७१७ ॥
 पिङ्गाशौ मत्स्यपक्षीशौ पिङ्गाशी स्यात्तु नीलिका ।
 बालिशास्तु शिशौ मूर्खे भूकेशः शैवले वटे ॥ ७१८ ॥
 लोमशो लोमयुक्तेवौ लोमशा शाकिनीभिदि ।
 महामेदाकाकजङ्घाशृगालीजटिलाशु च ॥ ७१९ ॥

कासीसितिबलाशुकशिष्मविमर्कटिकासु च ।
 विवशः स्यादवश्यात्मानिष्टदुष्टमतिथ यः ॥ ७२० ॥
 विकाशो रहसि व्यक्ते विपाशः पाशावर्जिते ।
 विपाशा तु सरिष्ठेदे सदेशोन्तिकदेशयोः ॥ ७२१ ॥
 सदृशं तृचिते तुल्ये संकाशः सदृशेन्तिके ।
 संवेशः शयने पीठे सुखाशस्तु प्रचेतसि ॥ ७२२ ॥
 शुभाशे राजतिनिशे हताशो निष्कृपे खले ।
 अध्यक्षोधिकृतेन्वक्षेभीषुः प्रगहरोचिषोः ॥ ७२३ ॥
 आरक्षो रक्षके हस्तिकुम्भाधश्चामिषं पले ।
 सुन्दराकाररूपादौ संभोगे लोभलञ्छयोः ॥ ७२४ ॥
 आर्कषः पाशके धन्वाभ्यासाङ्गे द्यूत इन्द्रिये ।
 आकृष्टौ शारिफलकेप्युष्णीषं लक्षणान्तरे ॥ ७२५ ॥
 शिरोवेष्टे किरीटे च कलुषं त्वाविलाहसोः ।
 कल्माषो राक्षसे कृष्णे शबलेष्यथ किल्बिषम् ॥ ७२६ ॥
 पापे रोगेपराधे च कुलमार्णं स्यात्तु काञ्जिके ।
 कुलमाषोर्धस्विन्नधान्ये गवाक्षो जालके कपौ ॥ ७२७ ॥
 गवाक्षी त्विन्द्रवाहण्यां गण्डूषो मुखपूरणे ।
 गजस्य च कराङ्गुल्यां प्रसृत्या प्रमितेपि च ॥ ७२८ ॥
 गोरक्षौ गोपनारङ्गौ निगीषा तु जयसृहा ।
 व्यवसायः प्रकर्षथ तरीषः शौभनाकृतौ ॥ ७२९ ॥
 भेलेष्वौ व्यवसाये च ताविषोधिसुघर्णयोः ।
 स्वर्गे च नहुषो राजविशेषे नागभिद्यपि ॥ ७३० ॥
 निकषः शाणफलके निकषा यातुमातरि ।
 निमेषनिमिषौ नेत्रमीलने कालभिद्यपि ॥ ७३१ ॥
 प्रत्यूषः स्याद्वैतौ प्रातः प्रदोषः कालदोषयोः ।
 परहर्षं कर्बुरे रुक्षे स्यान्निष्टुरवचस्यपि ॥ ७३२ ॥
 पीयूषममृते नव्यसूतधेनोः पयस्यपि ।
 पुरुषस्त्वात्मनि नरे पुनागे चाथ पौरुषम् ॥ ७३३ ॥

ऊर्ध्वविस्तृतदेः पाणिपुरुषेन्मानवेजसोः ।
 पुंसः कर्मणि भावे च महिषी नृपयोषिति ॥ ७३४ ॥
 सैरिभ्यामोषधीभेदे मारिषस्त्वार्यशाकयोः ।
 मारिषा दक्षजननी मृगाक्षी मृगलोचना ॥ ७३५ ॥
 त्रियामेन्द्रवारुणी च रक्ताक्षो रक्तलोचने ।
 चक्रोरे महिषे कूरे पारापतेथ रौद्रिषः ॥ ७३६ ॥
 मृगकत्तृणमत्ख्येषु विश्लेषस्तु विशेजने ।
 विभुरे चाथ शुभ्रपोपासनाभवणेच्छयोः ॥ ७३७ ॥
 शैलुषः स्यामटे विलये संहर्षः पवने मुदि ।
 स्पर्धीयां च समीक्षा तु ग्रन्थभेदे समीक्षणे ॥ ७३८ ॥
 अलसः स्याद् दुमभेदे पादरोगे क्रियाजडे ।
 अलसा तु हंसपादां नगौकोवदगौकसः ॥ ७३९ ॥
 विहंगसिंहशरभा आइकासः स्यानु निर्वृतौ ।
 आख्यायिकापरिच्छेदेपीष्वासो धन्त्रयन्त्रिनोः ॥ ७४० ॥
 उच्छ्वासः प्राणे इवासे गद्यबन्धान्तरेषि च ।
 उत्तसः शेखरे कर्णपूरे चापि वतंसवत् ॥ ७४१ ॥
 उदर्धिरुत्पभेदग्नौ च कनीयाननुजेल्पके ।
 अतियूनि कीकसस्तु कृमौ कीकसमस्थनि ॥ ७४२ ॥
 तामसः सर्पखलयोस्तामसी स्यानिशेऽमयोः ।
 त्रिलोता जाह्नवीसिन्धुभिदेरथ दिवौकसौ ॥ ७४३ ॥
 चातकस्त्रिदशाधापि दीर्घायुर्जीवके द्विके ।
 मार्कण्डे शालमलितरौ नभसस्तु नदीपतौ ॥ ७४४ ॥
 एगन क्रतुभेदे च पनसः कपिरुभिदोः ।
 कण्टके कण्टकिफले प्रचेता वरुणे मुनौ ॥ ७४५ ॥
 हष्टे पायसः श्रीवासे पायसं परमावके ।
 बीभत्सो विकृते कूरे रसे पार्थे वृणात्मनि ॥ ७४६ ॥
 बुक्सी कालिकानील्योर्बुक्सः इवपचेधमे ।
 मानसं स्वान्तसरसो रभसो वेगहर्षयोः ॥ ७४७ ॥

राक्षसी कौणपी दंष्ट्रा रोद हव तु रोइसी ।
 दिवि मुच्युभयोथापि लालसो लोलयाज्ञयोः ॥ ७४८ ॥
 तृष्णातिरेक औत्सुक्ये वरीयाऽश्रेष्ठयोगयोः ।
 अतिवून्यतिविस्तीर्णे वायसस्त्वगरौ द्विके ॥ ७४९ ॥
 श्रीवासे वायसी काकोडुम्बरी काचमाच्यपि ।
 वाहसोजगरे वारिनिर्याणसुनिषण्णयोः ॥ ७५० ॥
 विलासो हावे लीलायां विहायो व्योमपक्षिणीः ।
 श्रीवासः स्याहृकधूपे कमले मधुसदने ॥ ७५१ ॥
 श्रेयसी गजपिपल्यामभयारासनयोरपि ।
 समासः समर्थनायां स्यात्संक्षेपैकपदयोः ॥ ७५२ ॥
 सप्तार्चिः कूरनेवेगनौ साधीयानतिशोभने ।
 अतिवाढे साहसं तु दमे दुप्करकर्मणि ॥ ७५३ ॥
 अविमृश्यकृतौ धाष्ठर्ये सारसं सरसीरहे ।
 सारसः पुष्कराख्येन्द्रोः सुमनाः प्राज्ञदेवयोः ॥ ७५४ ॥
 जात्यां पुणे सुमेधास्तु ज्योतिष्मत्यां विदुष्यपि ।
 सुरसः स्वाहौ पर्णासेष्यत्युहथिलमेखले ॥ ७५५ ॥
 अत्यूहा तु नीलिकायामाप्रहोनुप्रहे घरे ।
 आत्मज्ञानकर्मणयोथाप्यारोहो दैर्घ्य उच्छ्रये ॥ ७५६ ॥
 आरोहणे गजारोहे स्त्रीकटचां मानभिद्यपि ।
 कलहो भण्डने खड्कोशौ समरराढयोः ॥ ७५७ ॥
 कटाहः स्यात्कूर्मपृष्ठे कर्पेरे महिषीशिशौ ।
 तैलादिपाकपाके च दात्यूहः कालकण्टके ॥ ७५८ ॥
 चातकेपि नवाहस्त्वाद्यतिथौ नववासरे ।
 निर्यूहो द्वारि निर्यासे शेखरे नागदन्तके ॥ ७५९ ॥
 निरुहो निश्चिते तर्के वस्तिमेदेथ नियहः ।
 बन्धके भर्त्सने सीमि प्रग्रहः किरणे भुजे ॥ ७६० ॥
 तुलासूबेशवादिरश्मौ सुवर्णहलिपादपे ।
 बन्धने बन्धां प्रवाहो व्यवहाराम्बुवेगयोः ॥ ७६१ ॥

प्रवहो वायुभेदे स्याद्वायुमात्रे वर्हिगतौ ।
 प्रग्रहः स्यात्तुलासूत्रे वृषादीनां च बन्धने ॥ ७६२ ॥
 पटहो वाय आरम्भे वराहो नाणके किरी ।
 मेघे मुस्ते गिरौ विष्णौ वाराही गृष्टभेदये ॥ ७६३ ॥
 मातर्यपि विदेहस्तु निर्देहे मिथिलेपि च ।
 विष्णहो युधि विस्तारे प्रविभागशरीरयोः ॥ ७६४ ॥
 वैदेही पिप्पलीसीतारोचनाद्व वणिकिस्त्रयाम् ।
 संप्रहो वृहदुद्धारे प्रहस्तेष्योरपि ॥ ७६५ ॥
 सुवहस्तु सम्यगवहे सुवहा वल्लकीद्रुमे ।
 राजाशेफालिकागोधापद्येतापर्णिकासु च ॥ ७६६ ॥

॥ इत्याचार्यं त्रिस्वरकाण्डस्तृतीयः ॥

अङ्गारक उल्मुकांशे महीपुत्रे कुरण्टके ।
 अङ्गारिका त्विक्षुकाण्डे किंशुकस्य च कोरके ॥ १ ॥
 अलिपकः पिके भृङ्गेलमकः पद्मकेसरे ।
 मधूके कोकिले भेकेइमन्तकं मालुकाच्छदे ॥ २ ॥
 त्रुहयां चाक्षेपको व्याधे निन्दके वातहज्यपि ।
 आकल्पकस्तमोमोहपन्थावुत्कलिकामुदोः ॥ ३ ॥
 आखनिकस्त्वाखुरिव किरावुन्दरचौरयोः ।
 उत्कलिका तु हेलायां तरंगोत्कण्ठयोरपि ॥ ४ ॥
 एडमूकोनेडमूक इवावाक्भुतिके शठे ।
 कटिङ्गकस्तु वर्षाभ्वां पणसि कारवैल्लके ॥ ५ ॥
 कर्कटकोहै विल्वे च कनीनिकाक्षितारका ।
 स्यात्कनिष्ठाङ्गुलिरपि काकरूको दिम्बगरे ॥ ६ ॥
 उलूके स्त्रीजिते दम्पे भीरुके निर्धनेपि च ।
 कुरबकः शोणाम्लानोरुणा पीता च द्विण्टिका ॥ ७ ॥
 कृकवाकुस्ताम्रबूढे मयूरकृकलासयोः ।
 कोशातकः कचे कोशातकी ज्योत्कीपटोलिका ॥ ८ ॥

घोषकोथ कौलेयकः सारमेयकुलीनयोः ।
 कौकुटिको दाभिके स्याददूरेरितलोचने ॥ ९ ॥
 गुणनिका तु शून्याङ्के नर्तने पाठनिष्ठये ।
 गोभेदकं पीतरत्ने काकोले पञ्चकेपि च ॥ १० ॥
 गोकण्टको गोकुरके गोखुरैः स्थपुटीकृते ।
 गोकुणिकः केकरे स्यात्पङ्कस्थगव्युपेक्षके ॥ ११ ॥
 वर्धरिका भृष्टधान्ये किञ्चित्प्राणं सरिदन्तरे ।
 वादिलस्य च दण्डेपि चण्डालिकौषधीभिदि ॥ १२ ॥
 किंदरायामुमायां च जर्जरीकं जरत्तरे ।
 बहुच्छित्रेष्यथ जैवागृकः स्याद्रजनीकरे ॥ १३ ॥
 कृशायुष्मद्भेषजेषु तर्तरीकं वहिवके ।
 पारगे त्रिवर्णकस्तु गोकुरेथ त्रिवर्णकम् ॥ १४ ॥
 त्र्यूषणं त्रिफला तिक्तशाकस्तु पथसुन्दरे ।
 वरणे खदिरे इन्दशूकस्तु फणिरक्षसोः ॥ १५ ॥
 दलाढकोरप्यतिले गैरिके नागकेसरे ।
 कुन्दे महत्तरे केने करिकर्णशिरीषयोः ॥ १६ ॥
 वात्यायां खातके प्रश्न्यां नियामको नियन्तहि ।
 पोतवाहे कर्णधारे निधारकः समीरणे ॥ १७ ॥
 पुरीषस्य क्षये स्वैरे प्रचलाको भुजंगमे ।
 शारावाते शिखण्डे च प्रकीर्णकं तुरंगमे ॥ १८ ॥
 चामरे विस्तरे ग्रन्थभेदे पिप्पलकं पुनः ।
 चून्तुके सीत्रनस्त्रवे पिण्डीतकः फणिज्जके ॥ १९ ॥
 तगरे मदनद्रौ च पुण्डरीकं सिताम्बुजे ।
 सितच्छज्जे भेषजे च पुण्डरीकोमिदिग्ने ॥ २० ॥
 सहकारे गणधरे राजिलाहौ गजज्वरे ।
 कोशकारान्तरे व्याग्रे पुष्पलकस्तु कीलके ॥ २१ ॥
 कृषणे गन्धमृगे च स्यात्पूर्णनिकमानके ।
 फात्रे च पूर्णपात्रे च फर्फरीकं तु मार्दवे ॥ २२ ॥

फर्करीकथपेटायां बलाहकोम्बुदे गिरौ ।
 दैत्ये नागे वर्षीकः केशविन्यासकर्मणि ॥ २३ ॥
 शाकभेदे महाकाले बकेरुका बलाकिका ।
 वातावर्जितशाखा च भ्रमरको मधुवते ॥ २४ ॥
 गिरिके चूर्णकेशे च भयानकस्तु भीषणे ।
 व्याघ्रे राहौ रसे भट्टारको राजि मुग्नौ सुरे ॥ २५ ॥
 भार्याटिको मृगभेदे भार्या च विनिर्जिते ।
 महवकः पुष्पभेदे मदनद्रौ फणिज्जके ॥ २६ ॥
 मयूरकस्त्वपामार्गे मयूरकं तु तुत्थके ।
 माणवकः कुपुंसि स्याद्वालहारभिदोरपि ॥ २७ ॥
 मृष्टेषुकः स्यान्मृष्टाशे दानशौण्डेतिथिद्विधि ।
 रत्नार्द्धकं तु दिवसे सुखस्त्रानेष्टमङ्ग्नते ॥ २८ ॥
 राधरङ्गुस्तु नासीरे शीकरे जलदोपले ।
 लालाटिकः स्यादाद्लेषभेदे कार्याक्षमेपि च ॥ २९ ॥
 प्रभोर्भालदर्शिनि च लेखीलकस्तु तत्र यः ।
 स्वहस्तं परहस्तेन लिखितेषु विलेखयेत् ॥ ३० ॥
 लेखहारे वर्तरूकः काकनीले जलावटे ।
 वराटकः पद्मबीजकोशे रञ्जी कपर्दके ॥ ३१ ॥
 वरण्डकस्तु मातङ्गवेदायां यौवनकण्टके ।
 संवर्तुले च भित्तौ च विनायको गणाधिष्ठे ॥ ३२ ॥
 बुद्धे ताक्षर्थे गुरौ विघ्ने वितुन्नकं तु धान्यके ।
 श्वाटामलौषधौ चापि विदूषकोन्यनिन्दके ॥ ३३ ॥
 क्रीडनीयकपात्रे च विशेषकस्तु पुण्ड्रके ।
 विशेषाधायके चापि वृन्दारको मनोरमे ॥ ३४ ॥
 सुरे श्रेष्ठे वृहतिका स्याद्वृहवलभेदयोः ।
 वैतालिकः खेडुताले मङ्गलपाठकेपि च ॥ ३५ ॥
 वैनाशिकः स्यात्क्षणिके परायनोर्णनाभयोः ।
 वैदेहको वाणिजके वैश्यापुत्रे च इद्रतः ॥ ३६ ॥

शतानीको मुनौ वृद्धे शालावृको वलीमुखे ।
 सारमेये सुगाले च शिलाटकस्तिलाङ्गयोः ॥ ३७ ॥
 शृङ्गाटकं पथां इलेषे पानीयकण्टकेपि च ।
 संधाटिका तु कुड्डन्यां ब्राणे युग्मेम्बुकण्टके ॥ ३८ ॥
 संतानिका क्षीरशरे मर्कटस्य च जालके ।
 सुप्रतीकः स्यादीशानदिग्गजे शोभनाङ्गके ॥ ३९ ॥
 सैकतिकं पुनर्मातृयात्रामङ्गलसूखयोः ।
 सैकतिकः क्षेपणिके संन्यस्ते भ्रान्तिजीविनि ॥ ४० ॥
 सोमवल्कः कटफले स्याद्वालक्षखदिरुमे ।
 सौगन्धिको गन्धवणिक्सौगन्धिकं तु कन्तृणे ॥ ४१ ॥
 गन्धोपले पद्मरागे कहुरेभिमुखो हिजे ।
 भज्ञाते चिवके देवेष्यमिश्रिखं तु कुञ्जमे ॥ ४२ ॥
 अभिशिखा लाङ्गलिक्यामिन्दुलेखेन्दुखण्डके ।
 गुड्ढीसोमलतयोः पञ्चनखस्तु कच्छपे ॥ ४३ ॥
 गजे बद्धशिखो बाले बद्धशिखोच्चटौषधौ ।
 महाशङ्को निधिभेदे संख्याभेदे नरास्थनि ॥ ४४ ॥
 व्याघ्रनखस्तु कन्दे स्याहन्धद्व्यान्तरेपि च ।
 शशिलेखा वृत्तभेदे वाकुचीचन्द्रलेखयोः ॥ ४५ ॥
 शिलीमुखोलौ बाणे चापवर्गस्त्यागमोक्षयोः ।
 क्रियावसानसाफल्येष्यभिषङ्गः पराभवे ॥ ४६ ॥
 आक्रोशे शपथे चेहामृगः स्याद्रूपकान्तरे ।
 वृके जन्तौ चौपरागो राहुप्रस्तार्कचन्द्रयोः ॥ ४७ ॥
 विगाने दुर्नये राहावुपसर्ग उपद्रवे ।
 प्रादौ च रोगभेदे च कटभङ्गो नृपात्यये ॥ ४८ ॥
 हस्तच्छेदे च सस्यानां छच्चभङ्गो नृपक्षये ।
 स्वातन्त्र्ये विधवत्वे च दीर्घाध्वगः क्रमेनके ॥ ४९ ॥
 लेखहारे मळनागो वात्स्यायनसुरेभयोः ।
 समायोगस्तु संयोगे समवाये प्रयोजने ॥ ५० ॥

संप्रयोगो निधुवने संबन्धे कार्मणेषि च ।
 जलसूचिः शिशुमारे लोटिमत्स्ये जलौकसि ॥ ५१ ॥
 कद्गृष्टाटयोथापि मलिम्लुच्सु तस्करे ।
 वाते कश्मीरजं कुष्ठे कुड्हमे पौष्करेषि च ॥ ५२ ॥
 कश्मीरजानिविषायां क्षीराभिजं तु मौक्तिके ।
 वशिरि क्षीराभिजस्तु चन्द्रे क्षीराभिजा श्रियाम् ॥ ५३ ॥
 भरहाजः शशिन्यके जघन्यजोनुजन्मनि ।
 शूद्रे च दिजराजस्तु शेषे ताक्ष्ये निशाकरे ॥ ५४ ॥
 धर्मराजस्तु सुगते श्राद्धदेवे युधिष्ठिरे ।
 भरद्वाजः पक्षिमेदे वृंहस्पतिसुतेषि च ॥ ५५ ॥
 भारद्वाजो मुनै भारद्वाजी वनपितृद्वये ।
 भृङ्गराजो मधुकरे मार्कवे विहगान्तरे ॥ ५६ ॥
 राजराजो नृपेशोन्दोः कुवरेथ सकृत्यजः ।
 द्विके सिंहेथोच्चिङ्गटः कोपने मीनभिद्यपि ॥ ५७ ॥
 करहाटः पद्मकन्दे देशद्वुमविशेषयोः ।
 कार्यपुटोनर्थकरे क्षपणोन्मत्तयोरपि ॥ ५८ ॥
 कामकूटौ वैश्याविभ्रमेष्टावथ कुटच्छटः ।
 शोणके कैवर्तीमुस्ते कुण्डकीटस्तु जारतः ॥ ५९ ॥
 विप्रीपुत्रे दासीपतौ चार्वकोक्तिविशारदे ।
 खञ्जरीटस्तु खञ्जनेसिधाराव्रतचारिणि ॥ ६० ॥
 गाढमुष्टिस्तु कृपणे कृपणमभृतावपि ।
 चक्रवाटस्तु पर्यन्ते क्रियारोहे शिखातरौ ॥ ६१ ॥
 तुलाकोटिर्मानमेदेवुद्दे स्यान्वपुरेषि च ।
 नारकीटः स्वदत्ताशाविहन्तर्यैश्मकीटके ॥ ६२ ॥
 प्रतिकृष्टं तु गुह्ये स्याद् द्विरावृत्या च कर्षिते ।
 प्रतिशिष्टः पुनः प्रत्याख्याते च प्रेषितेषि च ॥ ६३ ॥
 परपुष्टः कलकण्डे परपुष्टा पणाङ्गना ।
 वर्कराटस्तु तहणादित्यरोचिःकटाक्षयोः ॥ ६४ ॥

स्त्रीणां पयोधरोत्सङ्गकान्तदत्तनखेपि च ।
 शिपिविष्टस्तु खल्वाटे दुर्धर्मणि पिनाकिनि ॥ ६५ ॥
 शुतिकटः प्रायथित्ते प्राञ्चलोहभुजंगयोः ।
 कलकण्ठः पिके पारापते हसे कलधवनौ ॥ ६६ ॥
 कालकण्ठनीलकण्ठौ पीतसारे महेश्वरे ।
 दात्यूहे प्रामचटके खञ्चरीटे शिखावले ॥ ६७ ॥
 कालपृष्ठं तु कोदण्डमात्रके कर्णधन्वनि ।
 कालपृष्ठो मृगभेदे कङ्क इन्तश्छठः पुनः ॥ ६८ ॥
 जम्बीरे नागरङ्गे च कर्मरङ्गकपित्थयोः ।
 पूतिकाष्ठं तु सरले देवदाहदुमेपि च ॥ ६९ ॥
 सूत्रकण्ठः खञ्चरीटे द्विजन्मनि कपोतके ।
 हारिकण्ठो हारयुक्तकण्ठे परभृतेपि च ॥ ७० ॥
 अपोगण्डोतिमीरौ स्याच्छशुकाविकलाङ्गयोः ।
 चक्रवाढं गणे चक्रवाढोद्रौ चक्रवालवत् ॥ ७१ ॥
 जलरुण्डः पयोरेणौ जलावर्ते भुजंगमे ।
 देवताडो घोषकेमौ राहौ वातखुडा पुनः ॥ ७२ ॥
 वात्यायां पिच्छिलस्फोटे वासायां वातशोणिते ।
 अध्यारूढः समारूढेभ्यधिकेङ्गारिणी पुनः ॥ ७३ ॥
 भास्करत्यक्तदिक्चुह्योराथर्वणः पुरोधसि ।
 अर्थर्वज्ञब्राह्मणे चाप्यारोहणं प्ररोहणे ॥ ७४ ॥
 समारोहे सोपाने च स्यादुद्धरणमुन्नये ।
 भुक्तोद्विज्ञतोन्मूलनयोरुत्क्षेपणमुदञ्चनम् ॥ ७५ ॥
 व्यञ्जनं धान्यमलनवस्तु कामगुणो रत्तौ ।
 विषयामोगयोथापि कार्षपणस्तु कार्षिके ॥ ७६ ॥
 पणषोडशके चीर्णपर्णः खर्जूरनिम्बयोः ।
 चूडामणिः काकचिन्चाफले मूर्धमणावपि ॥ ७७ ॥
 जुहुराणोध्वर्युवह्नयोस्तुण्डरीणस्तु वर्वरे ।
 तण्डुलाम्बुनि कीटे च तैलपर्णी तु सिल्हके ॥ ७८ ॥

श्रीवासे चन्दने दाक्षायाण्युमायां च भेदु च ।
 रोहिण्यां च देवमणिर्विष्णुवक्षोमणौ हरे ॥ ७९ ॥
 अदत्तस्य कण्ठावर्ते च नारायणस्तु केशवे ।
 नारायणी शतावर्युमा शीर्णिः सरणं मृत्तौ ॥ ८० ॥
 उपाये गेहादिमुखे निर्वाणे निर्गमेपि च ।
 निस्तरणं तु नित्तारे तरणोपाययोरपि ॥ ८१ ॥
 निरुपणं विचारावलोकनशीर्णिर्विश्वने ।
 निगरणं भोजने स्यान्निगरणः पुनर्गले ॥ ८२ ॥
 प्रकरणं स्यात्प्रस्तावे रूपकेथ प्रवारणम् ।
 काम्यदाने निषेधे च पर्वरीणं तु पर्वणि ॥ ८३ ॥
 पर्णवृन्तरसे पर्णसिरायां धृतकम्बले ।
 परायणं स्यादभीष्टे तत्पराभ्रययोरपि ॥ ८४ ॥
 परवाणिर्धर्माध्यक्षे वर्षे पारायणं पुनः ।
 कात्स्न्ये पारगतौ सङ्गे पीलुपर्ण्योषधीभिदि ॥ ८५ ॥
 मूर्वायां विस्विकायां च पुष्करिणी जलाशये ।
 हस्तिन्यां कमलिन्यां च मीनाश्रीणस्तु खञ्जने ॥ ८६ ॥
 दर्दरामे रक्तरेणुः पलाशकलिकोद्धमे ।
 सिन्दूरे रागनूरणस्तु खदिरे मकरध्वजे ॥ ८७ ॥
 रेस्त्रिहाणोम्बरे रुद्रे लम्बकर्णः पुनश्छुगे ।
 अङ्गोठे वारवाणस्तु कूर्पसे कवचेपि च ॥ ८८ ॥
 विदारणं भेदने स्यात्संपराये विडम्बने ।
 वैतरणी प्रेतनद्यां जनन्यामपि रक्षसाम् ॥ ८९ ॥
 शरवाणिः शरमुखे पदातौ शरजीविनि ।
 शिखरिणी वृत्तभेदे रोमालीपेयभेदयोः ॥ ९० ॥
 स्त्रीरब्दे मङ्गिकायां च समीरणः 'फणिज्जके ।
 पान्थे वायौ संसरणं त्वसंबाधचमूर्गतौ ॥ ९१ ॥
 संसारे समरारम्भे नगरस्योपनिर्मिते ।
 हस्तिकर्णः स्यादेरण्डे पलाशगणभेदयोः ॥ ९२ ॥

अवदातं तु विमले मनोऽसि सितपीतयोः ।
 अपावृतोपरायते पिहितेवसितं गते ॥ १३ ॥
 कर्द्दे ज्ञातेवसाने चात्यवगीतं विगर्हिते ।
 मुद्दर्द्देष्टेपवादे चात्याहितं तु महाभये ॥ १४ ॥
 जीवनिरपेक्षकर्मण्यभिजातः कुलोऽस्ते ।
 न्याय्ये प्राज्ञेभिनीतस्तु न्याय्येमर्बिणि संस्कृते ॥ १५ ॥
 अभियुक्तः परिस्तेष्टे तत्परेन्तर्गतं पुनः ।
 मध्यप्राप्तिस्मृतयोरङ्गारितं तु भस्मिते ॥ १६ ॥
 पलाशकलिकोऽस्ते चातिमुक्तस्तु निष्कले ।
 वासन्तिकायां तिनिशेष्यवध्वस्तोवचूर्णिते ॥ १७ ॥
 त्यक्तनिन्दितयोश्चाधिक्षिप्तौ निहितर्भास्तितौ ।
 अपचितिर्यये हानौ पूजायां निष्क्रातावपि ॥ १८ ॥
 अनुमतिः स्यादनुज्ञापौर्णमासीविशेषयोः ।
 अभिशस्तिः पुनर्लोकापवादे प्रार्थनेषि च ॥ १९ ॥
 उदास्थितधरे द्वाः स्येध्यक्षे चोपाहितः पुनः ।
 आरोपितेनलोत्पातेष्युपाकृत उपद्रुते ॥ २०० ॥
 मन्त्रेण प्रैक्षितपशावुल्खितं तनूकृते ।
 उल्कीर्णे चोपरक्तस्तु स्वर्भाणौ व्यसनातुरे ॥ २०१ ॥
 राहुपस्तार्कशशिनोरुपचितः समाहिते ।
 रुद्दे दिग्धेयोजन्मितमुत्कुष्ठे चेष्टितेषि च ॥ २०२ ॥
 उद्ग्राहितमुपन्यस्ते बद्धाहितयोरपि ।
 उपसन्तिः सङ्गमाक्ले प्रतिपादनसेवयोः ॥ २०३ ॥
 कर्व्यप्रोक्ता शूक्रशिष्यां शतावर्या बलाभिदि ।
 ऐरावतोहौ नारङ्गे लिकुचे त्रिदशाद्विषे ॥ २०४ ॥
 ऐरावतं तु शक्रस्य ऋजुदीर्घशरासने ।
 ऐरावती विद्युद्दिशुद्दिदोः शतहृदा यथा ॥ २०५ ॥
 कलधौतं रूप्यहेष्मोः कलधौतः कलधनौ ।
 कुहरितं कुरटिते पिकालापे रतस्वने ॥ २०६ ॥

कुमुद्रती कैरविष्यां दयितायां कुशस्य च ।
 कृष्णवृन्ता मापपर्यो पाटलाख्यदुमेषि च ॥ १०७ ॥
 गच्छती मुरापुर्योः पृथक्योजनगच्छयोः ।
 गृहपतिर्गृही सच्ची चन्द्रकान्ते तु कैरवे ॥ १०८ ॥
 चन्द्रकान्ते रत्नभेदे चर्मण्वती नदीभिदि ।
 कदल्यां चिवगुपस्तु कृतान्ते तस्य लेखके ॥ १०९ ॥
 दिवामीतः काकारिष्ठौ कुम्भिले कुमुदाकरे ।
 दिवाकीर्तिर्नापिते स्यादुलूकेन्नावसायिनि ॥ ११० ॥
 धूमकेतू वह्न्युत्पाती नव्यावर्ती गृहान्तरे ।
 तगरेथ नदीकान्तो निर्गुणीनिनुलाभिषु ॥ १११ ॥
 नदीकान्ता लताजम्बयोः काकजहौपधेषि च ।
 नागदन्तो हस्तिदन्ते गेहाच्चिःसृतदारणि ॥ ११२ ॥
 नागदन्ती श्रीहस्तिन्यां कुम्भाख्यभेषजेषि च ।
 निस्तुपितं वर्जिते स्याद्वत्तत्वचि लघूक्ते ॥ ११३ ॥
 निराकृतिरस्वाध्याये निराकारनिषेधयोः ।
 प्रतिहतस्तु विद्विष्टे प्रतिस्खलितरुद्ययोः ॥ ११४ ॥
 प्रणिहितं तु संप्राप्ननिहितयोः समाहिते ।
 प्रतिक्षिप्तं प्रतिहते निषिद्धे प्रेषितेषि च ॥ ११५ ॥
 प्रधूपिता ह्लेशितायां रविगन्तव्यदिव्यपि ।
 प्रवर्जिता तु मुण्डीयो तापस्यां मांसिकौपधौ ॥ ११६ ॥
 प्रजापतिर्व्वराज्ञोर्जामातरि दिवाकरे ।
 वह्नौ त्वष्टरि दक्षादौ प्रतिकृतिस्तु पूजने ॥ ११७ ॥
 प्रतिमायां प्रतीकारे प्रतिपत्तिस्तु गौरवे ।
 प्राप्तौ प्रवृत्तौ प्रागल्प्ये वोधे परिगतं गते ॥ ११८ ॥
 प्राप्तवेदितयोर्ज्ञाते पल्लवितं सप्तष्ठवे ।
 लाक्षारक्ते तते पञ्चगुपधार्वाकदर्शने ॥ ११९ ॥
 कमठे परिवर्तस्तु कूर्मराजे पलायने ।
 युगान्ते विनिमये च परिधानस्तु धानने ॥ १२० ॥

अस्वै चाथ पशुपतिः पिनाकिनि हुताशने ।
 पाशुपतः शिवमह्यां पशुपत्यधिदैवते ॥ १२१ ॥
 पारिजातस्तु मन्दारे पारिभद्रे छरद्गुमे ।
 पारापतः कलर्वै गिरौ मर्कटतिन्दुके ॥ १२२ ॥
 पारापती तु लब्लीफलगोपालगीतयोः ।
 पुष्पदन्तस्तु दिभागे जिनभेदे गणान्तरे ॥ १२३ ॥
 पुष्पदन्तौ च चन्द्राकार्विकोत्तथाथ पुरस्कृतम् ।
 पूजिते स्वीकृते सिञ्चेभिशस्तेष्ठकृतेषि च ॥ १२४ ॥
 भोगवती तु सर्पाणां नगरेषि सरित्यषि ।
 रङ्गमाता जतुचुन्द्योर्लक्ष्मीपतिर्जनार्दने ॥ १२५ ॥
 पूर्णे लवङ्गवृक्षे च व्यतीपात उपद्रवे ।
 योगभेदपयाने च वनस्पतिर्द्विमात्रके ॥ १२६ ॥
 विना पुष्पं फलिद्वौ च विनियातस्तु दैवतः ।
 व्यसने चावपाते च वैजयन्तो गुहे ध्वजे ॥ १२७ ॥
 इन्द्रालये वैजयन्ती त्वामिमन्थपताकयोः ।
 जयन्त्यां च समाधातस्त्वाहवे धातनेषि च ॥ १२८ ॥
 समाहितः समाधिस्थे संभुतेथ समुद्धतः ।
 अविनिते समुद्दीर्णे समुद्रान्ता दुरालभा ॥ १२९ ॥
 कर्पासिका च स्पृक्षा च सदागतिः सदीश्वरे ।
 निर्वाणे पत्रमाने च सरस्वती सरिद्विदि ॥ १३० ॥
 वाच्यापगायां खीरले गोवांदेवतयोरपि ।
 सूर्यभक्तो बन्धुजीवै भास्करस्य च पूजके ॥ १३१ ॥
 हैमवत्यद्रिजा स्वर्णक्षीरी शुक्लवचाभया ।
 अनीकस्थो रक्षिवर्गे युत्खले वीरमर्दले ॥ १३२ ॥
 चिह्ने गजशिक्षके चेतिकथा व्यर्थभाषणे ।
 अश्रद्धेये नष्टधर्मेष्युदरथिर्वियन्मणौ ॥ १३३ ॥
 अव्यौ चिन्तरथो विद्याधरे गन्धवस्त्रूर्ययोः ।
 चतुष्पथश्चतुर्मार्गसंगमे ब्राह्मणेषि च ॥ १३४ ॥

दशमीस्थः स्थविरे स्यात्कीणरागे मृताशने ।
 वानप्रस्थो मधुकद्रौ किंशुकाश्रमभेदयोः ॥ १३६ ॥
 अटापदञ्चमझायां लूतायां शरमे गिरौ ।
 कनके शारिफलकेभिमदीं मन्थयुद्धयोः ॥ १३७ ॥
 स्यादभिस्यन्द आस्त्रावेनवरोगातिवृद्धिषु ।
 अववादस्तु निर्देशो निन्दाविज्ञम्भयोरपि ॥ १३८ ॥
 उपनिषत्तु वेदान्ते रहस्यर्थमयोरपि ।
 एकपदं तदात्मे स्यादेकपदी तु वर्त्मनि ॥ १३९ ॥
 कटुकन्दः शृङ्खवेरे शोभाङ्गनरसोनयोः ।
 कुरुविन्दः पद्मरागे मुकुरवीहिभेदयोः ॥ १४० ॥
 कुलमापे हिङ्गुले मुस्ते कोकनदं तु रक्तयोः ।
 अम्भोजन्मकुमुदयोध्यनुपदो गवादिषु ॥ १४१ ॥
 स्त्रीणां करणभेदे च रक्तपादो मतञ्जले ।
 स्यन्दने च जनपदः स्यात्पुनर्जनदेशयोः ॥ १४२ ॥
 परिवादस्तु निन्दायां वीणावादनवस्तुनि ।
 प्रियंवदः प्रियवादिनभश्वरविशेषयोः ॥ १४३ ॥
 पीटमर्दीतिवियाते नाटयोज्जया नायकप्रिये ।
 पुटमेदस्तु नगरातोद्ययोस्तटिनीमुखे ॥ १४४ ॥
 महानादो वर्षुकाढे महाध्वाने शायानके ।
 गंगे च मुनुकुन्दस्तु द्रुभेदे मुनिदैत्ययोः ॥ १४५ ॥
 मेघनादो मेघशब्दे वरुणे रावणात्मजे ।
 विशारदो बुधे धृष्टे विष्णुपदं नभोज्जयोः ॥ १४६ ॥
 विष्णुपदस्तु क्षीरोदे विष्णुपदी सुरापगा ।
 संक्रान्तिर्द्वारका चापि सर्मर्यादं तु संनिधौ ॥ १४७ ॥
 मर्यादया च सहितेष्यनुबन्धोपयोगिणि ।
 मुख्यानुयायिनि शिशौ प्रकृतस्यानुवर्तने ॥ १४८ ॥
 दोषोत्पादेनुबन्धी तु दिक्कायां तृष्ण्यपि क्लचित् ।
 अवरोधस्तु शुद्धान्ते तिरोधाने नृपैकसि ॥ १४९ ॥

अवष्टुधमविद्वे समाक्रान्तेवलम्बिते ।
 अनिरुद्धधरे पुष्पत्रापस्त्रावनर्गले ॥ १४९ ॥
 आशावन्धः समाइवासे मर्कटस्य च वासके ।
 इष्टगन्धः सुगच्छिः स्यादिष्टगन्धं तु वालुके ॥ १५० ॥
 इक्षुगन्धा काशकोटीकोकिलाक्षेषु गोकुरे ।
 उग्रगन्धा वचाक्षेवयवान्योभिक्षिकौषधौ ॥ १५१ ॥
 उपलब्धिर्मतौ प्राप्तौ कालस्कन्धस्तु तिन्दुके ।
 तमाले जीवकद्वै च तीक्ष्णगन्धा वचौषधे ॥ १५२ ॥
 शोभाङ्गने राजिकायां परिव्याधो द्रुमोत्पले ।
 वेतसे महौपधं तु विषाशुण्ठयो रसोनके ॥ १५३ ॥
 ब्रह्मवन्धुर्निन्द्यविमे बान्धवे ब्राह्मणस्य च ।
 समुच्छस्त्रूधैवद्वे पण्डितमन्यदृपयोः ॥ १५४ ॥
 अपाचीनं विपर्यस्तेपागर्थेभिजनः कुले ।
 कुलध्वजे जन्मभूम्यामभिमानस्त्वहकृतौ ॥ १५५ ॥
 हिंसायां प्रणये ज्ञानिवलयो मध्यलम्योः ।
 अवदानमितिवृत्ते खण्डने शुद्धकर्मणि ॥ १५६ ॥
 अधिष्ठानं प्रभावेष्यासने नगरचक्रयोः ।
 अनूचानः साङ्घवेदकोविदे विनयान्विते ॥ १५७ ॥
 अन्वासनं खेहवस्तौ सेवायामनुशोचने ।
 अग्रजन्माग्रजे विप्रेन्तेवासी पुनरन्त्यजे ॥ १५८ ॥
 शिष्यप्रान्तगयोश्चाप्यायोधनं समरे वधे ।
 आराधनं पाकप्राप्तयोः साधने तोषणेषि च ॥ १५९ ॥
 आच्छादनं तु वसने संपिधानेपवारणे ।
 आकलनं परिसंख्याकाङ्क्ष्योर्बन्धनेषि च ॥ १६० ॥
 आतञ्चनं स्याज्जवने प्रीणनप्रतिवापयोः ।
 आवेशनं भूतावेशे प्रवेशे शिल्पवेशमनि ॥ १६१ ॥
 आस्कन्दनं तिरस्कारे संशोषणसमीकयोः ।
 आत्माधीनः भुते प्राणधारे इयाले विदूषके ॥ १६२ ॥

आत्मयोनिः स्मरे वेधस्युद्वर्तनं विलेपने ।
 अपानृत्तावृत्पत्तने स्यादुपासनमासने ॥ १६३ ॥
 शुभूषायां शराभ्यासेष्युपधानं तु गण्डुके ।
 व्रते विशेषे प्रणये स्यादुत्पत्तनमुत्पत्तौ ॥ १६४ ॥
 उत्पत्तावृदयनस्तु वत्सराजे घटोद्भवे ।
 उत्सादनं समुद्देखोद्वर्तनोद्वाहनेष्वय ॥ १६५ ॥
 उद्वाहनं हिसीत्ये स्यादुद्वाहनी वटारके ।
 कपीतना गर्दभाण्डशिरीपाम्रातपिष्ठलाः ॥ १६६ ॥
 कलध्वनिः परभूते पारापतकलापिनोः ।
 कात्यायनो वररुचौ कात्यायनी तु पार्वती ॥ १६७ ॥
 कापायवस्त्रविधवार्धवृद्धमहिलापि च ।
 कामचारी कलविङ्के स्वेच्छाचारिणि कामुके ॥ १६८ ॥
 कारंधमी धातुवादनिरते कांस्यकारिणि ।
 किष्कुपर्वा पोटगले स्यादिक्षुत्त्वचिसारयोः ॥ १६९ ॥
 कुचन्दनं वृक्षभेदे पञ्चाङ्गे रक्तचन्दने ।
 कुम्भयोनिर्दीणेगस्तौ कृष्णवत्मा विधुंतुदे ॥ १७० ॥
 दुराचारे हृताशे च गवादनीन्द्रवाहणी ।
 धासस्थानं गवादीनां गदथितुः शरासने ॥ १७१ ॥
 जल्पाके पुष्पचापे च धनाधनो निरन्तरे ।
 वासवे धातुके मत्तगजे वर्षुकवारिदे ॥ १७२ ॥
 घोपथितुः पिके विप्रे चिरजीवी तु वायसे ।
 अजे च चिवभानुस्तु हृताशनदिनेशयोः ॥ १७३ ॥
 जलाटनः कड्ढखगे जलाटनी जलौकसि ।
 तपोधना तु मुण्डीर्या तपोधनस्तपस्त्रिनि ॥ १७४ ॥
 तपस्त्रिनी पुनर्मासी कटुरोहिणिकापि च ।
 तिक्तपर्वा हिलमोत्तीगुडूचीमधुयष्टिपु ॥ १७५ ॥
 देवसेनेन्द्रकन्यायां सैन्ये दिविपदामपि ।
 नागाञ्जना नागयष्टौ द्विरदस्य च मुहरे ॥ १७६ ॥

निर्यातनं वैरशुद्धौ दाने न्याससमर्पणे ।
 निबुवनं रते कम्पे निर्वासनं तु मारणे ॥ १७७ ॥
 पुरादेश वहिष्कारे निरसनं निसूदने ।
 निष्ठीवने निरासे च निशमनं निशामनम् ॥ १७८ ॥
 निरीक्षणश्रवणयोर्निर्भर्त्सनमलक्तके ।
 खलीकारे प्रजननं प्रगमे योनिजन्मनोः ॥ १७९ ॥
 प्रणिभानमभियोगे समाधानप्रवैश्वायोः ।
 प्रयोजनं कार्यहेत्वोः स्यात्प्रवचनमागमे ॥ १८० ॥
 प्रकृष्टवचने प्रस्फोटनं शूर्पे प्रकाशने ।
 ताडने प्रतिपञ्चस्तु विज्ञातेङ्गीकृतेषि च ॥ १८१ ॥
 प्रतियक्षः संस्कारे स्यादुपग्रहणलिप्सयोः ।
 प्रहसनं तु प्रहासाक्षेपयो रूपकान्तरे ॥ १८२ ॥
 प्रतिमानं प्रतिविष्वे गजदन्तइयान्तरे ।
 प्रसाधनी कङ्कातिकासिद्ध्योः प्रसाधनं पुनः ॥ १८३ ॥
 वेषे प्रचलाकी सर्पे मयूरेरथ पथस्विनी ।
 विभावर्यी गोधेन्वां च पुण्यजनस्तु सज्जने ॥ १८४ ॥
 गुद्यके यातुधाने च पृथग्जनोधमे जडे ।
 पृष्ठवृङ्गी भीमसेने षण्डसैरिमयोरपि ॥ १८५ ॥
 महाधनं महामूल्ये सिल्वकै चारुवाससि ।
 महासेनो महासैन्ये स्कन्देष्यथ महासुनिः ॥ १८६ ॥
 अगस्तिकुस्तुम्बुरुणोर्मालुधानी लताभिदि ।
 मालुधानो मातुलाहौ मातुलानी पुनः शणे ॥ १८७ ॥
 कलापे मातुलपत्न्यां रसायनो विहंगमे ।
 पक्षीन्द्रे रसायनं तु जराव्याधिजिदौषधे ॥ १८८ ॥
 राजादनः पियालद्वौ क्षीरिकायां लिपचके ।
 वर्धमानो वीरजिने स्वस्तिकैरण्डविष्णुषु ॥ १८९ ॥
 प्रश्नभेदे शरवे च विरोचनोग्निसूर्ययोः ।
 प्रह्लादनन्दने चन्द्रे विहेतनं विडम्बने ॥ १९० ॥

हिंसायां मर्दने विस्मापनाख्या कुहके स्मरे ।
 गन्धर्वनगरे चापि विष्वक्सेनो जनार्दने ॥ १९१ ॥
 विष्वक्सेना तु फलिनी विश्राणनं विहायिते ।
 सप्रेषणे परित्यागे विहननं तु पिञ्जने ॥ १९२ ॥
 वधेथ विद्वकर्मार्के मुमिभेदवशिल्पनोः ।
 विद्वकारी विधातस्य कारके घोरदर्शने ॥ १९३ ॥
 विलेपनी स्याद्वाग्वां चारुवेषस्त्वयामपि ।
 वृक्षादनो मधुच्छचे चलपत्तकुठारयोः ॥ १९४ ॥
 वृक्षादनी तु वन्दायां विदार्थी गन्धकौषधे ।
 वृषपर्वा तु शृङ्गारिहरदैत्यकशेषु ॥ १९५ ॥
 वैरोचनो रविसुते छुगते बलिदानवे ।
 इंवेतधामा घनसारे कलानाथाधिकेनयोः ॥ १९६ ॥
 इलेष्मघना तु केतक्यां मह्यामथ समापनम् ।
 परिच्छेदे समाधाने समाप्तिवधयोरपि ॥ १९७ ॥
 संमूर्ढनमभिव्याप्तौ मोहे सनातनोच्युते ।
 पितृणामतिथौ रुद्रवेषसोः शाश्वते स्थिरे ॥ १९८ ॥
 सदादानो गन्धगजे हेरम्बेभ्रमतङ्गजे ।
 संयमनं ब्रते बन्धे संयमनी यमस्य पूः ॥ १९९ ॥
 समादानं समीचीनमहणे नित्यकर्मणि ।
 समापनं वधे क्लिष्टे समाप्तप्राप्तयोरपि ॥ २०० ॥
 संवदनं तु संवादे समालोचे वशीकृतौ ।
 समुत्थानं निदानेभियोगे संवाहनं पुनः ॥ २०१ ॥
 वाहनेङ्गमदने च संप्रयोगी तु कामुके ।
 कलाकेलौ छुप्रयोगे सरोजिनी सरोरुहे ॥ २०२ ॥
 सरोरुहिण्यां कासारे स्तनयित्रुः पयोमुचि ।
 मृत्यौ स्तनिते रोगे च सारसनमुरश्छदे ॥ २०३ ॥
 काङ्क्ष्यां च सामयोनिस्तु सामोत्थे दुहिणे गजे ।
 सामिधेनी समिद्वचोः दुयामुनो जनार्दने ॥ २०४ ॥

वत्सराजे प्रसादेद्विभेदे चाथ सुदर्शनः ।
 विष्णोश्वके सुदर्शन्यमरावत्यां सुदर्शना ॥ २०५ ॥
 आज्ञायामोपधीभिदे मेरुजम्बां सुरीभिदि ।
 सौदामिनी तडिदेदतडितोरप्सरोभिदि ॥ २०६ ॥
 हर्षयितुः सुते स्वर्णेवलेपो गर्वलेपयोः ।
 दूषणेष्यपलापस्तु प्रेमापह्नवयोरथ ॥ २०७ ॥
 उपतापो गदे तापे जलकूप्यन्धुगर्भके ।
 सरस्यां जीवपुष्पं तु इमनके फणिज्जके ॥ २०८ ॥
 नागपुष्पस्तु पुनागे चम्पके नागकेसरे ।
 परिवापो जलस्थाने पर्युमिपरिवारयोः ॥ २०९ ॥
 पिण्डपुष्पं जपायां स्यादशोके सरसीहहे ।
 बहुरूपः स्मरे विष्णौ सरटे धूणके शिवे ॥ २१० ॥
 मेघपुष्पं तु नादेये पिण्डाख्ये सलिलेपि च ।
 विमलापो विहद्योक्तावनर्थकवचस्यपि ॥ २११ ॥
 वृक्खधूपो वृक्खधूपे सिल्वकेथ वृषाकपिः ।
 वासुदेवे शिवेग्नौ च हेमपुष्पं तु चम्पके ॥ २१२ ॥
 अशोकद्रौ जपापुष्पे राजजम्बूस्तु जम्बुभित् ।
 पिण्डखर्जुरवृक्खश्चाप्यवषमस्तु काञ्जने ॥ २१३ ॥
 संरभारम्भयोः स्तम्भे शातकुम्भोश्वमारके ।
 शातकुम्भं तु कनकेभ्यगमः समरेन्तिके ॥ २१४ ॥
 धाते रोधेभ्युपगमेनुपमस्तु मनोरमे ।
 अनुपमा सुप्रतीकस्त्रियामुपगमः पुनः ॥ २१५ ॥
 अङ्गीकारेन्तिकगतावुपकमस्तु विक्रमे ।
 उपधायां तदाद्याचिख्यासाचिकित्सयोरपि ॥ २१६ ॥
 आरम्भेय जलगुलमो जलावतेन्द्रुचत्वरे ।
 कमठे दण्डयामस्तु दिवसे कुम्भजे यमे ॥ २१७ ॥
 प्रबंगमः कपौ मेके पराक्रमस्तु विक्रमे ।
 सामर्थ्ये चाभियोगे च महापद्मः पुनर्निधौ ॥ २१८ ॥

नागसंख्याभिदोर्यात्यामो भुक्तसमुज्ज्ञते ।
 जीर्णे च सार्वभौमस्तु दिग्गजे चक्रवर्तिनि ॥ २१९ ॥
 अनुशयः पथात्तापे दीर्घिष्वपानुवन्धयोः ।
 अन्वाहार्यमभावास्याभ्राद्भिष्टेष्ठ दक्षिणा ॥ २२० ॥
 अवद्यायो हिमे दर्पेष्वपसव्यं तु दक्षिणे ।
 प्रतिकूलेन्तश्याया भूशय्या पितृवनं मृतिः ॥ २२१ ॥
 उपकार्या राजगेहमुपकारोचितापि च ।
 चन्द्रोदयौ शश्युदयोङ्गोचौ चन्द्रोदयौपथौ ॥ २२२ ॥
 जलाशयमुश्चरि स्याज्जलाशयो जलाशये ।
 तण्डुलीयः शाकभेदे विडङ्गतस्ताप्ययोः ॥ २२३ ॥
 तृणशूल्यं मळिकायां केतकीशाखिनः फले ।
 धनंजयो नागभेदे ककुमे देहमारुते ॥ २२४ ॥
 पार्थेन्नौ निरामयस्तु स्यादिदिके गतामये ।
 प्रतिभयं भये भीष्मे प्रतिश्रयः सभौकसोः ॥ २२५ ॥
 परिधायः परिकरे जलस्थाननितम्बयोः ।
 पाञ्चजन्यः पोटगले शङ्खे दामोदरस्य च ॥ २२६ ॥
 पौरुषेयं पुरुषेण कृतेस्य च हिते वधे ।
 समूहे च विकारे च फलोदयो शुलाभयोः ॥ २२७ ॥
 बिलेशयो मूषिकेहौ भागधेयः पुनः करे ।
 दायादे भागधेयं तु भाग्ये महालयः पुनः ॥ २२८ ॥
 तीर्थे विहारपरमात्मनोर्महोदयं पुरे ।
 महोदयः स्वाम्यमुक्तयोर्महामूल्यं महार्घके ॥ २२९ ॥
 पद्मरागमणौ मार्जालीयः शूद्रविडालयोः ।
 शरीरशोधने रौहिणेयो वत्से बुधे बले ॥ २३० ॥
 समुच्छयो वैरोचन्त्योः समुदायो गणे रणे ।
 समुदयस्तूदमेपि संपरायस्तु संयुगे ॥ २३१ ॥
 आपशुत्तरकाले च स्यात्समाहय भावये ।
 पशुभिः पक्षिभिर्द्यूते स्थूलोचयो वरण्डके ॥ २३२ ॥

गजानां मध्यमगते गण्डाइमाकात्स्वर्णयोरपि ।
 हिरण्मयो लोकधातौ सौवर्णेभिमरो वधे ॥ २३३ ॥
 स्वबलात्साध्वसे युद्धवसरो वत्सरे क्षणे ।
 अरुष्करं त्रणकरे भल्हातकफलेपि च ॥ २३४ ॥
 अदवतरो नागभेदे वेसरेनुचरः पुनः ।
 निरुचरे च श्रेष्ठे चावस्करो गूथगुद्ययोः ॥ २३५ ॥
 अभिहारः संगहने चौरिकोद्यमयोरपि ।
 अवहारस्तु युद्धादिविश्रान्तौ प्राहचौरयोः ॥ २३६ ॥
 निमन्त्रणोपनेतव्येलंकारः कङ्गणादिषु ।
 उपमादावकूपारः कूर्मराजसमुद्ययोः ॥ २३७ ॥
 अवतारस्तु नद्यादितीर्थेवतरणेपि च ।
 अभिहोत्रोनले हव्येसिपत्रो नरकान्तरे ॥ २३८ ॥
 कोशकारेधर्चन्द्रस्तु गलहस्तेन्दुखण्डयोः ।
 चन्द्रके बाणभेदे चार्धचन्द्रा त्रिवृताभिदि ॥ २३९ ॥
 आत्मवीरो बलवति दयालपुत्रे विदूषके ।
 आडम्बरस्तु संरम्भे वृंहिते तूर्यनिस्वने ॥ २४० ॥
 इन्दीवरं नीलोत्पलमिन्दीवरा शतावरी ।
 उपकारस्तु लज्जायां व्यवहारोपर्चययोः ॥ २४१ ॥
 उदुम्बरः कुष्ठभेदे देहलयां पण्डके तरौ ॥ २४२ ॥
 उदुम्बरं तान्न उपहरं रहसि संनिधौ ।
 उहन्तुरः कराले स्यादुत्तुङ्गोत्कटदन्तयोः ॥ २४३ ॥
 औदुम्बरो यसे रोगभेदे कर्मकरोन्तके ।
 भृतिजीविनि भृत्ये च कर्मकरी तु बिम्बिका ॥ २४४ ॥
 मूर्खा च कर्णिकारस्तु कृतमाले द्रुमोत्पले ।
 करवीरो हयमारे कृपाणे दैत्यभिद्यपि ॥ २४५ ॥
 करवीरी पुत्रवत्यां सद्रव्यामदितावपि ।
 कलिकारस्तु धूम्याटे पीतमुण्डकरञ्जयोः ॥ २४६ ॥

कर्णपूरः स्याच्छिरीषे नीलोत्पलवतंसयोः ।
 कटभरा प्रसारण्यां गोलायां गजयोषिति ॥ २४७ ॥
 कलम्बिकायां रोहिण्यां वर्षभूमूर्वयोरपि ।
 कालञ्जरो मैरवाद्रच्योर्योगिचकस्य मेलके ॥ २४८ ॥
 कादम्बरं दधिसारे सीधुमद्यप्रभेदयोः ।
 कादम्बरी कोकिलायां वाणीशास्त्रिकयोरपि ॥ २४९ ॥
 कुम्भकारः कुलाले स्यात्कुम्भकारी कुलत्थिका ।
 कृष्णसारः शिशपायां मृगभेदे स्तुहीतरौ ॥ २५० ॥
 गिरिसारः पुनर्लोहे लिङ्गे मलयपर्वते ।
 घनसारस्तु कर्पूरे दक्षिणावर्तपारदे ॥ २५१ ॥
 चर्मकारः पादूकृति चर्मकार्योषधीभिदि ।
 चक्रधरो विष्णुसर्पचक्रिषु प्रामजालिनि ॥ २५२ ॥
 चरान्तरं जड़मे स्यादिङ्गविष्टपयोरपि ।
 चिवाटीरो घण्टाकर्णवलिच्छागास्त्रविन्दुभिः ॥ २५३ ॥
 अद्वितभाले चन्द्रे च तालपत्रं तु कुण्डले ।
 स्यात्तालपत्री रण्डायां तुङ्गभद्रो मदोत्कटे ॥ २५४ ॥
 तुङ्गभद्रा नदीभेदे तुलाधारस्तुलागुणे ।
 वाणिजे तुण्डिकेरी तु कर्पासी विम्बिकापि च ॥ २५५ ॥
 तोयधारो जलधरे सुनिषण्णाख्यभेषजे ।
 दशपुरं पत्तने स्यान्मुस्तायां नीवृदन्तरे ॥ २५६ ॥
 दण्डधारो यमे राजि दण्डयात्रा तु दिग्जये ।
 संयाने वरयात्रायां दिग्म्बरस्तु शंकरे ॥ २५७ ॥
 अन्धकारे क्षणके स्याद्वस्त्ररहितेषि च ।
 तुरोदरः पुनर्यूते शूतकारे पणेषि च ॥ २५८ ॥
 देहयात्रा यमपुरीगमने भोजनेषि च ।
 हैमातुरो जरासंथे हेरम्बेथ धराधरः ॥ २५९ ॥
 कृष्णेद्वौ धाराधरस्तु पयोदकरवालयोः ।
 धाराङ्कुरः शीकरे स्याज्ञासीरे जलदोपले ॥ २६० ॥

धार्तराष्ट्रः कौरवेहै कृष्णास्यांहिसितच्छदे ।
 धुन्धुमारो गृहधूमे नृपभेदेन्द्रगोपयोः ॥ २६१ ॥
 पदालिकेष्वथ धुरंधरो धुर्यै धवद्वुमे ।
 धृतराष्ट्रः खगे सर्पे छुराज्ञि क्षत्रियान्तरे ॥ २६२ ॥
 धृतराष्ट्री हंसपद्मां नभश्वरः खगेम्बुदे ।
 विद्याधरे समीरे च निशाचरस्तु राक्षसे ॥ २६३ ॥
 सर्पे धूके सूगाले च निशाचरी तु पांखुला ।
 निषद्वरः स्मरे पङ्के निषद्वरी पुनर्निशि ॥ २६४ ॥
 नीलाम्बरो बलभद्रे राक्षसे क्रूरलोचने ।
 प्रतीहारो द्वारि द्वास्थे प्रतिकारः समे भटे ॥ २६५ ॥
 प्रतिसरथमूपृष्ठे नियोज्यकरसूत्रयोः ।
 मन्त्रभेदे ब्रणशुद्धावारक्षे मण्डने संजि ॥ २६६ ॥
 * कङ्कणेथ परिकरः पर्यङ्कपरिवारयोः ।
 प्रगाढगात्रिकावन्धे विवेकारम्भयोर्गणे ॥ २६७ ॥
 परिवारः परिजनेसिकोशेथ परंपरः ।
 मृगभेदे प्रपौत्रादौ परंपरान्वये वधे ॥ २६८ ॥
 परिपाटचां परिसरः प्रान्तभूदैवयोर्मृतौ ।
 पक्षचरो यूथभ्रष्टपृथक्वचारिगजे विधौ ॥ २६९ ॥
 पयोधरः कुचे मैघे कोशकारे कशेरणि ।
 नालिकेरे पालटीरस्त्वपव्यापारमन्त्रिणि ॥ २७० ॥
 लोहकांस्ये जरत्पाले पिङ्गाणकहुताशयोः ।
 पारावारः पयोराशौ पारावारं तटद्वये ॥ २७१ ॥
 पारिभद्रौ तु मन्दारनिष्वौ पीताम्बरोच्युते ।
 नटे च पूर्णपालं तु जलादिपूर्णभाजने ॥ २७२ ॥
 वर्धापके बलभद्रस्त्वनन्ते बलशालिनि ।
 बलभद्रा कुमार्या स्याचायमाणौषधावपि ॥ २७३ ॥
 बार्बटीरस्त्रपुण्यामास्त्व्यङ्कुरे गणिकासुते ।
 विन्दुतन्त्रं पुनः शारिफलके चतुरङ्गके ॥ २७४ ॥

महावीरोन्तिमनि परपुष्टे जराटके ।
 ताद्यें कर्के पवौ श्वरे सिंहे मखहुताशने ॥ २७५ ॥
 महामात्रः प्रधाने स्यादारोहकसमृद्धयोः ।
 मणिच्छिद्रा तु मेदायामृषभाख्यौपधावपि ॥ २७६ ॥
 रथकारस्तक्षणि स्यान्माहिष्यात्करणीकुते ।
 रागस्तवं पद्मस्तवे तुलास्तवेपि च कन्तिन् ॥ २७७ ॥
 लम्बोदरः स्यादुद्धमाने प्रमथानां च नायके ।
 लक्ष्मीपुत्रो हये कामे व्यवहारः स्थितौ पणे ॥ २७८ ॥
 द्रुभेदेथ व्यतिकरो व्यसनव्यनिष्ठयोः ।
 वक्रनक्तौ खलशुक्रौ विश्वंभरोच्युतेन्द्रयोः ॥ २७९ ॥
 विश्वंभरा तु मेदिन्यां विभाकरोप्रिसूर्ययोः ।
 विश्वकदुस्तु मृगयाकुकुरे पिशुने ध्वनौ ॥ २८० ॥
 वीरभद्रो वीरणेश्वरमेधाश्वे वीरसत्तमे ।
 वीरतरो वीरश्रेष्ठे शरे वीरतरं पुनः ॥ २८१ ॥
 वीरणे वीतिहास्तु दिवाकरहृताशयोः ।
 शतपन्त्रो दार्ढाष्टे राजकीरमयूरयोः ॥ २८२ ॥
 शतपन्त्रं तु राजीवे संप्रहारो गतौ रणे ।
 सहचरः पुनर्ज्ञिष्टचां वयस्ये प्रतिबन्धके ॥ २८३ ॥
 समाहारस्तु संक्षेप एकत्रकरणेपि च ।
 समुद्रारुप्राहमेदे सेतुबन्धे तिमिंगिले ॥ २८४ ॥
 सालमारस्तरौ हिङ्गौ उकुमारस्तु कोमले ।
 पुण्ड्रेश्वौ स्त्रवधारस्तु शिल्पिभेदे नटेन्द्रयोः ॥ २८५ ॥
 अतिवलः स्यात्प्रबलेतिवला तु वलाभिदि ।
 अक्षमाला त्वक्षसूत्रे वसिष्ठस्य च योविनि ॥ २८६ ॥
 अङ्गपाली परीरम्भे स्यात्कोट्यामुपमातरि ।
 उलूखले गुग्गुलोदूखले कलकलः पुनः ॥ २८७ ॥
 कोलाहले सर्जरसे कन्दरालो जटिङ्गुमे ।
 गर्दभाण्डप्यथ कमण्डल् पर्कटिकुण्डिके ॥ २८८ ॥

कुतूहलं शस्तेऽनुते खतमालो बलाहके ।
 धूमेथ गण्डशैलोद्विच्युतस्थूलाश्मभालयोः ॥ २८९ ॥
 गन्धफली तु प्रियडौ चम्पकस्य च कोरके ।
 जलाञ्चलं तु शेवाले स्वतथ जलनिर्गमे ॥ २९० ॥
 दलामलं पुर्णदमनके मरुवकेपि च ।
 ध्वनिलाला तु वल्लक्ष्यां वेणुकाहलयोरपि ॥ २९१ ॥
 परिमलो विमर्देत्थृद्वगन्धे विमर्दने ।
 पोटगलो नले काशे ज्वरे बहुफलः पुनः ॥ २९२ ॥
 नीपे बहुफला फलगौ भस्मतूलं पुनर्हिमे ।
 ग्रामकूटे पांशुवर्षे भद्रकाल्योषधीभिदि ॥ २९३ ॥
 गन्धोल्यां हरपत्न्यां च महाकालो महेश्वरे ।
 किंपाके गणभेदे च मदकलो मदद्विपे ॥ २९४ ॥
 मदेनाव्यक्तवचने महानीलो मणेभिदि ।
 नागभेदे भूङ्गराजे महाबलो बलीयसि ॥ २९५ ॥
 वायौ महाबलं सीसे महाबला बलाभिदि ।
 मणिमाला हारे स्त्रीणां दशनक्षतभिद्यपि ॥ २९६ ॥
 मुक्ताफलं धनसारे मौक्तिके लवलीफले ।
 मृत्युफलो महाकाले मृत्युफली कदल्यथ ॥ २९७ ॥
 यवफलो मांसिकायां कुटजत्वचिसारयोः ।
 वायुफलं तु जलदोपले शक्रशरासने ॥ २९८ ॥
 वातकेलिः कलालापे षिङ्गानां दन्तलेखने ।
 विचकिलो दमनके महायामथ वृहत्तः ॥ २९९ ॥
 महापोटगले पार्थे सदाफल उदुम्बरे ।
 नालिकेरे स्कन्धफले हस्तिमङ्गः छुरद्विपे ॥ ३०० ॥
 विघ्नेशो हलाहलस्तु हयलालोरगे विषे ।
 ज्येष्ठायां च हरिताली तु दूर्वागगनरेखयोः ॥ ३०१ ॥
 कृपाणलतिकायां चानुभावो भावसूचने ।
 प्रभावे निश्चयेथापह्रवः खेहापलापयोः ॥ ३०२ ॥

अभिषवः क्रतौ मद्यसंधानस्तानयोरपि ।
 आदीनवः पुनर्देवे परिक्लिट्टुरन्तयोः ॥ ३०३ ॥
 उपस्त्रौ राहूत्पातौ कुशीलवस्तु चारणे ।
 प्राचेतसे याचके च जलबिल्वस्तु कर्कटे ॥ ३०४ ॥
 जलचत्वरे पञ्चाङ्गे जीवंजीवः खगान्तरे ।
 दुमभेदे चकोरे च धामार्गवस्तु घोषके ॥ ३०५ ॥
 अपामार्गेष्यथ परिप्लवावाकुलचम्बलौ ।
 पराभवस्तिरस्कारे नाशे पारशबोयसि ॥ ३०६ ॥
 शूद्राणां विश्रतनये तनये च परस्तिवाः ।
 पुटभीवस्तु गर्गयी ताम्रस्य कलशेष्यि च ॥ ३०७ ॥
 बलदेवस्तु कालिन्दीकर्षणे मातरिद्वनि ।
 बलदेवा व्रायमाणा रोहिनाइवो हृताशने ॥ ३०८ ॥
 हरिश्वन्द्रनृपस्तुते सहदेवस्तु पाण्डवे ।
 सहदेवा बलादण्डोत्पलयोः शारिवौषधे ॥ ३०९ ॥
 सहदेवी तु सर्पाक्ष्यामपदेशस्तु कारणे ।
 व्याजे लक्ष्येष्यपम्भंशो भाषाभेदापशब्दयोः ॥ ३१० ॥
 पतने चाभ्याशस्तु वह्नावाश्रयनाशके ।
 उपदेशोवदंशो स्यान्मेहनामययोरपि ॥ ३११ ॥
 उपस्पर्शस्त्वाचमनस्तानयोः स्पर्शमात्रके ।
 खण्डपर्शुः शिवे राहो भार्गवे चूर्णलेपिनि ॥ ३१२ ॥
 खण्डामलकमैपञ्जे जीवितेशः पित्रे यमे ।
 जीवितस्वामिनीवात्वोर्नागपाशस्तु योविताम् ॥ ३१३ ॥
 करणे वह्नास्त्वे च प्रतिष्कशः पुरोगमे ।
 वार्त्ताहरे सहाये च पुरोडाशो हविर्भिदि ॥ ३१४ ॥
 हुतशेषे सोमरसे चमस्यां पिटकस्य च ।
 अम्बरीयो नृपे सूर्ये युधि भ्राद्रकिशोरयोः ॥ ३१५ ॥
 आम्राते खण्डपरशावनुकर्णेनुकर्षणे ।
 रथस्याधो दारणि चानिमिषः द्वुरमत्स्ययोः ॥ ३१६ ॥

अनुतर्षीभिलाषे स्यात्तृष्णचपकयोरपि ।
 अलम्बुषश्छद्देलम्बुषा स्वःपणयोषिति ॥ ३१७ ॥
 गण्डीर्या किंपुरुषस्तु किनरे लोकभिद्यपि ।
 देववृक्षो मन्दारादै गुण्गुलौ विषमच्छदे ॥ ३१८ ॥
 नन्दिघोषो बन्दिघोषे स्यन्दने च किरीटिनः ।
 परिवेषः परिवृतौ परिषौ परिवेषणे ॥ ३१९ ॥
 परिघोषः स्यादवाच्ये निनादे जलदध्वनौ ।
 पलंकषो यातुधाने पलंकषा तु किंशुके ॥ ३२० ॥
 गोक्षुरे गुण्गुलौ लाक्षाराज्ञातुण्डीरिकासु च ।
 भूतवृक्षस्तु शाखोटे स्योनाककलिवृक्षयोः ॥ ३२१ ॥
 महाघोषो महाशब्दे स्यान्महाघोषमापणे ।
 महाघोषा शृङ्गघोषधायं राजवृक्षः पियालके ॥ ३२२ ॥
 उवर्णालुतरौ वातरूषः शक्रशारासने ।
 वातूलोक्तोचयोथापि विशालाक्षो महेश्वरे ॥ ३२३ ॥
 ताहर्ये विशालनेत्रे च वीरवृक्षोर्जुनद्रुमे ।
 भज्ञाते सकटाक्षस्तु कटाक्षिणि धवद्दुमे ॥ ३२४ ॥
 अधिवासः स्यान्निवासे संस्कारे धूपनादिभिः ।
 अवध्वंसस्तु निन्दायां परित्यगेवत्तूर्णने ॥ ३२५ ॥
 कलहंसो राजहंसे कादम्बे नृपसत्तमे ।
 कुम्भीनसत्त्वहौ कुम्भीनसी लवणमातरि ॥ ३२६ ॥
 धनरसोप्सु कर्पूरे सान्द्रे सिद्धरसे द्रवे ।
 मोरटे पीलुपर्ण्यो च चन्द्रहासोसिमालके ॥ ३२७ ॥
 दशभीवकृपाणे च तामरसं तु पड़जे ।
 ताम्रकाञ्चनयोर्दिव्यचक्षुस्त्वन्धे छुलोचने ॥ ३२८ ॥
 शुगन्धभेदे च निःश्रेयसं कल्याणमोक्षयोः ।
 नीलंजसा नदीभेदेप्सरोभेदे तडित्यपि ॥ ३२९ ॥
 पुनर्वसुः स्यान्नक्षत्रे कात्यायनमुनावपि ।
 पौर्णमासो यागभेदे पौर्णमासी तु पूर्णमा ॥ ३३० ॥

मलीमसं पुनः पुष्पकासीसे मलिनायसोः ।
 महारसः पुनरिक्षौ खर्जूरद्वौ कशेशणि ॥ ३३१ ॥
 मधुरसा तु मूर्वायां द्राक्षादुन्धिकयोरपि ।
 राजहंसस्तु कादम्बे कलहंसे नृपोत्तमे ॥ ३३२ ॥
 रासेरसो रससिद्धिवलौ शृङ्गारहासयोः ।
 पष्ठीजागरके रासे गोष्ठचां विश्वावस्तुः पुनः ॥ ३३३ ॥
 निशि गन्धर्वभेदे च विभावसुस्तु भास्करे ।
 हुताशने हारभेदे चन्द्रे इवःश्रेयसं खुखे ॥ ३३४ ॥
 परानन्दे च भट्टे च सर्वरसस्तु धूणके ।
 वायभाण्डेवयहस्तु ज्ञानभेदे गजालिके ॥ ३३५ ॥
 प्रतिब्रन्धे वृटिरोधेष्यभियहस्तु गौरवे ।
 अभियोगेभियहणेवरोहस्तु लतोद्धमे ॥ ३३६ ॥
 तरोरङ्गेवतरणेष्यद्वारोहोद्ववारके ।
 अद्वारोहोद्ववगन्धायामुपप्रहोनुकूलने ॥ ३३७ ॥
 बन्दुपयोगयोश्चोपनाहो वीणानिवन्धने ।
 ब्रणालेपनपिण्डे च गन्धवहो मृगेनिले ॥ ३३८ ॥
 गन्धवहा तु नासायां तमोपहो जिने रवौ ।
 चन्द्रेनौ तनूरुहस्तु पुले गृहति लोम्भि च ॥ ३३९ ॥
 प्रतियहः सैन्यपृष्ठे प्रहभेदे पतद्रहे ।
 क्रियाकारे दानद्रव्ये तद्रहे स्वीकृतावपि ॥ ३४० ॥
 परियहः परिजने पत्न्यां स्वीकारमूलयोः ।
 शापेथ परिवाहोम्बूच्छ्वासे राजार्हवस्तुनि ॥ ३४१ ॥
 परिवर्हः परीवारे पार्थिवोचितवस्तुनि ।
 पितामहः पश्योनौ जनके जनकस्य च ॥ ३४२ ॥
 वरारोहो गजारोहे वरारोहा कटावपि ।
 सर्वसहः सहिष्णौ स्यात्सर्वेसहा पुनः क्षितौ ॥ ३४३ ॥
 ॥ इत्याचार्यं चतुःस्वरकाण्डश्वतुर्थः ॥

स्यादाच्छुरितं हासनखधातविशेषयोः ।
 कक्षावेक्षकः शुद्धान्तपालकोद्यानपालयोः ॥ १ ॥
 इःस्थे षिङ्गे कवौ रङ्गाजीवेथ कटखादकः ।
 खादके काचकलसे सृगालबलिपुष्टयोः ॥ २ ॥
 कृमिकण्टकं चित्रायामुद्भरविडङ्गयोः ।
 स्याद्वोजागरिकं भक्षयकारके मङ्गलेपि च ॥ ३ ॥
 चिलमीलिका खद्योते कण्ठीभिदे तदित्यपि ।
 जलकरङ्गः स्यान्मेघे नालिकेरतरोः फले ॥ ४ ॥
 शङ्खे नवफलिका तु नवे नवरजःस्त्रियाम् ।
 नागवारिको गणिस्थराजे राजेभहस्तिपे ॥ ५ ॥
 चित्रमेखले गरुडेष्यथ स्याद्वयवहारिका ।
 लोकयाविङ्गुदीवर्धनीष्वथ वीहिराजिकः ॥ ६ ॥
 चीनाच्चे कामलिकायामप्यथो शतपर्विका ।
 स्याद्वचादूर्वयोः शीतचम्पकौ दीपतर्पणे ॥ ७ ॥
 हेमपुष्पकश्चम्पके हेमपुष्पिका यूथिका ।
 मलिनमुखस्तु गोलाङ्गुले प्रतेनले खले ॥ ८ ॥
 शीतमयूखः कर्पूरे चन्द्रेथ सर्वतोमुखः ।
 विधावात्मनि रुद्रे च सर्वतोमुखमम्बु खम् ॥ ९ ॥
 कथाप्रसङ्गो वातुले विषस्य च चिकित्सके ।
 नाडीतरंगः काकोले हिण्डके रतहिण्डके ॥ १० ॥
 रतनारीचो मन्मथे शुनि स्त्रीणां च सीत्कृतौ ।
 क्रषभधजः प्रथमजिनेन्द्रे शशिशेखरे ॥ ११ ॥
 मुनिभेषजं त्वगस्तिपथ्यायां लङ्घनेपि च ।
 दशनोच्छिष्टो निःश्वासे चुम्बने दन्तवाससि ॥ १२ ॥
 अवग्रहणं रीढायां रोधनेथावतारणम् ।
 वस्त्राञ्चलार्चने भूतावेशेथ प्रविदारणम् ॥ १३ ॥
 दरणे युधि च परिभाषणं तु प्रजल्पने ।
 नियमे निन्दोपालमोक्तौ चाथो मत्तवारणः ॥ १४ ॥

प्रासादवीथीवरण्डे मत्तहस्तिन्यपाशये ।
 मण्डूकपर्णोरलुकशोणकयोः कपीतने ॥ १५ ॥
 मण्डूकपर्णा मञ्जिष्ठाग्राहयोर्गेऽजिह्वौषधे ।
 स्याद्रोमहर्षणाख्या तु रोमोद्भ्रमे विभीतके ॥ १६ ॥
 वातरायणः क्रकचे सायके शरसंक्रमे ।
 निघ्ययोजननरे चाय्यवलोकितमीक्षिते ॥ १७ ॥
 अवलोकितस्तु बुद्धेपराजितोच्युते हरे ।
 अजितेपराजिता तु दुर्गा इवेता जयन्त्यपि ॥ १८ ॥
 उपभूषित आसन्नमरणे भूषितेषि च ।
 स्याद्भग्नाधिपतिर्वद्वनायके पार्वतीपतौ ॥ १९ ॥
 पृथिवीपतिस्तु भूपे कृतान्तं क्रष्मैषिष्ये ।
 मृग्याभिषिक्तः प्रधाने क्षत्रियक्षितिपालयोः ॥ २० ॥
 यादसांपतिः पाद्यव्योर्वसन्नदूत आम्रके ।
 पिके पञ्चमरागे वसन्नदूत्यतिमुक्तके ॥ २१ ॥
 पाटलायामथ सहस्रपादो यज्ञपूरुषे ।
 कारण्डस्त्रयोर्योजनगन्धा व्यासमातरि ॥ २२ ॥
 कस्तूरीसीतयोधातिसर्जनं वधदानयोः ।
 अपवर्जनं निर्वाणे परित्यागे विहायिते ॥ २३ ॥
 अभिनिष्ठानस्तु वर्णे विसर्गेयानुवासनम् ।
 ज्ञेहने धूपने चान्तावसायी इवपत्रे मुनौ ॥ २४ ॥
 स्यादुपस्पर्शनं ज्ञाने स्पर्शाचमनयोरपि ।
 उपसंपन्नं पर्याप्ते संस्कृतप्राप्तयोर्मृते ॥ २५ ॥
 कलानुनादी चटके चन्द्ररीके कपिञ्जले ।
 गन्धमादनः कप्यद्विभिदोरलिनि गन्धके ॥ २६ ॥
 गन्धमादनी छुरायामथ जायानुजीविनः ।
 बकादिवननटदुःस्थाः स्याद्भूमकेतनोनले ॥ २७ ॥
 प्रहमेदे च प्रतिपादनं बोधनदानयोः ।
 पद्मलाञ्छनो धनदे लोकेशे रविवेधसोः ॥ २८ ॥

पद्मलाञ्छना तारायां सरस्वत्यां श्रियामपि ।
 पीतचन्दनं स्याद्दिद्रायां कदम्भीरजन्मनि ॥ २९ ॥
 महारजनं कुष्ठम्ये स्वर्णेत्रं मधुतद्दनः ।
 भ्रमरे केशवे मृत्युवन्ननः श्रीफले हरे ॥ ३० ॥
 द्रोणकाकेष्यथ वरचन्दनं देवदारुणि ।
 कालेये वरवर्णिन्यङ्गनालाक्षापियङ्गुषु ॥ ३१ ॥
 रोचनायां हरिद्रायामथ स्याच्छकुलादनी ।
 कट्टां मांसीपिचुलिकाजलपिष्पलिकाष्टु च ॥ ३२ ॥
 शालङ्गायनो नन्दवृष्योः स्याच्छैतवाहनः शशी ।
 पार्थेथ सहस्रवेदी चुक्रे सहस्रवेदि तु ॥ ३३ ॥
 हिङ्गौ चामरपुष्टु केतके चूतकाशयोः ।
 गोरक्षजम्बूर्गेऽधूमधान्ये गोरक्षतण्डुले ॥ ३४ ॥
 धूलीकदम्बस्तिनिशो नीपे वरुणपादपे ।
 शृगालजम्बूर्गेऽुम्बे फले च बदरीतरोः ॥ ३५ ॥
 अभ्युपगमः समीपागमने स्वीकृतावपि ।
 नक्षत्रनेमिः शीतांशुरेवत्यौत्तानपादिषु ॥ ३६ ॥
 कालानुसार्यं शैलेये कालीये शिंशपातरौ ।
 अथ स्याहुर्घतालीयं दुर्घाश्रुग्घफेनयोः ॥ ३७ ॥
 वृषाकपायी जीवन्त्यां शतावर्युमयोः श्रियाम् ।
 उत्पलपञ्चं तूत्पलदले स्त्रीणां नखक्षते ॥ ३८ ॥
 कपिलधारा लिदशापगायां तीर्थभिद्यपि ।
 तमालपञ्चं तिलके तापिच्छे पञ्चकेपि च ॥ ३९ ॥
 तालीसपञ्चं तु तामलक्यां तालीसके क्वचित् ।
 पादचत्वरः करके परदोषैकभाषिणि ॥ ४० ॥
 सैकते छगलेऽवत्थद्रुमेत्रं पांसुचामरः ।
 वर्धापके प्रशंसायां दूर्वाञ्जिततटीभुवि ॥ ४१ ॥
 पूरोटै धूलिगुच्छे पीतकावेरं तु कुङ्कुमे ।
 पित्तले वस्त्रोकसारा त्विन्द्रस्य धनदस्य च ॥ ४२ ॥

नलिनीपुर्योर्विप्रतिसारस्त्वनुशये रुषि ।
 कौकृत्ये सर्वतोभद्रस्त्वोकोभित्काव्यचिवयोः ॥ ४३ ॥
 निष्वेत्य सर्वतोभद्रा गम्भार्या नटयोषिति ।
 समभिहारस्त्वाभीक्ष्ये भृशार्थेयासुतीवलः ॥ ४४ ॥
 शौण्डिके यज्वन्युइण्डपालो मत्स्याहिमेदयोः ।
 स्यादेककुण्डलो बलभद्रे किंपुरुषेद्वरे ॥ ४५ ॥
 कृषीटपालस्तु केनिपाते जलनिधावपि ।
 स्यात्पाण्डुकम्बलः इवेतकम्बलप्रावभेदयोः ॥ ४६ ॥
 सुरतताली शिरः स्नग्दूत्योरथाशितभवः ।
 अन्नादौ तृप्तौ च नभथमसञ्चन्द्रमाययोः ॥ ४७ ॥
 चित्रापूरे हिङ्गुनिर्वासो हिङ्गुरसनिम्बयोः ।
 हिरण्यरेता ज्वलने सहस्रकिरणेषि च ॥ ४८ ॥

॥ इत्याचार्य० पञ्चस्वरकाण्डः पञ्चमः ॥

माममहुरिका युद्धशृङ्खोर्मातुलपुत्रकः ।
 धन्तूरकस्य च फले मातुलस्य च नन्दने ॥ १ ॥
 लूतामर्कटकः पुत्रीनवमालिकयोः कपौ ।
 वर्णविलोडकः काव्यच्छायाहत्संधिचौरयोः ॥ २ ॥
 सिन्दूरतिलको हस्ती सिन्दूरतिलकाङ्गना ।
 दोहदलक्षणं गर्भे स्यात्संधौ यौवनस्य च ॥ ३ ॥
 यौवनलक्षणं वक्षोरुहे च लवणिमि च ।
 अर्धपारापतथित्रकण्ठे स्यात्तित्तिरावपि ॥ ४ ॥
 प्रस्तुहमनीयमुपस्थये धौतांशुकद्वये ।
 विष्वक्सेनप्रिया त्रायमाणौषधां अत्यामपि ॥ ५ ॥

॥ इत्याचार्य० पद्मस्वरकाण्डः पष्ठः ॥

अथाव्ययानि वक्ष्यन्ते प्राग्वदेव स्वरक्फमात् ।
 अ स्वल्पार्थेभ्यभावेपि स्यादा स्मरणवाक्ययोः ॥ १ ॥
 आडीषदर्थेभिव्यातौ क्रियायोगेवधावपि ।
 अं स्यादवधृतिस्मृत्योराः संतापप्रकोपयोः ॥ २ ॥
 इ स्यात्क्षेदे प्रकोपोक्तावी क्रोधे दुःखभावने ।
 प्रत्यक्षे संनिधौ चात्यु रोषोच्यामन्त्रणार्थयोः ॥ ३ ॥
 उत्प्राधान्ये प्रकाशे च प्राबल्यास्वास्थशक्तिषु ।
 विभागे बन्धने मोक्षे भावे लाभोर्धकर्मणोः ॥ ४ ॥
 उं प्रश्नेङ्गीकृतौ रोषेष्युं प्रश्ने रोषवाचि च ।
 कृ कुत्सावाक्ययोरे ए हेहैशब्दाविव स्मृतौ ॥ ५ ॥
 आमन्त्रणादानयोरो प्रणवेङ्गीकृतावपि ।
 ओओशब्दौ तु होहौवच्छौ संबोधनेपि च ॥ ६ ॥
 कु पापीयसि कुत्सायामीषदर्थे निवारणे ।
 कं सुखे वारिशिरसोः किं प्रश्ने कुत्सनेपि च ॥ ७ ॥
 चान्योन्यार्थसमाहारान्वाचयेषु समुच्चये ।
 हेतौ पक्षान्तरे तुल्ययोगिताविनियोगयोः ॥ ८ ॥
 पादपूरणेवधृतौ तु विशेषेवधारणे ।
 समुच्चये पादपूर्तौ धिग् निर्मत्सननिन्दयोः ॥ ९ ॥
 नि स्यात्क्षेपे भृशार्थे च नित्यार्थे दानकर्मणि ।
 संनिधानोपरमयोः संशयाभ्यराशिषु ॥ १० ॥
 मोक्षेन्तर्भवेधोभावे बन्धने कौशलेपि च ।
 तु प्रश्नेनुशयेतीतार्थे विकल्पवितर्कयोः ॥ ११ ॥
 नवीषदर्थे साहृदये तद्विरुद्धतदन्ययोः ।
 व्यतिक्रमे स्वरूपार्थे निषेधाभावयोरपि ॥ १२ ॥
 निर्निश्चये क्रान्ताद्यर्थे निःशेषप्रतिषेधयोः ।
 ग्राक् पूर्वस्मिन्प्रभाते दिग्देशकालेष्वनन्तरे ॥ १३ ॥
 अतीतेष्वप्यथ प्र स्याह्नाताद्यर्थप्रकर्षयोः ।
 वा समुच्चय एवार्थ उपमानविकल्पयोः ॥ १४ ॥

वि श्रेष्ठेतीते नानार्थे वै हेतौ पादपूरणे ।
 शं कल्याणे सुखेथ स्वित्परिप्रभवितर्कयोः ॥ १५ ॥
 सं सङ्गार्थे प्रकृष्टार्थे शोभनार्थसमार्थयोः ।
 स्मातीते पादपूर्ती ह संबुद्धौ पादपूरणे ॥ १६ ॥
 हा शुग्दुःखविषादेषु हि हेताववधारणे ।
 विशेषे पादपूर्ती च ही विस्मयविषादयोः ॥ १७ ॥
 दुःखेतौ च हं रोपभाषणेनुनयेपि च ।
 हुं वितर्के परिप्रश्ने स्यान्मनागलपमन्दयोः ॥ १८ ॥
 अङ्गं संबोधने हर्षे पुनर्थे च किंच तु ।
 साकल्यारम्भयोस्तिर्यक् स्यात्तिरथीनवक्रयोः ॥ १९ ॥
 हिरुगमध्ये विनार्थेति प्रकर्थे लङ्घने भृशे ।
 स्तुतावसंप्रति क्षेपेष्यस्तु पीडानिषेधयोः ॥ २० ॥
 असूयायामनुज्ञायामाराहूरसमीपयोः ।
 इति स्वरूपे सांनिध्ये विवक्षानियमे मते ॥ २१ ॥
 हेतौ प्रकारप्रत्यक्षप्रकाशेष्ववधारणे ।
 एवमर्थे समाप्तौ स्यादुत प्रश्नवितर्कयोः ॥ २२ ॥
 समुच्चये विकल्पे च तावद्यावदिवावधौ ।
 कात्स्न्येवधारणे माने प्रतीत्यंभूतभागयोः ॥ २३ ॥
 प्रतिदाने प्रतिनिधौ वीप्सालक्षणयोरपि ।
 पश्चात्प्रतीच्यां चरमे बतामन्वणदेदयोः ॥ २४ ॥
 धृत्यार्थ्यानुकम्पासु यद्व्यश्वितर्कयोः ।
 शाश्वतसहं पुनर्नित्ये सकृत्सहैकवारयोः ॥ २५ ॥
 स्वस्त्याशीः क्षेमपुण्यादौ साक्षात्प्रत्यक्षतुल्ययोः ।
 हन्त दानेनुकम्पायां वाक्यारम्भविषादयोः ॥ २६ ॥
 निधये च प्रमोदे चाप्यथो अथ समुच्चये ।
 मङ्गले संशयारम्भाधिकारानन्तरेषु च ॥ २७ ॥
 अन्वादेशे प्रतिज्ञायां प्रश्नसाकलयोरपि ।
 तथा स्यान्विशये पृष्ठप्रतिवाक्ये समुच्चये ॥ २८ ॥

यथा निदर्शने हौ तूहेशो निर्देशसाम्ययोः ।
 हेतुपपत्तौ च वृथा त्वविधौ स्यादनर्थके ॥ २९ ॥
 अनु लक्षणवीस्त्वंभूतभागेषु संनिधौ ।
 साहृदयायामहीनेषु पश्चादर्थसहार्थयोः ॥ ३० ॥
 नन्वाक्षेपे परिपञ्चे प्रत्यक्षाववधारणे ।
 वाक्यारम्भेष्यनुनयामन्वणानुज्ञयोरपि ॥ ३१ ॥
 नाना विनोभयानेकार्थेषु स्थाने तु कारणे ।
 युक्ते साम्येष्यप स्तेष्येपकृष्टे वर्जने मुदि ॥ ३२ ॥
 विषयेष्ये वियोगे च निर्देशो विकृतावपि ।
 अपि संभावनाशङ्कागर्हणाद्वा समुच्चये ॥ ३३ ॥
 प्रश्ने युक्तपदार्थेषु कामचारक्रियाद्वा च ।
 उपासन्नेधिके हीने साहृदयप्रतियत्नयोः ॥ ३४ ॥
 तद्योगव्याप्तिपूजाद्वा शक्तावारम्भदानयोः ।
 दाक्षिण्याचार्यकरणदोषाख्यानात्ययेषु च ॥ ३५ ॥
 अभि वीप्सालक्षणयोरित्यंभूताभिमुख्ययोः ।
 स्यादमा संनिधानार्थे सहार्थैलं निवारणे ॥ ३६ ॥
 अलंकरणसामर्थ्यपर्याप्तिववधारणे ।
 एवं प्रकारेऽङ्गीकारेवधारणसमत्वयोः ॥ ३७ ॥
 कथं प्रश्ने प्रकारार्थे संभ्रमे संभवेषि च ।
 काममंस्यानुगमे प्रकामेनुमतावपि ॥ ३८ ॥
 किमु संभावनायां विमर्शे जोषं छुक्षे स्तुतौ ।
 मौनलङ्घनयोर्थापि नाम प्राकाश्यकुत्सयोः ॥ ३९ ॥
 संभाव्याभ्युपगमयोरलीके विस्मये क्रुषि ।
 नूनं तर्के निधिते च प्राध्वं नर्मानुकूलयोः ॥ ४० ॥
 भृशं प्रकर्षत्यर्थे च सामि त्वर्थे जुगुस्तिते ।
 अयि प्रश्नेनुनये स्यादये क्रोधविषादयोः ॥ ४१ ॥
 संभ्रमे स्मरणे चान्तरन्ते स्वीकारमध्ययोः ।
 उर्युहरीवदूरी विस्तारेऽङ्गीकृतावपि ॥ ४२ ॥

परामिमुखे प्राधान्ये विमोक्षप्राप्तिलोभ्ययोः ।
 गतिधर्षणहिंसाद्ध भृशार्थे विक्रमेषि च ॥ ४३ ॥
 परि व्याधावुपरमे वर्जने लक्षणाद्विषु ।
 आलिङ्गने च शोके च पूजायां दोषकीर्तने ॥ ४४ ॥
 भूषणे सर्वतोभावे व्याप्तौ निवसनेषि च ।
 पुरा भविष्यदासच्चे चिरातीतप्रवन्धयोः ॥ ४५ ॥
 पुनरप्रथमे भेदे किल संभाव्यवार्तयोः ।
 हेत्वरुच्योरलीके च खलु वीप्सानिषेधयोः ॥ ४६ ॥
 जिज्ञासायामनुनये वाक्यालंकरणेषि च ।
 अवालम्बनविज्ञानवियोगव्याप्तिशुद्धिषु ॥ ४७ ॥
 एवौपम्ये परिभव ईषदर्थेवधारणे ।
 उवा रात्रौ तदन्ते च दोषा निशि निशामुखे ॥ ४८ ॥
 मङ्गु शीत्रे भूशे तत्त्वेतो हेतोरपदेशवत् ।
 निर्देशे पञ्चम्यर्थे चेतो यतश्च विभागवत् ॥ ४९ ॥
 पञ्चम्यर्थे नियमे च तत आदौ कथान्तरे ।
 पञ्चम्यर्थे परिप्रभे तिरोन्तर्धौ तिरश्च च ॥ ५० ॥
 नीचैः स्वैराल्पनीचेषु प्रादुर्नामप्रकाशयोः ।
 पुरोमे प्रथमे च स्थानिम्यथोन्योन्यं रहस्यपि ॥ ५१ ॥
 अहा धिगर्थे शोके च करुणार्थविपादयोः ।
 सह संबन्धसाहृदययौगपद्यसमृद्धिषु ।
 साकल्ये विद्यमाने च हीही विस्मयहास्ययोः ॥ ५३ ॥
 ननुच प्रभे दुष्टोक्तौ सम्यग्वादे स्तुतावपि ।
 अपष्टु चारौ निर्देशे किमुत प्रश्नवादयोः ॥ ५४ ॥
 विकल्पेतिशये चापि पुरस्तात्प्रथमेभ्रतः ।
 पूर्वस्थां च पुरार्थे चाभीक्षणं शीघ्रप्रकर्षयोः ॥ ५५ ॥
 पैनःपुन्ये संतते चावद्यं निधयनित्ययोः ।
 इदानीं सांप्रतं वाक्यालंकारे तदिनं पुनः ॥ ५६ ॥

दिनमध्ये प्रतिदिने सांप्रतं तूचितेधुना ।
 समयानिकषे चान्तर्निकटे चान्तरा पुनः ॥ ५७ ॥
 विनार्थे संनिधौ मध्येभितोभिमुखकास्त्वयोः ।
 समीपोभयतःशीघ्रेष्वप्यतः प्रथमाग्रयोः ॥ ५८ ॥
 अन्तोवयवोत्प्रेक्षापञ्चम्यर्थेषु शासने ।
 पुरोपादययोः पूर्वेषुर्धर्माहप्रभातयोः ॥ ५९ ॥
 अहवेत्यद्वृते खेदेन्तरेणान्तर्विनार्थयोः ।
 अहोवतानुकम्पायां खेदामन्त्रणयोरपि ॥ ६० ॥

॥ इत्याचार्यश्रीहेमचन्द्रविरचितेनेकार्थसंग्रहेनेकार्थशोषः ॥

संपूर्णश्चायमनेकार्थसंग्रहः ॥

॥ मङ्गलं महाश्रीः ॥ शुभं भवतु लेखकपाठकयोः ॥

EXTRACTS FROM THE COMMENTARY.

८० ॥ अहं ॥

परमात्मानमानस्य निजानेकार्थसंयथे ।
 वक्ष्ये दीकामनेकार्थकैरवाकरकौमुदीम् ॥ १ ॥
 विश्वप्रकाशशाखतरभसामरींहमङ्गुणानाम् ।
 व्याडिधनपालभागुरिवाचस्पतियादवादीनाम् ॥ २ ॥
 शास्त्राणि वीक्ष्य शर्तशो धन्वन्तरिनिर्भितं निघट्टु च ।
 लिङ्गानुशासनानि च क्रियतेनेकार्थटीकेयम् ॥ ३ ॥
 लिङ्गानुशासनेस्माभिर्वर्णितो लिङ्गनिर्णयः ।
 अतो न यथितः स्त्रे मन्थगौरवभीरुभिः ॥ ४ ॥
 इह सोप्यज्ञानहेतवे दर्शयिष्यते ।
 गुणशब्दो गुणे पुंसि वाच्यलिङ्गस्तु तद्विति ॥ ५ ॥
 प्राणिजातिध्वनिर्यस्तु पुस्त्रिङ्गः पुंसि दर्शितः ।
 तस्यैव वर्तमानस्य खियां खीलिङ्गंता मता ॥ ६ ॥
 कुत्रापि रूपभेदेन क्वचिच प्रत्ययादिभिः ।
 लिङ्गानां निर्णयो ज्ञेयो विशेषस्त्वभिधास्यते ॥ ७ ॥
 व्युत्पत्तिलिङ्गनिर्णयिर्विषमार्थप्रकाशनम् ।
 प्रायेण इष्टदृष्टान्तो वाच्यमत्र चतुष्टयम् ॥ ८ ॥

अथ यन्थारम्ये सूत्रकारः शिष्टसमयपरिपालनाय प्रत्युहव्युहोपशान्तयेभिषेय-
प्रयोजनसंबन्धप्रतिपादनाय च समुचितेष्टदेवतानमस्कारपूर्वकमुपक्रमते ॥ ध्यात्वाहृ-
त इति सकलार्हत्यागिधारेन सकलकल्याणोदर्कसंपर्कशालिनीमखिलप्रत्युहव्युहोप-
शान्तिमाह । कृत एकार्थशब्दसंदोहस्याभिधानचिन्तामणिनाममालायां संग्रहो येन स
कृतैकार्थशब्दसंदोहसंग्रहः । अनेनैकार्थनेकार्थशब्दकोशयोरेककर्तृत्वमाह । एतच्च कुर्व
इत्यन्तास्मदर्थाविनाभाव्युत्तमपुरुषैकवचनप्रयोगसामर्थ्यलब्धस्याहमित्येतस्य विशेष-
णम् । एकस्वरादिषट्काण्डेति । एकः स्वरो येषां ते एकस्वराः शब्दास्तत्प्रतिपादकं
काण्डमपि एकस्वरं तदादिर्यस्याः सा एकस्वरादिः षणां काण्डानां समाहारः
षट्काण्डी । एकस्वरादिभासौ षट्काण्डी च तया व्यञ्जनस्य बहुत्वेषि स्वरस्यैव
प्राधान्यादेकस्वरं द्विस्वरं विस्वरं चतुःस्वरं पञ्चस्वरं षट्स्वरं चेति वक्ष्यमाणानि
षट्काण्डानि तैरित्यर्थः । सप्तमस्याव्ययकाण्डस्य तु तस्या एव शेषभूतत्वात् । अनेके
हौ बहवो वा प्रत्येकमर्था येषां तेनेकार्था अर्थाच्छब्दास्तेषां संग्रह एकत्र समुच्चयोने-
कार्थसंग्रहस्तम् । एतेनाभीष्टदेवताप्रणिधानपूर्वकं शास्त्रस्याभिषेयं प्रतिपाद्य प्रतिपाद-
कसंबन्धशाभ्यधायि प्रयोजनं च शिष्यावबोधजननं तेन च परोपकारद्वारेण परंपर-
या निःश्रेयससिद्धिर्थेति सामर्थ्यादाक्षिप्यते । नहि प्रेक्षावतां निष्प्रयोजना प्रवृत्तिर्भ-
वति ॥ 1 ॥

अभिषेयस्य परिपाटिविशेषमाह । अत्रेति प्रकान्तानेकार्थशब्दसंग्रहशास्त्रे प्रत्ये-
कमेकस्वरादिकाण्डेषु वक्ष्यमाणानेकार्थशब्दानामादौ पूर्वभागे अकारादीनां हपर्य-
न्तानां वर्णानां क्रमेण कृत्वा प्रत्येकमन्तभागे कादिव्यञ्जनानां क्रम आनुपूर्वी
निवेशनम् । अत्र अकारादिक्रमेणेति वदता अन्तक्रमस्यैव प्राधान्यमुक्तम् । काद्य-
न्तक्रमेणैव हि अत्र शब्दा अभिधास्यन्ते । अकाराद्यादिक्रमस्तु तत्र प्रत्येकं
द्रष्टव्यः । काद्यादिक्रमेषि कादिभ्यः परोकारादिस्वरक्रमोन्तर्गतो द्रष्टव्यः । तथा
पूर्वमुहैश्यस्य शब्दस्य वचनं भणनं पश्चादर्थानां प्रकाशनम् । अभिधीयमानशब्दा-
नुवादपूर्वकमर्थकथनमित्यर्थः । यथा । को ब्रह्मण्यात्मनीत्यादि ॥ 2 ॥

यस्मिन्नशब्दे रूढः संज्ञिरूप एक एवार्थस्तस्यानेकार्थतादर्शनाय यौगिकोप्य-
र्थावश्यं प्रकाशयते । यथा । गीतिश्छन्दसि गाने च । अत्र हि गीतिशब्दश्छ-

न्दसि संज्ञारूपतया रूढो गाने तु क्रियानुगमायौगिकः । यत्र तु शब्देनेकोर्थः संज्ञारूपतया रूढो व्यज्यते तत्र निकार्थतायां परिपूर्णायां यौगिकोर्थो दर्शयते वा न वा । तत्र दर्शयते यथा । त्वष्टके विश्वकृतक्षणोः । अत्र हि त्वष्टशब्दोर्कविश्व-कृतो रूढः । तदिण तु यौगिकः । न दर्शयते यथा । प्रियकस्तु चञ्चरीके० [3, 59] । अत्र हि प्रियकशब्दशञ्चरीकादिपु संज्ञारूपतया रूढ उक्तः । प्रिय एव प्रियक इति तु स्वार्थे के यौगिकतया वल्लभे वर्तमानो नोक्तः ॥ 3 ॥

अस्मिन्नशास्त्रेष्वाण्डस्यैव शब्दस्यानेकार्थता दर्शयते न तु पदभङ्गेन श्लेषच्छायया तस्यानन्त्येन दर्शयितुमशक्यत्वात् । यथा । नाकः स्वः खे इति । अत्राखण्डतया स्वर्गाकाशलक्षणेर्थद्वये नाकशब्द उक्तः । न त्वविद्यमानासुखे तत्र न अको नाक इति पदभङ्गेन वर्तते नाकशब्द इति ॥ 4 ॥

तत्रैकस्त्रं काण्डमारभ्यते । तत्रादौ कान्तः ॥

को० । कायति काम्यते वा कः । क्रचिदिति डः । एषु सप्तस्वर्थेषु पुंसि ॥ कं० । एषु त्रिषु क्लीवम् । दशस्त्रपि यथा । विश्वं कः सुनति प्रकाशयति कः कथैतदन्तं नयेत्कः स्थास्तुर्नुहि को दहत्याभिमतः कः कस्य सख्यं धने । अर्थी कस्य जनः स केन च शुचिः स्यात्कस्य मुख्याङ्गात्ता प्रभेत्र स्फुटमर्थसंयहभूता केनोत्तरं दीयताम् ॥ अथ खान्तः । खं० । अश्वुते खम् । अशोर्द्दिति द्वित् खः । स्वः स्वर्गः संवित्संवेदनं पद्मस्वपि क्लीवम् । स्वर्गे यथा । तस्मिन्गते खं सुकृतोपलध्यम् c. Ra. 18,21 । संवित्सुखयोर्यथा । योगिनः खे निलीयन्ते । व्योमेन्द्रिययोर्यथा । रुद्रा खमार्गम-खिलं बत योवतस्ये ॥ 5 ॥

भून्यविन्दौ यथा । संगुणने खेन च खभेव ॥ खस्तु स्त्रैं यथा । क्रान्तं खेन खुखेन खम् ॥ अथ गान्तः । गौ० । गच्छति गौः । शुगमिभ्यां डोः । दशस्वर्थेषु क्लीपुंसोः । अन्ये तु वागादौ खियां स्वर्गादौ पुंसि पशौ इयोर्जलाक्षणोः क्लीव इत्याहुः । उदके यथा । गावो वहन्ति विमलाः शरदि लवन्त्याम् । हशि यथा । गोजलार्द्धितकपोलतलास्ताः । स्वर्गे यथा । स गोपतिर्वचविघड्नेन । दिशि यथा । गोभ्यः संभूतसद्वितः । पशौ यथा । गावधरन्ति कमलानि सकेसराणि । रदमौ यथा । S. 9 । वचे यथा । गोधातेनैव शैलाः । भूमौ यथा । Ra. 5,26 । इयौ यथा । गोभिः संभिन्नसंनाहः । गिरि यथा । Ra. 2, 59 ॥ 6 ॥

अथ चान्ताः । त्वग्० । त्वचति संवृणोति क्रिप् त्वक् । तनोति वा तनेष्वच् । खियां वल्कले यथा । Ba. VI, 40 । चर्मणि यथा । Ku. 3, 46 । त्वचाख्ये

गन्धद्रव्येषि यथा । एलापञ्चत्वचां वासाः । एषेवार्थेषु त्वचशब्दोकारान्तोप्यस्ति ॥
न्यग्० । न्यज्ञति न्यक् । निजं गभीरं नीचं खर्वं कात्स्न्यं सामस्त्यं तत्र प्रायः
क्रियाविशेषणं शेषयोर्वाच्यलिङ्गः । नीचे यथा । तेषि न बिभ्रति शोभां श्रीमन्तो न्य-
ग्नयन्ति ये गुणिनः ॥ रुक्ष० । रोचनं रोचते वा रुक्ष खियाम् । शोभायां यथा ।
S. 3, 3 । किरणे यथा । An. II, 2 । इच्छायां यथा । धर्मरुचा दानरुचा
भवितव्यं सत्यतत्त्वलक्षिता च ॥ वाग्० । वक्ति उच्यते वा वाक् । दिग्युद्दृढिति
साधुः । खियाम् । द्वयोर्यथा । पट्टीं वा० Sp. 2954 ॥ 7 ॥

अथ जान्तः । जू० । जवते जूः । दिग्युद्दृढिति साधुः । आकाशसरस्त्वत्यां
पिशाच्यां च खियाम् । जवमै वेगवति वाच्यलिङ्गः । पिशाच्यां यथा । जूयोषितः
पितृवनं परितश्चरन्ति ॥ अथ वान्तः । ज्ञः० । जानाति ज्ञः । नाम्युपान्त्यप्रीकृगृजः
कः । विचक्षणे वाच्यलिङ्गः शेषयोः पुंसि । विचक्षणे यथा । Sp. 105 । पद्मासनो
ब्रह्मा । चान्द्रसमायनिर्बुधस्तत्र यथा । चन्द्रार्कजीवज्ञसितार्कवक्त्राः ॥ 8 ॥

अथ तान्तः । सद्विष्ठ० । अस्तीति सन्वाच्यलिङ्गः । विद्यमाने यथा । Bh. S. 11 ।
सत्ये यथा । यदेवार्थक्रियाकारि तदेव परमार्थसत् । प्रशस्ते अर्थिते साधौ च
यथा । निर्मल्लरा एव गुणेषु सन्तः । सत्त्वविदुषोरपि ॥ अथ भान्तौ । भः शुक्रे ।
भाति भः क्वचिदिति डः । यथा । प्रवेशनेनाभिमुखः शुभो भः ॥ भमुडौ । उड्डौ
नक्षत्रे यथा । Bh. St. 22 ॥ भांशौ । भाने भा । मृगयेच्छेत्यड् । अंशौ किरणे
खियां यथा । Su. 1999 ॥ भू० । भवत्यस्याः सर्वमिति भूः । भवादिभ्यो वेति
किप् । कृभूभ्यां किदिति भ्वो भूमिः । खीलिङ्गौ । भूमिरिवेत्युपमानद्वारेण सिद्धत-
योद्देश्यस्य कथनम् । तेन भूमिशब्दस्यापि क्षितिस्थानलक्षणमर्थद्वयं सिद्धम् । एव-
मन्यत्राप्युपमानोपमेयभावोभ्यूद्धः । लाघवार्थं द्विस्वरस्याप्यत्र पाढः । क्षितौ यथा ।
An. I, 18 । भूमिं० Pr. Ch. 22, 72 ॥ 9 ॥

स्थाने यथा । दृष्टिर्विष्टपचन्द्रिका स्तनतटी लक्ष्मीनटीवाद्यभूः । अभूमिर्मातीना-
म्बुजविजितसीमान्तनृपतिः ॥ अथ मान्तौ । मः० । मन्यते भीयते वा मः ।
क्षाचिदिति डः ॥ मा० । लक्ष्म्यां खी यथा । B. H. 67, v. 26 । वारणे नि-
षेधे त्वब्ययं यथा । Sp. 2406 ॥ किं० । किंकोर्डिम् । वाच्यलिङ्गः । क्षेपो
धिक्षारपूर्विका निन्दा तत्र यथा । नो चेद्विकमसंक्रमस्य घटितां रामस्य राज्यश्रियं
हत्तुं को भरतः द्वुर्धरधनुर्बुद्धक्षणे लक्ष्मणे । निन्दायां यथा । मर्त्यः कोपि

समि-मांसनयनो नद्वाङ्गभूर्धातुभिः । प्रभे यथा । Su. 104 । वितके यथा । V. P. 57, 33-34 । अव्ययमपि ॥ 10 ॥

अथ यान्ताः । ज्या० । जिनाति ज्या । क्वचिदिति दः । खियाम् । लमायां यथा । शशास्त्रज्यामपरैरजग्याम् । मौर्यी यथा । Ba. ix, 19 ॥ द्यु० । द्युयते अभिगम्यते द्युः । द्युद्युभ्यामिति द्युः । पुंसि । दिने यथा । An. II, 30 ॥ द्यौ० । द्यूयते द्यौः । द्युगमिभ्यां द्योः । खियाम् । स्वर्णे यथा । Si. 14, 28 । विहायसि गगने यथा । Ra. 2, 75 ॥ अथ रान्ताः । र० । राति रः ॥ रा० । राति द्वुखं रा॒ः । रातेऽङ्ग॑ः । द्वुवर्णधनयोः लीपुंसः । जलदे पुंसि । द्वुवर्णधनयोर्यथा । सार्थे सर्वज्ञकल्याणैर्नित्यं त्यजति तां न रा॒ः ॥ 11 ॥

दूः० । इत्यति दूः । दिद्युद्दृदिति साधुः । कामस्पिणि वाच्यलिङ्गः । स्वर्णे खियां यथा । कदूः स्वकान्तिद्वुतविद्वुतदूः ॥ धू० । धूर्वर्तीति धूः । किपि राष्ट्रगिति वलोपः । खियाम् । यानमुखे यथा । Si. 12, 26 । भारे यथा । Ra. 5, 66 ॥ पूः० । पृष्णाति पूः । गृपृद्विधुर्विभ्यः क्रिप् । खियाम् । शरीरे यथा । अस्यां मत्पुरि संनिधानविधये बद्धादरेण त्वया । नगरे यथा । Si. 3, 32 ॥ श्री० । अश्रुति श्रीः । दिद्युद्दृदिति साधुः । अष्टस्वर्णेषु खियाम् । लक्ष्म्यां यथा । Su. 102 ॥ 12 ॥

शोभायां यथा । Ku. 7, 78 । त्रिवर्गसंपत्तौ समृद्धौ यथा । Ki. 1, 1 । पर्व-सायामपि मृदूः । यथा । हठहतरमठश्रीः श्रीमहीपालदेवः c. Pr. P. 7 ॥ चूः० । अवति चूः खियाम् । चुवः चुर्मेदः ॥ 13 ॥

अथ वान्ताः । वः० । वाति वः । पश्चेमदिगीशो वहणः । अव्यवपक्षे शब्दपरो निर्देशः । तेनाव्ययस्येति सेर्लुब् न भवति । औपम्यमुपमा तत्र यथा । काद-म्बखण्डितदलानि व पङ्कजानि ॥ द्यौ० । दीव्यत्यस्यामिति द्यौः । दिवेऽङ्ग॑व् । खियाम् । स्वर्णे यथा । दिवं यदि प्रार्थयसे वृथा अमः । नमसि यथा । रजः-स्थलात्सैन्यविमर्दपीडा भीतेव भूमिर्दिवमाहरोह ॥ स्वो० । अस्यति स्वः । प्र-ति साधुः । पुंसि । ज्ञातौ यथा । नानिवेद्य मुनेः स्वानां कन्यादाने प्रशस्यते । आत्मनि यथा । हहि स्वभवलोकवन् ॥ स्वं० । निजे त्रिषु यथा । स्व एव वेषः परि० c. Ku. 7, 81 । स्वामेव मूर्ति प्रविवेश देवः । स्वान्वेव० M. Ch. I, 42 । धने पुंडीवः । यथा । प्रभूताः स्वा न दीवन्ते ॥ सर्वस्वमपि चेहत्तं मणिके ब्राह्मणे ध्रुवे । काकिण्यपि श्रोत्रियाय न समं स्यात्कलेन तत् ॥ गौडस्तु स्वो शातावात्मनि छीव इत्याह । स्वरूपेषि ॥ 14 ॥

अथ शान्तौ । दृग्० । पद्यति दर्शनं दृश्यतेनया वा इक् किप् । चतुर्ष्वर्थेषु ।
 द्रष्टरि वाच्यलिङ्गः । यथा । भवन्ति सूक्ष्मार्थदृशः कवीन्द्राः । दर्शने धियामहिण
 च खीलिङ्गः । दर्शनाक्षोर्यथा । कार्म पह्लवयन्ति लोचनदृशा यूना कुरुङ्गीदृशः ।
 अत्रैको दृक्शब्दे दर्शने द्वितीयस्त्वक्षिण । मतौ यथा । मिथ्यादृशां युगान्तार्कः
 सुदृशामसृताङ्गनम् ॥ विट्० । वेशनं विशति वा विट् किप् । प्रवेशे खियां
 नृवैश्ययोः पुंसि । नरि यथा । B. H. 68, v. 32 । वैद्ये यथा । ब्राह्मणक्षत्रिय-
 विट्शूद्राः । प्रजाविष्ठयोरपि । प्रजायां यथा । त्रीणि आङ्गे षष्ठित्राणि दैहित्रो
 विट्पतिस्तिलाः [c. M. 3, 235] अत्र हि विट्पतिर्विशो दुहितुः पतिर्जीमाता
 उच्यते । विष्ठायां यथा । मयूरपारापतयोः कुकुटस्य तथा विशाम् ॥ अथ शान्तौ ।
 तृट्० । तर्षणं तृट् किप् । मृगयेच्छेति निपातनातृष्णा । घञि तर्षः । एते त्रयोपि
 लिप्सायां पिपासायां च । तृट्तृष्णाशब्दौ खियां तर्षः पुंसि । लाघवार्थं द्विस्वरयोर-
 व्येकस्वरकाण्डे पाठः । एवमन्यत्राप्यभ्यूह्यम् । लिप्सायां यथा । Si. 13,46 ।
 तर्षप्रकर्षेण धनं चकर्ष । पिपासायां यथा । तृषा० Sp. 2596 । अन्यास्ता०
 Su. 653 । तर्षेम्बु क्षुधि भोजनं पथि रथः शय्या श्रमे नौर्जले ॥ 15 ॥

त्विट्० । त्वेषणं त्वेषन्त्यनया वा क्रुत्संपदादित्वात्किप् । खियाम् । शोभायां
 यथा । शशित्विषा पोषितहर्षसंफहा तदाननेनानपद्मपङ्गः । रुचौ दीपौ यथा ।
 Si. 1, 21 ॥ अथ सान्तौ । भा० । भासते भा० पुंखीलिङ्गः । द्वयोर्थेथा ।
 Bh. S. 11 ॥ मा० । माति मा० । असित्वस् । पुंसि । द्वयोर्वथा । उदयति
 विततांगुः पौर्णमासीसुधांगुः । अत्र हि पूर्णो माशन्द्रो मासो वास्यामिति पूर्णमा-
 सोणित्यग्नि पौर्णमासी ॥ 16 ॥

इत्याचार्यश्रीहेमचन्द्रविरचितायामनेकार्थकैरवाकरकौमुदीत्यमिथ्यानयां स्वोप-
 जानेकार्थसंग्रहटीकायामेकस्वरसंग्रहकाण्डः प्रथमः समाप्तः ॥

अथ द्वितीयं द्विस्वरकाण्डमारभ्यते । तत्रादै कान्ताः ॥ [अर्क] स्फटिके ।
 Si. 4, 58 । ताम्रे । चन्द्रार्के लेपयेत्तेन । स्त्रे० [Si. 11, 44] विडौजसि ।
 वितर्क्यतेर्कसंर्पकः पौलोम्या रोमर्हषतः ॥ [अक] द्वयोः । अकं पिनाकी भवतश्चि-
 न्तु ॥ [अङ्ग] भूषयाम् । कङ्गणाङ्गभुजा भान्ति जितानङ्ग तवाङ्गनाः । ल-
 क्षमणि । Ku. 1, 3 ॥ 1 ॥

वित्राजौ कौतुकसंग्रामे । प्रौढाहङ्कृतिरभ्युदेति तमसां भाराङ्गमङ्गः शशी ।

स्थान एकादिगणनान्यासे । अयमेव जगज्जन्मस्थितिसंहारकारणम् । इति यस्य कपर्देन्दुरेकाङ्गमिव शंसति ॥ अन्तिके । Ra. 2, 38 । आगसि । परःशतैर-द्विंतमङ्गपङ्क्षैः ॥ [एक] अन्यस्मिन् । एके मृगाङ्गमृगमादिवराहमन्ये । केवले । Sp. 6621 । श्रेष्ठे । B. H. 68 v. 30 । संख्यायाम् । एको जयति सहृत्तः किं पुनर्द्वी प्रसंहतौ c. Su. 1537 ॥ [कल्क] अघदम्भपापिषु । मुनिर्वने वल्कल-वानकल्कः । कषायचूर्णयोरपि । कषाये । दाढिमपञ्चाङ्गकल्कसंसिद्धैः । चूर्णे । Ku. 7, 9 ॥ 2 ॥

[कर्क] कर्केतनो मणिभेदः ॥ [काकः] पीडसर्पा पङ्कुः । शिरोवक्षालनं कड्डेसिका । द्विके । Sp. 2161 ॥ 4 ॥

[काकम्] रतवन्धे । काकं नाकमिवेच्छति स्मरपरः ॥ 5 ॥

[छेक] विद्वधे । Ba. III, 23 । विश्वस्तमृगनीडजयोः । प्रायो न विभ्यति चेकाः कृतैस्तालशतैरपि ॥ 7 ॥

[ठङ्क] अष्टस्वपि पुंक्षीवः । गौडस्तु जह्नायां खी पुमान् खड्कोशे पाषाणदारणे खनिवे ठङ्कणे नीलकपित्ये ठङ्कमवियामित्याह । अदमदारणे । Ra. 12, 80 । मानान्तरे । यज्ञाटकं हाटकटङ्ककोटिः । ठङ्कणे । सूतठङ्ककनकेन्दुहेमभिः । शोभायामपि यथा । सटङ्कं तारुण्यं मृगशिशुदृशः पुष्यति रतिम् ॥ 8 ॥

[तर्क] विरक्तः संशयस्तत्र यथा । तर्काकुलो भानुरुदेति मन्दम् । ऊहोनुमानव्याप्तिनिश्चायकं प्रमाणं तत्र यथा । M. St. 5 । तर्कप्रतिपादकं शाखमपि तर्कः । यथा । यस्तर्ककर्कशविचारपदप्रचारः । कर्मविशेषः क्रियाविशेष उपहास इति वावत् ॥ [त्रिका] कूपस्य नेमिः कूपस्थान्ते रज्ज्वादिभारणार्थं उपर्याहारु यथा । त्रिकाक्रेकारस्त्रितः ॥ [त्रिकम्] पृष्ठाधरे । Si. 12, 10 ॥ 9 ॥

[तोक] संताने । H. 530 । सुते । व्याकरणे शकटस्य च तोकम् Bh. Pa. 3, 3, 1 ॥ [द्विक] काके । उपद्रवन्ति पिशुना उत्तानामिव द्विकाः ॥ [न्यङ्कु] मुनिर्कृत्यशृङ्काख्यः । द्वयोः । संचरन्त्याश्रमे न्यङ्कोर्निःशङ्कं न्यङ्कवः सदा ॥ [नाक] स्वः स्वर्गः खमाकाशं पुंक्षीवः । स्वर्गे । Da. 5, 50 । खे । नाकमन्दाकिनीव सा ॥ 10 ॥

[नाकु] बल्मीके । पृदाकुर्नाकुमध्यगः ॥ [निष्क] हेमि । नार्यो निष्कप-रिष्कृताः । वक्षोविभूषणे । Ku. 2, 49 । आकर्षेति ॥ 11 ॥

[पङ्क] अवे । कलिकलङ्गपङ्कच्छिदे ॥ [पाक] पचने । Su. 3387 ।

शिशौ । उद्धीनं पिकपाकमाकुलरघा काकावली बाधते । दैत्ये । Si. 14, 36 ॥
 [बक] शिवपिया मल्ही शिवमल्ही बकपुष्पं यथा । बकं धेण सधचूरं सुमना
 पाढ़ला तथा । पद्ममुत्पलगोस्थर्यमष्टौ पुष्पाणि शंकरे ॥ 12 ॥

[भूक] छिद्रे । भूभूकविहितौकसः ॥ [भेक] मेघे । भेकाश्छेकाः कैकिके-
 काक्रियाद्भु । मण्डूके । Su. 843 । भीरौ वाच्यलिङ्गः । यथा । भेकाः कैकारवैः
 पान्थाः ॥ [मुष्क] मांसले वाच्यलिङ्गः । तस्करमासलयोर्यथा । निष्कं मुष्ण-
 न्त्येव मुष्कास्तुरुष्काः । अण्डे । H. Y. 3, 110 ॥ 13 ॥

[मूक] दैत्यो यः स्फुकररूपोर्जुनेन हतः । अवार्दीनयोर्वाच्यलिङ्गः । तयो-
 र्यथा ॥ Si. 2, 25 ॥ [रङ्ग] कृपणे । M. M. 174, 1 ॥ [राका] पूर्णेन्दुर्या
 पूर्णिमा तस्यां दृष्टरजःकन्यायां च । राकाकान्त किमुच्यसे निरसितुं कस्ते कलङ्कं
 क्षमः ॥ 14 ॥

[रेक] हीने वाच्यलिङ्गः । शङ्कायाम् । रेकातिरेकाकुलमस्य चेतः । विरेके ।
 हरीतकीं रेककरीं गृणन्ति ॥ [रोकम्] क्रीयते येन तत्क्रयणं दीनारादि । चरे
 वाच्यलिङ्गः । क्रयणमेदे नावि च । रोकालोकिनि नाविके । बिले । विशन्ति रोकेषु
 भयातिरेकात् ॥ 15 ॥

[रोकः] यथा । कोकः सशोको हि शशाङ्करैकैः ॥ [लङ्ग] शाखायाम् ।
 लङ्गालंकारिणः खगाः । कुलटायाम् । लङ्गालं कामिनो हर्तुम् । पुर्याम् ।
 Ba. I, 36 ॥ [लोक] जने । Ba. 14, 61 ॥ [वल्क] शल्क] शकले
 खण्डे । उल्कावल्कविलोकनम् । लवङ्गशल्कैर्लवलीचिमिश्रैः ॥ त्वचि । शुचिव-
 लकवीत ॥ Ki. 6, 31 । ययौ तपस्वी तरुशल्कवासाः ॥ 16 ॥

[शक] इयोः । निर्नीराण्याश्रयन्ते त्वयि सरवि शका मारवाणि स्थलानि ॥
 [शङ्कु] संख्यायां चतुर्दशाङ्के खीपुंसः । यथा । शङ्कुं सरितां पर्ति ततस्त्वन्त्यम् ।
 शेषेषु पुंसि । शंभौ । मुष्णन्ति शङ्कुपुरतो निधाय ॥ 17 ॥

अखमेदे । शङ्काकरः शङ्कुकरो नराणाम् । मेह्रे । न्यङ्गुः शङ्कुस्तु गन्धेन ॥
 [शाक] श्वीपे । Nai. 11, 37 । नृपे । शाकं शशाक नहि पाकरिपुर्विजतुम् । दुमे ।
 Nai. 11, 38 ॥ [शुकः] कीरे । Su. 2030 ॥ 18 ॥

[शुकम्] त्रयोपि वनस्पतयः ॥ [शुल्क] जामातुर्बन्धको विवाहाय व-
 राहाण्यं धनं यदजयः । शुल्को धडे विवाहाय वराङ्गाले धनेपि च । तत्र यथा ।
 An. III, 49 ॥ 19 ॥

[शूकः] अनुकोशः कृपा किंशार्थर्धान्यादेः शीर्षं इयोर्यथा । विभ्राणस्याप्य-
तिमधुरातां क्षुद्यमानस्य हौमैः सद्यः पुंसो भवति कलमस्येव निः शूकभावः ॥ अभिष्ठवो
मद्यसंधानं शुद्धा नवोद्दिन्नप्रसवकोशी ॥ [शूका] हस्तेखो इष्टासस्तत्र यथा ।
इद्वा भोज्यगता युक्ताः शूका केषां न जायते ॥ 20 ॥

[शौक] शुकानां समूहे । कुबलयदलनीलं शौकमालोकयन्ति । खीणां कर-
णान्तरे । वेद्या एव हि निः शङ्कं शौकं स्वौकसि कुर्वते ॥ [सूक] शृगालवक-
निरयेष्वपि सूकेति आयुषभेदेषि ॥ [स्तोक] इयोः । स्तोकः स्तोकमपि स्तौति
वारि वारिपरोज्जितम् ॥ 21 ॥

अथ खान्ताः ॥ [नखः] करजे । Si. 11,34 । पण्डे । नखः सुखपराङ्गुखः ॥

[न्युड़] अन्तिप्रिये मनोशे । दिव्यत्वव्यभिचारमेति न सखे न्युडेयमस्याकृतिः ॥ 22 ॥

[पुड़] मङ्गलाचारे । वधुवरं पुडिनमङ्गनभिः ॥ [प्रेड़] चतुर्वर्षेषु ।
एषा प्रीणयते विशेषविदुषां प्रेडा न केषां मनः ॥ 23 ॥

[मुख] उपाये । Si. 1,50 । प्रारम्भे K. Pr. 61, 6 । अष्टे । स्याच्छैश्ववे
मातृमुखस्तारुण्ये तरुणीमुखः । वृद्धभावे सुतमुखो मूर्खो नात्ममुखः कचित् ॥
निःसरणे । रथ्यामुखे प्रेडूति जीवितेशे । आस्ये । Pa. 3488 ॥ [रेखा] अल्पके ।
Ra. 1, 17 । छद्मनि । Ba. 1, 16 । आभेगे । आसीत्तस्या वदनकमले कापि
लावर्णरेखा । उहेखे । चित्रेषि ताहशी रेखा याहशी कर्तुराकृतिः ॥ 24 ॥

[लेखः] लेख्ये । Si. 7, 39 । दैवते । सलेखवर्गस्य विमुद्रमाननम् ॥ [लेखा]
राजी रेखा पङ्कित्वा । तत्र रेखायां यथा । अभिनवमदलेखाद्यामगण्डस्थलानाम् ।
पङ्क्ते यथा । Si. 4, 65 । लिपौ । दिवसगणनलेखाभूषिता भित्तिरेषा c. Su. 1764 ।
चन्द्रांशाभोगयोरपि यथा । लेखया° Ki. 9, 22 । वधू° Ra. 7, 24 ॥ [वीड़]
गतिभेदे नर्तने च । यात्रानेहसि यस्य दिग्विजयिनः काम्बोजवाहावलीवीड़ोक्तेख-
विकासिनि क्षितिरजः पुञ्जे वियच्छृङ्खलि c. I. St. 15, 296 ॥ 25 ॥

[शङ्कु] वलयदिनांशनागमेदेष्वपि । वलये । शङ्कुर्भूषितवाहुवस्त्रियुगले । दि-
नांशे । शङ्कुमात्रशोषेह्नि । नामगमेदे । शङ्कुकलम् ॥ [शाखा] दुमांशे । M. N.
(1878) vi, 16 । वेदांशे । An. III, 15 । पक्षान्तरे संततिविशेषे । अलंकरोत्येष
मदीयशाखाम् । अन्तिके । दुखाय शाखानगरं न कस्य ॥ हस्तांशाद्वारांशपादां-
शेष्वपि । क्रमेण यथा । पञ्चशाखेन पाणिना । अवति युवतिरेषा द्वारशाखावल-
ग्ना । मुकुटमणिरस्मिन्नितशाखाम् चरणयोर्युगलम् ॥ 26 ॥

[शिखा] अग्रमात्रे । आरुः स द्वपवपर्वतशिखाम् । चूडायाम् । Ba. I, 36 ।
केकिचूडायाम् । Me. 101 । प्रधाने । सा शिखाखिलयोषिताम् । ज्वालायाम् ।
Sp. 2497 । शिफा कन्दः । यथा । शिखेऽद्वानां कदलीलतानाम् । शाखायाम् ।
विटपिनां वातावधूताः शिखाः । वृणौ । खेदं सखे सितमयूखशिखाः कषन्ति ॥27॥

[सखि] सहाये । Ra. 14, 87 । मित्रे । K. Pr. 183,6 ॥ [सुखम्]
द्वयोः । ऋते धर्मात्कुतः सुखम् ॥ अथ गान्ताः ॥ [अग् । नग्] तहशैल-
योर्यथा । अगशिखरनिषणाः पन्निणस्ते निपेतुः । नवनग° Si. 4,65 ॥ 28 ॥

[अङ्ग] अन्तिके । गङ्गाङ्गेषु नगास्तरंगस्तुभगच्छायाः ङ्गम छिन्दते । गत्रे ।
Ku. 3, 23 । उपसर्जनभूतेप्रधाने । अङ्गिनोननुसंधानमङ्गस्याप्यतिविस्तृतिः c.K.
Pr. VII, 14. 13 । अभ्युपाये । सर्वाङ्गमाराधितशंकरस्य । प्रतीकेवयवे ।
अङ्गानि त्वमनङ्गतापत्रिभुराणयेहेहि निर्वापय ॥ 29 ॥

नीवृद्धिशेषे । B. H. 66 v. 13 ॥ [इङ्ग] ज्ञानिङ्गितयोः । इङ्गो न ज्ञायते
मुनेः । अङ्गुतजङ्गमयोः । तीर्थमिङ्गं गुरोरङ्गम् । जगत्यपि यथा । इङ्गमङ्ग सफली-
कृतं त्वया ॥ [खग] अर्कयहेषेषु । खगमयूखविभूषितमध्वरम् । पक्षिशरयोः ।
खगपीतास्तजो योधाः ॥ 30 ॥

[खङ्ग] असौ खङ्गिगृङ्गे च । इरं खङ्गिभिराऽ Su. 2569 । गण्डके ।
Ra. 9,62 ॥ [टङ्ग] खनित्रे । टङ्गैर्भङ्गं भूमिभागं नयन्ति ॥ [त्याग]
द्वयोः । K. Pr. 313, 4. 5 ॥ 31 ॥

[दुर्ग] वाच्यलिङ्गः । यथा । Si. 1, 45 ॥ [दुर्गा] नीलिका शैवालम् ॥
वैजयन्ती तु—दुर्गो राष्ट्रे वने दुर्गं दुर्गमे नरके पुरे । इत्याह ॥ [नागः] दशस्व-
र्थेषु । मतङ्गजे सर्पे च । Si. 5, 45 ॥ 32 ॥

उत्तरपहस्थितः श्रेष्ठे । गोनार्गैर्नगवन्तुङ्गः ॥ 33 ॥

[नागम्] रङ्गं त्रुपु सीसपच्चं सीसकं तयोर्यथा । नागेन नागरगेण नागबी-
जेन द्वन्दवि । कुरु स्वर्णमयीं पृथ्वीं सशैलवनकाननाम् ॥ खीबन्धः खीणां कर-
णविशेषः । यथा । विनिर्मातुं त्वया नागं नागन्तव्यं गृहे मम ॥ [पिङ्गा] हिङ्गु-
नाल्योषधिः । गोरोचना मन्त्रोपकरणद्रव्यम् । उमा अतसी ॥ 34 ॥

[पिङ्गम्] पिशङ्गे वाच्यलिङ्गः । यथा । Si. 4, 31 ॥ [पूर्ग] पुंसि । पूर्ग
क्रमुकवृन्दयोरित्यजयः । पुंनपुंसकयोः पूरगमिति व्याढिः । क्रमुके । Ra. 6, 64 ।

संवे । केसरी निष्टुरक्षिप्तमृगपूर्गो ॥ Si. 2, 53 ॥ [फलगु] काकोदुम्बरिकायां
खियां पुंसि मङ्गः ॥ 35 ॥

[भग] अर्के । भगगभस्तिनिरस्ततमस्ततिः । ज्ञानादिषु इदशब्द ।
Ra. 8, 80 ॥ 36 ॥

[भङ्गः] तरंगे । उच्चुङ्गर्गाङ्गभङ्गैर्घयिति विदधते पुण्यमङ्गं नताङ्गयः । भेदे ।
Sp. 4746 । रुग्विशेषे । भङ्गेन भज्यमानेन्द्रे कुर्युरभङ्गमङ्गिनः । पराजये ।
Ra. 7, 51 । कौटिल्ये । Si. 7 । भये । संसारभङ्गेन विमुक्तसङ्गः । विच्छित्तौ ।
An. II, 65 ॥ 37 ॥

[भङ्गिः] भक्तौ विच्छित्तौ । K. Pr. 222, 2 । वीच्याम् । Me. 60 ॥ [भाग]
रूपार्धके । भागोप्यभागेन न जातु लभ्यते ॥ [भृङ्गः] विङ्गो विटः । यथा ।
पण्याङ्गना भृङ्गवृता भ्रमन्ति ॥ 38 ॥

षट्पदे । Pa. 823 ॥ [भृगु] सानुः प्रस्थं प्रपातस्तीर्थं तयोर्यथा । Si. 4, 23 ।
जमदमौ । Ba. II, 25 । रुद्रे । भृगुशिष्यः शिष्यते स कथम् ॥ 39 ॥

[भोग] अहिकायफणयोः । Ra. 10, 7 । शेषेषु षट्सु । दिशति विपुल-
भोगाङ्गशौरिरभ्यङ्गयोगात् ॥ [मार्ग] मृगमदे । शिलातले मार्गसुगन्धिनि स्थि-
तम् । सौम्यर्क्षे मृगशिरसि । मार्गे विधेयं वपनं शिशुनाम् । अन्वेषणे पथि च ।
मार्गस्य मार्गं कुरुते मृगाक्षी ॥ 40 ॥

[मृगः] कुरङ्गे । Si. 2, 53 । गजान्तरे । Si. 16, 10 । पशौ । Ki. 6, 34 ॥
[मृगी] यथा । सप्तडङ्गुलयोनौ तु नायिकायां भवेन्मृगी ॥ 41 ॥

[युग] हस्तचतुष्पके । त्रिचरेण्यगमात्रहक् ॥ सर्वत्र हीवे । वैजयन्ती तु ।
युगोत्ती स्यन्दनायङ्गे हीवं युगमे कृतादिके ॥ [योग] विस्तर्यधातिनि । योगं
स्वप्रेषि नेच्छन्ति ॥ 42 ॥

अलब्धलभे । An. II, 41 । संगत्यां संदलेषे । Ra. 1, 46 । कार्मणे ।
योगं जानासि किं तन्वि येनायं किंकरो जनः । ध्याने धने च । अनेन योगेन
समिहतेजाः । युक्तिर्योजनं यथा । यदि भवति दैवयोगाच्चित्रा पश्ची च मङ्गलदिनं
च । वपुःस्यैवैप्रयोगो रसायनं यथा । योगेन जग्मुः पलितानि यस्य । संनाहे कवचे ।
विरचितदृढयोगं योधमायोधनादौ । भेषजे । योगेन रोगान्स भिषमिहन्ति ॥ 43 ॥

उपाये सामदानादौ । गृहन्ति दुर्गाणि नृपा हि योगैः ॥ [रङ्गः] वृत्तभुवि ।
अनङ्गरङ्गप्रतिमं तदङ्गम् । युद्धभुवि । समजानि रणरङ्गे यस्य वक्षोभिष्ठातैर्दलित-

रहनदण्डः स्वः करेणुः करेणुः ॥ [रङ्गम्] यथा । रङ्गस्यात्र पलान्यष्टौ ॥ [राग] लोहितादिषु । Sp. 3777 ॥ 44 ॥

गान्धारादौ । मालवकैश्चिकीमुख्यग्रामरागपवित्रितः । क्लेशा अविद्यादयः । यदाह । Y. S. 2, 3 । आदिशब्दाद्विषयाभिलाषादि तत्र यथा । न केवलं राग-मुक्तं वीतराग मनस्तव । अनुरागे । S. K. 49, 5 । मत्सरे । मलिनात्मनातिरागः प्रकटीकृत एव कोकिलखलेन । जलदानामभ्युच्चितिसमये वाचंयमीभवता ॥ सङ्ग-पानकयोरपि यथा । रागः प्रतिष्ठां हृदये करोति । तर्षप्रकर्षं गत एष रागात् । [त-र्षोपकर्षं रागेण गमितः Mkh.] ॥ [लङ्ग] द्वयोः । लङ्गेन लङ्गं कुरुते न लिङ्गी ॥ [लिङ्ग] चिह्ने । Ra. 7, 27 ॥ 45 ॥

सांख्योक्तायाः प्रकृतेः कार्यभूता विकृतिः । यथा । लिङ्गालिङ्गमिवानुरूपत्रितं पुत्रं स लेखे मुनिः ॥ [वङ्गः] जनपदान्तरे पुंभूम्नि यथा । Ra. 4, 36 ॥ 46 ॥ [वङ्गम्] द्वयोः । वङ्गपञ्चरचनाविचित्रिते ॥ [वल्गु] मनोज्ञे । Si. 5, 29 ॥ [व्यङ्ग] हीनाङ्गे । Si. 11, 63 ॥ [वेगः] रथे । Ku. 2, 25 । प्रवाहे । वाष्पो वाहीकनारीणां वेगवाही कपोलयोः ॥ 47 ॥

रेतसि । न तीव्रवेगोभिमतोङ्गनानाम् ॥ मलोत्सर्गे प्रभावे शृङ्गारभावेषि ॥ [शारङ्गम्] विष्णुधनुषि । Si. 3, 20 । धनुर्मात्रे । Ra. 4, 62 ॥ [नृङ्गम्] चिह्ने । शृङ्गारशृङ्गं यदपाङ्गभङ्गः । विषाणे । Ku. 8, 36 ॥ 48 ॥

क्रीडाम्बुद्यन्ते । Si. 8, 30 । शिखरे । Me. 14 । प्रभुत्वोत्कर्षयोः । शृङ्गा-रूढविभूतयः । सानौ । कनकशिखरिशृङ्गे योभिषिक्तोतितुङ्गे ॥ [शृङ्गी] स्वर्ण-विशेषोलंकारमकरिका ॥ 49 ॥

[सर्ग] त्वागे निर्मोक्षे । छवृष्टिसर्गादिव सस्यसंपदः । स्वभावे । सर्ग एव भवतामविक्रियः । उत्साहे । संनशते योधसर्गं निरीक्ष्य । निश्चये । Ra. 3, 51 । अधीयतेऽयायो महाकाव्यादिविभान्तिस्थानं यथा । Kd. 1, 14 । मोहे । संसार-सर्गेण विमूढचेताः । अनुमतौ । यात्मः सर्गः सर्वकाले गुरुणाम् । स्थैर्यै । Vik. 9 ॥ 50 ॥

अथ घान्ताः ॥ [अर्ध] पूजाविधौ । Su. 6 । मूल्ये । Su. 1509 । पूजो-पकारिद्रव्येषि यथा । Si. 1, 14 ॥ [अघ] दुःखे । हन्त्यर्थं विपदुङ्गवम् । व्यसने । Si. 6, 18 । एनसि । Si. 1, 26 ॥ [उङ्ग] इलाघायाम् । संवे प्रोद्वैर्गुणैरैरल-घुमिरनवे कृत्यवन्तो भवन्ति ॥ 51 ॥

[ओध] प्रवाहे Ku. 2, 25 | परंपरायाम् | शरौघमोघेन किरत्यमोघम् | उपदेशो | ओधः प्रदत्तो मुनिनाथ तेन || द्वसाधूपकरणेषि [c. 3, 568] || 52 ||

[मोध] दीने | वक्तं च मोधीकृतम् | निष्कले | Me. 6 || [लघु] कृष्णगुरौ द्रुते च क्लीविन्यत्र वाच्यलिङ्गः | मञ्जस्तु | द्वी सृक्षालपेष्टाभ्यसारे लघुलिप्वगुरौ तु ना | इत्याह || असारे | Me. 20 | हस्ते | Pa. 891 | चारौ | Ra. 11, 12 | द्रुते | Me. 16 || 53 ||

[इलाघा] उपास्तीच्छयोः | कर्तव्या सहुणश्लाघा | स्तोत्रे | M. N. (1878) v, 73 || अथ चान्ताः | [कचः] बन्धे | कृतकवचकचैस्तैः संयुगे सांयुगीनैः | ह्रीवेरेषि | तत्र क्लीवे || 54 ||

[काच] शिक्ये रजनुयन्वे | आदाय कान्तमथ पान्थजनः प्रतस्थे | मणी | हयोयमनयोर्योगः काचकाञ्चनयोरित्व | मृद्गेदे धातुविशेषे | Sp. 4656 || [काञ्ची] मेखलायाम् | Ku. 1, 37 || 55 ||

[कूर्च] दम्भे | न कूर्चचर्चापि बुधैर्विधेया | भ्रूमःये | आकूर्चमेतास्तिलकानि चक्षुः || राजव्यजनकुविन्दभाण्डकेशभञ्जनभाजनवित्रकरोपकरणेष्वपि | राजव्य-जने | कूर्चइयी क्षितिपतेः पुरतः स्फुरन्ती | कुविन्दभाण्डे | Pa. 1055 | के-शभञ्जनभाजने | कूर्चेन केशान्विरलीचकार | नित्रकरोपकरणे | V. S. III, 1 || [क्रौञ्च] दीने | Nai. 11, 47 || खगे | U. R. 27, 17 | गिरौ | Nai. 11, 48 || [चर्चा] चर्ममुण्डायाम् | चर्चामतं द्वुरुचिरं द्वुचिरं विचार्य | स्थासके | अ-लिकं चन्दनचर्चयाञ्जितम् || 56 ||

[चक्षु] चोटचाम् | Sp. 44(2) || [नीच] खर्वे | Sp. 6522 || [रुचि] दुतौ | शुक्तिपुटेषु निपतिताः शशिरुचयो यान्ति मौक्तिकमणित्वम् || 57 ||

सृहायाम् | अरुचिर्भवति समृद्धौ काम्यन्ते काममन्यदा विषयाः | अभिष्वद्गे सङ्गे | शमो हि संसाररुचिं छिनति | शोभायाम् | Si. 4, 52 || [वीची] आलिः पञ्जिस्तब्र यथा | नाराचवीचीं नमुचिर्मुमोच | ऊर्मीं | Me. 101 || 58 ||

[शुचि] शुद्धे | Sp. 6957 | सिते | Si. 1, 25 | अनले | शुचिज्वाला-जालाविलजलधिकल्पोलबलयैः | वीष्मे | शुचौ समभ्यर्चितसक्तुधाने प्रगे च सायं च बहन्ति मार्गाः | आषाढे | Si. 1, 58 | अनुपहते | सर्वत्र शुचयो धीराः | धर्मार्थकाममुखेन सचिवपरीक्षा उपधा तया शुद्धो मन्त्री तत्र यथा | K. N. 4, 25 || 59 ||

शृङ्गारे । AK. nātyav. 17 । मेध्येषि यथा । ब्रह्मचारी सदा शुचिः ॥
[सूची] अभिनये । नाट्यसूची । व्यधने । पिहिते कारागारे तमसि च सूचीमुखा-
ग्रनिर्भेदे c. Sp. 4084 । करणे । सूचीं दत्त्वापविद्धं च दक्षिणं करणं व्यसेत् ॥
व्यूहेषि ॥ अथ जान्ताः ॥ [अच्छ] अमले । Si. 1, 9 ॥ 60 ॥

[कच्छः] द्रुमेदानपूप्रायतटेषु । गोलानदीकच्छकुड़वासिना । देशो । कच्छा-
नामधिपं च कच्छपमिव व्याकृष्ट्य चिच्छेद यः ॥ [कच्छा] परिधानपराञ्चले ।
प्रलम्बकच्छाः किल दक्षिणात्याः ॥ 61 ॥

चीरी पक्षिभेदः । वाराही वराहकान्ता ओषधिः ॥ [गुच्छः] गुच्छः स्तबक-
स्तत्र यथा । तापिच्छगुच्छच्छविः । कलापे । नर्त विस्तारितपिच्छगुच्छः ॥
[पिच्छः] यथा । स चिच्छवान्पिच्छमनिच्छतोपि ॥ [पिच्छम्] वाजः पक्ष-
स्तत्र यथा । Si. 3, 5 ॥ 62 ॥

[पिच्छा] पूगच्छटा क्रमुकसमूहः । कोशोण्डकादिः । मोचा कदली । पिच्छिलं
विनविलम् ॥ 63 ॥

अथ जान्ताः ॥ [अज] हरे । जयत्यजः पर्वतराजकन्यकाविलासहासच्छवि-
रञ्जिताननः । विष्णौ । Si. 1, 67 । रघुजे । Ra. 7, 52 । वेधसि । Ku. 2, 5 ।
स्मरे । अजः प्रजाः प्राजति पृष्ठबाणैः ॥ 64 ॥

[आजि] क्षणः कालविशेषः । समक्षमा अनिष्टोन्तो भूमिभागस्तत्र यथा ।
उपवनाजिषु भोगभुजाममी ॥ इवेषि ॥ [ऊर्ज] कार्त्तिके । Si. 6, 50 ॥
[कंजम्] इयोः । कंजस्य नालेन पैषौ स कंजम् ॥ 65 ॥

[कुञ्ज] हनौ दन्तिदन्ते च । प्रवृद्धं कुञ्जं हनुर्दन्तो वास्त्यस्य कुञ्जरः ।
निकुञ्जे । K. Pr. 30, 2 ॥ [कुज] हुमे । कुजेषु खञ्जन्ति च खञ्जरीदाः ॥
[कुञ्ज] न्युञ्जे । Sp. 3564 । हुमेदै । वन्दामहे मलयमेव यदाभयेण शाखो-
टकुञ्जः Su. 1006 ॥ 66 ॥

[खर्जू] कीटः खर्जूरकाख्यः । कण्डुः कण्डुतिस्तत्र यथा । ममार्ज गर्जन्न-
रिशौर्यखर्जूम् ॥ [गञ्जः] भाण्डागारे । गञ्जव्यञ्जितरत्नपुञ्जविलसङ्घक्षमीमदभ्रा-
न्तिभिः । खनौ खीपुंसः । यथा । An. VII, 67 ॥ 67 ॥

[गुञ्जा] कृष्णला रक्तिका तत्र यथा । Si. 16, 47 । पटह आनकस्तत्र यथा ।
विरहिणीपाणाध्वगुञ्जेव सा ॥ [द्विजः] सर्वेषु । उच्चिज्जविषयग्रामा स्थाना-
दुच्छलितद्विजा । सर्वत्र वलिभिः क्रान्ता वृद्धेव युवतिः क्षितिः ॥ 68 ॥

[ध्वज] पूर्वदिग्गृहे व्याडिर्थथा । ध्वजो धूमश्च सिंहश्च चा वृषश्च खरो गजः । ध्वाङ्गोष्ठमश्च प्राच्याद्या ईशानान्ता अभी क्रमात् ॥ शिश्रेण । K. Pr. 190, 2 । चिह्ने । विश्वाणयतु वः श्रीमाऽध्रेयांसि वृषभध्वजः । पताकायाम् । Da. 4,19 । खट्टाङ्गे । ध्वजः पाणेः पिनाकिनः । शौणिडके । दशचक्रसमो ध्वजः ॥ 69 ॥

[निज] इयोः । Si.1, 37 ॥ [न्युञ्जः] सर्वेषु । न्युञ्जमुञ्जांचकार ॥ रोगेपि ॥ [न्युञ्जम्] कर्मरङ्गतर्हनिनुकाख्यो वृक्षः ॥ 70 ॥

[प्रजा] इयोः । Ra. 4, 3 ॥ [बीज] रेतसि । Ku. 2, 5 ॥ 71 ॥ आधाने । गर्भवीर्जीविरेजुः । तत्त्वे । सिद्धचक्रस्य सद्वीजम् । अङ्गुरकारणे । बीजैरङ्गुरितं लताभिरुदितम् c. Sp. 4462 ॥ [भुज] बाहौ । उद्देश्मुजवल्लिकङ्गणक्षणत्कारस्तदा दुःसहः c. Bhoj. 20,22 । करे । V. S. 21 ॥ 72 ॥

[राजी] रेखायाम् । मलयजरसराजीराजिता भालभित्तिः । पङ्क्षी । Si. 4, 9 ॥

[लञ्ज] पट्टो व्रणादिवन्धनम् । [लाजः] यथा । Ra. 7, 22 ॥ 73 ॥

[लाजाः] यथा । S. K. 110,26 ॥ [व्रज] अध्वनि । व्रजेषु सर्वेषु निवृत्तसंचरः । गोष्ठे । Si. 2, 64 । संघे । Si. 17, 65 ॥ 74 ॥

[वणिज्] वाणिज्ये । वणिक्पथप्रस्थित एष वाणिजः ॥ [वाजः] पक्ष-निस्वनवैगेषु । Si. 19, 62 ॥ 75 ॥

[व्याज] शाठये । Sp. 6505 । अपदेशे छले । Ba. I, 6 ॥ [सज्ज] संनद्दे । मज्जन्ति सज्जे तव देव सैन्ये विरोधियोधाः । संभृतः परिपूर्णः प्रगुण इति यावत् । यथा । कर्तव्यं कृतर्थिता० c. B. H. 90, 2 ॥ [सञ्ज] इयोः । सञ्जः संजायतां श्रिये ॥ अथ ज्ञान्ताः ॥ [प्रजा] शेमुपी बुद्धिर्थथा । Ra. 1, 15 ॥ 76 ॥

[यज्ञ] मखे । Ra. 4, 86 । शेषेषु । यज्ञं हि जिज्ञासति विज्ञ एव ॥ [संज्ञा] नामनि । Si. 1, 69 । गायत्र्याम् । जपन्ति संज्ञामधिसंध्यमग्रजाः । हस्ताद्यैरिति । आदिशब्दादक्षिनिकोचनाद्यैरर्थस्य प्रयोजनस्य सूचने यथा । Ku. 3, 41 ॥ 77 ॥

चेतनायाम् । त्वग्भेदाच्छेणितस्त्रावादामांसव्यथनादपि । संज्ञां न लभते यस्तु हस्ती गम्भीरवेद्यसौ [c. C. on H. 1222] ॥ अथ टान्ताः ॥ [अह] हड्डे । Ra. 6, 67 । अड्डालके । अड्डेषु वा प्राग्विभूषणेषु । भृशमत्यर्थं यथा । सर्वस्वा-

पहौतौ हि कामुकजनस्याद्वायते कुट्ठिनी । अद्वै भृशमाचरतीत्यर्थः । यद्वा । पुञ्जी-भूतः प्रतिदिशमिव ज्यम्बकस्याद्वासः [Me. 58] । अत्राद्वमत्यर्थं हासोद्वासः । गृहेपीति मद्भुः । यथा । Ra. 16, 11 । चतुष्कः स्वस्तिकादिः । चतुष्पथं वा । भक्तं गोधूमादिचूर्णम् ॥ [इष्ट] क्रतुकर्मणि । An. I, 17 ॥ 78 ॥

पूज्ये । प्रणमामीष्टदेवताम् । प्रेयसि । Si. 10, 64 । मन्त्रादिभिर्गुणाधानं संस्कारः । तस्य योगः संबन्धः । यागेषि । Si. 2, 106 ॥ [इष्टि] मखे । Ra. 10, 4 । यत्र बहवोर्धाः संगृहोच्यन्ते स संग्रहश्लोकः ॥ [कट] गजगण्डे । Si. 5, 37 । भृशो । कटमटति कपाटं दन्तिदन्ताप्रपिष्ठम् ॥ 79 ॥

शवे । M. M. 169, 2 । क्रियाकारो व्यवस्थापनम् । किलिञ्जे । संविष्टो ग्रामदेव्याः कट° Pa. 3947 ॥ समयः कालः ॥ [कष्ट] गहने । कष्टा दृष्टा-टवी तेन । कृच्छ्रे । M. M. 183, 4 ॥ 80 ॥

[कटु] अकार्ये दूषणे च क्लीवे । मत्सरे मात्सर्यं मत्सरी वा । यच्छाश्वतः । Śāśv. 32 । तत्र मत्सरे क्लीवे मत्सरिणि वाच्यलिङ्गः । अकार्यमत्सरयोः पुंसी-त्यके । अकार्ये । कट्टाचारो हि दुर्जनः । मत्सरे । खलानां गुणविद्वेषात्प्रकृत्या हृदयं कटु । दूषणे । किं तु श्रोत्रकटु कणन्ति मधुपास्तत्पारिजातस्त्रजि । श्रोत्रदूषणं यथा भवतीत्यर्थः ॥ [कटुः] रसे । Su. 2547 । तिक्ते । Pa. 1150 । छरमौ । Ra. 5, 48 ॥ दुर्गन्धे वाप्रिये च उपचारात् ॥ 81 ॥

[कूट] कोटः कौटिल्यम् । शिलाकुडः शिलाकुडः पुरुषः । घटे । आहौतैः कुटहारकैः । गेहे खीपुंसः । यथा । निर्वाता न कुटी प्रिया न गुमटी नास्ति द्वितीया पटी [on गुमटी s. S. K. 58, 24. 388, 8] ॥ [कुटी] सुरा नालपर्णी नामौषधिः । चित्रगुच्छो नानास्तवकः ॥ [कूट] यन्त्रं मृगादिबन्धार्थं छलं यथा । Sp. 2310 ॥ 82 ॥

माया रूपपरावर्तनादिका यथा । कूटयुद्धं विकल्पेषि । दम्भः कैतवं यथा । कुट्ठिनी कूटपट्टी । अद्रिशृङ्गः । Si. 3, 6 । सीराङ्गं दारुमयो लोहाधारः । अनृते-सत्ये । कूटवादी स रुद्रः । तुच्छमल्पम् । निश्चले । कूटस्थोक्षर उच्यते । निश्चलं व्योमेति गौडः । अयोमयो घनोयोधन आधातार्थमयस्कारभाण्डं कुट्ठनाधारो वा । कूटशालमलिरित्यके । राशिर्धन्यादिपुञ्जः । यथा । भक्तानामागतान्कालान्समा-हत्य स्वमायया । कालकूटच्छलात्कण्ठे कालकूटः कृतस्त्वया ॥ भगवृङ्गेषि ॥ [कृष्टि] कर्षणे । व्याकृष्टिष्टुष्टत्वचः । धीमति । येषामिष्टा: कृष्टयस्तेषि मन्ये ॥ 83 ॥

[कोटी] अश्रिर्धारा कोणो वा । संख्याश्रयोर्यथा । Au. III, 2 ॥ [खट] तृणे । खटकैराच्छादितं मन्दिरम् ॥ [खाटि] शवरथे । नस्यास्तद्विरहे कुरङ्गक-
तशः खट्टापि खाटीयते ॥ 84 ॥

[खेट] यामभेदे गहरप्राये ग्रामे । चेटैः खेटनिवासिभिः सरभलं संघापितो
विडुतः । अधमे कुत्सिते स्फरे स्फरके मृगब्ये आखेटके च यथा । घटयति भट-
खेटः खेटकं खेटहस्तः ॥ 85 ॥

[घटा] घटने । Si. 16, 12 । गजनंहतौ । S. K. 42, 5; 349, 22 ।
गोष्ठ्याम् । Sp. 5693 ॥ 86 ॥

[पृष्ठि] स्पर्धायाम् । न कार्या कृषिभिर्वृष्टिः । घर्षणे । वृक्षार्थभिर्मैरिभकुम्भ-
मृश्या । वराहे । वनावनि पृष्ठिविकृटमुस्ताम् ॥ वृष्टिर्वाराहीत्यमरः ॥ [पोण्टा]
पूगः क्रमुकस्तलकलं वा । फले । वोण्टाकुट्टिनकुण्ठितोहदशनाः । वदरं वदरीफलम् ॥
बदर्यामपि ॥ [चटु] चाटौ । बत क्रियन्ति चटुनि करिष्यसि c. 7, 25 । पिचण्डे ।
अलस्यां चटुमर्दनैकपटवः । [अलस्यामलसिकाल्ये कुत्सिरोगभेदे Mkh., C.] ॥ 87 ॥

[जटा] केशविकारमूलयोः । सदा सेत्यः सङ्घिर्मुनिरिव जटालस्तरुरयम् ॥
[झाट] वृक्षाणां संहतिमात्रं कान्तारं यथा । जम्बूजम्बीरझाटे झटिति सरलके
झीरकाज्ञात्कृतेन । त्रासात्सुप्रपत्नुङ्गः कथमपि पथिको नष्टदिकः प्रयाति ॥ 88 ॥

[त्वष्टृ] अर्के । त्वष्टा विष्टपदृष्टिपाटवमयं कुर्वन्नुदेति स्फुटम् । विश्वहृद्द्वाहा
देववर्धकिर्वा । तत्र यथा । Si. 3, 35 ॥ [त्रुटि] संशये । त्रुटिं प्राप्नो जीवं
सपदि जलदे जातविभवे । लेशे । त्रुटिमात्रं त्रुटिमात्रं मधु संहिते यथा मधुक-
रीभिः ॥ [त्रोटि] चञ्च्चाम् । त्रोटिकोटिकुटिलार्पितसर्पम् ॥ 89 ॥

वस्तुनो हैधीभावेषि यथा । झटिति कुचतदाचोटिमापच हारः ॥ [दिष्टम्]
यथा । नालम्बते दैषिकतां० Si. 2, 86 । अत्र हि दिष्टं दैवं प्रमाणमस्येति व्युत्पत्तिः ॥
[दिष्टः] यथा । दिष्टो गच्छन्केन इष्टो हि इष्टया ॥ [दिष्टि] मानं द्वादशाङ्गु-
लम् ॥ [दृष्टि] ज्ञाने । H. Y. 2, 13 । अद्विण । दृष्टिं० c. 1, 10 । दर्शने चक्षु-
व्यापारे । त्वहृष्टयै च कृतार्थैस्मि ॥ 90 ॥

[पट्ट] पीठे । अर्हद्विम्बं रत्नमय न्यस्य पट्टे मणीमये । राजादीनां शासन-
विशेषे । संजातः पृथुपट्टकः कसगतः स्वर्भूमिभुक्तेरपि । व्रागादिबन्धने ।
Su. 2864 । पेषाशमनि । V. S. III, 1 ॥ [पट्टी] ललाटिका ललाटभूषा यथा ।
मृगमदघटितेयं पट्टिका भालपट्टे ॥ 91 ॥

[पटु] क्षीवे पुंसीत्यमरः । यथा । कालकूटसगेत्रेण कदुना पटुनाप्यलम् ॥
 [पटुः] तीक्ष्णे । कः पटुमतिरपि वाङ्मयमनवद्यं गाहितुं समुत्सहते । स्फुटे ।
 पटुभिरपि नोपसर्पति चटुभिरयं निष्प्रयोजनो लोकः । रोगविहीने । आत्मसममेव
 मन्दाः पटुप्रपि पश्यन्ति नयनयोः पश्य । परि नीलपटलभाजो हरितहचिर्भाति
 हरितहश्चः ॥ चतुरे । Sp. 7316 ॥ 92 ॥

[पुष्टि] पोषणे । ये भक्षयन्त्यन्यपलं स्वकीयपलपुष्टये । वृद्धौ । सस्यपुष्टि-
 करी वृष्टिः ॥ [भृष्टि] भर्जने । किमपि चणकभृष्टिर्नाणतुष्टि विधत्ते ॥ 93 ॥

[म्लिष्ट] म्लाने विच्छाये । म्लिष्टं चित्रममित्रवासभवने वक्ति त्वदीयं यशः ।
 अस्पष्टभाविते । रोगावृत इव धनवान्वक्ति म्लिष्टं च वक्रं च ॥ [यष्टि] ध्वज-
 दण्डे । Si. 5, 13 । अखे । मुष्ट्यावष्टभ्य यष्टिं कटितटविचटत्कर्पटः ॥ 94 ॥

[रिष्टम्] क्षेमे । अरिष्टनेमे भव रिष्टतातिः ॥ [रिष्टः] यथा । मुष्ट्यै
 रिष्टमयं विभर्ति सुभटः संस्फोटबद्धोत्सवः ॥ अभावेपि ॥ [लाट] इयोः ।
 भ्रमति जगति लाटी लाटशार्टीं वसाना ॥ [वट] गोले । क्षिपन्ति यन्त्रेण भटा
 वटानि । गुणे । त्रुट्टव्यूतसुजीर्णमञ्चके । भक्ष्ये । स्तुकुमारा मर्मराला वटका-
 शापि पेशालाः । वृक्षे । Ra. 13, 53 । साम्ये । त्वन्मुखस्य मृगाङ्गोपि स्फुटं न
 लभते वटम् ॥ 95 ॥

[वाटः] वृत्तै । Pa. 1003 ॥ [वाटम्] वरण्ड इक्षवादिसमूहः । अडुम-
 वयवः । अज्ञभेदो यवादिविकारः ॥ वरण्डान्नभेदयोः । क्षेत्रक्षुवाटानि च वाट-
 भक्ष्यं स मालवः कालवशाइशीर्णः ॥ [वाटी] वास्तुर्गृहभूमिः । गृहोद्याने ।
 Pa. 1003 । इक्टी ओषधिविशेषः ॥ 96 ॥

[विट] हुर्वृक्षः ॥ [व्युष्ट] फलं प्रवृत्तिसाध्योर्थः । प्रभाते । Si. 12, 4 ॥
 [व्युष्टि] फलं नियमादेः । सर्वेषु । व्युष्टिं विशिष्टां तपसो गृणन्ति ॥ 97 ॥

[विष्टि] कर्मकरे वाच्यलिङ्गः । मूलयं वेतनम् । भद्रा करणविशेषः । प्रेषणं
 कर्म नियोग इति यावत् । कर्मकरे । विशन्तु विष्टयः सर्वे रुद्रा इव महोजसः ।
 प्रेषणे । वर्णाश्रमवती धान्यहिरण्यपशुकुप्यविष्टिप्रदानफला च पृथ्वी ॥ [सटा]
 जटा संश्लिष्टकेशाः । यथा । Ku. 8, 46 । केसरः सिंहादिस्कन्धकेशाः । यथा ।
 Si. 1, 47 ॥ [स्फुट] व्यक्ते । Ba. III, 25 ॥ 98 ॥

सितव्याप्तयोः । सुधांशुरोचिःस्फुटकुट्टिमेषु ॥ [स्फुटि] आंह्रस्फोटे विपा-
 दिकायाम । स्फुटिः स्फुटति हैमने मस्ति वाति पान्थस्य च । निर्भिन्नचिर्भिटे ।

सुष्टिभिः सुष्टितकृधः ॥ [सृष्टि] स्वभावे । लीणां सृष्टिर्हि चापलम् । निर्माणे ।
Ku. 2, 28 ॥ 99 ॥

[सृष्टि] निर्मिते । Da. 1,12 ॥ [हष्टि । हष्टिन] केशरोमस्त्रिति वैपयिके-
धिकरणे सप्तमी तेन केशरोमविषयेनानयोः पर्यायशब्दता । यच्छाश्रतः । जात°
Sktv. 59 [Mh.: रोम्णां तु विषये] ॥ केशविषये । दाहन्यापच्छमनवि-
षये कूपशीतोपचारैरहृष्टाः केशा विरहशिखिनो धूमतां यान्ति तस्याः । रोमविषये ।
हृष्टे रोमभिरेव रञ्जितनुर्धेते कदम्बविधियम् । जानहर्षे हृषु अलीके हृष च तुष्टा-
वित्येकस्यानिटि एकस्य चेटि हृष्टोः प्रयोगः । यथा । प्रियं हृष्टा हृष्टा किमिव न
करोति प्रियतमा । प्रनिहते । शीतहृष्टरदनः सवेपथुः । विस्मिते । हृष्टा कष्टं
विधिविलसितं हृष्टवुद्धिः स साधुः ॥ एवं सर्वत्र हषितस्यापि नक्षयं लक्षणीयं रोम-
विषये यथा । Si. 13,13 ॥ 100 ॥

अथ डान्ताः ॥ [कण्ठ] ध्वनौ । Si. 11,1 । संनिधाने । त्वदरिनृपतिव-
ष्टाः कूपकण्ठे लुटन्ति ॥ 101 ॥

[काष्ठा] प्रकर्षे । Ku. 3, 35 । स्थानमात्रं स्थितिर्मर्यादेति यावन् । यथा ।
Ku. 5, 28 ॥ 102 ॥

[कुण्ठ] अकर्मणः क्रियाद्व मन्दः । यथा । B. H. 67, v. 20 । मूर्खे ।
कुण्ठगोष्ठध्यां न तिष्ठन्ति चुप्रतिष्ठा महौजसः ॥ [कुष्ट] रोगे । II. Y. 3,50 ॥
[कोष्ट] निजे वाच्यलिङ्गः । यथा । राजा कोष्टीकृतो देशः । कुस्तलो धान्या-
धारः । यथा । कोष्टागरेषु धान्यं निदधति चुप्रियः । गृहस्याभ्यन्तरमपवरका-
ख्यं यथा । कोष्टात्कोष्टं प्रविशति शनैः शीतसंरम्भमीतः ॥ 103 ॥

[गोष्टि] संलापे । Sp. 2836 । परिषदि । Sp. 5201 ॥ [ज्येष्ठः] मासमेदे ।
ज्येष्ठे मासि ततार्कि° c. Pa.3854. Su. 1708. S.K. 106, 21. 361,1 ॥ 104 ॥

[ज्येष्ठा] गृहगोधायाम् । ज्येष्ठारुतं ब्रह्मणि ॥ [निष्ठा] उत्कर्षे । निष्ठा-
गतं तस्य तपोवलोक्य । व्यवस्थायाम् । ईदृशी यतिनां निष्ठा । क्लेशत्रयोः । निष्ठ-
या क्रियते निष्ठा । निष्ठां गतं संप्रति काष्टपीडम् । नाशान्तयोः ।
Rāj. 4, 640 । निर्वाहे । Su. 3275 । याचने । लघिष्ठः को न निष्ठया ॥ 105 ॥

[पृष्ठ] शरीरावयवान्तरे । Sp. 2377 ॥ [वण्ठ] कुन्ताशुपे खर्वे च ।
वण्ठघातैर्भट्टे वण्ठः कुण्ठस्तव रणाङ्गणे । भृत्ये पदातौ अकृतविवाहेनुहे च ।
त्वद° c. 2, 101 ॥ 106 ॥

[शठ] मध्यस्थपुर्वे । शाठो निर्णयकर्मठः । धूतैः । Sp. 2891 ॥ [श्रेष्ठ] अच्यं प्रधानं यथा । Da. 1, 12 । धनदे । श्रेष्ठः श्रीकण्ठमित्रम् ॥ 107 ॥

[हठ] अम्बुपर्णी फाङ्गा नाम शाकः ॥ अथ डान्ताः ॥ [अण्ड] पेशी-कोशे । H. 1355 । मुक्के वृष्णे । निरण्डास्ते हयाः शूराः ॥ कटिनब्रह्मको-शवीर्येष्वपि । कटिने तापसभाजने । खण्डीकृताण्डस्य शरैः शुतीश्णैः । ब्रह्मकोशे । अव्यक्ताहण्डमभूदण्डाद्वामा । वीर्ये । क्षीणाण्डस्य कुतः छुतः ॥ [इडा] इ-ला] स्वर्गे । इडां पुनीते निविं विदौजाः ॥ 108 ॥

[काण्ड] नाले । K.Pr. 72, 5 । अधमे शरे च । चण्डकाण्डाहतित्रस्तो भट्काण्डः पलायते । वर्गे । Si. 1, 38 । दुस्कन्धे । आरभ्य काण्डाच्चरुमुच्छि-नन्ति । अवसरे । Sp. 12 । सहो ब्रलं यथा । काण्डेन कोदण्डमयं चकर्ष । रह इत्येके । इलावायाम् । नृकाण्डैर्मण्डिता मही । अम्बुनि । काण्डं जगाहे स गज-प्रकाण्डम् । स्तम्बे । तद्लं समित्काण्डं खण्डनाय । दण्डलतयोरपि । क्रमेण य-था । दोःकाण्डकण्डूषः । क्षिप्ते^० Si. 5, 50 ॥ [क्रीडा] केल्याम् । Su. 66 । अनुदर्शे । Pa. 901 ॥ 109 ॥

[कुण्ड] स्थात्यां भाजने । Sp. 535 ॥ [द्वेडः] ध्वनिविषयोः । तस्य द्वेडजडीकृतेन्द्रियतया ॥ 110 ॥

वक्रे । मानसं क्षोभयत्येव मृगाक्ष्याः द्वेडमीक्षितम् ॥ [द्वेडा] सिंहनादो योधानां युद्धप्रारम्भे निनादः । यथा । एष व्यापदिगन्तरः कपिकुलद्वेडारवैर्वीहि-तः । वंशशालाकारां वंशाङ्कुरे । द्वेडाभक्षणतृप्तसिन्धुरवधूतर्षप्रकर्षपहः ॥ दन्तौष्ठवा-योपि ॥ [द्वेडम्] लोहितार्कफलं रक्तार्कफलं वोषपुष्पदुरासदे औषधे ॥ 111 ॥

[क्रोडः] शनौ । क्रोडः क्रूरो द्वादशः स्याज्जनस्य ॥ [क्रोडम्] अङ्ग उत्सङ्गो वक्षथ । क्रमेण यथा । वने^० H.Y. 3, 143 । क्रोडे पीनपयोधरे मृग-दशः कः क्रीडितुं नेच्छति ॥ [खण्ड] अर्धः शकलमैक्षव इक्षुविकारः । अनयोः पुङ्कीवः । शकलार्थस्य गुणवृत्तिव्ये त्वाश्रयलिङ्गता यथा । खण्डो घटः खण्डी स्थाली खण्डं कुण्डम् [c. Gan. 100, 14] । अर्धे । B.H. 67, v. 22 । स्फुटितशूङ्गे गवादावपि यथा । शावलेयो बाहुलेयः खण्डो मुण्ड इत्यादि ॥ [गण्ड] वीरे । त्रिभुवनगण्डः c. I.A. 6, 186 । पिटके । समाश्चिष्यत्युच्चैः पिशितगुरुगण्डौ^० c. Sp. 6854 । चिह्ने । लडति लगुडगण्डः कंसविध्वंस-चण्डः ॥ 112 ॥

कपोले । Si. 5, 18 । गण्डके । गण्डवर्णदनन्वर्णदेन । वाजिनां भूषणेषु बुद्ध-
दाकारत्वाद्युद्धस्तत्र यथा । अर्वाणो वलगु वलगान्ति गण्डमण्डितकंधरा: ॥ [गुड़]
पृष्ठगुडो गोलाङ्गुतिः पृष्ठगतो मांसपिण्डस्तत्र यथा । चिञ्छेद निविर्द्धं गड्म् ।
कुरुते वाच्यलिङ्गः । यथा । असौ गडुर्जातु निविद्वहस्तः । स्फोटमात्रेषि । तं
भिन्दञ्जगतोन्धकं गडुमिव व्यक्षः क्रियाइः शिवम् ॥ 113 ॥

[गुड़ः] कुञ्जरसंनाहे । स गुडं भेत्सि [?] हस्तिनाम् । गोलको वृत्तो मृदादिगुल-
कस्तत्र यथा । भक्षिना वाप्ययोगुडाः [s. Goldstücke Dict. s. v. अयो-
गुड] । इक्षुविकारे । Kd. 1, 102 ॥ [गुडा] गुलिकायाम् । कण्ठे किं कल-
कण्ठि चन्दनगुडाहारोपि नारोपितः ॥ 114 ॥

[चण्डः] अतिकोपने । Su. 1603, 1612 । तीव्रे । B. H. 66, v. 9 ॥
[चण्डी] यथा । Me. 33 ॥ 115 ॥

[चूडा] शिखा केशपादी मयूरादिशिखा वा । तत्र यथा । M. 2, 35 ।
यद्युद्धोत्सवदर्शनैकरसिकः श्रीताम्रचूडध्वजो देवः पद्यत नाभुनापि रचयत्येकात-
पत्रां महीम् । अथे अयमात्रे । मेरुचूलाधिरूपः । बाहुभूषायाम् । दन्तचूडाप्र-
कोशः । वलभ्याम् । क्रीडन्ति चूडासु निकेतनानाम् ॥ [चोड] देशे । येषां
चौर्यरतोत्सवैकसुहदां चोडाङ्गनाभिः पुरा कर्तुं कौतुककर्णपूरमपि न चित्तः प्रवा-
लोद्धमः ॥ 116 ॥

[जड़] मूर्खे । शतकृत्वोप्यधीयाना ही न विद्मो^० c. Sp. 868 । हिमा-
प्राने । उत्कम्पी कर्पटार्थं परिजरति जडे^० s. Pa. 3946, c. Su. 1857 ।
मूर्केषि । Si. 2, 25 । [ताडः] द्रौ वृक्षे । नान्यस्य नात्मनश्चायां कुरुते ताडपा-
दपः । ताल इत्यपि यथा । An. V, 52 ॥ 117 ॥

[ताढी] दलप्रधानस्तरुस्तालीनामा दलतरुस्तालीदलतरुस्तत्र यथा । प्राप ताली^०
Ra. 4,34 । नाडिरिति इदन्तोपि यथा । कर्णे ताडिदलम् c. Pa. 3952 ॥ [दण्ड]
दमे दमने । दण्डं दम्येषु कुर्वते । यमे । दण्डेन दण्डितं त्रिश्वम् । व्युहमेदे ।
M. 7, 187 । अथे । भूशमपि शिततुण्डैर्मण्डितं जात्यदण्डैः । मथि मन्थाने ।
अधिर्मन्दरदण्डेन ममन्थे देवदानवैः [c. Mall. on Ki. 5,30] ॥ 118 ॥

प्रकाण्डं तरुस्कन्धस्यापोभागो नालं वा । नाले यथा । उद्धण्डैः पुण्डरीकैः ।
लगुडे । Ku. 2,23 । कोणे वादनोपकरणे । दण्डाहतो दुन्दुभिः । गर्वे । खण्डि-
तोदण्डयोधाः ॥ [नाडी] गण्डदूर्वा श्वेतदूर्वाविशेषः ॥ 119 ॥

मालं काण्डं तत्र यथा । आसेदुरुच्चादिनि पुण्डरिके । गुणान्तरं चर्मरज्जु-
विशेषः । यथा । नाडीभिर्नैश्चते युगम् । खायुः सिरा यथा । An. IV, 2 ।
तन्तुवायोपकरणेऽपि ॥ [नीड] स्थाने । स बद्धकक्षः परनीडपीडने ॥ [पण्डा]
यथा । धर्मं वेत्ति स पण्डितः । अत्र पण्डा बुद्धिविद्यतेस्येति पण्डितः ॥ [पाण्डु]
सिते । Me. 29 ॥ 120 ॥

[पिण्डः] वृन्दे । Su. 2005 । गोले । Sp. 4952 । अड्डे । Ra. 2,57 ।
कब्रले । पिण्डं गृहाण पिब वारि यथोपनीतम् ॥ [पिण्डम्] जीवनं जलम् ॥ 121 ॥

बलं स्थाम सान्द्रं बहुलम् ॥ [पिण्डी] नगरो गन्धवृक्षः ॥ [पीडा] आत्मौ
मर्दने च । Bh. S. 56 । कृपायाम् । सन्तः सपीडा जने ॥ 122 ॥

[भाण्ड] मूल० । Si. 3,76 । तुरंगाणां० । Si. 17, 36 । नदी० । भाण्डे-
पि नद्यम्बु न जानुदग्धम् । भाजने । Da. 1,48 ॥ 123 ॥

[मण्ड] भूषयाम् । पुनातु चण्डी कृतमुण्डमण्डा । सारं भक्तादिनिर्यासः ।
यथा । मातझ्नेजिज्ञतमण्ड० c. Pa. 1055 । पिच्छा इवद्रव्याणामुपर्यच्छो भागः ।
यथा । मण्डपेयाविले पीना मोदनस्य च लाघवं यथापूर्वम् ॥ [मुण्ड] मुण्डिते ।
M. 2, 219 ॥ 124 ॥

राहै । मुण्डेन चण्डांशुरथं निगीर्णः । कीलकाजातशृङ्काकृतचूडेष्वपि ।
कीलके । व्यालैरावृतकोटरेपि शुषिरे मुण्डे कृतावस्थितिः । अजातशृङ्के गवादै ।
शावलेयो० s. 2, 112 । अकृतचूडे । जटी मुण्डी शिखी वापि मुच्यते नात्र
संशयः । अत्र हि मुण्डमकृतचूडमवद्दकेशं शिरोस्थास्तीति मुण्डी ॥ [रण्डा]
मृतप्रिया विधवा यथा । तथापि रण्डा छुरताभिलाषिणी ॥ [व्याड] इयोः ।
व्याडव्याप्रवान्तरे ॥ [शुण्डा] पानमदस्थानेऽपि । छुराणनमदस्थानयोर्यथा ।
शुण्डायां प्रविजृम्भते परिमलः कोप्येष शुण्डाकृतः ॥ 125 ॥

चिकुकेपि यथा । शुण्डामुण्डीकरणरसाद्दक्षि नपुंसकतां यः ॥ [शुण्ड]
मदेन निर्भर उन्मत्त इत्यर्थः ॥ [शौण्ड] विख्याते । An. IV, 37 । मत्ते ।
हरिजयमदशौण्डः सैष लङ्घापिनाथः ॥ 126 ॥

[षड] पेयान्तरं पानकविशेषः । भेदो विदारणम् ॥ [षण्ड] कानने ।
Si. 11, 15 । इट्चरे । चौरैरेपहने पण्डे पृष्ठतः कोनुधावति ॥ अथ दान्ताः ॥
[गृह] रहसि । गृहमैथुनधाट्यं च काले चालयसंग्रहम् c. Sp. 2183 । संवृते ।
Ra. 1, 20 ॥ [दाढा] दंष्ट्रायाम् । दाढावलीढृढपल्वलगृहमुस्तः ॥ 127 ॥

[दृढ] शक्तस्थूलयोः पुणीवः । भृशो वाच्यलिङ्गः । वैजयन्ती तु सर्वेष्वपि वाच्यलिङ्गमाह ॥ शक्तो बलवान्यथा । हे नागराज नगबहृदीभूय धरां धर । भृशेत्यर्थे । K. Pr. 98, 5 । स्थूले । दृढस्कन्धो महोत्साहः । [बाढ] भृशो । बाढमाविद्धकर्णः । प्रतिज्ञायाम् । बाढमेतत्करोमि ॥ प्रायः क्रियाविशेषणमेतत् ॥ [माढि] अर्चा पूजा यथा । उमामादिप्रसक्तानाम् ॥ [मूढ] तन्द्रिते । किं किं मूढः करोमीत्यसकृदपि कृतारम्भवैयर्थ्यखिन्नः । जडे । Su. 449 ॥ 128 ॥

[राढा] शोभायाम् । आपाढः प्रौढराढः ॥ [व्यूढ] न्यस्तं विन्यस्तं रचितमिति यावत् । यथा । व्यूढां दुपदपुत्रेण । उरौ । Ra. 1, 13 । संहते । Saṅkh. gr̄ihy. 1, 10 (I. St. 15, 24, 2) ॥ [वोहृ] भारिके । Ku. 1, 15 । सूते । यस्य वोढारुणो रथे ॥ [शण्ड | षण्ड] सौविदे । अन्तःपुरं शण्डशतावगाढम् ॥ 129 ॥

वन्ध्युपुंसि । शण्डात्तनयदोहरः । इद्वरे । कण्ठे बधासि किमिमां मूढ शण्डस्य गामिव । क्लीवे । Su. 449 । एवं सर्वत्र षण्ठोपि ॥ [सोहृ] शक्तः समर्थः । यथा । न सोहृ वर्णने गुहः ॥ अथ णान्ताः ॥ [अणि | आणि] अश्रौ । तीक्षणाणिमरणि छिन्द्व । अक्षामकीलके । अणुनाप्यणिना हीनो न गच्छति रथः पथि ॥ 130 ॥

[उष्ण] दक्षे । उष्णः कः सर्वकार्येषु । आतपे । Ku. 5,52 । अहिमे । Sp. 2009 ॥ [ऊर्णा] भ्रू० । Da. 1, 53 ॥ 131 ॥

[ऋण] जलदुर्गे । सं० दशार्णः [Me. 23] । अत्र हि दश ऋणानि जलदुर्गाण्यत्रेति व्युत्पत्तिः ॥ [कण] लेशे । B. H. 66, v. 9 । विमुख्यपि यथा । Suv. 37,7 ॥ [कणा] अतिविषायामपि ॥ [कर्ण] चम्पा० । Ki. 3,14। श्रुतौ । Pa. 447 ; c.Su. 3156 । अरित्रेपि । संसारवारांनिधिकर्णधारः ॥ 132 ॥

[क्षण] कालविशेषो नाडिकाषष्टांशो मुहूर्तो वा । तत्र यथा । Si. 4,17 । पर्व विषुवदादि यथा । रवेः संक्रमणक्षणः । अवसरे । स वा क्षणो वर्तते । महे । क्षणे रक्ष्याः कुलखियः । व्यापारविकलत्वे । Pa. 1499 । परतन्त्रत्वे । क्षणिकास्मि न ते क्षणे । मध्ये । प्रासादक्षणरक्षणम् ॥ 133 ॥

[कीर्ण] क्षिपे । Ratn. 292, 16 । हते । कर्णथ कीर्णाखिलशत्रुपक्षः । छन्दव्यापे । Sa. 7 ॥ [कुणि] पुंसि । कुकरे विकले पाणौ । Su. 476 । कुत्सितः करोस्येति व्युत्पत्त्या तद्वित तत्र तु वाच्यलिङ्गः ॥ [कृष्णः] वर्णं विष्णौ च ।

Su. 104 | व्यासे | कृष्णेन विष्णुभक्तेन कृतं भारतमङ्गुतम् । कृष्णद्वैपायन
हस्त्यादौ स्थितस्य कृष्णशब्दस्य भीमो भीमसेन इति न्यायेन व्यासे प्रयोगः । अथ
द्वैपायनशब्दस्य । चण्डधण्डीपतेरंशो [?] मुर्निईपायनेस्तु च । रथयोनितगोवि-
न्दहुक्तिमण्डिकः सदा मुदे ॥ इत्यादौ दुर्वासस्यपि वर्तमानात्कृष्णशब्देन व्यासवाचि-
ना विशेष्यते द्वैपायनशब्दः ॥ 134 ॥

[कृष्ण] द्वैपायनम् । V. S. 142 ॥ [कोण] वीणादिवादनेश्वौ च । धृत्वा
कोणं विराचनलयो यादयन्दनवीणाम् ॥ 135 ॥

लगुडे । उद्गुणकोणै रभसादनद्रुतः । लोहिताङ्गो मङ्गलः । शनावपि ॥ शब्देपि ॥
[गण] संख्यायाम् । Si. 6,15 । समूहे । Nāg. 3 ॥ [गुण] ज्या मौर्वी यथा ।
Ba. III, 73 । सूदः सूपकारः । यथा । महानसे किं नु गुणा गृणन्ति । तन्तौ ।
K.Pr. 141,6 ॥ 136 ॥

रज्जौ । संपूर्णोपि घटः कूपे गुणच्छेदात्पतन्त्यधः । सत्त्वादौ । Kād. I. v.1 ।
संध्यादो । Si. 2, 26 । शोर्यादयः शौर्यगाम्भीर्यस्थैर्यादयः । यथा । Ra. 1,16 ।
भीमं । धृतराष्ट्रोपि गुणप्रियः [Vās. 15,1] । अत्र हि विरोधाभासे गुणशब्देन
विराटगृहे सूपकारत्वाद्वीमसेन उच्यते ॥ इन्द्रिये स्पर्शनादौ । Bhag. 3, 29 ।
रूपादयो वैशेषिकोक्ताधतुर्विशतिः । यथा । गुणवति यौवनशालिनि । अप्रधाने
दोषान्यस्मिन्नुत्कर्षं च । Su. 2672 [गुणाः खलु गुणा एवेत्यादै द्वितीयो गुण-
शब्दोपधानं Mkh., C.] । विशेषणे । गुणवृत्तेराश्रयाहृत्वनलिङ्गे ॥ 137 ॥

[गण] इयोः । गेणो विष्णुचरित्रस्य ॥ [प्राण] प्राते । प्राणगीर्वाण-
सौरभः । धोणायाम् । Su. 6 ॥ [गृणा] जुगुप्सायाम् । चण्डालीमपि यान्ति
निर्वृणतया । करुणायाम् । Su. 6 ॥ 138 ॥

[गृणि] अंशुषु । Su. 6 । ज्वालायाम् । वृणौ कृशानोर्बुद्धणायमाने ॥
[चूर्णानि] प्रायेण बहवननान्तः । यथा । Me. 67' ॥ [चूर्ण] क्षोदे ।
An. II, 53 । क्षारभेदे ताम्बूलोपकरणे । करहाटकचूर्णेन ताम्बूलं मम दीयता-
म् ॥ 139 ॥

[जिष्णु] शके । जिष्णुना विजिते वृत्रे । अर्जुने । Ki. 11,1 । अर्के । जिष्णु-
दोषः कमलप्रवेषे ॥ 140 ॥

[चाण] चाते । चाणः स गीर्वाणगणेन वाणैः । रक्षणे । An. I, 27 ॥
[तोक्षण] विषेयस्याज्ञौ च । तीक्ष्णेन तीक्ष्णं विलिलेप तीक्ष्णे ॥ 141 ॥

द्रव्यहेतोरात्मानं यस्त्यजति स भास्त्यत्यागी । यत्कौटिल्यः । ये द्रव्यहेतोव्याप्तिं हस्तिनं चापि योधयेयुः । ते तीक्ष्णा इति [c. 2, 542] ॥ क्षारमात्रेषि ॥ [द्रुणः] वृथिके । द्रुणाधातत्रणार्दितः ॥ [द्रुणम्] मौर्यामपि । तत्र द्रुणा ॥ 142 ॥

[द्रुणी] कूर्म्याम् । यत्पश्यति द्रुणी द्वेहाद्विम्भस्तेनैव वर्धते । जलद्रोणी काश्चाभ्वुवाहिनी नौकेत्वर्थः ॥ [देष्ट] इयोः । के वा देष्ट विजिष्णवः ॥ [द्रोणः] काके काकभेदे । उत्कृजत्कुर्ववृक्षावलिविहितहठास्कन्दसंमर्दजायनिद्राणत्रेणकाप्रकरकृतमहाक्रन्दितेनार्थात् । पर्वतेषि यथा । An. VII, 10 ॥ 143 ॥

[द्रोणी] नैभिदः काश्चाभ्वुवाहिनी वेडा यथा । द्रोणीभिरभसि चरन्ति महार्णवस्य । शैलसंयै । अद्रिद्रोणीकुटीरे कुहरिणि हरिणारातयो [?] यापयन्ति ॥ गवाद्यवादिभाजनेषि यथा । द्रोणीषु वाहा यवसं प्रसन्ते । द्रोणिरिकारान्तः श्रेण्यामपि यथा । Da. 3, 7 ॥ [पण] कार्षपणो रूप्यात्मा नाणकभेदः । यद्रा । कार्षिकाख्यो विशत्यधिकैकपञ्चाशच्छतसंख्यो वराटकमानविशेषः । यद्राचस्पतिः । चतुष्कपर्दको गण्डो वोडी तु पञ्चगण्डका । काकिणी चाय दशमिर्गण्डकैविन्दुकोखियाम् ॥ विन्दुकाभ्यां पुनर्हाभ्यां पणपाणिकपादिकाः । पादिकादंगजो रोच्यः [?] कार्षिकश्च यथोत्तरम् ॥ चतुर्गुणाः [?] कार्षिके तु पणः कार्षपणोशकः ॥ तत्र यथा । क्रीतं पणसहस्रेण । गळहोक्षप्रहणं यथा । विधायाक्षपणं पाणौ । विक्रयः सूल्ये वस्त्रे च । एका शाकपणं पणेन विपणौ क्रीणाति पण्याङ्गना । भूतिर्वेतनं यथा । आगन्तुकेन कार्यं घनसलिलं पणवधूषीकारः । एतेषु त्रिषु शक्तो ब्रह्मापि न निर्णयं कर्तुम् ॥ धने । बहुपौः पुरमापणिकैर्वृतम् ॥ 144 ॥

व्यवहारे । दुःशक्तः कृपणैः पणः । शूता^० । An. VII, 115 । आदिशब्दात्समाहये निपानादौ च । गण्डधत्वारो वराटकाः । यद्राचस्पतिः । चतुष्कपर्दको गण्डः । स्वार्थे के गण्डकः । तेषां विशतिरशीतिः कर्पदका इत्वर्थः ॥ [प्राण] बले । An. III, 8 ॥ 145 ॥

[पार्टिण] कुम्भी स्तम्भस्याधार ओषधिर्वा । चमूपृष्ठे । Ra. 4, 26 । पादमूले । Ku. 1, 11 ॥ 146 ॥

[पूर्ण] कृत्वे । पूर्ण व्याकरणं पपाट न शब्दस्तूर्णं स जीर्णोद्यमः । पूरिते । An. I, 17 ॥ [फाणि] इयोः । वाणि: फाणिरियोजन्वला ॥ [वाण] वृक्षविशेषे शरावयवे शरे च । Ku. 3, 27 ॥ 147 ॥

बलिपुद्रे । Kād. I. v. 2 । देवमेदेषि मङ्गुः । यथा । बाणलिङ्गे न निर्मल्यं
तथा देवे स्वर्यभुवि । मङ्गु एव च बाणशश्वदो वाचि ख्रियां वर्तत इत्याह यथा ।
बाणीयबाणी यदि कर्णगोचरा ॥ [भूषण] सर्वेषु । सद्यः पतनि भूषणहा ॥ [मणि]
भजा० । अजामणेरिवैतस्य जन्म जातं निरर्थकम् c. Sp. 3120 ॥ 148 ॥

अलिङ्गरो महावटः । यथा । क्रमादपामपि मणौ पद्मोवद्यं प्रवर्धते । उत्ति-
ष्टेतु यथाकालं मलानां शोधनं प्रति । रने । Sp. 1526 । हस्तमूलेषि । मणेस्तु
निःसृता रेखा ॥ [मोण] नक्षमक्षिका या नासिकायां प्रविश्य शश्वायते जल-
मक्षिका वा ॥ [रण] कोणो वादनकाष्ठं यथा । रणन्ति वीणारणताडितास्ततः ।
कणे । कर्षन्ति मञ्जीररणेन मानसम् ॥ 149 ॥

[रेणु] धूलयाम् । Si. 5, 8 ॥ [वर्णः] स्वर्णे । कर्णेषु वर्णाभरणानि चक्रुः ।
ततं ब्रह्मचर्यं यथा । अथाह वर्णा० [Ku. 5, 65] । अत्र हि वर्णो ब्रह्मचर्यमस्या-
स्तीति वर्णा० । स्तूतौ । आकर्णयन्ति नववर्णमसु सकर्णाः । रूप आकारे । वर्णः
स्वर्णमलंकरण्युरलिनीं जिष्णुः कचानां चयः । द्विजादौ । Ra. 5, 19 । शुक्रादौ ।
Si. 5, 38 । कुथायाम् । Ra. 6, 4 । अक्षरं स्वरादि यथा । अष्टौ स्थानानि
वर्णनाम् s. I. St. 4, 107 । गुणे । Si. 16, 29 ॥ 150 ॥

मेदः प्रकारः । यथा । नानावर्णसुगन्धिपृष्ठनिचयैः सर्वत्र यः पुष्पितः । गीतक्रमे
रागपरिपाटघाम् । Ku. 5, 56 । नित्रमालेख्यं यथा । विवर्णवर्णं तत्र शत्रुहर्ष्यम् ।
यशसि । H. Y. 1, 47 । तालविद्रेषो वर्णतालः । अङ्गरागो विलेपनं यथा । निवर्ण्य
वर्णं रत्नकेलिशीर्णम् ॥ मखेषि ॥ [वर्णम्] यथा । Ra. 16, 70 ॥ 151 ॥

[वाणि] व्यूतौ वाने । क्रीणन्ति वाणिजाद्येषु निष्प्रवाणिं पटं जनाः । अत्र
हि निर्गतः प्रवाण्या निष्प्रवाणिः । तत्कालोत्तीर्णः सदश इत्यर्थः । सरस्वत्याम् ।
मातर्वीणि तवेह पाणिकमले ॥ [वृष्टिण] इयोः । Si. 16, 59 ॥ [वेणी] सेतुः
पालिः । यथा । रागसागरवेणिकाभ्यां यौवननर्तकलाभिकाभ्यां धूलताभ्यां विरा-
जिता c. Vās. 61, 3 । प्रवाहकेशवन्धयोः । Me. 29 ॥ 152 ॥

[वेणु] इयोः । Si. 19, 1 । अत्र यथा भीमसेनो भीमस्तथा वेणुदारी
नृपोषि वेणुः ॥ [शाण] कथः कुरुविन्द्रव्यनिष्पत्तं वर्षणोपकरणं यथा ।
Su. 3457 । मानभेदे मात्रके । सुवर्णशाणं तु लोमशास्त्रवेण वेष्टयेत् ॥ [श्रेणी]
आल्याम् । R. K. 1, 1 । कुलेषि मङ्गुः ॥ 153 ॥

[शांण] नदे रक्तवर्णं च । Su. 2592 । अमौ० । चुहीकोणान्तरे शोणं स्थ-

गयन्त्यङ्गना निशि । हयान्तरं कोकनद्वच्छविस्तुरंगः । यथा । शोणकूणितरणाङ्ग-
णभूमिः ॥ पञ्चरागेपि ॥ 154 ॥

अथ तान्तः ॥ [अन्त] स्वरूपे । नान्तोस्य ज्ञायते कैधिरुज्जनस्योदधेरिव ।
निकटे । हरस्यान्तेवासी भूगुपतिरर्थं निष्ठति पुरः । प्रान्ते । Su. 2691 । निधये ।
Si. 2, 31 । अत्र हि दृष्टेन्तो निधयोत्रेति दृष्टान्तः । नाशे । H. Y. 4, 62 ।
अवयव एकादेशः । यथा । घनकपिलजटान्तभान्तगङ्गाजलौघः ॥ [अर्हत्] पूज्ये ।
यद्यासितमर्हद्विस्तद्वि तीर्थं प्रचक्षते ॥ 155 ॥

[अस्त] पश्चिमाद्रौ । K. Pr. 79, 16 ॥ [अर्ति] अट्टनै । संगमे वि-
भयां चकार स रिपूनर्ती गुणं रोपयन् ॥ [आस] लघ्ये । Su. 3264 । सत्यः
प्रत्ययितः । अविसंवादक इति यावत् । यथा । H. Y. 2, 12 ॥ बान्धवेषि
मङ्गः । यथा । आपैः सुहङ्ग्रिरपि न प्रथितप्रभावैः ॥ [आति] संबन्धे । न सा-
धुभिस्तस्य कदाचिदापि ॥ 156 ॥

[इति] प्रवासे । ईतिवर्धितवियोगपीडया ॥ [ऊति] इयोः । कन्धेतिक्षणि-
तक्षणास्तरुतले विश्रान्तिमायान्त्यमी ॥ [क्रत] पूजितदीपसत्येषु वाच्यलिङ्गः
सत्ये तु धर्ममात्रे क्लीवः ॥ पार्नीये । क्रताइते जातु न वर्तते जगत् । पूजिते ।
क्रतोपि किं प्रेतपतिः प्रसीदिति । दीपः संतापितः प्रतप्र इत्यर्थः । यथा । कामार्ता०
[Me. 5] । अत्र हि कामेन क्रतः कामार्तः । क्रते तृतीयास्तमासे इत्यार् ॥
सत्ये । Sp. 2750 ॥ 157 ॥

[क्रति] सर्वेषु । क्रतिर्बलिवेषु क्रतिं न कुर्यात् ॥ [एत] इयोः । एता-
मेतां मृगध्रेणीम् ॥ 158 ॥

[क्षत्रृ] वेधसि । क्षत्रुर्भुजात्क्षत्रमिहोदपादि । नियुक्ते दासजे इःस्ये च ।
भाति राजकुलं भ्रात्यदनेकक्षत्तुसंकुलम् ॥ [कन्तु] कामे । कन्तुः किं तनुते
विरक्तमनसाम् । कामिन्यपि ॥ 159 ॥

[कान्तः] रम्ये । Su. 1343 । प्रिये भर्तरि । Su. 2147 । याणि ।
Me. 69 ॥ [कान्ता] योशिति । Sp. 1626 ॥ [कान्ति] शोभायाम् ।
Su. 476 । कामना इच्छा यथा । भवति विभवकान्तिः स्वान्तमस्ये न कस्य ॥
प्रभाकाव्यगुणयोरपि । प्रभायाम् । Su. 2031 । काव्यगुणे । V. K. 3, 1, 4 ॥
[क्षिति] त्रिष्वपि । Su. 2587; c. Pa. 1224, I. St. 15, 298 ॥ 160 ॥

[कीर्ति] यशसि । B.H. 68, v. 31 ॥ [कृत] पर्याप्तयुगयोः । कृतं कृ-

तयुगादिभिः । चिह्निते । Sp. 526 । कले । सुकृतशतविलासः सोयमेकान्तवासः । अत्र हि शोभनं कृतं कलं यस्मात्सुकृतं पुण्यमुच्यते ॥ 161 ॥

[कृत] छिन्ने । Bā. x, 20 । वेष्टिते । कृत्ताजिनो नृत्यति चन्द्रमैलिः ॥ [केतु] बुतौ । स्वेदोद्धर्मे हेतुरिहोष्णकेतुः । पताकायाम् । Si. 5,13 । प्रहः त्वर्यात्प्रवमः । यथा । एकोत्तरं केतुशतं वदन्ति । उत्पाते । कितव तत्र बभूतुः अयसे केतवोपि ॥ 162 ॥

[गति] वहइण इति नाडीत्रणः । यथा । गति वहन्तीं न शशाक रौद्रम् । आने बोधे । देव्यानते: सकलशास्त्रगतिर्भवित्री । यात्रा प्रयाणं यथा । Pa. 3282 । उपायः सामादिर्थथा । त्वन्नो नान्या गतिर्भम् । अध्यनि । Ra. 1, 4 ॥ 163 ॥

[गुप्ति] यमो मनोवाकायसंयमः । यथा । H.Y. 1,33 ॥ 164 ॥

कारायाम् । Si. 11, 60 ॥ [घृत] आज्येम्बुनि च । घृतसंवर्धितरुचयो व्रत-
तय इव योषितो विराजन्ते ॥ [चिति] ज्ञानेपीति मङ्गः । चितिः प्रत्यवर्मशीत्मा ॥
[जगत्] लोके । Sp. 1107 । इङ्गे । त्वं मुनीन्द्र जगत्तीर्थम् । वायौ ॥ जग-
ज्जगन्ति भ्रमतीति चित्रम् ॥ 165 ॥

[जाति] जातिः सामान्यं यथा । रत्नं सुजातं कनकावदातम् । ओष्ठे । निःशे-
षविभागितकोशजातम् । जनिर्जन्म । संपत्तेषि । इयोर्यथा । जाते पुत्रस्य जाते
समजनि वनिता वहभा भूमिभर्तुः ॥ पुत्रेषि मङ्गः । यथा । जात लक्षणं पवि-
त्रितं त्वया ॥ [जाति] गोवेन्वये । Sp. 2388 । तुह्याम् । H. Ch. I. v. 6;
Sp. 6788 । अत्रैव जातिशब्दोलंकारविशेषेषि । जन्मनि । हि जाति० Ku. 5, 40 ।
अत्र हि हे जाती जन्मनी यस्य हि जातिर्द्वाक्षणः ॥ 166 ॥

स्वभावोक्तराभासगीतभेदेष्वपि । स्वभावे । जात्यैव याति पुरुषः परमां प्रति-
ष्ठाम् । उक्तराभासे । Ny. S. I, 1 । गीतभेदे । पञ्चोद्दीन्यवतीजातेभिन्नपञ्च उदा-
हतः ॥ [ज्ञाति] पितॄरि । ज्ञातौ ज्ञाते हि कन्याया जन्ययात्रा प्रतन्यते ॥ इक्षवा-
कुवृषभेषि ॥ [ततम्] यथा । ततवनशुपिरसमत्वयुतम् ॥ [ततः] व्याप्ते ।
Si. 9, 23 । पृथौ । वनं ततानेकतमालतालम् ॥ 167 ॥

[तात] अनुकम्प्ये । तात ताढ्य ताढकाम् । पितॄरि । M. M. 82,2 ॥
[तिक्तः] छुरमौ । Me. 20 । रसे । Sp. 2536 । अत्र तिक्तरसयोगान्ति-
कम् ॥ [तिक्तम्] पर्पटकौषधं पित्तोपशामकं द्रव्यम् ॥ 168 ॥

[दन्त] दशने । Pa. 1267 । संनुनि । दन्तप्रस्वलनदच्छनिर्झरजलै रम्या वनान्ता अमी ॥ [दिति] खण्डने । दिति स देत्येषु चकार विष्णुः ॥ 169 ॥

[दीप्ति] निर्भासितं भासुरं यथा । Si. 10, 14 । दर्शे । दवदीपा महीभृतः । ज्वलितेपि यथा । H. Y. 4, 87 ॥ [ब्रुति] शोभायाम् । स्मरभरपरिरोहत्पाणिडमा गूढरूढद्युतिविजितमृगाङ्का मोदते गण्डभित्तिः । दीपितौ । Sp. 204 (read भनक्ति with Mh.; c. Su. 1517, Pa. 3320) ॥ [धातु] वेधसि । Su. 626 । पालके । धाता समस्तक्षितेः ॥ 170 ॥

[धातु] लोहानि स्वर्णदीपि । यदाह । s. C. on H. 1039 । इन्द्रियं च-
क्षुरादि शुक्रं वा । अस्थि पञ्चमो धातुः ॥ रसादौ भवादौ इलेप्मादौ लोहेषु च
यथा । अभ्यस्तरूपसिद्धिः सुविदितधातुपसर्गविनिपातः । योगी वैयाकरणो जयति
भिषक्तार्त्तिकेन्द्रो वा [°वार्त्तिकेन्द्रो ? c.Y.Y. 5.4] ॥ मावविकारे । Me.102 ।
शब्दादौ । न धातूनपि गृहीयादुन्मनीभावमागतः । इन्द्रिये । धातुपाटवमवेद्य
तिष्ठतः । अस्थिन । यस्येह भज्यते धातुर्भवेत्तस्यैव वेदना ॥ 171 ॥

[धुत] इयोः । तीव्रेगधुतमार्गवृक्षया ॥ [धून] इयोः । Si. 5,33 ॥ 172 ॥

[धृति] धारणांतु क० H. 84 । भवेष्यनाकुलता धैर्यम् । यदर्थं सर्वमिदं
— — — तत्त्वखम् । लौल्याभावे मनसो निर्वृतिः संतोषः । धारणादिषु सर्वेषु यथा ।
धृतिं विधत्ते परमः स योगी ॥ [नत] नम्रे । Ku. 1, 38 ॥ नितम्बुकुटिलयोरपि
मङ्गः । क्रमेण यथा । परिणमति कामहस्ती कामिन्या नततटे विशालेस्मिन् ।
स्पर्शः ॥ Si. 10, 41 ॥ नमस्कृतेपि यथा । नौम्यहं मौलिना वीरं नतं प्राचीनव-
र्हिषा ॥ 173 ॥

[नीति] नये न्याये । Si. 2, 61 । प्रापणे प्राप्तौ । दिशति दयितनीतिः
कस्य न प्रीतिमाशु ॥ [पङ्कि] दशसंख्यायामपि मङ्गः । यथा । Ra. 9, 74 ॥
[पत्ति] पह्ने । Ra. 7, 34 । गतौ । पात्तिः स्वर्गगृहे भवेत्तुकृतिनः कस्या-
पीति ॥ 174 ॥

[प्राप्ति] महोदये । प्राप्तिः कस्य न साधुसंगमवशाच्छीघं भवेज्जन्मिनः ।
लाभे । N&g. 12 ॥ [पित्सत् । पिपतिष्ठत्] इयोः । पित्सन्तः किलकिञ्चित्ति-
तेन इदयं कर्षन्त्यमी बालकाः । हागिति पिपतिष्ठन्तः केन शक्या निषेद्युम् ॥
[पीत] इयोः । Si. 10, 6 ॥ 175 ॥

[पीता] यथा । आर्द्रकहश्चक [?] पीतरसं — — वासकब्राह्मीसर्जरसम् ।

अत्र यापे बहुलं नासीनि हस्तः ॥ [पीति] इयोः । बद्धकक्षाः परं पीतौ पत्तयो
मशपा इव ॥ [प्रीति] येगे पुंसि ॥ [पुस्त] त्रिषु । पुस्तं समस्तं सुदृशा
निरस्तं सौभाग्यभूमेभेदवर्तीवियोगे ॥ 176 ॥

[प्रुतः] विमात्रके । Si. 5, 15 । आष्टावितेपि यथा । Si. 11, 53 ॥ [पूर्त्]
पूरिते । गुणैः पूर्णा मूर्तिस्तत्र भुवनभर्तुविजयते ॥ 177 ॥

[प्रेत । परेत] मृते । Ra. 8, 85 । M. M. 187, 6 । भूतं देवयोनिः
प्राणिमात्रं वा । तद्विशेषे यथा । M. M. 174, 1 । Si. 1, 57 । [प्रोत]
गुणिकते । Si. 2, 19 । वाससि । प्रोतानि पोते पवनैः प्रवन्ते ॥ 178 ॥

[भर्तु] पेटा स्वामी धवश्च । धवे पुंसि शेषयोर्वाच्यलिङ्गः । स्वामिनि ।
Ku. 3, 22 । धत्रे । Ku. 7, 83 ॥ [भक्ति] सेवायाम् । Ba. I, 36 । गौण-
वृत्तौ । भक्षया गङ्गाऽवनिस्तटे । भङ्गयां विच्छित्तौ । Ku. 3, 30 । अङ्गायाम् ।
अन्तर्भक्तिनिवेदनाय हि सतां । विभागे । हंसो हि दुर्घोदकभक्ति-
कारी ॥ 179 ॥

[भास्त्रत्] इयोः Si. 5, 3 ॥ [भ्रान्ति] इयोः । Si. 10, 5 ॥ [भिन्नि]
कुद्ये । K. Pr. 324, 3 । प्रदेशे । युतिं s. 2, 170 ॥ [भूत] सत्ये न्या-
योपपचे । भूतमध्यनुपन्थस्तं हीयते व्यवहारतः ॥ 180 ॥

प्राप्ते । प्रमाणभूताय जगद्वितैषिणे । अतीते । Su. 468 । पिशा० । भूतोप-
रुद्धमिति भूतविदो विदन्ति c. Sp. 6288 । आदिशब्दात्प्रेतादिपरिमहः । पृथ्या-
दौ । Ra. 4, 11 । आदिशब्दाज्जलादयः । जन्तौ । Sp. 4805 । युक्ते । भूत-
वादी प्रामाणिकः स्यात् ॥ [भूति] भस्मनि । Si. 1, 4 ॥ 181 ॥

उत्पादे । मुक्तानां न पुरुभूतिः ॥ [भृति] भरणे पोषणे । कुक्षेर्यावदमी भव-
न्ति भूतये० c. Sp. 7837 ॥ [मत] संमते । मम तावन्मतमदः ॥ लोष्टर्मद-
नकाष्ठेपि । वभुर्भुवः कृष्टमतीकृता इव c. Si. 12, 21 ॥ 182 ॥

[महत्] बृहति वाच्यलिङ्गः । अन्यत्र क्लीवे । मङ्गस्तु महद्राज्ये सांख्य-
वृद्धौ न ची बृहति तु त्रिषु । इत्याह ॥ भीतस्तवं सांख्यप्रणीतम् । बृहति धीत-
स्तवे च । Si. 15, prakshiptaśloka 2 । राज्ये । साधिताखिलनूर्पं महन्महत्०
c. Si. 14, 13 ॥ । मरुत् । सुरे । Ku. 3, 72 । अनिले । Ra. 5, 27 ॥

[मति] बुद्धौ । Ra. 5, 66 । इच्छायाम् । मतिरस्ति न मे मोक्षम् ॥
[मातृ] गवि । स त्वमेकान्तरां तस्या मदीयां वस्त्र मातरम् । s. Petersb.

Diet. V, 699 | अत्र हि वन्सेति दिलीपस्य संबोधने मातरं गामित्यर्थः | हुर्गा गौरी यथा | Ku. 6, 80 | अत्र हि जगत्पितृसंबन्धादौगिको मातृशब्दे गौरी रूढः || अकारादिवर्णेष्वपि यथा | मातृकामपि नो वेति || 183 ||

[मिति] इयतो भाव ऐवत्यं वस्तुसंख्यापरिच्छेदः | मानं प्रस्थादि | इयोः | मिति धनादेन विवेद पार्थिवः || [मुक्ता] प्राप्तमुक्तौ मोचितेषि च | यद्वैऽः | मुक्ता खी मौक्तिके प्राप्तमुक्तिमोचितयोग्यिषु || मौक्तिके प्राप्तमुक्तौ च | Da. 2, 26 | पुंश्चल्याम् | मुक्तासु युक्तं विद्युयां न रन्तुम् | मोचित इति मुचण् प्रमोचन इत्यस्य स्वार्थिकण्यन्तस्य प्रयोगः | यथा | मुक्तोध्वगैः पञ्चरात् Pa. 1268 || 184 ||

[मृत] मृत्युमत्यपि यथा | गते मृते प्रव्रजिते° s. Bezz. Beitr. V, 60 || 185 ||

[यति] निकारे धिक्क्रियायाम् | किमनेन यतिना | विरतिः अव्यः पात्रविरामः | भिक्षुर्मुक्षुः | इयोः | सद्यतिसेवितपादं वरगणधरमूर्जितप्रवरवृत्तम् | श्रीवर्धमानमादौ जयदेवं भक्तितो वन्दे [Pādas 3-4 from V. A.] || [युत] पृथगर्थे | अयुत° Goldst. Diet. 444, b, 18 || [युक्ति] न्याये | युक्त्या यत्र घटामुपैति तदहं दृष्ट्वापि न अहये | योजने | गन्धयुक्ति विधायोचैः || 186 ||

[रक्त] कुङ्कमे | इमन्ते धनरक्तपञ्चमलनक्रीडाजुपो योपितः | असृजि | Ku. 1,6 | प्राचीनामलके | हरीतकीरक्तविभीतकानां चूर्णविधाय | असृणे | Sp. 5693 | मधुरेषि वल्लभटीका यथा | Si. 10,64 || [रति] स्मर° | Ku. 4,9 || चित्तावस्थानाभिष्वङ्गस्थायिभावेष्वपि मङ्गः | क्रमेण यथा | वने रक्तिरक्तस्य रक्तस्य तु जने रतिः | Sp. 1450 | K.Pr.IV, 30 || [रीति] पित्तले लोहकिङ्गे च | स्वर्णरीत्योरिवान्तरम् || 187 ||

वैदर्भ्यादौ | K.Pr.IX, 4 | सीमि | निरीतिमाप क्षितिमधिरीतिम् | अवणे गतौ च | स वारिरीतिं न शाशाक रोद्धुम् || [लता] ज्योतिष्मती लवण्याशाकः || शाखायाम् | कालिन्दीतटरुद्धवञ्चुललतामालिङ्गय सोत्कण्ठया | वह्याम् | Ku. 3, 39 || 188 ||

कस्तूरिकावर्जे शेषेषु यथा | लताभिरुदितं° c.Sp. 4462 | हारादिसरिकायामपि मङ्गः | यथा | चतुःषष्ठिलतो हारः s.C. on H. 661 || [लिप्र] भुक्ते | स्थाले क्षिमं न लिप्रम् | विलिप्रे | K.Pr. 98, 3 | विषाक्ते | क्षिमैलिप्रशारैररण्यकरटी जग्ने जघन्यैर्नैभिः || [लूता] पिणी° | लूताततिः सूचयतीह वर्षम् || 189 ||

[वर्ति] पञ्चस्वर्थेषु खियाम् | गत्रा° | अङ्गः कुङ्कमवर्तिपञ्चरतैः | वी-

पे । अस्तं गते किरणमालिनि कार्यजातं नो वर्तयन्ति किमु तर्तिभिरत्र लोकाः ।
भेषजनिर्माणे । वर्त्या वगं शोभयति स्म वैद्यः । नयनाञ्जनलेखायाम् । U.R.18, 4 ।
धूपमृत्तुलिकयोरपि । क्रमेण यथा । कर्पूरागुरुवर्तिकर्तितपुर्दीर्गिन्ध्यमेध्या वधुः ।
स्वेदकम्पवशासनवर्तिकः c. Ra. 19, 19 ॥ 190 ॥

[व्यक्त] मनोपिणि । व्यक्तः सूक्तं पठति कठिनम् । सुटे । M. M.
153, 4 ॥ [वार्ता] वार्ताकी वातिगणी । उदन्ते Me. XV । कृत्यादौ ।
K. N. 2, 14 । वर्तने । विश्वाद्यस्य न वार्ताका वार्ता का तस्य भोजने ॥
[वार्तम्] आरोग्ये । Ra. 5, 13 ॥ 191 ॥

वृत्तिशालिनि । वार्त्यं राजवेदमनि ॥ [व्यापि] इयोः । विश्वव्याप्या
प्रतीतः पथयतु जगतः कामितं चक्रपाणिः ॥ [वास्तु] सर्वेषु । वास्तुविद्यावि-
शारदः ॥ 192 ॥

[वित्त] विचारिते । विचानि तानि शास्त्राणि । ख्याते । विद्याविचेष्टना-
दरः । धने । Su. 503 । शुवर्णेषि मङ्गः । यथा । Ra. 5, 21 ॥ [वित्ति]
सर्वेषु । हरति दुरितजातं कस्य नो धर्मवित्तिः ॥ [वीति] अडुशकर्मणि ।
निर्भूतवीतमपि चालकमुक्तसन्तम् c. Si. 5, 47 । चालको दुष्टगजः ॥ 193 ॥

असाराश्रगजे । वीतमाचावशेषाणि सैन्यानि तव विद्विषाम् । शान्ते । वीत-
दाचानले वने ॥ विगताच्छादितयोरपि मङ्गः । क्रमेण यथा । अधरो वीतरागस्ते
कषाये ते विलोचने । विहारः कण्ठदेशस्ते दृतिः c. Su. 1426 । संवीतची-
नांशुकमूत्तिरेषा ॥ [वीति] सर्वेषु । वीतर्वीति स विज्ञाय राजे व्यजपयत्तदा ॥
[वृत्त] चरित्रे वर्तुले च पुंहीवः ॥ वृत्तौ वर्तने । कर्तेन वृत्तं प्रवदन्ति
मुख्यम् । कर्तं शिलोऽचं सत्यं च । दृढे । वृत्तदेहः स्नायुसारः ॥ 194 ॥

चरित्रं शीलं यथा । Su. 1211 । अतीते । वृत्तोत्सवं तत्पुरम् । प्राणिवि-
षयं मृतत्वम् । अप्राणिविषयमतीतत्वम् । अधीते । वृत्तं पारायणं तेन । वृते ।
कण्ठकैविटपी वृत्तः । अलपाशयेषि मङ्गः । यथा । Bh. S. 71 ॥ [वृत्त]
स्तनमुखे । अप्राप्नुविशशृः स्तन्यं स्तनवृत्तं निकृत्तति । पुष्पबन्धे । Ra. 5, 69 ॥
[वृत्ति] वर्तने कृष्णादिवार्ता यदाह । H. 864 । वर्तनमात्रं वा यथा ।
B. H. 68, v. 31 ॥ 195 ॥

कैशिक्यादौ । आदिशब्दादारभट्टादौ यदाह । कैशिक्यारभटी चैव सा-
स्त्रती भारती तथा । चतुष्व वृत्तयो द्वेतास्ताष्टु नाट्यं प्रवद्यते ॥ उपलक्षणं

वैतत् तेन प्राम्यापरुषोपनागरिका अपि गृह्णन्ते । विवरणे । तत्त्वं B. H. 85, 2। करणव्युत्पत्त्या जीवनमप्युच्यते यथा । वृत्तिच्छेदो इजन्मनाम् ॥ [वृत्ति] वरणे । भूपालपुत्राः स वृत्तिं निश्चय । बाटे कट्टकमयावरणे । Si. 12, 37॥ [शक्ति] सर्वेषु । शक्तिर्क्षमणवक्षसो निरगमन्त्रो रक्षसां वक्षसः ॥ 196 ॥

[शस्त्र] द्वयोः । शस्त्रं समस्तं जगतस्तनोतु ॥ [शास्त्र] शासके शिक्षके । शास्ताधिकार्यभूमिवः c. S. K. 349, 18 ॥ [शान्ति] भद्रे । S. K. 256, 5 । शमे । Me. 39 ॥ 197 ॥

[शित् । शात्] कृशे । न हसति शितमध्या तद्वियोगे मृगाती । आविर्भूम् Si. 5, 23 । तीक्ष्णे । Me. 48 । Si. 1, 45 । अत्र नितरां शानं निशातं निशातशब्दो विशिष्यते ॥ [शिति] सिते शुभ्रे । श्वेतांशोः शितिभिः करैः प्रसू-मरैः शुभ्रीकृतं सर्वतः । असिते । Ku. 6, 81 । शब्देषि मङ्गः । यथा । रोम-न्थफेनशितिशाद्वलशायिनस्ते ॥ [श्रीमत्] मनोज्ञे । Si. 11, 64 ॥ 198 ॥

[शीतः] हिमजिह्वायोर्वाच्यलङ्घः । हिमशब्देनात्र शैत्यगुणयुक्तं शीतलं सर्वमपि वस्तु उच्यते यथा । Sp. 6410 । जिह्वे । शीतो विभेति न पुर्वनिज-कार्यभङ्गात् ॥ [शीतम्] उष्णविरोधिनि गुणे गुणमात्रे छीवे तद्वति तु पूर्वमुक्तः । यथा । Sp. 6466 ॥ क्तुविशेषेषि ॥ [शुक्त] पूतिभूतं दुर्गन्धं यथा । शुक्तं त्यक्तं न कैथित् ॥ 199 ॥

[शुक्ति] कपालखण्डं शिरोस्थिशकलम् । दुर्नामा जलौकाकृतिर्दीर्घकोशिका-रुयो जलस्थजीवविशेषः । अश्वार्वत्मुक्तास्फोटशङ्खनकशङ्खेषु । Si. 5, 4 ॥ 200 ॥

[श्रुत] आकर्णने छीवे ॥ अवधृतेषि मङ्गः । यथा । Bhag. 2, 52 ॥ [श्रुति] आश्वाये । Ra. 2, 2 । पङ्क्तां । Si. 11, 1 । कर्णे । Si. 7, 24 ॥ 201 ॥

[श्रेतम्] यथा । शैत्यं प्राप्ता रसोत्कर्षात् ॥ [श्रेतः] वर्णे । Sp. 6495 । कर्पदके । श्वेतः श्वेतं जलधिपुलिनं गाहते पोतवाहः ॥ 202 ॥

[सित्] अवसिते । Pa. 1146 । अत्र अवेन सितशब्दस्थैवार्थो योत्यते । वर्णे । Si. 1, 4 ॥ 203 ॥

[स्थित] ऊर्ध्वे । Ra. 2, 6 । सप्रतिज्ञे । अत्र स्थितोहमविपर्ययचिन्त-वृत्तिः । वर्तमानेषि मङ्गः । यथा । Ku. 1, 1 ॥ [स्थिति] स्थाने ।

BA. III, 17 | सीमि । Si. 12, 36 | करणव्युत्पत्त्या जीवनमप्युच्यते यथा ।
स्थितिः स्थिता संप्रति तं प्रतीह ॥ 204 ॥

[सूत] पुत्रे । Si. 1, 13 | नृपे । असौ सूतः संततिनीतिनिष्ठः ॥ [सूत]
सारथौ । सूर्यसूतोवताहः । प्रसूते । सूते संततिवक्षिकन्दे । ईरिते । शृङ्गेण
सूतैः सलिलैः प्रभूतैः । बन्दिनि । सूतात्मजाः प्रवयसः प्रथितप्रबोधम् ॥ 205 ॥

ब्रा० | न सूताः सोमपायिनः । तत्त्विण । V. S. 88 ॥ [सृति] इयोः ।
दुर्लभा विधिने सृतिः ॥ [स्मृति] स्मरणं पूर्वानुभूतस्य धीस्तात्कालिकी बुद्धिः ।
तयोर्यथा । Su. 2147 | इच्छायाम् । Si. 6, 9 | शब्दे । Ra. 2, 2 ॥
[सेतु] संवरो जलधारणाय पालिः । यथा । Ku. 4, 6 ॥ 206 ॥

नदीत्युपलक्षणं तेन समुद्रादावपि यथा । M. N. (1886) IX, 11 ॥
[हस्त] करे । Me. 65 | मानभेदे । Sp. 7381 | केशां । Si. 8, 27 |
शुण्डायाम् । Si. 5, 35 ॥ [हरित] तृणान्तरे क्षीवे । यदाह वैजयन्ती ।
हरित् खी दिशि पण् तृणे । दिशि वर्णभेदे च । Nai. 11, 38 | तृणान्तरे ।
वर्षासु रम्या हरितो हरिद्विः ॥ 207 ॥

[हित] पथे । Ki. 1, 4 ॥ [हेति] ज्वालायां सूर्याशुषु च । उदिते
सहस्रहेतौ वह्नेऽतिर्न लक्ष्यते क्षपि । अखे । Si. 18, 12 ॥ अथ थान्ताः ॥
[अर्थ] हेतौ । अर्के चेन्मधु विन्देत किमर्थं पर्वतं व्रजेत् । प्रयोजने ।
Sp. 2627 ॥ 208 ॥

निवृत्तौ । मशकार्थो धूमः । मशकनिवृत्य इत्यर्थः । विषये । इन्द्रियाणीन्द्रिया-
र्थेषु । वाच्यमभिधेयं यथा । Ra. 1, 1 | प्रकारे । नानार्थैः फलपृष्ठपङ्कवभरै-
र्थैः समर्थ्यतपम् । इव्ये । Sp. 619 | वस्तुनि । सर्वमित्याद्ययुक्तं स्यादर्थ-
शून्यासु बुद्धिषु ॥ [आस्था] यत्ने । आस्थापरेणैव नरेण लभ्या पादद्वीर्या ते
यदपि चिनेत्र । आलम्बने । आस्थाप्यनास्था सदृशी तवैषा । आस्थाने सभायाम् ।
आस्थायां नृपतिस्तस्यौ । अपेक्षायाम् । Ku. 6, 63 ॥ 209 ॥

[कन्धा] पुरे । अथं पन्थाः कन्धापुरपरिसरं पान्थं भजते । प्रावरणे ।
Sp. 1422 ॥ [काथ] सर्वेषु । काथेन व्यथते पृथ्वी ॥ [कुथ] आस्तरणे ।
Si. 1, 8 | दर्भे । कुथपवित्रकपूतकरो हिजः ॥ 210 ॥

[कोथ] सर्वेषु । कोथो व्यथयते चेतः ॥ [ग्रन्थ] गुम्फे । पुष्पग्रन्थैः प्रथयति-

तरां [?] कौशलं लोलनेत्रा । धने । निर्मन्थता परा या वा या वैष्णवकर्त्त-
ता । शास्त्रे । Si. 2, 26 । द्वाचिंशः । अन्थलक्षणं चकार ॥ 211 ॥

[ग्रन्थि] वस्त्रादिः । R. S. 1, 78 । कौटिल्ये । Bh. S. 82 । पर्वणि ।
Pa. 3769 ॥ [गाथा] वाम्भेदे सगीतपदपादे । An. III, 59 । वृत्ते ।
S.K. II, 14 ॥ 212 ॥

[तीर्थ] शास्त्रमागमादि यथा । निलकं तीर्थकुलहस्याः । गुरौ । दक्षस्तीर्थ-
प्रशास्त्रार्थो दृष्टकर्मा शुचिर्भिषक् । यज्ञे । तीर्थं तद्वयकव्ययोः । [c. Usanas
III, 2; Dharmasāstras. p. 523] । पुण्यक्षेत्रे । तीर्थानामादिपदं स जयति
अत्रुंजयगिरीशः । अवतारे । Ra. 16, 33 । क्रतिभिर्जुटमुज्जयन्तप्रभासादि यथा ।
यदृ० s. 2, 155 । जले । तीर्थे न मज्जनं व्यर्थं पापपिच्छिलचेतसाम् । सञ्जिति
यज्ञप्रवृत्ते । फलमविकलमेतत्प्रामुख्यात्तीर्थसार्थः । उपायः सामादिसतत्र यथा । अ-
परतीर्थेन हि किं साध्यते । खीरजसि । तीर्थज्ञानां खियं यायाद् ब्रह्मचार्यन्यथा
भवेत् ॥ 213 ॥

योनौ । कामिनोपि कथं निन्द्या ये नित्यं तीर्थसेविनः । पात्रे । Ra. 5, 15 ।
दर्शनेषु । Si. 2, 111 ॥ [दुःस्थ] दुर्गते । Su. 2638 । मूर्खे । दुःस्थेन ध-
निनापि किम् । दुःखितेपि यथा । इत्थं दिग्भित्तिरोधक्षतविसरतया मांसलैस्त्व-
चशोभिः स्तोकावस्थानदुःस्थैः ॥ 214 ॥

[प्रस्थ] इयोः । Si. 4, 11 ॥ [पीथः] मकरेपि ॥ [पृथु] भूपाले ।
Ku. 1, 2 । वापिका हिङ्गुपर्णि । धरणिच्छन्दसोरपि मङ्गः । धरणौ । Ba. I, 48 ।
छन्दसि । निमीलितविलोचना किल चुलुक्यपृथ्वीपतौ ॥ 215 ॥

[प्रोथ] अक्षवोणायाम् । Si. 11, 11 । अध्वरे । आ उदकान्तालियं प्रोथ-
मनुव्रजेत् s. Bh. Pâ. 1, 4, 56; v. v. l. l., vol. I., p. 529 । कटी कटघवय-
बोत्र यथा । पृथुप्रोथा तु कुट्टनी ॥ [मन्थ] रवौ । मध्नाति मन्थः प्रथितं तमित्यम् ।
मथि मन्थानके । Sp. 2954 ॥ [गूथ] तिर्यग्गणे । Ra. 9, 55 ॥ 216 ॥

[यूथी] सर्वेषु । स सहकीसालसिलंध्रयूथीप्रसूनदः पुष्पितलाङ्गलीकः ॥
[रथ] पादः क्रमः ॥ 217 ॥

[वीथी] वर्त्मनि पङ्गौ च । Si. 9, 32 । गृहाङ्गे गृहभित्तिपादे । पृथुः समर्था-
वसथस्थ वीथी ॥ [संस्था] स्पशश्वरस्तत्र पुसि । शेषयोः विद्याम् । सर्वेषु ।
संस्थामुखेन स विवेद जलस्थ संस्थाम् । चरे अकारान्तोपीति मङ्गः । यथा ।

संस्थैः समीक्ष्य परकार्यमनन्यकार्यः ॥ [सार्थ] वणिगगणे । सार्थवाहो धनो
नाम c. I. St. 15, 330 ॥ 218 ॥

[सिक्षयः] यथा । ग्रासाद्वलिनसिक्षयेन किं कष्टं करिणो भवेत् c. Pa. 1208 ॥
अथ दानाः ॥ [अब्द] संवत्सरे । M. 9, 81 । मेवे । जायन्ते पुनरब्दशब्द-
निवहादुत्सेकिनः केकिनः ॥ 219 ॥

[अन्दू] निगडे । Si. 11, 7 । भूपभेदे । लीलान्दोलितकर्णन्दूशुतिद्योतित-
दिग्मुखाः ॥ [ककुद् । ककुद्] ककुत्कीवे ककुदः पुङ्कीवः । गौडस्तु ली
ककुत्ककुदोप्यकी वृषाङ्गे राढ्ख्वजे वरे । इत्याह । श्रेष्ठे । राजत्ययं मुनिककुत्त-
पसा कृशाङ्गः । इत्याकु० Ra. 6, 71 । वृषाङ्गं शृङ्गमंसकूटो वा यथा ।
Ku. 1, 56 । ककुदखुरविषाणैर्लक्ष्यतेसौ महोक्षः । राट्चिङ्गं छचादि यथा ।
उच्छ्रूतककुदि महावलगजतुरगबलान्विते नृपतौ । नृपति० Ra. 3, 70 । ककु-
दोप्येष्वर्थेषु ॥ [क्रध्याद्] इयोः । Ra. 15, 16 ॥ 220 ॥

[कन्द] सर्वेषु । कन्दैः कन्दलितं कंदे मन्दं मन्दं प्रवर्षति c. Pa. 856 ॥
[कुन्द] चक्रधर्मौ यन्वविशेषे । An. II, 80 । माघ्ये । Si. 2, 7 ॥ 221 ॥

[गदः] कृष्णानुजे । Si. 2, 69 ॥ [गदा] यथा । V.S. 21 ॥ [छद]
पञ्चे । Ra. 5, 48 । पतञ्चे । सितच्छदैश्छादितमेतदम्बरम् ॥ 222 ॥

[छन्द] वशे । Su. 1472 । अभिप्राये । Si. 2, 105 ॥ [दृष्टद्]
पाषाण० । Me. 55 । निष्पेषणा० । संयिष्यतां दृष्टदि संप्रति चन्द्रविम्बम् ॥
[धीदा] इयोः । धीदावतीयं ननु कस्य धीदा ॥ 223 ॥

[नद] वहे । तीरं नदनदीपतेः । अधौ निमदे च । क्षारो नदोयं कुरुते
नदं वृषा ॥ [नन्दा] चिषु । आनन्दमेषा वितनोति नन्दा ॥ 224 ॥

[नन्दि] शूते । लभन्ते नन्दिनानन्दं शूतकारा द्विकेन च ॥ [निन्दा]
अपवादो अवर्णवादः । इयोः । Sp. 4715 ॥ [पद] स्थाने । Ba. I, 36 ।
विभक्तयन्ते शब्दे वाक्ये च । Si. 5, 67 । अद्वै लक्ष्मणि । Si. 11, 34 । वस्तुनि ।
पदे रिक्ते रिक्ते विनिहितपदार्थान्तरमिति । अत्र पदार्थान्तरं वस्त्रवन्तरमि-
त्यर्थः ॥ 225 ॥

वाणे । परमं पदमार्तचेतसामभविष्यो यदि नक्तमीधरः । पादे । Ku. 5, 85 ।
पादचिह्ने । Ku. 1, 6 । व्यवसाये निश्चये । चित्ते विचारनिहिते [०रहिते
Mkh.] पि पदे न किंचित्सम्यक् स्फुरत्यहह कोपि विधेः प्रमादः । अपदेशो

व्याजे । Si. 10, 2 । चरणन्यासाक्षचिह्नयोरपि मङ्गः । क्रमेण यथा । Ku. 5, 4 । पदमपि वेलापतिं बहिति कितवाः प्रशंसन्ति ॥ [पाद] उल्ले । Me. 87 । अंगौ । K. Pr. 88, 2 । प्रत्यन्तः । S. K. 64, 4 । पूजायामपि यथा । तातपादैर्लितायां पालितायां च सुन्दरः ॥ 226 ॥

[भन्द] इयोः । अमन्दभन्दोदयकन्दसारः ॥ [भसद्] भास्वरे वाच्य-लिङ्गः ॥ [भेद] विदारणे । Ku. 8, 86 । इये । Si. 18, 20 । उपजापे । Sp. 1174 । विशेषे । भेदस्तथापि नाख्यातुं सरस्वत्यापि शक्यते ॥ 227 ॥

[मदः] रेतसि । क्षुतविष्मदमूत्राणि भवन्ति युगपद्यदि । मासे तत्र विधौ तत्र वर्षान्ते मरणं तदा ॥ मध्ये । Ku. 8, 76 (s. v. v. l. l.) । हर्षे । Si. 10, 28 । इमदाने । Sp. 227 । कस्तूरिकायाम् । बाला विभाति मदम-णिडतगण्डभित्तिः । क्षैव्ये । Si. 10, 13 ॥ [मदी] यथा । मदीमदत्त प्रमदः कृषीवलः ॥ 228 ॥

[मन्द] अल्पे शनैरर्थे क्रियाविशेषणत्वाक्षीवे ॥ मूढे । Ra. 1, 3 । रोगिणि । यदपथ्यं शरीरस्य तद्व मन्दाय रोचते । अलसे । Si. 8, 39 । भाग्यवर्जिते । निन्दन्ति मन्दास्तव भावितानि । अल्पे । Me. 9 । स्वैरे । मन्दैः पदैः संचरते हि डिम्भः । मन्दरते । मन्दे नार्यो न रज्यन्ते । खले । द्विषन्ति मन्दाश्वरितं पिनाकिनः ॥ 229 ॥

[मृदु] इयोः । Ra. 8, 45 ॥ [रद] इन्ने । Si. 18, 38 । विलेखने । Ghat. 1 ॥ [विन्दु] विशुषि । Ku. 5, 24 । ज्ञातरि । तथेय विन्दवी [?] कला । अत्र ववयोरैक्यस्मरणाद् विन्दुशब्देन ज्ञाताप्युच्यते । रदसते । Ku. 402 ॥ शून्यार्थप्रकृतिभूमध्यतेजःस्वपीति मङ्गः । क्रमेण यथा । ओंकारविन्दुसंसक्तम् । वीजं ० Das. I, 17 । अमीषोमौ ० S.P. 25 ॥ 230 ॥

[वेदि] अलंकृतभूतले । Ku. 7, 88 । [शब्द] अक्षरे । Me. 100 । यशसि । Ra. 2, 64 । शेषेषु । Si. 3, 24 ॥ 231 ॥

[शरद्] वर्षात्मये । Si. 1, 66 । वर्षे । M. Ch. I, 42 ॥ [शाद्] कर्द्मै । आस्त्वानशादविलुठच्छफरीशतेषु । शाष्टे । Ra. 2, 17 । अत्र हि शादः श-प्तं विद्यते यत्र तानि शाइलानि ॥ [संविद्] संभाषणे । तदा वनान्ते कृतसंविदोस्तयोः । ज्ञाने । अनेकान्तात्मकं वस्तु गोचरः सर्वसंविदाम् । संभ्रामे नामि तोषणे च । संविदा संविदं दधे भीमसंविद्वाप्रणीः ॥ 232 ॥

क्रियाकारो व्यवस्थापनं यथा । Yâjñ. II, 187 । प्रतिज्ञायाम् । विष्णुच्छेदसं-
विदा । सकेते । Ra. 7, 28 । आचारे । कथं तपोवनसंविदमतिक्रान्ता तत्रभव-
नी ॥ [संपद्] क्रज्जौ । Pa. 461 । गुणोत्कर्षे । Ki. 1, 17 ॥ 233 ॥

[स्वादु] मृष्टे रुच्ये । Sp. 2596 ॥ [सूद] व्यञ्जने । सूदखादनविष्णुचि-
कार्दितः ॥ [स्वेद] धर्मे प्रस्वेदे । Ku. 3, 33 । स्वेदने क्लेदने । स्वेदो देयो
नवज्वरे । सात्त्विकभावेषि मङ्गुः । यथा । Si. 10, 45 ॥ अथ धन्ताः [अन्ध]
अन्धकारे । अन्धावृतेषु ककुभां वदनेषु चन्द्रः सान्द्रैः करैर्विकिरतीव सुधाप्रवा-
हम् । अक्षिवर्जिते । Su. 503 । जलेषि मङ्गुः । आदरेण धूतिं तन्वी सावब-
न्धान्धकेलिषु ॥ अन्धस्य° Su. 3516 । निःश्वासान्ध इवादर्शथन्द्रमा न प्रकाश-
ते । इत्यादिषु तु अज्ञानविच्छायत्वयोरुपचारात् ॥ 234 ॥

[अर्धः] आविटलिङ्गः पुंसि । अन्ये तु असमांशे वाच्यलिङ्गमेनमाहुः ।
यद्वीका । खण्डमात्रवृत्तितायां त्वभिर्यथलिङ्गः । यथा । Me. 55 ॥ [अर्धम्]
यथा । Si. 9, 29 ॥ [अधिभ] सरसि । अध्यावधौ न पद्मानि । सागरे ।
Sp. 2954 ॥ [आधि] व्यसने । आधिप्राप्तौ न यो मुद्देत्स धीरः । अधिति-
ष्ठन्त्यस्मिन्नित्यधिष्ठानमाधारः । यथा । आधेयमाधाविव तं न्यधत्त । बन्धके ।
M. 8, 144 । आशायाम् । धनाधिना धावति जीवलोकः ॥ 235 ॥

[कद्द] समृद्धे । Ra. 2, 50 । सिद्धं सुर्सपन्नमन्नं सिद्धाक्षं यथा । सुखि-
र्घमृद्धं मधुरं गुरुभ्यः ॥ [गन्ध] संबन्धे । वशानागौ सगन्धाल्पकलभानुगता-
विति [°विव Mkh.] । वशानागौ करेणुहस्तिनौ सजातीयस्तोकगजपरिवृतावि-
त्यर्थः । लेशो । जलदग्निरराजत सानुमान् । अत्र हि जलदानां गन्धोल्पत्वं यत्र
स जलदग्निः । गन्धके । गन्धचूर्णं ततः क्षिपेत् । गर्वे । Si. 5, 42 ।
गन्धवति द्रव्येषि मङ्गुः । यथा । गान्धिकैर्विपणयो विराजिताः । अत्र हि
गन्धाः पण्यमेषां गान्धिकाः ॥ [गाध] लिप्सायाम् । गाधेन बाधां सहते न
कस्कः ॥ 236 ॥

[गोधा] ज्या° । शरासनाभ्यासविधौ समाप्ते क्षिप्रेव गोधा मकरध्वजेन
[N. Ch. I, 27] ॥ [दिग्ध] विषाक्तेषौ । Ku. 4, 25 ॥ 237 ॥

[दुग्ध] क्षीरे । Pa. 1196 ॥ [दोग्धृ] गोपाले । Ku. 1, 2 । वस्ते ।
दोग्धारं निहया लेढि दुश्माना पथस्विनी । अर्थो° । कवयः परदोग्धारो हार-
यन्ति निजं यशः ॥ [बन्ध] आधिर्विनिमयस्थाप्य वस्तु यथा । बन्धे बब-

न्धुः प्रमदाः स्वदेहम् । बन्धे । Ra. 6, 40 ॥ रचनात्मेदवृन्नेष्वपि मङ्गः क्रमेण
यथा । Da. 1, 17 । विभेद नो तां प्रति तस्य बन्धः । आशा० Me. 10 ॥ 238 ॥

[बन्धु] भ्रातरि । शुश्रीववन्धोर्बन्धम् ॥ [बुध] कवौ विदुषि । Sp. 6178।
अमरेपि मङ्गः । यथा । Ra. 1, 47 ॥ [तुङ्ग] पण्डिते । स्वयंतुङ्गो नमिनृपः ।
बुधिते ज्ञाते । तुङ्गोयमर्थो नहि केन धीमता । जिने । Su. 1427 ॥ 239 ॥

[बोधि] बौद्धसमाधौ । लोके हारि च बोधिसत्त्ववरितम् c. Nāg. 3 ।
अत्र हि बोधिरेव सत्त्वमस्येति बोधिसत्त्वः । यद् व्याढिः । बोधिः स्वबोधनं
ज्ञानं तन्मयो बोधिसत्त्वकः । अर्हद्दर्मात्रौ । H. Y. 4, 108 । पित्पले । बबन्ध
बोधिद्वयपल्लवानि ॥ [मधुः] चैत्रे । Ra. 11, 7 । क्रतौ । Ku. 3, 10 । दैत्ये ।
Si. 14, 68 । जीवाशाको डोडीशाकः ॥ 240 ॥

[मधु] क्षीरे जले च । गोधुग्मिर्धयिते मधु । मधे । Si. 10, 3 । क्षैत्रे ।
Sp. 532 । पुप्परसे । Ku. 3, 36 । माधुर्येषि मङ्गः । यथा । Ba. I, 40 ॥
[मिङ्ग] मेधते स्म मिङ्गं पृष्ठोदरादित्वात् ॥ 241 ॥

[सुरध] सूढे । Sp. 4893 । रस्ये । Sp. 2665 ॥ योवित्यपि मङ्गः ।
दीपं मुरधाः सिचयमरुता यत्र शान्तिं नयन्ति ॥ [राधा] विशाखायाम् । निशां
राधानुराधायाम् ॥ 242 ॥

गोपी गोपवेषविष्णुभार्या यथा । S.K. 172, 8. 279, 5 । वेध्यविद्वेषे ।
भोजराज मया ज्ञातं राधावेषस्य कारणम् ॥ [लुब्ध] आकाङ्क्षिणि । Ku. 1, 34 ।
व्याधे । Bh. S. 87 ॥ [वध] हिंसके । यत्र वधको भक्षकं विना [c. Kās.
Pā. 7, 3, 35] । हिंसायाम् । Si. 1, 39 ॥ 243 ॥

[वधू] पत्न्याम् । Ku. 4, 1 । जुषायाम् । Ra. 1, 65 । नार्याम् ।
Me. 47 । नव० । वधूवरं संगमयांवभूव c. Ra. 7, 17 ॥ [व्याध] दुष्टे ।
पश्यते व्याधवाक्येण [?] संकुले विच्छवत्तमाः ॥ 244 ॥

[विद्ध] सदृशि । विद्धशालभाङ्गिका । वेधिते । Si. 18, 41 । क्षिप्ते ।
Ki. 5, 30 । अत्र हि अपेन विद्धशब्दस्यैवार्थो दोत्यते । ज्ञेषि मङ्गः । किमिव
हि न विवेकुं जानते हन्त विद्धाः ॥ [विधा] कर्तृ । Ra. 7, 16 । मङ्गल-
र्द्धभिरित्यर्थः । मूलयेभाङ्गयोः । स्वकर्मभान्तोसौ गज इव विधार्थी स भृतकः ।
प्रकारे । M. St. 2 । विधिः क्रिया । यथा । Ra. 1, 94 ॥ [विधि]
ब्रह्मणि । Su. 930 । विधनि । Vik. I, 9 ॥ 245 ॥

विधिवाक्ये विधायके वाक्ये । Ku. 5, 32 । हैवे । Ku. 4, 31 । प्रकारे ।
नवनवविधिप्राज्ञैर्भेद्यैर्हजेन हि भुज्यते । काले । Si. 11, 64 । कल्पो विनि-
योगशास्त्रं यथा । Ra. 1, 6 ॥ [विधु] चन्द्रे । Si. 2, 61 । अच्युते ।
विधुर्दानवनारीणां वैधव्यव्रतसिद्धिः ॥ [वीरुद्ध] लता वस्त्री विटपः शाखादि ।
इयोः । Su. 1708 ॥ 246 ॥

[वृद्धः] इयोः । अनुपासितवृद्धानामापदः स्युः पदे पदे ॥ [वृद्धिः] हर्षे ।
सन्तु ते सर्ववृद्धयः ॥ 247 ॥

[शद्वा] इयोः । Ra. 2, 16 ॥ [शुद्धः] इयोः । K.Pr. 363, 9 ॥ 248 ॥

[स्कन्धः] प्रकाण्डे । Si. 5, 46 । काये । स्थिरस्कन्धो योगी भवति हृष्टयौगैकव-
सतिः । असे । Ra. 1, 13 । विज्ञानादिषु । Si. 2, 28 । नूपे । प्रविवेश विशामीशः
स्कन्धावारमवारितः । अत्र हि स्कन्धं राजानमावृणोति स्कन्धावारो राजधानी ।
समुहे । स गुणस्कन्धबन्धुरः । व्यूहे । स्कन्धावारनिवासिनो यदि जना जीवन्ति
तत्के मृताः । अत्र हि स्कन्धं व्यूहमावृणोति स्कन्धावारः सैन्यम् ॥ [संधा]
स्थितिर्मर्यादा प्रतिज्ञा संश्रवः । इयोः । Ra. 14, 52 ॥ संधारणेषि ॥ 249 ॥

[संधि] योनौ द्वरुद्धायां च । संधिं भिस्त्वाविश्वांशौरभिष्ठ्रान्वेषी स लिङ्गवत् ।
इलेषे । Si. 12, 25 । संधानसंहितागुणविशेषयोः । मा स्म संधिं विजानन्तु मा स्म जानन्तु
विप्रहम् । आख्यातं यदि शृणवन्ति भूपास्तेनैव पण्डिताः ॥ भेदे विश्वलेषे । पाषाणसंधिं
विदधे जलौषः ॥ [साधु] जैनमुनौ । H. Y. 3, 138 । वार्दुषिके । K.N. 2, 14 ।
रम्ये । साधी सदा ० Da. I, 33 । रम्यत्वागुक्तेषि यथा । साधु बाले बहिर्दूर-
मकारि कुचमण्डलम् ॥ 250 ॥

[सिद्धः] व्याड्यादिके । अवाप्नाइगुणैश्वर्यः सिद्धः सद्विश्वाहतः । देवयोनौ ।
Ku. 1, 5 । निष्पत्ते । M. St. 15 । मुक्ते । सर्वजगदर्चनीयान्सिद्धांश्लोकाप्रसं-
स्थितान् । नित्ये । आकाशमेके निगदन्ति सिद्धम् ॥ [सिद्धिः] मोक्षे । सिद्धिं प्र-
यच्छन्तु नः । निष्पत्तौ । Ra. 10, 6 ॥ 251 ॥

[सिन्धु] नद्यां नदीमात्रे नदीविशेषे च । Ku. 5, 85 । Me. 29 । गज-
मदे । दानोद्धुरैः सिन्धुरैः । अत्र हि सिन्धुर्मदो विद्यते येषां ते सिन्धुराः । म-
ध्यादिलाक्रः c. Gan. 455 n. 7 । अङ्घौ । Sp. 1095 । नदमेदे । Ku. 3, 6 ॥
[सुधा] गङ्गेष्टिका वृक्षमेदः । लेपो मङ्गोलादिः । यथा । Ra. 16, 18 ॥ 252 ॥

अथ नान्ताः ॥ [अन्न] भक्ते । Da. 7, 12 । अशिते भोजने । कृतान्नः
किं चरेत्पुनः ॥ [अर्वन्] इयोः । H. P. 2, 21 ॥ [अध्वन्] कालखु-
टचादिः । संस्थानं चतुष्पथम् । आत्मवः कर्मवन्धहेतुः क्रियाहिसादिः । तेन सह
वर्तते यः स्कन्धः शरीरभावापचो रूपरसादिसमूहः स साज्जवस्कन्धः ॥ वर्तमनि ।
Sp. 237 ॥ [अर्थिन्] इयोः । तत्सर्वे वृत्तपायाण क्षम्यतामर्थिनो वयम् ॥ 253 ॥

[आत्मन्] चित्ते । Sp. 637 । धृतौ संतोषे । अवष्टभ्यात्मनात्मानं संसारं
त्यक्तुमर्हसि । यत्ते । Ra. 7, 12 । धिषणायां बुद्धौ । Ku. 5, 76 । कलेवरे
परमात्मनि च । यमक्षरं वेदविदो ० Ku. 3, 50 । जीवे । H. Y. 4, 5 । अर्के
हृताशने समीरे च । वर्तते जगदात्मना ॥ 254 ॥

स्वभावे । न सन्ति याथात्म्यविदः पिनाकिनः c. Ku. 5, 77 ॥ [इन]
ईशो वाच्यलिङ्गः । यथा । Ra. 9, 5 ॥ [ऊष्मन्] निदावः स्वेदाम्बु यथा ।
निपीतात्रश्चमोष्मभिः । उष्णे । Si. 6, 56 । यीष्मे । सूक्ष्माण्यूष्मणि वलाणि श्री-
खण्डं मौक्तिकस्तजः ॥ 255 ॥

[कर्मन्] कारकभेदे । दुहादेगीणकं कर्म नीवहादेः प्रधानकम् c. Bh. I,
335 । क्रियायाम् । Ra. 3, 12 । शुभाशुभे । Sp. 3367 ॥ 256 ॥

[कृतिन्] योग्ये । Si. 22 । बुद्धे । Si. 2, 25 ॥ कृतकृत्येषि । Ku.
6, 18 ॥ [खड्गिन्] इयोः । द्वारं खड्गिभिरा ० Su. 2569 ॥ [ग्रावन्]
गिरौ । An. I, 39 ॥ [गोमिन्] केरौ । क्रमेण जाह्नवीं याति यामिन्यां
गोमिनां रुतम् । उपासके । न चन्द्रगोमी शुगतं निहन्ति ॥ 257 ॥

[घनः] सान्द्राम्बुदयोः । Sp. 1290 । दृष्टे । Si. 5, 29 । दाढर्चे कारिन्ये
विस्तारे संघे च । पेतुर्जवादभ्रधनादिवापः । बहुत्वमपि विस्तारविशेष एव यथा ।
कङ्कात्कदन्तका इव लब्धप्रसरास्तनोतु घनाः । मुद्रे लोहमुद्रे । अपतत्स घैरित-
वाहतः ॥ 258 ॥

[चर्मन्] च्वचि । Si. 1, 8 । स्फरे फलके । Si. 18, 21 ॥ [चर्मिन्]
सर्वेषु । कैलासशुद्धमिव चर्मिवृतं बलं ते ॥ [चक्रिन्] कोके । चक्री क्षपाद्ध
विरहे खलु चक्रवाक्याः । कुलाले वैकुण्ठे च । Su. 130 । अहौ । पदा स्पृश्यन्तं
सहने न चक्री । चक्रवर्तिनि । विजिग्ये भरतशक्री राजचक्रं रणाङ्गे । तैलिक-
रथयोरपि मङ्गः क्रमेण यथा । दशसूनासमशक्री c. M. 4, 85 । वेगात्पेतुश-
क्रिणो वक्रिताश्वाः ॥ 259 ॥

[चिह्न] अङ्के । Si. 11, 37 । पताकायाम् । उच्चचिह्नसुरसद्यगोचरः ॥
 [चीन] सर्वेषु । चीनाधीनं समश्नन्ति चीनांशुकस्त्रकोमलाः ॥ [छद्मन्]
 शाठये कैतवे । Ki. 1, 7 । अपदेशे व्याजे । जगाद् वदनच्छद्यपद्मपर्यन्तपा-
 तिनः । धातिकर्मणि । छद्यस्था न वदन्ति किंचन जनाः । अत्र हि छद्यानि
 धातिकर्मणि ज्ञानावरणादीनि तिष्ठन्त्यत्रेति छद्यस्थाः ॥ 260 ॥

[छन्] रहसि । Sp. 2173 । छादिते । Me. 18 ॥ [जन] लोके ।
 K. N. 5, 60 । पृथग्जने । न नाटयं जनरञ्जकम् ॥ 261 ॥

[जनी] इयोः । Ra. 6, 30 (Dinakara's reading) । अत्र हि
 जनीं वहन्ति जन्याः ॥ [जिन] बुद्धे । Nāg. 1 । विष्णौ । जिग्ये दैत्य-
 जनो जिनेन ॥ 262 ॥

[ज्योत्स्नी] ज्योत्स्नाऽ । An. II, 81 ॥ [तनु] वपुषि । Si. 1, 23 ।
 तन्त्रि । तस्तनुभिः कृतवस्त्रसंहतिः । त्रिरले । Ku. 1, 38 । अल्पे । द्वुहृषि पि
 याच्यस्तनुधनः c. Sp. 4354 । कृशे । तन्वङ्गी निरुपायमध्वनि मुहुः श्रोणीभरं
 निन्दति ॥ 263 ॥

[दान] मतङ्गजमदे । Si. 1, 64 । रक्षणे । भूमण्डलदानशक्ताः । छेदे
 विश्राणने च । गोत्राणां शतकोटिदाननिरतः । शुद्धौ । कृशानुयोगात्कनकस्य
 दानम् । लवनेपि यथा । नामूलं वर्द्धिष्ठो दानं कुर्यात्पित्र्येषु कर्मसु ॥ [बुम्भ]
 द्रविण] शुभशब्दो रूपेपि मद्भः । त्रिव्यपि । Kutt. 304 । द्रविणशब्दो धनौजसोः ।
 क्रमेण यथा । Su. 2490 । उपोडवाहुद्रविणः शाशास ॥ 264 ॥

[धन] गोधने । धनमवारयत्केशवः । [धन्वन्] चापे । धुन्वन्धन्वन्व
 विघट्यात्तिशतशैर्दानोद्धुरान्सिन्धुरान् ॥ [धन्विन्] छेके चापिनि च वाच्य-
 लिङ्गः । तयोः पार्थे च । धुन्वन्ति धन्विनो गावः शिरः कस्य न इहताः ॥ 265 ॥

[धामन्] रस्मौ । Si. 4, 20 । गृहे । Si. 3, 47 । देहजन्मप्रभावेषु ।
 आत्मा धामनिधिर्धीम हित्वा याति क्षणान्तरात् । स्थाने । Si. 3, 28 ॥ 266 ॥

[धाना] भृष्टये चूर्णसक्तुषु च । देहि मे गुडधानकाः । अङ्करे । नहि स-
 र्वपबीजं सर्वपाङ्गुरमिव जनयति न्ययोधधानाम् ॥ [नग्न] मागषे । K. Pr. 141, 7
 [नग्नास्तव Mh.] ॥ 267 ॥

[न्यून । हीन] इयोः । सूनुरन्यूनैभवः ॥ Ra. 9, 5 ॥ 268 ॥

[पर्वन्] प्रस्तावे । अपर्वणि मुण्डितं शिरः c. Sp. 3200 । उत्सवे । वि-

लोक्य कान्तागमपर्वं सर्वतो विलम्बिता दिक्षु कटाक्षमालिका । यन्थौ । Ra. 12, 41 । विषुवदादिषु । तुलासंक्रमपर्वणि । दर्श ० । Ra. 7, 30 । तिथिविशेषोष्टमीपूर्णिमादिः । यथा । Sp. 3701 ॥ 269 ॥

[पक्षमन्] अक्षिलोमि । Ku. 5, 24 । तन्त्वादिसूक्ष्मांशा इति । आदिशब्दालोमादियहः । यथा । Si. 1, 8 । कुञ्जमच्छदे । कुञ्जमपक्षमभिरङ्गितमेकतः । गहन्ति । लक्ष्मीपतिं वीक्ष्य सुवर्णपक्षमा । किञ्चल्के । कुमुमैथलसूक्ष्मपक्षमभिः कुमुमेषोरिव सायकैरियम् ॥ [पक्षिन्] काण्डे । Ra. 9, 61 । खगे । Sp. 1095 । शेषेषु । स पक्षिभिः क्रीडति राजपुत्रः ॥ 270 ॥

[प्रेमन्] वेहे । Ki. 9, 70 । नर्मणि । विधत्ते मत्तेयं निषुवनविधौ प्रेमकलहम् ॥ [ब्रह्मन्] तपसि । Ku. 3, 15 । ज्ञाने । Sp. 5202 । वेदे । An. III, 12 । अध्यात्मे । Sp. 2587 । द्विजे । ब्रह्मप्ते च सुरापे च स्तेने च गुरुतल्पगे c. Sp. 2198 । विधौ । Sp. 6603 ॥ 271 ॥

ऋत्विग्मिदि । जयन्ति ब्रह्माणः । योगभिदि । ब्रह्म ऐन्द्रोथ वैधृतिः ॥ तत्त्वेषि मङ्गः । यथा । Sp. 2054 ॥ [बुध्र] गिरिशो । अहये बुधाय नमो बुधाय नमो नमोस्तु गणपतये c. C. on H. 197 ॥ [भर्मन्] भर्ते । त्रस्तस्य वर्मभर्मणे । भृतौ । कर्मणो भवति भर्म सर्वथा । हेष्मि । भाति भर्म परिकर्मकर्मणा ॥ [भानु] अंशौ रवौ च । Si. 1, 27 । दिने । कृशानोर्न प्रभा भानोर्भ्युदये सति ॥ 272 ॥

[भिन्न] फुहे । Ra. 5, 69 । दीर्घे । Si. 10, 43 ॥ [भोगिन्] वैयावृत्य्यकरः परिचारकः । व्यवहारक इत्यन्ये । यथा । पुर्वैर्गन्धसमुद्धैर्विदधते देवार्चनं भोगिनः । राज्ञि । Bh. S. 37 । ग्रामणीः प्रधानं पुण्यवानिति यावत् । यथा । भोगिनामुपतिष्ठन्ते भोगा एव निरन्तरम् । नापिते । भोगी नियोगी वपनप्रयोगे ॥ 273 ॥

[मानम्] प्रमाणमियत्तापरिच्छेदमात्रं यथा । Ku. 1, 1 । प्रमाणं प्रत्यक्षादीति मङ्गः । यथा । मात्रमानमिति मेयममीभिः । प्रस्थादौ । आदिशब्दादङ्गुलितुलादौ यथा । न कूटमानानि समानयन्ति ॥ [मानः] चित्तोन्नतौ । Si. 5, 42 । यहे निर्बन्धे । Ki. 9, 40 ॥ [मीन] मत्स्ये । Sp. 4931 । राशिभेदे । Sp. 7740 (Mélanges Asiat. VIII, 232) ॥ [मृत्स्ना] मृत्सायाम् । Nai. 11, 84 ॥ 274 ॥

[यान] युग्मे वाहने । Si. 5, 17 । नृपाणां गुणमेदेषि यथा । यानं समाचरे-

च्छक्तौ ॥ [योनि] कारणे । Ku. 2, 62 । भगे । H. Y. 2, 79 । तत्रं शुल्बं
यथा । योनिं तेनैव वेपयेत् ॥ [इन्द्र] स्वजातिशेषे । Sp. 7163 । यदाह ।
जातौ जातौ यदुक्तृष्टं तद्रक्षमभिधीयते c. Ujjv. Up. 3, 14 ॥ [राजन्]
पार्थिवनिशाकरयोः । Kd. 2, 311 ॥ 275 ॥

प्रभौ । हे नागराज पृथुमस्य नितम्बभागं भोगेन वेष्टय दृढं न तु मन्दराद्रेः
c. S. K. 65, 20 । यक्षे । Me. 3 । क्षत्रिये । An. III, 21 ॥ [रागिन्]
कामिनि । Si. 11, 18 । रङ्गादि । वासांसि रागीव ररञ्ज लोकान् ॥ 276 ॥

[लग्न] लज्जिते । भानुर्भूमिपतिप्रतापविजितो लग्नः स ममोम्बुधौ । राशी-
नामुदये । Sp. 1562 ॥ [लक्ष्मन्] प्रभाने । वीक्ष्यैव तं सूर्यकुलैकलक्ष्म ।
चिह्ने । Su. 1343 ॥ 277 ॥

[वन] प्रस्तवणे निर्झरे । वनानि शैलेषु वहन्ति यत्र । गेहे कानने च । Sp.
5927 । प्रवासे । S. K. 230, 8 । अम्भसि । वनम—सूतं [?] पङ्कजवनैः c. M.
N. (1878) 2, 46 ॥ समूहपर्वतयोरपि मङ्गः । समूहे । पङ्कजवनैरिति । पर्वते ।
Nâg. 4 ॥ [वस्त्र] सर्वेषु । वस्त्रं न कृत्स्नं लभतेऽपुण्यः ॥ [वर्षमन्] ततौ
प्रमाणे च । Ra. 4, 76 ॥ 278 ॥

सुन्दराकारे । वर्षणा विदधती जगज्जयम् ॥ [वर्णिन्] चित्रकरे लेखके
च । वर्ण्यन्ते वर्णिनां वर्णाः । ब्रह्मचारिणि । Ku. 5, 65 ॥ 279 ॥

[वान] शुप्ते शुष्कफले वातोर्भिषु जलसंप्लवे च । वाने विताने नवगोस्त-
नीनां वानानि वानैर्निपतन्ति वाने । शेषेष्वन्वेष्यम् ॥ 280 ॥

[वाग्मिन्] पटौ । Si. 2, 109 । बृहस्पतौ । अत्र स्याज्जडजिह्वोपि वाग्मी
विद्यामठे पठन् ॥ [वाजिन्] वाणे हये च । Si. 18, 13 । खगे । वाजिनो
वियति विभ्रममापुः ॥ [विन्न] विष्वपि । अनिर्विष्णौर्विज्ञाः किल सकलशास्त्रोप-
निषदः ॥ [वृष्टन्] पुमान्वात्स्यायनप्रसिद्धः । वासवे । Ku. 5, 61 ॥ 281 ॥

शेषेषु । वृषा निषेकं कुरुते रतान्ते ॥ [शाखिन्] दुमे । Si. 5, 42 ।
बेदे । पठन्ति शाखां बटवः स्वशाखिनः । राजभेदे । संख्ये स शाखी विशिखै-
निजन्ते ॥ [शिखिन्] अमौ । Si. 14, 27 । वृक्षे । आखवः शिखिमूलानि
खनन्ति नखैः खैः । केनुपहे । आख्याति संख्यं शिखिनः समुद्रमः ॥ 282 ॥

चूडावति । जटी० c. 2, 125 । मयूरे । Me. 101 । कुकुटे । शिखिकुलकूजि-
तम्बुभगे प्रभातसमये प्रभुः समुत्थाय । शेषेषु । आकर्ण शिखिनां घोषम् ॥ 283 ॥

[स्वग्र] छपस्य ज्ञानं बोधो दर्शनं वा यथा । Su. 1343 ॥ [स्थान] स्थितौ । स तेषु न स्थानमवाप्त शोकः । अवकाशे । दत्तस्थानः समुद्रेण रामो ब्राह्मणदत्तभूः । साहस्रे । स्थविरोयं पितृस्थानः । संनिवेशे । उत्सवविषय-यामा° c. 2, 68 ॥ आश्रयप्रदेशामाचालीढादिगीतविषययोग्यप्रसङ्गेष्वपि मङ्गः । आश्रये । Sp. 5750. 7223 । प्रदेशमात्रे । Su. 2037 । आलीढादौ । H. 777 । गीतविषये । स्थानप्रदायित्व° Ku. 1, 8 । योग्ये । स्थानमेतदुचितस्य वस्तुनः । प्रसङ्गे । दर्भाणां स्थाने शैररास्तरितव्यम् ॥ 284 ॥

[स्थान] क्षिञ्चे । वक्तं तन्व्याः स्तवकितमिदं स्त्यानकस्तूरिकाभिः । घनत्वे काटिन्ये । V. S. 21 ॥ [सादिन्] त्रिष्वपि । विवादः सादिनां यज्ञे ॥ 285 ॥

[स्वामिन्] हयोः । Da. 1, 30 ॥ [सूनम्] यथा । Si. 3, 17 । पुष्पि-तेषि तत्र वाच्यलिङ्गः ॥ [सूना] सुतायाम् । सूताः स्युर्घूनपुण्यानाम् । अधो° । सूनावेधाच्छासकासापनोदः ॥ [सूनु] पुत्रे । Ra. 3, 18 । अनुजे । Ki. 1, 24 । रवौ । सूनुना भूनिते ध्वान्ते ॥ 286 ॥

[हनु] कपोलावयवे । Su. 1677,d । शेषेष्वन्वेष्यम् ॥ 287 ॥

अथ पान्ताः ॥ [कल्प] विकल्पे । अनल्पकल्पाकुलितं मनो मे । कल्पद्रौ । Me. 62 (Mall.'s reading) । संवर्ते प्रलये । Sp. 7371 । न्याये । स पथ प्रथमकल्पः । विधौ । Ra. 1, 94 ॥ [कूप] गुणवृक्षे । नौः कूपवदेव तरंगनुज्ञा तत्रैव संयाति चलाचलत्वम् ॥ 288 ॥

मृन्माने कावभाष्डे । कूपे सरूपे क्षिप गन्धतैलम् । कूपके विदारके नद्यादिपु-लिनस्थकुद्गर्ते । सरांस्यनम्भांसि सकूपकानि ॥ [क्षेप] गर्वे । क्षेपे चक्षुर्न जने क्षिपन्ति । लङ्घने विलम्बे च । हनुमान् जलधिक्षेपमक्षेपेण चकार सः । निन्दायामवज्ञायाम् । आत्मश्लाधां परक्षेपं न काङ्क्षन्ति विचक्षणाः । ईरणे प्रेरणे । Me. 47 । हेलायाम् । भ्रूक्षेपैः कनकस्य दीपकपिज्ञा विश्राणिता राशयः c. B. H. 89 n. 109 ॥ [गोप] भूपाले गोष्ठाधिकृते च । गोपे सति त्वयि भयं कथमस्तु ते गौः । वङ्गवे गोपाले । Me. 15 ॥ 289 ॥

ग्रामौघाधिकृते । कुलानि भ्रेणयो गोपाः शिल्पिनो बणिजस्तथा । पातर्वपि यथा । Si. 6, 49 ॥ [गोपी] रक्तिका गुञ्जा ॥ [तल्प] अहः [sic] दुर्गादिवाकारोपरि युद्धस्थानं रणमण्डपे [sic] इत्येके । अहे कलन्ते च । यत्राधिरूपगुद्धतल्पमतिरम-

रश्मि भृष्टप्रभं दुरितराशिरिव प्रचक्रो । शश्यायाम् । Si. 5, 27 । वेदमन उपरि-
तनमण्डपिकायामपि यथा । Ra. 16, 11 (Vallabha's reading) || 290 ||

[त्रपा] लज्जायाम् । Si. 1, 57 । कुलटायाम् । न तृप्यति त्रपा पुंसाम् ॥
[त्रपु] इयोः । Sp. 1526 ॥ [ताप] संतापे । तस्यास्तापमहं नृशंस [?]
कथयाम्येणीदृशस्ते कथम् ॥ 291 ॥

[पुष्प] विकासे । विश्वस्य दीपाविव पुष्पवन्तौ । अत्र हि पुष्पं विकासो
विद्यते यथोस्तौ पुष्पवन्तौ चन्द्राकैः । आर्तवे कुसुमे च । लतां पुष्पवतीं स्पृष्टा
कृतज्ञाने जलाशये । धनदस्य विमाने । धनदसौधभिव पुष्पालंकृतम् ॥ 292 ॥

[ब्राष्प] इयोः । Me. 12 ॥ [रूप] इलोको वृत्तं यथा । रूपकं गाथको
जगौ । शब्दे । दारूपाणां भवति विधिना रूपमेकं चतुर्णाम् । पशौ पशुविशेषे
सौन्दर्ये च । कूराकारमपि रूपसंपन्नम् । आकारे । Su. 3436 । नाणके । तदपि
सांप्रतमाहर रूपकम् c. 3,81 । नाटकादौ H. V. I, 2 ॥ 293 ॥

प्रन्थावृत्तौ । अयुग्मैः संपटेद्भूपैः । स्वभावे । तदतद्रूपिणो भावास्तदतद्रूपहेतुजाः ॥
[रोपः] रोपण इषौ च । उत्पाटच रोपै रिपुराजकानि रोपं पुनर्यः कुरुते जिगी-
षुः ॥ [रोपम्] यथा । कोपेन रोपान्निरगाङ्गजंगः ॥ 294 ॥

[लेप] सुधायां मङ्गोले । लेपैर्विलिप्तं सदनं नृपस्य । मृल्कियायामपि मङ्गः ।
लेपकर्मरचिते यदि दार्ढं स्यात्तु कालपरिणामवशेन ॥ प्रत्युप्रेव ° [M. M. 166,4]
इत्यादौ मृल्कियात्वोपचारात् ॥ [वपा] इयोः । एते वपानिवसनादिव जातगर्वा-
धूर्ती वपां समरभूमिगतामदन्ति ॥ 295 ॥

[शाप] शप्ये । त्वत्पादस्पर्शनं शापो मम देवात्र वस्तुनि । आक्रोशे
वाक्पास्थ्ये । Me. 1 ॥ [शिाष्प] शिनष्टि शिष्ठं पम्पाशिल्पेति साधुः । कुबो
होमोपकरणं क्रियोचितः क्रियायोग्यः । तत्र वाच्यलिङ्गः ॥ [स्वाप] शयनमत्र
स्वस्तरादौ संवेशनमात्रम् । निद्राशयनयोः । रोगमार्गभ्रौ मुक्ता स्वापथ सकलां
निशाम् । रुग्मेदः प्रसूतिमेदः । अज्ञानमात्रे स्वापेन पापानि समाचरन्ति ॥ 296 ॥

अथ फान्ताः ॥ [गुम्फ] दोर्भूषणे । गुम्फगुम्फितदोर्लतः । दृष्टौ । गुम्फ-
हेशमुपासितुं कृतविधयां कस्तत्र काले क्रमः ॥ [रेफ] इयोः । रेफैर्हिरेफैः
कमलेक्षणा क्षता ॥ [शफ] इयोः । पश्चव इव शफैषैः पादपाः क्षमां
खनन्ति ॥ 297 ॥

अथ बान्ताः ॥ [कम्बि] इयोः । कम्बिचुम्बितकरः पुरो नरः ॥ [कम्बु]

पट्टस्वर्थेषु । वलये । शङ्ककम्बुक्षचिरीकृतबाहुः । शङ्के । कम्बुकण्ठयः क्षणे
कण्ठे कुरु कण्ठार्तिमुद्धर । शङ्कः समुद्रजः शम्बुकोम्बुमात्रजः । शेषेष्वन्देष्व-
ष्यम् ॥ 298 ॥

[जम्बू] मेह० । Nai. 11, 84 । द्वीपविशेषे । Nai. 11, 81 । वृक्षवि-
शेषे । Me. 20 ॥ 299 ॥

[डिम्ब] भवं भीतिः । विष्ववो डमरः । अनयोर्यथा । डिम्बानि विम्बं
हरतां हरेवः । श्रीहा पुफ्कुसञ्च शरीरावयवविशेषौ तयोर्यथा । Si. 18, 77 ॥

[बिम्ब] प्रतिविम्बे । Bh. St. 3 । विम्बिकाफले । Sp. 6455 ॥ 300 ॥

[शम्ब] लोहकाञ्ची मुसलाद्यप्रस्थो लोहमण्डलकः । पत्रौ । अकलितः—
हन्ति शम्ब— परोत्र कः । लोहकाञ्च्याम् । शम्बाकृत इव क्षेत्रे वीजमाशु
प्रोहति । अत्र शम्बाकृत इति दारुकाण्डाप्रस्थितलोहमण्डलकचूर्णकृत इत्यर्थः ।
अयोन्वितेषि । तदा तु शम्बस्यास्तीति शम्बः । कंशम्यामिति वः ॥ [स्तम्ब]
आलाने । Si. 5, 34 । अत्र स्तम्ब आलाने रमत इति स्तम्बेरमः । त्रीष्णादिप्र-
काण्डे । Ki. 4, 26 ॥ अथ भान्ताः ॥ [कुम्भः] वेश्यापतौ । कुम्भस्तम्भित-
शम्बलीभुजलतः पानोत्सवे नृत्यति ॥ 301 ॥

द्विपाङ्गे । Sp. 5896 । राक्षसे । कुम्भकर्णघुतौ कुम्भ० c. Bā. IX, 12 ॥
[कुम्भी] पाटला पुष्पतरुः । वारिपर्णी फङ्गन नाम शाकः ॥ 302 ॥

[गर्भ] कुक्षौ । Ku. 8, 56 । शिशौ मध्ये च । Nai. 11, 78 । अत्र हि
प्रशस्तो गर्भो गर्भरूपम् । संधौ दशरूपकोक्ते । मुखं प्रतिमुखं गर्भमर्शनिर्वहणा-
न्यमी । भ्रूणे । Ku. 1, 19 । असौ । शशाम न शमीगर्भः । अपवरके । संच-
रन्सौधयर्भेषु ॥ [जम्भ] दानवान्तरे । Sa. 1 ॥ 303 ॥

दन्ते हनौ अंशे च । अहिपतिभुजजम्भस्तम्भसंरम्भधीरः । भोजने । सज्जम्भ-
सज्जं भवति क्षणेन । तूणा भक्षा ॥ [जृम्भा] जृम्भणे । M. R. I, 8 । प्रसराङ्ग-
मोटनयोरपि । तयोर्विकासे च यथा । Ratn. 300, 25 ॥ 304 ॥

[दम्भ] द्वयोः । Sp. 7112 ॥ [नाभि] क्षवं क्षत्रियविशेषः । चक्रम-
ध्यं चक्रपिण्डिका । मुख्यराङ्ग द्वादशराजमण्डलमध्यवर्ती विजिगीषुः । तेषु त्रिषु
यथा । प्रयुक्तवेगाः सहसा सनामयो रथाः समानं रथिनश सम्मुः । प्रधाने । मेरु
गिरीणां निगदन्ति नाभिम् । मृगमदे । निर्नाभिं Ku. 7, 7 । अत्र हि निर्नाभिकौशे-
यमिति नाभ्या मृगमदेन कौशेयेन च रहितमध्यङ्गनेपथ्यमलंचकारेत्यर्थः । नाभौ

कौशेयं नाभिकौशेयमिति न व्याख्या । अभ्यङ्गनेपथे प्राण्यङ्गोऽवानां इव्याणां
निषिद्धत्वात् ॥ 305 ॥

[निभ] सहशे । Pa. 106 | व्याजे । कालकूटस्त्वया चक्रे कालकूटनिभा-
त्वमो ॥ [रम्भः] यथा । अमुष्य संतापमुषा महिमा तृष्णप्रशास्येन्द्रजसास-
हेव [?] । श्रीमन्महाहंसनिषेवितत्वाददः सरोम्भो न न रोचते मे ॥ अत्र सरो
रेफसहितोम्भो मध्यं रोचते रम्भ इत्यर्थः । अदः । दकाररहितो दम्भस्तु न रोचत
इत्यर्थः ॥ [रम्भा] इयोः । Ba. V, 46 ॥ [विभु] प्रभौ व्यापके नित्ये च ।
Si. 2, 91 ॥ 306 ॥

[शंभु] ब्रह्मणि शिवे च । H. Ch. I. v. 2 | अहिति जिने । शंभुः सप्त-
पदार्थभिंघटनामासूचयञ्चूम्भते ॥ [शुभः] अजेपि मङ्गः । यथा । कः स्या-
च्छुभापचितिबद्धृतिस्त्वदन्यः ॥ [शुभम्] यथा । Si. 1, 26 ॥ [स्तम्भ]
इयोः । Si. 5, 48 ॥ 307 ॥

[सभा] सभ्येषु । सभायां न प्रवेष्टव्यं° c. Sp. 6838 | शाला मन्दिरं
यथा । Si. 2, 3 | गोष्ठचां सहदैयैः सहासनवन्ये । सभामौञ्जीर्महीपतिः । चूते ।
सभायां तादृश्यां नरपतिशतैरक्षकितवैः समभ्याकीर्णयाम् । समूहे । Si. 13, 14 ॥
[स्वभू] इयोः । देयात्स्वभूर्भूतिमनिन्दितां वः ॥ अथ मान्ताः ॥ [आम]
अपके । H. Y. 3, 7 | रुग्मेदे । Si. 2, 54 | रोगमात्रे । आमं निकामं प्रवदन्ति
कामम् ॥ 308 ॥

[उमा] गौर्याम् । Ku. 1, 43 | हरिद्रायामतस्यां च । समन्तादौमीनैः पि-
हितपथमत्युचिटिपैः । कीर्तिकान्त्योः । सोमालंकृतविमहो वृषगतिः श्रीशंकरः सर्व-
दा ॥ [ऊर्मि] सप्तस्वर्थेषु खीपुंसः । पीडोल्कण्ठयोः । कुष्ठमकार्मुककर्मुक्तो-
र्मिभिर्न लभते निशि शर्म मृगेक्षणा । जबो वेगः । वीचिः कङ्गोलः । तयोर्यथा ।
Si. 5, 4 | भङ्गो विच्छिन्तिः । भङ्गः प्रकाशे वस्तसंकोचलेखायां च । वातनिर्मित-
वस्त्रोर्म नर्मपात्रं वभूत् सा ॥ 309 ॥

[क्रम] कल्पो न्यायः शालं वा । न्याये । कोयं क्रमो यत्परिहित्य इक्षतां
प्रयाति वैङ्गव्यमनुकरं भवान् । शाले । क्रममधीते । अंहौ चरणे । क्रमपरिमिता
भूमिर्विष्णोर्न गोर्न च लाङ्गलम् । शक्तौ । राज्ये पुण्यैकसंसाधे किमर्थं क्रमसंभ्रमः ।
परक्रमः परिभवे° [Si. 2, 44] पाठान्तरं वा । परिपाठचाम् । प्रचक्रमे वक्तुमनु-
ज्ञितक्रमः । परंपरापादक्षेपानन्तर्यपदसंधिष्वपि मङ्गः । परंपरायाम् । न श्रीः कुल-

क्रमायाता शासने लिखिताणि वा c. V. P. 206, 3 | पादक्षेपे | Si. 1,52 | आनन्दर्थै | Ra. 3, 7 | पदसंधौ | नाभद्रः [?] क्रमपाठकः || [क्षमः] हिते | त्वत्पादपद्मप्रणतिः परं क्षमा | युक्ते | न समयपरिक्षणं क्षमं ते | क्षमावति सहिष्णौ | परीषद्वक्षमो भिक्षुः || 310 ||

[क्षमा] इयोः | Da. 1, 12 || [कामम्] बाढे भृशो | कामं कामं कुषुमधनुषोप्यावहन्ती सद्गोके लोके | अनुमतौ | Si. 2, 43 | अनुमतावव्ययमिति केचित् | रेतसि | न शीघ्रकामः किल कामिनीप्रियः || [कामः] स्मरे | Ku. 3, 43 | इच्छायां काम्य इन्द्रियमोग्ये च | Sp. 3241 || [क्षुमा] हे अपि ओषधी | अतस्याम् | Me. 67 | अत्र हि क्षुमाया विकारः क्षौमम् || 311 ||

[कृमि | क्रिमि] लक्षायाम् | कम्बलः कृमिरक्तोयम् | रोगेषि मद्धुः | पित्तघ्नं कफनाशनं क्रिमिहरम् || [क्षेमः] मद्भ्ले | क्षेमं भद्र कलिन्दशैलतनयातीरे लतावेशमनाम् | लब्धरक्षणे | An. II, 41 | मोक्षे | क्षेमं काङ्क्षन्ति भिक्षवः || 312 ||

[क्षौम] अतसीवत्त्वे दुकूले च | Si. 10, 83 | अद्वालके | क्षौमाः क्षमन्ते दृढयन्त्रवधातम् [?] || [खर्म] इयो | खर्मभावो नीचसेवकेषु न परिधानेषु c. Vās. 127,3 || [गम] सर्वेषु | आगमशास्त्रमिवानेकगमदुर्गमं नगरम् || 313 ||

[ग्राम] शब्दादिपूर्वको ग्रामशब्दो वृन्दे समूहे वर्तते | आदिशब्दाहिष्पयाखभूतनिद्रियगुणादिप्रहः | तत्र संवसये च | उत्सन्नविषयग्रामा^० c. 2, 68 | पद्मादौ | Si. 1,10 || [गुल्मः] सैन्योपरक्षणं रक्षास्थानकं यथा | गुल्मोपि जालमेन न तेन निर्ममे || 314 ||

सेनाभेदे | न जाल्मो गुल्मान्तः प्रविशति भयाप्रातहदयः | घटभेदे शुल्कस्थानभेदे | ममापि नाम रावणस्य रक्षापेक्षीणि गुल्मकस्थानानि || [गुल्मी] पटौ-कसि | गुल्मी न वल्मीकमहीषु कार्या || 315 ||

[घर्म | निदाघ] स्वेदाभसि | Si. 1,58. 13,65 | आतपे | विरचय^० Ba. VI, 36 | वहलनिदाघग्लपितैः | शीघ्रे | Ra. 16, 43 | स्मरसंजीवनमौषधं निदाघे | ऊप्मणि उष्णे | Sa. 6. Si. 1, 24 || [जालम] इयोः | Bh. S. 87 || [जामि] इयोः | Sp. 2407 || 316 ||

[जिह्वः] इयोः | Si. 1,63 || [तोक्मः] हरितं हरिन्मात्रं तत्र वाच्य-

लिङ्गः । हरिष्वे पुंकीवः । यन्मूळः । त्रिपु तोकमं हरिन्मात्रे न खियां हरिते यवे ॥ हरिते । ब्रह्मवर्चसकामस्य तोकमास्तु समिधः स्मृताः । हरिष्वे । कीवा-क्रीणीत तोकमानि ॥ 317 ॥

[दम] कर्दमे । वर्षात्यये याति शमं दमैषः । दण्डधतुर्थोर्यथः । दमनं तर्णका-दीनाम् । दमय उपशमः । दण्डदमयथोर्यथा । स दमेनेन्द्रियाणीव विजिये रि-पुभूपतीन् । दमने । दमं मदकलादीनां वर्णयन्ति न वर्णिनः ॥ 318 ॥

[धर्मः] उपमायां साम्ये । Si. 1,55 | पुण्ये । Ki.3,4 | स्वभावे । Ra. 8,10 | आचारे । Bh. K. 8,76 | धन्वनि । सगुणेनापि धर्मेण मृगाणां मर्म विधयते । सत्सङ्के सज्जनसंगमे । विनीतो धर्ममर्हति । अर्हति । धर्मप्रणतसौधर्म्यप-तिप्रभृतिवासवः । अहिंसादौ । न हिंस्यात्सर्वभूतानीर्येष धर्मः सनातनः । न्याये । Sp. 2724 | उपनिषदि । एष त्रयीधर्मधतुर्णी वर्णनामाभ्रमाणां च स्वधर्मस्था-पनादैपकारिकः ॥ 319 ॥

[धर्मम्] दानादिकं पुण्यस्योपायो दानयोगादिः । यथा । Rigv. I,164,43 ॥ [नेम] अर्थे । नेमैर्नेमे नृपपरिवृद्धैर्भूपतिलकः ॥ [नेमि] कूपत्रिका कूपस्यो-परि रज्जवादिबन्धनार्थं ज्यञ्चं दारु तत्र यथा । विभाव्यतेष्वै कूपोसौ नेमित्रीत्कार-स्थृतिः ॥ 320 ॥

[पद्मः] व्यूहे । M. 7, 188 | अञ्जे । Ku. 1, 43 | लक्ष्म्यामपि तत्र स्त्रियां यथा । Ra. 4, 5 ॥ [पद्मम्] गजस्य चत्वारिंशत्पूर्वदेवीयस्य गत्रे शोणा बिन्दव उत्पद्यन्ते तत्र पद्मशब्दो वर्तते यथा । सर इव गजगात्रं पद्मपात्रं बभूव ॥ [ब्राह्मी] भारत्याम् । येषां त्वद्वदनावलोकनविधौ न ब्राह्मि जिज्ञासनः ॥ 321 ॥

पद्मगण्डी विश्विका सोमवल्लरी च तिक्षोप्योषधयः ॥ [ध्रम] ध्रमणे वारि-निर्गमे च । Si. 3,38 ॥ 322 ॥

भ्रान्तिरतस्मिस्तद्वः । मूर्ढा च । भ्रतस्मिस्तद्वहे यथा । शीतांशुकोटिभ्रमं विभ्राणैश्वदपादि राहुभुक्ते भूयान्त्विभ्रोत्सवः । मूर्ढायां यथा । यष्टीपरूपकं हन्ति रक्तपित्तानलभ्रमम् । कुन्दाख्ययन्त्वे । Ra. 6,32 | छन्देषि मङ्गः । यथा । शुशुभे शारदो राजा सिताभ्रमसंगमात् ॥ [भीम] वोरे । Ra. 1,16 | वृ-कोदरे । V. S. 21 ॥ [भीम] रुद्रराक्षसयोर्यथा । श्रीभीमपादप्रणयी स भीमः ॥ 323 ॥

[यम] काले । Sp. 7231 । अहिंसादिषु । H. 81 ॥ 324 ॥

संयमे । Si. 13, 23 । यमने । कृत्वा प्राणयम् योगी । अत्र हि प्राणस्य वायोर्यमनं नियन्त्वणमित्यर्थः । ध्वाङ्गे । यमोपि हन्त्यते घूकैः ॥ [याम] प्रहरे Me. 105 । संयमे । यामः काममपाकरोति कलुषम् ॥ [रमः] विष्वपि । रमो रमयते मनः ॥ [रमा] यथा । Ra. 1, 1 । अत्र हि पार्वतीपः शंभुः । रमेश्वरो विष्णुरित्यपि व्याख्यानम् ॥ 325 ॥

[रद्धिम] धृणौ । Ku. 5, 22 । प्रप्रहे । Si. 3, 68 ॥ [रामः] इयामे । रामेण निहतं दृट्टा वने परशुना मृगम् । स्त्रकीयं निन्दति व्याधो विश्वकर्माणमर्जुनम् ॥ अत्र हि रामेण इयामेन परस्य अन्यस्य शुना सारमेयेण निहतं मृगं दृट्टा स्वकीयमर्जुनं ध्वलं विश्वकर्माणं श्वानं व्याधो निन्दतीत्यर्थः । विगतं श्वकर्म सारमेयकर्म यस्यासौ विश्वकर्मा तं विश्वकर्माणम् । पशुमेदे । रामसेविताप्यसीता । सिते शुभे । प्रकटितरामाम्भोदः ° Bā. III, 16 । रेणुकाद्वते । Ra. 4, 58 ॥ 326 ॥

[रामम्] कुष्ठमौपधमेदः ॥ [रामा] हिङ्गुलिनी ओषधिमेदः । स्वियाम् । K. Pr. 204, 1; c. Sp. 6733, Su. 3266 ॥ [रुक्म] सुवर्णे । Si. 13, 35 ॥ [रुमा] लवणाकरे । रुमाभूमौ सर्वं पतितमिह जायेत लवणम् ॥ 327 ॥

[लक्ष्मी] श्रियाम् । Su. 79 । शोभायाम् । Sa. 19 । संपदि । Sp. 837 । प्रियङ्गुर्लता ॥ [वमि] इयोः । वमौ संजातायां भवति वमिना स्वेदकरणम् ॥ [वामः] काम उमानाथे च । वामदेवेन वामोयं नामशेषो विनिर्ममे । सब्दे । Ra. 7, 8 । पयोधरे । मृद्यन्ते निर्दिष्टं वामाः कामिनेव जिरीषुणा ॥ 328 ॥

प्रतिकूले । Ki. 9, 49 । चारौ । Sp. 6893 ॥ [वामी] दृगाल्यां कर्म्मां बडवायां च । तवामी वामीभिर्मूपतिलककीर्णाः परिसराः । रातभ्याम् । Ra. 5, 32 ॥ 329 ॥

[शमी] दुमेदे । Ra. 3, 9 । शिम्बी बीजकोशः । यथा । कपिकच्छू-शमीमिव ॥ फलपूर्णशाखा शिम्बीति मङ्गः । यथा । न्ययोधशम्य इव केन वृथा प्रणीताः ॥ [इयामः] अम्बुदे । इयामइयामलबालकोमलदलै रम्या तमाल-बली । शितौ । S. K. 350, 8 । हरिते । M. M. 161, 5 । प्रयागवटे । Ra. 13, 53 । कोकिले । इयामः इयामति नैव पञ्चमरवात् ॥ 330 ॥

[इयामा] सोमलता सोमवह्नी । निशा रात्रिस्तत्र यथा । K. Pr. 180, 1; c. V. S. III, 1 । बल्गुली पक्षिविशेषस्तत्र यथा । इयामेव लम्बते लक्षे । गुन्दा

मुस्ता । कृष्णा कृष्णजीरकन् । प्रियङ्कः फलिनीलता यथा । Me. 101 || 331 ||

अप्रसूतः । Me. 79 || [शुद्धम्] इयोः । क्षितिपतिः शुद्धेण शुद्धाधिकः ॥
[सम] साधौ । Da. 1,7 । अखिले समस्ते । यातः समेवामुपजीव्यतां यः ।
सहशिः । श्रिया समा तां प्रति मेनका च न c. Si. 9,86 । वर्षेषि तत्र स्त्रियां
यथा । Ra. 8,91 || 332 ||

[सीमा] भाघाटे अवधौ । ग्रामो नास्ति कुतः सीमा c. Sp. 7575 । स्थितौ
मर्यादायाम् । सीमां नैव विलङ्घ्यन्ति सुजनाः कृच्छ्रेपि जाते क्वचित् । क्षेत्रे ।
सीमाः पक्फला विभान्ति परितः साधोर्यथा सक्रियाः ॥ विषयकेशभूषणयोरपि
मद्भुः । क्रमेण यथा । सीमां यदा यानि दृशोः कृशाङ्गी । सीमाभूषितसीमन्ताः ॥
[सूक्ष्मः] अणुः परमाणुः । यथा । सूक्ष्मो न लक्ष्यो हृशा ॥ [सूक्ष्मम्] अ-
ल्पके । Si. 1,8 । अध्यात्ममन्तरात्मविषयं रूपं यथा । S. P. 20 । कतकं कतक-
वृक्षफलम् ॥ [सोम] ओषधी हयामलता । तद्रसः सोमवहीरसः । इन्दौ ।
Su. 552; c. Sp. 6457 || 333 ||

दिव्यौषधी वाचविका । पितैव दैवतं पितूदैवतं पूर्वज इत्यर्थः । वानरः
कपिः ॥ 334 ॥

[हिमम्] तुपारे । Ku. 1,11 । शीते । Si. 2,49 ॥ [हिमः] यथा । मलय
एष हिमद्रुममुद्रितः ॥ [होमि] स्त्रियाम् । इयोः । जुहोमि होमौ स्वयमय
होमिम् ॥ अथ यान्ताः ॥ [अर्य] इयोः । ब्रह्मक्षत्रार्यशूद्राणामर्ये प्रासूत नन्द-
नम् ॥ 335 ॥

[अर्थ्य] अर्थशालिनि न्याय्ये च । Ku. 2,3 । विज्ञे । अर्था नानर्थकां वाचं
वदन्त्यापद्धता अपि ॥ [अन्य] असदृशे असाधारणे । तन्वङ्गचास्तरुणिभ्वि सर्पति
बलादन्यैव काचिह्निः । इतरस्मिन् । S. K. 27,14 ॥ 336 ॥

[अर्द्ध] अर्धः पूजाविधिर्मूलं च । तदर्थं तदर्हं च अर्धार्थमर्धार्हं च । अर्धार्थे ।
अर्द्धे वारि समादाय । अर्धो गौः । विक्रेतव्य इत्यर्थः । अर्धार्हे । Si. 1, 14 ।
Sp. 2164 ॥ [आस्यम्] मुखभवे । आस्येन हास्यं दशनेन चक्रे । मुखे ।
Sp. 2596 । मुखान्तर्मुखमध्ये । आस्यं विकास्य विकृतं विकृतोपदंष्ट्रम् ॥
[आस्या] यथा । उच्चिष्ठ धृष्ट शटितीह वृथा किमास्या ॥ [आर्यः] सज्जने ।
Sp. 4811 । सौविदे । अन्तःपुरं समर्यादमर्येरेव हि कार्यते । ज्येष्ठभारतर्यपि
यथा । An. III, 54 ॥ 337 ॥

[आर्या] छन्दसि | जघनचपलाप्यनार्या c. Kutt. 312, Su. 2533 || [इत्या]
सर्वेषु | Ra. 1, 68 || [इत्या] इयोः | इत्यामिभ्यो ध्यायति || 338 ||

[कल्यम्] प्रभाते निरामये च | कल्ये कल्यः कल्यवर्त विभृते | मधुनि |
कल्यपालगृहं गत्वा | सज्जे दक्षे च | Su. 2 || [कल्या] यथा | कल्याणं
कल्यया चक्षुर्वद्विनोर्मेदिनीपतेः || [कल्य] विष्वपि | अवदयं कश्यं यैः परि-
हतमितस्तैर्न पतितम् || 339 ||

[क्षय] मृत्यावपि मङ्गः | तत्र गेहे च यथा | Su. 44 | अपचये हृजि च |
Si. 2, 94 || [कन्या] नार्याम् | विदेहकन्याकुञ्जकुम्भकोटिकडोरतासाक्षिणि सा-
यकोयम् | कुमार्याम् | Sp. 6650 | ओषधिविशेषः कुमारी नाम || 340 ||

[कक्षया] गृह० | Ku. 7, 70 | सादृश्ये | अम्भोजकक्ष्यामवगाहते मुखम् |
उद्योगे | Nāg. 64 | काञ्च्यां स्त्रीणां मेखलायाम् | कक्ष्यावबद्धसिचया किमियं
न देते | उपलक्षणात्पुंसां सारसनेपि यथा | परिधानाद्विः कक्ष्या निबद्धा शासुरीभ-
वेत् | बृहतिकायाम् | कक्ष्यापटस्तुहिनपक्षविपक्षभूतः | इमनाड्याम् | Si. 17, 24 ||
स्पर्धाप्रतिज्ञातुलास्थपि मङ्गः | स्पर्धाप्रतिज्ञयोरपि | स तुल्यकद्यो रिपुणा धनंजयः |
तुलायाम् | वणिजः कृपणः कोन्यः कक्ष्याप्रमाहचारिणः || [कार्य] हेतुः प्रवृत्ति-
कारणं प्रयोजनं प्रवृत्तिसाध्यं फलम् | इयोः | Si. 1, 31 || 341 ||

[काव्या] इयोः | वास्तुदेव इव कृतकाव्यादरः c. Vās. 12, 2 || 342 ||

[काव्य] इयोः | Da. 1, 10 || [कांस्य] तैजसवाद्ययोः | श्रुतिपथगतेन
सत्यं कांस्यध्वनिनेव सुजनचरितेन | पानपात्रे मानभेदे च | कांस्यैर्वृतं दास्यति
दास्यसौ ते || [क्रिया] करणे विष्वादने | Ku. 1, 7 | चेष्टायां कायकृते
व्यापारे | स्तम्भे स्याच्चिकियो जन्तुः प्रलये गतचेतनः || 343 ||

कर्मणि वचनादिव्यापारे | Ku. 3, 35 | उपाये | सप्त सामादिकाः क्रियाः |
चिकित्सायाम् | पुनर्जर्वरे समुत्पन्ने क्रिया पूर्वज्वरार्त्तंगा | निष्कृतौ प्रायश्चिन्तादिना
संशोधने | महापातकिनां पुंसां भवेत्याणान्तिकी क्रिया | संप्रधारणे विचारणे |
क्रियां विना कोभिजानाति कृत्यम् | अर्चायाम् | Ra. 2, 16 | प्रारम्भ आदिक-
र्मणि | मन्त्रमूलाः क्रिया राज्ञाम् | शिक्षायाम् | Ra. 3, 29 || धात्वर्थास्यात-
संस्कारौर्ध्वदेहिकेष्वपि मङ्गः | धात्वर्थे | क्रियार्थो धातुः c. Kāt. III, 1, 9;
Burnell, Aindra School, p. 99 | आस्याते | AK. śabdādi. 2 | संस्कारे |

Ra. 3, 10 | और्ध्वदेहिके | Sp. 6592 || [कुल्यम्] कुलजे | Sp. 4102 | अस्थनि | कुल्याभरणभूषिता || 344 ||

[कुल्या] सारणौ नीरप्रणालिकायाम् | An. II, 24 || [हृत्य] विद्विद् शत्रुविशेषो यो धनादिना शत्रोर्भिद्यते यत्कौटिल्यः | कुरुद्गुरुधर्मीतावमानिताः परेषां कृत्याः | c. K. N. 8, 15. 17, 23; C. on. Bh. K. 12, 48 | तत्र यथा | तान्कृत्यानवमन्यते यदि नृपस्तस्याकृतार्थः अमः | कार्ये | Me. 111 | छेदेषि यथा | हृत्यं कुकृत्यं धिषणाशालाकया || [कृत्या] देवतायां मारिनामन्याम् | Sp. 2407 || 345 ||

[गव्यम्] ज्यायां स्त्रियामिति मङ्गः || क्षीरादिके | गव्यकर्पूरकुड्डमैः | ज्यायाम् | दुष्करा धनुषा व्याधैर्मृगव्या गव्यया विना | रागवस्तुनि गोरोचनादौ | गव्येन गव्यं तिलकं चकार | गोहिते | गव्यनाव्यजला नदी | [गव्या] गोवृन्दे | गव्योपसेव्यानि वनानि पश्यन् || [गृह्यः] दयोः | गृहेद्गृह्य इवाङ्गानि न गुह्येन तु योगवित् || 346 ||

[गृह्यम्] मलवर्त्म बस्तिः || [गृह्यः] अस्वैरिणि | स्वातन्त्र्यं त्वयि यन्वितं च करणमामैकगृह्या वशम् | पश्ये | Ki. 2, 5 | गृहा० | गृह्यकेलिकलना-कुत्रहलात् || 347 ||

[गृह्या] स्त्रियाम् | मङ्गस्तु शाखापुरे न ना | इत्याह | यथा | गृह्ये श्री-मदवन्निवर्मनगरे ते भूमिदेवा: स्थिताः || [गेय] गातव्ये | Me. 83 | गायने | सासां गेयैः पटुबटुजनैराश्रमः शोभतेसौ || [गोप्य] दासेरे | आरोप्यते हि गोप्यानां स्कन्धे कार्यभरो जनैः || 348 ||

[चय] समूहे | S.i. 1, 3 || संचयनेषि || [चव्या] शतपर्वा वचा दूर्वा च || [चित्यम्] यथा | चित्यं हि नित्यं बककांसंकुलम् || [चित्या] यथा | चित्यामारोप्य यान्त्यन्ये दग्धवान्ये विमुखा जनाः | अग्निचयनेषि मङ्गः | यदाह | चित्या स्यादमिचयने न ना | यथा | चित्यसंचयचातुर्यधुर्या याज्ञिक-पुंगवाः || 349 ||

[चैत्यम्] दयोः | चैत्यं वन्देत स्वर्गकामः || [चैत्यः] जिनस्य तीर्थ-कृतः सभायां समवस्त्रणकाले देवताजनितस्तर्हरशोकाख्यः | यथा | H. 62 | उद्देश० | Me. 23 || [चोद्य] प्रश्नेद्गुते च | S.i. 9, 16 || 350 ||

[छाया] पङ्कौ | गोपी कलमकेदारे शुकच्छायां नियच्छति | प्रतिमायाम् |

Śi. 3, 35 | अनातपे | Ku. 1, 5 | उत्कोचो लक्ष्मा यथा | छायां नेच्छति नी-
तिज्ञः | पालने | An. I, 31 | कान्तौ प्रभायाम् | M. 15 | शोभायाम् |
Su. 1769 | तमसि | छायया छादिता गुहा || गङ्गासंवाहन्यायेष्वपि मङ्गः |
संवाहो येन केनचित्प्रकारेण सेवकसंतोषणम् | गङ्गायाम् | Ra. 13, 2 | संवाहे |
छायामात्रमवाप्यते न भवतः पुष्पं फलं वा कुरुतः | न्याये | यः पुष्णाति पितृ-
च्छायामाभित्य सकलाः प्रजाः || 351 ||

[जयः] जयन्ते | मध्येत्र जयप्रियः || [जया] उमायाम् | P. St. 1, 17 |
तिथौ | नन्दा भूगौ सोमसुते च भद्रा कुर्जे जया सूर्यसुते च रिन्ना | जयन्ती
जीवन्तीशाकः || [जन्यः] जामातृवत्सले जामातृवन्धुवर्णे | M. M.
197, 4 || 352 ||

जनके | जन्येन तेनाजनि सुप्रतिष्ठः | नवो० | Ra. 6, 30 (Dinakara's
reading) || [जन्यम्] कौलीने जनवादे | तत्त्वोपलम्भेन विना न जन्यमा-
त्रेण दूष्यं क्वचिदेव वस्तु | युधि | Ra. 4, 77 | अहे हडे | जन्येषु धन्या धनम-
र्जयन्ति || [जन्या] इयोः | जन्या जनयति जन्याम् || 353 ||

[त्रयी] त्रिवेद्याम् | An. II, 4⁶ | त्रितये | Śi. 2, 3 | पुरंधी स्त्री | शो-
भना मतिः सुमतिः || [ताक्षर्यः] स्यन्दने वाहे गहडे च | Śi. 12, 2 | गहडा-
मजे अरुणौ [sic] यथा | ताक्षर्योदये तिष्ठति किं तमिभम् || 354 ||

[तिष्ठ्य | पुष्ट्य] इयोः | तिष्योप्यनर्धकर इत्यतिचित्रमेतत् | पुष्ट्यबोगप-
रिपोषितश्रियः || 355 ||

[द्रव्य] भव्यमभिप्रेतानामर्थानां पात्रं योग्यमिति यावत् | यथा | न शास्त्र-
मद्रव्येष्वर्थवत् | विनेये शिक्षाहैं | क्रिया हि द्रव्यं विनयति नाद्रव्यम् c. Mall.
Ra. 3, 29; Gan. 233, 10 | मेषजे | द्रव्यं पीत्वा तु न स्वपेत् || गुणाधार-
विशेष्यपरमाणुगोष्वपि मङ्गः | गुणाधारे | Śi. 5, 38 | विशेष्ये | कस्यचिद्
द्रव्यमेवार्थी द्रव्यं जातिश्च कस्यचित् | परमाणौ | अद्रव्यमनेकद्रव्यं च द्रव्यम् |
गव्यन्वेष्यम् || [दस्यु] इयोः | M. M. 188, 5 || 356 ||

[दाय] यौतकादि० | प्रकृतौ या न वर्तेत न सा स्त्री दायमर्हति | सोहु-
ण्डभाषणे | विधाय दायं दयितां मुसोच || धनमावेपि | तत्र पुंक्षीवः || 357 ||

[दूष्य] वाससि | देवदूष्यं देवराजः स्कन्धदेशोऽयधात्पभोः | तदहे | Śi. 5, 21 ||

इभमध्यवन्धन्यां रज्ज्वामपि मद्भुः । यथा । दूर्योपोद्वलितक्रमा अपि महावंशाश्रिताः सिन्धुराः ॥ 358 ॥

[धन्य] यथा । धन्यस्त्वत न० Sp. 3084 ॥ [धान्य] अत्र त्रीहिशब्दः सर्वसस्यवाची तेन धान्यशब्देन सप्तदशापि सस्यान्युच्यन्ते । यदाह । त्रीहिर्यत्रो मसूरो गोधुमो मुहमाषतिलचणकाः । अणवः प्रियङ्कोद्रवमयुष्टकाः शालिराढव्यः ॥ किं च कलायकुलत्थौ शणः सप्तदशानि धान्यानि [c. C. on II. 1168] धन्याके । त्रिदोषशान्तये कार्यं विबुधैर्धान्यनागरम् ॥ [धिष्ण्यम्] स्थाने । अमी वेदि परितः कूपधिष्ण्या वैतानास्त्वामुपहूय पालयन्तु c. Sa. 83 । वैदम गृहं बलं शक्तिः । तयोर्यथा । धिष्ण्यं स विष्णोर्दद्वशे वितृष्णः ॥ 359 ॥

[धिष्ण्यः] अमौ अभिविशेषे । क्रत्विजस्तत्र संभूय स्वान्धिष्ण्यानुपत्स्थिरे । शुक्रे । गोष्ठीषु धिष्ण्यधिषणाविव राजमानौ ॥ [नय] नैगमादयो नैगमसंग्रह्यवहारकज्जुस्त्रशब्दसमभिरूढैवभूतलक्षणाः सप्त यथा । नयास्तव स्यात्पदलाज्ञना इमे रसोपविद्वा इव लोहधातवः । भवन्त्यभिप्रेतफला यतस्ततो भवन्तमार्याः प्रणता हितैषिणः [padas 2-4 from V. A.] ॥ नीतौ । Ki. 1, 7 । द्यूतभेदे गमरूपे । द्यूतेन [sic] यज्ञकितवो विजिग्ये ॥ [पथ्यम्] औषधभेदेषि यथा । पथ्यं ग्लाने मरिष्यत्यपि विपुलकृपः किं भिष्मोरुधीति ॥ [पथ्या] आर्यभेदेषि यथा । आद्येषु त्रिषु पादो भवति भवति तु पथ्या ॥ 360 ॥

[पद्यः] यथा । मर्यं न पद्यैरपि पेयमद्य ॥ [पद्या] यथा । पद्यां व्यधितवर्धकिः ॥ [प्राय] वयसि । कुमारपायोर्यं नृपतिरिति मंस्थाः स्वहदि मा । अनशने मृतौ च । Ra. 8, 93 । बादुल्ये । Pa. 3713 । तुल्ये वाच्यलिङ्गः । यथा । कार्यं कायः कृमिहततरुप्रायविच्छायपाकः ॥ 361 ॥

[प्रिय] हये पत्यौ च । Sp. 3246 ॥ [पुण्य] सुन्दरे । लावण्यपुण्यं वपुः । द्वकृते । Me. 30 । पावने । Me. 33 । धर्मे । कुरु पुण्यमहोरात्रं स्मरनित्यमनित्यताम् ॥ [पूज्य] शशुरे । पूज्यागारे सति कतिपया वासतेयीशवित्वा ॥ 362 ॥

[बल्य] इयोः । बल्यं हि बल्यो विदधाति माषः ॥ [भय] त्रिष्वपि क्लीवे । भीतौ भयंकरे च । Ki. 9,70 ॥ [भव्यम्] फले । नित्यानि [?] भव्यानि ददाति हव्यम् । योग्ये । Ku. 1, 22 । अस्थनि । भव्यं क्रव्यमिवेह सादतितरां क्रव्यादद्यं निर्दयम् ॥ 363 ॥

सत्यं तथं भावी भविष्यन् । तयोर्यथा । अर्थोऽयमर्थोत्तरभव्य एव ॥ [भव्यः]
सति सत्पुरुषे । अव्यं वक्ति सदा भव्यः । सति विद्यमान इति महूः ॥ [भव्या]
उमायाम् । K. 1, 22 । अयं योग्यार्थोपि महूः इयाख्यातः ॥ 364 ॥

[मध्य] अनधिकन्यूनसंख्याभेदयोरपि । अनधिकन्यूने । K. K. S. 1,44 ।
संख्याभेदे । मध्यं परार्धमाहृर्यथोत्तरं दशगुणं तज्ज्ञाः ॥ [मध्य] त्रिषु । दुःखेन
बधाति निरामयं मयम् ॥ [मयु] इयोः । मयोरयोग्या नगभूमिरेषा ॥ [मन्यु]
दैन्ये । तीव्राभिषङ्गप्रभवेण मन्युना । क्रतौ । न कथिदन्यः शतमन्युतेजाः ॥ 365 ॥

[माल्य] कुसुमे । हित्रैः पाणिसरोरुहं त्रिचतुर्द्धर्मिक्षमाल्यक्षजः ॥ [माया]
शास्त्र्याम् । Ra. 2,62 । कृपायाम् । मायां मयि कुरु प्रभो । इम्बुद्धयथा ।
H. Y. 4,16 । बुद्धौ । मायाविनतमायं च कुतपस्थं तपस्विनम् ॥ अविद्याबुद्ध-
जननीवज्ज्ञनाधिदेवतास्वपि । अविद्याबुद्धजनन्योः । मायाजन्मापि बुद्धस्विजगति
विदधे तीव्रमायाविनाशम् । वज्ज्ञनाधिदेवतायाम् । मायादेवी भ्रमयति सदा यन्त्र-
वज्जनन्तुचकम् ॥ [मायः] मां लक्ष्मीमयते मायः । पीताम्बरो विष्णुः । अम्बरं
वासः ॥ 366 ॥

[मूल्य] विनिमयधनयोरपि । विनिमयो यद् द्रव्यान्तराद् द्रव्यं प्राप्यते । तत्र
यथा । Su. 895. 2261; c. Pa. 1098 । धने । पश्चात्प्रयाति नहि कस्यचिदेव
मूल्यम् ॥ [ययु] यज्ञहये । राजन्यास्ते ययुमनुययुर्यायजूकेन मुक्तम् । हये । रा-
जानो ययुभिर्ययुः ॥ [योग्यः] योगार्ह उचिते । कान्त्या गिरा सूक्तया च योग्या
त्वमेव कल्याणि तयोस्तृतीया । शक्ते । योग्यः स योगी विषयान्विजेतुम् ॥ 367 ॥

उपायिनि । नगेपि योग्यो न कदापि दुःखी । प्रवीणे । सेवां कुर्वन्ति शंभो-
र्भवमरुतरणे योग्यताधानहतोः ॥ [योग्यम्] ऋद्धयाहयमृदिनाम् मङ्गल्यमौ-
पदम् ॥ [योग्या] अर्कयोषिति । योग्या न भानोरपरस्य भोग्या । अभ्यासे ।
Ra. 8,19 ॥ 368 ॥

[रम्या] यथा । रम्या सुरम्या रमणीनराणाम् ॥ [रथः] रथांशे । रथं
हि चक्रं न कुलालयोग्यम् । रथबोडरि । Si. 4, 14 ॥ [रथ्या] रथसंघाते ।
अर्थीयरथ्यागजताकुलेस्मिन् । प्रतोल्यां पथि चत्वरे च । Si. 3, 69 ॥ 369 ॥

[रूप्य] दीनारायर्थं निषातिकाताडनेन यदेमाद्याहन्यते तदाहतं यथा ।
मणिरूप्यादिविज्ञानं तद्विदां नानुमानिकम् । रजते रजतमात्रे रूपवति च । रूप-
भित्तिषु संक्रान्तप्रतिविम्बाः सुरस्त्रियः ॥ [लय] विलासे । Ra. 9, 85 ॥ 370 ॥

[लभ्य] हयोः । Ra. 10, 41 ॥ [विन्ध्यः] व्यापे । विव्याध शा-
विधि विन्ध्यः ॥ [विन्ध्या] कुटि: क्षणद्वयम् ॥ [वीर्य] तेज उत्कृत्त्वं यद्द-
रतः । अधिक्षेपा० c. Hall Das. 17 n. । तत्र यथा । वीर्य च विद्वत्सु सुते
मघोनः । प्रभावो इव्यमाहात्म्यं यथा । रसवीर्यविपाकतः ॥ 371 ॥

शक्तौ बले । नमोस्तु वीर्यवीर्याय तस्मै कुसुमधन्वने ॥ [वीक्ष्यम्] हयोः ।
वीक्ष्यं निरीक्ष्य वामाक्षी ॥ [वीक्ष्यः] हयोः । वीक्ष्यो बलक्षण्युतिः ॥ [वेद्य]
यथा । वेद्ये विशन्ति नावद्यं वद्यं येषां मनः सदा ॥ 372 ॥

[शल्य] शाविधि । सीमन्तोचयनं कार्यं शल्यपक्षेण धीमता । सीम्भि ।
Si. 5, 8 । शब्दे । Ra. 9, 75 । शलाकायाम् । R. K. 2, 17 ॥ अन्तर्व्र-
णेषि मद्भुः । यथा । Sp. 2122 ॥ 373 ॥

[शत्या] हयोः । Kād. I. v. 8 ॥ [शून्या] नलिका वंशादिमयी ॥
[शौर्य] चारभट्टी भयहेतावपि निर्भयमनस्कता यथा । K. N. 4, 24 । बलं
भुजादिगतं स्थाम यथा । शौर्येण धुर्या हि वहन्ति भारम् ॥ 374 ॥

[सह्य] आरोग्ये । सद्येन सह्यते भोज्यम् ॥ [सव्य] दक्षिणे । Bā. I, 47 ।
प्रतिकूले । सव्ये दैवे दिव्यमेतत्त्वं भव्यम् ॥ [सत्यम्] कृते तथ्ये च । सत्ये
सत्यत्रता नराः ॥ 375 ॥

तद्वति तथ्यवति । सत्या हि मर्त्याः प्रभुभिरुरापाः ॥ [सत्यः] यथा । तपोलोका-
त्परः सत्यः ॥ [संख्या] विचारे । सांख्यः संख्यावतां मुख्यो नानेकान्तं प्रति-
क्षिपेत् ॥ [संध्या] संश्रवः प्रतिज्ञा । सर्वैषु यथा । संध्यायाः सरितः संध्यादेशो
संध्यां विधाय सः । संध्याभिः कुरुते सांख्यं विधि विधिवद्यन्तीः ॥ 376 ॥

[साध्य] गणैवतमिदो हादशसंख्याः साध्याः । देवगणा इति शिवागमे
प्रसिद्धाः ॥ 377 ॥

[साय] शरे । स तस्य काये प्रजिघाय सायम् ॥ [स्थेय] अक्षदृग् न्या-
यदर्शकः ॥ हयोः । स्थेयाः विधेयेषु सदा प्रमाणम् ॥ [सैन्य] सैनिके ।
Si. 5, 28 ॥ 378 ॥

[सौम्य] अनुमनोहयोः । Me. 111 ॥ [सौम्याः] पञ्च तारका इल्व-
लाख्याः सोमदैवतत्वात् । मृगशिर एव सौम्यमित्यन्ये । यथा । सोमेन [?]
सौम्यं भूगुरेवती च ॥ 379 ॥

[हृद्यम्] हत्पिये हहिते च । Sp. 1533 । हडजे । हयोस्य शोकस्तु न निर्जगाम ॥ 380 ॥

[हृद्यः] यथा । हृद्यसाधनविधौ निवर्दधीः ॥ अथ रात्ताः [अग्रः] पुरः पुरस्तादर्थे । Ra. 6, 33 । प्रथमे । Si. 5, 15 । अधिके । सामेपि योजनशाते पूर्वोत्पन्ना गदाम्बुदाः । उपर्यर्थे । Ra. 6, 47 । आलम्बने । लब्धायोपि ममज्ञाधौ । श्रेष्ठे वाच्यलिङ्गः । आविष्टालिङ्गः इत्यन्ये । यथा । त्वमयं हि समप्रस्य राज्यस्यास्य महीपतेः । परिमाणे पलस्य चेति पललक्षणे परिमाण इत्यर्थः ॥ 381 ॥

संघाते । मन्थाप्रमस्य विज्ञेयं सहस्राणि दशैव तु ॥ [अद्रिः] सर्वे । अद्रिः सान्द्रकरौवनाशिततमःस्तोमोयमभ्युद्रतः । शाखिनि । उत्तायाद्रीन्द्रुतमभिमुखं पर्वतांश्च क्षिपन्तः ॥ [अभ्रः] त्रिदिवे गगने च । अभ्रात्मिक निपतन्ति केपि गुणिनः स्वामिप्रसादोचिताः ॥ 382 ॥

[अस्तः] शिरसिजे । अस्तैर्विकीर्णिः परितोस्य मित्रैः । कोणे । इयं शृङ्गाटकं जगुः ॥ [अस्तम्] शोणिते । Si. 18, 57 । अशुणि । Me. 102 ॥ [अस्त्र] द्वयोः । K. Pr. 157, 10; I. St. XV, 296, 51 ॥ [अंग्रिः] पादे । Ch. S. I । द्वुमूले । पद्य पञ्चविवरान्तराभ्यैः पूजिताः शाशिकरैरिवांग्रिषु ॥ 383 ॥

[अरः] यथा । नतामरनरः श्रीमानरः पातु जिनेश्वरः ॥ [अरम्] चक्राङ्गे । S. 71 । शीघ्रे द्रुते । R. K. 3, 4 । शीघ्रगे । पथि गच्छन्नरो वरः ॥ [आरः] रीरी पित्तलभेदः । यथा । आरं कारयते तारम् । शनौ । आरेण सारा कथिता चतुर्थी ॥ 384 ॥

[इरा] अन्नाप्सरोविशेषयोरपि मङ्गः । अम्भसि अवे च । इरा तृप्तिकरी नित्यं पितृणां परमा सुधा । वाचि भूमौ च । सुवर्णघटनाचिता विबुधसंघसंसेचिता भवत्यतितरामिरा भुवनमण्डनं यत्र मे । सुरायाम् । इरेव स्वाद्यमानैव वेद्या मदविकासिनी । अप्सरोविशेषे । इरा नामाप्सरा: पूर्वं समुद्रादुद्ध्राताभवत् ॥ [इन्द्रः] अन्तरात्मनि । Sp. 1147 । अत्र हि इन्द्रस्य आत्मनश्चिह्नमित्यादिव्युत्पत्तौ इन्द्रियमिति साधुः । आदित्ये । इन्द्रेण इविते ध्वान्ते ॥ [इन्द्रा] फणिज्जको मरुबकः ॥ 385 ॥

[उष्णा] गवि पुंस्यपि मङ्गः । यदाह । उज्जोशौ गवि इयोः ॥ 386 ॥

[उष्णी] मृद्धाण्डमलिङ्गरः । यथा । Si. 12, 26 । पुंलिङ्गः करभेषि ॥ [ऐन्द्रि] इन्द्रद्वतो जयन्तः । यथा । ऐन्द्रिणापि यदुदस्ततन्द्रिणा सेव्यते सरभसं

वृषध्वजः । वाल्यर्जुनयोरपि मद्भः । तयोरस्मीन्द्रसुतत्वादत्र प्रहणम् । वालिनि । ऐन्द्रिस्तोयनिधीञ्जगाम चतुरः कक्षे वहन्नावणम् । अर्जुने । मुखप्रसादानुभितं तदैन्द्रेरनुप्रहं शंभुकृतं विवेद ॥ 387 ॥

[ओड्र] जनस्तडागादिखनकः । यथा । ओड्राः खनन्ति हि वहन्ति तदीयपत्न्यः ॥ [कर] रद्धमौ वर्षोपले पाणौ च । दशशतकरस्य रोधादेककरोद्धः प्रतिष्ठितो जयति ॥ [क्षर] यथा । क्षरत्येप क्षरं क्षरः ॥ 388 ॥

[कार] बलौ । विरात् [?] कारं वारांनिधिरपि गृहीतस्त्व भट्टः ॥ 389 ॥

[कारा] बन्धनः । नराः संसारकारायाम् । बन्धे । Ra. 6, 40 । दूत्याम् । वरा काराकारा किमिह कुहते प्रेण्णि गलिते । प्रसेवको वस्त्रादिमयं भाजनं यथा । सारं काराद्धु निक्षिय । हेमकारिका ओषधिः । [क्षार] धूर्तलवणं लवणभेदः । काचे भस्मनि च । सत्यं क्षारमणिः क्षारस्तस्य निन्नामणेः पुरः । शेषेषु । कः क्षते क्षारनिक्षेपं विदधाति विचक्षणः ॥ 390 ॥

[कारु] कारके । Bh. K. 7, 28 । विश्वकर्मशिल्पिनोः । अस्याः छुचार्हमधुरेव कारुः शासं वितेने मलयानिलेन ॥ 391 ॥

[कीर] शुके । कीराधिराज विरहज्वरकातराङ्गी याता न लोचनपयं मम वल्लभा ते ॥ [क्षीर] पानीये । Ku. 1, 9 ॥ [क्षुर] काण्डेक्षावपि मद्भः । तीक्ष्णे तूपमानाद्भूः ॥ 392 ॥

[क्षुद्र] दरिद्रे कृपणे च । क्षुद्रो नैव ददाति किंचिदुचितं दद्यादथ स्वल्पकम् । निकृष्टे । Ku. 1, 12 । नृशंसः कूरस्तत्र यथा । आः क्षुद्रे पतिदूति राक्षसपशुम् ॥ [क्षुद्रा] व्याघ्री कण्ठकारिका यथा । क्षुद्रामृतानागरपुष्कराख्यैः कृतः कपायः । नटी नटस्त्री यथा । क्षुद्राभिरहन्मुक्रितवृत्तबन्धे । व्यङ्गाङ्गहीना स्त्री यथा । क्षुद्रापि रूपेण मदं विभर्ति । वृहती क्षुद्रवार्ताकी । सरघा मधुमक्षिका यथा । Si. 12, 54 ॥ 393 ॥

वेश्या शीलहीनोपलक्षणं यथा । धिक् ताः क्षुद्राः पृथुकुलगिरिप्रावदम्भोलितुल्याः ॥ [कुरु] भूपमेदे । Si. 16, 45 । श्रीकण्ठजाङ्गलं तीर्थविशेषस्तत्र यथा । कुरुक्षेत्रे विदुः स्थाणुं प्रभासे शाश्वभूपणम् ॥ 394 ॥

[कूर] नृशंसे कठिने च । Me. 102 । उणो । कूरैः करैरेष दुनोति भानुः ॥ [कृच्छ्र] अंहसि पापे । कृत्स्नानि कृच्छ्राणि रविर्लुनातु । कटे । Ra. 11, 2 ॥

[क्षेत्र] भरतादौ । इहैव भरतक्षेत्रे । आदिशब्दादैरावतादिपरिमः । भगे । र-ज्यन्ति जन्तवश्चिन्तं क्षेत्रे मूत्रपथेष्यहो ॥ 395 ॥

केदरे । लूनः खलीकृतः क्षुणः शालीर्थेरेव मानवैः । आर्तास्तानेव पुष्णाति क्षेत्रजे विकृतिः कुतः ॥ उपलक्षणं च केदारः सस्यनिष्पत्तिस्थानस्य यथा । ऊपराणि च क्षेत्राणि दूरतः परिवर्जयेत् ॥ [क्रोशी] सृगालिकायाम् । क्रोशूञ्जिशशून्क्रो-द्रूचपि याति हित्वा । लाङ्गली कलिकारिका ओषधिः ॥ 396 ॥

[खर] दुःस्पर्शे । Si. 8 ॥ [खरु] अथे सिते च । क्षुणं खुरैश्च खरुभिः खरुधोरणीभिः । दन्ते । दन्ते मुखखुरः खरुः c. H. Sesha 121 (Böhlingk's ed., p. 434) ॥ 397 ॥

[गरः] उपविष मारको द्रव्ययोगः । रोगो रोगविशेषः । विष्वपि । H.Y. 4,100 ॥ [गात्र] शरीरे । Si. 11,13 ॥ 398 ॥

गजाप्रदेशे । Si. 18,46 ॥ [गिरि] पूज्ये । वृक्षागारेषु शेते गिरति मुनि-गिरिर्ग्रासमात्रं पवित्रम् । अक्षिरुजि । गिरिणा दूषितं नेत्रम् । कन्दुको वस्त्रादिमयं क्रीडनकं गिरियको गिरिगुडः काष्ठादिमयं क्रीडनकं तयोर्यथा । क्रीडन्ति गिरि-भिरपि ये कष्टं तेषां तु भूधराक्रमणम् ॥ 399 ॥

[गुन्द्रा] त्रयोप्योषधिभेदाः । तेषु यथा । गुन्द्राप्रोहकवलावयवावकीर्णम् ॥ [गुरु] महान् बृहन् गौरवाहो वा । तत्र क्रमेण यथा । Si. 11, 38; 1,36 । पित्रादौ । Ku. 1, 51 । आदिशब्दात् । सुताऽ Ku. 6, 83 । इत्यादौ श्वशुरेषि । एकम° Sp. 1367 । इत्यादावुपाध्यायेषि । गुरोः स° Ra. 2, 23 । इत्यादौ संस्कार-केषि । गुरुद्वयाय° Si. 2, 6 । इत्यादावाराध्येषि । धर्मदेशके । सामाधिकस्था धर्मोपदेशका गुरुवो मताः ॥ 400 ॥

अलघुर्भारयुक्तः । यथा । गौरवे तु सुवर्णस्य साक्षिणी जगतां त्रयी । अत्र हि गुरोर्भावो गौरवम् । यथा वा । Sp. 7002 ॥ [गोत्रम्] क्षेत्रे । गोत्रं मणेरस्य स रोहणाद्रिः । संभाव्यो बोधः संभाव्यबोधः ॥ 401 ॥

[गोत्रः] गां पृथ्वीं त्रायते गोत्रः । यथा । Ra. 3, 58 ॥ [गोत्रा] भुवि । गोत्रात्राससमाकुल मधुरिपुं प्राप्ता शरणं विभुम् । गवां गणे । गोत्रात्राणमिवेण दर्शितवलः शौरिः स वस्त्रायताम् ॥ [गौरः] शेते । Ra. 2, 35 । अहणे । Si. 11, 45 । पीते । Ra. 6, 65 । विशुद्धे । स्नानेन गौरं वपुः । चन्द्रमसि । गौरधोरितशर्वरीवरतमःस्तोमोयमभ्युद्यतः ॥ 402 ॥

विशदे । Ku. 1,13 || [गौरी] प्रियङ्कः कङ्कः ॥ 403 ॥

[घल] वासरे । जगद्विगमधस्त्रघस्मरसहस्रभानुप्रभापरिकथितपिण्डितो ल-
वणकूटमेवार्णवः ॥ [धोर] हरे । धोरः पूरयतां मतम् ॥ [चर] जङ्गमे ।
Ku. 6, 67 || 404 ॥

चले । यात्राचरेषु कर्तव्या । द्यूतप्रभेदे । गमे नष्टे चरं कुर्यात् ॥ [चक्र]
प्रहरणे राष्ट्रे च । Si. 12, 3 | कुलालोपकरणे । Sp. 4353 | आदिशब्दात् । दशा०
M. 4, 85 | इत्यादौ तैलिकोपकरणेषि । तथा । भारोप्य० Ra. 6, 32 | इत्या-
दौ शिल्पिभाष्टेषि ॥ 405 ॥

जलावर्ते । चक्राणि निर्मलजलाकुलितोदराणि । छले दम्भे । Vās. 73, 1 |
अत्र खलपक्षे चक्रं दम्भं धरतीति चक्रधरः ॥ [चन्द्र] अम्बुनि । चन्द्रेण वि-
द्रातितरां पिपासा । काम्ये प्रशस्ये । स्वैरं सात्त्विक चन्द्रं संदिश ततः किं ते
प्रियं कुर्महे । द्वुवर्णे द्वृधार्णौ च । H. Ch. I. v. 2 | मेचके । Si. 5, 19 | अत्र
चन्द्रं एव चन्द्रकस्तद्वान्मयूरः ॥ 406 ॥

[चार] बध्यतेस्मिन् बन्धो बन्धनशाला यथा । संसारचारान्तरकांदि-
शीकः । [चित्र] खे आकाशे आलेख्ये च । चित्रे न जायते चित्रम् । तिलके ।
चित्रचित्रितलाटपटिका ॥ 407 ॥

कर्वुरे । भात्यलंकरणराशिमरञ्जितं चित्रवर्णमिव शक्रकार्मुकम् ॥ चित्रं चकार
पदमर्घपुलालयेन c. Si. 5, 10 | इत्यादौ कर्वुरत्वोपचारान्नाप्रकारेषि ॥ 408 ॥

[चीर] चूडा शिखा । गोस्तनो हारभेदः ॥ [चुक्र] अम्ले रसे यथा ।
चुक्रो रस इवोद्विक्षपित्तहेतुया मतः । तद्योगात्काञ्जिकादावपि । अम्लवेतसो वृक्ष-
विशेषः ॥ 409 ॥

वृक्षाम्लं वेषवारविशेषः ॥ [चौर] वाच्यलिङ्गः । सुगन्धं द्वरभि ॥ 410 ॥

[छन्ना] शिलिंप्रं भूमिस्कोटम् ॥ [छिद्र] विवर । रन्ध्र] छिद्रशब्दे
इयोर्थथा । भुजंगमा इव परच्छिद्रान्वेषिणः । विवरशब्दो गर्ते । M. M. 180, 6 |
दोषे । अप्राप्तविवरः शनुः स्वल्पोषि हि दुरासदः । रन्ध्रशब्दो गर्ते । निविशते
रन्ध्रमंगिरीणाम् । दोषे । Ra. 15, 17 || तरच्छिद्र० Su. 1994 | नीरङ्गी-
विवरार्पित कुलवधूलीलाकटाक्षं नुमः । नीरन्ध्र० Si. 8, 3 | इत्यादौ गर्ते-
पचारादन्तरालेषि ॥ 411 ॥

[जारी] यथा । नृपशिखिसहजारीहस्तगो अभुकन्धा [?] ॥ [ठार]
लङ्घः पिङ्गः । हयोः । उदारैः परितुष्यन्ति टारैः शृङ्गारिणो नृपाः ॥ 412 ॥

[तन्ल] चतुर्दशस्वर्थेषु । सिद्धान्ते । चतुष्पीठमिदं तन्मूर्म् । राष्ट्रं राष्ट्रं
चिन्ता यथा । Bā. I, 24 । परच्छन्दे परायते । स्मरशबरतन्मं जगदहो ।
प्रधाने । अतन्लं संसारो भवति विदिते तत्त्वविभवे । अगदे । V. S. III, 1 ।
कुटुम्बं परिवारः । तस्य कृत्यं धारणं कुटुम्बकृत्यम् । तन्तुवानं तन्तुवायोप-
करणम् । यथा । तन्लादचिरोदृतस्तन्लकः पटः c. Pā. 5, 2, 70 । परि-
च्छदः सैन्यादिरूपः । यथा । भोज त्वत्तन्लमात्रप्रसरभयभरव्याकुलो राज-
लोकः ॥ 413 ॥

शास्त्रे । द्वित्रान् स्वतन्लसमयानुगतनिविशेषानुक्तावगच्छति जगजिजतमेव मूढः ।
करणं निधुवनम् । इच्छर्थसाधकः इलेषः । यदाह । साधारणं भवेत्तन्लम्
c. S. K. II, 68 p. 92 । यथा । श्वेतो धावतीत्यादि । तत्र यथा । तन्लो-
क्तिभिः सूचितगूढभावा वेदया हडादेव विमोहयन्ति । इतिकर्तव्यतायाम् ।
कुर्वन्ति किं कृतधियोपि हि तन्लमूढाः । तन्तौ । तन्लं प्रसारयति पद्य तन्तु-
वायः ॥ 414 ॥

[तन्ली] नद्री वर्धी । वपुषः सिरायाम् । तन्त्यः खड़प्रहारैर्धगधगिति गलद्व-
क्तधारप्रतानाः ॥ [तरि] दशावस्था । वस्त्रादीनां पेटके स्थानविशेषे ॥ 415 ॥

[तन्द्री] प्रमीला इन्द्रियस्त्यानता आलस्यमिति यावत् । हयोः । ऐन्द्रिणा०
c. 2, 387 ॥ [तारः] निर्मल० । Si. 5, 21 । मुक्ता० । रणचरणभूषणस्तर-
लतारहारच्छटः । उच्च० । Si. 11, 9 । नक्षत्रे । Ku. 8, 73 । नेत्रमध्ये ।
M. M. 52, 1 । उद्धटेषि मृदुः । तत्र वाच्यलिङ्गः । यथा । तारप्रहारश्चकली-
कृतगात्रयष्टिः ॥ 416 ॥

[तारम्] यथा । भस्त्राभूषास्यजुषस्तारक्रियया विलुप्तारस्य ॥ [तारा]
बुद्धेव्याम् । तारादेवी दिशतु कुशलं कल्पवल्लीव सा वः । शृणीवपत्न्याम् ।
Su. 1677 ॥ 417 ॥

[तीव्र] कटौ । तीव्रं वातहरं प्राहुः । उष्णे । तीव्रांशुभिन्नमिव शार्वरमन्ध-
कारम् । अत्यर्थे । Ku. 3, 73 ॥ 418 ॥

[तोत्र] वेणुकं हस्त्यारिका यथा । महामात्रस्तोत्रैसुदति समदं दुडकरिणम् ।
प्रतोदः प्राजनं यथा । तमः पिपिक्षोररुणस्य दीव्यत्तोत्रागिरेः [?] नो गणयन्ति

धुर्वाः ॥ [दर] भवे । Ki. 1, 33 ॥ गर्वे । स्थाने समीकृतदरे कण्टकादिविशो-
धिते ॥ ईषदर्थे तु दरेत्यव्ययं देश्यपदं वा । यथा । दरदलितहरिद्रापिञ्चराण्यङ्ग-
कानि c. V. S. III, 17 ॥ [दस्तौ] यथा । Si. 13, 23 ॥ 419 ॥

[धर] कूर्माधिषे महाकमडे । धुवं दधे धरो धराम् । गिरौ । Si. 5, 69 ।
कर्पासनूलं तनुकारणम् ॥ [धरा] जरायु गर्भवेष्टनम् ॥ 420 ॥

[धार] जल० । धाराधरे वर्षति वारिधारैः । ऋणे । पितुः स्फारं धारं क्षि-
पति नृपतिः शात्रववधात् ॥ [धारा] उत्कर्षे । धाराधिरूढो रसः । सैन्यामे ।
धाराद्वयं परिगताः सुभटा नयन्ति ॥ 421 ॥

संतत्याम् । धारावाहिषु बोधेषु कोधिकोर्थः प्रकाशते ॥ [धात्री] जनन्याम् ।
धात्रीसन्यनिपानवर्धितवपुः ॥ [धीरः] त्रिष्वपि । Si. 19, 75 ॥ 422 ॥

[धीरम्] यथा । निजगुणगरिमख्यातिमतः को धीरस्य विदेशः [c. Sp.
1947] । अत्र इलेशोन्त्या धीरशब्दः कुङ्कुमेषि ॥ [नरम्] रामकर्पूरं कर्पू-
रमेदः ॥ [नक्र] नासायाम् । सा छिन्नकर्णनक्रा पुर एतेषाममङ्गलं जाता ॥ 423 ॥

[नीत्र] वलीके पटलान्ते । Si. 3, 49 ॥ [नेत्र] वस्त्रे । Da. p.
20, 5 ॥ 424 ॥

मूले । Vas. 19, 2 ॥ [परः] अन्यस्मिन् । विभुवनस्मिदं विभ्रत्येके परे
तु रसातलम् । शत्रौ । Ki. 1, 41 । आत्मपृथक्पूर्वान्ययुक्तेष्वपि मङ्गः । आत्म-
नः पृथक्के । Sp. 6579 । पूर्वस्मादन्यस्मिन् । Ku. 1, 31 । स्वमते तु अन्य-
त्वोपचारात् तयोरपि ग्रहणम् । युक्ते । परं पवित्रं परमं पुरातनम् ॥ [परम्]
यथा । K. Pr. 91, 6 । केवले परमव्ययमित्यन्ये ॥ [पञ्च] यानं वाहनं पक्षः
पतनं तयोर्यथा । Si. 12, 2 । छुरी कृपाणिका यथा । जैत्रं पञ्चं नर्तयत्यत्र वीरः ।
विवक्षितप्रतिज्ञाकराधारे भूर्जादावपि दृश्यते यथा । दत्ते पञ्चं कुवलयततेरायतं
चक्षुरस्याः ॥ 425 ॥

[पार] हयोः । प्रामुं पारमपारस्य पारावारस्य पार्यते । स्त्रीणां प्रकृतिव-
क्राणां दुधरित्रस्य नो पुनः ॥ [पारी] पूरपरागयोः । कर्पूरपारीपरिधूसराङ्गः ।
पात्र्याम् । Si. 12, 40 । कर्कीरिकायाम् । इह हि कनकपारी सीधुगन्धैकवन्धुः ।
हस्तिनः पादबन्धे । अपारपारीपरिरुद्गात्रः ॥ 426 ॥

[पात्र] कूलयोर्मध्ये । सत्पात्रोपचितापि जाद्यमतुलं धत्ते कथं सा नदी । पर्णे ।
पात्रैरेव भवेत्तरोरपि यत्प्रायापि निश्चिद्रकैः । नृपतिमन्त्रिणि । पात्रे स्थिता नरपते-

रिह राज्यचिन्ता । भाजने । धिदैवं लोचने स्वच्छे पात्रं^० Su. 3156, Pa. 447 । बज्जमाण्डे सुगादौ । क्रत्विजो विहितपात्रसंप्रहा यज्ञरङ्गभुवि चेहरञ्जसा ॥427॥

[पुर] शरीरनगरयोः । Si. 13, 28 । गृहे । पुराणि यस्याः सवराङ्गनानि N. Ch. 1, 21 ; c. K. Pr. 339, 9 । पाटलिपुत्रे । पुराधिनाथः पुर एष नन्दः ॥ [पुण्ड्र] इक्षुभेदे । सा क्षेत्रभूः पुण्ड्रविपाकपिङ्गा ॥ 428 ॥

तिलके । Ba. II, 2 । पृष्ठे पुण्ड्रा अर्थकरा इत्यादौ तु अथविषयेषु शेतविन्दुपु तिलकोपचारात् पुण्ड्रशब्दः । पुण्डरीके । पुण्ड्रैः सरो मण्डितम् ॥ [पुर] नृपभेदे । Si. 24 ॥ 429 ॥

[पुर] खाद्यविशेषे । पूरैरभ्यर्च्यां [?] देवी ॥ [पेत्र] सूकरस्य मुखामे । S. K. 222, 7 c. Pa. 1214 । अत्र पोत्रमस्या अस्तीति पोत्रिणी सूकरी ॥ 430 ॥

[बधु] विशाले वान्यलिङ्गः । अदिगूलिनोः । संहारकारी जगतोपि बधुः । मुनौ । बाध्यव्यो भ्रमवर्जितः । अत्र हि बधोरपत्यं बाध्यः । विशाले । रक्षसां सुभुत्रो भान्ति पिङ्गर्वधुनिरीक्षणैः ॥ [भद्रम्] मङ्गले । An. VII, 49 ॥ 431 ॥

अष्टः प्रशस्यतमः साधुः सज्जनस्तयोर्यथा । क्षेम^० c. 2, 312 । काञ्चने । उच्चिद्रभद्रनलिनोपमवक्तव्यनन्द्रा । करणान्तरं नृत्यविषयो विन्यासविशेषः ॥ [भद्रः] रामस्य चरो रामचरः । हस्तिजातौ । K. Pr. 26, 6 । मेरुकदम्बक इति मेरुसमीपवर्तिन एकस्य कदम्बस्य भद्रेति नाम लोके प्रसिद्धम् ॥ 432 ॥

गौर्वृपविशेषो यस्य मुखे शेतस्तिलकस्तत्र यथा । यदनुप्रहतो याति बलीबद्देषि भद्रताम् । शंभौ । भद्रो भद्राणि पुण्णाति ॥ [भद्रा] विटौ । शुक्काष्टम्यां दिष्या भद्रा । कटफलमौषधम् । कृष्णा पिप्पली अनन्ता दूर्वा राष्ट्रा एलापर्णी ॥ 433 ॥

[भार] वीवेषे । Si. 1, 57 ॥ [भीरु] योषिति स्त्रीभेदे सत्यसनायां स्त्रियां स्त्रीलिङ्गः । योषिति क्रियावचनत्वादूब् [sic] न भवति यथा । Bh. K. 4, 21 । यदि जातिवचनत्वं मन्यते तदा भवत्येव ऊद् यथा । Me. 101 । [०न ते भीरु०] । अत्र ऊडि सति आमन्त्रये हस्तत्वं मन्यते ॥ 434 ॥

[भूरि] स्वर्णे । भूरिभूषितशरीरयष्टिभिः ॥ [मन्त्र] देवादिसाधनं महाबीजादि यथा । V. S. III, 1 । वेदांशे । Si. 14, 26 । गुपतादे । Si. 2, 29 ॥ [मरु] पर्वते । उत्पद्यतेमरमरौ मृतोपि व्रतमध्यगः । देशे । Su. 947 ॥ 435 ॥

[मार] मृतिविघ्नयोः । मारो हि शास्त्रं महेश तत्र प्रसादात् ॥ [मात्र] अवधूतौ । M. M. 153, 5 | स्वार्थे । Ku. 2, 33 | कात्स्न्ये । दीयतां विप्रमात्राय ॥ [मात्रा] परिच्छदे । महामात्रैस्वासत्रुटिरिपुर्वीयः प्रतिदिनम् ॥436॥

अक्षरं स्वरच्यञ्जनसमुदायः । तस्यावयवः । तत्र अल्पे च यथा । B. H. 67, v. 19। द्रव्ये । मात्रां गृहीत्वा कुरु तीर्थयात्राम् । कर्णभूषणे । ओङ्गेषु मात्रां दधते सुगात्र्यः । काले सूक्ष्मे कालविशेषे । एकमात्रो भवेद्वस्त्वः c. Ath. Prāt. 1, 59 ; Bh. N. 17, 106 | वृत्ते । मात्रावर्णविभेदेन यदुक्तं लौकिकं द्विधा ॥ 437 ॥

[यात्रा] वृत्तौ वर्तनोपाये । शरीरयात्रापि न तेन स्त्रिता । व्यवहारोपि वर्तनोपायत्वाहृत्तिरेव यथा । Sp. 3862 ॥ [राष्ट्र] उत्पाते । वाच्यं तस्य न किंचनापि विद्युत्यैर्यो नैव राष्ट्रकुलः ॥ [रेत्र] पैद्यूषमसृतं नवप्रसूतधेनुक्षीरं वा । पटवासः पिष्ठातकः ॥ 438 ॥

रेतः शुक्रं सूतकः पारदः ॥ [रौद्र] सर्वेषु । R. S. 1, 1 ॥ [वरः] वृत्तौ । Ra. 7, 13 ॥ 439 ॥

ओष्ठे देवतादेः सकाशादभीप्तिते च । Si. 1, 50 ॥ [वरम्] बुसृणे । वर-तिलकविचित्रं भालदेशं वहन्ती । किंचिदिष्टे मनागिष्टे । Me. 6 | अत्र वरमिति शब्दः फ़ीत्रे आविटलिङ्गः । अव्ययमित्यन्ये ॥ 440 ॥

[वक्रम्] पुटभेदो जलावर्तः । यथा । वक्रेषु नक्राः परितः क्रमन्ते ॥ [वक्रः] कुटिलकूरयोः । K. Pr. 237, 2 ॥ [वप्र] पर्वतसानावपि । तत्र प्राकारे च यथा । Si. 3, 37 | रोधस्तटं यथा । Me. 2 ॥ 441 ॥

क्षेत्रे केदारे । वप्रेषु यस्मिन् हरिणाश्वरन्ति । ताते । वृद्धे वप्रे गृहपरिसरस्थायिनि प्रायशो वा मृत्युं प्राप्ते जगति न भवेत्कार्यनिष्पत्तिदोषः ॥ स्वर्णसीसकयोरपि मङ्गः । यथा । वप्रप्रोतं अवणयुगलं दोलयचेष मूर्खो विद्वं क्रीडाशकुनिसदृशं मन्यते प्रामयासी ॥ [वज्र] हीरो मणिवेधकं रत्नं यथा । Ra. 1, 4 | सामान्यरबेपि । Si. 4, 41 | वालकं हीविरम् । तदित्यपि यथा । Ku. 3, 74 ॥442॥

[वारः] अवसरे । Si. 11, 20 | वृन्दे । रिपुनरपतिवारं वारयत्येष वीरः ॥ क्रियभ्यासवृत्तावपि यथा । M. M. 62, 4 ॥ 443 ॥

[वार्षि] घटी जलोदञ्चनी । सरस्वती नदीभेदः ॥ 444 ॥

[वीरः] भेषे । B. H. 68, v. 30 ॥ [वीरम्] शृङ्गी विपौपधिः । नतस्त-गरवृक्षः ॥ [वीरा] दशस्वर्थेषु । रम्भा कदली ॥ 446 ॥

मदिरा द्वरा । पतिपुत्रवती भर्तृद्वतयुता स्त्री । शोपा ओषधयः ॥ 447 ॥

[वृत्र] मेषे रिषौ वासवे गिरौ च । वृत्रेण मित्रायिनम् । ध्वन्मे दानवे च । Si. 11, 56 ॥ [वेर] शरीरे । कुवेरः Ku. 3, 25 । अब्र हि कुस्तिं वेरं शरीरमस्य कुवेरो धनदः ॥ [शरम्] यथा । शरैरिव शरैरहन्ति पाथोदःपथिकाङ्गनाः ॥ 448 ॥

[दास्त्र] लोहे । M. M. 169, 5 ॥ [शाद्रि] जिष्णुर्जयनशीलः । तडि-त्वान्मेषः ॥ [शार] शब्दे । Me. 47 । वाते । अभ्रान्तशारविशरातविशीर्णपर्णाः ॥ 450 ॥

द्यूतोपकरणे । उत्खातप्रतिरोपितैर्नृः B. II. 90, 1 ॥ [शारि] शकुनौ । Me. 82 । अब्र शारिरेव शारिका । द्यूतसाधने । शारिव्यमकराः प्रहारविधुरा धूर्ता नटन्त्याकुलाः ॥ 451 ॥

[शिशु] शाकं पच्चमूलफलादि दशविधं व्यञ्जनम् ॥ [शीघ्र] चक्राङ्गं रथावयवस्थाङ्गम् ॥ [शुक्र] ज्येष्ठमासेष्टौ च । शुक्रस्य किं चित्रमिदं चिलोकीं यदक्रमेणाङ्गुत तीव्रतापाम् ॥ 452 ॥

[शुभ्र] अध्रके । शुध्रं स्फुतेन जारयेत् ॥ [शूर] चारभटे । Si. 1, 45 । सूर्ये । शूरः क्रूरतमः सपलसमरकोधादिवालोहितः ॥ [सर] इयोः । संनिषाते हि वीराणां मृत्योरमेसराः सराः ॥ 453 ॥

[स्वर] शब्दे । Ku. 1,45 ॥ उदात्तादावपि मङ्गः । यथा । निहन्त्यरीनेकपदे य उदात्तस्वरानिव ॥ [सच्च] धर्नेषि मङ्गः । धनच्छादनयोर्यथा । आपद्तानुद्धर सच्चवृष्टच्चा । सदादाने । विप्रैः सूचितनक्षत्रैः सच्चागारेषु मुज्यते । बने । सच्चेषु यस्तासविहीनबुद्धिध्ययिद्विभुं संसृतिभीतचेताः । दम्भे । सच्चायन्मे सच्चिगच्छत्विमेभिर्ज्ञानैर्धर्यानैः सच्चिक्रियाभिर्वैतेष्व ॥ [स्वरु] युपखण्डकं तुरिकापायं दाहमयं लम्बमानं यक्षियते । सर्वेषु । स्वरौ स्वरौ चित्यनिधिर्विदौजा दृष्टिं निधन्ते वित्ताभिर्मर्षः ॥ 454 ॥

[सारः] अेष्टे वाच्यलिङ्गः c. Gan. 114 । मज्जनि । Ra. 10,10 । यच्छुतिः । अपां वा एष मज्जा यद्रब्लानीति । बले । Ku. 1,17 । अेष्टे । परोपकरणं कावादसारात्सारमुद्धरेत् ॥ [सारम्] द्रविणे । Ra. 5,26 । न्याय्ये । रे चित्त विच्छलुव्यतया त्वया किं बन्धव्यते जगति तैव हि सारमेतत् । वारिणि । Me. 20 ॥ 455 ॥

[स्फार] स्फरकादीनां बुद्धुदो बुद्धाकारः पित्तलादिमयोलंकारः ॥ [स्थिर]

मोक्षे । स्थिरत्रनस्यः पदमभुवीत् ॥ [स्थिरा] भुवि । यत्र स्थिरापि स्थितिमेति न क्षणं का तत्र वार्ता किल तूलराशिषु ॥ हृषेषि मङ्गुः । यथा । Ku. 5,47 || 456 ||

[मिरा] अम्बुवाहिनी जलसोतः । यथा । इन्द्रदृष्टदां भिन्दानमम्भःसिराः ॥ [सिर] पिष्पलीमुलमोषभिमेदः ॥ [सीर] अंगुमालिनि । सीरः कीरमुख-च्छविः ॥ 457 ||

[सूत्र] सूचना० व्यवस्थायां च । Si. 2, 112 || 458 ||

[स्वैर] इयोः । Si. 5, 53 || [हर] रुद्रे । Ku. 3, 67 । शेषयोः । भस्म-भिः कश्मलो हरः ॥ 459 ||

[हरि] पोडशस्वर्थेषु । सर्वेषु । यस्य व्याहरतो हरि शुकमपि स्वस्वाभिधानभ्रमाचन्द्रेन्द्रानिलपत्तगार्थमयमैराजाविधौ स्पर्धितम् । हर्यक्षस्य हरीशितुर्हरिगते-हर्यज्ञहर्याकृतेः साहाय्याद्विरामान् हरिर्हरिमित्रास्थनं हरौ रावणम् ॥ अस्य व्याख्या । यस्य रावणस्य कीर्तं प्रति हरिमिति जलपतञ्चन्द्रादिभिः स्वनामभ्रमादादेशविधौ ममाज्ञा दीयतां ममाज्ञा दीयतामिति अहमहमिका व्यधाति तं लङ्घङ्गां हरिमित्र भेकमिव हरौ लोकान्तरे हरिरुपेन्द्रो रामनामा हरिमानंगुमानास्थदक्षिणत् । हरी-शितुः कपीश्वरस्य शुश्रीवस्य हर्यक्षस्य हरिर्द्दण्लोचनस्य हरिगतेर्वाजिगमनस्य हर्यज्ञहर्याकृतेः पिङ्गाङ्गसिंहाकारस्य साहायकादित्यर्थः ॥ 460 ||

[हिंसा] काकादनी कृष्णला ॥ 461 ||

[हीर] विष्वपि । देयान्मन्दाकिनीतीरे हीरो हीराङ्गनः श्रियम् ॥ [होरा] शास्त्ररेखापभेदयोः । होरां मुनिकिशोराय व्याचख्यौ स विचक्षणः ॥ 462 ||

अथ लान्ताः ॥ [आल] अनर्थे । सोप्यालमालप्य चचाल बालः ॥ 463 ||

[आलि] सेतौ । तस्मिन्नालिप्रदेशे जलधरपट्टैः प्रापिते तामवस्थाम् । अनर्थे । मिथ्यालीविषयस्त्वया प्रियतमे कोपादहं किं कृतः । विशद आशयः स्थानमभिप्रायो वा । वृथिकेपि मङ्गुः । यथा । ते वृकविषमालिविषं मूषिकविषमपहरन्त्यशेषेण ॥ [आलुः] यथा । भवति भुवनं सर्वं द्वारे शयालुभिरालुभिः ॥ 464 ||

[इला] उर्ध्वाम् । अस्यां राजन् जलधिपरिखामेखलायामिलायाम् । वाचि गति च । इला सा धन्या स्याङ्गवति द्विवे या प्रणिहिता ॥ [कलम्] अजीर्णे जरारहितः । अव्यक्तो मधुरो ध्यानो यत्र अव्यक्तमधुरध्वानः । तयोर्वाच्यलिङ्गः । अव्यक्तमधुरध्वनिमात्रे तु पुंसि । अजीर्णे । सुदृढैरङ्गसंधानैर्वृद्धोपि हि कलः किल । रेतसि । खलेन निष्कलशक्ते बालोयं राजयश्मणा । अव्यक्तं ॥ K. Pr.

324, 5 || मनोहरेषि मङ्गुः । यथा । Ku. 1, 56 || [कला] कालः काल-विशेषः । यथा । लीलागृहे प्रतिकलं किलकिञ्चितेषु ॥ 465 ॥

कलने संख्याने । न शक्यात्र कला कर्तुमपि कल्पशैर्यदि ॥ अंशमात्रे ताल-गुरौ निवृत्यादौ छले शक्तावपि च मङ्गुः । अंशमात्रे । चेतः कालकलामपि प्रकु-रने नावस्थितिं तां विना । तालगुरौ । त्रिकलधार्थं पुटो मतो बुधैः । निवृत्यादौ शैवागमप्रसिद्धे शक्तिपञ्चके यथा । कलाभिर्भुवनैर्वापि तत्त्वैर्वापि विशेषतः । छले कृटे । S. K. 212, 4 । शक्तौ पदार्थात्मविशेषे । वन्देमहि च तां वाचममृता-मात्मनः कलाम् ॥ [कलि] विभीतके । निष्पन्दस्य कलेस्तत्र स्थानदानाइभीत-कः । कलिद्रुमः परं नासी [?] नासी कल्पद्रुमोपि सः ॥ गूरो विक्रान्तः । वि-वादे । Sp. 1378 । युधि । धनवानन्यतः कलिम् ॥ 466 ॥

[कालः] कृतान्ते । Sp. 5077 ॥ [काली] कालिका योगिनी यथा । कोपादुरस्थात्किल तत्र काली । क्षारकीटः कीटविशेषः ॥ 467 ॥

मातृभेदे । Ku. 7, 39 ॥ [काला] नीकी गुटिका ॥ [कीलि] अनिं० । कीलावलीढभुवनवितयस्य तस्य को नाम कल्पशिखिनः प्रतिमानमेति ॥ 468 ॥

कफणौ । कीलोपघातान्कथयन्ति मङ्गाः । स्तम्भे । S. 5, 59 । शङ्कौ । जन्म तस्य किल कर्णयोर्गतं वच्चकील इव दुःसहो भवेत् ॥ [कीला] रताहतिः सुरतप्र-हणनं यद्वात्स्यायनः । कीला उरसि कर्तरी शिरसि विद्वा कपोलयोः c. Śāsv. 766n ॥ [कुल] गेहे । त्रयमूर्ध्वमुखं नेयं यशो देवकुलं कुलम् । देहे । याः शक्तयः शरीरस्य ताः प्रोक्ताः कुलदेवताः । जनपदे । यस्मिंहाटकुले कुलीनचरिताः प्राक्षः पुमांसः सदा । अन्वये । Ku. 5, 41 ॥ 469 ॥

[कूल] सैन्य० । कूलस्थयोधसंवाता युद्धवेला विभाति सा ॥ [कोलः] भेलके । एककोलकलिनाखिलभाण्डः । उत्सङ्गे । कोले कलिन्दस्य पुलिन्दवाला ॥ 470 ॥

[खल] कलकः कृष्णज्ञेहं द्रव्यम् । भूर्युद्धार्थं शूष्पादपनयनेन संस्कृता भूमिः । स्थानं धान्यनिष्पवणक्षेत्रम् ॥ कलककूरकर्णेजपेषु । व्रजति विरसत्वमि-तरः सत्यं परिमलितमुन्दराः सन्तः । यान्ति तिलाः खलभावं ज्ञेहः पयसो विकारेषि ॥ भुवि । खलप्रविष्टाविव ताम्रचूडौ । स्थानेष्मे च । सत्क्षेत्रनो यत्र फलं गृहीत्वा निषिष्यते क्षोदयितुं खलेषु ॥ 471 ॥

[खल्ल] निष्ठे वाच्यलिङ्गः । चतुर्वर्षपि खल्ले हि भिक्षा गमयन्ति कालम् ॥ 472 ॥

[गोला] पचास्त्रनं भेषजभेदः । गोदावर्याम् । गोलाकूले बहुलबकुले तूलिकां बालुकामिः ॥ 473 ॥

मण्डलं समूहः ॥ [चिल्ह] यथा । पथसि प्राविशन्मत्स्योहरचिह्नी तथा-मिप्सं । अत्र जातिवाचित्वाइः ॥ [चिल्ह] चुल्ह । पिल्ह] किञ्चलोचने । दुहिणसुतो भवतामुदधुचिल्हः । स मन्त्रिणं वार्षकचुल्हमेव । मुक्तोपपिल्ह । यावत् । किञ्चेष्टिण । चुल्हे फुल्हेवदातव्या वर्तिरेषा सुनिर्मला ॥ 474 ॥

[चुल्ही] यथा । Pa. 3921, c. S. K. 145, 7 ॥ [चेल] गहिते । तामिर्वाङ्गचेलीभिहिते चास्त्रिपादपे विच्छायमभवद्राष्ट् ॥ [छल] छच्चनि । Si. 16, 52 । स्वलितं परस्य वदतोर्थविकल्पोपपादनेन वचनविधातः । यथा । नवकम्बलोयं माणवकः कुतोस्त्र न च कम्बलाः । तत्र यथा । वस्तु निरूपय निपुणं वचनैश्छलमुखरकल्पितैः किमिह । कन्यागत इति सविता नहि दुष्यति वचनमावेण ॥ मतिभ्रंशादिकं वा तत्र यथा । देवो यस्य चलान्वेषी ॥ 475 ॥

[छल्ही] वल्कले । छल्हीछच्चा भान्ति पल्हीयु भिल्हयः ॥ [जल] गोकलं शुकशोगितयोरीपद्मनः परिणामो गर्भप्रथमावस्थेति यावत् । जडे मूर्खेम्बुनि च । Si. 5, 37 ॥ [जालम्] क्षारकं कुड्मलं तत्समूहो वा । यथा । Me. 26 ॥ 476 ॥

दम्भ आनाये च । जालावलम्बेन हि धीवरोपि प्राणातिवाहं कुरुते जलेभ्यः ॥ धूर्तकृत्येपि मङ्गः । यथा । Me. 68 । [Mh. यत्र जालैः] ॥ [झला] आतपोर्मि-रातपवीचिः । झलकायामपि ॥ 477 ॥

[तलः] तालद्रौ । तलस्य द्विरात्कलं फलति तत्किमेतावता भवेयुरजरा-मरास्तदुपयोगिनः केचन । स्वभावेधरे च । Si. 2, 111 । तताङ्गुष्ठमध्यमपाणौ वितस्तिमात्रे पृष्ठेपि । पृष्ठे कीवस्तत्र यथा । Ra. 2, 50 ॥ 478 ॥

[तल्ल] यथा । अनिलधलयन्मझीस्तल्लक्षोललासकः ॥ [ताल] कालस्य क्रियया भावापनिष्कामादिकाया मानं परिच्छेदकं चच्चतुष्टादि यथा । Si. 11, 10 । हस्तमाने । पञ्चतालमितां रज्जुं पञ्चाङ्गी तत्र कल्पयेत् ॥ 479 ॥

करास्फोटे करतले च । Me. 76 । हरिताले । तांश्च तालेन लेपयेत् ॥ गृहा-दिरक्षणाय लोहादिमययन्वेपि ॥ [तुला] मान उन्मानविशेषे । वार्दुष्यं भूण-हत्यां च तुलया सह तोलयेत् । सादृश्ये । Ku. 5, 34 । भाण्डे जलोदञ्चनोप-करणे । प्राप्यते स्वादु पोतस्यैस्तुलायां तोलितं जलम् ॥ 480 ॥

गृहाणां । Si. 3, 50 ॥ सदृशधटयोरपि मङ्गः । सदृशो । त्वमेव ते तुला

नाथ त्वमेव च तत्र प्रभुः । धटे दिव्यविशेषे । इतीव भानुः स विशुद्धतापस्तुलां
विशुद्धवर्थमुपास्तोह ॥ [दल] शस्त्री० । दलविलगतशस्त्री सर्पिणी किं भयाय ।
अर्धशब्देनात्र खण्डं समभागश्चयते । तत्र खण्डे यथा । Bh. S. 37 । सम-
भागे । पदयुतपदवर्गदलम् ॥ 481 ॥

उत्सेधवत्सोच्छायं वस्तु उत्सेधवद्वस्तु यथा । लेपेन कर्णं सदलं चकार ॥
सुगन्धिपञ्चोपादानहेत्वोरपि मङ्गः । सुगन्धिपञ्चं सुरभिदव्यविशेषः । यथा । गोरो-
चनादलशिलातललेपिताङ्गं नारीनरेन्द्रनरवद्यकरं वदन्ति । उपादानहेतुहपादानका-
रणं प्रासादावर्थं पाषाणादीत्वर्थः । यथा । Si. 4, 44 ॥ लोकरूपा सैन्येपि
दृश्यते यथा । गजाश्वप्रायमेणाक्षिं दलं नो रक्षणक्षमम् । स्मरावस्कन्दपातेभ्यस्त-
चापरदलं विना ॥ [नलः] पितृदेवः पितृरूपा देवता ॥ [नलम्] यथा ।
नलिनी० Ku. 4, 6 । अत्र हि नलानि पद्मानि विद्यन्ते यस्यां सा नलिनी ॥ 482 ॥

[नाल] काण्डं दूर्वादीनां गणिङ्का यथा । दूर्वानालेन बालानाम् ॥ प्राण्य-
ङ्गजलनिर्गमयोरपि । प्राण्यङ्गे गले । अलिकुलनीलं नालं यो धत्ते सोवताहृणेशो
वः । जलनिर्गमे । नालेन कूप इव पूरित एष सद्यः ॥ [नाली] शाककलम्ब-
को लघुनम् ॥ [नील] मणौ मणिविशेषे । नीलकुटिमतले जलभ्रमादु-
च्छ्रितान्तवसना त्रजन्त्यमी । शैले । विदेहक्षेत्रमुहिष्टं मध्ये निषधनीलयोः ॥ 483 ॥

[नीली] ओषध्याम् । Si. 4, 44 । लाञ्छनं लक्ष्मविशेषः ॥ [पल्लि]
आमके । K. Pr. 132,3 । कुटचाम् । पल्लीं पर्णमर्यां प्रविद्य कृतिभिर्नातं वयः
कैथन । गृहगोपिकायामपि यथा । पल्लीरुतं ब्रह्मणि राज्यहेतुः ॥ [पालि] अभिः
कोणो धारा वा । कोणे । पालीलीनतोर्जराधवलितं मूर्धनमालोक्य मे । धारा-
याम् । पालीषु मत्तगजदन्तविदारिताद्य । पङ्कौ । पालीयं चम्पकानां परिमलवि-
चलत्पदवशेणिभाजाम् ॥ 484 ॥

जातः० । पालिनं पालयति जातु चिरात्स्वकान्तम् । प्रान्ते । Sp. 4102 । सेतौ
प्रशंसायां च । समुङ्गसहृष्टिद्वापातरं गणिगीप्रभाप्रवाहस्य बहिः प्रसर्पतः । बद्धेव
रोद्धुं किल पुष्पधन्वना कपोलपाली रुचे मृगीहृशः ॥ कलिपतभोजने । पालीं
प्राण्य कृतार्थानां वहसि चेदाद्यून किं दूयसे । कर्णलतायाम् । नेत्राणि तुम्बति विहस्य
च कर्णपाली । उत्सङ्गे । R. K. 1, 1 । प्रस्थे पर्वतैकदेशे । प्रालेयपालीषु हिमाच-
लस्य । चिह्ने । कपोतः० Si. 3, 51 । अत्र हि कपोताः पालिश्चिह्नं यासां ताः
कपोतपाल्यः ॥ 485 ॥

[पीलु] पुणे हुमे च । S. K. 303, 3 c. Su. 2075 । परमाणुः पुद्गलः । मतङ्गजे । कुञ्जान्तः पतयालुपीलुकलभैराभाति विन्ध्यस्थली । तालफलस्यास्थि मध्यमूतं बीजं तस्य खण्डं तालस्थिखण्डम् ॥ [पुल] पुलके । विपुलपुलकरालं कायमालोक्य बाला । विपुले । पुलपुलिननिलीनं क्रीडति क्रोडवृथम् ॥ 486 ॥

[फल] हेतु० | Ku. 5, 86 | यत् पुष्पादिभ्य उत्पद्यते फलं तदपि हेतुकृतं यथा । न लोकं प्रीणाति स्वफलनिवहैः स्वादुमृदुभिः । जातीफलककोले सुगन्धिद्रव्यविशेषौ । फलके शस्त्राये च । फलैर्निरुद्धानि फलान्यभूवन् । व्युष्टिर्नियमादिफलं यथा । फलोदयानाय तपःसमाधये । लभे । लभ्यं किमेभ्यः फलम् ॥ 487 ॥

[काल] वाससि । कौसुभमकालं परिधाय बाला । उत्सुतौ । S. K. 4, 21 ॥

[बलम्] रूपे । स्थाप्ता बलेन च समः पुरुषोत्तमस्य । स्थौल्ये । U. R. 11, 13 ॥ 488 ॥

[बलः] बलिनि । Si. 6, 44 । क्राके । बलावर्तीभिर्भिनीक्रियन्ते । दैत्ये । Ra. 9, 3 ॥ 489 ॥

[बलि] अत्र ओष्ठ्यादिकृतो दन्त्योष्ठ्यादिकृतो वा विशेषो नाश्रीयते बत्यो-रैक्यात् ॥ गृहदारुणि । Si. 3, 53 । अत्र नमन्त्यो बल्यो गृहदारुविशेषा यासां ता नमइलीकाः । उदरांशे । Ku. 1, 39 । त्वक्संकेचे । Sp. 5993 ॥ 490 ॥

[बाल] शिशौ । Bl. St. 3 । अश्वपुच्छ इभपुच्छे च । गजाश्वं राजते वालैः । हीवेरै । भृङ्गो हि चुम्बनि न वालकजालकानि । अत्र हि वाल एव वालकः । कन्ते । Ku. 1, 48 ॥ [बाला] त्रुटिः कालविशेषः ॥ [बाली] भू-पान्तरं कर्णभूषणं यथा । संस्थाप्यन्ते श्रुतिषु सततं बालिका बालिकाभिः । मेघौ खलमध्यगते बन्धनकीले । चलयति खलवाली मोक्षकं क्षिप्यमाणम् ॥ 491 ॥

[विल] रन्धे । K. Pr. 190, 14. 237, 4 ॥ [भद्ध] बाणे पुंस्त्रीलिङ्गः । यथा । सीतायहकमद्वशाल्यतत्त्वः स्वस्थो न लङ्घेश्वरः c. M. N. (1878) 7, 53; (1886) 8, 45 । यथा वा । K. Pr. 149, 15 ॥ 492 ॥

[भेल] भवे । नलस्य शैलोपि बभूव भेलः । मुनिभेदश्चिकित्साग्रन्थकारः । भीरौ बुद्धिविवर्जिते च । भवन्ति भेलाः खलु वार्द्धके नराः ॥ [मद्ध] कणालं शिरोस्थि । बलिनि । Pa. 498 । पात्रे । मष्ठेषु तैलकझेलैर्दीपालोकः प्रग-लभते ॥ [मल] अबं पापं यथा । निर्मलं मम मनोद्य गाहते लाघवं ननु तवा-बलोकनात् ॥ 493 ॥

किंवृं वसादि । यत्समृतिः । M. 5, 135 । किंवृं कलद्वृं इत्यन्ये । कर्तये । मलैर्न शक्यते दातुं रे [?] लभ्योपि खलोपि हि । विष्णायाम् । अयज्ञियतृण-च्छन्ना भूर्मिलविसर्जने । अशुद्धौ कालिष्ठि च मङ्गः । अशुद्धौ मनोवाकायविषयायाम् । त्रिमलक्षालिनो ग्रन्थाः सन्ति तत्पारगा अपि । कालिष्ठि । Si. 1, 38 ॥ [मालम्] वनं वनविशेषः । क्षेत्रविशेषेषि यथा । Me. 16 ॥ 494 ॥

[मालु] स्वीं स्वींविशेषः । पञ्चवक्षी मालुधानी ॥ [मूल] पार्श्वमन्तिकं यथा । Ra. 12, 2 । आद्ये । H. Ch. I. v. 2 । निकुञ्जे । गोलाङ्गुलैर्मूलमा-कीर्णमेतत् ॥ [मेला] अञ्जनं मषी यथा । यदि पञ्चायते व्योम मेलानन्दायते-र्णवः । ब्रह्मायते लिपिकरस्तथाप्यन्तः कुतो गिराम् [c. Vās. 238-39] ॥ अत्र मेला मषी तस्या नन्दा भाजनम् ॥ 495 ॥

[मौलि] धम्मिष्टे । Ra. 9, 16 । चूला शिखा यथा । Kād. I. v. 2 ॥ [लीला] केलिः क्रीडा यथा । Ku. 6, 84 । विलासः स्थानादीनां वैशिष्ट्यं यथा । Si. 11, 18 । शृङ्गारभावजक्रिया परिस्पन्दः । यथा । Sp. 5857 ॥ प्रियस्यानुकृतिर्लिति भरतः ॥ 496 ॥

[लोला] इयोः । यत्सत्यं कृतिनामकृत्यकरणे लोलापि दोलायते ॥ 497 ॥ [व्याल] दुष्टगजे । Si. 12, 28 । शठे । व्यालैर्विष्णावितं जगत् । शापद-चित्रकादिः सिंहः शार्दूलः । तयोर्यथा । M. M. 140, 5 ॥ [वेला] कतिचि-हिनानि पुरुषः कतिचित्स्वीति वा इला वेला बुधस्त्री यस्याः पुत्रः पुरुरवाः । अन्यत्र वेलति वेला ॥ सीमनि । Si. 2, 58 । ईश्वरभोजने । वेलावित्ता इव द्विषापा वेलायामस्य भुञ्जते ॥ 498 ॥

अम्भोधेस्तीरे । An. I, 56 । अम्भोधेर्नारविकारे । Pa. 775 ॥ [शाल] हालः सातवाहननृपः । यथा । जज्ञे शालमहीपालः प्रतिष्ठानपुरे पुरा ॥ [शाला] ओको गृहं यथा । Ra. I, 95 । तस्य ओकसः प्रदेश एकदेशः । यथा । Si. 3, 50 ॥ 499 ॥

स्कन्धशाखायाम् । तमालशालासु विधाय दोलाम् ॥ [शालि] गन्धोत्तुर्ग-न्धमार्जीरः पुष्पलकाख्यः ॥ [शालु] हिंसेषि ॥ 500 ॥

[शिला] द्वारा० । पूजां विधायाथ शिलाप्रदेशे ॥ वर्षोपलेषि मङ्गः । व्यष्ट-जस्त शिलावृष्टिम् ॥ [शिली] गण्ड० जलजन्तुविशेषः । यथा । शिलीकल-कलैः कलां कलयते बलात्पल्वलम् ॥ 501 ॥

[शुक्र] रूप्ये । काञ्चनाभोजकिञ्चल्कैः शुक्रभित्तिर्विराजते । योगे । सिद्धः साध्यः शुभः शुक्रः ॥ [शूल] योगे । धृतिः शूलं तथैव च ॥ [शूला] पण्यस्त्रियाम् । विन्त हि मूलतो याति शूलायां लोलचेतसः । वधहेतौ कीलके । शूलाप्रोतो मलिम्लुत्रः । मद्गुस्तु । अस्त्री शूलं रुग्यायुधम् । तच्छिखा वधकं काष्ठभिति कीलकेपि पुंकीवमाह । यथा । Ku. 5, 73 ॥ 502 ॥

[शैलम्] शैलेयं शिलाजतु । गण्डेपि । तत्र पुंकीवः ॥ [साल] सर्जतरौ वृक्षमात्रे च । Ra. 1, 13 । प्राकारे । Si. 3, 40 ॥ सर्जतरौ तालव्यादिरपि ॥ 503 ॥

[स्थूल] इयोः । Si. 2, 78 ॥ [हाल] यथा । दिवं गते हालवस्तुधरापतौ ॥ 504 ॥

[हेला] अवज्ञायाम् । हेलो° M. N. (1878) V, 73 । विलासे । Si. 2, 52 ॥ [हेलि] इयोः । हेलिं परमहेलानां यः करोति नराधमः । हेलिनेव तमःस्तोमः स पापेन विहन्यते ॥ 505 ॥

अथ वान्ताः ॥ [अवि] रवौ पर्वते च । अविहृदेत्युदयाविविभावितपवरतेविरुपाचरितस्तुतिः ॥ वैजयन्ती तु । अविर्भूपुष्पवत्योः स्त्री वायुप्रकारभानेति पञ्चस्त्रर्थान्तरेषु आह ॥ [ऊर्ध्व] समुत्थिते । H. Y. 4, 132 । उपर्यर्थे । Ra. 6, 77 । उच्चते । Sp. 1325 ॥ [कण्वम्] यथा । क्षिण्वन्ति कण्वं गुरुपादरेणवः ॥ 506 ॥

[कवी] यथा । कवी नवीनैस्तुरगैः सुदुःसहा ॥ 507 ॥

[किण्व] इयोः । क्रीणन्ति किण्वं द्रविणैर्नराधमाः ॥ [क्षीव] अपौरुषे । Sp. 1618 । दैन्ययुक्तेपि मद्भुः । यथा । विपद्यपि न यः क्षेत्र्यमाश्रयेत्सततं नरः ॥ [खर्व । हस्त्र] इयोः । अखर्व° Pa. 1075 । न दीर्घीष्ठा न हस्त्रौष्ठा नौष्ठस्थूला इह लियः ॥ [ग्रीवा] शिरोघौ । Si. 11, 11 । तत्सिरायाम् । खक्षाधातुठट्टीवैर्वारकुञ्जरैः ॥ 508 ॥

[छवि] रुचि दीप्तौ । K. Pr. 129, + । शोभायाम् । यद्याखण्डेभूङ्गाञ्छनच्छविर्वरा ॥ [जिहा] वाचि रसज्ञायां च । Si. 1, 63 । अत्र फणिपक्षे हे जिहे रसज्ञे खलपक्षे हे जिहे वाचौ यस्य स हिजिहः ॥ 509 ॥

[जीवा] बचा उपगन्धा । धनुषो गुणे । जीवाकृष्टिं° Vas. 124, 1; c. 295, 4; M. Ch. VI, 30. 37 ॥ 510 ॥

वृत्तिर्जीविका ॥ [तत्त्व] परात्मनि । शाततत्त्वस्य लोकोयं जडोन्मत्त-
पिशाचवत् । वायमेदे । H. 292 ॥ [द्रव] विद्रवे पलायने । द्रवं द्रविडरा-
जोपि शिभिये त्वद्ग्राह् द्रुतम् । नर्मणि क्रीडायां प्रद्रावे प्रश्ववणे च । M. M.
110, 2 ॥ 511 ॥

रसे । Si. 9, 36 । गतिर्गमनमात्रम् ॥ [इंद्रम्] रहस्ये । इंद्रं न रात्रौ
नृप मन्त्रणीयम् । मिथुनं स्त्रीपुंसर्योर्युग्मं यथा । Ku. 3, 35 ॥ [दव ।
दाव] वनानले । तथा मन्ये ॥ K. K. 125, 18 । दावो नदीनीरसमुच्चित-
तोयं तोयं पिपासन्नवरोहतीव ॥ 512 ॥

बने । Me. 53; Ra. 2, 8 ॥ [दर्वा] फणायाम् । Si. 20, 42 ॥
[दार्वा] हरिद्राद्वितयं हरिद्रा दारुहरिद्रा च ॥ [दिव] खे आकाशे विदिवे
स्वर्गे च । Ra. 3, 19 । दिने दिवसे । दिवेश्वरं सच्चिदिवेशवन्ध्यम् । प्रायेण
वृत्तिर्जीवयेस्य प्रयोगः ॥ 513 ॥

[देवः] तीयदे । देवे वर्षति वार्षिकैर्विकसितं धासकदम्बैरिव ॥ 514 ॥

[धव] पत्यौ । Me. 96 । द्रुभेदे । धवलकुचसमेतं यौवनं वा वनं वा ॥
[धुवः] निश्चिते पुंसि क्षीव इत्यन्ये ॥ आतिः शरारिः । शङ्कौ स्थाणौ । शाद-
शाङ्कुलमाने तु पाशं निषिष्य वै धुवे ॥ 515 ॥

स्थिरे निश्चले । S. Ch. 25, 132 । निल्ये शाश्वते । M. St. 9 । निश्चिते ।
Sp. 2383 ॥ [धुवम्] खे । धुवं द्रुत्रन्ति यदमण्डलास्पदम् । अजसे ।
धुवं दत्ते वित्तं हिजपरिवृद्धेभ्यः क्षितिधवः । तर्के वितर्के । Si. 3, 29 ॥ [धुवा]
गीतिर्भेदे । धुवा हि नाम नाटत्त्वस्य प्रथमे प्राणाः ॥ 516 ॥

[नीवी] स्त्रियाः कटीवस्त्रस्य परिधानस्य बन्धनं बन्धनमन्थिः । यस्कात्यः ॥
नीविराग्नन्थनं ॥ V. K. I, 3, 6 । यथा । Me. 67 । मूलद्रव्ये । मानात्मेहो न
हीनधेत्सखि संतोष एव सः । नीवी न नीता निधनममार्गलाभ एव सः ॥ परि-
पण आडम्बरः ॥ कारायामपि मङ्गः ॥ यथा । बहुगुणशानपरिचयिनी मोहकी
लोलशृङ्खलाकलिता । कामोस्यां प्रतिवद्दो नीवी देषा किमार्थम् ॥ [ध्रवः]
सुतौ गतिविशेषे कपौ च । ध्रवाः ध्रौर्विहवयन्ति शाखाम् ॥ 517 ॥

शब्दे म्लेच्छजातौ च । रटन्ति रटीं कटुभिः ध्रौः ध्रवाः । कारण्डवे भेके
जलवायसे च । ध्रवमानध्रवव्याप्ता कुल्या यत्र सुशीतला । क्षमनिघ्नमहीभागे । प्रा-

गुरुतरप्रवे देशो लोमशो कलवर्जिते । अभिनित्यां प्रकुर्वाणः प्राग्बद्धं तत्र कल्पयेत् ॥
कुलकः कुलप्रधानः ॥ 518 ॥

जलान्तरं विशिष्टं पूर्युक्तं जलम् । अम्बुदृद्धिरित्यर्थः । यदाह । H. 1087 ।
तत्र यथा । सानन्दवाष्पङ्कवाः ॥ [पार्श्व] अन्तिके । Ra. 2, 9 ॥ 519 ॥

कक्षा० । पार्श्वाभ्यां सप्रहाराभ्यां सत्रगेनाधरेण च c. Su. 1430 । वक्रोनृजुषपा-
यो लज्जादिः । यथा । पार्श्वेन अन्वेषा पार्श्वकः । पर्शुसमूहे । स भग्नपार्श्वे नि-
शितासिधातैः ॥ [प्राध्व] दूरपथे । प्राध्वं गता अपि मधौ पथिकाः समीयुः ।
प्रहे । त्वद्वोधप्राध्वबुद्धेस्त्वहृष्टिनिश्चेष्टचक्षुपः । त्वत्कथोत्सुकर्कर्णस्य कदा कालो
मसैव्यति ॥ बन्धे । प्राध्वं कृत्वा तुरगयुगलस्यैष सूतः प्रयाति ॥ बन्धे प्राध्वमिति
मान्तमव्ययमपि यथा । प्राध्वंकृत्य रथेष्वधान् ॥ [पूर्व] पूर्वज आद्यपुरुषे ।
Ra. 13, 3 ॥ 520 ॥

प्रागिति दिग् देशः कालो वा । तत्र दिशि यथा । S. K. 113, 12 । देशो ।
Ku. 1, 1 । काले । Ku. 5, 18 ॥ अये प्रथमतोर्थे । पूर्वं त्वद्वणबद्धमेव हृदयं
बन्धं पुनर्नार्हति ॥ [भव] सत्त्वायामासौ च । विभवलवभवेनाहंयवस्ते युवानः ॥
[भाव] अभिप्राये । Ra. 2, 43 । वस्तुनि । जगति जयिनस्ते ते भावा नवे-
न्दुकलादयः ॥ 521 ॥

स्वभावे । Ghat. 22 । जन्मनि । उपकाराय हि महतां भावो विधिना प्रति-
ज्ञातः । सत्त्वायाम् । Bhag. 2, 16 । आत्मनि । Ku. 5, 58 । अत्र हि सर्वगतस्त्वं
ममाप्यात्मा त्वं तत्र स्थिताहमित्यर्थमाहुः । क्रियायां धात्वर्थे । धात्वर्थः केवलः शु-
द्धो भाव इत्यभिधीयते । लीलायाम् । हावैर्भावैर्विलासैश्च हरन्ति वरयोषितः ।
विभूतवैश्वर्ये । शत्रोर्भावोपि हि श्रेयाच्च मित्रस्य तु दुर्गतिः । अन्धकारोपि हि वरं
न ज्योत्स्ना तुहिनाहता ॥ वेष्टायां कायकृते व्यापारे । सर्वभावेन संसारः शुभेना-
व्यशुभेन वा । बन्धनायैव साधूनां मुग्धानां तोषणाय च ॥ योनावृत्पञ्चिस्थाने ।
को भावः खलचित्तानां जलानां विद्युतां तथा । अपूर्वं एष संतानो न विधेः स्तृ-
गेचरः ॥ बुधे । M. M. 16, 7 । जन्तौ । भावा भवन्ति भवतो विरक्ताः । शृ-
ङ्गारादेः कारणे । Si. 2, 87 ॥ 522 ॥

शब्द० । Ku. 5, 40 ॥ तात्पर्योदयस्तुरतसंवेगेष्वपि मङ्गुः । तात्पर्ये । हितं
स्वपरयोः कार्यमहितं नाचरेत्कचित् । शास्त्राणामिति भावं हि प्रवदन्ति मनी-
षिणः ॥ उदये । भावः पुण्यकृतां तेषां सर्वसंतोषकृन्मनः । सुरतसंवेगे ।

Sp. 640 || [लव] छिदि च्छेदे लवने यथा । नखापलवसंप्राप्तसौभाग्यफलसं-
पदः । कान्ताकुचक्षेत्रभुवो वत चेतो विकुर्वते ॥ 523 ॥

विलासे । बाला लवेनैव मनो हरन्ति । रामजे । Su. 3264 । लेशो ।
Ratn. 304, 7 ॥ [लद्वा] कुसुम्भे । लद्वापुष्पस्तबकिततटं भालपृष्ठं वहन्ती ॥
[लध्वी] हस्तव° । Sp. 1004 । स्थन्दनप्रभेदे । Si. 12, 24 ॥ 524 ॥

[विश्वा:] सुरा देवविशेषाः पुंभूम्भि यदाहुः । साध्यास्त्रयोदशा प्रोक्ता
विश्वे देवाथ्तुर्दशा । अत्र विश्वे इति च्छान्दसत्वात् संज्ञायामपि जस इः ॥
[शिवम्] मोक्षे क्षेमे सुखे च । An. VII, 122 । क्षेमवत्यपि मङ्गः । यथा ।
An. IV, 63 । अशिवैः शिवाहृतैरिति [c. Ki. I, 38] ॥ 525 ॥

[शिवः] योगान्तरे । वरीयान्परिधः शिवः । वालुकमोषधिः । कीले ।
शिवप्रबद्धाः शिशवस्तुरंगाः ॥ 526 ॥

[शिवि] याप्त्ययानेपि तत्र तु स्त्रियां यथा । Nai. 11, 12 ॥ [शुल्व]
ताम्रे । शुल्वं भवति काञ्चनम् ॥ 527 ॥

[सत्त्व] द्रव्यं पारिभाषिकं विशेषाख्यं यदाहुः । वस्त्रपलक्षणं यत्र सर्वनाम
प्रयुज्यते । द्रव्यमित्युच्यते सोर्यो भेदत्वेन विवक्षितः ॥ तत्र यथा । सत्त्वे°
Bh. II, 217, 1 । गुणे प्रकृतिगुणे । Kâd. I. v. 1 । व्यवसायोत्तिशयव-
द्वीर्यम् । अवष्टम्भ इति यावत् । यथा । Pa. 503 । स्वभावे । Bh. S. 15 ।
आत्मभावे विद्यमानतायाम् । सत्त्वस्योभयवादिमानसलसहृष्टान्तवन्ध्यात्मनः ।
बले । स्वभुजसत्त्ववशाज्जगतीजितस्तव विसृष्टविशिष्टधनस्य च ॥ प्राणेषु इन्द्रिया-
रिषु दशविधेषु जन्तुषु च । Si. 12, 13 ॥ 528 ॥

[सान्त्व] सामनि । Si. 2, 54 । दाक्षिण्ये । सान्त्ववाऽशीलसंपदः ॥
[हव] सप्रतन्तौ । अश्व° s. 2, 532 । निर्देश आज्ञा आदानमाकारणं तयो-
र्यथा । परस्परहवाभीतैस्त्वदीयहववृत्तिभिः । नाहमित्याह वाचं को नरेन्द्राहव-
सत्क्षणे ॥ 529 ॥

अथ शान्ताः ॥ [अंशु] सत्रादिसूक्ष्मांशे । अंशवस्तन्तुहेतवः । किरणे ।
Si. 2, 49 । चण्ड° । एषाज्जिनीष्टपदहवान्मिराह सुदुर्दीशावृत्तमिवैतदशोः ॥ [आशा]
इयोः । आदित्येन द्विजेनेव दक्षिणाशा° c. Sp. 1540, Su. 550, Pa. 742 ।
[आशु] शैङ्गवेषि । तत्र तु क्षीवे ॥ 530 ॥

[ईशा] यथा । हलीशां नेशते वेदयास्त्यकुं लब्धां भुजंगतः ॥ [काशा]
तृणे । S. K. 114, 22 ॥ [कीशा] इयोः । कीशः कस्य न हास्याय ॥ 531 ॥

[कुशः] रामद्वते दर्भे च । Ra. 15, 32 ॥ [कुशी] यथा । कुशीलतैव
यत्तेषां चिराय न सहिष्यते ॥ [कुशा] यथा । कुशासक्तकरास्तत्र परलोकजि-
गीषवः । अश्वप्रवारसद्योगा रेजुर्वर्ता महाहवे ॥ [कुशम्] यथा । कुशेशयाता-
भ्रुचा करेण [c. Ra. 6, 18] । एतच्छब्दविषय एवास्थ प्रायेण प्रयोगः । यथा
कौमोदकीशब्दविषय एव विष्णुवाचिनः कुमोदकशब्दस्य ॥ 532 ॥

[केश] पाश० । केशो न वेशन्तशतेषि रज्यते ॥ [क्लेश] रागादै ।
Si. 4, 55 ॥ [कोशा] अण्डके । एतच्चराचरं विश्वं ब्रह्मकोशविनिर्गतम् ॥ 533 ॥

कुइमलेर्थचये च । Pa. 1137, S. K. 222, 18 । चषके । कोशेन वेदया हि
पिबन्ति कइयम् । दिव्ये शपथे । कक्षानिक्षिप्तलोप्वस्य कोशापानमिदं तथा । योनि-
हृत्पत्तिस्थानं यथा । कस्य न स्याद्रतिः कोशे । शिवायाम् । कोशैर्त्रतत्यः प्रति-
भान्ति कानने । असि० । Sp. 2925 ॥ अर्थसंचयगृहे पद्मकर्णिकायां मांस-
खण्डिकायां च मड्डः । अर्थ० । M. 8, 38 । पद्म० । Su. 725 । मांस० ।
पिशाचविघसान् कोशान्सास्थीन्कवलयन्त्यहो । शिवाशिवारावभरैर्विकृता वास-
त्यलम् ॥ 534 ॥

[दंश] वर्मणि मर्मणि च । विद्धः सदंशेऽङ्गः कृतेषि दंशे । देषे । परदंशं
न शंसन्ति सन्तः प्राणात्ययेषि च । खण्डने । दशनदंशविकासिरदच्छदा ॥ 535 ॥

[नाश] पलायने । शत्रावतिवले प्राज्ञो नाशमेवावधारयेन् । मृत्यौ ।
Ra. 8, 87 । परिध्वस्तौ । Sp. 583 । अदर्शने । सूर्यस्य नाशे कमलैर्निमी-
लितम् ॥ 536 ॥

[निशा] हरिद्रयोरिति हरिद्रा दाहहरिद्रा च ॥ [पशु] छागे । Sp. 2494 ।
प्रमयेषि चेत्यत्र जातावेकवचने तेन सर्वेषि गणा उच्यन्ते । यथा ।
Ku. 1, 53 ॥ 537 ॥

[पाश] कर्णान्ते शो० । पार्वतः कर्णपाशेन सर्वतो बन्धनं हि सा
c. 7, 58 । आचार्यन्ते नि० । तं आचार्याशं स मुनिः शशाप ॥ 538 ॥

[पेशी] मण्डभेदो मस्तु । छपका कणिका यत्र सुपकान्नविशेषः पूरि-
काख्यः ॥ 539 ॥

[वशा] जनो लोकः । स्पृहा इच्छा यथा । दुर्जने स्ववशार्तिनि कः स्वा-
न्मत्सरः परिचयोथ दृढो वा । आयत्ते वाच्यलिङ्गः । यथा । यदीच्छसि बशी-
कर्तुमक्षेत्रेन जगन्नथम् [c. Sp. 5245] । आयत्तत्वे । सर्वः कायवशाज्जनेभि-
रमते । प्रभुत्वे । Ki. 1, 13 । अत्र हि वशः प्रभुत्वमस्यास्ति बशी ॥

[वशा] नार्याम् । वशाभिः स वशा नीतः । वन्ध्यगव्याम् । स्वकार्यसि-
द्धये नेयान्यङ्गतां विगुणान्यपि । भवत्येव हि कुत्रापि यागे सक्षिणा वशा ॥
विघातायैव सा बुद्धिमूर्खस्याजवशा यथेत्यादौ वन्ध्यत्वोपचाराहोरन्यत्रापि ॥
दुहितरि । वशाभिरपि वश्याभिः क्रियते पितुरुक्तिः ॥ वेश्यायामपि मङ्गः ।
यथा । सायं वशावेइमसु दीपवत्सु स्वास्तीर्णतत्पेषु ससौरभेषु । साकृतसं-
गीतकसंकुलेषु संचेरिरे कामिजनाः प्रहर्षेः ॥ 540 ॥

[वंशा] पृष्ठावयवे । वंशनाडीमतिक्रम्य त्रिसंधि त्रिकमुच्यते । आदिशब्दान्
खड्डावयवयवेपि यथा । सहंशवृत्तं सहजं च तैक्ष्यं तेजोसहस्रं सततं परस्य ।
तुल्यस्त्वया भूमिप चन्द्रहासो निस्तिंशता तु व्यतिरिच्यतेस्य ॥ [वेशा] गेहे ।
वेशप्रवेशोभिमुखे न शुक्रे । नेपथ्ये । Ku. 7, 31 । मूर्धन्योपान्त्यमयमुं
केचिदाहुः ॥ 541 ॥

[स्पशा] इयोः । Si. 2, 112 ॥ संगमे स्वप्राणनिरपेक्षो व्यालं हस्तिनं
योधयति यः स तीक्ष्णाख्यः पुरुषस्तत्रापि [c. 2, 142] ॥ [स्पर्शा] दाने ।
गोसहस्रस्य च स्पर्शः प्रायचित्तं परं स्मृतम् । अत्र - - - - दाने हि ष्यन्तो ह-
इयते यथा । Ra. 2, 49 । तथा हि । महीता स्पृशति दाता स्पर्शयतीति । हणि
रोगविशेषे । स्पर्शे धूमं प्रयोजयेत् ॥ 542 ॥

अथ वान्ताः ॥ [अक्षः] रथ० । Su. 71 । व्यवहार आवव्यवादिन्यायः ।
यथा । - - ध्यक्षः । विभीतके । अक्षेषु रक्षांसि यतो वसन्ति । शकटे । हस्तिभि-
स्तुरगैरक्षैः संबाधेस्मिन्नाङ्गेण । कर्वे । अक्षः बोड्डामाषकः । ज्ञान आस्मनि च ।
अक्षेण दक्षो बुबुधेक्षरूपम् ॥ धूतबीजयोरपि मङ्गः । धूते धूतमात्रे । अक्षेण हा-
रितं राज्यं पूर्वैः सत्त्वविद्यैरपि । वीजे पद्मादिकले । Ku. 5, 11 ॥ दिभा०
Si. 1, 9 । इत्यादै तु उपचारात् ॥ 543 ॥

[अक्षम्] इषीके । Sp. 2587 ॥ [उषा] इयोः । करैः स्पृशत्यु-
षामिन्दुरनिरुद्ध इवाधिकम् ॥ 544 ॥

[ऋक्ष] महीधर० | विन्ध्यश्च पारियात्रश्च माल्यवानृक्षपर्वतः || [ऋषि]
वेदे | राजानमभिविच्छेयुरर्थमन्त्रैद्विजोत्तमाः | अत्र ऋषेवेदस्येमे आर्वा
मन्त्राः || 545 ||

[कक्षः] वीरधि | नास्ति कक्षो निरोपधिः | कच्छोनुपप्रायः | यथा | कक्षं
विविक्षति गजः सलिलं पिपासुः | शुष्कवने | आसीन्यक्षविपक्षकक्षदहनः | तृणे |
Si. 2, 42 | पापे | कक्षायते प्रेयसि यः प्रपञ्चे तं हन्त धिक् कापुरुषं वदन्ति ||
[कक्षा] इभ० | Si. 18, 6 | काश्चयाम् | कक्षां समाक्रष्टुमथाचकाड़क्षुः |
गेहप्रकोष्ठको गृहभूमिभागः | यथा | सप्त कक्षा अतिक्रम्य || 546 ||

भित्तौ | कक्षालग्ना शतपदी भ्रहीतुं नहि शक्यते | सास्त्ये | पक्षीन्द्रकक्षां स-
भुपैति पक्षी | रथभागे | दृढकक्षैः परोलक्षै रथैः क्षुण्णक्षमातलः | उद्ग्राहिण्याम् |
कति कक्षा विवक्षसे || प्रतिज्ञायामपि मङ्गः | यथा | दृढकक्षस्तु विवदेयत्प्रमेयात्त्र
हीयते || [कर्षु] तुषाग्नौ | उज्जीप्य कर्षु जुहुयाद्य इच्छेद् ब्रह्मवर्चसम् | कृष्णौ |
कर्षु कुर्वन्ति ये काले | कुल्या नदी सारणिर्वा | नद्याम् | भागीरथः कर्षनि
देवकर्षुम् | सारणौ | कर्षुभिरासेवितवृक्षकाणां क्रीडान्तराले मुनिकन्य-
कानाम् || 547 ||

[घोष] कांस्ये | ---- निक्षिप घोषपात्रम् | गोप आभीरपङ्क्षौ च |
Ra. 1, 45 | घोषको भाषकः | तत्र वाच्यलिङ्गः || [चोक्ष] सुन्दरे शुचौ च |
रजकः क्षालितक्षौमत्रोक्षदन्तांशुरव्रवीत् | गीतं चोक्षशाट्करागः | यथा | प्रेक्षणीये
विलासिन्याश्चोक्षरागहतं मनः || 548 ||

[झूष] मकरे मीने च | Sp. 7610 | वने | उज्ज्ञन्ति शीर्णि हि झूषं
विहंगाः || [तुष] दोषेषि मङ्गः | भ्राम्यते [?] च न कोपिं I. St. XV,
345, v. 125 || 549 ||

[दक्ष] प्रजा० | Ku. 1, 21 | पटौ कुकुटे च | गौतमाहानमिषतः कामिनो
बोधयस्यलम् | प्रभाते ताम्रचूडोच दक्षोसौ हि किमङ्गुतम् || [ध्वाड़क्ष] वके |
सत्पृथीवी औ मौनी निश्चलपिहितार्थलोचनः शादवत् | सजलो जनो व आस्ते स किल
ध्वाड़वती श्रोक्षः || अर्था तर्कुको भिक्षुको वा | तत्र वाच्यलिङ्गः | यथा | क्षिति-
तले ध्वाड़क्षो जनो लक्षशः || 550 ||

गृहं गृहविशेषः | अद् व्याडिः | ध्वजो० s. 2, 69 || [न्यक्ष] काल्स्यं नि-
कृष्टे च | आसी० s. 2, 546 | जामदग्न्ये भार्गवे | Kd. 1, 72, S. K. 46, 1 ||

[पक्ष] प्रहे । अपक्षपतेन परीक्ष्यमाणाद्यं ----- प्रतीमः । साप्ते । साध्यधर्मविशिष्टो धर्मा पक्षः ॥ 551 ॥

चुक्षीरन्धे । पक्षे क्षिप्ताशुश्रूषाग्निम् । वले सैन्ये पिच्छे गहति च । Si. 2, 117 । पार्श्वं गृहपार्थद्वारं यथा । पक्षद्वारेण निर्गतः । वर्गे सजातीयगणे । स्वपक्षक्षयकारकः । विरोधे । Si. 2, 34 । देहञ्जे । बामेन पक्षेण न इक्षिणेन नावाङ् न चोचान् मनानुरोपि । वियोगयोगात्परमोपि धीरो वज्ञावपातादिव दुःखमास्ते ॥ सहाये । Su. 229 । राज ° । आहृष्य पक्षं क्षपितारिपक्षः ॥ 552 ॥

[प्रक्ष] पक्षकः पक्षद्वारम् ॥ [प्रैष] केशोन्मानयोरपि ॥ 553 ॥

[पौष्पम्] मह उत्सवः ॥ [भिक्षा] सेवायाम् । भिक्षामाचरतां क्षयं परिगतः सर्वो गुणानां गणः । प्रार्थनायाम् । Sp. 4787 । मृतौ वेतने । क्रत्विग्भ्यो न बहिर्वेदर्भिक्षा देया कदाचन । नान्तर्वेद्या नियुक्तेभ्यो यथाभास्त्वं त्वयाचिता ॥ अत्र हि प्रार्थना नास्ति ॥ 554 ॥

[माष] त्वग्दोष° । माषकल्माषविग्रहः ॥ 555 ॥

[मोक्ष] निःश्रेयसे । Si. 1, 32 । मोचने । Ku. 7, 80 । मृतौ । मोक्षं गतोऽवः सहसैव कक्षे ॥ [यक्ष] श्रीदे । अथ वैभवणीयेत्र वले यक्षाय कल्पयेत् ॥ [रक्षा] भस्मनि । होमाग्निरक्षातिलकं चकार ॥ 556 ॥

[रुक्ष] अस्तिग्भ्यो नीरसः प्रेमवर्जितो वा । नीरसे । भिक्षुभिर्लक्षितं सेवं रुक्षमैक्षवुभुक्षुभिः । प्रेमवर्जितपरुषयोः । Ra. 14, 43 ॥ [लक्ष] व्याजे । Ra. 6, 81 । शरद्यं वेध्यं संख्या शतसहस्रलक्षणा तयोर्यथा । B. H. 67, v. 25 ॥ [वर्ष] द्वीपांशे । Si. 14, 5 ॥ 557 ॥

वर्षधरः पण्डः । तत्र वर्षशब्दो भीमसेने भीमवत् ॥ [विष] इयोः । K. Pr. 105, 9 ॥ [वृष] आखौ । निर्जन्तौ[?] वृषदंश एष कुरुते° Bh. S. 81 । धर्मे राशिभेदे च । दिवसपतेरपि दिवसाः प्रयान्ति वृद्धिं वृषं चरतः ॥ 558 ॥

शुक्रले । त्यागी वृषः शुभग इत्यापि लभदशब्दः । श्रेष्ठे । BA. I, 1 । दानवेषि यथा । Si. 16, 8 ॥ 559 ॥

[शुष्णि] शुष्णिरे छिद्रे । H. 287 । अत्र हि शुष्णिभिर्विषयतेस्येति मध्वादित्वाद्रः । [c. Gaṇ. 455, n. 7] । शोषे । विशन्तः [?] शुष्णिशोकार्ता: स्फुकराः शाष्प - - नम् । अवश्रह - - महान्त इव कर्षकाः ॥ वलेषि

मङ्गः । यथा । भ्रद्यच्छुषि निहत्साहमयासीन्तत्र तद्वलम् ॥ [शेष] वधे ।
न मेषशेषः शिवतातिरेषः । सीरिणि । Si. 2, 68 ॥ 560 ॥

अथ सान्ताः ॥ [आर्चिस्] मयूखे । Ku. 2, 20 । शिखा ज्वाला यथा ।
Ku. 4, 40 ॥ [अदस्] अत्र एतदर्थे । Si. 9, 16 । परत्र परस्मिन्विप्रकृष्टेर्थे ।
इदमपन्नितं ध्वान्तं दूराददः प्रविजृम्भते सपदि कनकक्षोदव्यूहप्रवाहनिभं नभः ।
अत्र इदमिति संनिकृष्टं ध्वान्तं परामृश्य तदपेक्षया विप्रकृष्टे नभसि वर्तते ॥ आमु-
षिकार्थसंसिद्धै वद्धकक्षा हि साधवः । इत्यादौ तु संनिकृष्टेहलोकापेक्षया विप्र-
कृष्टे परलोकेषि परत्र [?] इतरेण वर्तते ॥ अनुपदेशेषि तथा च अनुयहानुपदेशो
अन्तरेद [?] इत्युक्तम् ॥ 561 ॥

[आगस्। एनस्] अघे पापे । अभ्य० Ra. 2, 32 । अह्नायाह्नामिनोसौ
व्यपनयनुतरामेनसामासनानि । मन्त्वावपराधे । निशा० Si. 1, 61 । एनांसि
मिथ्यैव निवेद्य नीतः स वैमनस्यं पिशुनः प्रभुर्नः ॥ [आशिस्] उरगस्य०
आशी० Gaṇ. 184, 2; c. Śāsv. 346 n. । आशीविष इत्यत्र तु पृष्ठोदरादि-
त्वात्सलोपः । आशीशब्दाद् उच्यामाशीति ईकारान्तं इत्यन्ये ॥ [उषस्] संध्या-
याम् । उषसि यासि न कान्तगृहं यदि ॥ 562 ॥

[उरस्] मुख्ये । तान्सर्वान्वरिवस्यति त्रिभुवने मत्योरसान्येव ते । अत्र हि
मर्त्यानामुरांसि मत्योरसानि उरसोग्र इति समासान्तः ॥ [ओजस्] दीप्तौ कान्तौ ।
Ra. 5, 37 । प्रकाश आलोकः । तत्र बले च यथा । Ki. 2, 38 । अवष्टम्भे ।
Ra. 2, 54 । धानूनां रसादीनां तेजस्तत्र यथा । रोगार्ता हि निरोजसः ॥ [ओकस्]
सद्यनि । Ku. 3, 34 ॥ 563 ॥

आभय० | Si. 1, 34 | [कंस] तैजसं कांस्यधातुः । यथा । कंसेषु हंसः
परमो न भुङ्गे । मानं हिरण्यमानविशेषः ॥ [कासु] विकलवाचि वाच्यलिङ्गः ।
शक्तिनाम्न्यायुधे । कासूभिरेवाशु द्विषुविराषुः । रुग्मोगभेदः ॥ 564 ॥

बुद्धौ । कादृः कस्यापि कीदृशी । विकलवाग् वाग्विकलः । विकला वागि-
त्वन्ये ॥ [गुरुस्] स्तम्बे गुलुञ्जे च । वत्सो जिघत्सति बलादपि शालिगुत्सम् ॥
[गोस्] विमाते । गोसे नासेविता विद्या न भुक्तं मध्यवासरे ॥ 565 ॥

[चास] इयोः । दृष्टधासः शुभावासः ॥ [छन्दस्] इच्छायामकारान्तोपि ॥
[ज्योतिस्] वह्नौ । Me. 5 । दिनेशो । ज्योतिर्योतितविष्टपं विजयते राजीवसं-
जीवकम् ॥ 566 ॥

दृग्न तकनीनिकामध्यं यन्मयः । तारा नेत्रविभागः स्याज्ज्योतिस्तत्पञ्चमांशकम् [?] ॥ [तपस्] कृच्छ्रं सांतपनम् । आदिशब्दाशान्द्रायणादिवतम् । यथा । Ku. 5, 4 । धर्मे । Si. 2, 9 ॥ शिशिरे । शीष्मे पञ्चाग्नितपसा तपस्याम्बोन्न-रश्रिता । त्वया सायुज्यमाप्येत पार्वत्यन्न निर्दर्शनम् । मावे । महतामपि चेतांसि लोभो मोहश्च नाशयेत् । तपास्त---यथा सरसां कमलान्यहो ॥ 567 ॥

[तपस्] गुणे । Kâd. I. v. 1 । पापे । Ra. 9, 16 । धान्ते । Si. 1, 38 । शौकेपि मङ्गः । यथा । अथान्धकारमाशानां शशामाद्यानसंतति । न तु खण्डे-न्दुन्नूडस्य प्रियाविरहजं तपः ॥ [तपस्] इयोः । Ra. 5, 28 ॥ [त्रास] म-गिदोपे । अत्रासा मणयो धार्याः ॥ [तेजस्] त्विषि दीप्तौ । Da. 3, 7 । रेत-सि । Me. 43 । बले । Ra. 11, 1 ॥ 568 ॥

नवनीते । धेनुः स्तोकपयस्कापि सते----- । प्रभावे प्रतापे । इतस्ततो रूह० Ra. 6, 47 । अग्नौ । Ra. 11, 63 ॥ असहनत्वेपि मङ्गः । यद्वरतः । अ-धिक्षे० Daś. p. 17 n. । तत्र यथा । Si. 2, 83 ॥ [दास] वृपते शूद्रे । किं रे दास तपस्यसि । दानपत्रे । द्वौ दासाय वासांसि नृत्र्यः सुर्यपर्वणि ॥ [दासी] चेटच्याम् । Su. 2247 ॥ 569 ॥

[धनुस्] धनुर्धरे । धनुर्धनुषपाणिरत्यं दुरापः ॥ [नभस्] व्योम्नि । Si. 1, 38 ॥ ब्राणं नासिका ॥ 570 ॥

प्रावृषि । Me. 4 ॥ [नासा] द्वारशाखाया ऊर्ध्वे [?] उपरि दाह द्वारो-धर्घदाह । स्तम्भादीनामुपरिस्थं दाह । इत्यन्ये । यथा । नासानिवेशितसितासि-तरक्तपीता विम्बा वसन्ति [?] वसतीर्थिहितातिथेयाः ॥ [पयस्] इयोः । Ra. 2, 36 ॥ [प्रसू] अद्वेति सर्गभी वडवा यथा । न प्रस्त्र्वाहनीया स्थान् । जनन्याम् । भिञ्चप्रसूषु पुलेषु तथैकपितृकेषु च ॥ 571 ॥

[वर्हिस्] अग्नौ । वर्हिमुखास्तर्हि लिहन्तु हव्यम् । अत्र हि वर्हिरभिर्मुखे येषां ते वर्हिमुखा देवाः ॥ [महस्] उत्सवे । K. Pr. 177, 6 ; 308, 14 ॥ 572 ॥

[मृत्सा] वासी तक्षोपकरणम् । छमृत्सिकायां यथा । निःशल्ये संस्कृते तत्र मृत्सारचितवेदिकाः ॥ [रस] स्वादे । Ra. 2, 36 । जले । Ra. 1, 18 । वीर्ये । यथौषधिरसाः सर्वे मधुन्वाहितशक्तयः । शृङ्गारादौ । R. S. 1, 1 । विषे । तीक्ष्णरसदान् भिक्षुकांथ रिषौ प्रयुज्जीत । द्रवे । Da. 7, 12 ॥ 573 ॥

बोलो गन्धरसस्तत्र सत्यभामायां भामाशब्दवदेकदेशेन रसशब्दः । रागेनुर-
क्तिर्था । Kad. I. v. 8 । तिक्तादौ । Da. 7, 14 । पारदे । रसोपविद्वा०
c. 2, 360 ॥ चर्वणेपि मङ्गः । यथा । आनन्दसान्द्रो रसः c. M. M. 163, 5 ॥
[रसा] रसनायाम् । रसया रसयन्त्यमी । क्षितौ । Si. 3, 23 ॥ 574 ॥

[रहस्] गुद्यमत्रैकान्तं यथा । Pa. 1499 । रते । Ku. 8, 5 । तत्त्वे ।
को वा शंसनि शिष्येभ्यः स्वगुरोविरहे रहः ॥ अयमव्ययमपि ॥ [रजस्]
गुणभेदे । Kad. I. v. 1 ॥ रज इत्यकारान्तोपि ॥ [रास] गोदुहां गोपालानां
क्रीडाः । यदाह । अनेकर्त्तर्कीयोज्ये चित्रताललयान्वितम् । आ चतुःषट्ठि-
युगलाद्रासकं मसृणोदते ॥ तत्र यथा । गोपीरासकवासितैकहृदयो गोष्ठे हरिः
क्रीडति ॥ 575 ॥

भाषाणां मागध्यादीनामेकान्तरितो न्यासः शृङ्खलाकारत्वाच्छृङ्खलकम् ॥
[वत्स] उरसि । श्रीवत्सः कच्छवासी स भवतु भवतां खेदविच्छेदहेतुः । अत्र
हि श्रीवत्से वक्षसि यस्य स श्रीवत्सो हरिः । तुगपत्यं यथा । वत्सेन रामभद्रेण
ममादेशं विधित्सता । तुगित्युपलक्षणं तेन लघुश्रावादावपि यथा । Ba. III, 73 ।
वर्षे । कालो हि वत्साद्यतिवाहनेन प्रस्तावितो दिव्यरसं प्रसूते । तर्णके । Ku. 1, 2 ॥
[वयस्] तारुण्ये । Ra. 3, 70 । बाल्यादौ । आद्ये वयसि नाधीतं द्वितीये
नार्जितं धनम् ॥ [वर्चस्] तेजसि । वर्चासि वर्चयतु सोर्चितपादपद्मः ॥ 576 ॥

रूपे । Ra. 1, 63 ॥ [वसु] शुष्के पुंस्यजयः क्लीवे गौडः । अमौ देवभेदे
च । Ki. 1, 18 । योक्त्रे । व्यवस्थां हरितां कुर्वन् वसुभिर्वितैः शुभाम् । प्रातस्त-
नोहणो देवो भास्वान्पातु सप्तारथिः ॥ देवमात्रेपि मङ्गः । यथा । Me. 43 । अत्र
हि वासवस्येमा इति ईयिप्रामेरयं [sic] शब्दोनुचितः स्यादिति चमूनां देवाना-
भिमा इति व्याख्येयम् ॥ रत्ने । मन्दभान्या न पश्यन्ति रत्नगर्भा वसुधरा । अत्र
वसूनि रत्नानि धारयति वसुधरा ॥ 577 ॥

[वास] रत्नगृहेपि मङ्गः । यथा । Sp. 6505 ॥ 578 ॥

[विद्वास्] जे । M. St. 1 । आत्मविदि । Ba. IV, 35 । प्राज्ञे । विद्वान्स-
र्वत्र पूज्यते c. Sp. 6116 ॥ [वेधस्] जे । वराया वाचो यः प्रथित इह वेधाः
कविवृषा । विष्णौ । शेषशश्यासुखासीनं वेधसं दद्युः सुरा॒ः ॥ [शंसा] वचसि
उक्तौ । अनन्तशक्तेस्तव देवसाध्यादशक्तिजा नामसहस्रशंसा । वाऽङ्गायाम् ।

शंसासहस्रं संकीर्णं महेशं मम मानसे ॥ [शिरस्] प्रधाने । कारस्करशिरो-
भूतथूतः पूतदिगन्तरः ॥ 579 ॥

सेनाया अपभागोपदेशविशेषः । यथा । Si. 18, 14 ॥ [श्रेयस्] मङ्गले ।
श्रेयांसि वो दिशतु-- नगेन्द्रजायाः । धर्मे पुण्ये । Si. 2, 40 । शास्ते । Si. 2, 106 ॥
[सहस्] ज्योतिषि दीप्तौ । कः सहेत रवेः सहः । हेमन्त ऋतौ मासे मार्ग-
शीर्णे च । Si. 6, 57 ॥ 580 ॥

[होतस्] प्रवाहे । Me. 51 । इन्द्रिय इन्द्रियद्वारे । होतसां मलिनीभावाद्
व्याधिर्देहे प्रवर्तते ॥ करिकरेपि मङ्गः । यथा । Me. 42 । नदीमात्रेपि यथा ।
Me. 45 ॥ [हंस] अर्के । हंसोदये हसति पञ्जराजिरेषा । मत्सरो देषः । यथा ।
मुनौ विहसे सरसीव शुष्के । अच्युते । लक्ष्मीस्तननटोत्तरं हंसं कंसनिसूदनम् ।
अहवभेदे । तं हंसमारुद्ध स राजहंसः । योगिभेदे । M. Ch. I, 5 । मन्त्रभेदे ।
विन्यस्येहिधिना शिष्ये हंसं वंशसमुद्भवे । आदिशब्दाद् ध्यानादिमहः । परमात्मनि ।
अहंस इति हंसोर्यं भिन्नाभिन्नो विपश्चिताम् ॥ 581 ॥

निर्लोभनृपतौ । सन्मानसवासरसः सततं पैदैकनिलयतामाप्तः । त्वं शुद्धपक्ष-
पाती सत्यं क्षितिपाल हंसोसि ॥ प्राणवाते । हंसधरति कावेस्मिन्पञ्चधा व्याप्त-
सर्वतः । अग्रतः स्थित उत्तरपदस्थितः श्रेष्ठे । कविहंससेव्यमानकमाम्बुजा जयति
भारती देवी ॥ [हविस्] सर्पिषि । Ra. 1, 80 । होतव्यमात्रे । Ra. 1, 62 ॥
[हिंसा] चौर्यं स्तेयम् । आदिशब्दात्सत्यादिपरिमहः । यथा । Su. 3189 । वधः
प्राणव्यपरोपणं यथा । हिंसया जायतेल्पायुः ॥ 582 ॥

अथ हान्ताः ॥ [अहि] वृत्रे । वृत्रेव सैन्यैरहितापकारी । वप्ते केवारे । गतं
नीरमहेवंहिः ॥ वप्ते प्राकारे । इति मङ्गः ॥ [ईहा] पुण्ड्रिपि ॥ 583 ॥

[ग्रह] यहणे । Si. 7, 44 । निर्वन्ध आसक्तौ । कोयं यहस्तव विवेकव-
तोपि--- कातरतरे तरुणीरतादौ । अनुग्रहे प्रसादे यहशब्दः सत्यभामायां
भामाशब्दवत् । तत्र रणोद्यमे च यथा । त्वं देव कुर्याः समरे अहं सदा । आदि-
त्यादौ । Ba. III, 10 ॥ 584 ॥

[ग्राह] यहे । Ku. 3, 7 । अवहारेपि मङ्गः । अवहारो मिथ्याकालक्षेपरूपः ।
यथा । जलबहुले बहुलेहावहितप्राणिप्रकारपरिकरिते । पाहसहस्रैर्दर्शि संसा-
राव्यौ क इव तीर्णः ॥ [गृहाः] दारेषु । गृहा मुग्नीनामुटजाङ्गेषु । सद्यानि ।
Si. 1, 14 ॥ 585 ॥

[प्रौह] निपुण० | प्रौहाः प्रौढिं न कुर्वते । गजांहौ । Si. 12, 5 | पर्व
उत्सवः । अङ्गुलिसंधिर्वा ॥ [बर्ह] परीवारे । दैवं चेत्प्रतिकूलं स्याद्वैस्तर्हि
निर्थकः ॥ 586 ॥

[मह] तेजसि । ग्रहपतिमहवीचीन्यञ्चिताशानमित्तः ॥ [मही] नदीभेदे ।
मही न हीयतेभोधे: ॥ [मोह] मूर्ढायाम् । Ku. 4, 1 | विपर्ययोविद्या यथा ।
Sp. 100 ॥ 587 ॥

[लोह] कालायसे । हरति इयामिकां हेष्टो न लोहस्य हुताशनः । सर्व-
तैजसे । रसोपविद्धा० c. 2, 360 | जोड़के । स्वर्लोहिकार्तस्वरपद्मपैरान्वचं
गौरी सशारं विनाकम् ॥ [वह] वृष० | मिथ्यैव जातः स जनो वहे गडुरि-
वालसः ॥ गन्धवैकदेशेन सत्यभासायां भासाशब्दवद्वायौ वहशब्दः ॥ आचर-
णवाहवर्णकवोद्घवपि मङ्गुः । आचरणे । न खेहेन न दानेन न मानेन न सेवया ।
केन वहेन वहन्ते खला इति न निर्णयः ॥ वाहे तुरगे । बहुवहेषितवृहितगहने
सैन्ये समन्ततः प्रस्तुते । क्र भवेदरिर्वराको गोमायुप्रायतां जातः ॥ वर्णके वर्णि-
कायाम् । बहुप्रयोजनं वस्तु विवेच्यारभते बुधः । वहं विना हि नादत्ते बहुमूल्यं
विवेचकः ॥ ओढरि । विरहहृतवहेन प्रेयसी दद्यतेसौ ॥ नदेषि यथा । तं स
सिन्धुवहमाप महीयः [?] ॥ [वाह] मानभेदे व्यामाख्ये । मातुं वाहैः शक्यते
नान्तरिक्षं वेतुं शक्यं नो मनो मानिनीनाम् ॥ 588 ॥

[वाहा] यथा । शास्यन्ति भोगेन नु जातु कामा न वाहया वा सुतरः
समुद्रः ॥ [व्यूह] निर्माणे । न कुट्ठिमव्यूहनिगृहितार्थः । तर्के वितर्के । हिता-
हितव्यूहपरा मनीषिणः । समूहे । An. I, 28 | बलस्य सैन्यस्य चक्रादिरूपेण
विन्यासो बलविन्यासः । यदाह । इष्ठो मण्डलभौगौ चाप्युत्सन्धावलो [?]
इदः । व्यूहास्तेषां विशेषाः स्युधकव्यूहादयोपि च ॥ तत्र यथा । Si. 19, 41 ॥
[सह] क्षमे । असहः स हि शीतस्य । बले । न सहेन स हीयते ॥ 589 ॥

[सहा] उर्वाम् । सहैव सहते सर्वम् । शेष ओषधिवर्गः ॥ 590 ॥

[सिंही] स्वर्माणुमातरि । सिंहिकाद्यतसंवस्तो मृगो मृगाङ्गमाश्रितः । जग्राह
सा० c. K. Pr. 335, 9 ॥ [खेह] सौहार्देषि मङ्गुः । यथा । Si. 14, 1 ॥ 591 ॥

॥ इत्याचार्य० द्विस्वरकाण्डो द्वितीयः ॥

श्रीहेमसूरिशीष्येण श्रीमन्महेन्द्रसूरिणा ।

भक्तिनिष्ठेन टीकेयं तत्त्वाच्चैव प्रतिष्ठिता ॥ १ ॥

सम्यग्ज्ञाननिर्धेर्गुणैरनवधेः श्रीहेमचन्द्रप्रभो-
 र्घन्थे व्याकृतिकौशलं विलसति कास्माहशां ताहशम् ।
 व्याख्यामः स्म तथापि तं पुनरिदं नाश्र्वमन्तर्मन-
 स्तस्याजस्मपि स्थितस्य हि वयं व्याख्यामनुब्रूमहे ॥ २ ॥
 यज्ञक्षयं स्मृतिगोचरे समभवद्वृष्टं च शास्वान्तरे
 तत्सर्वं समदर्शि किं तु कतिचिच्चो दृष्टलक्ष्याः कचित् ।
 अभ्यूहं स्वयमेव तेषु ब्रुमुखैः शब्देषु लक्ष्यं बुधे-
 र्यस्मात्संप्रति तुच्छकश्मलधियां ज्ञानं कुतः सर्वतः ॥ ३ ॥
 एकत्रापि कृताभिधेयविषये व्युत्पन्निरर्थान्तरे
 कर्तव्या स्वयमेव दर्शितदिशा निर्वेदवन्धैर्बुधैः ।
 वर्णाद्यक्रमवर्णनं च न कृतं तद्यापि कार्यं स्वयं
 यत्कृत्स्नप्रतिपादनेन विवृतिः कामं वरीवृथ्यते ॥ ४ ॥

अथ तृतीयं विस्वरकाण्डमारभ्यते । तत्रादौ कान्ताः ॥

[अणुक] इयोः । पर्याणमधेष्वणुका वदन्ति ॥ [अशोक] वक्षुलो
 वेतसः ॥ १ ॥

[अभीक] निर्भये । Si. 5, 64 ॥ [अनीक] रणे युद्धे । सहस्र°
 c. C. on V. K. 2, 1, 14 ॥ [अलीक] सर्वेषु । Sp. 2606 ॥ [अनूकम्]
 इयोः । वरस्यानुकवित्तानि प्रेक्ष्य कन्या प्रदीयते ॥ २ ॥

[अनूकः] गतजन्मनि परिगतवयसि । स्पृशान्ति शूकयानुकं नो कामिन्यः
 सयौवनाः ॥ [अंशुक] इलक्षण° । इवासाः संवृततारहारहवयः संभिजचीनांशुकाः ।
 उत्तरीये । Si. 11, 34 । वस्त्र° । Si. 5, 52 ॥ ३ ॥

[अन्तिका] चुक्षधाम् । न दुष्येदन्तिकास्थितम् ॥ ४ ॥

[अम्बिका] पाण्डुमातरि । अम्बिकायामभूतपाण्डुः । देवताभिद् इविशस्य
 जिनपतेरुपासिका कूप्माण्डिका नाम यथा । भूयाङ्गिम्बच्छिदेम्बिका ॥ ५ ॥

[अन्धिका] कैतवं शूतम् । सर्वपी ओषधिः । मिरं निशा । कैतवमिर-
 योर्यथा । अन्धिकान्धा विधास्यन्ति कुतो धर्मै नराधमाः ॥ [अम्लिका]
 अम्लोद्धारः । चाङ्गेरिका च । ओषधौ ॥ ६ ॥

[आलोक] उद्द्योते । तडिहिपालोकैर्दि० Pa. 3869 || [आनक] पटहे भेणी मृदङ्गे च । Si. 13, 25 || 7 ||

[आतङ्क] हणि शङ्खायां संतपे च । Ba. 1, 63 || [आहिक] अहर्निर्वर्तये । यस्याह्निकैः प्रवन्धैर्विदुषामहाय विस्मितं चेतः ॥ 8 ||

भोजने । मध्याह्ने देयमाहिकम् ॥ 9 ||

[उदर्क] मदनेन कामेन कृतः कण्टको रोमाञ्चो मदनकण्टकः ॥ उत्तर-कालेपि ॥ [उष्णक] उद्युक्ते । पुष्णन्ति भर्तुर्मुद्मुष्णका जनाः ॥ 10 ||

[ऊर्मिका] अङ्गुलीयके । Si. 17, 8 । शेषेषु । ऊर्मिकाभिर्विभान्त्येता नदीवधो लता इव ॥ 11 ||

[करक] लद्वा कुसुमम् । तत्र दाढिमे च यथा । करककुसुमताम्रश्वन्दमा नम्रमूर्तिः । करे कमण्डलौ च । करकं करके न्यस्य मस्करी भास्करोदये ॥ 12 ||

करङ्गे जलादीनां स्थानं यथा । यस्यां विद्वामवर्णवर्ण्यकरकप्रोद्धीर्णमर्णश्विरात् ॥

[कञ्चुक] चोलः कञ्चुलिका । तत्र निर्मोक्ते च यथा । Su. 1219 । वर्मणि कवचे । Si. 1, 45 || 13 ||

वर्धापक० । नृत्यन्ति कञ्चुकर्नुर्घैः [?] सौविदल्लाः सुतोत्सवे । वारबाणे नृनि-चोले । Ratn. 299, 26 || 14 ||

[कटक] सेनायाम् । Si. 5, 61 । राजधान्याम् । भ्रातः कोचलितोसि यामि कटकं किं तत्र सेवाशया [?] || 15 ||

[कण्टक] रोमाञ्चे । लहमीकरप्रहणकण्टकितप्रकोष्ठः ॥ [कलङ्क] अङ्के लाभने । M. M. 43, 7 । अपवादे । An. II, 62 । कालायसमले । निष्क-लङ्कः कृपाणः ॥ 16 ||

[कर्णिका] सरोजबीजकोशे हस्तिहस्तापे च । गजे स्थिता श्रीः पद्मे च भ्राम्यन्मधुपकर्णिके । करम० कुड्ण्यां च । कर्णिका स्वर्णवर्णापि वर्णो नैव विभूषणा ॥ [कर्णिका] सूक्ष्म० । Bh. S. 87 || 17 ||

गोभूमपिष्टेषि [c. 2, 539; I. St. XV, 427 n. 2] यथा । कर्णिकाख-डाज्यकृतो लङ्कुको मोदकथ सः c. H. Śeshāḥ 96 (Böhtlingk's ed. p. 431) || [कारिका] यातना पीडा यथा । सद्या कथं नरकभूमिषु कारिका स्वात् । नटचां विवरणइलोके च । कारिका कारिकेवेयं करोति क्रमनिर्णयम् ॥ 18 ||

कृतौ नापितादिकर्मणि च । अकार्षीः कारिकां कां त्वम् ॥ [कावृक]
पीतमुण्डः सुगृहाख्यः पक्षी ॥ 19 ॥

[कार्मुक] कर्मटे । कार्मुकं शर्मकारणम् ॥ [क्षारक] रसे । कः क्षेत्रे
क्षारकं क्षिपेत् । कोरके । क्षारकैः कुसुमचापसायकैः । पश्यादिपाशै । क्षारकाङ्गुल-
कूर्परः ॥ [कालिका] योगिनीभिदि । हरिसिद्धेः प्रतीहारी कालिका नाम
योगिनी ॥ 20 ॥

स्वर्णादिऽ । निकषेण विना हेषः कालिका न हि लक्ष्यते । मेवाली सामान्येन
मेवपाङ्ग्निः । यथा । Si. 17, 44 । सुरायाम् । याति कालिकाया इव्यं कारणं
पापकर्मणाम् । गौर्याम् । विजेयं कालिकामनम् । नवाम्बुद्धः कादम्बिनी, यथा ।
Ra. 11, 15 । क्रमदेवयस्तुमूल्यं यद् व्ययकरणादौ व्यवहारिभिर्भृतादिवस्तुप्रवेश-
नाय द्रव्यं दृश्यते । कलान्तरेषि मङ्गः । इयोर्यथा । दुःखेन दीयते बालैः कालिका
कालजनिता [?] । काष्ठर्ये । Au. III, 51 । वृथिकपञ्चं पटोलशाखा च
ओपधी ॥ 21 ॥

रोमाल्याम् । दूर्वाल्येन नवा कुल्या बाला कालिकया वभौ । धूमर्याम् ।
विकृत्य कालिकां भेजे मुनिः कैवर्तबालिकाम् । मांसी गच्छद्रव्यम् । काक्याम् ।
पुष्टाति कालिका पूर्वं पश्य कोकिलबालकान् ॥ 22 ॥

[कीचिक] दैत्यभेदे विराटदशाले । भीमो भीषयते सैष मेचकः कीच-
कासृजा [?] ॥ 23 ॥

[कुलकः] कुलप्रधाने । क्रियते यदा कुलकैः कुलोचनिः ॥ 24 ॥

[कुशिक] फाले । दारयन्कुशिकेनोर्वाम् ॥ [क्षुद्रक] सर्वेषु । राजम्भ-
गच्छयीमङ्ग त्वत्तोन्ये क्षुद्रका नृपाः ॥ क्षुद्रशङ्केषि ॥ 25 ॥

[कूचिका] क्षीरविकृतौ । कूचिका पित्तनाशिका । कुम्भिकायाम् । कूचि-
कारन्प्रसंबन्धे यथा किल कपाटयोः । सूची केतकाद्यमधागः सेवनी च ॥

[कृषक] फालः कुशिकः कर्षकः कुटुम्बी । इयोः । कृषन्ति कृषकाः क्षेवं
वर्षोत्कर्षपवित्रितम् ॥ 26 ॥

[कौतुक] नर्मणि । गङ्गासपल्लीमिव कौतुकेन संदर्शयन्मूर्धि शिवः शिवायाः
[?] । इच्छायाम् । बाहुर्मे रणकौतुकी । उत्सवे । विवाहकौतुके ताभ्यां
यौतके नृपतिर्दौ । कुतुके कौतुहले । Ba. II, 47 । मुदि । कौतुकोत्कुङ्गलो-
चनाः ॥ 27 ॥

पारंपर्यगतख्यातमङ्गले । Ku. 7, 2 । उद्वाहस्त्रे । Ra. 8, 1 । गीतादौ ।
नार्थो जगुर्मङ्गलकौतुकानि । भोगकाले । अङ्गनाकौतुकेनङ्गः प्रत्यङ्गः संचत्रार-
सः ॥ [कौशिक] शक्ते वृके च । Si. 1, 53 ॥ 28 ॥ .

कौशज्ञे भाण्डागारज्ञे । क्रोशनीया न कौशिकाः । गुगुलौ । अगुरुतुरुष्क-
कौशिकनखगोरोनाधूपामोदप्रियाः [?] । आहितुण्डिके नकुले च । उरग इव
कौशिकात्स विभ्यत् । मुनैः विश्वामित्रे । Ra. 11, 1 ॥ [खनक] संधित-
स्करः षुरङ्गाचौरः ॥ 29 ॥

मृदिक आखुः । भूमिवित्तज्ञो निधानवेत्ता । त्रिष्वपि । खन्यन्ते खनकर्मुवः ॥
जलाधारेपि मङ्गः । तत्र च स्त्रियां यथा । वनिका खनिका [खनकी वनिका
Mkh.] रथ्या प्रपा सञ्चावरोहणम् ॥ [खट्टिक] मांसविक्रमिणि । सेयं खट्टिकह-
ट्टिकापरिलुट्टपापिष्ठवण्डाकुला ॥ [खुल्लक] इयोः । -वः खेलति खुल्लकः ॥ 30 ॥

[खोलक] पाको डिम्भः ॥ सर्वेषु यथा । नरोयं नगवद्वानि मौलिलाकित-
खोलकः ॥ 31 ॥

[ग्रन्थिकः] माद्रेयः सहदेवः ॥ [गण्डक] विघ्ने । चण्डि खण्डय गण्ड-
कान् । विद्या विद्याविशेषः । संख्याविशेषथत्वारः कर्पदकाः । अवच्छेदे पर्वणि ।
तत्र तु स्त्रियां लक्ष्यं यथा । इक्षोः क्षेत्रे द्विपेन्द्रा वलिकवलकृते गण्डिकाः खण्ड-
यन्ति । उपधानेपि मङ्गः । तत्र खट्टिनि एकशृङ्गे च यथा । शश्येव विन्ध्य-
वसुधा गुरुगण्डकाद्या [° वनभूः पृथुगण्डकश्रीः Mkh.] ॥ 32 ॥

[गणक] यथा । K. V. 9, 6 ॥ [गणिका] इभ्याम् । आहृष्य स प्रगुणितां
गणिकां नरेन्द्रः । यूथिका पुष्पलता ॥ 33 ॥

[ग्राहक] महीतरि । न गुणग्राहको जनः । व्याधानां° । नाहं ग्राहकपञ्चरं
पुनरिदं गृह्णामि जीवच्छहो ॥ [गान्धिक] इयोः । नानापञ्चौषमेते मुकुलितनयना
गान्धिकाः शोधयन्ति ॥ 34 ॥

[गुण्डक] मलनं धारणम् ॥ [गैरिक] स्वर्णे । गैरिकाद्वौ यथा
चन्द्रः ॥ 35 ॥

[गोलक] अलिङ्गरे । घोलं गोलकगदरेषु परितो न्यस्यन्ति गोपाङ्गनाः ॥
[गोरङ्गु] नग्नोवस्त्रः । तत्र वाच्यलिङ्गः ॥ [चषक] मद्यं धान्यपिष्ठोङ्गवम् ।
सरक ऐक्षवः । तयोर्यथा । चषकपानकलालसमानसः ॥ 36 ॥

[चुलुक । चुलुक] चुलुकशब्द आदिपुरुषेषि यथा । चुलुकस्यापत्वं वृद्धं चौलुक्यः ॥ [चारक] अद्वादि० । हरिगोवृन्दचारकः । बन्धे कारायाम् । संचारशारकेकुतः । संचारके । सारिणीवारिनारकः ॥ 37 ॥

[चुम्बक] कामुकेशमभेदे च । वेश्या लोहशलाकेव जवाभुम्बति चुम्बकम् । बहवो गुरवो यस्य स बहुगुरुः ॥ 38 ॥

[चूतक] इयोः । चूतकानां रसं पीत्वा पन्थाः पथि सुखं यथुः ॥ 39 ॥

[चूलिका] करिणः कर्णमूले । रेजे व्यालावली लोला चूलिकाचुम्बिचामरा ॥ [जम्बुक] नीचेपि । सर्वेषु यथा । सत्यं पौलस्त्यसिंहस्य जम्बुकः पथिमापतिः ॥ [जतुक] हिङ्गु रामडं यथा । उपयुज्यते हि [sic] शाकेषु जतुकं न तु मुर्धनि । लाक्षायाम् । संधानं सज्जनेनैव जतुकेनेव जन्यते ॥ 40 ॥

[जीवक] क्षणः भ्रमणः । प्राणकः प्राणिता प्राणदायको वा । द्रुमो बन्धुकद्रुमः । व्यालप्राहे । विषयविषहतानां जीवकस्त्वं पुरारे । शेषेषु । जीवकस्ये दृशी गतिः ॥ 41 ॥

[जीविका] जीवन्ती मधुस्रवा ॥ 42 ॥

[झिल्लीका] विलेपनस्य मल उद्दर्तनिका ॥ [तक्षक] तक्षिण । तक्षणोनि तक्षक इव दुर्वाक्षिर्दुर्जनो जनम् ॥ [तण्डक] समस्तं कृतसमासं पदानां जातकं समूहः समस्तपदजातकम् ॥ 43 ॥

तरुस्कन्धः । तरुसमूहः । मायाबहुलो मायाप्रधानः । तत्र वाच्यलिङ्गः । सर्वेषु यथा । समुद्रवेलावनालीव अनेकतण्डकाकुला दमयन्तीकथा ॥ [तारकः] कर्ण० । भ्रान्तस्तीर्थानि दृष्टस्त्वं मर्यैकस्तेषु तारकः ॥ 44 ॥

[तारकम्] त्रिष्वपि । निशाकरकरस्पर्शहर्षोन्मीलिततारका । अहो रागवती संध्या मुञ्चति स्वयमम्बरम् ॥ [तिलकः] अद्रवभिलिकितो हयः ॥ 45 ॥

[तूलिका] शलाकायामपि मद्भुः । यथा । गृहीत्वाज्ञनतूलिकाम् ॥ [दर्शक] प्रतीहारे प्रवीणे च । दर्शकजननिवार्यमाणकलमास्थानम् ॥ 47 ॥

[द्रावक] शिलभेद औषधम् । ओषकः पुनःपुनर्वाक्यावर्तकः । विदर्घे । द्रावयन्ति मनो भर्तुद्रावकाः केषि सेवकाः ॥ 48 ॥

[दीपकः] इयोः । Su. 2490 ॥ पक्षिभेदेषि । यदाह । H. 1342 ॥ 49 ॥

[धेनुका] धेनुनवप्रसूता यथा । सा धेनुका दुर्घनिधानभूमिः । इमी हस्तिनी यथा । आहृष्ट वरधेनुकाम् । क्षुरिकायामपि मङ्गः । यथा । योर्धैवद्वासिधेनुकैः । दैत्यविशेषेषि । तत्र पुलिङ्गः ॥ [धैनुक] धेनुसंहत्याम् । तदैनुकं ध्यायति माधवस्य ॥ 50 ॥

[नरक] इयोः । Si. 12, 3 ॥ [नन्दक] हर्षके विष्णुखड्डे च । Si. 3, 19 ॥ 51 ॥

[नालीकः] अज्ञे वाच्यलिङ्गः । तत्र यथा । विवृतेनापि शास्त्रेण नालीकः किं करिष्यति । शरे शल्ये च । भूपालमौलिना तेन नालीकैः कीलितं बलम् ॥ [नालीकम्] पश्चे पुंछीवः । यथा । नालीकमालां मलते स मौलौ । तेषां पश्चात्तां वनं तद्दनम् ॥ 52 ॥

[नायक] त्रिष्वपि । Si. 2, 92 ॥ [नालिका] नाले । पीतं नालिकामा जलम् । वेणुभाजने । धान्यावापं विदधतितरां हालिका नालिकाभिः ॥ 53 ॥

[निपाक] पचने । जातस्ततः शाकनिपाककालः ॥ [निर्मोक्ष] व्योम्पि । निर्मोक्षकोकनदत्तुल्यमिदं वचस्ते । मोक्ष एव मोक्षकः । तत्र संनाहे च । शोकमोहपरो लोकः स्तोका [sic] निर्मोकतत्परः ॥ 54 ॥

[प्रतीक] अङ्गे । प्रतिप्रतीकं प्रविभूषितायाः । प्रतीपे । क्षितिधव तत्र हस्ती सुप्रतीकः प्रतीकः ॥ प्रदीपेषि यथा । प्रतीकाभीशुनीकाभिस्तमिले [?] शकली-कृते [प्राज्यप्रतीकजालाभिः शार्वरे शकलीकृते Mkh.] ॥ [पताका] अङ्गध्वजध्व-जध्वजः । यथा । पताकाभिर्वितर्क्यन्ते निकेताः पृथिवीभुजाम् । केतौ सौभाग्ये च । Si. 3, 53 ॥ 55 ॥

[पातुक] पतयालौ । Si. 3, 3 । प्रणातो भृगुः सौमिकं वा ॥ [प्राणक] सत्त्वजातीयः सत्त्वप्रकारः । तत्र वाच्यलिङ्गः । वोलो गन्धरसः ॥ 56 ॥

[पाठक] प्रामैकदेशे । जलौकःकाङ्गायाति साधुशाणडालपाटकम् । अक्षादीनां यूते पातशिता अक्षादिपाटकः । महाकिष्कुः प्रमाणविशेषः । मूल्यस्यापचये । पाटकेनाप्यते कर्म ॥ 57 ॥

[पालङ्ग] शाकभेदे । पालङ्गशाकं छक्ती न भुङ्गे ॥ [पिनाक] शिव० । Ku. 3, 10 । विशूलं दैवमेवात्र ॥ 58 ॥

[प्रियक] पीत० । Si. 8, 28 ॥ 59 ॥

[पिष्टक] धान्यादेशमसे चूर्णविशेषे । कष्टेन पिष्टकैसैनं मौलेहत्तर्येन यथा ॥ [पिण्याक] कुङ्कुमे हिङ्गौ सिलहके च । पिण्याकगन्ध इव तुष्टिकृदस्य सोभूत् ॥ 60 ॥

[पुलक] गजान्न० । पुलककवललोलः खेलति व्यालराजः । प्रस्तरान्तरे इलक्षणपापाणे । पुलकमृष्टधौताम्बरः । अशुराजी नयनाम्बुधारा । मणिदोषे । पुलकत्रासविन्द्रादिदोषैर्मणिरदृषितः । गत्वर्कथषकः । कुमौ । वर्तमानं पुलकवृ-
थिकसृशाम् ॥ 61 ॥

[पुलाक] भक्त० । स्थार्लीपुलाकन्यायेन कुर्याद्गुणपरीक्षणम् । संक्षेपः क्षिप्र यथा । पुलाककारी विपुलाशयः स्यात् ॥ [पुष्पक] मृग्यी अङ्गारशकटी मृत्तिकाङ्गारशकटी । रत्नखनितं कड्ठणं रत्नकड्ठणम् ॥ 62 ॥

नेत्ररोगे । असौ रसः पुष्पकनाशहेतुः । लोहेन मिश्रं कांस्यं लोहकांस्यम् । रीरिका पित्तलभेदः ॥ [पुत्रक] शरभोषापदः । शटेनैजौ शैवे शिवमतदीक्षिते च वाच्यलिङ्गः ॥ 63 ॥

शैवे । समयै [समयी Mkh.] साधकधैव आचार्यधार्षि पुत्रकः । वृक्षप्रभेदः पुत्रप्रेणा रिक्तो वृक्षः । कृत्रिमद्वृतेषि यथा । Ku. 1, 29 ॥ [पुत्रिका] यावत्तु-
लकमलक्पोलिका ॥ 64 ॥

[पृदाकु] चतुर्वर्थेषु यथा । सदा पृदाकुः कुरुते हि शङ्काम् ॥ 65 ॥

[पेचक] धूके । खं पेचकैः कञ्चुकितं रणेषु ॥ [पेटक] मङ्ग० । न्यध-
त वटपृष्ठतः कनकपेटकं तस्करः ॥ [वहुक] जलखादकदात्यूहौ पक्षिवि-
शेषौ ॥ 66 ॥

अर्को रविः ॥ [बन्धक] सत्यंकार आधौ । न वृद्धिर्वन्धके नष्टे सर्वनाशो न तद्वनम् ॥ 67 ॥

[बन्धकी] करिष्याम् । बन्धकीनिकटमगमचृपतिः [?] । बन्धकारिष्यपि । संसारबन्धिका माया ॥ [बालिका । वालिका] कर्ण० । विभ्रती तिलकं भाले श्रवसोः स्वर्णवालिकाम् । पिञ्छोला ओषधिः । अङ्गुलीयेषि मङ्गः । तत्र वालु-
कायां च यथा । सिन्धुर्वर्त्तिकरानुवाह बहलप्रौढोहसंश्लालिकान् । बालायाम् । बालिकारन्तिवस्त्रपुत्रिकाकीडनेन सहशं तदर्चनम् ॥ कड्ठणेषि मङ्गः । यथा । वालिकाङ्गितप्रकोष्ठः ॥ 68 ॥

[भस्मक] विडङ्गमौषधम् । कलघैतं रूप्यम् । प्रहविशेषेषि । तत्र तु पुं-
सि । यथा । प्रतिपालय नाथ [?] नाडिकाद्वितयं संप्रति भस्मकोदयः ॥ [भ्रामक]
भस्मभेदे । भ्रामको भ्रमयत्ययः ॥ 69 ॥

[भूतीक] कट्टफलौपर्यं श्रीपर्णी ॥ 70 ॥

[भूमिका] रचनायाम् । आद्या प्रासादभूमिका ॥ 71 ॥

[मधुकः] बन्दी बन्दिभेदः । यच्छाद्वतः । मधुका बन्दिनः केपि
c. Śāsv. 453 ॥ 72 ॥

[मण्डूक] शौणको नदभेदः ॥ 73 ॥

[महिका] मृत्पात्रभेदः शरावः । यथा । महिकाङ्क्षितकरा विदिगुस्ताः ।
वायभेदेषि मङ्गः । यथा । महिका ज्ञात्तरीध्वनिः ॥ [मातृका] करणानि ह-
न्द्रियाणि तेषामीश्वर आत्मा करणेऽवरः । यथा । दुर्जानं मातृकातत्त्वम् । शेषु
यथा । विश्वं मातृकथा विश्वं ज्ञापितं सकलाः कलाः ॥ 74 ॥

[मालिका] पक्षिमङ्गः पक्षिविशेषः । वैवेष्ये । कण्ठस्थितया० P. R. 1 ।
पुष्पदामनि । मैलिधम्पकमालिकावलयितः ॥ [मेचक] तिमिरे वाईनन्दके च ।
जलदमेचककञ्चुकिता दिशो भृशामवेश्य विनृत्यति मेचकी ॥ 75 ॥

[मोचक] मोक्तरि । वीजसंकोचमोचकः । शेषेषु । मोचकैरञ्चितं वनम् ॥
[मोदक] इयोः । मुदितामोदकमुदितं रवीन्दुकवलैकगृप्रमत्तिभीमम् ॥ [यमकः]
इयोः । नकुलः सहदेवथ यमकौ यमकस्थितौ ॥ 76 ॥

[याजक] राजकुञ्चरो भूपभेषः । इयोः । याजकः पूज्यते न कैः ॥

[युतक] यौतके युग्मे युक्ते च । हस्त्यश्वरत्ययुतकं युतकाय देयम् ॥ 77 ॥

चलनधण्डालकस्तस्यामं चलनायम् । स्त्रीवस्त्रभेदः परिधानान्तरपठः ॥

[रजक] शुकः पक्षिविशेषः ॥ 78 ॥

[रात्रकम्] पञ्चरात्रैकदेशो रात्रकं भासावत् ॥ 79 ॥

[राजिका] पञ्जौ । परिरराज मतङ्गजराजिका । रेखायाम् । अराजिके
भूर्जदले लिलेख ॥ [रुचक] मातुलिङ्गे । S. 10, 9 । निष्के वक्षोविभूषणे ।
स्वस्तिकादिसमाकारं रुचकं रुचमद्विदुः [?] ॥ ललामन्यपि मङ्गः । ललाम र-
बम् । यथा । अधररुचकम् Kād. 73, 1 । चन्दनपेषणपापाणेषि ॥ 80 ॥

[रूपक] धूर्ते शडे वाच्यलिङ्गः ॥ चुवर्णादिमुद्रयोरपि यथा । तदपि०
s. 2, 293; c. K. Pr. 176, 3 ॥ 81 ॥

[लम्पाक] लम्पटे । लम्पाकः पाकशासनः । देशो । Ba. V, 33 ॥ [लासक]
इयोः । यथोदमुरजधनौ लसति लासको नृत्यति ॥ [लोचक] नीलबाससि
गोपीनां चतुर्हस्तप्रमाणे नीलवस्त्रे । Si. 4, 35 ॥ 82 ॥

शेषेषु । लोचकः कस्थ रोचकः ॥ 83 ॥

[वर्तक] अश्वखुरे । वर्तकक्षुणभूर्गतः । खगे । नदन्धकवर्तकीयं काकता-
लीयं यन्मूर्खमन्वेषु कचित्कार्थसिद्धिः । भत्र हि अन्यकथ वर्तकथ अन्धकवर्तक-
तचुल्यमन्धकवर्तकीयम् c. Kās. Pā. 5, 3, 106 ॥ [वच्चक] चतुर्वर्षेष्वपि
यथा । वन्नकैरावृतान्तास्तैर्दुर्गमा नवभूमृतः ॥ 84 ॥

[वल्मीकि] वाल्मीकौ । पीयूषमेव नारीकं वल्मीकिस्य कवेऽर्थः ॥
[वर्णक] मलयजे । अङ्गे दधे वर्णकलेपशुभ्रम् । चारणे । वर्णकैर्वीर्णितः कर्णः
स्वर्णपूर्वं द्विषं ददौ ॥ 85 ॥

[व्यलीक] व्यङ्गयं व्यन्यम् । वैलक्ष्ये । न किंचिदृचे स.किल व्यलीकात् ।
अप्रिये । मया न तेकारि मनाव्यलीकम् । अकार्ये । सुजनोपि चकार स व्यली-
कम् । पीडने । चिरव्यलीकेन जगाम शान्तिम् ॥ कामजदोषविपर्योरपि मङ्गः ।
कामजदोषे । सहे न गोत्रस्वलितव्यलीकम् । विपर्यये । पृष्ठोपि सत्यं वदति
व्यलीकम् ॥ 86 ॥

[वालिहक | वाल्हीक] हिङ्कुङ्कुमयोः । गान्धिकावालिहकक्षोदामोदमोदितदि-
द्गमुखः । वाल्हीकार्द्रकसैन्धवैः सुरभिता । वाल्हीकचन्दनविलेपितवाणलिङ्गः ॥ 87 ॥

[वार्द्धक] वृद्धकर्मणि । वार्द्धकं हास्यवर्धकम् । वृद्धसमवाये । वार्द्धकं
सेवमानस्य पुंसो बुद्धिर्वर्धते ॥ 88 ॥

[वितर्क] स्थाणुर्वा पुरुषो वेति संशयः । यथा । समालोकयाजौ त्वां विद-
धति वितर्कान्प्रतिभटाः । ऊह उच्चयनं यथा । S. K. 362, 1 ॥ [विपाक]
दुर्गतौ । ते विपाके विपच्यन्ते दुःसहे दुःखकोटिभिः । स्थानुनि । तद्वचः पक्षमा-
नन्दविपाकं नाकिनायके । पचनस्वेदयोरपि मङ्गः । पचने । विपाके कटु शीतं
च । स्वेदे । आमज्वरे विपाके प्रयुक्तीत ॥ 89 ॥

[विवेक] पृथगात्मतायामपि । तत्र एकान्ते विचारे च यथा । रतिर्विवेके
हि सदैव योगिनः । जलद्रोणी अवगाहस्थानम् ॥ 90 ॥

[वृश्चिक] दुणे राशिभेदे च । Pa. 1219 । औषधे मदमकार्ये । एता

वृथिकरागरक्तचरणः । शूकः [sic] प्रधानः कीटः कण्टकी कृमिः शूककीटः ।
यथा । गर्दमकवृथिकाकुलपङ्किलसुधातलासु वर्षाणु ॥ 91 ॥

[शङ्खकम्] इयोः । सुमुख्यो मङ्गलं चक्रः शङ्खकाङ्कितपाणयः ॥
[शम्पाक] वियातो धृष्टः । यात्रको मार्गणः ॥ 92 ॥

[शम्बूक] दैत्य० । ब्रूत ब्रूत भटाः क स क स नरः शम्बूकजीवाहरः ॥
[शलाका] शल्यमायुधविशेषः । छच्चपञ्चरयोः काष्ठी छच्चपञ्चरकाष्ठी । इषु-
र्बाणविशेषः ॥ शारिकायां पञ्चरकाष्ठयां च । शलाकापञ्चरस्थेयं शलाका मञ्जु-
गञ्जनि [sic] । आलेख्यकुर्विकायाम् । Ku. 1, 47 । इषौ । क्षितिपालः शला-
काभिः संकालयति शाववम् ॥ रत्नस्वरूपभित्परीक्षयोरपि मङ्गुः । क्रमेण यथा ।
वैदृथ्यभू० Ku. 1, 24 । शलाकाया कोपि भिनन्ति पत्रम् [sic ; मन्त्रम्
Mkh.] ॥ 93 ॥

[शङ्खकी] अयं दन्त्यादिरपि ॥ 94 ॥

[शीतक] सर्वेषु । शीतको दुर्गतद्वेष्यः ॥ [शूकक] प्रवृद्धोवटः कूपः
प्रावटः । रसः पारदः ॥ 95 ॥

[स्वस्तिक] मङ्गल० । Pr. Ch. 22, 72 । चतुष्कं चतुष्पथम् ॥ 96 ॥

[सरक] सर्वेषु । Si. 10, 20 ॥ [सस्यक] नालिकेरस्य अन्तःसस्यं
मध्यबीजं तत्सदृशो मणिः । कवित्तु । सस्यकः स्यान्मणौ खड़े नालिकेरस्य
चान्तरे । इत्याह । c. Vi. 120 ॥ 97 ॥

[संपर्क] छरते । संपर्कस्तर्थते युनोः इलथधमिलभूषणैः ॥ [सायक]
खड़े । सायकसहायवाहोर्मकरध्वजनियमितक्षमाधिपतेः ॥ [स्थासक] हस्त० ।
सीताहस्ताम्बुजन्मार्पितमलयभवस्थासकानर्चनेषु [c. Ba. IX, 28] । स्फरका-
दीनां बुद्धुदाकारे पित्तलादिमये भूषणे । Si. 18, 5 ॥ 98 ॥

[सूचक] शुनि दुर्जने मार्जारे वायसे च । सूचकनीचवृत्तिः । कथके । क्षुतं
न शुभसूचकम् ॥ 99 ॥

[सेवक] अनुगे वाच्यलिङ्गः । तव यथा । वीणापि सेवकवियोगवशाद्विषी-
देत् [Mkh.: सेवाजीवे प्रसेवे च सेवकः] ॥ वद कोन्यः सेवकादधम इत्यादौ
सेवाजीवे (c. Sp. 4217) । वीणापि सेवकवियोगवशान्न सीदेदित्यादौ प्रसेवे ।
प्रसेवकः ककुभास्त्र्य वीणापुटम्] ॥ [सूचक] इयोः । वनं सिञ्चनि
सेचकः ॥ 100 ॥

[हारक] गद्यं छन्दोरहितो वाक्यबन्धः । तस्य भिद्विशेषः । विज्ञानभित्कालविशेषः [sic] । कितवो धूर्तः ॥ [हुड्क] वाद्यभिदि । मुक्तदिक्कहुड्काः ॥ 101 ॥

अथ खान्ताः ॥ [गोमुख] कुटिलं गोमुखाकारमोक्तो गृहं तत्र यथा । गो-मुखं श्रीपरामुखम् ॥ वैजयन्ती तु गोमुखोस्त्री वाद्यमेदे नक्ते नां लेपने नपुं इत्याह ॥ 102 ॥

[त्रिशिखः] यथा । त्रिशिखो विशिखैर्हतः ॥ [त्रिशिखम्] द्रथोः । उच्चिखं त्रिशिखं यस्य मौलौ पाणौ च वलगति ॥ [दुर्मुख] वाजिनि । हर्तुं वक्त्रं नाशकदुर्मुखोपि ॥ 103 ॥

[प्रमुख] द्रथोः । वासवप्रमुखा देवाः ॥ [मयूख] ज्वालोग्नेरर्चिः । स्फुर्शोभा । त्विद् किरणः । ज्वाले ज्वालायाम् । अभ्युद्रता अग्निभिस्त्रमयूखैः । रुचि । मुखमयूखपराजितमम्बुजम् । त्विषि । S. 11, 44 ॥ [विशाखा] खनित्री मुनीनां मृदवदारणभाण्डं शस्त्रीप्रायं यथा । मुनयो त्रिशिखोत्खातमृद्धिर्लिप्तिं वेदिकाम् । रथ्या प्रतोली । यत्कौटिल्यः । विशिखायां सौवर्णिकप्रचारः ॥ 104 ॥

[विशाखा] कटिलकः पुर्नवः । यदाह । पुर्नवो विशाखा च कटिलः सशिलाटकः ॥ [वैशाख] स्थानकविशेषेषि मञ्जुः । तत्र तु क्लीवे । यथा । वैष्णवं संमपादं च वैशाखं मण्डलं तथा । प्रत्यालीढमथालीढं स्थानान्येतानि षड्बुद्दुः ॥ 105 ॥

[सुमुख] पण्डिते । प्राणा सुमुखशेमुषी ॥ अथ गान्ताः ॥ [अयोग] नास्ति योगोस्य अयोगः । अयोवदगति वा । कठिनेषु कर्मस्त्र उद्यमोस्य पुरुषस्य कठिनोद्यमः । विधुरो विकलस्तयोर्वाच्यलिङ्गः । कूटमसत्यम् ॥ [अपाङ्ग] पुण्ड्रे । गोरोचनापाङ्गस्त्रौ ललाटे ॥ 106 ॥

अङ्गहीने । कुर्यान्नापाङ्गसंगतिम् ॥ [आभोग] यत्र आदरः ॥ 107 ॥

[आयोग] गन्ध० । आयोगयोगविहिताखिलदेवमोगः । व्यापृतौ । आयोगो योगकर्मणि । रोधो निरोधनम् ॥ [आशुग] अर्के । नाशयत्याशुगस्तमः । वायौ । आशुगापहृतपुष्पसौरमः ॥ 108 ॥

[कलिङ्गा] नितम्बिनी स्त्रीविशेषः ॥ 110 ॥

[जिह्वग] इयोः । जिह्वागः कस्य न द्वेष्याः ॥ [धाराङ्ग] तीर्थं तीर्थं-विशेषः । खड़े । भ्रातर्भ्रह्यति भूधरोपि भवता धाराङ्ग-धाराहतः ॥ 112 ॥

[नरङ्ग] वरण्डो भित्तिः । इक्ष्वादिभारको वा ॥ [निषङ्ग] सङ्गे । गह-नवननिषङ्गो मोक्षहेतुर्न कस्य ॥ 113 ॥

[पूवग] अर्कस्य सूतः सारथिररुणः । अर्कादंशुमतः सूतो जातो वा । यदाह । रेव° H. 103 ॥ 114 ॥

[पराग] परागच्छति परागः । नाम्नो गम इति डः । परश्चासौ अगच्छेति वा । चन्दने । ग्रीष्मे परागरसवासितबाहुमध्या । रेणौ । Si. 1, 4 ॥ गिरिः पश्चिमाचलः । यथा । परागवृद्धे रविरस्तमेति । ख्यातिः प्रसिद्धिः सा च शुभा अशुभा च । तत्र अशुभायां यथा । समपहाय विरागिं° Si. 6, 11 । उपरागे । न देयं गणकैर्लभं परागे चन्द्रसूर्ययोः । ज्ञानीये । परागोद्वर्तितैरङ्गैः । पुष्परजसि । Ki. 5, 39 ॥ 115 ॥

[पतंग] पारते । तापादुडीय पतति पतंगः शीतले जले ॥ पारते हीवे । इत्यन्यः ॥ [पञ्चाङ्ग] पञ्चकमौषधभेदः ॥ [प्रयाग] वाजिनि शक्रे च । प्राति प्रयागे गग्नेन वेगात् ॥ 116 ॥

यज्ञे । द्विजैः प्रयागः क्रियते नियोगात् ॥ [प्रयोग] निर्दर्शन उदाहरणे । Śāśv. I., 6 । प्रयुक्तिर्व्यापारः । यथा । Si. 8, 32 ॥ 117 ॥

[प्रियङ्गु] फलिनी इयामलता यथा । प्रियङ्गुश्यामाङ्गः प्रकृतिसुभगः ॥ [पुंचाग] पादपान्तरनरभ्रेष्टयोः । Da. 2, 16 ॥ [भुजंग] षिङ्गो वेश्यापतिः । इयोः । Si. 1, 63 ॥ 118 ॥

[मृदङ्ग] घोषे नादभेदः ॥ [रक्ताङ्गः] यथा । रक्ताङ्गः पञ्चमस्थः ॥ 119 ॥

[रक्ताङ्गा] जीवन्तिका मधुस्रवा ॥ [वराङ्ग] गुडवन्मधुरा त्वक् सुग-न्धिच्छङ्गीविशेषः । यथा । वराङ्गकौन्तीमधुकविल्वमज्जैलवालुकम् ॥ 120 ॥ कुञ्चरे । वराङ्गसंप्रामतरंगितेषु ॥ [विसर्ग] त्यागदानयोः । Ra. 4, 86 ॥ 121 ॥

[संभोग] शुण्डायाम् । संभोगदण्डेन पौषी स नागः ॥ [सर्वगम्] यथा । सर्वगं सर्ववलभम् ॥ [सर्वगः] विभौ व्यापके वाच्यलिङ्गः । यथा । सर्वीयं सर्वगं सर्वं सर्वदेवनमस्तृतम् । रुद्रे । स सर्वगः पर्वतपुत्रिकायुतः ॥ 122 ॥

[सारङ्ग] शबलवर्जी सर्वेषु । Me. 21 ॥ 123 ॥

अथ चान्ताः ॥ [अनघ] सर्वेषु । Si. 3, 31 ॥ [उल्लाघ] चतुर्वर्षपि । उल्लाघः इलाध्यते न कैः ॥ 124 ॥

[काचिध] छमण्डकः प्रेदशविशेषः ॥ [परिधि] अस्त्वे । Ra. 12, 73 । योगभेदे । शूले मूर्धि मृगे मधा च परिधे चित्रा तथा वैधृते । परिधाते । Ra. 11, 83 ॥ 125 ॥

[पलिध] त्रिष्वपि । पलिधः चलिनाकुलः ॥ [प्रतिधि] प्रतिधाते । Ra. 8, 77 ॥ 126 ॥

[महार्धि] महामूल्ये । यतो महार्धाणि० Si. 4, 11 ॥ अथ चान्ताः । [अवीचि] अतरंगे । अवीचिर्निर्वाते सरससरसीवेयमचला [?] ॥ 127 ॥

[नमुचि] कामे स्मरे । आ विधेरा कृमेः किञ्चिच्चमुचिर्न विमुच्चति ॥ [नाराचि] एषणी वैद्यशलाका ॥ [प्रपञ्च] विप्रलभ्नं विप्रतारणं यथा । धूर्तः प्रपञ्चचतुराः परिवञ्चयन्ते ॥ 129 ॥

विस्तारे । कैः कैरतत्र [sic] वचःप्रपञ्चरचनाचातुर्यमाचर्यते । संचये । बन्धुकविद्वमजपाकुख्यमप्रञ्चो दन्तच्छदस्य सपरिच्छद एष सर्वः ॥ [मरीचि] कृपणे । मरीचिर्नियमाणोपि विश्राणयति नो धनम् । धूणौ । Ku. 8, 63 ॥ [मारीच] याजकस्य द्विषो याजकद्विषः ॥ 130 ॥

रक्षेभेदो रावणमातुलः । यथा । An. II, 55 ॥ अथ जान्ताः । [अण्डज] कक्षिणः कृकलासः c. H. D. II, 5 ॥ [अङ्गजः] चतुर्वर्षपि । अङ्गजः कस्य न प्रियः ॥ 131 ॥

[अङ्गजम्] यथा । गजाङ्गजैस्तत्र वहन्ति नद्यः ॥ [कम्बोज] शब्दभेदे हस्तिभेदे च । कम्बोजः पूज्यते न कैः ॥ 132 ॥

[काम्बोज] अद्वानां भेदे । यात्रानेहसि० c. 2, 25 ॥ 133 ॥

[कुटज] अगस्त्ये द्रोणाचार्ये च । कुटजेन निर्पीतोयं महानपि रणोदधिः ॥ [गिरिज] लोहं ताम्रादि ॥ सर्वेषु । राजते गिरिजैर्गिरिः ॥ [गिरिजा] मातु-लुङ्गी वीजपूरी । उमायाम् । Su. 66 ॥ 135 ॥

[नीरज] पद्मे । Si. 10, 11 ॥ [परञ्ज] तैलयन्त्रं दारुमयम् । क्षुरिकाफलं कृपाणिकापञ्चम् ॥ 136 ॥

[बाहुज] क्षत्रिये । An. IV, 30 ॥ [भूमिज] इथोः । को भूमिजाङ्गो-

हिजते जनौघः ॥ [भूमिजा] यथा । जनकः स निजां कन्यां ददौ रामाय
भूमिजाम् ॥ 137 ॥

[वलज | वलज] सदाकारे वाच्यलिङ्गः । क्षेत्रे [?] तात्स्थ्यात्स्थेपि
विलिङ्गः । तयोर्यथा । Si. 14, 7 । गोपुरे पूर्वारे । रुद्धुर्बलजं बलात् । संगरे ।
न युद्धशैष्णा वलजे वलन्ते । सदाकारे । वन्द्यास्ते साधवो वलजाः ॥ [वलजा]
इयोः । स्वबलैर्बलवन्तोपि युध्यन्ते वलजाकृते ॥ 138 ॥

[वनजः] स्तम्बेरमे । वनजैरवनेर्जयः ॥ 139 ॥

[सामज] सामोत्थे । राजा तु सामजं संधि द्विषां न बहु मन्यते ॥
[हिमजः] यथा । यथौ महेन्द्रवित्रस्तो हिमजो हि महोदधौ ॥ [हिमजा]
पर्वत्याम् । हिमजा हि महोत्सवे । शाही ओषधिभेदः ॥ 140 ॥

अथ ज्ञान्ताः ॥ [सर्वज्ञ] जिनेन्द्रे । सर्वज्ञ एव जानाति परीणामं हि कर्मणा-
म् । द्वृगते । प्रणम्य सर्वज्ञमपेतिविष्ववम् [sic] । शंकरे । देवं प्रणम्य सर्व-
ज्ञं सृष्टिसंहारकारकम् ॥ 141 ॥

अथ टान्ताः ॥ [अवट] कूपे । H. Y. 4, 48 । खिले । पातयत्यवटं बटुः ।
गर्ते । को नाम स्यादवटकुहरालोकनेष्यस्य कल्पः । कुहकजीविनि वाच्यलिङ्गः ।
यथा । अवटः कपटे बटुः । प्रमत्तेषि मङ्गुः । यथा । अवटातङ्गसंकेतनिकेतनसमा-
भ्याम् ॥ [अरिष्टः] काके । अरिष्टैरिव मूर्त्तेस्तदरिष्टैर्वलितं गृहम् । दैत्यविशेषेषि
मङ्गुः । यथा । दुष्टारिष्टकतोरकण्ठवलनाविदिलष्टकण्ठसजाः ॥ 142 ॥

[अरिष्टम्] तक्रे । अरिष्टमिष्टं हि विशिष्टपुंसाम् । शुभे । अरिष्टाः सन्तु प-
न्थानः । आसवभेदेषि मङ्गुः । अरिष्टमिष्टैः सह सेवते सदा ॥ [अवटु] गर्तः
श्वभ्रम् । अन्धुः कूपः । तयोः । अवटोर्निकटे घटम् ॥ [उत्कठ] तीव्रे ।
K. Pr. 188, 6 । मत्ते । Ra. 6, 7 ॥ 143 ॥

[करट] दुर्दुर्लिङ्गे दुर्मुखे वाच्यलिङ्गः । काके वायभेदे दुर्दुर्लिङ्गे च । ते कर्ण-
कोटिकटक [sic] करटा रटन्ति । नवश्राद्धं प्रेतस्य एकादशाहश्राद्धं यथा ।
करटवटकभोजी लम्पटो विप्रखेटः ॥ [कर्कट] कुलीरे । कर्कटसधर्माणो हि रा-
जपुत्रा जनकंभक्षाः [sic] ॥ 145 ॥

[कर्कटी] इयोः । दशनशकटकोटचा कर्कटीं लोटयन्ति ॥ [कार्यट]
कार्यिणि । लम्पटाः कार्यटा विटाः ॥ [कीकट] कृपणनिःस्त्रयोः । कीकटा
दानसंकटाः ॥ 146 ॥

[कुरण्ट] शिण्टिकामेदः पीता शिण्टी ॥ [कुकुट] वह्निकणे । उझ्जैनैः शतकोटिकुकुटशतैः ॥ 147 ॥

कुकुटी मिथ्याचर्यादावपि ॥ [कृपीट] उदरे । गूढोऽस्त्रकृपीटपीठमकरो-दन्धासुरं वः शिवः । जले । कृपीटयोनेहृदियाय तेजः । अत्र हि कृपीटं योनिरस्य कृपीटयोनिः । यत्स्मृतिः । M. 9, 321 ॥ 148 ॥

[चर्पट] चर्पेटे । कैटमर्थपैर्भिन्नः । स्फारमुद्धर्टं विपुलं विस्तीर्णं स्फारं च तद्विपुलं च स्फारविपुलम् । पर्षटो भक्ष्यविशेषः ॥ [चिपिट] पृथुके । चिपि-टमवटकण्ठे शैरिका भक्षयन्ते । पिचितं कुडितं सत् [sic] ततं विस्तीर्णं पिचितततं यथा । केचिच्चिपिटनर्कुटाः ॥ 149 ॥

[चिरण्टी] द्वुवासिनीशब्देन रूढचा गृहिणी वृद्धाप्युच्यत इति मङ्गः । तरुणी द्वितीयवयाः सर्वा स्त्री । इयोर्यथा । कथं चिरण्टी चिरकालनष्टा ॥ [च्यञ्जट] धौताञ्जनी इवेतगृहगोधा ॥ 150 ॥

[त्रिकूटः] यथा । Sp. 2844 ॥ [त्रिपुठ] सातीनः कलायाख्यो धान्य-विशेषो मालवप्रसिद्धः ॥ 151 ॥

[द्रोहाट] चतुष्पदी० । द्रोहाटपाटकोप्येष लभते न वराटकम् ॥ 152 ॥

[धाराट] इयोः । धाराटश्चादुलम्पटः ॥ [निर्दट] त्रिष्वपि । नेष्टः कस्यापि निर्दटः ॥ 153 ॥

[परीष्टि] परीक्षा गवेषणं परिचर्या सेवा । इयोः । इष्टा परीष्टिः शिष्टानां दुष्टकर्मविपाटनी ॥ 154 ॥

[पर्कटी] इयोः । संक्रीडन्ते विकटदशना मर्कटीपर्कटीभिः ॥ [पिच्छटः] यथा । दृष्टिः पिच्छटपिच्छला प्रवयसाम् ॥ [पिच्छटम्] गण्डभित्तिर्विभात्येषा चञ्चत्पिच्छटकुण्डला ॥ 155 ॥

[बर्बटी] त्रीहिभिदि । मरौ चर्वन्ति बर्बटीम् । वेशयाम् । बर्बटी चीन-कर्पटा ॥ [भात्कूट] भान् कूटोस्य भात्कूटः ॥ [भावाट] भावको भावयिता । साधुनिवेशो भंद्राकारः ॥ 156 ॥

[मर्कट] कपौ । नीता मर्कटकेन कामपि दशां धिर्दैवमावश्यकम् ॥ 157 ॥

[मौरट] त्रिष्वपि । मोरटं पित्तनाशनम् ॥ 158 ॥

[मोचाट] चन्दने कदलीगर्भे च । उच्चाटयन्ति मोचाटा निदाघे दाहविष्ववम् ॥

[वर्णाट] त्रिष्वपि । वर्णाटे भाटकाधीनः ॥ 159 ॥

[विकट] पृथौ रम्ये च | गन्तव्यं देवकुले द्रष्टव्या विकटकटितटा वेदथा
c. Sp. 2076; Pa. 1379 || [वेकट] इयोः | वेकटैर्घटचते मणिः || 160 ||

[वेरटम्] बदरीफलं कुवलयम् || [शैलाट] देवल ऋषिविशेषः || 161 ||

[संसृष्ट] वमन विरेचनाशुद्धे [sic] यथा | संसृष्टे देयमौषधम् || 162 ||

अथ डान्ताः || [अन्वष्टा] यूथिका पुष्पतरुः || [कनिष्ठ] अल्पे | प्रसा-
दस्य कनिष्ठस्य शूणु पार्वति लक्षणम् | अनुजे लघुभ्रातरि | ज्येष्ठेनूढे परिवेत्ता
कनिष्ठो दारसंग्रही c. H. 526 || 163 ||

[कमठ] दैत्य० | कमठे धरणेन्द्रे च स्वेच्छितं कर्म कुर्वति | प्रभुसुल्यम-
नोवृत्तिः पार्श्वनाथः श्रियेस्तु वः || मुनि० | भुङ्के मठे कमठपाणिरसौ
मुनीन्द्रः || [जरठ] इयोः | S. 4, 29 || [नर्मठ] इयोः | नर्मठः काम-
कर्मठः || 164 ||

[प्रकोष्ठ] कूर्परा० | Me. 2 | विस्तृतकरे हस्ते | गोष्ठे प्रकोष्ठैर्मिमते हि
काष्ठम् || [प्रतिष्ठा] गौरवे स्थितौ च | S. 2, 34 || 165 ||

याग० | एष वै प्रतिष्ठा नाम यज्ञः || मर्यादादेवादिस्थापनयोरपि मङ्गः |
मर्यादायाम् | कृतप्रतिष्ठा निवसन्ति सन्तः [Mkh. धृतप्रतिष्ठाः क न सन्ति
सन्तः] | देवादि० | इष्टिः प्रतिष्ठासमये पुरारे: || [लघिष्ठ] भेलक
उड्हुपः || 166 ||

[श्रीकण्ठ] कुरुजाङ्गलं तीर्थविशेषः || 167 ||

[साधिष्ठ] इयोः | अधिष्ठितमसाधिष्ठैः सुबु राज्यं न तिष्ठति || अथ
डान्ताः || [कारण्ड] मधुकोशो मधुमण्डकः [?] कारण्डवदलाढकौ प-
क्षिणौ || 168 ||

[कूष्माण्ड] गणः केलिकलाख्यः c. H. 210 | कर्कारौ | Pa. 262 |
भूणेषि || [कूष्माण्डी] अम्बिकायां देवताविशेषे | मृगेन्द्रवाहना नित्यं कूष्माण्डी
कमलेक्षणा || [कोदण्ड] भ्रूलतायाम् | कोदण्डे दृदयते ज्योतिः || 169 ||

[गारुड] विषशास्त्रे | नष्टं विषं गारुडमन्त्रजापैः || [तिन्तिडी] कालस्य
दासः कालदासः || 170 ||

[तिन्तिडी] चुक्रमम्लवेतसः | चिञ्चाम्लिका || 171 ||

[प्रकाण्ड] स्तम्बे | कुशप्रकाण्डेन ममार्ज भाण्डम् | स्कन्ध० | कण्डूय-

माना: सरलप्रकाण्डे ॥ [पिचण्ड] पशोरवयवे । पिचण्डखण्डानि चखाद
चण्डी ॥ 172 ॥

उदरे । पिचण्डिलथण्डगतिः कथं भवेत् । अत्र हि पिचण्डोस्त्वस्येति लोम-
पिच्छादेरितीलः ॥ [पूत्यण्ड] गन्धकीटः सुरभिकीटः ॥ [भेहण्ड] खगः
पक्षी यथा । विसंहिता विनश्यन्ति भेहण्डा इव पक्षिणः ॥ [भेहण्ड] यथा ।
भेहण्डा मुण्डमालायुगलदलयिती [?] ॥ 173 ॥

[वरण्ड] वदनामये । वरण्डेनार्दितं तुण्डम् ॥ 174 ॥

अन्तरावेदौ । वरण्डं क्रमदण्डाभ्यामारुरोह द्विपः कुधा । संघे । इक्षोर्वरण्डं
क्षिपति स्म शुण्डया ॥ [वारुण्ड] गणिस्थराजो वृक्षभेदः । सेकभाजने ।
वारुण्डेन मुनेः कन्या तरुण्डं निषिद्धति ॥ 175 ॥

[वितण्डा] शिलाहय औषधम् । करवीरी लताभेदः ॥ [शिखण्ड] वर्षे
कलापे । Ra. 1, 39 । चूडायां काकपसे । Ra. 11, 5 ॥ 176 ॥

[सरण्ड] धूर्ते । सरण्डैः खण्डिता मही ॥ अथ णान्ताः ॥ [अध्यूढ]
ईश्वरो विष्णुः ॥ 177 ॥

[आषाढ] मलय० । प्ररुदं बाढमाषाढे चन्दनैर्दृढगन्धिभिः ॥ [उपोढ]
ऊढे । Sp. 1311 । निकटे । उपोढपाणि० Ku. 7, 4 ॥ [उदूढ] ऊढे । Si. 1,
36 ॥ 178 ॥

[प्रहूढ] इयोः । प्ररुढरोमाङ्गुरदन्तुरेण ॥ [प्रगाढ] दृढे । प्रगाढपौढ-
बाहवः । भृशोपि । यदाह । प्रगाढं कृच्छ्रभिच्छन्ति प्रगाढं बलवद्धशम् ॥ [वारुढ]
वार्भिरुद्धते स्म वारुढः । अररिः कपाटम् ॥ 179 ॥

[विरुढ] अङ्गुरिते । शतावरी विरुढानि गुडूची कोमलाम्लिका । जाते ।
गङ्गाप्रवाहाम्बुविरुढ० Ra. 2, 26 ॥ [विगूढ] इयोः । प्रकाशयेत्तैव विगूढ-
कार्यम् ॥ [समूढ] चतुर्ष्वपि । मूढः समुज्ज्ञति समूढतृणां धरित्रीम् । पक्षेपि
वह्नभटीका । यथा । Si. 1, 4 ॥ 180 ॥

[संरुढ] इयोः । Ra. 6, 47 ॥ अथ णान्ताः ॥ [अरुण] अर्के ।
Sp. 562 । अनूरौ । Ra. 5, 71 । पिङ्गे । Si. 11, 14 । संध्या० । अ-
रुणेन क्षताः सायं दिशः कौश्चुम्भवाससः । बुधे । संप्रत्यपाच्यामरुणः समुद्रतः ।
कुष्ठे । अरुणालिङ्गितं वपुः । अव्यक्तरागेव्यक्तलौहित्ये । निद्राविरामारुणलोचनाः ।
लोहितेपि यथा । R. K. 2, 23 ॥ 181 ॥

[अभीक्षण] इयोः । Śi. 1, 32 ॥ [इरिण] इयोः । संसारेरिणकल्पवृ-
क्ष भवतः पादारविन्दद्रव्यम् ॥ 182 ॥

[करुण] वृक्षे । तरुणकरुणवल्लीफुल्लमुहासयन्तः । दीनेपि यथा ।
Śi. 11, 35 ॥ 183 ॥

[करणम्] क्षेत्रे । ग्रन्थिपर्णकरणेषु विचेहः । गीतभेदे । तत्रैला करणं टिङ्गा
वर्तिनी - उपस्थिता । अङ्गहारभेदः स्थिरहस्तपर्यस्ततारकादिर्द्वात्रिंशत्प्रकारः । यथा ।
करणैरुल्लब्धैः केयं भारतमृत्युति नर्तकी । संवेशो निधुवनं तस्य भेदो वात्स्याय-
नोन्कः । यथा । नवनवकरणपरायणरमणीलीलारसेन तरुणानाम् । कायस्थोध्यक्षा-
देहपलक्षणं तेषां संहतिः समूहः । तत्र बववालबादौ च । करणं करोतु राजन्स-
कले भुव्रेते त्वदीयकरणानि । कायस्थे इत्येके कायस्थकर्मणीत्यपरे ॥ 184 ॥

वर्णानां स्पृष्टतादौ । स्पृष्टं करणं स्पर्शानाम् c. Ath. Prât. 1, 29; Riktan-
travyâk. 1, 3 p. 2 । योगिनामाऽ । करणानि पुनर्भद्रासनादीनि विदुर्बुधाः ।
हर्षीके । Ra. 2, 11 । साधकतमे । Kât. 2, 4, 12 । कृतौ । सर्वोपकारकरणै-
कपरायणेन ॥ 185 ॥

[कङ्कण] कर० । उद्देष्यहुजवल्लिकङ्कणझणत्कार० s. 2, 72 । मण्डने प्र-
साधने । मसृणवुसृणपङ्कैः कुर्वते कङ्कणानि । हस्तसूत्रं प्रतिसरः । यथा । कङ्कण-
मोचनाय गच्छामि । शिरोभूषणेषि यथा । Śi. 12, 75 ॥ [कल्याण] इयोः ।
यत्कल्याणं तस्य तु वह्नेर्विशतोपि [?] कल्याणम् ॥ 186 ॥

[कन्तृण] फङ्गा शाकविशेषः । इयोः । तं मुष्टिभिः कन्तृणवत्पिपेष ॥
[करेणु] मतङ्गजे । Śi. 19, 36 । द्विरदस्य योषायाम् । ददौ सरःपङ्गः ।
Ku. 3, 37 ॥ 187 ॥

[कारणम्] धातने । कारणोपहितमानसस्य ते कारणा निरयवह्निषु स्थिता ।
हेतौ । Sp. 3537 । करणे साधकतमे । भक्तिर्यमश्च श्रद्धा च कारणं मोक्ष-
संपदः ॥ [कारण] यथा । कारणा निरयवह्निषु स्थिता ॥ [कार्मण]
मन्त्रादि० । Śi. 10, 37 । कर्म च तत्कारकं च कर्मकारकम् ॥ 188 ॥

[काकणी] मानदण्डश्चतुष्करः । वराटे कपर्दे । असिधाराक्यक्रीता वर-
भेकापि काकणी ॥ मानभेदे प्रसूतिमध्यलक्षणेषि मङ्गः । यथा । दरिद्रः काकणीं
दद्यात् ॥ चक्रवर्तिरत्नविशेषेषि ॥ [कृपाणी] कर्तर्याम् । कृतः कृपाण्या हय-
केशासंचयः । शुर्याम् । Śi. 18, 19 ॥ 189 ॥

[क्षेपणी] द्वयोः । जलनिधिजलमध्ये क्षेपणीं निक्षिपन्ति ॥ 190 ॥

[प्रहण] स्वीकृतौ । लक्ष्मी० s. 3, 16 । बन्धाम् । प्रहणीकृतरिपुलक्ष्मीः । धीगुणे । H. 310 । शब्दे । Kât. I, 1, 23 । आदरे । चूडामणौ किं प्रहणं हरस्य । प्रत्यायो राजादिमाहं धनं तत्र ग्रहोपराये च यथा । स राहुमूर्तिरिक्षं न प्रहणं जहाति ॥ [ग्रामणी] क्षुर० । क भूपतिपरस्पन्दे [sic] ग्रामणीकलहः क च ॥ 191 ॥

प्रधाने पत्यौ च । Pa. 908 । भोगो विद्यतेस्य भोगिकः भोगपात्रम् ॥ [गोकर्ण] प्रमथा० । स्मृतगोकर्ण० Ra. 8, 33 । अत्र गोकर्णगणसेवितत्वाद्वोकर्णो निकेतः ॥ 192 ॥

मूरे । An. II, 23 । अद्वतरसर्पयोः । गोकर्णः कृष्णवर्णोर्य लब्धवर्णीन् वर्ण्यते ॥ [चरणः] मूले । चरणसेकविवर्तितवृक्षकाः । गोत्रमन्वयः ॥ 193 ॥

बहूचादयो वेदशाखाभ्ययननिमित्तकव्यपदेशभाजो द्विजन्मानः । यथा । विशाला ब्रह्मशालेयं चतुथरणमण्डिता ॥ [चरणम्] द्वयोः । बहुतरचरणेनोद्देजितास्तावकेन । चास्त्रिपि यथा । अधृतचरणबोधाः प्राणिनो यत्प्रसादादसमसुखनिधानं मोक्षमासादयन्ति ॥ 194 ॥

[तरुण] वूनि । R. K. VII, 39 । नूतने । एतेषु रे तरुणमाहतधूयमानदावावलीवलयितेषु महीरुहेषु [c. Bhoj. 61, 9] ॥ [तरणि] तरणे । तरणिकरणिमेषाः कुर्वते फालदनैः । अर्केशौ च । तरुणतरणितापङ्कान्तकौलेयजिह्वातरलतरनिपातं जीवितं मानवानाम् । नौकायाम् । दारिद्र्योदधितरणिः सरणिनःश्रेयसस्य नित्यस्य ॥ 195 ॥

यष्टिः पतितगोरूपेत्थापनो दण्डः ॥ [दक्षिण] पर० दक्षे सरले च । दक्षिणः० Si. 14, 33 । अपाचीने Ku. 8, 25 ॥ 196 ॥

[दक्षिणा] दिशि । Ku. 3, 25 । प्रतिष्ठायाम् । करणीया शुभे लभे दक्षिणा हि विचक्षणैः । यज्ञदाने । दक्षिणाः० Si. 14, 33 ॥ [द्रुघण] पर्शमुहरयोः । प्रचक्रे द्रुघणीर्वणः । वेधसि । द्रुघणोपि न निश्राति सान्द्रदैत्येन्द्रजाङ्ग्या ॥ [दुर्वर्ण] कलधौते । Si. 4, 28 ॥ 197 ॥

[दौर्वर्ण] मृष्टपर्ण भोषधिविशेषः ॥ [धरणः] अहिपतौ । कमठे० c. 3, 164 । लोको लोकविशेषः ॥ 198 ॥

[धरणी] यथा । धरणीधरकंदरान्तरस्थम् । इकारान्तोपि यथा । Si. 7, 46 ॥ [धर्षण] इयोः । अविरतधर्षणरसिकः खल इव वैश्याजनो जयति ॥ [धर्षणी] यथा । वर्षत्यपि घने याति रसोत्कर्षेण धर्षणी ॥ 199 ॥

[धिषणा] यथा । तीक्ष्णा हि मनीषिणां धिषणा ॥ [निर्याण] निर्गमे । ततो नगरनिर्याणे तयोरासीत्समागमः । मोक्षे । सर्वसङ्गपरित्यागान्त्रियाणं स धिष्यासति । गजापाङ्गप्रदेशे । Si. 5, 41 ॥ 200 ॥

[निर्वाण] विध्याते वाच्यलिङ्गः । निर्वृतिः दुखमात्रं तत्र मोक्षे च यथा । Pa. 3514 । विध्याते । V. S. 7 । करि० । निर्वाणमपि सरसीषु गजाधिपेन ॥

[निर्माण] सारः स्थिरोर्थः । कर्मभेदे विच्चित्रावयवरचनाहेतुर्नम् कर्मभेदः । यथा । निर्माणेन विनिर्मिता तनुरियम् । समञ्जसं न्यायः ॥ 201 ॥

[प्रघण] अलिन्दके द्वाराधोदारुणि । प्रघणे प्रगुणीचक्रः कर्पूरस्वस्तिकान् स्त्रियः ॥ 202 ॥

[प्रवण] क्षणोवसरः । चतुष्पथे । प्रवणे चरन्ति भूताः । आयत्ते । प्रायेण योपित्यवणा हि कामिनः ॥ [प्रमाण] मर्यादा अवधिस्तत्र यथा । राजानं मां च प्रमाणं कृतत्वात् [sic] यस्याकुशलं पश्यसीति । सत्यवादिनि । वाणीः प्रमाणस्य मुनेः प्रमाणम् ॥ 203 ॥

प्रमातरि । Si. 21 । एकतायाम् । परस्परप्रमाणा भ्रातरः । इयत्ता परिच्छेदः । यथा । कियत्प्रमाणमुदकम् । निल्ये । नभः प्रमाणं गुणिनो गृणन्ति । हेतौ । भूमः प्रमाणं ज्वलनावबोधे । शास्त्रे । पदवाक्यप्रमाणानां पारं यातस्य धीमतः ॥ [पञ्चोर्ण] प्राप्ता ऊर्णनेन पञ्चोर्णं पृष्ठोदरादित्वात् ॥ 204 ॥

[पक्षिणी] पूर्णमायाम् । सदृक्षः पक्षिणीन्दुना ॥ [प्रवेणि] इयोः । प्रवेणी मदनस्येव प्रवेणी कुसुमाचिता ॥ [पुराणम्] शास्त्रं पञ्चलक्षणं यथा । Gan. 345, 11 ॥ 205 ॥

[पुराणः] यदाह । योडशपणः पुराणः पणो भवेत्काकणीचतुष्केण ॥ [पूरण] पूरके । Si. 19, 51 ॥ 206 ॥

[प्रोक्षण] वभूहिस [sic] अर्थाद्यज्ञे । यथा । प्राणिप्रोक्षणके वनेत्र विजने किं भीर बभ्यस्ये ॥ [भरण] वैतनं मूल्यं भूतिः पोषणमात्रं इयोर्यथा । Sp. 4911 ॥ [भरणी] शोणकोरलुकवृक्षः ॥ [भ्रमणी] अधीशितू राजादेः क्रीडादौ । भ्रमणां प्रथयौ नृपः ॥ 207 ॥

कारुणिका औषधिः ॥ [भीषणः] अर्गाटोपामार्गः [c. H. D. I, 8] ॥
[मत्कुण] अहमश्रुपूरुषे नालिकेरे च । स्वैरं क्रीडति मत्कुणैः ॥ 208 ॥

निर्विषाण० । Si. 19, 71 ॥ [मसृण] मस्यति परिणमते मसृणः ।
भूणतृणेति साधुः । अकठिने । Ba. VI, 36 । स्निघे । मसृणघुसृणपङ्कैरङ्किता
पार्थिणरस्याः ॥ 209 ॥

[मार्गणम्] याचने । द्रविणमार्गणलस्पटकुद्विशी ॥ [मार्गणः] इयोः ।
Si. 19, 63 ॥ [यन्लण] त्रिष्वपि । कुर्यादिन्द्रिययन्वरणम् ॥ 210 ॥

[रमणम्] जबने । रमणालवालनिर्गतरोमावलिबहुरी च संसिक्ता ॥
[रोषण] रुष्यति रोषणः [sic] कल्याणपर्याणादय इति साधुः । रोषणे ।
रोषणस्ते विषाणाभ्यां विव्याध व्याकुलं जरः ॥ 211 ॥

[रोहिणी] सोमवल्कः श्रीपर्णी । उम्मायम् । रोहिणीरहितः शिवः ॥
[लवण] रसे । स्वक्षो लवणभोजी स्यात् ॥ 212 ॥

अस्थिमेदो भालकर्णन्तरास्थि यथा । शृणाति लवणाघातः ॥ [लक्षणम्]
लक्ष्मणम्] नामनि । Ra. 6, 71 । लक्ष्मणेन स लक्ष्मणः । चिह्ने । Si. 2, 37 ।
आजैश्वर्यं च सत्त्वं च विदुः हमापस्य लक्ष्मणम् । लक्षणं शास्त्रेषि ॥ [लक्षणः]
सौमित्रौ रामानुजे । उच्चरणलब्धकीर्तिराजारहितस्य लक्षणयुतस्य । रामस्य वनं
शरणं जितपरकलभस्य शरभस्य ॥ 213 ॥

[लक्ष्मणः] यथा । पुण्यभागी स लक्ष्मणः ॥ [लक्ष्मणा] सारस० ।
Si. 4, 59 ॥ [वरुण] अर्के । उद्देशि वरुणोहणः ॥ [वरणः] इयोः । ग्रोत्तु-
ङ्गवरणावृतः ॥ 214 ॥

[वारण] मतङ्गजे प्रतिषेधे च । Sp. 227 ॥ [व्राह्मणम्] विप्र० ।
ब्राह्मणं ब्रह्मशालायामजिह्वाधवनि गायति ॥ 215 ॥

[व्राह्मणः] हञ्जिकास्पृक्योस्तु व्राह्मणीति प्रयोक्तव्यम् ॥ [वारुणी] गण्ड-
दूर्वा प्रधानदूर्वा ॥ 216 ॥

[विपणि] स्विद्याम् । माघस्तु पण्यवीथ्यां पुंस्याह । त्रिष्वपि । अगण्य-
पण्यपूर्वापणं विपणिनो विपणिं विभेजुः c. Si. 5, 24 । अत्र विपणिः पण्यं हष्टो वा
विद्यते येषां ते विपणिनः । शिखादित्वादिन् । विपणिं पण्यवीथिकामित्यर्थः ॥
[अमण] निन्द्य० । विभ्रामः अमणे कुतः ॥ 217 ॥

[शरण] गेहे । An. II, 20 । वधे । विद्विषां शरणं शैरः । रक्षके ।
त्वमेव शरणं मम ॥ 218 ॥

[श्रीपर्ण] अब्जे । श्रीपर्णपर्णि विदधाति कर्णे ॥ [सरणि] अप्याम् । सरणिः
पिपीलिकानां निर्बाता वर्षसूचनं कुरुते । मार्गे । K. Pr. 176, 20 ॥ 219 ॥

[सारण] अतीसारे । तन्वं सारणदारणम् ॥ 220 ॥

[सुप्येण] विष्णौ । सुप्येणसेनाप्रसरेण मेदिनी ॥ [सुवर्ण] सुवर्णस्वालुः
करकपत्रिका [sic] सुवर्णालुः ॥ 221 ॥

विस्तः पष्टिः पलशतानि ॥ [सुपर्ण] गृहडे । Si. 20, 52 । स्वर्णचूडः
पश्चिविशेषः ॥ [सुपर्णा] विनता गृहडमाता यथा । सौपर्णेयप्रकर्णिर्विषधरनि-
रौः ॥ 222 ॥

[हरिण] पाण्डौ । हरिणवदनकान्त्या शल्यमन्तर्व्यनक्ति ॥ 223 ॥

[हर्षण] आङ्गदेवो यमः ॥ 224 ॥

[हिरण । हिरण्य] त्रिष्वपि । हिरणं कारणं भियः । वरटे हेष्मि च हि-
रण्यं यथा । हिरण्यमेवार्जव निष्फलाः कलाः ॥ हिरण्यमक्षयाकुप्यमानभेदद्र-
ज्येष्वपि ॥ 225 ॥

अथ तान्ताः ॥ [अमृतम्] यज्ञ° । M. 3, 285 । अम्बुनि । अमृतमिति
चसि सत्त्वपि विषमिति हि किमुच्यते वारि । सुधायाम् । Ki. 5, 30 । मोक्षे ।
सञ्चयामक्षयो धीराः स भिये चामृताय च । अयान्विते । यन्मनुः । M. 4, 5 ।
शेषेषु । अमृते कस्य न प्रीतिः ॥ 226 ॥

[अमृतः] इयोः । अमृताय नमस्तस्मै ॥ 227 ॥

[अनृत] इयोः । अनृते वर्तते पापम् ॥ [अक्षत] लजेषु मङ्गल्यतण्डु-
लेषु । Ra. 2, 21 ॥ [अर्दित] हते । हृदये दिग्धशरैरिवार्दितः c. Ku. 4, 25 ।
भर्थिते । कर्दयः कर्दतेर्दितः ॥ 228 ॥

[अजिन] तीर्थ° । श्रीमन्तमजितं देवं सर्वतः प्रणिदध्महे । शेषेषु । जीया-
जितः परैरजितः ॥ [अच्युत] द्वादशस्वर्गे । अच्युतेन्द्रश्युतो दिवः । केशवे ।
Si. 1, 25 ॥ 229 ॥

[अव्यक्तम्] प्रकृतिः सांख्योक्ता यथा । Sa. Kā. 10 । आत्मनि परमा-
त्मनि । अव्यक्तादण्डमभवत् c. 2, 108 ॥ [अव्यक्तः] मूर्खे । न व्यक्तिः [?]

युक्तमव्यक्तः ॥ [अनन्तम्] खे । अनन्तमारोहति तेजसा रविः ॥
[अनन्तः] तीर्थ० । नमः श्रीमद्वन्नाय वीतरागाय तायिने ॥ 230 ॥

विष्णौ । लक्ष्मीरनन्तस्य निबद्धभावा ॥ अनाशेषि मङ्गः । यथा । अनन्तौ
जगदन्तः ॥ [अनन्ता] भुवि । सप्तसागरपर्यन्तामनन्तां भ्राम्यता मया । शेषा
औषधयः ॥ 231 ॥

[अस्वन्त] पञ्चस्वपि । अस्वन्तं स्वान्तदुःखदम् ॥ [अमति] अमत्य-
मतिः । काले यमे पुंसि चण्डै वाच्यलिङ्गः ॥ 232 ॥

[अदिति] त्रिष्वपि । दुरितान्यदितिर्द्यु ॥ 233 ॥

[आपात] तत्काले । आपातरम्या विषयाः पर्यन्तपरितापिनः ॥ [आख्यात]
इयोः । मा स्म० s. 2, 250 ॥ [आप्रात] यस्ते । M. M. 189, 4 ॥ 234 ॥

[आप्नुत] खातके । आप्नुतः छवते गृहम् ॥ [आवर्त] पयसां भ्रमे ।
Me. 28 । आवर्तनं भ्रमिः पुनःपुनरध्ययनं वा । भ्रमौ । चक्रावर्तविवर्तिनक्षितिरजःपु-
च्छैर्नभश्चादितम् । अध्ययने चिन्तने च । मन्त्रावर्तप्रणिहितमना वर्ततेसौ
मुनीन्द्रः ॥ 235 ॥

[आनर्त] आनर्तनर्तनविवर्तितखड़वल्लीकान्ताक्षतक्षपितशात्रुनिकायकायः ॥
[आहत] मृषार्थके । धिग्धिक् तवाहतमिदं वचनं वञ्चनात्मकम् ॥ [आध्मात]
शब्दिते । आध्माते पाञ्चजन्ये जनयति जनतानन्दकन्दप्रोहम् । दर्थे तापिते ।
आध्मातताम्रच्छविः ॥ 236 ॥

[आचित] संगृहीते । Ra. 7, 10 ॥ [आयस्त] ह्लेशिते क्षिप्ते च ।
Si. 5, 6 । तेजिते । आयस्तासिलतोङ्गसद्रिपुकुले कालायमाने रणे । हते ।
V. S. 22 ॥ 238 ॥

कुद्धे । आयस्तशात्रुनिवहाहननप्रवृद्धः [०चः Mkh.] ॥ [आयति] प्रभाव
उत्तरकाले च । Ki. 2, 15 । दैर्घ्ये । Si. 5, 65 । सङ्गः संश्लेषः ॥ [आकृति]
जातौ । क्षत्राकृतिः कोपि युवा प्रविष्टः । रूपं संस्थानविशेषः । यथा । यत्राकृ-
तिस्तत्र गुणा वसन्ति । वपुषि । Ku. 5, 43 ॥ 239 ॥

[आयति] सर्वेषु । आयत्तौ कार्यसंपत्तिः ॥ [आसन्ति] इयोः ।
Si. 3, 61 ॥ [आपत्ति] त्रिषु । अव्यापत्तौ भवति न मनो विहलं कस्य
कस्य ॥ 240 ॥

[इङ्गित] द्रयोः । Ra. 1, 20 ॥ [उत्तम] चञ्चले । उत्तमसप्तिवहासकुनू-
हलानाम् । शुष्कमासे । उत्तमे कृमयो यथा । संतमे । Si. 11, 50 ॥ 241 ॥

[उचित] विदिते । Si. 14, 27 । अभ्यस्ते । Ra. 11, 9 । मिते । उचि-
तरुचितवादी कैर्न वन्यो मुनीन्द्रः । युक्ते । Da. 5, 50 ॥ [उत्थित] वृद्धि-
मति । गृहादमिरिवोत्थितः । उत्पन्ने । Ku. 2, 32 ॥ 242 ॥

[उद्भूत] परिभुक्तो० । क्षिपेदप्सूर्घृतं ततः ॥ [उषित] न्युषिते । V. S. 11 ॥
मुष्टे । उषितशिखरशारी दाववह्निः क्व चैषः ॥ [उच्छ्रूत] जाते । उच्छ्रूता-
इरविराजितान्तरा ॥ 243 ॥

प्रवृद्धे । उच्छ्रूतानि पतितान्युच्छ्रूतानि च ॥ [उद्वान्त] उद्वीर्णे । उद्वान्तग-
रलैः सर्वैः ॥ [उदान्त] दातरि । किमदेयमुदान्तानाम् । महति हव्ये च । An.
I, 8 । स्वर० । Si. 2, 95 ॥ 244 ॥

[उदन्त] साधौ । उदन्ता दान्तचेतसः ॥ 245 ॥

[उद्वात] मुद्धरे । उद्वातवातितपदातिरव्यं प्रयाति । बोगिनां पवनजयनिमित्तं
योभ्यासयोगस्तदर्थं कुम्भकरेचकपूरकत्रयम् । पाद० । Ra. 2, 72; c. Si. 12, 2 ।
उद्रतो रङ्गोस्य उद्रङ्गः । द्रव्यमेदः ॥ 246 ॥

[उन्नति] उदयसमृद्धयोः । Si. 16, 22 ॥ [क्रन्दित] रुदिते । हा ता-
तेति क्रन्दितमाकर्ण्य विषण्णः ॥ [कलित] विदिते । अकलितदैवनियोगाः ।
आते । पायात्स वः शशिकलाकलितावतंसः ॥ संख्याततुलितक्षिपशब्दितेष्वपि
मङ्गः । संख्याते । M. Ch. II, 30 । तुलिते । करकालितहराद्रेषुष्करं किं हि
तस्याः । क्षिपे । संप्रामे कलितेष्व शत्रुनिवहस्तुष्टाथ कीर्ति तव । शब्दिते ।
कलितकीर्तिषु शत्रुमुखेषु ते ॥ 247 ॥

[किरात] अल्पतनौ । Ratn. 299, 27 ॥ [किराती] द्रयोः । भ्रात-
द्विजपरित्यक्ता किरातीयं करोतु किम् ॥ [रुतान्त] अक्षेम० । कृतान्तं कुशते
[sic] न जातु ॥ 248 ॥

सिद्धान्ते । कृतान्तमाप्नोति न निर्विवेकः ॥ [गर्जितः] मत्तकुञ्जरो मत्त-
गजः । तत्र गर्जितशब्दो भारतादौ प्रसिद्धः ॥ [गर्जितम्] यथा । Me. 11 ।
जलदेत्युपलक्षणं तेनान्यत्रापि यथा । K. Pr. 188, 7 ॥ [ग्रन्थित] विष्वपि ।
ग्रन्थितं दयितया नवमाल्यम् ॥ 249 ॥

[गमस्ति] दिन० | धान्तं हिनस्ति द्युतिभिर्गमस्ति: || 250 ||

[गोदन्त] दंशितो दषः || [गोपति] शंकरे पण्डे त्रिदशाधिपे च | मनः प्रीणाति गोपतिः | नृपतौ सहस्रकिरणे च | क्रामत्यम्बरखण्डमात्रविभवो देशान्तरं गोपतिः || 251 ||

[ज्वलित] दग्धे | हृतभुजा ज्वलिता वनान्ताः | भास्वरे | Ki. 2, 20 || [जयन्त] गिरिशो | पुरां विजेता जयताज्जयन्तः || [जयन्ती] चतुर्वर्षपि | जगज्जयन्ती स्वगुणैर्जयन्ती || 252 ||

[जगती] जम्बूर्जम्बूद्धीपस्तस्य वप्रस्तत्र यथा | जगतीजालकटकैः | जनः प्रजाः | लोको विष्टपं यथा | सत्यं खुन्दरि वेधस्त्विजगतीसारं त्वमेकाकृतिः || 253 ||

[जीमूत] वासवे | पौलोमीवह्नभः सायं जीमूतो वै प्रवर्षति | घोषकः पुनः पुनहच्छेशब्दकर्ता | अद्वौ | धन्यास्ते क्षपयन्ति जीवितमिदं जीमूतकुञ्जे क्वचित् | भूत्या भृतिं वा करोति भूतिकरः || 254 ||

[जीवन्ती] गुडूची अमृताजीवा || [जीवातु] जीवनौषधे | An. II, 2 || [जृम्भित] चतुर्वर्षपि | रम्यं वदनजृम्भितम् | क्रियावति वाच्यलिङ्गः || 255 ||

[त्रिगर्ता] घुर्वुरी किङ्कणी || [तृणता] तृणत्वे | तां रक्तां च तृणां च निसर्गसिद्धां तेषां पुनर्वटयितुं नियतं वराकः | कार्मुके | Si. 19, 61 | वह्नभस्तु धनुषि त्रिषु [?] नतास्त्रिणता इत्याह | तत्र तु गणिकापक्षेण तत्र [sic] नित्यम् || [दंशित] दष्टे | दन्दशूकैश्च दंशिताः || 257 ||

[द्रवन्ती | स्ववन्ती] ओषधिभेद आखुपर्णी || [द्विजाति] ब्राह्मणेष्ठजे च | द्विजातीनां शब्दैर्मुखरितविभाते लुदिवसे || [दुर्जाति] असम्यग्जाते | दुर्जातास्ते व्यसननिवहाः केन शक्या विसोहुम् || 258 ||

[दुर्गति] द्रयोः | त्वत्पादपङ्कोरहपांसुलिमो न दुर्गतिं याति जनः कदाचित् || [दृष्टान्त] उदाहतौ | Si. 2, 31 | शास्त्रे | अभ्यस्तदृष्टान्तशतस्य तस्य || [निकृत] विप्रलब्धो वञ्चितः | विप्रकृतः पराभूतः | तयोः | निकृतोपि न याति विक्रियाम् || 259 ||

[निरस्त] प्रेषितशरे प्रतिहते च | राजा निरस्तै रिपवो निरस्ताः | सत्यके | Ki. 1, 28 | त्वरितोदिते | एते निरस्तवचनाः सूत्रयन्त्यर्तमातुराम् | निष्ठचूते | निरस्ताम्बुकणोम्बुदः || 260 ||

[निवात] दृढ़संनाहे । निवातकवच्छञ्चशरीरास्ते भटा बभुः । आश्रये । एते निवातास्तरवो मुनीनाम् ॥ [निर्मुक्त] निष्परिग्रहे । निर्मुक्तो मुक्तिसौख्य-भाक् । व्यक्तनिर्गम्यिकयोरपि मङ्गः । क्रमेण यथा । निर्मुक्तसर्वभावस्य । निर्मुक्तकवरीभारव्याप्तवक्षः स्थलाथ मे [°स्थलश्रमा Mkh.] ॥ 261 ॥

[निशान्त] शान्ते । निशान्तचित्ते मुनिपुंगवेषि । प्रभाते । Si. 11, 23 ॥ [निर्वृति] मोक्षे । H. Y. 1, 5 । मृत्यौ । गङ्गातटे निर्वृतिमाप भूपः । छुखे सौस्थ्ये च । Si. 10, 28 ॥ [निळति] शाठये । Sp. 594 ॥ 262 ॥

भर्त्सनं कोषेन चण्डाविष्करणम् । अभिभवो धातप्रतिधातादिः । क्षेषो निन्दा-मात्रम् । एतेषु त्रिषु । Ki. 1, 45 ॥ [निर्क्रति] निरूप° । निर्क्रतिर्धर्मकर्मठः । शेषयोः । यः पुण्यशेषेण विनाकृतः पुमान्स याति निर्क्रत्युपभोग्यतां हवात् ॥ [नियति] दैवे । नियतिः केन विलङ्घ्यते सखि । संयमे । नियतिं विधाय चित्ते ॥ 263 ॥

[प्रसूत] पुष्टे । भूतप्रसूतैः कृतनव्यबाणः ॥ [प्रतीत] सादरप्राज्ञयोः । तत्प-तीत° Si. 14, 38 । प्रथितज्ञातयोः । Ra. 13, 53 । हष्टे । Ku. 7, 52 ॥ 264 ॥

[प्रहत] विसृतो विस्तीर्णः । क्षुण्णो व्युत्पन्नः । द्रवयोः । शास्त्रप्रहतबुद्धिभिः [?] । ताडितेषि यथा । Me. 64 ॥ [पलित] पङ्के पङ्कोपचारात्पानीयवृष्टवर्तिनि मलविद्वेषे तापे च यथा । पानीयनिर्गमनमार्गविवर्तनेन याता ह्रदाः पलितधू-सरतामनीयन् [?] । पक्षाशासौ केशश्च पक्षः केशोस्येति वा पक्षकेशः । कर्मधा-रयपक्षे पुंकीवः । बहुत्रीहिपक्षे वाच्यलिङ्गः । बहुत्रीहिपक्षे यथा । Sp. 3275 । केशस्य पाकः शौक्ल्यं केशपाकः । तत्र पक्षकेशे च । Ra. 12, 2 ॥ 265 ॥

[प्रणीत] उपसंपन्नं रूपरसादिनिष्पन्नमन्नादि यथा । प्रणीतमन्नं बुभुजे द्विजेन्द्रः । कृते । Ku. 6, 31 । क्षिते । धनुः प्रणीतैर्विशिखैः प्रणुन्नः । प्रवेशिते । प्रधानवर्गस्य पुरः प्रणीतः । संस्कृताग्नौ । प्रणीते जुहुयाद् द्रव्यम् ॥ [पर्याप्त] शर्ते । पर्याप्तोपि स योद्धुमुद्धतमतिर्य — — — — — । पूर्णे । Ku. 3, 39 । निवारणे । पर्याप्तं तप्तवारिभिः । निवारणेव्ययमपि ॥ 266 ॥

ययेष्टे । पर्याप्तमापाः प्रविशन्तु मध्ये ॥ [प्रसृतः] अर्धा° । एतां मे प्रसृताक्षि विक्षिप्ति किं तीक्ष्णां कटाक्षच्छटाम् । वेगिनि । पद्यैष प्रसृतो हस्ती । विनीते तते च । नानाशास्त्रार्थसद्वौधश्चुद्धप्रसृतबुद्धयः ॥ [प्रसृता] यथा । प्रसृत्प्रसृताहनः ॥ [प्रमीत] प्रोक्षिते । प्रमीताः पश्चवो मखे ॥ 267 ॥

[पर्यस्त] हते । स्वहस्तपर्यस्तसमस्तशक्तः । ऋस्ते । पर्यस्तहारावलिः ॥
 [प्रपात] सौमिके । यस्य प्रपातभयतो निशि न प्रसुप्ताः ॥ [पक्षति] इयोः ।
 गगनसरसि चन्द्रो हंसवत्पक्षती है ॥ 268 ॥

[पद्धति] पङ्क्तौ । नैषाप्यत्र त्रियामा - - णहचिशुचिः पद्धतिमौक्तिकानाम् ॥
 [प्रकृति] योनिरुपादानकारणं यथा । Sā. 1 । शिल्पिनि । कृतज्ञा प्रकृतिः
 कुतः ॥ 269 ॥

पैरेषु । Ra. 4, 12 । अमात्यादयः सप्त राज्याङ्गानि यद्मरः । Kshatriyav. 17 । यथा । Ra. 8, 10 । लिङ्गं स्त्रीपुन्पुंसकं महादादिकं च ।
 क्रमेण यथा । AK. Manushyav. 39 । Sā. Kā. 3 । गुणानां सत्त्वरजस्त-
 मसां साम्यं गुणसाम्यं यथा । Si. 1, 33 । स्वभावे । Si. 2, 13 ॥ [प्रतति]
 इयोः । विटपीव गजेन्द्रोयं पुष्पप्रततिभिर्वृतः ॥ 270 ॥

[प्रवृत्ति] वृत्तौ । Ku. 2, 17 । वार्त्तायाम् । Me. 4 । प्रवाहे । प्रवृ-
 त्तिरेषा भूतानाम् Rām. 2, 108, 12 Schl. ॥ [प्रार्थित] हते । किमर्थं
 प्रार्थितः पशुः । शत्रु० । अन्योन्यप्रार्थितैर्भट्टैः ॥ 271 ॥

[पार्वती] जीवनी मधुस्त्रवा ॥ [पिण्डित] गुणिते । षष्ठांशेन तु
 पिण्डितम् ॥ 272 ॥

[पीडित] बाधिते । निद्रा तात कुतस्तेषां ये क्रणव्याधिपीडिताः c. Sp.
 3720 । यन्नान्तर्मीदिते । वाचः श्रीकालिदासस्य पीडितेक्षुरसोपमाः ॥ [भरत]
 शबरे नटे च । पल्लीव भाति भरतैर्नवनाटचशाला ॥ 273 ॥

क्षेत्रे क्षेत्रविशेषे । इहैव भरतक्षेत्रे । क्रषभ आदिनाथसस्य आत्मजः । यथा ।
 H. Y. 1, 10 ॥ मुनिविशेषेषपि यथा । अभ्यधाङ्गरतो मुनिः ॥ [भारत]
 शास्त्रे । Da. I, 12 ॥ 274 ॥

[भारती] वाचि वचने तदेवतायां च । तेषां भारति भारतीसुरसरित्कल्पो-
 ललोलोर्मिभिः ॥ [भावित] वाचिते । भावितं मृगमदेन तन्मधु । प्राप्ते ।
 भावितार्थैर्वनीपकैः ॥ साक्षात्कृतोत्पादिताश्वस्तभक्तेष्वपि मङ्गः । साक्षात्कृते ।
 Ra. 1, 74 । उत्पादिते । तैस्तैर्वाक्यैविवृधगदितैर्भविता वस्य भक्तिः । आश्वस्ते ।
 भावितैः कतिपयैः पदातिभिः । भक्ते सेविते । पुनःपुनश्चेतसि येन भावितम् ॥
 [भासन्त] सर्वेषु । द्यां भासयति भासन्तः ॥ 275 ॥

[मथित] निर्जलघोले व्यालोडिते च । युवतीकरनिर्मथितं मथितं पिब हे
नृप सर्वरुजापहरम् [c. Bhoj. 102, 2] । निघृष्टे । मथितवंशसमुत्थितवह्निना ।
[मालती] काचमाची ओषधिः ॥ 276 ॥

नशां नदीविशेषे । मालतीतीरजष्टङ्कणः ॥ [मुषित] खण्डिते । अलिमु-
खमुषितसरोहमकरन्दस्थन्दलुरभिता सरसी ॥ [रजत] शैले पुंसि । धवले
शौणिते च गुणे पुंसि तद्वति वाच्यलिङ्गः । शेषेषु पुंकीवः ॥ दन्तिदन्तयोः ।
नयै राजन्ति राजानो रजतैरिव कुञ्जराः ॥ 277 ॥

धवले शौणिते च । रजतमराजत वसनम् । हारे । राजते रजतैः कण्ठः ।
हृदे शैले च । क्रीडन्ति कान्ता रजते स्वकान्तैः ॥ [रसित] स्वर्णादिं ।
केनकरसितकुम्भैः शोभते भूपवेशम् । रुतं वासितं यथा । सरसं सारस-
रसितम् ॥ 278 ॥

[रेवती] मातृषु । स पुनर्जातमात्रोम्बारेवतीभिरगृह्णत ॥ [रैवत]
सुवर्णालुः सुवर्णकरकपात्रिका [c. 3, 221] यथा । रैवतेन पयः पपौ । पिना-
किनि । तं दैवतं रैवतनामधेयम् ॥ 279 ॥

[रोहितम्] धीरे । आलोडितै रोहितपङ्कपूरैः ॥ [ललित] ईप्सितल-
डितयोः । M. M. 28, 2 ॥ 280 ॥

[लोहितः] नदे । रोहितानां भवेन्नाम्बुसौहित्यं लोहितेषि किम् ॥
[लोहितम्] कुड़मे । गोरोचना लोहितं च शिला च दलमेव च ॥ 281 ॥

[वर्धित] छिन्ने । कुटौरैर्वर्धितस्तरः । पूर्णे । द्रविणवर्धितकोशनिरीक्ष-
णात् । प्रस्त्रे । वर्धिता कीर्तिजाह्नवी ॥ [वनित] इयोः । वनितं केन नो
वनम् ॥ 282 ॥

[वनिता] उत्पादितात्यर्थरागा नारी सामान्यनारी च । इयोः । Ku. 1, 10 ॥
[वसति] अवस्थाने । Me. 7 । निशायाम् । कतिचिदुषित्वा वसतीः ॥ 283 ॥

[व्रतति] विस्तारे । वात्यासवेगविष्वग्रततिवलयितस्फीतधूपाधिवासः c. M.
M. 162, 7 ॥ [वापित] इयोः । सुक्षेत्रमिव नो कस्य प्रतीयते [sic]
वापितं शिरः ॥ 284 ॥

[व्यायत] अतिशेतेविशयः । अतिशयवानित्यर्थः । दीर्घे दृढे च । Ra. 3, 34 ।
शेषयोः । प्रान्तव्यायतदीर्घलोचनदलैः ॥ [वासन्त] अवहितः सावधानः ।
सर्वेषु । वासन्तैर्भासितं वनम् ॥ 285 ॥

[वासित] वस्त्र० | चीनांशुकैर्वासितहर्म्यगर्भे | ज्ञानमात्रे | वासितं पाद-
पेष्वपि | भाविते | Me. 20 || 286 ||

[विवस्वत्] देवे | विवस्वन्तः स्वान्ते भयमुपयुस्तस्य वचसा || [विश्रुत]
ज्ञातमेकेनापि ज्ञातं [?] प्रतीतं सर्वत्र प्रसिद्धं तयोर्यथा | रामोसौ भुवनेषु विश्रुत-
गुणः c. M. N. (1878) VI, 40 || [विदित] इयोः | Si. 7, 54 || 287 ||

[विगत] इयोः | विगततिमिरपङ्कं पश्यति व्योम यावत् || [विविक्तम्]
असंपृक्ते पूर्वे च | Ku. 1, 23 | विवेकिनि | विविक्तो धर्मतत्परः || 288 ||

[विकृत] रोगिणि | हा हा क्षणादिदमभूद्विकृतं शरीरम् | असंस्कृते |
विकृतवचनो मूर्खः कस्य प्रयाति न हास्यताम् | बीभत्से | कीचकाश्रेण भीमोर्य
समन्ताद्विकृतः कृतः || [विनीत] वाणिजे साधुवाद्यद्वे च पुंसि | निभृते |
Ra. 10, 13 | निर्जितेन्द्रिये वाणिजे च | विनीतजनविभ्राजिगर्भा सा नगरी
बमौ || 289 ||

साधु० | वनायुजैर्विनीतैस्तैः | विनय० | नीतो विनीतैरवरोधरक्षैः || [विनता]
पिटका भाजनविशेषः || 290 ||

[विहस्त] विहले | Ra. 5, 49 || [विश्वस्त | विश्वस्ता] यथा |
Si. 16, 14 || 291 ||

[विजात] इयोः | विजातवासीं कुसुमावतंसा || [विजाता] यथा |
विजाता जात्यपुत्रकम् || [विवर्त] अपावृत्तौ | अहो दशास्य स्वदशावि-
वर्तः || 292 ||

[विकृति] डिम्बो विल्लवः | विकारे | Ra. 8, 86 | मद्यादयो मद्यमांसनव-
नीतमधुदुग्धदधितैलपकान्नगुडरूपा दश | यथा | कषायप्रधंसाद्विकृतिपरिहार-
ज्यतमिदम् [?] || [विपन्ति] यातना नारकी व्यथा || [विच्छिन्ति]
अङ्गरागे हावे च | नवनवविच्छिन्तिभूषितैरङ्गैः | विच्छेदे | न भाति दानवि-
च्छिन्तिः प्रभूणां दन्तिनामिव || 293 ||

[विधातृ] इयोः | M. M. 306, 6 || [विनेतृ] इयोः | त्रिभुवनविनेता
रघुपतिः || [वृत्तान्त] प्रकरणे प्रस्तावे | वृत्तान्तागतमेतत्ते कथयिष्याम्यनन्त-
रम् | वार्त्तायां प्रकारे च | Su. 2544 || 294 ||

[वृहती] वसनभेदो वैकल्यवासः | तत्र महत्यां च यथा | वृहती

वृहती शेषा ॥ कण्टकारिकायामपि ॥ [वेल्लित] त्रिष्वपि । कल्पोल-
वेल्लितदृष्ट्यरुषप्रहारैः ॥ 295 ॥

[वेल्लित] लसक औषधमेदः ॥ [शकुन्त] द्वयोः । क्रीणा [sic]
शकुन्तमिव पञ्चरभाजमाजौ ॥ [श्रीपति] भूपे । अथिः पदं श्रीपतिरेव
नान्यः ॥ 296 ॥

[गुद्धान्त] रहःकक्षान्तरमेकान्तस्थानविशेषः । यथा । शुद्धान्ते मन्त्रणं
राजाम् ॥ अशौचप्रथमेपि ॥ [सरस्वत्] द्वयोः । सरस्वति पदं वित्त [?]
सरस्वति निधेहि मे ॥ 297 ॥

[संवर्त] अक्षद्वौ । संवर्ते वर्तते कलिः ॥ [संहत] मिलिते । Ki. 1, 19 ॥
[स्खलित] छलिते वाच्यलिङ्गः । यथा । कलिना स्खलितः खलु । भ्रेषे ।
स्खलिते स्खलिते वध्य इति चेत्क्रियते मतिः c. Su. 2971 ॥ [संस्कृत] लक्ष-
णेन प्रकृतिप्रत्ययविभागेनान्वितं लक्षणान्वितं तत्र क्लीव इत्येके । कृत्रिमसुत्पाद्यं
तयोर्यथा । Si. 14, 50 ॥ 298 ॥

भूषिते । मस्करी कल्कसंस्कृतः । शस्त्रे । Si. 14, 22 ॥ [संहिता] शास्त्रै-
कदेशे । ईशानसंहिता ॥ 299 ॥

[स्थपति] सौविदे । स्थपतिनियतकहये को विशेद्राजहर्म्ये । अधीशो
कारुके च । Si. 1, 34 ॥ [संतति] तनये । Ra. 1, 69 । दुहितरि । पाया-
द्वे दधदर्थाङ्गे तुहिनाघलसंततिम् ॥ 300 ॥

परंपरा° । M. M. 168,1 । पङ्कौ । पद्यैतां तरुसंततिं कुसुमितां संतापता-
न्तिच्छिरम् । गोत्रे । रघुरिहवाकुसंततिः । विस्तारे । अन्तको ध्वान्तसंततेः ॥
[संगति] ज्ञाने । पडङ्गसंगतिः कस्य ॥ 301 ॥

[संमति] द्वयोः । संमतिर्न विमतिर्न योगिनः ॥ [समिति] युधि संगमे
सभायां च । Si. 16, 13 । ईर्यादौ साम्ये च । शमिनां समितिः शेषा ॥ [संवित्ति]
धीर्वुद्दिस्तत्र यथा । विकल्पैर्मौहितं विद्वं निजसंवित्तिकल्पितैः । आविवादे । संवि-
त्तिरुभयोरपि ॥ 302 ॥

[स्थापित] निश्चिते । प्रमेयस्थापिते येन ॥ [स्तिमित] क्षित्रे । अम्भो-
दान्तः स्तिमितवसना ॥ [सिकता] शर्करायामपि ॥ 303 ॥

[सुब्रत] अर्हति । वन्दे सुव्रतनेमिनौ ॥ 304 ॥

[हसन्ती] मङ्गिका हीपवर्त्याधारः । अङ्गारधानी अङ्गारशकटी यथा । शीतं निर्गमयन्त्येते हसन्तीप्रान्तवर्तिनः ॥ [हारीत] छद्मनि । हारीतेन हरन्ति हन्त जनताचित्तानि विस्तैषिणः ॥ अथ थान्ताः ॥ [अङ्गवस्थ] द्वावपि वृक्षौ । तयोः । वनं तददवत्थकपित्थसंकुलम् ॥ 306 ॥

[अङ्गवस्था] यथा । अश्वत्थायां वितन्वन्ति पुरंदरमहोत्सवम् ॥ [अतिथि] कुशः । Ra. 17, 1 ॥ [उपस्थ] सर्वेषु । उपस्थसंस्थापित-पणिपङ्कवः ॥ 307 ॥

[उन्माथ] मारणे । प्रत्यर्थितोन्माथः । कूटयन्त्रे । उन्माथबद्धगात्रस्थ मृग-स्येव विचेष्टितम् । घातको हन्ता तत्र वाच्यलिङ्गः । मङ्गस्तु पाशयन्त्रकमुन्माथं न स्वी ना वधघातयोरित्याह ॥ [कायस्थ] अक्षरः । कायस्थेनोदरेस्थेन [sic] मातुर्मासं न भक्षितम् c. Pa. 4043, Su. 2326, Bezz. Beitr. V, 47 n. 5 ॥ 308 ॥

परमात्मनि । कायस्थोपि न कायस्थः कायस्थोपि न हृश्यते ॥ [निर्ग्रन्थ] विष्वपि । निर्ग्रन्थो हस्यते विष्टैः ॥ 309 ॥

[वरूथ] तनुत्राणे । वरूथमिव पाथोदैर्दिननाथस्य निर्ममे ॥ 312 ॥

[वमथु] गजस्य करशीकरे । उद्ध्रान्तोऽण्डगुण्डोऽमरवमथुभिष्यौमतारा-करालम् ॥ 313 ॥

[शपथ] कारः क्रिया । आक्रोशो गालिदानम् । छतादिभिः शपनं छतादिशरीरस्पर्शः । त्रिष्वपि । न वृथा शपथं कुर्यादलपेत्यर्थं नरो बुधः ॥ 314 ॥

[समर्थ] शक्तिः । Sp. 1926 । संबद्धार्थे हिते च । तथा समर्था गिरमू-चिवांसं प्रत्याह देवानुचरं दिलीपः ॥ 316 ॥

अथ दान्ताः ॥ [अर्थेन्दु] °योजनं वात्स्यायनप्रसिद्धम् ॥ 317 ॥

गलहस्ते नखाङ्के च । अर्थेन्दुस्तेन मे दत्तस्तेनाहं सखि विहला । अर्धचन्द्रे । Me. 55 ॥ 318 ॥

[आक्रन्द] दारुणः । आक्रन्दे महति जहर्ष वीर्वर्गः । सारावः । उदितरुदिताक्रन्दं क्वापि क्वचित्कलगीतकम् ॥ 319 ॥

[कपर्द] पार्वती० । कपर्दे कूर्दिते यस्य जाह्नवीवीचिहस्तकैः । वराटके । प्राप्तः काणकपर्दको० c. Sp. 1170 । अत्र हस्वः कपर्दः कपर्दिका [sic] ॥ 320 ॥

[कर्णान्दु] कर्णपाशी कर्णलालिका । उत्क्षिप्तिका कर्णभरणम् । इयोः । सुवर्णकर्णान्दुविलोलकर्णः ॥ [कुमुद] कपौ सितोत्पले च । H. Ch. I, v. 15 । दैत्य० । जिगाय दैत्यं कुमुदं मुकुन्दः ॥ 321 ॥

[कुसीद] वृद्धचारीवै वाच्यलिङ्गः । यथा । कुसीदे नास्ति दाक्षिण्यं सलोभे नास्ति सौहदम् । दुर्जने नास्ति विश्वासो दरिद्रे नास्ति भोजनम् ॥ 322 ॥

[गोविन्द] गवाध्यक्षे वासुदेवै च । गोविन्दता सुविहिता भविता यथार्था । बृहस्पतौ । आदिदेशा स गोविन्दं दानवोच्छित्तये हरिः ॥ [गोष्ठपद] गवां गति-गोचरे । गोष्ठपदेषु विचरन्नपीयत [न पूयते Mkh.] ॥ 323 ॥

[जीवद] रिपौ वैद्यै च । आयुश्चेदेगिणां त [sic] स्याज्ञीवदो जीवद-स्तथा । मन्थिपर्णं मन्थिद्रव्यम् ॥ [तमोनुद] त्रिष्वपि । तमोनुदा संतमसं निरस्तम् ॥ 324 ॥

[दारद] त्रिष्वपि । स दारदं मर्दयति स्म वार्त्तिकः ॥ [धनद] इयोः । धनदोसि धनार्थिनाम् ॥ 325 ॥

[नर्मदा] नर्मली नर्मसखी ॥ 326 ॥

[निर्वाद] त्यक्तवादे वाच्यलिङ्गः । यथा । निर्वादा वादिनः कृताः ॥ [प्रसाद] अनुग्रहे । Ku. 3, 10 । स्वास्थ्ये । Si. 11, 6 । प्रसत्तौ । Pa. 3565 ॥ 327 ॥

काव्यगुणे । K. Pr. VIII, 5-6 ॥ नैर्मल्येषि मङ्गः । यथा । प्रसादमादर्श इवान्तरात्मनि ॥ [प्रतिपद] संविदि । इति सम्यक्प्रतिपदा त्वयेन्द्रियजयः कृतः । तिथौ । M. N. (1878) VI, 15; (1886) VI, 18 ॥ [प्रासाद] राज० । हर्षस्य सप्तभुवनप्रथितोरुकीर्तेः प्रासादपञ्चिरियमुच्छिखरा विभाति ॥ 328 ॥

देवता० । प्रासादेषु [?] त्रुटितश्चिखरदवभ्रलब्धप्रवेशैः प्रातः प्रातस्तुहिनस-लिलैः शार्वदैस्तापितानि ॥ [मर्यादा] स्थितौ । Sp. 4811 ॥ 329 ॥

[मुकुन्द] त्रिष्वपि । मुकुन्दो वन्द्यते न कैः ॥ निधिविशेषेषि यथा । H. 193 ॥ [मेनाद] त्रिष्वपि । मेनादनादं स निशम्य बालः ॥ [वरद] प्रसन्नः कृतानुग्रहः । इयोरपि । Ku. 6, 78 ॥ 330 ॥

[विश्वाद] पाण्डुरे । कुन्देन्दुविश्वादं यशः । व्यक्ते । Ku. 3, 33 ॥ [शारद] वत्सरे । निपतन्त्येव बालानामष्टमे शारदे रदाः । नवे । शारदैमृग-मदैः प्रमदाभिः [?] ॥ 331 ॥

शालीनोधृष्टः ॥ [शारदी] सप्तपर्णे वृक्षभेदः । अस्तु पिपली जलपिपली ॥
मङ्गस्तु त्रिष्वधृष्टे नवे शुद्धे शारदोपि शरद्भवे । अस्त्री संवत्सरे सप्तपर्णे च
[sic, ना Mkh.] शारदी पुनः । लाङ्गली शारदा देवी ॥ तत्र देव्यां यथा ।
Su. 1 ॥ 332 ॥

[सुनन्दा] बाहुबलिन आदिनाथपुत्रस्य जनन्याम् । वनेचरान्गिरचरान्दुर्म-
दाञ्छवापदान्यपि । द्राक् खं [?] जीवतः पश्यन्सुनन्दानन्दनाज्ञया ॥ अथ
धान्ताः ॥ [अगाध] रन्धे । हुष्टान्धतमसाक्रान्तादगाधान्मां समुद्र ॥
[अवधि] काले सीम्नि च । Me. 84 ॥ 333 ॥

[आविद्ध] क्षिमे । पयोधिमाविद्ध० [sic] Si. 1, 68 । वक्ते । आ-
विद्धवलितजघनम् ॥ [आवन्ध] भूषणे । Si. 8, 49 [Mh. आवन्धैः
instead of आकल्पैः] । प्रेम्णि । पुत्रदारनिरावन्धः । बन्धे । Ratn. 316, 33 ॥
[उत्सेध] उच्छ्रये । Ku. 5, 8 ॥ 334 ॥

संहनने । स्थूलोत्सेधव्यवहितरथस्यात्मनः [°रविस्यन्दनः Mkh.] कुम्भ-
कर्णः ॥ [उपाधि] धर्म० । विनोपाधेः शास्त्रं तृणतुषबुसप्रख्यमधुना । विशे-
षणे । उपाधिरहितः सोपि स्फटिको न विराजते । कुटुम्ब० । उपाधिं बाधन्ते
विविधविधिभिर्विधितजनाः । छञ्जनि । चिद्रूपानन्दमयो निःशेषोपाधिवर्जितः
शुद्धः ॥ 335 ॥

[कबन्धम्] रुण्डे तुन्दे च । An. VII, 5 । अप्सु । कबन्धसंबन्धविवृद्ध-
पादपम् ॥ [कबन्धः] राहौ । कबन्धो बाधते विधुम् ॥ [दुर्विध] दुर्जने ।
दुर्विधेषु विनयो न शोभते । निःस्वे । Si. 16, 39 ॥ 336 ॥

[न्यग्रोध] व्यामे । न्यग्रोधमेयचतुरस्त्रानितम्बविम्बा ॥ [निषध] कठिने
वाच्यलिङ्गः । यथा । निषिद्धं निषधं चवः । स्वरो निषादाख्यः । यथा । वैवतो
निषधः सप्त तन्त्रीकण्ठोङ्गवाः स्वराः । पर्वते देशे तद्राजे च । Ra. 18, 1 ॥ 337 ॥

[निरोध] नाशे । स्थितिसर्गनिरोधकारिणा भवता विश्वजनीनमीदशम् ॥
[प्रसिद्ध] इयोः । Ku. 5, 9 ॥ [प्रणिधि] याचने । प्रणिधिवशादुपजातसत्त्र-
भावः ॥ प्रणिधानेपि ॥ 338 ॥

[परिधि] चक्रप्रान्तेपि ॥ [मागध] मगधो० । Ra. 3, 5 । बन्दिनि ।
Si. 11, 1 ॥ 339 ॥

[विलब्ध] विश्वस्ते । ई. 39 । अत्यर्थे । Sp. 6505 ॥ [विवध । वीवध] पर्याहारस्तृणजलाज्ञादीनामन्यत आनयनम् । भारे । वहन्ति वीवधं मूर्धा न शास्त्रं जिह्या जडाः । पर्याहारेध्वनि च । Si. 2, 64 ॥ 341 ॥

[संवाध] इयोः । K. Pr. 190, 1 ॥ [संरोध] क्षेपे । योधसंरोधदुर्धर्षः । रोधे । Ku. 2, 25 ॥ [संनद्ध] वर्मिते । संनद्ध इव केसरी । व्यूढं विपुलम् ॥ [समाधि] समर्थनं चोद्यपिहार [sic] उत्तरमिति यावत् । यथा । अयं त्वदुक्ते नवपूर्वपक्षे समाधिराधीयत एष साधुः ॥ 342 ॥

चित्तैकाद्ये । Ku. 1, 22 । नियमे । Ku. 5, 18 । मैने । Ku. 3, 40 ॥ [संनिधि] अन्तिके । Si. 14, 8 । प्रत्यक्षे । यातः संनिधिमस्य तीव्रतपसा देवो भवानीपतिः ॥ [संसिद्धि] सम्यक्सिद्धौ । संसिद्धिसिद्धविभवा मुनयः प्रयाताः । स्वभावे । संसिद्धिरेषा द्वुजनस्य नित्यं परोपकारेषु हि यः प्रयत्नः ॥ 343 ॥

अथ नान्ताः ॥ [अयन] पथि गेहे च । किं वा मृगा मृगपतेरयनेष्वयन्ते । अर्कस्योदग्गतौ । गङ्गायां च दिवा भूमावतीते चोत्तरायणे । दक्षिणगतौ । Ra. 16, 44 ॥ [अम्लान] अमले । अम्लानमुखपङ्कजः । ज्ञिणीभेदो वर्णतरुः । यथा । An. III, 21; M. N. (1886) V, 46 ॥ 344 ॥

[अर्जुनी] उषा रात्रिः । गवि । आस्ते पुञ्जितमर्जुनीकुलमपस्तम्बे पलाशोषरे ॥ 345 ॥

[अपान] गुदे । संकोच्यापानरन्ध्रं हुतवहसदृशं तन्तुवत्सूक्ष्मरूपम् । तद्वायौ । H. 1108 ॥ [अञ्जनम्] मसौ कञ्जले । Si. 1, 6 ॥ 346 ॥

अक्तिर्धात्वर्थमात्रम् । यथा । मान्यः सैष मुनिर्निरञ्जनाः [sic] ॥ [अञ्जनी] रञ्जितः पुञ्जितश्रीभिरञ्जनीभिर्जनीजनः ॥ 347 ॥

[अवन] इयोः । समुद्रकान्दैववनेः कृतावनः ॥ [अर्यमन्] पितर एव हैवते पितृदैववनम् । तरणौ । Si. 2, 39 ॥ [अशनि] वचे । Ra. 3, 56 । विश्वुति । Ku. 4, 43 ॥ करकेपि ॥ 348 ॥

[आसनम्] हस्ति० । आसनास्कालनव्यग्रकरः संग्रामभूमिषु ॥ 349 ॥

[आदान] वाजि० । आदानसंदानितकंधरायः ॥ 350 ॥

प्रहणे । Ra. 4, 86 ॥ [उत्थान] सैन्ये पौरषे युधि हर्षे च । उत्थानानुगतो जिगाव दिवसैः कैश्चित्स सर्वा दिशः । उद्गम ऊर्ध्वाभवनं यथा । Pa. 3727 । वा-

स्तु गैं तस्यान्तस्तत्र उद्यमे अङ्गने च । सूत्याने सुजने जनस्य रमते चेतो यथा
सञ्चानि । चैत्यं विहारः ॥ 351 ॥

[उच्चान्] सुप्रोन्मुखे । डिम्मैरुच्चानशायिभिः । अगभीरमुच्चतमध्यं यथा ।
Ku. 3,45 ॥ [उद्यान्] प्रयोजनं प्रवृत्तिसाध्यं फलम् ॥ 352 ॥

[उद्धान्] उद्धमे । उद्धानं ध्यानसंततः [sic] । चुल्याम् । उद्धानाङ्गाण्डमुक्तिष्य ॥ [उदान्] उदरावर्त उदररोगविशेषः ॥ [कमन्] चतुर्ष्वपि । निकामं का-
मिनीनां हि प्रयाति कमने मनः ॥ 353 ॥

[कर्तन्] तूलं निरस्थिकर्पासः । तस्य सेवनम् । यथा । रण्डाः कर्तनगो-
षीषु न तिष्ठन्ति कथां विना ॥ [क्रन्दन्] द्वयोः । किं क्रन्दनेन नहि कोपि
शृणोति शून्ये ॥ [कल्पन्] कूमौ । तल्पकल्पननिधेरनन्तरम् । कर्तने । इम-
शुकेशनखदैर्घ्यकल्पनाम् ॥ 355 ॥

[कञ्जुकिन्] जोङ्गकतहर-वृक्षः । शेषेषु यथा । Su. 2569 ॥ 356 ॥

[काञ्चनम्] किञ्चल्के । स्वर्णाम्बुजौ काञ्चनरेणुगर्भैः ॥ [काञ्चनः]
धत्तूरेपि ॥ 357 ॥

[कानीन्] व्यासे । वन्दे वात्मीकिकानीनौ ॥ 358 ॥

[कुहन्] सर्वे । प्रियजानिरकुहनः c. H. Ch. 148, 18 ॥ [कुहना]
यथा । An. IV, 11 ॥ [कुण्डलिन्] कुण्डलान्विते सर्वे च । जात्यैव ये वा-
युभुजो विकर्णास्तान्भोगिनः कुण्डलिनो वदन्ति ॥ 359 ॥

[केतन्] चिह्ने । Ku. 5, 84 । कृत्यमवश्यकार्यं तत्र उपनिमन्त्रणे च
यथा । पूर्वेषुः केतनं कार्यं वृद्धानां गृहमेधिनाम् ॥ [केसरिन्] अर्वणि ।
सह्यः केन स केसरी ॥ 360 ॥

[कौलीन्] अहिपशुपक्षिशुनां युधि । कौलीनकेलिसमये क्षितोभूत् ॥ 361 ॥

गुह्यं गोप्यम् ॥ [गहन्] दुःखकलिलयोर्वाच्यलिङ्गः । वने । अविशदशनै-
र्विन्ध्यगहनम् [?] । दुःखं दुरवगाहं यथा । Sp. 1741 । कलिलमाकीर्णं यथा ।
शार्दूलगहनं वनम् ॥ [गन्धन्] प्रकाशनं प्रकटनम् । सूचनं द्रोहाभिप्रायेण पर-
दोषोऽङ्गनम् ॥ सर्वेषु यथा । तद्वन्धनं प्रोद्धुरकंधराणां नैवाप्रियन्ते सुजनाः ख-
लानाम् ॥ 362 ॥

[गर्जन्] इयोः । न विभ्यति भटा यस्माद् द्विषां गर्जनतर्जनैः ॥ 363 ॥

[गोस्तन] यथा । तस्याः कम्पितगोस्तना स्तनतटी ॥ [गोस्तनी] यथा । संजातो बत गोस्तनीफलरसस्तत्त्वेषि वस्त्वन्तरम् ॥ [घट्टना] चलनं कम्पनम् । आवृत्तिरावर्तनम् । इयोः । Si. 1, 10 ॥ [चलनः] पादे । चपलचलन० [sic] c. Si. 11, 3 ॥ 364 ॥

[चलनी] चारीभेदो भरतशास्त्रप्रसिद्धः [c. I. St. XVI, 105] । वस्त्र-घर्षरी बालिकापरिधानविशेषः ॥ 365 ॥

[चेतन] सहदये । चेतनस्य न मतिर्विहृध्यते । प्राणिनि । Me. 5 ॥ [चोलकिन्] नागरञ्जकरीरौ वृक्षौ । किञ्चुपर्व इक्षुर्वशो वा ॥ 366 ॥

[छर्दनः] अलम्बुषो राक्षसविशेषः ॥ [छेदन] कर्तने द्वैधीकरणे । शरैः शरच्छेदनमाचरन्ति । भिदि दारणे । तुन्दच्छेदननिर्यदन्विसरा वीराक्रमं रे पुरः ॥ 367 ॥

[जयन] अश्वादि० । जयति जयनशाला वाजिनां राजकीया ॥ [जघन] पश्चादर्थैषि मङ्गः । यथा । पश्यन्ति यत्र रिप्वो जघनं हयानाम् ॥ 368 ॥

[जवनी] अपटचाम् । Si. 4, 54 ॥ [जीवनम्] वारिणि । जगज्जी-वति जीवनैः ॥ 369 ॥

[तलिन] विरले । तलिनमलिनदन्तः सोयमग्रे पिशाचः । स्वच्छे निर्मले । सौधानां तलिनोदरेषु पतिताम् । स्तोके । मृगेक्षणानां तलिनोदरीणां निरन्तरं विमहकर्णितानाम् ॥ 370 ॥

[तलुन] यूनि । नखैस्तलिनमौलिस्तलुनपीनस्तना ॥ [तमोग्र] सर्वेषु । हिनन्तु विप्रं जगतस्तमोग्रः ॥ 371 ॥

[तरस्त्रिन्] वेगिनि । Ra. 9, 21 । शूरे । समर० C. on V. K. V, 1, 9 ॥ [तेमन] व्यञ्जने । Da. 7, 12 । क्लेदे । स्वेदतेमनविलम्बकञ्चुका ॥ [तेमनी] यथा । खातास्तेमनिकाश्मूचरनरैरस्तोकपाकोत्सुकैः ॥ 372 ॥

[तोदन] व्यथने । विधातव्यं न वा वापि बुधैः सज्जनतोदनम् । तोन्ने । नालस्यतथलति तोदनताडितोषि ॥ [दहन] दुष्टचेष्टिते भङ्गाते चित्रके च । दहनो दाहकः खलु ॥ [दमन] पुष्पे । पूजाविधिर्दमनकेन च यः स्मरस्य तस्मिन्मधुः स भगवान्युरुरञ्जनानाम् ॥ 373 ॥

[दर्शन] दर्पणे । अन्धस्य किं दर्शनदर्शनेन । धर्मे । अहिंसा जिनदर्शनेन । उपलब्धिज्ञानम् । यथा । सम्यग्दर्शनसंपन्नः कर्मभिन्नं च बध्यते । बुद्धिर्मतं यथा ।

इत्येकेषां हि दर्शनम् । शास्त्रे । ज्ञाता षणां दर्शनानामस्मिन्वाड्मयसद्गति ।
लोचनं दृष्टिस्तत्र यथा । पाणिना कुरुते बाला दर्शनस्पर्शनं मुहुः । विलोकनेपि
यथा । Ra. I, 86 || 374 ||

[द्विजन्मन्] तारकास्वपि मङ्गुः । वौ विप्रे तारकासु च । Kad. I, v. 13 ।
रदे । सद्य एव तु शुद्धिः स्यादजातेषु द्विजन्मसु ॥ [देवनः] यथा । देवनाच्छ-
लकृतो हि किमत्र ॥ 375 ॥

[देवनम्] विष्वपि । प्रकटीकृतदेवनान्गुरुन् [Mkh. कुरुन्] ॥ [धमन]
नलस्तृणविशेषः । अनल इत्यन्यः । यदाह । Vi. 1009 । क्रुरभस्वामायक्योः ।
धमनायां भनःशुद्धिर्वर्तते न भनागपि ॥ [धमनी] कंधरायाम् । M. N. (1878)
III, 78 ; (1886) IV, 10 || 376 ||

अग्न्युद्दीपनभाण्डेपि मङ्गुः । यथा । उत्तेजोपधमेदग्निं धमन्यन्तरितेन तु
[?] || 377 ||

[नलिन] अग्नुजे पुङ्कीवः । गौडस्तु । नलिनी पद्मिनीव्योमनिघगाकम-
लाकरे [sic] । नपुंसकं नलिकायां न पुंसि सरसीहवे ॥ इत्याह । नलिका
अन्तःशुषिरमुपकरणम् । यथा । न जिननलिनवैर्विहमुन्मीलयन्ते । तोये । पुलिने
नलिनं मूल्यम् [?] ॥ [नलिनी] पद्माकरे । Si. 13, 59 । अविजन्याम् ।
Sp. 3743 ॥ [निधन] कुले । कलचुरिनिधनानि दद्युः [?] । अन्तेपि यथा ।
ध्वनन्ते धेनवो ग्रामनिधनेषु प्रतिव्रजम् ॥ 378 ॥

[निदान] कारणे । Si. 2, 94 । शुद्धौ । कारभोजनपात्राणां निदानं वह्निना
भवेत् । तपसः° । रागादिभूतः संभूतो निदानभिति निर्ममे । वत्सदाज्ञि । निदान-
संदानितवालवत्सम् । अवसाने । निदानेन्त-कः सपदि मरुता सोप्य-हतः ॥
[प्रधन] इयोः । Me. 48 || 379 ||

[प्रधान] प्रकृतिः सत्त्वरजस्तमसां साम्यावस्था तत्र उत्तमे च । Si. 15,
prakshiptasloka 2 । बुद्धौ परमात्मनि महामात्रे च । वृत्तिः प्रधानानुगता
जमस्य ॥ [प्रसून] प्रसूते । प्रसूनस्त्रुत्वनिता नितान्तम् । फलपुष्पयोः ।
Si. 1, 66 || 380 ||

[प्रसन्ना] यथा । प्रसन्नामासन्नामपिदधति नानिर्मलधियः ॥ [पवनः] वल्लो
निष्पावः ॥ 381 ॥

[पद्मिनी] योषिदन्तरं कामशास्त्रप्रसिद्धम् । शेषेषु । Me. 80 || [पावनम्]
इयोः । वने मुनिः पावनपूतगावः ॥ 382 ॥

[पावनः] अधिकमसारमस्यते हिष्यतेनेन अध्यासः स्तर्पिति यावत् ॥ 383 ॥

[पाठीन] पाठके । नवीनः पाठीनो लुठति पदपीडे निजगुरोः ॥ [पिशुनः]
सूचके कथके । पदभेदपिशुनाः ° c. Ku. 8, 86 । खले । वह शुना पिशुनः
सदृशः कथम् । कथ्यास्यं कपिमुखम् ॥ [पिशुनम्] यथा । कान्तोपभोगपि-
शुनं पिशुनं स्तनानाम् ॥ 384 ॥

[पीतनम्] पीतदारु हरिद्रा । त्रिष्वपि । पीतं पीतनरेणुना ॥ 385 ॥

[पूतना] वासुदेवस्य वध्यायां राक्षस्याम् । Si. 15, 36 । मङ्गस्तु पूतना
तु हरीतकी भूतभेदे इयोरित्याह । यथा । M. M. 171, 4 ॥ [पूतना] सर्वेषु ।
B. H. 66, v. 14 ॥ 386 ॥

[फाल्गुन] नदीजो विटमाक्षिको नाम धातुभेदः ॥ [भण्डन] त्रि-
ष्वपि । भट्टर्भण्डनमण्डितैः ॥ 387 ॥

[भट्टिनी] इयोः । भट्टिनी भट्टवेष्टिता ॥ [भावना] । इयोः । भावना भव-
नाशिनी ॥ [भुवन] लोको विष्टपं तत्राम्बुनि च । Vās. I. v. 1 ॥ 388 ॥

[मदन] सिक्षके । मदनगोलकमृष्टरदच्छदा । राढो वृक्षविशेषः । यथाह ।
मदनसल्यको राढः । तत्र स्मरे च । Ratn. 300, 27 । वसन्ते । उपययौ
मदनोथ यथार्थताम् ॥ [मलिन] दोषे । यशः प्रसूते मलिनं प्रमार्द्धि
c. V. S. I, 8 ॥ 389 ॥

[मालिनी] यथा । स्पृशति नो बत जातिवियोगतः कमलिनीं मलिनीमिव
षट्पदः ॥ [मण्डनः] यथा । तत्रापि वरदातीरमण्डनं कुण्डिनं पुरम् ॥ 390 ॥

[मार्जना] यथा । आसीना किमिति स्थिता ननु सखे प्रस्तूयतां मार्जना ॥
मार्जनं वाद्यवदन्देयधान्यपिण्डामिति मङ्गः [sic; Mkh. मार्जना वाद्यपिण्डचां
स्यात्तत्परीक्षार्थवादने] C. आसीना किमपि स्थिता ननु सखि प्रस्तूयतां मार्ज-
नेत्यादौ वाद्यपिण्डां मृदङ्गमुखे मृदितभक्तादिदाने तत्परीक्षार्थवादने तूपचा-
रात्] ॥ 391 ॥

[मालिनी] मलिकी पुष्पलाली यथा । सा मालिनी चम्पकमालभारिणी ॥

[मुण्डन] क्षौरे । राजो हि दुष्टनिग्रहः शिष्टपरिपालनं च धर्मो न पुनः शिरो-
मुण्डनं जटाधारणं वा ॥ 392 ॥

[मैथुन] संगतिः संबन्धमात्रं यथा । मैथुनं कुथकुन्थयोः [?] ॥ [यमन] यमः संयमः । इयोः । मर्कटस्येव मनसो विदध्याद्यमनं मुनिः ॥ [यापन] कालविक्षेपे वर्तने च । मुक्त्यर्थी यत्रतत्रस्थः कुर्याज्जीवस्य यापनम् । निरसनं निरासः । त्याग इत्यर्थः । यथा । प्रबलशक्तपराभवशङ्क्या यदि करोति धनस्य स यापनम् ॥ 393 ॥

[योजन] योगः संबद्धमात्रं तत्र यथा । करपङ्कजनम् [sic] ॥ [रसन] रसज्ञायां स्वीकीवः । यथा । यदमी दशन्ति दशना रसना तत्स्वादु द्वुखमवाप्नोति c. Sp. 5182, Pa. 244 ॥ 394 ॥

[रञ्जन] रञ्जके । राजा सज्जनरञ्जनः ॥ 395 ॥

[राधन] त्रिष्वपि धनराधनदुर्बिधः ॥ 396 ॥

[रोदन] अशुणि । लोचने रोदनातात्रे ॥ 397 ॥

[लङ्घन] भोजनत्यागे क्रमणे अतिक्रमे च । Sp. 4521 । लङ्घने । K. Pr. 295,3 । [ललामन् । ललाम] इवपि रम्यप्रधानयोर्वाच्यलिङ्गौ । रम्ये प्रधाने भूषायां च । लीलाविलोलितललामविलासभाजः ॥ 398 ॥

[ललना] नाडिः सिरा ॥ [लाञ्छन] लक्ष्मणि । Si. 1,20 ॥ 399 ॥

[लाङ्गूलिन्] इयोः । लाङ्गूलिलीलाललिते माधवविच्छिन्निजनितसौभाग्ये ॥ [लेखन] भूर्जे लिपिन्यासे च । विधेयं लेखने न ज्ञै राजादेशस्य लेखनम् । छेदे । करोतु तत्र किं नाम वनिता नखलेखनम् ॥ [व्यञ्जन] निष्फलो० । पठकः पाठकश्चैव ये चान्ये शास्त्राचिन्तकाः । तेमी व्यसनिनः सर्वे यः क्रियावान्स पण्डितः c. Sp. 5865 ॥ 400 ॥

दैवा० । Pa. 248 । सक्तौ । परोपकारव्यसनं महात्मनाम् । स्त्री० । Sp. 2993 । पापे । देवः स वो दिनमणिर्व्यसनानि हन्तुम् । विपत्तौ । An. I, 58 । अशुभे । व्यसने नियोजयेच्छन्तुम् ॥ [व्यञ्जन] चिह्ने । Si. 2, 56 । अत्र हि अमात्यत्वं व्यञ्जनं चिह्नमेषामित्यर्थः ॥ 401 ॥ .

अवयवः शरीरैकदेशः यथा । Hal. 2, 275 ॥ [वमन] अर्दनं पीडा ॥ [वसन] छादने । दशनवसनभूमिर्बन्धुजीवं दुनोति ॥ [वर्जन] त्यागो दानं परिहारो वा । दाने । श्रीणां व्यधाद्वर्जनमर्जितानाम् । परिहारे । खलानां कृतिभिः कार्यं दूरादेव तु वर्जनम् । हिंसायाम् । न स्यात्कलौ वर्जनमर्जुनीनाम् । अर्जुनीनां गवाम् Mkh. C.] ॥ 402 ॥

[वर्धनी] गलन्तिका गर्गी यथा । न वृद्धा वर्धनीं वोहुं छुदृढा नीरपूरि-ताम् । संमार्जन्यामपि यथा । H. 1016 ॥ [वर्तनी] पथि । अकीर्तिवर्तनी चैषा कुकुवित्वविडम्बना ॥ 403 ॥

वर्तने जीविकायाम् । कां वर्तनीमनुसरत्विह साधुवर्गः । तर्कोरधस्तात्पाषाणा-दिमयः पिण्डस्तर्कुपिण्डः ॥ [वनइवन्] विष्वपि । वनइवा विश्वासे विश्वाति न हि कस्यापि नितराम् ॥ विप्रतारकोरण्यदेत्यन्ये ॥ 404 ॥

[वाहिनी] विष्वपि । Su. 2592 ॥ [वाणिनी] वानिनीत्यमरः [?] । विष्वपि । Ra. 6,75 ॥ 405 ॥

[वितान] कदके शून्ये च । Si. 3, 50 । यज्ञे क्रतुकर्मणि च । Si. 14,10 । तुच्छे मन्दे च । चित्तं तेतिवितानमारमति चेहेवं भवानीपतिम् । अवसरे । विताने तानेवं नटयति नटान्मूपतिलकः ॥ 406 ॥

[विज्ञान] इयोः । विज्ञानं योगिनामेव नैवान्यत्र विलोक्यते ॥ [विलम्ब] मध्ये । Ku. 1,39 । लभं सक्तं राशीनामुदयो वा । सक्ते । नमन्ति यं मौलि-विलम्बपाणयः । राशीनामुदये । विलम्बभवनं गते ॥ [विक्षिन्न] विष्वपि । विक्षिन्नात्परीभागाद्रोगः स्यादङ्गिनां ध्रुवम् । जरया जीर्णे इत्यन्यः ॥ [विलीन] लीनं संदिलष्टं विदुतं विनष्टं द्रवीभूतं वा । सर्वत्र । स्वर्णं तत्किं न तत्त्वैव विलीनं दहनोदरे ॥ 407 ॥

[विच्छिन्न] विष्वपि । अविच्छिन्नतरुभेणीविच्छिन्नातपसंचरम् । समाप्त-वपि मङ्गः । यथा । Sr. Ch. 2, 51 ; Su. 179 ॥ 408 ॥

[विमान] अश्वयानमात्रयोरपि ॥ [विधान] नवस्वर्येषु यथा । स सि-न्धुरविधानेन कुदुम्बं परिपुष्यति ॥ 409 ॥

[विपन्न] इयोः । चन्द्रचूडाभिधो जातो विपन्नः पञ्चगान्वये ॥ [विइवप्सन्] चतुर्ष्वपि । विइवप्सा विश्वविश्रुतः ॥ 410 ॥

[विलासिन्] विलसतीत्येवंशीलो विलासी । विले आस्ते इति वा [c. C. on Kd. 2, 312; K. Pr. 190; Su. 1400] । इयोः । विलासिनां लासक एष वायुः ॥ [विषयिन्] वैषयिकजनो ग्रामकुण्ढादिः [sic] । चतुर्ष्वपि । नो शक्यते विषयिणा विषयो विमोक्षम् ॥ 411 ॥

[व्युत्थान] प्रतिरोधने समाधिः च । समाधिर्महतां चापि व्युत्थाने योगिनां

मनः । विरोधाचरणे स्वैरवृत्तौ च । द्युस्थानं परिहृत्य भूमिपतयो यातास्तव प्रेष्यताम् ॥ 412 ॥

[वृजिनः] यथा । त्रजति वृजिनपाशः कामपाशत्वमस्याः ॥ [वृजिनम्] भुग्नेवै च । शिवं दिशन्तु वः सर्वे निरस्तवृजिना जिनाः । रक्तः । वृजिन-जनितवेषः सैष शंभुनर्त ॥ [वेष्टन] मुकुट उष्णीषे च । Ra. 8, 12 । कर्ण-शष्कुली कर्णपुत्रिका । वृत्तिर्वरणं यथा । Ra. 4, 48 ॥ 413 ॥

[वेदना] ज्ञाने । संमूर्छिता हि सन्त्येव तिरआमपि वेदनाः ॥ [शयन] रते । छान्ति निहन्ति पवनः शयनावसाने ॥ [शामनः] यथा । असिभुजग-विभूषणस्तवासावरिशमनो जयति क्षितीश बाहुः ॥ 414 ॥

[इवसनः] पवने । कण्ठकुहरे विमूढः इवसने यावत्त निर्याति ॥ मरुबकेपि मङ्गः । यथा । कामामिः इवसनेन दीपितः ॥ 415 ॥

[शासन] शास्तिः शिक्षणं पालनं वा । नृपदः । स्वदत्तं परदत्तं वा यो हरेऽवेशासनम् । शास्त्रे । Si. 14, 24 । आज्ञायां शास्तौ च । Si. 14, 36 । लेखे । Ra. 3, 68 ॥ [शिखरिन्] कोइ । शिखरिशिखरमेतन्मालितं भूमि-पालैः । दुमे । विवर्धन्ते कष्टं गिरिशिखरिणो वातविधुताः ॥ 417 ॥

[शिखण्डिन्] कुकुटे चित्रमेखले वर्हिणि च । Ku. 1, 15 । वर्हे कलापे । केकिनोपि विराजन्ते नवोङ्गिचैः शिखण्डिभिः । बाणे । शिखण्डिभिः खण्डितमु-ण्डमण्डलः ॥ 418 ॥

[इलेष्मध्ना] फणिज्जो मरुबकः ॥ 419 ॥

[स्तनन] कुन्थनं संक्षेशः । मेघर्गजिते । जलदपङ्गय इव उच्चैःस्तनना-भिरस्याः c. Da. 28, 1 । धनिमात्रे । दुन्दुभिस्तननपुष्पवर्षणैरन्वमोद्यत महः द्वरैरपि ॥ 420 ॥

[स्पर्शनम्] दाने स्पर्शे च । अश्वत्यसेवा तिलपात्रदानं गोस्पर्शनं ब्राह्मण-तर्पणं च ॥ [स्पर्शनः] यथा । स्पर्शनं हि क उपैति चक्षुषा ॥ [स्यन्दनम्] इयोः । स्वेदस्यन्दनलीनचीनवसर्नैदद्यङ्ग्यादिथिरम् [sic] ॥ 421 ॥

[संव्यान] द्वयोः । संव्यानलीलां तरुवल्कलानि ॥ [समान] वर्णभिदि समे च । समानानां भवेहैर्ध्यं संहतानां परस्परम् । सति साधौ । समानो मान्यते न कैः । एकस्मिन्नसाधारणे । समानस्थानलाभेन जर्ह [sic] मुनिकुञ्चरः ॥

[संतान] अपत्यं पुत्रपौत्रादि गोत्रं वंशः संततिः प्रवाहः । अपत्ये । Ra. 2, 65 ।
गोत्रे । संतानतानवकृतः पुरुषस्य जन्म व्यर्थं भवेदिति किमत्र विचित्रता ते ॥422॥

संततै । अस्यां शरदि नदीनां संतानस्तानवं याति ॥ [संस्थान] आकृतौ
टड्के । संस्थानमास्थाय मनो जहार । मृतिर्मरणं संनिवेशो रचना तयोर्यथा । मा-
लाकार इव सजां स विद्ये संस्थानमुच्चैर्द्विषाम् ॥ [सज्जनम्] घट्टो नद्यव-
तारस्तत्र गुल्ममायस्थानं घट्टगुल्मकं सेनासंनिवेशविशेषो वा । तयोर्यथा । धीरोपि
सज्जनसुखे दुखमेति कस्कः ॥ 423 ॥

[सज्जना] यथा । किं दुष्करं भवति सज्जनया गजानाम् ॥ [संधान]
संघटने । Si. 2,97 ॥ [संधिनी] लभगर्भा न काले दुद्यते स्म अकालदुग्धा ।
यत्काल्यः । अदुग्धा दोहकाले तु संधिनी ॥ इयोर्यथा । आविकं संधिनीक्षीरं न
भोक्तव्यं हिजन्मभिः c. M. 5, 8 ॥ 424 ॥

[स्थापन] निवेशने । द्विषां पुनः स्थापनमाततान । पुंसवने गर्भक्रियाविधौ ।
स स्थापनं कारयते महिष्याः । समाधौ । योगी सदा स्थापनपीतमोहम् ॥ [साधन]
सिद्धौ निष्पत्तौ । स्वार्थहान्यापि कुर्वति गुरोरेवार्थसाधनम् । सैन्ये मेह्रे च ।
K. Pr. 135, 3 ॥ 425 ॥

उपाये । Ku. 5, 52 । अनुगमे । गुरुणां साधनं कार्यमुदकात्प्रागिति स्थितिः ।
निवृत्तौ निषेधे । विधानमारब्ध ससाधनं मुधा । कारके साधकतमे । Si. 9,6 ।
वधे । अहन्यहनि भूपालः कुरुते वैरिसाधनम् । दापने । साधनं द्विगुणं कार्यमृ-
णिकस्योत्तर्मणिकैः । मृत° । वह्निं देवसाधनम् । प्रभाणे । साधनं दूषणं चैव
साभासं परसंविदे । गमने । गङ्गातीरे साधनं सिद्धिहेतुः । धने । तपस्विनामुञ्छ-
शिलं हि साधनम् ॥ 426 ॥

[सुकर्मन्] देव° । सुकर्मनिर्मिते हर्म्ये दुष्पर्वाणः सदासते ॥ [सुदामन्]
इयोः । Me. 37 । अत्र सुदामा पर्वतेन मेधेन वा एकदिक् सौदामनी ॥427॥

[सुपर्वन्] पर्व महः । सर्वेषु । अखर्वाः स्वगुणा यस्य स सुपर्वेव वर्ण्यते ॥
[सूचना] गन्धनं द्रोहाभिप्रायेण परदोषोद्दृग्नम् [c. 3,362] । व्यधनं
सूध्यादि दृग्दृष्टिः । सर्वेषु । जहे मनः सूचनया न कस्य ॥ 428 ॥

[हायन] अर्चिषि । लेलिद्यमानवहुहायनहव्यवाहस्फूर्जत्स्फुलिङ्गनिचयप्रक-
टीकृताशः ॥ [हादिनी] वचे । हादिनीहादविव्रस्ता जग्मुः शैला महोदधिम् ।
सङ्खर्यां नद्यां नादवत्यां च मङ्गः । सलक्याम् । मातङ्गा हादिनीभङ्गम् ।

नद्याम् । आन्ता यान्ति त्वरितममरहादिनीपार्श्वमध्याः । नादवत्याम् । निर्हादिन्या०
Nāg. I, 12 || 429 ||

[हिण्डन] त्रिष्वपि । भण्डानां हिण्डनस्थानम् ॥ अथ पान्ताः ॥ [अनूप]
जलप्राये वाच्यलिङ्गः । यथा । Ra. 6, 37 ॥ [आवाप] पातभेदस्तालकालक्रि-
याविशेषः । आलवाले । आवापेषु पिबन्ति यत्र सलिलं सायं समाइवासिनः ॥ 430 ॥

प्रक्षेपे । शरावापैर्व्यामं गगनतलमेतद्रघुपतेः । भाण्डपचनमापाकस्थानं यथा ।
आवापधूमपरिधूसरमन्तरिक्षम् ॥ अरिच्छिन्तावलययोरपि । अरिच्छिन्तायाम् ।
Bā. I, 24 । वर्लये । प्रकोष्ठः शुशुम्ये तस्या गतोप्यावापशून्यताम् ॥ [आक्षेप]
आकृष्टौ । Ku. 1, 14 || 431 ||

[आकल्प] कल्पन उडेशे । आकल्पस्तस्य इविषः कर्तव्यो देवतां प्रति ॥
[उल्प] गुलिमनी वीरुद्धेदः । तृणभेदे । Śi. 5, 62 ॥ [उहुप] शशिनि । Pr.
Ch. 22, 72 || 432 ||

[कलाप] संहतौ । भुजंगमानद्वजटाकलापम् । भूषणे । Śi. 7, 5 । काञ्जयाम् ।
इयामा स्वर्णकलापेन विद्युतेव घनावलिः ॥ [कसिपु] तालव्यमध्योयमित्यन्ये ॥
त्रिष्वपि । सतां गृहे करोषि त्वं हिरण्यकसिपुस्थितिम् ॥ 433 ॥

[काइयप] इयोः । वने यास्यति काइयपः ॥ [कुतप] दर्भे । M. 3, 234
॥ 434 ॥

भागिनेये । माद्यन्मित्रकलत्रपुत्रकुतपत्रेणीरणच्छुङ्गलाबन्धध्वस्तगतोर्नेत्रुद्धवपुषः
क्रोधादिविद्रेषिभिः । अष्टमौशोहो मध्याह्नापवृत्तिः शाद्वकालः । यत्स्मृतिः s. Gan.
104, 8 । वाद्यभेदे । कुतपस्य तु विन्यासः प्रत्याहार इति स्मृतः । शेषेषु ।
कुतप एष तपस्विजनप्रियः ॥ चार्मे द्वेषपात्रेषि यथा । An. VII, 109 || 435 ||

[कुणप] इयोः । कुणपं कामिनी भक्ष्यमिति० c. Sp. 3967 ॥ [जिह्वाप]
चतुर्बर्थेषु । जिह्वापः पापचेष्टिः ॥ 436 ॥

[पादपा] यथा । न पन्थाः पान्थसार्थेन शुगमः पादपां विना ॥ [रक्तपा]
यथा । मसन्ति सर्वतो रक्तं कुट्टिन्यो रक्तपा इव ॥ 437 ॥

[विटप] पल्लवः किसलयं स्तम्बो गुच्छः । विस्तारोर्थाद्वक्षस्य । शाखा तरोः
स्कन्धादूर्धप्रसूता । षिङ्गवर्जी शेषेषु । Śi. 6, 28 । षिङ्गे । Da. 2, 17 ॥

[सुरूप] इयोः । हृदयावर्जनचतुराः केषि शुरूपा विराजन्ते ॥ 438 ॥

अथ बान्ताः ॥ [कदम्ब] यथा । Sā. 39 ॥ [कलम्ब] त्रिष्वपि ।
करिकलितकलम्बं कोयमेति प्रलम्बः ॥ 439 ॥

[कादम्ब] इषै । Si. 18, 29 ॥ [नितम्ब] कटौ पुरुषस्थापि श्रोणौ ।
नितम्बविम्बसंबन्धबन्धुरच्छुरिकाधरः । रोधसि कूले । Si. 12, 59 । स्त्रियाः
पश्चात्कटौ सानौ च । Sp. 4811 ॥ [प्रलम्ब] दैत्यतालाङ्गुरशाखासु । कपिः
प्रलम्बं मुसलीव कृन्तति ॥ 440 ॥

[प्रालम्ब] त्रिष्वपि । सगुणः शीतलौ नव्यः प्रालम्बः कस्य न प्रियः ॥ 441 ॥

[हेरम्ब] शौर्य० । हेरम्बाङ्गम्बं विरलः सहेत । महिषे । हेरम्बवाहनभयं
भजते न मस्कः [sic] ॥ अथ भान्ताः ॥ [आरम्भ] चतुर्ष्वपि । विरार-
भास्तपस्विनः । आदिकमैण्यपि यथा । Si. 2, 79 ॥ 442 ॥

[आत्मभू] मन्मथे । जितमात्मभुवा विद्वमा कुमेरा च ब्रह्मणः ॥ [ऋषभ]
स्वरे । Si. 11, 1 ॥ 443 ॥

[करभ] मय उष्टः । हस्त उष्ट उष्ट्रूकः । यथाह । H. 1255 । इयोर्यथा ।
Si. 5, 3 । कनिष्ठामणिबन्धान्तरे । Sp. 1991 ॥ 445 ॥

[ककुभ] वीणाप्रसेवे रागमेहे च । नारदेन मनो जह्रे ककुभध्वनिभिर्भोः ॥
[कुसुम्भ] शात० । कुसुम्भकुम्भं पुरतः स शंभोः । लट्टायाम् । Si. 9, 14 ।
कमण्डलौ । विस्तम्भेण कुसुम्भसंभृतजलैर्यात्रासु जग्मुर्जनाः ॥ 446 ॥

[गर्दभम्] यथा । इति गर्दभकोङ्गेदे० Pa. 1136; c. Su. 919 ॥ [दुर्लभ]
कच्छुरः पामनः । त्रिष्वपि । स दुर्लभः सर्ववधूभिरिष्यते ॥ 447 ॥

[दुन्दुभि] विषं विषमेदः । अक्ष० । दुन्दुभ्या किल तत्कृतं पतितया यद्
द्रौपदी हारिता ॥ [निकुम्भ] कुम्भ० । निशुभिता निकुम्भेन कपयः कम्प-
निर्भराः ॥ 448 ॥

[वल्लभ] अध्यक्षोत्र गवामधिकृतः । यथा । गोष्टेषु वल्लभकृतातिथिसल्कि-
येषु । कुलीनाद्वै । Si. 5, 56 ॥ [वर्षाभू] भेके । वर्षाभूनिवहा इव काले
कोलाहलं कृत्वा ॥ 449 ॥

[विष्कम्भ] विस्तृतौ । योगी पवनविष्कम्भाभ्यासनिर्भरमानसः ॥ 450 ॥

[विस्तम्भ] केलि�० । कोयं विस्तम्भसंरम्मो दंपत्योः प्रेममम्भयोः । प्रणयः
प्रेम । विद्वासे प्रणये च । तस्यां क्षणिकचित्तायां विस्तम्भः कोन्ययोषिति । वधे ।
चण्डी निशुम्भविस्तम्भजृम्भिताङ्गुतशक्तिका ॥ 451 ॥

[सुरभि] हेष्मि चम्पके च । तस्याः शरीरं सुरभेः सनाभिः । मातृ० । आर-
भसिद्धि सुरभिस्तनोति । इम्ये श्रेष्ठे । Ra. 2, 3 । चैत्रे वसन्ते सुगन्धौ च ।
Si. 6, 2 ॥ 452 ॥

गवि । Si. 5, 64 । सङ्क्षयाम् । सुरभिजम्भमना वरकुञ्जरः ॥ अथ
मान्ताः ॥ [अधम] इयोः । Pa. 3508 ॥ 453 ॥

[कलम] चौरे । कलमैः कलमा हताः ॥ 454 ॥

[कुसुम] स्लीरजसि । कुसुमवतीमिह वल्लीं मधुपादिभ्यो [?] भजेत को
नाम । नेत्ररोगे । विज्ञेयस्तिन्तिडीबीजरसः कुसुमनाशनः । फलपुष्पयोः । Si. 6,
10 ॥ [कृत्रिमम्] यथा । न रोचते भोज्यमकृत्रिमं नृणाम् ॥ 455 ॥

[गोधूम] नागरङ्गत्रीहिप्रभेदयोः । गोधूमसदशग्रन्थिः ॥ 456 ॥

[गौतम] गणभृद्देदः श्रीमहावीरस्य प्रथमगणधर इन्द्रभूतिनामा यथा ।
तापसान्भोजश्चामास गौतमो गणभृद्दरः । कृषिभिदे । Ra. 11, 34 ॥ [गौतमी]
रोचनी ओषधिः ॥ [तलिम] वितानं चन्द्रोदयः । खड़े । तलिनतलिमदण्डैः
शाचवं खण्डयन्ति । देशेषु । V. S. II, 23 ॥ 457 ॥

[निष्क्रम] बुद्धिं० । निष्क्रमोक्तमवतां दुरात्मनां सज्जनापकृतये सनातनः ।
दुष्कुले । न मन्त्री निष्क्रमः [sic] कार्यो राजा विक्रमिच्छता ॥ 458 ॥

[नियम] प्रतिज्ञायाम् । इति कृतनियमो जघान शत्रून् । निश्चये । यमोर्यं
नियमादेव हिनस्ति भुवनत्रयीम् । यन्त्रणे बन्धने । विभ्रमं रमणी धत्ते नीवीनि-
यमनिर्भरा । त्रते । Ku. 5,86 ॥ [निगम] निश्चयेध्वनि वणिकपथे च । सतां
सज्जनसाहाय्यात्सुगमो निगमः खलु ॥ 459 ॥

[नैगम] नयो निरवधारणः पक्षिपरिग्रहः [sic] । यथा । नैगमादयः सप्त
नयाः c. I. St. XVI, 351 n. 3 । उपनिषद्वेदान्तः । दृतिश्वर्मप्रसेवकः ॥ [प्रक्रम]
अवसरे । दोलाकेलिनिष्णणपञ्चगवधूगीतोत्सवप्रक्रमे । क्रमे K. Pr. 54, 2 ॥ 460 ॥

[पञ्चम] रुचिरे दक्षे च । पञ्चमोर्यं विपथिताम् ॥ [पञ्चमी] यथा ।
प्रपञ्चः पञ्चमीगिराम् ॥ [परम] पर उत्कृष्टे । परमं यो महत्पः ॥ 461 ॥

अयेसरे प्रथमे च । परमः स मनीषिणाम् ॥ 462 ॥

[प्रतिमा] गजस्य दन्तबन्धे । दन्तैः द्वुवर्णरहितप्रतिमैर्गजेन्द्रः ॥ 463 ॥

[मध्यमा] राका पूर्णिमा यथा । अमृतममृतरदिमर्मध्यमामध्यरात्रे । रज-
स्वलायाम् । मध्यमा न विवाद्या स्थात्कुलदोषकरी हि सा ॥ [व्यायाम] पौरुषे

अमे च । Si. 2,94 । दुर्गसंचार इति चाणक्योक्ते कृत्यान्तराणामुपलक्षणं यथा ।
Bâ. I, 24 ॥ 464 ॥

[विद्मु] वृक्षे । वेलातटेषु हृतविद्मुषे ॥ [विभ्रम] शोभायाम् । इन्दोर्विभ्रम-
माननं वितनुते । संशये । पुंसोपि मृगनृष्णायामस्यास्ति जलविभ्रमः । हावे विलासे ।
Si. 6,46 ॥ 466 ॥

[संभ्रम] भीतौ । Si. 6,14 । संवेगो भयादिभिर्थितव्याक्षेपात्त्वरणं यथा ।
Sp. 2018 । आदरे । संभ्रमः क्षेहमाख्याति वपुराख्याति भोजनम् ॥ [सुषम]
इयोः । सुषमे भूप्रदेशे तु बद्धा निश्चलमासनम् ॥ 467 ॥

अथ यान्ताः ॥ [अत्यय] होषे । Ki. 1,12 । विनाशे । प्राणात्यये सर्वध-
नापहारः । दण्डे । वाक्पारुष्येत्ययः शतम् । कृच्छ्रे । अत्ययो यस्य नैवास्ति शीते
वाप्यातपेषि वा ॥ 468 ॥

[अनय] अगुभ० । सर्वमेतदनयस्य जृम्भितम् । विपदि । किं न पापमनयेन
कुर्वते । व्यसने स्त्रीमद्यादौ । अनयेनैव राजश्रीः क्षीयते द्वमाभृतां क्षणात् ॥
‘अइवीय] अदवहिते । अइवीयेषु यवाङ्कुरेषु कुरुते वाहावली विक्रमम् ॥
[अधृत्य] प्रगल्भकः प्रौढोनाकलनीय इति यावत् । यथा । Ra. 1,16 ॥ 170 ॥

[अभिख्या] कीर्तौ । अभिख्यासांमुख्यं नयति रिपुमव्याशु नृपतेः । संज्ञा-
याम् । असौ रामाभिख्यः स्मृतिपथमगाचैव भवतः ॥ 471 ॥

[अहार्य] इयोः । Ku. 5,8 ॥ [आश्रय] आश्रयेभिप्राये च । Si. 8,47
॥ 472 ॥

[आलेयी] पुष्पवत्याम् । आलेयीगमनाद्वरेरपि विभोर्लक्ष्मीः परावर्तते ॥
[आतिथ्य] इयोः । आतिथ्यानां प्रथितमहसां कार्यमातिथ्यमर्थिः ॥ [आश्राय]
कुलेन्वये । आश्रायायातमेतद्वति न विफलं जातुचिद्रत्नजातम् । आगमे वेदे ।
अधीती चरकाशाये सोधर्वर्युः श्रेष्ठ उच्यते ॥ 473 ॥

उपदेशे । निराशायो मन्त्रः स्फुरति न हि कस्यापि नियतम् ॥ [उदय]
उच्चतौ । उदयप्रतापनाशा ममापि किमुतापरस्य लोकस्य ॥ [ऊर्णायु] अविं० ।
मालिन्यमूर्णायुरिवातनोति खलो जनानामुपलालितोपि ॥ 474 ॥

ऊर्णनाभे । जूर्णोर्णायुपटोपमां प्रकटयत्यस्तक्षणे चन्द्रमाः । मेषे । ऊर्णायोर्गृह-
गस्य किं न कुरुते गोमायुरारादपि ॥ 475 ॥

[कषाय] रागवस्तुनि । अधरो० c. 2, 194 । निर्यसे काथरसे । पीतः शीतकषायों शर्करारससंयुतः । क्रोधादिषु । H. Y. 4, 6 । विलेपनेवक्षेहने । Ku. 7, 17 । वर्णे रक्तपीतवर्णयोगो यथा । जातं कषायितं व्योम नानाकुम्भम-रेणुभिः ॥ खिंधवासितयोरपि मङ्घः । खिंघे । Ku. 3, 32 । वासिते भाविते । निद्राकषायकलुषीकृतताम्रनेत्रः V. P. 121, 14 ॥ [कालेय] कुङ्गमे । कालेय०[sic] Si. 12, 14 ॥ 476 ॥

[कुलाय] द्वयोः । Si. 6, 41 ॥ [क्षेत्रियः] वाच्यलिङ्गः । चिकित्स्य-शरीरात्परशरीरे संक्रमय यं चिकित्स्यते विभूतिग्रहादिः सोन्यदेहचिकित्सार्हः । यथा । क्षेत्रियं विषमिवातिदुःसहम् । जन्मान्तरशरीरे नाशयो न इहत्यो यो व्याधिः सोसाध्यरुक् । यथा । Sp. 4023 । पारदारिकः स्वक्षेत्रात्स्वकलवादन्यस्मिन्क्षेत्रे प्रवर्तमानो नाशयो निप्राह्यो भवति यथा । स्वक्षेत्रात्क्षेत्रिया रक्ष्याः ॥ 477 ॥

[क्षेत्रियम्] तृणमपि स्वक्षेत्रादन्यस्मिन्धान्यक्षेत्रे नाशय भवति यथा । क्षेत्रियेभ्विव द्वानलस्य ते दाहशक्तिरतुला विरोधिषु ॥ [गाङ्गेय] स्वर्णे । गाङ्गेयाभरणप्रभाव्यतिकरप्राप्तकृष्टिश्रियम् । मुस्ता कसेह च कन्दविशेषौ ॥ 478 ॥

[चक्षुष्य] सुभगाक्षिहितयोः । Su. 518 ; c. Sp. 5021 ॥ कतकस्थाने केतक इत्यन्ये ॥ 479 ॥

[जघन्य] शिखे । इवेवानुतप्यते साधुः कृत्वा कर्म जघन्यजम् । गर्वे । Su. 2919 । अन्त्ये पश्चादर्थे । उत्तिष्ठेतु गुरोः पूर्वं जघन्यं संविशेदपि । अन्त्ये वाच्यलिङ्ग इत्यन्ये ॥ 480 ॥

[द्वितीया] तिथौ । शुक्रेण प्रतिपदा [sic ऐश्वा द्वितीया सोमसूनुना । गेहिन्याम् । स सद्वितीयो वनमाजगाम ॥ 481 ॥

[नादेयी] पञ्चापि वनस्पतयः ॥ नदीसमुद्भवेपि । तत्र वाच्यलिङ्गः । तत्र यथा । नादेयं नादेयं शरदि वसन्ते च नादेयम् ॥ [निकाय] सद्विनि निवासे । कायोप्यपायनिचयस्य निकाय एव ॥ 482 ॥

परमात्मनि लक्ष्ये वेध्ये च । निकाये योगिनां चित्ते धानुष्काणामिवोचकैः ॥ [प्रणय] प्रेम्णि । Das. 184, 13; 186, 4 । याज्ञायाम् । Pa. 248 । विज्ञम्भे विद्वासे । Ku. 5, 35 । प्रसरे । प्रेमप्रणयसंजातहर्षगद्वया गिरा ॥ परिचयेषि यथा । Ku. 5, 11 ॥ [प्रत्यय] ज्ञाने । विकल्पप्रत्ययोत्पन्ना न शब्दास्तत्त्व-दर्शने । रन्ध्रे छिद्रे । रिषोः प्रत्ययमासाद्य प्रहरेत्कालधर्मवित् ॥ 483 ॥

विद्वासे । Ku. 4, 45 । शपथे । प्रत्ययो वचनमेव साधुषु । हेतौ । Ku. 3, 18 । आचारे । साधुप्रत्यय एवाद्य [?] कृते प्रतिकृतं हि यत् । प्रथितत्वे प्रथायाम् । तुल्यप्रत्ययता तेषु संशयादुपसीदति [?] । अधीने वाच्यलिङ्गः । यथा । सौराज्यं तद्वति नूपतिप्रत्ययाच्छेत्प्रजाः स्युः । निश्चये । Ku. 6, 20 ॥ [प्रणाय्य] काम° । Chh. U. 3, 11, 5 ॥ 484 ॥

असंमते चौरादिके । अवामुयात्सोप्यविचारनिग्रहं यदि प्रणाय्यैः सह संबसेन्नरः ॥ [प्रसव्य] प्रतिकूले । प्रसव्यो भ्रातृव्यो व्यसनशतवाऽऽग्निधीः । अनुकूले । प्रसव्योमिरिवाहुतिः ॥ वामेपि मङ्गः । यथा । प्रसव्यमञ्जलिं दद्यात् ॥ [प्रतीक्ष्य] इयोः । Si. 2, 108 ॥ [प्रलय] मृतौ । Sp. 2224 ॥ 485 ॥

संहारे । Si. 16, 51 । नष्टचेष्टत्वे चात्मिकभावे । भ्रमिमरतिमलसहदयतां प्रलयं मूर्छां तमः शरीरसादं च ॥ मूर्छायामपि यथा । Ku. 4, 2 ॥ [पर्याय] अवसरे । पर्याये विहितं कार्यं सिध्यत्येव न संशयः । क्रमे । Ra. 5, 16 । द्रव्यधर्मो नवपुराणादिः । यथा । गुणपर्यायवद् द्रव्यम् ॥ [पर्जन्य] गर्जदम्बुदे । स्फूर्जन्मा गर्जे पर्जन्य दर्पीयं यदि तेष्मभसा ॥ 486 ॥

वासवे । अजन्यं सौजन्यं यदि भवति पर्जन्य भवतः ॥ 487 ॥

[प्रक्रिया] उत्पादने । शब्दानां प्रक्रिया ज्ञेया । अधिकारो व्यवस्थापनम् । प्रकारे । An. 2, 41 ॥ [पानीय] इयोः । पानीयं पानीयं शरदि वसन्ते च पानीयम् ॥ 488 ॥

[पौलस्त्य] श्रीदे । पौलस्त्येन सुधांशुमौलिषुहदा ग्रस्तं समस्तं धनम् ॥ 489 ॥

[भुजिष्य] अनधीने । भुजिष्या भूमुजः सर्वे । किंकरे । हरौ चरति चार-काभ्रमतपस्त्वितां [?] तां शर्चीं भुजिष्यदयितेति यः परिरिंसुमप्यस्तवान् ॥ हस्त° । भुजिष्यभूषितभुजः ॥ [भुजिष्य] इयोः । कामान्धाः कामिनः पद्य भुजिष्या-मपि भुञ्जते ॥ [मलय] पर्वतान्तरे । मूर्छयत्येष पथिकान्मधौ मलयमारुतः ॥ 490 ॥

शैलांशो वलयः [? perhaps शैलावयवः] । देशे । मलयकोसल° Ra. 9, 22; c. v. v. ॥ । आरामे । एतेलयो मलयवञ्जुलमञ्जरीषु गुञ्जन्ति मञ्जु धनसौरभ-लाभमत्ताः ॥ [मङ्गल्यः] रुचिरे वाच्यलिङ्गः । यथा । Ku. 7, 23 । त्राय-माणमौषधम् ॥ 491 ॥

[मङ्गल्यम्] यथा । मङ्गल्यतिलकं चकुर्विरस्य कुलयोषितः ॥ 492 ॥

[व्यवाय] व्यवधाने तिरस्कारे । दुःखव्यवायकुशलस्य विशालबुद्धेः ॥ 494 ॥

[वदान्य] त्रिष्वपि । Ra. 5,24 ॥ [वक्तव्य । वाच्य] त्रिष्वपि वक्त-
व्यशब्दो यथा । स वक्तव्यो न वक्तव्यः ॥ वाच्यशब्दो गर्हे । न यथा वाच्य-
मिते । वचोर्हे । M. N. (1886) xiv,2 । हीने । तूणं नाराचवाच्यं वहसि किमु
मुधा ॥ 495 ॥

[वल्य] समूहेपि यथा । अलिवलंयसदृक्षैः कुन्तलैः पद्मलाक्ष्याः ॥
[वालेय । बालेय] बल्यर्थे । An. II, 20 । अङ्गारवल्लरी भार्गा बाम ओ-
षधिः ॥ 496 ॥

[विजय] गतावपि मङ्गः । तत्र पार्थे च यथा । विजयो विजयोद्यतो यथा ।
विमाने । विजयो वैजयन्तश्च जयन्तश्चापराजितः c. I. St. xvi, 391 ॥ [विषय]
यस्य यो ज्ञानस्तत्र यथा । M. St. 2 । गोचरे । सौमित्रेरपि पञ्चिणामविषया
त- प्रिया कापि मे । देशः प्रदेशमात्रम् ॥ 497 ॥

शब्दादयः शब्दरूपरसगन्धस्पर्शाः । तयोर्यथा । Si. 4, 61 । जनपदे । उत्स-
न्नविषयमामा० c. 2, 98 ॥ [विस्मय] विस्मयनं विस्मयः । विशिष्टः स्मय
इति वा ॥ इर्हे । त्यागे तपसि स्त्र्ये [sic] च विज्ञाने० I. St. XV, 299,
v. 59 ॥ 498 ॥

[विशल्या] लक्ष्मणस्य प्रिया हितकारिणी भार्या वा । यथा । विशल्यां
सौमित्रेरयमुपनिनायौषधिवराम् ॥ 499 ॥

[इवशुर्य] इयोः । ज्येष्ठः इवशुर्यः इयाली च [स्यालश Mkh.] संमा-
न्यौ गुरुवत्स्मृतौ ॥ [शाणिडल्य] पावकान्तरं वह्निविशेषः ॥ [शालेय]
इयोः । विशालैः शालेयैः फलपरिणतिसफानिष्ठभौमैः ॥ 500 ॥

[शीर्षण्यम्] यथा । शीर्षण्याणां दिनकरकरस्पर्शनिर्यद्गुवीनाम् ॥ [शीर्षण्यः]
यथा । जराजरठशीर्षण्यो धन्यो ध्यायति शंकरम् । मङ्गस्तु विशदे केशे चेति
अर्थद्वयमाह । तत्र विशदे यथा । शीर्षण्यास्तव कीर्तयोत्र भुवने राजन्ति राज-
न्सदा ॥ शिरोभवशिरोहितप्रधानेष्वपि मङ्गः । क्रमेण यथा । शीर्षण्यान्मुच्यते
व्याधेः । उष्णं पयो न शीर्षण्यम् । शीर्षण्ये त्वयि पुण्यचित्तविभवे लभ्ये भयं
मे कुतः ॥ [शैलेयम्] शैल० । Ku. 1, 55 ॥ 501 ॥

[समय] शपथे । तनयसमयं सायं कृत्वा ययौ मम वङ्गभा । भाषायाम् ।
निःशेषदेशसमयस्य नृपः स विज्ञः । संपदि । उपकारो हि कर्तव्यः कृतिभिः

समये सति । काल आचरे च । Si. 1, 58 । संविज्ञानं यथा । समयेन मया ज्ञातं परं ब्रह्म क्षणादपि ॥ 502 ॥

सिद्धान्ते । न पक्षपाती समयस्तथा ते । संकेते । सायं तत्र त्वया गम्यं मयेति समयः कृतः । नियमे । वक्तव्यं सत्यमेवेति गृहीतः समयो मया । अवसरे । Si. 5, 24 । क्रियाकारो व्यवस्थापनं यथा । Rām. (Gorr.) IV, 30, 21; M. N. (1878) V, 16 । निर्देशे । दीयतां शासनं तस्मै समयोयं महीपतेः ॥ [संस्त्याय] विस्तृतौ संधाते । संस्त्यायेन चरन्ति हन्त हरिणा व्यस्ताभिशङ्कास्ततः । गृहे संनिवेशे च । संस्त्याये निवसन्नुपेतमतिर्थं कालेवजानाति कः ॥ 503 ॥

[संनय] समवाये द्रव्यमीलने । आ सोमयागात्कार्यः स्यात्संनयोनाहिना-मिना । अनुसैन्ये । संनयो हि विधातव्यो नयज्ञेन महीभुजा ॥ [सामर्थ्य] इयोः । K. Pr. 226, 2 ॥ [सौरभ्य] गुणगौरवचारुतयोर्यथा । सौरभ्यं लभ्यते पुण्यैः ॥ 504 ॥

सौरगन्धे । Pa. 974 ॥ [हिरण्य] अक्षयमविनश्वरम् । मानभेदे [Mkh. adds षोडशमाषके] यथा । हिरण्यमेकं गामेकां भूमेरप्येकमङ्गुलम् । हरञ्जर-कमाप्नोति c. Ujjv. on Uṇ. 96, 1; Bezz. Beitr. V, 42 । अकुप्यमुक्तुष्टं धनं रूप्यहेमादि । कपदेके द्रविणेकुप्ये च । हिरण्यमेवार्जय० c. 3, 225 ॥ 505 ॥

[हृच्छय] इयोः । हृच्छयः कथमनात्मतां गतः ॥ [हृदय] वक्षसि स्वान्ते च । Ra. 11, 20 । वृक्षाग्रमांसम् ॥ 506 ॥

अथ रान्ताः ॥ [अमर] अस्थिसंहारो गङ्गादिक्षेप्याणामस्थनमेकत्र मीलनम् ॥ [अमरा] अमरावत्याम् । अमरायां द्विरो भावी समरे संमुखो हतः ॥ [अन्तर] रन्धे । Si. 1, 21 । अवकाशे । Ku. 1, 40 ॥ 507 ॥

मध्ये । Ra. 2, 20 । विनार्थे । धर्मान्तरेण विभवः कृतिनां कुतस्यः । ता-दर्थे । अर्थेस्तैर्विषयान्तरैः किमिव नः कृत्यं सुधा संभृतैः । विशेषे । Kd. 1, 102। अवसरे । इदमन्तरमुपकृतये प्रकृतिचला यावदस्ति संपदियम् । अवधौ समाप्तौ । Ku. 3, 38 । आत्मीये । ये भक्तिं परिशीलयन्ति विबुधास्तेभ्यन्तरास्ते विभो । आत्मनि आत्मोपलक्षिते मनःप्रभृतौ [?] । U. R. 108, 4 । परीधाने । An. IV, 19। अन्तर्वै व्यवधाने । Si. 6, 41 । बाह्ये । अन्तरेषु न देशेषु विचरेहुर्गतोपि सन् ॥ 508 ॥

[अवर] चरमं निन्द्यम् । दिश्यति मङ्गः । तत्र तु स्त्रियाम् । तयोर्यथा । दि-
ननाथेवरासङ्गं शश्याधोमुखतां [?] गतः ॥ [अवरा] गज० । मग्नोवराभ्या-
मवरीबभूत ॥ [अक्षर] अपवर्गे मोक्षे । स याति परमो योगी ग्रियं धामक्षरं
परम् । परत्रद्वयि । Ku. 3,50 ॥ 509 ॥

धर्मः पुण्यम् ॥ अक्षयेपि मङ्गः । यथा । तमक्षरं ब्रह्म परं पवित्रम् ॥
[अधर] हीने । अधरौ धरां न पश्यति संपल्लेशाकुलो मूर्खः ॥ 510 ॥

[अम्बर] सुरभिद्रव्यं तायिकप्रसिद्धं यथा । सुरभिनाम्बरमम्बरधूपतः ॥
[अरर] छदः पञ्चम् । कपाटे । अररपुटचीत्कारविहृतैः ॥ वैजयन्तीकारस्तु न
ना कपाटे की होले [sic] सौम्ये स्यादररः पुमान् इत्याह ॥ 511 ॥

[अजिर] काये प्राङ्गणे च । अजिरमजिरं पापानां तत्कथं वत रज्यसे ।
विषये रूपादौ । अजराण्यजिराणि यः पुमाँस्तनुने तस्य भवेत्तु मुक्तवान् ॥
[अशिर] आशिर इत्यन्ये ॥ विष्वपि । अशिरः शिरस्तापकः ॥ [अङ्गार]
भौमे । अङ्गारेणाश्विनी शेषा ॥ 512 ॥

[अण्डीर] शक्ते । An. IV, 58 ॥ [असुरा] वासी तक्षोपकरण-
म् ॥ 513 ॥

[आहार] हारेशने च । Kad. 12, 21 ॥ [आसार] छहड्ले । Si.
2, 64 । प्रसारस्तृणकाषादिहेतवे प्रसरणम् ॥ 514 ॥

[आकार] इङ्गितं भावस्त्रचकं चेष्टितं यथा । M. N. (1878) III, 23;
S. K. 230, 9 । आकृतिर्वैवर्ण्यादिर्यथा । Ra. 1, 20 ॥ [आधार] जलधारणे-
भसां बन्धे । समुद्रः प्रलयोन्मुद्रः किमाभारेण धार्यते । आलवाले । Ra. 5, 6 ।
अधिकरणे । M. St. 5 ॥ 515 ॥

[इत्वर] चतुर्ष्वपि । किमित्वरैः सत्वरगत्वरैस्तैः ॥ [इत्वरी] यथा ।
चत्वरेष्वित्वरी याति वेगविह्वलकुन्तला ॥ 516 ॥

[ईत्वर] आद्येपि । स्वामिनि शिव आद्ये च यथा । Si. 4, 64 ॥ [उत्तर]
प्रवरे । Ba. II, 51 । ऊर्ध्वे । Ku. 5, 83 ॥ 517 ॥

प्रतिवचसि । Ku. 8, 6 ॥ दिग्बक्षत्रयोरपि । तत्र तु स्त्रीलङ्घः । दिशि ।
Ku. 1, 1 । नक्षत्रे । हस्ताद्याः पञ्च वस्त्रेषु प्रशस्तं चोत्तरात्रयम् ॥ [उद्धार]
ऋणे । लावण्यमुद्धारतया गृहीत्वा अन्यै [sic] विधात्रां विहिता मृगाक्षी ।

उद्धृतौ । Bâ. I, 47 । संयहभुक्तोच्छिष्टयोरपि मङ्ग । संयहे । सूक्तोद्धारं करि-
व्यामि । भुक्तोच्छिष्टे । यत्रोद्धारीभवति शतशः कोपि कर्वूरपूरः ॥ [उदार]
दक्षिणः सरलः । यथा । Sp. 550 । महति । Ra. 8, 90 ॥ 518 ॥

दातरि । किं ददातु किमभातु भर्तव्यभरणाकुलः । उदारमतिराप्नेपि जगच्चि-
तयमात्रके ॥ 519 ॥

[एकाग्र] द्वयोः । जडीभवन्ति चेतांसि नित्यमेकाश्चिन्तया ॥ [औशीर]
शयनं च आसनं च शयनासनं तत्र युगपद्धतेऽन्ते । उशीरं वीरणीमूलं तत्र जातमु-
शीरजम् । तत्र वाच्यलिङ्गः । दण्डो यष्टिः । तत्र शयनासने च । राजाभिधा-
नाक्षरमुद्वितं तदैश्चिरमालोक्य न कस्य भीतिः । चामरे । शुभ्रौशीरमिषादतीव
विमला कीर्तिः स्थितोऽप्रतः ॥ [करर] चतुर्ष्वपि । उद्देजनीयाः कररा
नराणाम् ॥ 520 ॥

[कर्वुरम्] द्वयोः । कर्वुरमकर्वुरात्मा कथिहातुं प्रगल्भते जगति ॥ [कर्वुरः]
राक्षसे पापे च । कर्वुरमकर्वुरात्मा ॥ [कन्दर] अङ्कुशे । कन्दराहन्तिनां
दरः ॥ 521 ॥

विवरे । Si. 17,17 । गुहायाम् । गायन्ति किंनरगणा गिरिकन्दरेषु ॥
[कर्कर] मकुरः कोरकः ॥ क्षुद्रोपलेपि यथा । प्राहितकर्करमाकुरु बर्करम्
[c. 3,576] । गलन्तिकायां कर्करीत्यपि ॥ 522 ॥

[कर्पर] कटाहे । M. M. 180,5 । शस्त्रमेहे । स कर्परा-दवशेन वाससा ।
कपाले । Ghat. 22 ॥ 523 ॥

[कञ्जार] जठरे गुणे पुंसि तद्वति वाच्यलिङ्गः ॥ [करीर] कलसे । करी-
रो जडसङ्गेपि तापहारी शरीरिणाम् । वंशाङ्कुरे । Si. 4,14 ॥ 524 ॥

[कलत्र] शोणौ भार्यायां च । साधोरिवोरुगलस्य कलत्रसङ्गस्तस्याः स्वत-
न्वगतिभङ्गकरोद्य जातः । दुर्गस्थाने । निर्विक्रमो महीनाथः कलत्रैस्त्रायते कियत् ॥
[कटित्र] त्रिष्वपि । रेजे कटित्रेण कुटी कटीव ॥ 525 ॥

[कच्छुर] पुंथलः कामकण्डूलः । द्वयोः । कच्छुरे वत्सलः [?] स्त्रियः ॥
[कवर] द्वयोः । बर्बराः कवरप्रियाः । कर्वुरेपि मङ्गः ॥ 526 ॥

[कंधर] यथा । जलदुर्धरधाराभिर्धरां प्रीणाति कंधरः ॥ [कर्शेषु] पृष्ठ०
स दण्डनिष्पिष्टकशेषहखण्डः ॥ 527 ॥

[कटपू] अक्षैः पाशकैर्देवनमक्षदेवनम् ॥ 528 ॥

[कान्तार] दुर्गवर्त्मनि महारण्ये कानने च पुंड्रीवः । त्रिष्वपि । P. St. I, 17 | उपसर्गे विना आदिशब्दाहुभिक्षादिपरिग्रहः ॥ 529 ॥

[काइमीर] पुष्करमूलठङ्गौ औषधमेदौ ॥ 530 ॥

[किञ्चोर] यूनि तरणे वाच्यलिङ्गः । यथा । मध्यं मूर्गीदृशः सिंहकिशोरोदरसोदरम् ॥ [किञ्चारु] शरे । किंशासुनिकराकीर्णे बहुशालिभिरन्विते ॥ 531 ॥

[कुहर] गहरे । अद्विद्रोणीकुटीरे कुहरिणि० c. 2, 144 | छिंद्रे । कण्ठकुहरे० c. 3, 415 ॥ 532 ॥

[कुर्पर] द्वयोः । उच्छलन्पतितो दर्पल्कुर्परेषुद्धतव्रणः ॥ [कुमारः] अश्वानु० | सोन्वीयमानो बहुभिः कुमारैः । युव० | Ra. 5, 52 | शिशौ स्कन्दे च । Ra. 5, 36 | शुके । कुमारं शारिकां चैव पञ्चरस्थां जगाद सा ॥ 533 ॥

[कुमारम्] यथा । कुमारचामीकरमुद्रिकाङ्कैः ॥ [कुमारी] अपराजिता रामतरणी नवमाली च ओषधयः ॥ 534 ॥

जम्बूदीपविभागः कुमारीदीपाख्यः ॥ [कुटार] केवलोसहायः । तत्र वाच्यलिङ्गः ॥ 535 ॥

[कूबर] कुञ्जे रम्ये च । चीवरैः कूबरो भाति । युगंधरे । Su. 71 ॥

[केसरः] नागकेसरे पुनागे बकुलद्वूमे च । Pa. 3783 ॥ 536 ॥

तुरंगस्कन्धकेशेषु । वल्गु वल्गात्यसावश्वः पाण्डुकेसरवालधिः । सिंहस्कन्ध-केशेषु । Ku. 8, 46 | तुरंगसिंहयोरित्युपलक्षणमेतत् तेन अन्येषामपि स्कन्ध-

केशो केसरशब्दो वर्तते यथा । उन्मृष्टं करभस्य केसरसटाभाराप्रलयं रजः ॥ [केसरम्] यथा । कृसराकेसरामोदप्रीणितप्राणगहरे ॥ 537 ॥

[केदार] क्षेत्रभिदि । Da. 2, 2 | आलवाले । वासितमुपवनमेतन्महवक-केदारमेदुरामोदैः ॥ 538 ॥

[केटिरु] केटति केटिरुः ॥ [कोद्वार] नागरो नगरक्षिता । पुष्करिण्या नगर्याः [?] पाटके देशे ॥ 539 ॥

[खर्पर] तस्करे । मुष्णात्यवन्तीरजनीषु खर्परः । भिक्षापात्रे कपाले च । भवन्ति योगिनः प्रायः खर्परखण्डभोजिनः ॥ [खपुरः] लसको वृक्षमेदः । त्रिष्वपि । मुखरञ्जनकोविदस्य कः खपुरस्यात्र [?] न संमुखो भवेत् ॥ [खपुरम्] यथा । कूपान्तः परिपूर्यन्ति खपुरं पौराङ्गना वारिभिः ॥ 540 ॥

[खर्जूरम्] रूप्ये । खर्जूरादर्शतुलां याति स्कटिकादभित्तिषु विवस्वान् । फले फलविशेषे । जरसा जर्जरस्यापि खर्जः खर्जूरभक्षणे ॥ [खर्जूरः] कीटे । खर्जूरवृथिकसरीसूपभीषणेषु ॥ [खण्डाभ्र] द्वयोः । दन्ताप्रलेख्यं परिमण्डलं यत्खण्डाभ्रतुल्यं विषमोच्चतं च । खण्डाभ्रकं तद्विबुधैः प्रयोज्यं सीमन्तिनीनां स्तन-मण्डलेषु ॥ 541 ॥

[खिड्गिर । खिखीरा] खट्टाङ्गः शिवहस्तोपकरणं वा: पानीयं वालकं ह्रीवे-रम् ॥ 542 ॥

बहुत्वं बहुसंख्याः ॥ [गद्धर] बिले कुञ्जे च । Ra. 2,26 । दम्मे । सगद्धरं कूवरदेवनं तत् ॥ [गर्गरी] यथा । आलोड्यमानगुरुगर्गरिकानिनादैः ॥ 543 ॥

[गान्धार] रागे । गान्धारोद्धारबन्धुरम् । स्वरे । अजाविकं तु गान्धारं क्रौञ्चः क्रणति मध्यमम् ॥ 544 ॥

[गोपुर] द्वारि । पुरः पुरंध्रीगृहगोपुरान्तरे ॥ [घर्घर] चलद्वाः चलत्पानीयम् । धनौ । घर्घराध्यक्षघोषान् । किञ्छणीष्वपि मांशः [sic] । Si. 12,18 ॥ 545 ॥

[चत्वर] पथां इलेषे । Su. 2544 । अङ्गनमजिरं यथा । तत्स्कैनेत्रा नवकुङ्गमेन सेकं प्रचक्रुर्गृहचत्वरेषु ॥ [चतुर] नेत्रगोचरो घटादिर्धिषयः ॥ 546 ॥

तत्र चाटुकारे च वाच्यलिङ्गः । चाटुकारे । हरन्ति चतुराधित्तं कामिनां स्वामिनां तथा । चक्रगण्डयथक्खण्डानि । वेगिदक्षयोरपि मङ्गः । वेगिनि । चतुरङ्गमन्ततः स्वयमारुद्य ययौ दिवक्षया । दक्षे । परोपकारचातुर्यमार्याणमेव विद्यते ॥ [चमर] दैत्ये । यो रक्षाच्चमरं [?] महेन्द्रभीते ॥ 547 ॥

[चिकुर] केशे । Ba. V, 33 । चञ्चले । कुरगकुशाकुरचिकुराः [??] कुरङ्गका मे कदा स्युर्वा । शैलः शैलविशेषः ॥ भूलयेषि मङ्गः । यथा । तां वीक्ष्य लीलाचिकुराम् [c. Ku. 1,47] । लीलाचतुरामिति पाठान्तरम् ॥ [छिदिर] परश्वये करवाले च । छिदिरः छेदितछत्रः [sic] ॥ 548 ॥

[छित्वरः] द्वयोः । छित्वरं छित्वरो नेष्टः [sic] ॥ [छित्वरम्] छेदनद्रव्यं वास्त्वादि ॥ [जठर] कठिने गुणे पुंसि तद्वति बद्धे च वाच्यलिङ्गः । तत्र यथा । जठरं पिठरं बोढा वठरः पाठमन्थरः ॥ 549 ॥

[जर्जर] यत्र शान्त्यर्थं पार्थिवैरिन्द्रः पूज्यत इन्द्रद्वाददयां स वासवधजः । यथा । द्वाददयां भूमुजः शान्त्यै [?] वरिवस्यन्ति जर्जरम् । जीर्णे । जरसा

जर्जर० c. 3, 541 | विशीर्णसच्छिद्रयोरपि मङ्गुः | विशीर्णे | Si. 4, 23 |
सच्छिद्रे | Ba. I, 12 || [जम्बीर] इन्तश्चाटो जम्भलः | कपित्थेषि | तयो-
र्था | भङ्गक्त्वा जम्बीरज्ञाटे [c. 2, 88] दिनमनुसरणि प्रास्य वानीरश्याम् || 550 ||

[जलेन्द्र] जम्भको वृक्षः || [झर्वर] वाद्य नदे च | झर्वरध्वनितर्जन्तर्कणः || [झलरी] केशचक्रं गुलुञ्चीभूताः केशाः | उच्चान्तलम्बमानवस्त्रेषि | यद्वैजयन्ती | उच्चान्तालम्बिवस्त्रे तु झलरी केशवाद्योः || 551 ||

[टंकार] ज्यारवे | टंकारः स्मरकार्मुकस्य खुरतक्रीडा पिकीनां रवः |
अङ्गुते प्रसिद्धौ च | शत्रुसंहारटंकारो धराधरवनस्फुटम् || 552 ||

[टट्टरी] लम्पापटहः पटहविशेषः | तदाख्यं वाद्यम् || [तमिल] इयोः |
नम इव वितमिसं भासते साधुचित्तम् || [तमिला] दर्शयामिनी अमावास्या
रात्रिर्था | तमिला शुक्लनिवेशनात्र || 553 ||

[तिमिर] इयोः | Pa. 3919 || [तित्तिरि] मुनिर्वेदशाखायाः प्रवक्ता
यथा | कठिनाल्कठिनो जातः शरगुलमाच गौतमः | द्रोणाचार्यस्तु कलशात् ति-
त्तिरिस्तित्तिरीष्टतः || [तुषार] हिमे | Ku. 1, 6 || 554 ||

शीकरे | Si. 6, 24 | हिममेदोवश्यायः | यथा | असरलजनाश्लेषकूरस्तु-
पारसमीरणः || [तूबर] प्रौढा० | तूबरस्य इद्येषि संस्थितं शौर्यमन्त्र न विभा-
व्यते जैतेः || 555 ||

[दन्तुर] उच्चत० | हस्तौष्ठ इन्तुरं वक्लं यस्य स दुर्भगः | विषमे | An. I, 23 ||
[दर्दुरः] मेघे | स्वैरं वर्षति दर्दुरः || 556 ||

वाद्य० | Si. 5, 9 || [दर्दर] वाद्यभाष्डेषि | दर्दरी सस्यलुण्टावपि || 557 ||

[दण्डार] वहनं यानपत्रम् | मत्तवारणं गवाक्षः || [द्वापर] संशये | स्था-
णुर्वा पुरुषो वेति द्वापरः परमो मम || 558 ||

[दासेर] इयोः | तुभ्यं दासेर दासीयं बदरी यदि रोचते | एतावतापि किं
द्राक्षा न साक्षाद्मृताप्रपा [sic] c. Pa. 1027; ZDMG. 27,14. 628 ||
[धूसर] रासमे | धूसरे प्रसरः कुतः || 559 ||

[नरेन्द्र] वार्चिको धातुवादी यथा | रसेन्द्रबन्धं विद्धौ नरेन्द्रः | राज्ञि
विषवैद्ये च | Si. 2, 88 || [नागर] शुण्डचां मुस्तके च | मुमुर्षों किं तवाद्यापि

चव्यचित्रकनागरैः c. ZDMG. 28, 120 || यानपात्रस्तम्भनोपकरणेषि यथा | सैन्यं
तैः स्थापितं स्थाने वहित्रमिव नागरैः || [निर्जर] अजरे | अमरो निर्जरो
भूयाद्वत्सबान्धववत्सलः | द्वरे | आलानकर्म खलु निर्जरकुञ्जरस्य || 560 ||

[निकर] सारे | प्रियं सत्यं वाच्यं सुदति वचसामेष निकरः || 561 ||

न्याय० | निकरं नृपतेर्ददौ || [निर्वर] वाच्यलिङ्गः | चतुर्ष्वीषि | निर्वरा
वर्वरा युधि || [निकार] पराभवे | Ki. I, 43 || 562 ||

धान्योत्सेपे | निकारो धान्यानां रचयति विशुद्धिं दृढतराम् || [नीवर] वा-
सव्ये वाच्यलिङ्गः || [प्रवर] संततौ | प्रवराध्यायपाठकः | गोत्रं गोत्रविशेषः |
यथा | समानप्रवरां तथा || 563 ||

[प्रखर] वेसरे कुकुरे च | श्रवणौ सत्रणौ जातौ प्रखरस्य खरस्वरैः |
हयसंनाहे | प्रखरैर्वाजिनो रेजुर्गहस्तमन्त इवाधिकम् | अतिमृशं खरे | Si. 5,7 ||
[प्रकर] कीर्ण० | Ku. 5,68 | संहतौ | An. I, 23 || 564 ||

[प्रकरी] अर्थ० | Das. I, 17 || [प्रस्तर] प्राणिं | असावहै लोहमयीय-
च्याः [sic] जातः पुनः प्रस्तर एव कान्तः | आकर्षकद्रावकचुम्बकानां नैकोप्यसौ
भ्रामक इत्यवैमि || मणौ | प्रशस्तप्रस्तरोऽण्डः खण्डमण्डितकुण्डलः || [प्रदर] शरे |
प्रदरदारितसंनहनोदरदुतगलद्विराहणवक्षसः || 565 ||

भङ्गो भवं द्वैधीभवो वा यथा | स वीरकुञ्जरो यस्य प्रदरो नैव संगरे ||
[प्रसर] संगरे | दुर्वारो वैरिवारीणां प्रसरः कातरैर्नैरैः | प्रणये | परस्परं
सप्रसरं वधूवरम् | जवे | शक्येत प्रसरो रोहुं नानुरक्तस्य चेतसः || प्रप-
ञ्चव्यायामयोरपि मङ्गः | प्रपञ्चे | Si. 3,35 | व्यायामेभ्यासार्थमङ्गपरिभ्रमे |
प्रसरकर्मणि कर्मकृतामितस्तत इतः प्रसरत्यनिशं बलम् || [प्रकार] सहशे |
विषप्रकारः पिशुनोपचारः | भेदे | नानाप्रकाररसमध्यगतापि देवी || 566 ||

[पदार] पादालिन्दः पादपीठम् || [पवित्र] भेद्ये पावने पुङ्कीवः | वाच्य-
लिङ्गः इत्यन्ये | यथा | Si. 3, 2 | ताम्रे | पवित्रेभ्युद्धरेन्मन्त्रम् | कुशे कुशवि-
कारे | सदैव धारयेहिप्रः पवित्रं दक्षिणे करे | जले | विप्राः पवित्रैः सवनं वित-
न्वते || 567 ||

ओषोपकरणं [c. 2, 52] ऊर्णातन्तुसंततिनिर्भितं जैनमुनीनां रजोहरणम्
c. S. B. E. vol. 22, p. XXVIII | यथा | पवित्रपाणयो द्वित्रास्तत्राजग्मुर्मुनी-

द्वराः ॥ [प्रान्तर] कोटरेरप्ये च । कृतं गिरिप्रान्तरगोचरैस्तपः । दूर० ।
An. I, 10 ॥ 568 ॥

[पार्पर] जराटो वृक्षः ॥ [पामर] इयोः । Su. 801 ॥ 569 ॥

[पाटीर] वङ्गं त्रपु । वातिको गाहडिकः । केदारः क्षेत्रविशेषः ॥ [पाण्डुर]
वर्णे । गण्डयोः पाण्डुरो वर्णे विरहे हरिणीदृशाम् । तद्वति । Si. 1,4 ॥ 570 ॥

मरुबकः फणिज्जकः ॥ [पिण्डार] महिषी० । महिषीदोहवैदग्ध्यं पिण्डारे
न तु पण्डिते ॥ [पिठर] मुस्तकः कन्दभेदः । पुस्तके लेप्यकर्मणीति
मङ्खः ॥ 571 ॥

[पिञ्चरम्] यथा । जरसा जर्जरं पदय कीरं पिञ्चरपञ्चरे ॥ [पीवर]
कूर्मे । धीवरैः पीवरो धृतः ॥ 572 ॥

[पुष्कर] द्विपादिनां षण्णामन्तरशङ्कः प्रत्येकमभिसंबध्यते ॥ अहिभेदे खगा-
न्तरे च । दुष्करः पुष्करप्रहः । रोगान्तरे । पुष्करः—कृतः । औषधान्तरे ।
क्षुद्रा० c. 2,393 । तूर्यस्थे । Si. 18,78 । असिफले । Si. 18,17 ।
काण्डे । पुष्कलपुष्करासारो न धीरैर्दुष्करो रणैः । खे जले च । निर्मलं पुष्करं
जातमगस्तेहृदये सति ॥ मुरजेपि यथा । Me. 66 ॥ 573 ॥

[बठर] बटो मूर्खः शटोनृजुः । इयोः । बठरथ तपस्वी च शूरधाप्यकृत-
व्रणः ॥ [बन्धुर] रम्ये । Ku. 1,42 । नम्रे । बलात्प-बन्धुरः कंधरायाम् ॥ 574 ॥

[बन्धुरा] यथा । बन्धुरा बन्धुराकारा ॥ [बर्बरा] यथा । बर्बरा निर्व-
रा युधि c. 3,562 ॥ [बर्बर] हञ्जिका भङ्गी [sic] । केशानां चक्राकृतिं लाति
केशचक्रलः केशविन्यासः ॥ 575 ॥

पुष्पं कुष्मनविशेषः ॥ [बर्कर] नर्मणि । प्रहित० s. 3,522 ॥ 576 ॥

[भ्रामर] मधुनि । माक्षिकं तैलवर्णं स्याद् घृतवर्णं च पौत्रिकम् । भ्रामरं तु
भवेच्छुक्लं क्षौद्रं तु कपिलं भवेत् ॥ [भास्कर] वह्नौ । सुवविनिहितव्यैर्भास्करं
तर्पयन्ति । सूर्ये । Si. 2 ॥ 578 ॥

[मत्सर] पर० कुषि च । निर्मत्सरा० s. 1,9 । तद्वति । ख्यापका निज-
गुणेषु नियोगान्मत्सराः परगुणेषु सदैव ॥ 579 ॥

कृपणे । कृतविभवनिकारा मत्सराः कुत्र साराः ॥ [मत्सरा] यथा । Vās.
72, 2 ॥ 580 ॥

[मन्दर] स्वर्गे । Si. 4, 51 । बहले गडुलः [?] ॥ [मधुरम्]
यथा । मधुरं दुनोति कुष्ठम् ॥ [मधुरः] स्वादु मृष्टं यथा । Sp. 2536 । रसो
गुल्यः । यथा । मधुनो मधुरो रसः । रसवति । Sp. 532 ॥ 581 ॥

[मधुरा] मधूलिः शर्कराः । मधुकुकुटिका मातुलिङ्गीवृक्षः ॥ 582 ॥

[मन्दिर] नगरे । Ku. 7, 55 । गृहे । Si. 11, 50 ॥ [मन्थरः] सूचके
वाच्यलिङ्गः । यथा । मन्थरैर्मन्थते जगत् । वक्ते मन्दे पृथौ च । मन्दमन्थरमा-
तङ्गकुम्भपाटनलम्पटः । कोशो भाण्डागारः ॥ 583 ॥

[मन्थरम्] कुसुम्भी ओषधिभेदः ॥ 584 ॥

[मसूर । मसूरा] इयोः । मसूरपिष्ठतकमिष्ठदेहां दूरान्मसूरामवलौक्य
सूरः ॥ 585 ॥

[मर्मर] शुष्कः । Ku. 3, 31 ॥ 586 ॥

[माठर] विप्रो ब्राह्मणः ॥ 587 ॥

[मार्जार] बिडाले । Si. 3, 51 ॥ [सिहिर] बुद्धः छुगतः ॥ [मुद्दर]
कोरके । तगरमुहरसंगरकन्दराः ॥ 588 ॥

लोषभेदने । काष्ठमुद्दरवित्तुरितलोषः । आदिशब्दात्कर्करादिप्रहः ॥ [मुद्दर]
इयोः । मुदिरैः छुन्दरं वनम् ॥ 589 ॥

[मुकुर] कोरके । माकन्दमुकुरामोदमेदुरीभूतभूतलम् [?] ॥ 590 ॥

[हृधिरम्] इयोः । Ra. 11, 20 ॥ [वल्लर] मञ्चर्या स्वीपुंस इति
लिङ्गविदः । कुञ्जः कुञ्जः । अनम्भा निर्जलः प्रदेशः शाद्वलं हरितं तयोर्वाच्य-
लिङ्गः । सर्वेषु । वल्लरे वल्लवा वल्लवल्लरीवल्ललोलुपाः ॥ 591 ॥

[वल्लर] वाहनं यानविशेषः । ऊपरं क्षारक्षेत्रम् । शुष्कमांसे कोलमांसे
च । वल्लरवल्लीजगले छगड़ैः [?] ॥ [वरत्रा] वर्तिरिव वर्तिः । रज्जुरित्यर्थः ।
यथा । Si. 11, 44 । कक्षा हस्तिमध्यवर्तिनी चर्मरज्जुः । यथा । वरत्रामालम्ब्य
द्विरद्वरमारोहति नृपः ॥ 592 ॥

[वागर] वारकः कलशः । शाणो निकपः । निर्वरो रवितुरगः । वाढव
और्वः । वृक्षो मृगभेदः ॥ 593 ॥

[वासर] अहि । Si. 11, 43 ॥ [वार्दर] कृमिजमगरु । वाग्वन-
नम् ॥ 594 ॥

[वासुरा] वासिना स्त्री ॥ [विष्टर] आसने । Si. 1, 16 । पादपे कुश-
मुष्टै च । तापसा विष्टरप्रिया: ॥ [विस्तार] स्तम्बे । आ विस्तारात्तरुषु विग-
ताशङ्कमङ्के विशन्ति । विस्तृतौ । Si. 5, 2 ॥ 595 ॥

[विदुर] नागरो नगरवासी । धीरे । वेदान्तविदुराः केपि नैयायिकोत्तमाः ॥
[विकार] द्वयोः । M. M. 55, 2 ॥ [विहार] जिनालये । अधरोऽस. 2,
194 ॥ 596 ॥

लीलायां धमणे च । Si. 5,50 । स्कन्धेशः [sic] समूहो वा ॥ 597 ॥

[विधुर] प्रविश्लेष इष्टवस्तुवियोगः । यथा । Sp. 4863 । विकले । Me. 8 ।
कष्टेपि यथा । Si. 6, 15 ॥ [विसर] द्वयोः । करविसरनिरस्तत्वान्तराशिः
खरांशुः ॥ 598 ॥

[शब्दर] म्लेच्छः । Pa. 870 । हरः शंभुः कृतक्रीडाकिरातवेष्टवात् ॥
[शम्बरम्] जले । शम्बरम्बरसदृशं विशदतरं तदृशं जलयेः । चित्रं नाना-
वर्णं तत्र वाच्यलिङ्गः ॥ 599 ॥

[शम्बरः] मत्स्यभेद एणभेदे च । उलूककाकमार्जारगृध्रशम्बरस्तकराः ।
अहिवृथिकगोधाश्च जायन्ते रात्रिभोजनात् ॥ गिरिभेदे । शम्बरः शिखरी सोयं
शबराकीर्णगह्वरः ॥ मायायामपि मङ्गः । यथा । शम्बराडम्बरं वीर जहीहि
धीरगर्हितम् ॥ [शर्करा] खण्डः । Sp. 1698 । कर्परांशो मृत्कपालखण्डम् ।
उपला अदमरूपा मृत् । तयोर्थथा । नगतरुशिखरामर्दी शर्करो [sic] मारुत-
शण्डः ॥ 600 ॥

शर्करायुग्मेशो । शर्करायां यथौ कर्कः । शकलं खण्डम् ॥ 601 ॥

[शकरी] छन्दोजातौ मेखलायां च । शकर्या भयिता विभाति सुतनौः सा
रोमराजिस्तनौ धत्ते या स्मरपार्थिवस्य रुचिरं भोगावलीविभ्रमम् ॥ गवयपि ॥
[शारीर] वृषो मैथुनम् ॥ [शार्वर] घातुको हिन्दस्तत्र वाच्यलिङ्गः । घातु-
कहस्तनीत्यमरः [sic; घातुकेभे त्रिलिङ्गकः Mkh.] । इयोर्थथा । शार्वरी शा-
र्वैरैर्भीष्मा ॥ 602 ॥

[शाकरम्] छन्दोभिच्छुर्दशाक्षरा जातिः ॥ 603 ॥

[शालार] हस्तिनखो दुर्गद्वारावतरणार्थं क्रमनिञ्चो मृत्कटोपसोपानख्यः ॥
[शिखर] पुलको रोमाच्चः । अयमप्रमात्रम् । तयोः । रुचिरैः शिखरैः काम्या
गृहालीव मृगेक्षणा । पकः । Me. 79 ॥ 604 ॥

[शिलिन्धः] तहप्रभेदे । Si. 6,32 || 605 ||

[शिलिन्धी] गण्डूपदी जलौकास्तस्या मृन्मृत्तिका [sic; c. Vi. 1637]
|| 606 ||

[शीकर] वातास्तजले । पाथात्ये वाति वेगाद् द्रुतुहिनशिलाशीकरासार-
वर्षी मातङ्गःक्षुण्णसान्द्र-तसरलसरस्तीरसारी समीरः । अस्तुकणे । Ku.1,15 ||

[शुषिरम्] वादं वाद्यविशेषः । यदाह । H. 287 । गर्ते । शुषिरेषु
समीकृतेषु शङ्कं [?] प्रतिहन्याच्चतुरङ्गुलं तु भूमौ ॥ [शृङ्गारः] गज° ।
Si. 4, 49 || 607 ||

[शृङ्गारम्] त्रिष्वपि । निधत्ते सीमन्ते झगिति नवशृङ्गारमपरा ॥ 608 ||

[संगर] अङ्गीकृतिः प्रतिज्ञा यथा । सृष्टिर्दोषविवर्जितात्र न मया कार्येत्ययं
संगरः । क्रियाकारो व्यवस्थापनं यथा । कृतेपि संगरे शत्रोराद्वासो न विधी-
यते । विषे । असतां क्रूरचित्तानां गिरः संगरसोदराः । आपदि । संगरे शरण-
मीश तवांही ॥ [संभार] इयोः । प्रभासंभारसंभिन्नतमःस्तोमः प्रभा-
पतिः ॥ 609 ||

[संस्कार] प्रतियक्तः सतो गुणान्तराधानं यथा । Ra. 3, 18 । अनुभवे ।
Ra. 1, 20 । मानस° । Ra. 3, 35 । गुणभेदे । Su. 36 || 610 ||

[सावित्री] यथा । पवित्रावटसावित्री मृगनेत्राभिरर्च्यते ॥ [सिन्दूरी]
रक्तचेलिका वस्त्रविशेषः कर्णाटदेशप्रसिद्धः ॥ 612 ||

रोचनी ओषधिः ॥ [सुनार] त्रिष्वपि । सुनारो न सुनारीभिः क्रियते कर-
गोचरः ॥ 613 ||

[सैरन्धी] त्रिष्वपि । सैरन्ध्यो निजश्लृपकल्पनविधिः [sic] दधुर्निशीथे
ध्रुवम् ॥ कात्यस्तु चतुःषष्ठिकलाभिज्ञा शीलरूपादिसेविनी । प्रसाधनोपचारज्ञा
सैरन्धीत्याह ॥ 614 ||

[सौवीर] स्रोतोञ्जनं नयनप्रसादनमौषधम् । देशेपि । तत्र पुंभूमि । उपचा-
रात्तज्जपुरुषेषपि ॥ 615 ||

अथ लान्ताः ॥ [अराल] समदहिषे । अराले कं कालं कलयति करण्येण
समरे ॥ 616 ||

[अञ्जलि] कुडवे । Ku. 5, 15 । करसंपुटः प्रणामार्थं मुकुलितं हस्त-

युग्मं वा [sic] । प्रसूतपाणिहृयपुटे । Ku. 4, 37 । प्रणामार्थमुकुलिते हस्त-
युग्मे । Ku. 2, 64 ॥ 617 ॥

[अङ्गुलि] कर्णिकायां गजस्य । शेषे मुखान्तःस्थगिताङ्गुलिर्गजः ॥ [आभील]
द्वयोः । आभीलनीलवनकुञ्जरगर्जितेन ॥ 618 ॥

[इल्वलः] यथा । इल्वला मृगशीर्षश शिरःस्थास्तारकाः स्मृताः ॥ [उपल]
रन्ते । Si. 1, 46 ॥ [उपला] शर्करा पाषाणकणिका इक्षुविकारो वा । तत्र
पाषाणकणिकायां यथा । उपलावलितं वर्त्म स पद्वे [?] करोतु किम् । इक्षु-
विकारे । सितोपलालोडितमेतदेव चूर्णं हितं पित्तनिर्बहृणाय ॥ 619 ॥

[उज्जवल] विकासिनि । उज्जवलैर्बुकुलचम्पकपुष्पैः । शृङ्गारो रसः ।
यथा । दंपत्योरुज्जवलो रसः । विशदे । कुन्दोज्जवलं त्वद्यशः । दीप्ते । उज्जव-
लज्जवलनज्वालाकरालं गगनाङ्गणम् ॥ [उत्ताल] त्वरिते श्रेष्ठे च । उत्तालताल-
रणितैः । कपौ । उत्तालस्तालपादपे ॥ 620 ॥

उत्कटे कराले च । M. M. 169, 2 ॥ [उत्फुळ] उत्ताल उत्कटे । Da. 1, 23 ॥
[कमलम्] क्लोम हृदयस्य दक्षिणपादर्वे उदर्यो जलाधारः । भेषजमौषधवि-
शेषः ॥ 621 ॥

पङ्कजसलिलयोर्यथा । सकमर्लं कमर्लं कमलेक्षणा हृदि दधाति मुधा विरहे
तव ॥ [कमलः] यथा । सदृशे वनवृद्धानां कमलानां तवेक्षणे ॥ [कमला]
श्रियाम् । Si. 10, 55 ॥ 622 ॥

[कपिला] रेणुका नमहस्तिपनी ॥ 623 ॥

[कपाल] घटादि० । Sp. 1531 । मृतस्य जीवतो वा शिरसोस्थि । तत्र
मृतस्य शिरोस्थनि । Sp. 2000 । जीवतो यथा । Pa. 440 । भिसुभाजनेषि ।
तत्र तु स्त्रीकीवः । यथा । Sp. 4102 ॥ [कन्दल] त्रिलङ्घः । नवाङ्गुरे ।
ऊरुद्वयं कदलिकन्दलयोः सनाभि ॥ 624 ॥

कलापः समूहः ॥ [कन्दली] हुमो रम्भातरुः ॥ [करालः] रौद्रे । दंष्ट्राक-
रालिमकरालिकरालिताभिः । तुङ्गे । करालतालद्वुमसोदराङ्गः । उरु पृथुलं यथा ।
नवेन्दुविम्बं किरणैः करालम् । दन्तुरे । व्याप्रव्यात्तकरालवक्त्रकुहरं जिप्रत्यजस्तं
मृगः ॥ चण्डिकाव्याप्रयोरपि मङ्गः । तत्र चण्डिकायां स्त्रियाम् । M. M.
178, 6 । व्याप्रे वाच्यलिङ्गः । यथा । K. Pr. 134, 13. 164, 5 ॥ 625 ॥

[कम्बलः] वृभिः वृभिविशेषः । साक्षायाम् । कम्बलाप्रचलघण्टिको वृषः । अत्र प्रावार ऊर्णमयं वासः । यथा । नवकम्बलसंब्यानपीतशीतः सुतस्तव । वैकद्यमुत्तरसङ्गः ॥ [कम्बलम्] यथा । लीलावापीषु खेलन्ति कम्बलैरबलासखाः ॥ 626 ॥

[कल्लोल] विष्वपि । उत्कल्लोलः क्षितिपतिरयं वीचिमालीव भाति ॥

[कदली] रम्भायां वैजयन्त्यां च । S. 5, 2 ॥ शाकादिनवनालेपि तत्र स्त्रीङ्गीवः c. H. L. 6, 6 ॥ [कामल] कामिरोगयोः । कामलेन हतं चक्षु-श्चित्रं तस्या मृगीहशः ॥ 627 ॥

अवतंसः शेखरः ॥ [काकोल] मौकुलौ विषे च । एकपक्षी कटु रटन्ययां हदि तनोति मे । काकोलोयं किमार्थ्यं विश्वस्योद्वेगकारकः ॥ [काहल] भृशे क्रियाविशेषणम् । अव्यक्तवाचि शुष्के च वाच्यलिङ्गः । भृशेव्यक्तवाचि वाद्यभेदे च । S. 18, 54 ॥ 628 ॥

[काहली] यथा । काहली वाहलीनियं वल्लभस्य विराजते ॥ 629 ॥

[कीलाल] रुधिरे । कीलालकुल्याषु तरन्ति योधाः ॥ अमृतमण्डयोरपि मङ्गः । तत्र अमृते नीरे च । कीलालालयलीनतामुपगते तस्मिन्नवर्मण्डले । मण्डे । मध्याह्ने प्रति केतनं भजति यः कीलालपानोत्सवम् ॥ [कुशलम्] क्षेमे । Me. 98 । पुण्ये । कुशलैर्जायते नृणां सर्वशास्त्रेषु कौशलम् । पर्याप्तिः सामर्थ्यं यथा । महेलानामविकलं कुशलं मुशलयहे ॥ [कुवल] विष्वपि । केवलं कुवलस्थूलैः सा रोदित्यशुविन्दुभिः ॥ 630 ॥

[कुम्भिल] श्लोकच्छायाहरः कविचौरः । चतुर्ष्वपि । कुम्भिलस्तस्य वल्लभः ॥ 631 ॥

[कुण्डल] वलये । B. H. 67, v. 29 । पाशे । कुण्डले पतितः शण्डः ॥ 632 ॥

[कुन्तलाः] यथा । S. K. 80, 10 । तदेशस्ये तूपचारात् तत्र तु वाच्यलिङ्गः संख्यः [sic] । यथा । Pa. 3952, d [Mh.: प्रेमाकुला कुन्तली] ॥ मधुपात्रेषि मङ्गः । तत्र तु छीवे यथा । कुन्तलेषु कलितं ललिताङ्गधः कापिशायनमनन्यमनस्काः । वल्लभैः समरसाः सहपीतिपीतयेध्यवस्थुः [?] सविलासाः ॥

[कुकूल] तुषानले । वायुः कुकूलमिव वर्षति दक्षिणश्च कार्शीनवैरिव शैर्मदनश्च हन्ति ॥ 633 ॥

शङ्कु० । वक्षभोक्तस्य पान्थस्य कुकूलमपि तूलिका ॥ [कुचेल] यथा ।
कुचेलः कर्कशः स्तव्यः स्वाधीनः स्वयमागतः । पञ्च लोके न पूज्यन्ते बृहस्प-
तिसमा अपि ॥ 634 ॥

[कुचेला] न विद्धौ कर्णौ यस्या अविद्धकर्णौ ॥ [केवल] ज्ञाननिर्णीतयोः
द्विवे । एकोसहायस्तत्र यथा । केवलोपि स्फुरन्बाणः करोति विमदान्कवीन् ।
कृत्वे । औच्चिद्रघ्येण नयत्यनन्यचरिता रात्रिं बलात्केवलम् । निर्णीते । Sp. 2925 ।
ज्ञानं सर्वथावरणविलये चेतनस्य स्वरूपाविर्भावलक्षणं यथा । केवलालोकभा-
स्तते ॥ निर्णीते केवलमित्यव्ययमपि ॥ [केवली] यन्थभिज्ज्योतिःशास्त्रवि-
शेषः । यथा । दुर्जना केवली कलौ ॥ 635 ॥

[कोमल] तोये । केवलं कोमलाहारो जातस्तस्यास्तरोरिव ॥ द्विग्धतुल्य-
वृत्तिष्वपि मङ्गः । द्विग्धतुल्ययोः । कमलकोमलं पाणितला ततः । वृत्तौ तु स्वियां
यथा । शैवैवर्णीर्यथायोगं कथिता कोमलाखया ॥ [कोहल] मुनिर्भरतमुनि-
तनयः ॥ [ग्रन्थिल] ग्रन्थिसहिते । ग्रन्थिला शिथिला वेणी मैथिल्या जयथे
कथम् ॥ 636 ॥

[गरल] पञ्चग० । व्यालः सैष पुरो निर्गीर्णगरलज्वालाकरालाननः । मानो-
हंकारः । विषमाचेपि ॥ [गन्धोली] शही ओषधिः । भद्रा करणवि-
शेषः ॥ 637 ॥

[गोपाल] इयोः । Da. 5, 27 ॥ 638 ॥

[चञ्चल] इयोः । वैपते चञ्चलेनात्तं कान्ताया वसनं चलम् । चपलेपि
यथा । चञ्चलहृगच्चलविभ्रमेण ॥ [चञ्चला] इयोः । स्थास्ववः कुत्र चञ्चलाः ॥
[चपल] चले क्षणिके च । Pa. 566 ॥ 639 ॥

चिकुर ईषच्चिमीलिताक्षः । पारते । चपलपलशतानां वन्धकः सैष योगः ॥
[चपला] पिप्पली कणा । शेषेषु । चित्रं किमत्र यज्ञातं चपलानां पलाय-
नम् ॥ 640 ॥

[चात्वाल] यज्ञकुण्डकं यज्ञगर्तेः । गर्भो मध्यम् ॥ [चूडाला] चक्रला
क्षुद्रजन्तुभेदः ॥ 641 ॥

[छगलम्] यथा । छगलच्छग्नात्रोयं रात्रौ केनेह लक्ष्यते ॥ 642 ॥

[जगल] मेदके कितवे पिष्टमद्ये च । अस्पृश्यं जगलं जगुः ॥ मेचकेपि
मङ्गः । यथा । अजगरजगलास्तस्वनगहनाः ॥ 643 ॥

[जम्बाल] इयोः । जम्बालजालजटिलादु सरित्तीषु ॥ [जङ्गल] निर्ज-
लदेशे वाच्यलिङ्गः । यथा । अनूपः पित्तजे शस्ते जङ्गलः श्वेष्मजे पुनः । पिशिते ।
M.M. 162, 1 (Mh.: जङ्गलः) ॥ 644 ॥

[जाङ्गुली] यथा । जाङ्गुली नाम विद्याहमुत्तमा विषनाशिनी ॥ [तरल]
भास्वरे । सरलतरले भावां तावद्वहश्वतशालिनौ । षिङ्गे । हस्यते तरलस्वान्तैस्तरलैः
सरलो जनः ॥ [तरला] उष्णिका यवागूः । यथा । सेविततरले मध्ये सतत-
नितम्बाधिवासिनि कृशत्वम् । युक्तं तुङ्गपयोधरतटतलपीडासहव्रतिनि ॥ 646 ॥

[तमाल] पुण्ड्रे । भाले तमालः कुलबालिकानाम् ॥ [ताम्बूल] यथा ।
K. Pr. 143, 5 । पूगफलपर्णचूर्णसंयोगेषि यथा । Sp. 2536, d ॥ 647 ॥

[तुमुलम्] वाच्यलिङ्गः । यन्मङ्गुः । तुमुलं व्याकुले शब्दे त्रिषु स्यात्कु-
न्तले [sic!] रणे । यथा । Ra. 4, 62 ॥ [तुमुलः] व्याकुलरवेषि यथा ।
खगकुलं तुमुलं कुरुतेराम् ॥ 648 ॥

[दुकूल] इयोः । Si. 11, 33 ॥ [धवल] महोक्ते । Pa. 966 ।
सुन्दरे । धवलकुच° c. 2, 515 ॥ 649 ॥

[धवली] धवलेति गौडः ॥ [नकुली] कुकुटी ताम्रचूडी ॥ [नाभील]
नाभिगर्भाण्डं नाभिमध्येण्डकाकारः कोशः ॥ इयोः । नाभीलमूलं स्पृश्यतुः [sic]
स्वभर्तुर्नाम्येति भीत्याभिमुखं नवोढा ॥ 650 ॥

[नकुली] कुकुटीकन्दो रसोनभेदः ॥ [निचुल] इज्जलदौ जलवेतस-
विशेषे । Me. 14 । निचोलकः कूर्पासः । यथा । निचुलमुकुलिताङ्गी रङ्गगर्भे
नताङ्गी ॥ 651 ॥

[निस्तल] बलं सैन्यम् ॥ [निर्मल] अभ्रके । निर्मलेन धवलं कृतं
गृहम् ॥ [निष्कल] इयोः । निष्कलः पुरुषोधमः ॥ 652 ॥

[नेपाली] छवहा राखा । नवमाली पुष्पलता ॥ [प्रवाल] वीणादण्डे ।
विलम्बध्यां कुटिलप्रवालां तन्वीं कलालापमनोहरां सः । अङ्गं निरातङ्गमना नि-
धाय तेने विपञ्चीमिव चाटुकारः ॥ 653 ॥

[प्रतल] तताङ्गुलिं° । प्रतलताङ्गितङ्गतलः खलः ॥ [पटल] तिलके ।
सा हाटकाङ्गपटलं प्रकटीचकार । नेत्ररोगे । आत्मसममेव° s. 2, 92 । छदिषि
गृहाच्छादने । पटलाधारकुड्चेषु । संचये । Si. 5, 37 ॥ 654 ॥

पिटकं पुष्पादिभाण्डं यथा । कुसुमपटलपणिः पाटलामुच्चिनोति ॥ अध्यायेषि
मङ्कः । तत्र पुंसि यथा । प्रथमः पटलः ॥ [पललम्] मांसे । निःशङ्कं मदिरां
पिबन्ति पललं खादन्ति ॥ 655 ॥

[पाचल] राधनद्रव्यमिन्धनम् ॥ [पाकलः] यथा । M. M. 68,4 ॥ 656 ॥

[पाकलम्] रोगभेदे इति मङ्कः । यथा । चर्चिका पाकलं पामा कण्ठूच्छ
पिटका तथा ॥ [पाताल] वडवानले । तत्पातालोपयोग्ये च पूरितं नीरधेर्ज-
लम् ॥ 657 ॥

[पांसुल] पुंचले । Ra. 2, 2 ॥ [पांसुला] यथा । पांसुला पांसुलैर्वेयं
भुज्यमाना नवैर्नवैः ॥ 658 ॥

[पातली] नारी स्त्री ॥ [पिष्पलम्] सलिले । कपिलः पिष्पलं पौष्टि ।
छिद्यतेनेन च्छेदो वस्त्रस्य च्छेदद्वच्छेदोपकरणं तस्य भेदो विशेषः । यथा । सीव्यति
स्म स कूर्पीसान्वस्त्रैः पिष्पलकल्पितैः ॥ 659 ॥

[पिष्पलः] निरंशुलः श्वापदविशेषः ॥ [पिङ्गल] वह्नौ रुद्रे च । स
पिङ्गलः पिङ्गलनेत्रजन्मा ॥ 660 ॥

कपौ । गले पिङ्गलवच्चेन बलाद्वज्ञा महीभुजः । मुनौ । पिङ्गलादिभिराचा-
र्थैर्यदुक्तं लौकिकं द्विधा ॥ [पिङ्गला] करायिका पक्षिणीभेदः । यथा । दक्षि-
णेन बहुशोथ पृष्ठतः पिङ्गला किलकिलायिता शुभा । c. Pa. 2467-69 ॥ 661 ॥

[पिङ्गल] हरिद्राभे गुणे पुंसि तद्वति वाच्यलिङ्गः । यथा । Si. 4, 6 ॥
[पिच्छिला] पोतकी दुर्गा ॥ 663 ॥

[पुष्कल] द्रयोः । Sp. 2178 ॥ 664 ॥

[पुद्गल] रूपादिमद् द्रव्यं परमाणुलक्षणं यदाह । पूरणगलनधर्माणः स्पर्शार-
सगन्धवर्णवन्तः पुद्गलाः ॥ [पेशल] कुशले । परिचरणपेशलत्वं यस्य सम-
ग्रेषु कार्येषु । रन्ये । Me. 74 । मृदौ क्षिञ्चे चापि मङ्कः । मृदौ । अङ्गे शिरी-
षकुसुमादपि पेशलेस्मिन् । क्षिञ्चे । Su. 1169 ॥ [केनिलः] यथा । चीनां-
शुकैः केनिलफेनशुप्रैः । 665 ॥

[बहुलम्] वियति व्योम्नि । बहुलं जलदाकीर्णम् ॥ [बहुलः] पावके ।
सन्मन्त्रेन्धनसुप्रदीपबहुलज्वालावलीवेलितः । शितौ । बहुलकुन्तलवस्त्रिविभूषि-
ता ॥ 666 ॥

[बहुला] शुरभ्याम् । बहुला बहुला भरतैः सेव्यन्ते पुण्यकर्मभिः पुम्भिः ॥
 [बहुलाः] यथा । बाहुलेयविजये भृगूद्ध्रहः । अत्र बहुलानामपत्वं बाहुलेयः
 कार्त्तिकेयः ॥ 667 ॥

[मण्डल] विम्बे । Ki. 12, 8 । भुजंग° । मण्डलः शङ्खपालश्च । शुनि ।
 उपेष्य लोष्टक्षेपारं लोष्टं दशति मण्डलः ॥ 668 ॥

स्थानकवर्तुलकर्मद्विष्वपि मङ्गः । स्थानके । H. 777 । वर्तुले । Si. 18, 9 ।
 कर्माङ्गं यन्नादि उपलेपादि च । यन्नादौ । Si. 2, 88 । उपलेपादौ । चतुरस्तु
 [?] मण्डलं तु कार्यं विप्रस्य भोजने ॥ [मञ्जुल] जलाञ्चलं शेवालम् ।
 रम्ये कुञ्जे च । कोकिलामञ्जुलालपैर्मञ्जुलं मञ्जु गुञ्जति ॥ 669 ॥

[मातुल] धन्त्रौरे । दारिकावीजमाज्यं च राजसर्षप एव च । मातुलेन समा-
 युक्तो धूपः सर्वज्वरापहः ॥ [माचल] बन्दिभाही चौरो बन्दिचौरः । हयोगभेदः ॥
 [मुसल] अयोग्रमायुधविशेषः क्षोदोपकरणं वा । आयुधविशेषे । Si. 2, 70 ।
 क्षोदोपकरणे । मुसलक्षेपहुंकारस्तोभैः कलमखण्डनि । कुचविष्कम्भमुत्तभन्निस्तु-
 भातीव ते स्मरः ॥ 671 ॥

[मुसली] गृहगोधिकायाम् । मद्रेहे मुसलीव° ZDMG. 36, 514 c. Su.
 3197 ॥ [मेखला] खड्बबन्धः प्रत्याकारवधिका यथा खड्नो निःसरन्नब्ध्यते
 यथा अद्ववाराः कक्षादौ खड्नं लम्बयन्ति वा । रशनाखड्बबन्धयोर्यथा । पाणिघ-
 हणमेतस्या विधिना विहितं त्वया । निर्मेखला त्वसिलता गले लगति विद्विषाम् ॥
 मौञ्ज्यामपि मङ्गः । यथा । मेखलामजिनं दण्डमुपवीतं कमण्डलुम् । अप्स्त्र प्रास्य
 विनष्टानि यहीतव्यानि कोविदैः ॥ 672 ॥

[रसाल] इक्षौ । नरजन्म रसालस्य मध्यभागः प्रशस्यते ॥ [रसाला]
 जिह्वायाम् । रदानां चर्वणक्षेशा रसालैव रसालयः ॥ 673 ॥

[लाङ्गूल] इयोः । को हि शार्दूललाङ्गूलसमूलोन्मूलने बली ॥ [लाङ्गूल]
 तालो वृक्षस्तत्कलं वा ॥ 674 ॥

[लोहल] वाच्यलिङ्गः । शृङ्गलया यद् ध्रियते तच्छृङ्गलाधार्यम् ॥ [मञ्जुल]
 त्रिष्वपि । याते द्वारवर्तीं तदा मधुरिणौ तहत्तकम्पानताम् । कालिन्दी° s. 2,
 188 ॥ 675 ॥

[वण्ठाल] शूरयोर्युद्युखं शूरयुत् । नावः खनित्रं तयोः ॥ [वातूल]
 वातले । V. S. II, 20 । वातसमूहे । वातूलसंचलिततूलुलवावलीभिर्जातो

जनो युवजरन्पथि कथकास्ति । मारुतमासहत इति सहेराड्प्रदलेषः । मारुतं न सहत
इत्यर्थे कुकुलप्रत्ययो [sic] बाहुलकात् ॥ 676 ॥

[विपुल] पृथौ । Si. 11, 5 । अगाधे । Sp. 6155 ॥ [विपुला] क्षो-
ष्याम् । भूप त्वदीययशसां विपुलापि हि संकटं वेयम् ॥ [विमल] अर्हति ।
विमलस्वामिनो वाचः कतकक्षोदसोदराः ॥ 677 ॥

[वृषल] तुरणे । अकृत्तवृष्णैर्बीजं वृषलैः क्षिप्यते खलु ॥ [शकल]
राग° । वस्त्रैः शाकलिकैः कलां कलयसि स्मेराक्षि लोकोत्तरम् । अत्र हि शुकलेन
रक्तानि शाकलिकानि वस्त्राणि शकलकर्दमादेतीकण् । वल्कले त्वचि च । तस्मा-
कलैरपि मुनयः कालं गमयन्ति कानने यस्मात् । खण्डे । Ku. 8, 18 ॥ 678 ॥

[शार्दूल] व्याघ्रे पशुभेदे च । Ku. 3, 44 ॥ [शीतल] अर्हति ।
स्थाहादामृतनिस्यन्दी शीतलः पातु वो जिनः ॥ 680 ॥

आसनपर्णी ओषधिः ॥ [शृगाल] फेरौ दन्तथादिरप्यथम् ॥ 681 ॥

[शृङ्खल] त्रिलङ्घः । पुंस्कटी° । कपालमालाखद्वाङ्घारी लोलास्थिशृ-
ङ्खलः । महापाशुपते भीमः इमशानस्येव विग्रहः ॥ लोह° । कलत्रं निगडं
दत्त्वा न संतुष्टः प्रजापतिः । भूयोप्यपत्यदानेन बबन्ध गलशृङ्खलाम् ॥ बन्धने
बन्धमात्रे । Si. 12, 7 ॥ 682 ॥

[षण्डाली] सरसी कासारः । तैलं मीथते येन तच्छैलमानम् । कर्षादि ।
कामुकी चासौ स्त्री च कामुकस्त्री ॥ [संकुल] अस्पष्टवचने । निन्दया न
विदितं न संशयाहुर्जनो वदति संकुलं सताम् । व्याप्ते । अलं स्थित्वा इमशाने-
स्मिन्गृध्रगोमायुसंकुले ॥ व्याकुलेपि मङ्गः । यथा । न तत्र स्वपुरो वापि ददृशे
रणसंकुले ॥ 683 ॥

[संधिला] नान्दी द्वादशातूर्यनिर्वीषः ॥ [सुतल] अङ्गालिकाबन्धः प्राकार-
शिखरयोधरक्षाहेतुः संनिवेशविशेषः ॥ 685 ॥

[सुवेल] त्रिष्वपि । शालाक्रान्तः शत्रुः समजनि सुवेलो गिरिरिव ॥ 686 ॥

अथ वान्ताः ॥ [अक्षीवं] मद° । अक्षीवं तत्कणाज्जातं नामैव तत्र शा-
त्रवम् ॥ [आहव] यज्ञे । समाजुहवाहवहव्यलोलुपान् ॥ [आश्रव] त्रिष्वपि ।
धीराणामाश्रवे तोषः ॥ 687 ॥

[उद्धव] उत्सवे । नृत्यहरवधूलोलवलयावलिशिञ्चया । विद्ध उद्धवसंविद्दो
गीतिशब्दो हरत्यसौ ॥ क्रतुवह्नौ । भालमुद्गुलितं तेन समिद्वाद्वभस्मभिः ॥

[उत्सव] अमर्त्ये रौद्रभावः । तयोर्यथा [sic] । ववृते न रणोत्सवोस्य यत्के
यदितो वाग्भिरसावसारयत्तम् । इच्छाप्रसरे । आलिङ्गनोहामविलासवन्ध्यं [?]
रतोत्सवं चुम्बनमात्रशेषम् ॥ इच्छायाः प्रसवे उत्पत्तावित्यमरटीका ॥ 689 ॥

[कारवी] दीप्योजमोदा ॥ [कितव] मत्ते वच्चके च । Me. 108 ।
द्यूतकरिपि मङ्गः । यथा । ही वच्चितास्मि कितवेति कलं वदन्ती ॥ 690 ॥

[कैतव] इयोः । कैतवेन कुरुभिर्धिजिता भूः ॥ [कैरवः] कितवः शठः
शत्रुरास्तः । तयोः । त्वयि भास्वत्ययुदिते सर्वतेजोभिभाविनि । उन्मीलति धरा-
नाथ किं कैरवकुलं क्वचित् ॥ 691 ॥

[कैरवी] यथा । कैरवीभैता [sic] वियोगी हरिणीदृशः ॥ [गन्धर्व]
नभधरे । अस्माभिर्यदनुष्टेयं गन्धर्वैस्तदनुष्ठितम् । पुंस्कोकिले गायने च । सहका-
रवनस्यान्तश्चार्थ्यो गन्धर्वगीतयः । मृगभेदे तुरंगमे च । गन्धर्वैः सहितो व्याप्तां
महिषीपरिचारिणीम् । राजधानीमिव निजां वनभूमिममन्यत ॥ 692 ॥

अन्तरा मरणजन्मनोर्मध्ययोर्देहो यातनाशरीरं सोन्तराभवदेहः । यदाहुः ।
अन्तराभवदेहो हि निष्पत्तेर्विन्ध्यवासिना [?] । तत्र यथा । गन्धर्वदेहेन दिवं
जगाम ॥ [गाण्डीव | गाण्डिव] चापमात्रे । गाण्डीवदण्डेन विखण्डितास्त्रो
भूपालमैलिर्युषि कृतलेशः । पार्थेधनुषि । Me. 48 । गाण्डिवशब्दो इयोः ।
गाण्डिवेन हि रिपून्कुरुषितान् कुर्वतार्जुनयशस्त्वयार्जितम् ॥ 693 ॥

[ताण्डव] नाट्यभेदे । चण्डीशः पातु वो यस्य ताण्डवे क्षितिमण्डलम् ॥
[त्रिदिव] इयोः । श्रियो वासाम्भोजे त्रिदिवसरिदम्भोजकुहरे हरेन्नामीपद्मे मधु
मधुकरो यः किल पौ ॥ [द्विजिह] इयोः । वाग्विषस्य द्विजिहस्य विश्वासं
कोधिगच्छति ॥ 694 ॥

[निह्नव] अविश्वासोपत्ययः । निकृतिः शार्ड्यम् । तयोः । को मे निरपराधस्य
सखे निह्नव एष ते । अपलापे । M. M. 25, 5 ॥ [निष्पाव] पवनं सामान्य-
पवनं सूर्येण पवनं सूर्यपवनम् । निर्विकल्पके कृतनिश्चये वाच्यलिङ्गः ॥ 695 ॥

वक्षो धान्यभेदः कडङ्गरो बुसं शिम्बी बीजकोशी । सर्वेषु । निष्पानिष्पावः
कृतबलात् [?] ॥ [प्रभव] जन्मकारणं पित्रादि यथा । Ra. 1, 2 । आद्या
प्रथमा उपलिङ्घिर्दर्शनं गङ्गानदीनां तद्वर्त्य स्थानं हिमवदादि यथा । सुरापगायाः
प्रभवो हिमाक्षलः । अपां मूले । भवन्ति प्रभवे नद्यः संकीर्णाः पृथवः पुरः ।

मुनिमेदे । शिष्यो जग्मुमहामुनेः प्रभव इत्यासीत् ॥ संवत्सरमेदेपि यथा । प्रभवो
यज्ञकर्मणि ॥ 696 ॥

[प्रसव] फले । माकन्दपृष्ठप्रसवैर्विहस्ताम् । अपस्थ्ये । दुर्स्त्यजः प्रसवे स्नेहः
पशूनामपि पश्यत । गर्भमोत्तरे । Sp. 6114 । उत्पादे । जातः क्रमेण मदनप्र-
सवः कृशाङ्गच्चाः ॥ [प्रसेव] वीणाङ्गे । प्रसेवमूले स बबन्ध तन्लीम् । स्युतो
वस्त्राद्यापनं दृतिरालूर्धर्ममयी । तयोः । प्रसेवसंस्थापितदेववस्त्रैः ॥ 697 ॥

[प्रभाव] तेजसि प्रतापे । V. P. 30, 42 ; c. M. N. (1873) VI, 16 ॥
[पद्धव] किसले । Ku. 2, 41 । बलं स्थाम । विट्पे शाखावाम् । सहस्रशो
मञ्जरिताश्च पद्धवाः कला च पुंस्कोकिलवान्ति वर्तते । विस्तरे । वानः पद्धविता
इव । अलक्तरागे शृङ्गारे षिङ्गे च । पद्धवः कामिवद्धभः ॥ पद्धमात्रे वस्त्रैकदेशे
रहसि च मङ्गः । पद्धमात्रे । तन्वीमिकजलाद्र्वपद्धवतया । वस्त्रैकदेशे । रोषोदधो
[sic] नाभिहितैककोणकमनीयेन पृष्ठतः कक्षानिक्षिपद्धवेन । रहसि । नीलम-
वन्नूतनशाङ्कलेषु ध्यायन्ति धन्या नवपद्धवेषु ॥ 698 ॥

[पञ्चत्व] इयोः । एकोपि प्राप पञ्चत्वम् ॥ [पार्थिवी] तुका वृशरोच-
नम् ॥ 699 ॥

[फेरव] द्वयोः । इमशाने रजनिं निन्ये भैरवे फेरवारवैः ॥ [वान्धव]
मित्रे । Pa. 3508 ॥ 700 ॥

[भार्गवी] त्रिष्वपि । सा भार्गवी स्वर्गसदां सदाच्याम् [sic] ॥ 701 ॥

[माधवी] कुट्टनी शम्भली हाला सुरा तयोर्यथा । माधवी माधवीप्रिया ॥
[राजीवः] यथा । राजीवराजीवितते बनान्ते ॥ 703 ॥

[सैरव] भीषणे । कौरवा रौरवा येषां तेषि किं त्रीरकुञ्जराः ॥ [वल्लव]
सूपकारे । वल्लवैर्वल्लवाकोपि [?] कृतः स्यारवद्धभः ॥ 704 ॥

[वडवा] अश्वायां कुम्भदास्यां च । पूर्णगर्भेव वडवा ॥ वन. सीदनि ।
समप्रमामणीयोहिविहितोदकपूरणा [?] ॥ स्त्रीमेदे । नायिका त्रिधा मृगी वडवा
हस्तिनी च । द्विजस्त्रियाम् । वेदेषु वडवा जडा ॥ [वाडवम्] वडवौघे ।
भृशमकुशकशाभिर्वाडवं ताडयन्ति ॥ 705 ॥

[विद्रव] धीर्वुद्दिस्तत्र यथा । अयो द्रवति विद्रवत् ॥ [विभाव] परि-
चये । विभावेन विभूतां हि वैभवं स्यात्र संशयः ॥ 706 ॥

[विभव] इयोः । प्रभाते पादयोः स्थृद्वा प्रभाते शिरसा प्रभोः । विभव वितनोत्याशु विभवं च पदं नृणाम् ॥ [शालवम्] इयोः । वितनोति न संभासे शात्रवं यस्य शात्रवम् ॥ [संभव] कारणं हेतुः । जनिरुत्पच्छिः । जिनस्तृतीय-तीर्थकरः । तेषु यथा । दिश्यादः संभवः सौख्यं निरस्तभवसंभवः ॥ 707 ॥

आधेयस्य वस्तुन् आधारादनतिरिक्तव्यमनाधिक्यं यथा संभवति द्रोणः स्थाल्याम् । तत्र यथा । अस्मिन्क्षत्रियवंशजेन महतो वीर्यस्य नो संभवः ॥ उपपत्ता-वपि मङ्गुः । यथा । तेजस्तिमिरयोर्नास्ति सहावस्था [?] न संभवः ॥ समयेषि ॥ [सचिव] सहाये । Pr. P. 28; Pa. 3282 ॥ 708 ॥

अथ शान्ताः ॥ [आदर्श] टीका निरन्तरव्याख्या तत्र प्रतिपुस्तके च यथा । आदर्शदर्शीतदिशा न शठा लिखन्ति ॥ 709 ॥

[उडीश] चण्डीशो । उडीशः पातु वशण्डीसनाथैः प्रमर्थैर्वृतः । शास्त्रभेदे । उडीशं यो न जानाति स रुषः किं करिष्यन्ति ॥ [उपांशुः] यथा । जाप्यं तु त्रिविधं प्रोक्तं वाचिकोपांशुमानसम् ॥ [उपांशु] यथा । Ra. 8, 18। पूर्वाचार्यानुरोधेन उपांशुशब्दस्यानेकार्थत्वं दर्शितम् ॥ 710 ॥

[कर्कश] कूरः क्षुद्रः । इक्षुः पुण्डः । दृढो बली स्थूलो वा ॥ निर्दिये कूरे साहसिके परुषे दृढे च । Si. 16, 63 ॥ 711 ॥

[कपिशा] माधवी वासन्ती सुरा हाला इयोः । व्याकोशकोशकपिशं म-पुपाः पिबन्ति । माधव्यां कपिशीत्यन्ये ॥ [कीनाशा] राक्षसेषि ॥ क्षुद्रः कृ-पणो लुब्धः कृतग्नो वा । यहाह । लुब्धः कीनाशः स्यात्कीनाशोप्युच्यते कृतग्न-आशाति वाममांसं स कीनाशो यमचैव कीनाशसत्तद्वनः क्षुद्र इति च ॥ क्षुद्रे क-र्षके च । न क्षिपन्ति फलं क्षिप्रं कीनाशाः खलधामस्तु । क्षणास्तृणबुसप्रायाः [?] क्षोदो यत्र न जायते ॥ उपांशुघाती पररहस्यमेदी छलघातको वा ॥ 712 ॥

[गिरीश] त्रिष्वपि । दौःस्थ्यं गिरीशोपि न हर्तुमीशः ॥ 713 ॥

[निर्देश] इयोः । लवुसंप्रहकारी च साधुः शब्दप्रसिद्धिकृत् । निर्देशः प्र-थते देव तवायं पाणिनेरिव ॥ [निर्वेश] उपभोगे । संसारे नास्ति निर्वेशः सद्भिः संकथनात्परः । सर्वकालं समरसे यत्र तृप्तिर्न जायते ॥ प्रसरेषि मङ्गुः । यथा । पतितस्य शुद्धसलिलतैलस्य भवद् [sic] भूशं हि निर्वेशः ॥ 714 ॥

[निर्वेश] सैन्यविन्यासे । Si. 17, 40 । न्यासमात्रे । निर्वेशः स्वः ० C. on V. K. 3, 1, 12 । द्रङ्गो नगरं यथा । द्विषां निर्वेशेषु वरप्रवेशः कार्ये

नृपैः । विवाहे । विनिर्ममे द्वरेशेन निवेशः केशवभियोः ॥ [निदेश] उपक-
ष्टे परिभाषणे च । वेश्यानिदेशो विवशो न कस्तः ॥ 715 ॥

[नीकाशा] तुल्ये । यशःशशाङ्कनीकाशां भृत्यां हासयते दिशः ॥ [प्रकाशा]
स्फुटे । Si. 8, 28 । हासे । सप्रकाशा शरत्काशैरभौजैः स्फेरलोचना ॥ 716 ॥

[प्रदेशा] भिन्निः कुद्यम् । मानविशेषे । संगुष्ठया [sic] प्रदेशिन्या अवणौ
समुपसृशेत् । अत्र हि प्रदेशो मानविशेषः परिच्छेदव्यवेन विद्यते यस्या इति
कृत्वा तर्जनी प्रदेशिनीत्युच्यते । प्रादेश इति तु प्रजादित्वात्स्वार्थेणि ॥ स्थानवि-
शेषेषि मङ्गः । त्वत्वदेशपरिमार्जनपूतः पारिणीश्वर कदा मम भूयात् ॥

[पलाशः] त्रिष्वपि । यत्र पलाशा बहवः पदे पदे प्रोक्षसत्पलाशाशिखाः
कथमिव संचरसि वने तत्रास्मिन्नद्वितीयस्त्वम् ॥ 717 ॥

[पिङ्गाशी] नीलिका ओषधिः ॥ 718 ॥

[लोमशा] अवौ । निर्मलः कम्बलः इलक्षणैर्वर्यूतौ लोमशरोमभिः ॥
[लोमशा] शाकिनीभिदि शृगाल्यां च । जृम्भते लोमशा निशि । कासीसं
धातुभेदः शेषाः पदोषधयः ॥ 719 ॥

[विवशा] इयोः । Ku. 4, 1 ॥ 720 ॥

[विकाशा] व्यक्ते वाच्यलिङ्गः । इयोः । उपविश्य विकाशेषु रहस्यानि
प्रकाशयेत् ॥ [सदेशा] इयोः । नद्याः सदेशो गिरिग्हरेषु ॥ 721 ॥

[सदृशा] उचिते । Ra. 14, 61 ॥ [संकाशा] अन्तिके । राजसंकाशमा-
साद्य कस्को न स्वं प्रकाशयेत् ॥ [संवेशा] पीठे । संवेशं समुपाविशत् ॥ 722 ॥

[सुखाशा] शुभेच्छः । तत्र वाच्यलिङ्गः ॥ [हताशा] इयोः ॥
हतो हताशेन शिशुर्यमेन ॥ अथ षान्ताः ॥ [अध्यक्ष] अधिकृतो नियुक्तः ।
अन्वक्षं प्रत्यक्षम् । इयोः । शुक्राध्यक्षैः स्वयमिह कृतं भाण्डमन्वक्षमेतत् ॥ 723 ॥

[आरक्ष] हस्तिकुम्भाधोभागे । Si. 5, 5 ॥ [आमिष] छुन्दराकाररू-
पादै भोग्यवस्तुनि । आदास्यमानः प्रमदामिषं तत् । संभोगे लोभे लञ्चायां च ।
आमिषार्थे भवेद्युद्धम् ॥ 724 ॥

[आकर्ष] पाशको देवनः । धन्वाभ्यासाङ्कं धानुष्काणां बाहुदीकरणार्थं
वालुकादिभूतकुतपादियन्त्रम् । शूतं दुरोदरम् । शारिफलकमष्टापदः । चतुर्वर्षपि
यथा । आकर्षात्स दुराकर्षः सखे मा स्म कृथा प्रहम् । आकृष्टौ । आकर्षाज्ज-

नमिव चक्षुषो जनानाम् ॥ अन्ये तु पादकशब्देन उद्धाणां दारुमयं रज्जुवन्धनार्थं पादकटकमुच्यते । इत्याहुः । यथा । आकर्षेण विविधोद [?] शब्दादिसुदीर्घ-रज्जुविषयेण । मनसा पशुमिव परवशममृतेश विपाशायाचु त्वम् ॥ [उष्णीष] लक्षणान्तरं देहलक्षणविशेषः । यथा । मौलिच्छन्ने महेशस्य जगदीशित्वशंसिनि । वृत्त उतुङ्ग उष्णीषः शिथिये कलशभियम् ॥ 725 ॥

शिरोवेष्टे । क्रत्विजो लोहितोष्णीषाः प्रविशन्तु यथाक्रमम् । किरीटे । विकीर्णमुष्णीषमणिप्रभाभिः ॥ [कलुष] अंहसि । धुनी धुनीते कलुषं विपाशा ॥ [कल्माष] राक्षसो राक्षसमेदः । कृष्णे । M. St. 14 । शब्दे । सरोजाक्षीं कक्षामणिकिरणकल्माषवपुषम् ॥ 726 ॥

[किल्बिष] पापे । सभायां न प्रवेष्टव्यं वक्तव्यं नासमञ्जसम् । अव्रुवन्न-नुवन्वापि नरो भवति किल्बिषी [sic; c. M. 8, 13] ॥ अपराधे । तस्य किल्बिषमपेक्षसेथ चेत्तो भवेत्सखि स एव ते प्रियः । खेहवृत्तिमनुरुध्यसे स्फुटं गृह्यतां निरपराध एव सः ॥ [कुल्माषम्] यथा । कुल्माषपाणं प्रणिहन्ति पित्तम् ॥ [कुल्माषः] अर्धस्विन्नंधान्यं माषादि यथा । भ्रमचासादयामास कुल्माषान्कुत्रचिद् गृहे ॥ 727 ॥

[गण्डूष] गजस्य कराङ्गुल्याम् । Ku. 3, 37 । प्रसूत्या प्रसिते । अगस्तिः पातु वो यस्य गण्डूषोभूत्पयोनिधिः ॥ 728 ॥

[गोरक्ष] गोपे । गोरक्षनाथः क्षिणुतामधानि ॥ [जिगीषा] जयस्पृहायाम् । Ra. 4, 26 । व्यवसाये । सुप्रज्ञस्याजिगीषस्य कार्यसिद्धिः सुदुष्करा । प्रकर्ष उत्कर्षः ॥ 729 ॥

[ताविष] चिष्वपि । रत्नाश्रयो निरीहाणां तविषोपि विषोपमः ॥ 730 ॥

[प्रदोष] दोषवत्यपि मङ्गुः । चिष्वपि । Si. 2, 98 ॥ [परुष] सदृशेपि मङ्गुः । कर्बुरै सदृशे च यथा । विरक्तसंध्यापर्वणः ॥ Ra. 13, 64 ॥ 732 ॥

[पुरुष] पञ्चहस्तप्रमाणेपि मङ्गुः । यथा । ऊर्ध्वबाहुस्तूर्ध्वपदः प्रपदाभ्यां प्रतिष्ठितः । पञ्चारत्निर्दशपदः पुरुषो विशशताङ्गुलः ॥ 733 ॥

[पौरुष] ऊर्ध्वणः । कारयेत्पौरुषीं वेदिं दर्शकीमन्त्रिसंयुताम् । तेजसि पराक्रमे । Ki. 1, 9 । पुरुषस्य कर्मणि भावे च । बुद्धिः पौरुषहीनानां जीविकेति वृहस्पतिः ॥ [महिषी] चिष्वपि । Su. 2569 ॥ 734 ॥

[मृगाक्षी] वियामा रात्रिः ॥ [रक्ताक्ष] रक्तलोचने कूरे च । विपक्ष-वीक्षणाज्ज्ञे रक्ताक्षो राक्षसेश्वरः । चकोरे महिषे पारापते च । क्षणं कौतुकस-क्षासै रक्ताक्षो वीक्ष्यते न कैः ॥ 736 ॥

[रौहिष] मृगो मृगभेदः । यथा । कृष्णसारस्तरौहिषाकुलं केकिकोकिल-कुलारबावृतम् । कत्तृणं तृणजातिः । यथा । योषासख [?] स्वपिषि रौहिषका-यमाने । मत्स्ये मत्स्यभेदे । अदृष्टातिशयो नित्यानुभूतं बहु मन्यते । मन्यते रौहिषस्तुप्यञ्चुण्डीमपि महोदधिम् ॥ [विश्वेष] वियोजनं पृथग्भावमात्रम् । वि-धुरमिष्टवस्तुत्रियोगः । वियोजने । Ra. 13, 28 । विधुरे । Pa. 3679 ॥

[गुश्रूषा] उपासनायाम् । Ku. 3, 60 । श्रवणेच्छायाम् । H. 310 ॥ 737 ॥

[संहर्ष] स्पर्धायाम् । Si. 5, 19 ॥ [समीक्षा] द्वयोः । स समीक्षावि-चक्षणः ॥ 738 ॥

अथ सान्ताः ॥ [अलस] द्वुमभेदो शाकवृक्षः [sic] ॥ 739 ॥

[उच्छ्वास] प्राणनं जीवनमायुरित्यर्थः इवासः पवनश्वसितं तयोर्यथा । देहा-न्तर्यावदुच्छ्वासस्तावद्धर्मे विधेहि भोः ॥ [उत्तंस] वतंस] अवतंसोपि । शेखरः शिरोमालयं कर्णपूरः कर्णभरणम् । द्वयोर्यथा । Pa. 1017 ॥ वतंसः शेखरे । उष्णागमे नववतंसितमङ्गिकानां ज्ञानानुवासितविकुञ्चितकुन्तलानाम् । कर्णपूरे । वतंसयन्ती नयनं मृगाक्षी कटाक्षलक्ष्मुहुरीक्षते माम् ॥ अवतंसो द्वयोर्यथा । Ku. 1, 55 ॥ 741 ॥

[कनीयंस] अनुजेतियूनि च । Ra. 12, 34 ॥ [कीरसम्] यथा । An. III, 39 ॥ 742 ॥

[तामस] द्वयोः । दुधेष्ठितैर्वैरेव तामसो हि मलीमसः ॥ [तामसी] निशायाम् । K. Pr. 134, 7 ॥ [त्रिस्रोतस्] सिन्धुभिन्नदीविशेषः । यथा । तिस्रस्त्रियोतसस्तीरे संक्रीडन्ते मृगीदृशः ॥ 743 ॥

[दिवौकस्] चातके । क्रियते नीरदैरेव वितृष्णत्वं दिवौकसाम् ॥

[दीर्घायुस्] जीवको दीर्घजीवी यथा । दीर्घायुर्भजतेन्धयष्टिपदव्रीं श्रीनाचिराजः कविः ॥ 744 ॥

[नभस्] गगने । वृक्षा धनन्ति नभसंगमसंगमेन । अत्र हि नभसेन गगनेन गच्छन्ति नभसंगमाः पक्षिणः ॥ [पनस्] कण्टकस्तीक्षणाभ्यो वृक्षावयवः ।

रोमाञ्चो वा ॥ [प्रचेतस्] मुनौ । प्राचेतसेन जगदे रघुवीरवृत्तम् । अत्र हि प्रचेतसो मुनेरपत्यं प्राचेतसो वाल्मीकिः ॥ 745 ॥

हष्टे । प्रचेता वल्लभे दृष्टे को हि न स्यात्प्रचेतनः ॥ [बीभत्स] विकृते । R. S. I, 11 | क्रूरे । कथं वा बीभत्सं चरितमिदमार्थेण विहितम् । रसे पार्थे च । बीभत्सोप्यतिवीरः पार्थोपार्थप्रवृत्तिः स्यात् । घृणात्मा जुगुप्तात्मकः । यथा । बीभत्सः कच्छदेशोयमच्छभल्लशतैर्वृतः ॥ 746 ॥

[बुक्सी] कालिका योगिनी । नीली ओषधि ॥ [बुक्स] द्वयोः । भवान्ति बुक्सा एव ब्रह्मस्त्रीभूषणधातकाः ॥ [रभस] वेगो रंहस्त्वरा वा । रंहसि । Si. 16, 13 | त्वरायाम् । Sp. 2122 | हर्षे । आलिङ्गितः सरभसं तरलायिताक्षया ॥ 747 ॥

[राक्षसी] द्वयोः । दुःखाकररोति नो केषामुद्गच्छन्तीह राक्षसी । तद्वादिष्वपि मङ्गः । तत्र वाच्यलिङ्गः । यथा । राक्षसीमङ्गत रक्षितप्रजस्तेजसाधिकविभीषणां पुरीम् ॥ [रोदस् | रोदसी] त्रिष्वपि | रोदःकुक्षिभरिष्वानैर्दध्वने विजयानकैः ॥ रवः ॥ V. S. 57 ॥ रोदसीत्यब्ययमपि ॥ [लालस] याङ्गायां तृष्णातिरेक औत्सुक्ये च । सागताद्य विषयेषु लालसा वर्तते त्वयि सदेव लालसा । बुद्धिरस्ति नवचञ्चलालसा प्राप्तसारपरिचित्कलालसा [?] ॥ अत्र प्रथमो याङ्गायां तृष्णातिरेके च द्वितीयस्त्रौत्सुक्ये ॥ 748 ॥

[वरीयस्] श्रेष्ठेतियुनि च । अस्मिन्स्वयंवरे देवि वरीयांसं वरं वृणु । अतिविस्तीर्णे । उर्वा मही वारि ततो वरीयो वरिष्ठमाकाशमतोपि तत्त्वम् ॥ [वायस] श्रीवासवाचि पायसशब्दस्य वाजपादित्वाद्वत्वम् ॥ अगरौ श्रीवासे च । वायसः कायसौगन्ध्यं विधत्ते धनिनां क्षणात् ॥ 749 ॥

[वाहस] सुनिष्ठणे वाच्यलिङ्गः । तत्राजगरे च । निरुत्साहे शथालौ च वाहसे साहसं कुतः ॥ 750 ॥

[विहायस्] पक्षिणि पुंसि ॥ द्वयोः । क्षीणाद्विमानेन यथौ विहायसा विहायसामीद्य इवामित्युतिः । तुल्यां च कीलेन तनाविहायसा त—चमाश्रयद्वनी [?] ॥ [श्रीवास] त्रिष्वपि । श्रीवासो वासवस्यापि वल्लभः किं पुनर्नृणाम् ॥ 751 ॥

[समास] सर्वथना समाप्तिः । यथा । शास्त्रसमाप्तेषि मङ्गलं कार्यम् । सक्षेपे । प्रौढिर्व्याससमासौ च साभिप्रायत्वमेव च ॥ 752 ॥

[सत्तार्चिंस्] पुंसि । कूरवेनः शैवधरः । इयोः । यस्मात्संतापकोऽप्युच्चैः
सप्तार्चिंश्चर्चर्ते जनैः ॥ [साधीयंस्] इयोः । किमल साधीय इति प्रथलाद्विका-
र्यकार्थं गुरुकार्यमार्यैः ॥ [साहस्] दुष्कर० । न साहसमनाहृष्ट नरो भद्राणि
पद्यति ॥ 753 ॥

अविमृश्य० । Nâg. 29 । धाष्ठर्यै । उद्यता जयिनि कामिनीमुखी तेन साह-
समनुष्ठितं पुनः ॥ [सारसः] इन्द्रौ । सिञ्चतीव सुभासरैः सारसः सरसैः
करैः ॥ [सुमनस्] चतुर्ष्वपि । मालतीविमुखधैत्रो विकासी पुष्पसंपदाम् ।
आर्थर्यं जातिहीनस्य कथं सुमनसः प्रिया ॥ 754 ॥

[सुरस] पर्णासो गुलमभेदोर्जकविशेषः । नव श्वियामित्यन्ये ॥ 755 ॥

अथ हान्ताः ॥ [आग्रह] आसङ्ग आसक्तिः ॥ सर्वेषु यथा । नृत्येषु विहि-
ताप्रहः ॥ [आरोह] हैर्घ्यमायामः । उच्छ्रूय ऊर्ध्वमानं यथा । K. K. S.
I, 59 ॥ 756 ॥

गजारोहे । Si. 18, 56 । गजेत्युपलक्षणं तेन अद्वारोहेपि यथा । आरोह-
माकृष्य महाप्रथलं विवेश शीर्वं परसैन्यमश्वः ॥ तरोरप्यःस्कन्धेपि मङ्गः । यथा ।
Su. 791 ॥ [कलह] भण्डनं राटिः [?] । यथा । Su. 66 । समरे संमामे ।
Si. 17, 50 । राढा देशविशेषः ॥ 757 ॥

[कटाह] कूर्मपृष्ठे । न्यञ्चत्कूर्मकटाहकोटिविचलङ्घुभागसंक्षेपितः । कर्पे ।
स्फुटितघटकटाहैर्दुर्गमः कूपमार्गः । तैलादि० । Sp. 802 ॥ [दात्यूह] कालक-
टको जलरङ्गः । चातको बप्पीहः । इयोः । Ba. I, 63 ॥ 758 ॥

[नवाह] नद्वः प्रत्यग्रो वासरो नववासरः ॥ [निर्यूह] द्वारि । निर्यूह-
पर्यङ्गतले निषणा । निर्यासे । पञ्चकोलकनिर्यूहः । शेखरो गृहादर्बहिर्निर्गतं दाह
यथा । Si. 3, 55 । शेखरोवतंस इति मङ्गः । यथा । सरसकुसुमचित्रब्युहनिर्यू-
हव्यद्युतिरलललामाम्लानशोभोत्तमाङ्गः । नागदन्तके । निर्यूहकोष्ठमिततार-
हैरैः ॥ 759 ॥

[निरूह] निचितमिति भावे कर्मणि वा क्तः । तर्को वितर्कः । तयोः ।
हेष्ठो निरूहं कुरुते कलादः । वस्तेरपानस्य भेदो वस्तिविशेषः ॥ [निग्रह]
बन्धक आधिः । यथा । धनिकस्याधमर्णेन क्रियते निमहं गृहम् । भर्त्सने तर्जने ।
M. R. V, 10 । भर्त्सनेन दण्डेपि लक्ष्यते ॥ [प्रग्रह] किरणे । प्रग्रहा यह-
राजस्य तमसां निपदक्षमाः ॥ 760 ॥

तुलासूत्रे । प्रयहकलया पृथं कलयन्ति वाणिजापदपरे [?] । सुवर्णहलिपा-
दपः कृतमालवृक्षः । बन्धने । प्रत्यर्थिप्रयहोकारि कारायां तेन भूभुजा । बन्धां
हठहतस्त्रियाम् । साधयन्त्यभिमानं हि परस्त्रीहरणान्वृपः [sic] । मानिनां तूचिका
[sic] क्रापि न प्रयहकलबता ॥ [प्रवाह] व्यवहारे । लोकप्रवाहं नोत्क्रामेन्न
शौण्डीर्यं समाचरेत् ॥ 761 ॥

[प्रग्राह] तुला० । तोलयन्ति जनाः पृथं प्रग्राहेण गृहे गृहे । दृष्टमालं तु
दृष्टचैव विरलास्तोलयन्त्यलम् ॥ वृषादीनां बन्धने । प्रग्राहायेण संगृह्यं शिथिलं
क्षेत्रेऽनारवैः । साधु वज्रभपालोयं विवर्तयिषते हयम् ॥ 762 ॥

[वराह] नाणकं रूपकादि । भेषो जलदः ॥ 763 ॥

[वाराही] मातरि मातृभेदे । वाराही धनधोरधर्घरवा ऐन्द्री च वज्रायुधा ॥

[विदेह] मिथिले । Ka. 11, 36. ॥ [विग्रह] युधि शरीरे च । V.S.7।
विस्तारे । आचषे विग्रहेणापि समये संग्रहेण च । यः शिष्यबुद्धिमालक्ष्य स
गुरुर्गुरुसत्तमः ॥ प्रविभागो वाक्यसमासादारभकपदसमूहः । यथा । अविग्र-
हागतादिस्था यथा यामादिकर्मभिः । क्रिया संबध्यते तद्वक्तव्यपूर्वादिषु स्थिता ॥ 764 ॥

[संग्रह] बृहतः शास्त्रादेशद्वारः साराकर्षणं बृहदुद्धारः । यथा । क्रियते
सारसंग्रहः K&s. I. v. 1 । ग्रहः स्वीकारः । यथा । शरदि समग्रफलानां कर्तव्यः
संग्रहो धमिभिः । संक्षेपे । आचषे० s. 3, 764 । संचयेषि मङ्खः । यथा । धन-
संग्रहेण किं ते यदिह न भोगाय नैव दानाय ॥ 765 ॥

[सुवह] यथा । सुवहो हि बलीर्वदः कस्य न स्यात्त्वावहः ॥ [सुवहा]
सर्वेषु । परोपकारसङ्कुद्धिरचित्तेष्वपि हृशयते । उदीयुः कर्तुमारोग्यं सुवहानिवहा
यतः ॥ 766 ॥

इत्याचार्य० विस्वरकाण्डस्तृतीयः परिपूर्णः ॥

अथ चतुर्थं चतुःस्वरकाण्डमारभ्यते । तत्रादौ कान्ताः ॥ [अङ्गारक] त्रि-
ष्वपि । अङ्गारकं विजानीयात्ताङ्गारकरोचिषम् ॥ [अङ्गारिका] इयोः ।
अङ्गारिकाः पश्य पुरोपकण्ठे ॥ 1 ॥

[अलिपक] इयोः । अलिपककुलजलपैराजुहावेष पान्थात् ॥ [अलमक]
पद्मकेसरे मधुके च । अलमलमकश्वेतो हर्तुं स्वसौरभवैभवात् ॥ [अद्मन्तक]
मालुकाच्छदो वृक्षः । यथा । M. M. 305, 1 ॥ 2 ॥

चुद्धयाम् । अदमन्तकान्तिकचलावलकुम्भदासी । तृणेपि तव तु पुंसि यथा । मुञ्जा लाभे तु कर्तव्या कुशादमन्तकबलवैजैः । यदाह मञ्जः । अदमन्तकं भवेच्छुद्धयां ना वृक्षतुणभेदयोरिति ॥ [आक्षेपक] त्रिष्वपि । हजति जनमनांसि क्षिप्रमाक्षेपकोयम् ॥ [आकल्पक] तमोमोहाभ्यां हृ [?] प्रन्थिस्तमोमोहयन्थिः । त्रिष्वपि । आकल्पकं कल्पयते मृगाक्षी ॥ 3 ॥

[आखनिक] त्रिष्वपि । राजन्नाखनिकाः खनन्ति नगरं शून्यं त्वदीयद्विषाम् ॥ [उत्कलिका] हेलोत्कण्ठयोः । Ratn. 300, 25 | तरंगे । Si. 3, 70 ॥ 4 ॥

[एडमूक] अनेडमूक] इयोः । एडमूक कथमेडमूकता न व्यधापि [?] विधिता तवाधुना । अनेडमूका भूयासुस्ते येषां त्वयि मत्सरः ॥ 5 ॥

[काकरूक] षट्स्वपि । के चात्र निन्दन्ति न काकरूकम् ॥ 6 ॥

[कुरबक] शोणाम्लानो वृक्षः । यथा । कुरबक कुत्राघातक्रीडाद्वयेन° Su. 2564 | अहुणा पीता चेति अरुणशिष्टिका पीतशिष्टिका चेत्यर्थः ॥ 7 ॥

[कोशातकी] ज्योत्स्नीपटोलिकायाम् । Si. 12, 37 ॥ 8 ॥

[कौलेयक] इयोः । कौलेयकः किल भवेन्निजभर्तृभक्तः ॥ [कौकुटिक] दाम्भिके । जड्बा च [?] बालचरिताध्वनि साधुवृत्त लुण्टाककौकुटिकर्मसु धार्मिकेषु ॥ 9 ॥

[गुणनिका] शून्याङ्को विन्दुः । नर्तनमिति भावे आधारे वा अनट् । तव यथा । प्रेड्हुणा गुणनिकागतिकाः अथन्ति । पाठ° । Si. 2, 75 ॥ [गोमेदक] काकोलं विषम् । पचकं गन्धद्रव्यम् ॥ 10 ॥

[चण्डालिका] किंदरा चण्डालवादिवम् ॥ [जैवातृक] रजनीकरे । प्रत्यर्थिक्षितिपालपङ्कजवनी [?] जैवातृकः क्षमापते ॥ 13 ॥

आयुष्मति । बालोस्तु जैवातृकः ॥ 14 ॥

[तिक्तशाक] त्रयोपि वृक्षाः ॥ [दन्दशूक] फणिनि । Si. 20, 58 । रक्षसि । इषुमति रघुमाह [?] दन्दशूकाञ्जिधांसौ ॥ 15 ॥

[दलाढक] महत्तरो वृहत्तरः ॥ 16 ॥

प्रशी ओषधिः ॥ [नियामक] नियन्तरि वाच्यलिङ्गः । पोतवाहो निर्या-मकः । इयोः । चेतश्चेदनियामकं खलु चलत्युच्छृङ्खलं पोतवत् ॥ [निश्चारक] स्वैरे वाच्यलिङ्गः । त्रिष्वपि । निश्चारकथारकवासिवल्लभः ॥ 17 ॥

[प्रचलाक] त्रिष्वपि । काले बलाहकाकीर्णे काकेभिः प्रचलाकिनाम् । प्रचलाक्यः पलायन्ते प्रचलाकैरिवार्दिताः ॥ 18 ॥

[प्रकीर्णक] चामरे । Si. 12, 17 ॥ [पिप्पलक] चूचुके । नीलपिप्पलकौ स्तनौ ॥ [पिण्डीतक] त्रयोपि वनस्पतयः ॥ 19 ॥

[पुण्डरीकम्] सिताम्बुजसितच्छन्ययोः । शान्ते० Ra. 18, 7 ॥ 20 ॥

[पुण्डरीकः] गणधरः श्रीकृष्णभनाथस्य यथा । अन्यतश्च प्रतिष्ठासुरपरे-
मुर्जगद्गुहः । गणभृत्पुण्डरीकं तं पुण्डरीकमिवादिशत् ॥ व्याख्ये । तेन० Ra.
18, 7 ॥ [पुष्पलक] कीलकगन्धमृगयोः । सीम्भि पुष्पलको हतः c. Bh. Pa.
2, 3,36 ॥ 21 ॥

[बलाहक] दैत्ये । बलाहकं दैत्यरिपुर्जघान ॥ 23 ॥

[वर्वरीक] महाकालः किंपाकः ॥ 24 ॥

[भ्रमरक] गिरिके । V. S. II, 9 । चूर्णकेशो ललाटस्थोलकः । तब पुंछीवः ।
मधुवते स्त्रीपुंसः । तयोर्यथा । वीक्ष्यन्ते वनितालता भ्रमरकैर्भाजिष्णुविजिष्णुना
[sic] ॥ [भयानक] रसर्घर्वणीयतां गतः स्थायिभावः । यथा । विकृतस्वर-
अवणादिविभावं करकम्पाद्यनुभावं शङ्खादिव्यभिचारभवं [?] भयानकः ॥
[भट्टारक] राज्ञि । परमभट्टारकः श्रीकुमारपालदेवः शासनं प्रयच्छति । मुग्नौ ।
भट्टारकः श्रीगौतमः । सुरे । आसासीत्स्वपरिश्रमं सफलयञ्चद्वाविशुद्धात्मने
यस्मै भाष्यमहार्णवं स भगवाऽश्रीशेषभट्टारकः ॥ 25 ॥

[मरुबक] पुष्पमेदे । यतो रुहचिरे स्त्रीणां चैत्रे मरुबकस्त्रजः । फणिज्ज-
के । नवमरुबके वर्तने पुष्पकार्यम् ॥ 26 ॥

[मृष्टेरुक] दानशौण्डेतिथिद्विषि च । न नाम नामसाम्येन स्वभावसमता
मता । इष्टौ मृष्टेरुकालयौ हि दानशौण्डेतिथिद्विषौ ॥ [रतार्द्धक] त्रिष्वपि ।
रतर्द्धिके रतार्द्धिकं कृत्वा न्यस्येद्रतर्द्धिकम् ॥ 28 ॥

[राधरङ्गु] नासीरमययानम् ॥ 29 ॥

[लालाटिक] प्रभोर्भालदर्शिनि । सौखप्रसुप्तिकविधौ धिषणो नदीष्णः सौसना-
तिकः सकलदैत्यमहत्तरश्च । लालाटिका तदपरे प्रहराशितारा यस्याप्रियंकर मनुष्य-
किमस्तु मूर्धाम् ॥ प्रभोर्भावदर्शिनि चेति पाठः । भावदर्शा अभिप्रायप्रेक्षणतत्परः ॥

[लेखीलक] परहस्तयृतेन स्वहस्तेन यो लेखं लिखति तस्मिन्नित्यर्थः ॥ 30 ॥

[वर्तरुक] काकनीलो वृक्षभेदः । जलावटः सजलकूपः । नदीभेदेपि ॥
[वराटक] कपर्दके स्त्रीपुंस इति दुर्गमङ्गौ ॥ 31 ॥

[विनायक] विष्णे । अभ्रेयसि प्रवृत्तानां क्रापि यान्ति विनायकाः ॥ 33 ॥

[विशेषक] विशेषाधायके । गुणो गुणविशेषकः ॥ 34 ॥

[वृहतिका] ऊरुः सक्षिथ । वस्त्रभेदे । Ki. 5,45 ॥ [वैतालिक] खेड़ेन
क्रीडया तालः ॥ 35 ॥

[वैनाशिक] क्षणिके । वैनाशिकं जगदिदं निगदन्ति सन्तः ॥ [वैदेहक]
वाणिजके । गृहपतिवैदेहकतापसव्यज्ञनाः प्रणिधयः । शुद्रतो वैदयापुत्रे । वैदेह-
कानां कृषिगोरक्षादिकर्म ॥ 36 ॥

[शालावृक] विष्वपि । भीरुः शालावृकेभ्यो यः स कार्यं किं तु साध-
येत् ॥ 37 ॥

[संघाटिका] युग्मे । संघाटिका घटयतां शिवयोः शिवानि ॥ 38 ॥

[सैकतिकम्] मातृयात्रा मातृणां ब्राह्मादीनां यात्रा उत्सवः ॥ [सैक-
तिकः] वाच्यलिङ्गः । क्षेपणिकः कर्करादिः । संन्यस्तस्त्यक्तसङ्गः । भ्रान्तिजीवी
संदेहजीवी ॥ 40 ॥

अथ खान्ताः ॥ [इन्दुखण्डे] इन्दुखण्डके । इन्दुखेव या वक्रा संध्येत्र
क्षणरागिणी । गुडुचीसोमलते ओषधी ॥ [पञ्चनख] कच्छपः शशकादीनामुप-
लक्षणं यदाह । पञ्च पञ्चनखा भक्ष्या [c. Bh. I, 5, 16] ब्रह्मक्षत्रस्य राघव ।
शशकः कल्यकः [sic] इवाविद्रोधा कूर्मश्च पञ्चमः ॥ 43 ॥

[शशिलेखा] वृत्तभेदचन्द्रलेखयोः । कलयति पाण्डुरभावं तव विरहे मुतनु
सा सुभगा यथा दिवसादौ गलितरुचिः शशिलेखा । वाकुची बर्बरिका ॥ 45 ॥

अथ गान्ताः ॥ [अपवर्ग] क्रियावसाने । Ki. I, 14 ॥ 46 ॥

[अभिषङ्ग] आक्रोशे । कोपाभिषङ्गवि - लत्सकलाङ्गसंधिः । शपथे । चबाल
तस्मादभिषङ्गसङ्गत् ॥ [उपराग] राहुग्रस्ता० । उपरागक्षणे इत्तमक्षयं दक्षि-
णादिकम् ॥ 47 ॥

शेषेषु यथा । कस्योपरागलितं न विरागहेतुः ॥ [उपसर्ग] प्रादौ । Si.
10, 15 ॥ 48 ॥

[छत्रभङ्ग] नृपक्षये । रजन्यामिन्द्रचापेन छत्रभङ्गं विनिर्दिशेत् ॥ [दीर्घा-
ध्वग] इयोः । दीर्घाध्वगानां हि किमव दूरम् ॥ 49 ॥

[समायोग] संयोगे द्वययोरूपशेषः । समवायो नैयायिकप्रसिद्धः संबन्ध-
विशेषः । विष्वपि । दुर्लभो हि समायोगे समायोगो हितैषिणाम् ॥ 50 ॥

अथ चान्ताः ॥ [जलसूचि] कङ्गः पक्षी ॥ [मलिम्लुच] तस्करे । Si.
16, 52 ॥ अथ जान्ताः ॥ [कद्मीरज] कुष्ठं गन्धद्वयम् । पौष्करं पुष्कर-
मूलम् । कुड्कमे । Si. 11, 53 ॥ 52 ॥

[क्षीराभिधजः] यथा । क्षीराभिजस्य त्रुलनां ललनामुखानि ॥ [क्षीरा-
भिजा] यथा । क्षीराभिजा न स्थिरतामुपैति ॥ 53 ॥

[ग्रहराज] इयोः । अस्मिन्विप्रहराजे [i. e. Vigraharâje and vi-gra-
harâje; Mkh., C.] काले कथक्षुषामुदयः ॥ [जघन्यज] नीचेपि नीचस्त-
योर्यथा [sic!] । तत्किं करोषि दुर्बुद्धे यत्कुर्वन्ति जघन्यजाः [This is the
example for शूद्र and नीच in Mkh.] ॥ [द्विजराज] शेषे ताक्ष्ये च ।
अध्यास्य विष्णुर्द्विजराजपृष्ठम् ॥ द्विजेपि ॥ 54 ॥

[धर्मराज] सुगते आद्वदेवे च । धर्मराजपरिकल्पितरीतित्यक्तदोषनिचया:
खलु सन्तः ॥ 55 ॥

[भारद्वाजी] वनोद्भववमनीवृक्षे ॥ [भूद्वराज] विहगान्तरं धूम्याटः ।
मधुकरे । राजन् राजीवराजीयं भूद्वराजैर्वराजते ॥ 56 ॥

[राजराज] इन्दौ । सपदि कुमुदराजी राजराजेन रेजे ॥ [सकृत्पञ्ज]
इयोः । सकृत्पञ्जानामपि वंशवृद्धिः ॥ 57 ॥

अथ टान्ताः ॥ [करहाट] पद्मकन्दे । सुधटितकरहाटांस्त्रोटिभिस्त्रोटयन्ति ॥
पुष्पविशेषेपि ॥ 58 ॥

[खञ्जरीट] फलकेपि ॥ 60 ॥

[गाढमुष्टि] इयोः । कोशामुक्तो गाढमुष्टिर्ण किञ्चित् । प्रभृतिशब्दात्कुरिका-
दौ ॥ [चक्रवाट] क्रियाया आरोहः प्रकर्षः ॥ 61 ॥

[तुलाकोटि] इयोः । Vik. Ch. 8, 8 ॥ 62 ॥

[प्रतिशिष्ट] प्रत्याख्याते । अप्रियाणि वदत्येव प्रतिशिष्टोपि दुर्जनः । प्रेषिते ।
Si. 16, 1 ॥ 63 ॥

[परपुष्टा] यथा । इष्टा नैव विशिष्टानां परपुष्टा सकुट्टनी ॥ [बर्कराट]
बर्करं तस्णमादित्यमटति बर्कराटः । बर्केरेण नर्मणा वाटति बर्कराटः ॥ 64 ॥

[शिपिविष्ट] दुर्धर्मा निर्धर्माग्रशिभः । विष्णावपि । विष्णुपिनाकिनोः । शिष्टानां शिपिविष्ट विष्टपते भूयास्त्वमिष्टप्रदः ॥ 65 ॥

[श्रुतिकट] प्राञ्चलोहं लोहविशेषः ॥ अथ डान्ताः ॥ [कलकण्ठ] पिके पारापते हंसे च । प्रियतमावदनेन्दुविलोकितैरसुहितः । कलकण्ठयुवा नवः [?] । प्रतिमुहुः प्रतिगत्य नभस्तलाह्लति याति चलत्यथ यात्यधः ॥ कलध्वनौ वाच्य-लिङ्गः । यथा । कलयति कलकण्ठः पञ्चमं रागराजम् ॥ 66 ॥

[कालकण्ठ । नीलकण्ठ] पीतसारो वृक्षः ॥ 67 ॥

[कालपृष्ठम्] लितं [?] कालपृष्ठे तिष्ठेऽटप्रष्ठगणः कुतोमे ॥ 68 ॥

[सूलकण्ठ] द्विजन्मनि । किंपाककण्ठैः शठसूत्रकण्ठैः ॥ 70 ॥

अथ डान्ताः ॥ [वातखुडा] पिच्छिलः स्फोटः पिच्छिला स्फोटिका । वामा स्त्री ॥ अथ ढान्तः ॥ [अध्यारूढ] समारूढे । अध्यारूढे सुरपरिवृद्धे स्कन्ध-मैरावणस्य ॥ 73 ॥

अथ णान्ताः ॥ [अद्वारिणी] भास्करत्यक्तदिगित्युपचारात् । यथा । Hār. 43 ॥ [आर्थर्वण] शान्तिगृहेषि ॥ [आरोहण] प्ररोहणे उद्धमे । अपामोघं मेघः किरति हरितारोहणकृते ॥ 74 ॥

समारोहे । Ku. 1, 39 । सोपाने । आरोहणेषु विचरन्ति सदैव हंसाः ॥ [उद्धरण] उच्चय ऊर्ध्वनयनं कूपादिभ्यो जलादेः । यथा । M. N. (1886) VIII, 56 । भुक्तेजिज्ञते वान्तचिं । अस्मात्किमुद्धरणलब्धमृतेस्तवैष गर्वाद्विरं वद सखे ननु निस्त्रपोस्ति [Mkh.: अस्मत्समुद्धरणलब्धभृतेस्तवैष गर्वा कथं वद सखे ननु निस्त्रपोस्ति] । उन्मूलने । Sp. 1506 ॥ [उत्क्षेपण] उदञ्चने । उत्क्षेपणं वारिघटस्य कूपात् ॥ 75 ॥

[कामगुण] त्रिष्वपि । पण्याङ्गनाः कामगुणैर्गुणिन्यः ॥ [कार्षपण] कार्षिको विंशत्याधिकैकपञ्चाशच्छतसंख्यो वराटकमानविशेषः । द्वयोः । कार्षप-णोपि कृपणस्य हिरण्यकोटिः ॥ 76 ॥

[दाक्षायणी] उमायाम् । दाक्षायणीविभ्रमदर्पणभि बालेन्दुखण्डं भवतः पुनातु । भेषु । An. VII, 67 । रोहिणी गौः ॥ 79 ॥

[निःसरण] निर्गमे । Sp. 3443 ॥ [निस्तरण] निस्तारो जीविका तव उपाये च यथा । एषे निस्तरणं तेषां येषां प्राणस्तृणं नृणाम् । तरणे । संसारनी-रनिधिनिस्तरणाय कायः ॥ 81 ॥

[निरूपण] विचारावलोकनयोः । कलादा एव जानन्ति कार्बापणनिरूपणम् ।
निदर्शनं दृष्टान्तः ॥ 82 ॥

[प्रकरण] प्रस्तावे । प्रकरणमथितं [०कथितं Mkh.] वाक्यं भवति हि
संसिद्धये पुंसाम् । रूपके । An.VI, 48 । कीर्णेषि यथा । पुष्पप्रकरणरूचिरे ।
[प्रवारण] काम्यस्य वस्तुनो दानं काम्यदानम् । कामनापूर्वै दानं स्वेच्छया
त्यागः काम्यदानमित्यमरः [?] ॥ 83 ॥

[पर्वरीण] घृतकम्बल उत्तरायणे शिवलिङ्गस्य घृतपूजा ॥ [परायण]
त्रिष्वपि । परात्परतरं यान्ति नारायणपरायणः ॥ 84 ॥

[पारायण] कात्स्न्यमत्र कात्स्न्येन वचनं यदाह । Hal. 2, 246 । तत्र
यथा । धातुपारायणम् । पारगतौ । भवतु भवपारावारपारायणाय । सङ्गे
संबन्धे । M. Ch. I, 14 ॥ 85 ॥

[मीनाश्रीण] दर्दराञ्चो वृक्षभेदः ॥ [रागचूर्ण] खदिरे । रागचूर्णवनं पदय ।
मकरध्वजे । श्रीरागचूर्णश्रियम् ॥ 87 ॥

[रेखाण] अम्बरं नभः ॥ [वारबाण] कूर्पासः कञ्चुकः कवचं वर्म
द्वयोर्यथा । Ra. 4, 55 ॥ 88 ॥

[विदारण] भेदने । Sp. 4746 । शेषयोः । छुटुप्करं वैरिविदारणं
शरैः ॥ 89 ॥

[शिखरिणी] वृत्तभेदे । हरन्सर्वाम्भोजश्रियमविरतं सिन्धुपतिना कृतार्था-
स्तन्वाना निशितमसित्रियोत्तमसम् [sic] । द्वधांशुस्त्वद्वद्वशे त्वमिव जयसिंह-
क्षितिपते कलापूर्णः पश्योदयशिखरिणीहाभ्युदयते [with pada 1 c. Vā. Al.
IV, 130] ॥ शेषेषु यथा । शिखरिणीरमणीयशिरोमणिः ॥ 90 ॥

[संसरण] असंबाधचमूगतौ । एतत्संसरणं विलोक्य भवतो याताः क्षयं
शत्रवः ॥ 91 ॥

संसारे । कोस्मिन्संसरणे विवेकविशदो यातो रति सज्जनः । नगरस्योपनि-
र्गमो घटापथः । तत्र समरारम्भे च । यान्ति द्रुतं संसरणेषु योधाः ॥ [हस्तिकर्ण]
हस्तिकर्णे सवर्णोयम् ॥ 92 ॥

अथ तान्ताः ॥ [अवदात] विमले । सत्यावदाते वचसि त्वदीये । मनोऽज्ञे ।
अवदातमुखाम् । सिते । B. H. 67, v. 29 । पीते । जयति कनकावदातः कृष्ण-
जटामुकुटमण्डितो वृषभः ॥ [अवसित] गते । अवसितं बाल्यम् ॥ 93 ॥

ऋद्धे । धनेनावसितः । ज्ञाते । अवसितमन्त्रो राजा । अवसाने भवो नयने
इव्यतेयनमिति [?] न्यायादवसानं गते यथा । अवसितमन्त्रं M. M. 160,5 ||
[अवगीत] अपवादे कीवे । विगहिति । Ki. 2, 7 । मुहूर्द्धे । अवगीतं नृतम् ।
अपवादे । यदि परस्विवर्यं न त्यजसि तर्हि अवगीतं ते भविष्यति ॥ [अत्याहित]
इयोः । धिन्धिक् शान्तं प्रतिहतमिदं तीत्रमत्याहितं नः ॥ 94 ॥

[अभिजात] विष्वपि । अभिजातभवेन तेन सा यदि युज्येत् हि दैवयोगतः ॥
[अभिनीत] संस्कृते । अभिनीतः काव्यार्थः प्रायः शिक्षाविधिप्रसरैः । वागादिना
अभिनयविषयतां नीत इत्यर्थः ॥ 95 ॥

[अभियुक्त] परिरुद्ध आक्षिपः । यथा । अभियुक्तो रणोद्युक्तैर्वलतेभिमुखं
भटः । तत्परे आसक्ते । युक्तोभियुक्तो जनः ॥ [अन्तर्गत] विस्मृते । अन्त-
र्गतानि शाखाणि दौर्गत्येन गरीयसा ॥ 96 ॥

[अवध्वस्त] अवचूर्णिते । शकैरवध्वस्तशिलातलेषु ॥ 97 ॥

निन्दिते । एतैरवध्वस्तविहस्तमानसैः ॥ [अधिक्षिम] निहिते । अधिक्षिमे
भारे वहति करभो योजनशतम् ॥ [अपचिति] व्यये । गृहेपचितिसंकटे कटु
रटत्यसौ गेहिनी । पूजायाम् । प्रभवः पयोधिरपचितिरीश्वरभवनेषु रक्षानाम् ।
हानौ । विभवापचितौ चिन्ता नोचिता हि विपचिताम् । निष्कृतिर्निष्क्रयः ॥ 98 ॥

[अभिशास्ति] स्तुतावपि मङ्गः । विष्वपि । अभिशास्ति प्रकुरुते यस्य शत्रुः
स्त्रहयथा ॥ 99 ॥

[उपाहित] भारोपिते । उष्ट्रोपाहितदिव्यरबनिचयो यातः स देशान्तरम् ।
अनलोत्पाते । उपाहितोत्पन्नभियोतिविक्षवाः ॥ 100 ॥

[उळ्ळिखित] इयोः । टड्डैरुळ्ळिखिताः स्फुरन्ति दृष्टदः ॥ [उपरक्त] व्यस-
नातुरे । नैत्रोपरक्तहदयस्य हिताहितास्ते ॥ 101 ॥

अनुरागेपि [sic ; read आत्तरगे०] मङ्गः । यथा । एतन्मे नितरां
धुनोति हृदयं कामोपरक्तं मुखम् ॥ [उपचित] समाहिते । शमोपचितमानसः ।
दिग्धो मांसलः । तत्र रुद्धे च यथा । Me. 102 ॥ [उज्जृम्भित] उत्कुले ।
Sp. 4462 । चेष्टिते । उज्जृम्भितं काच्चिक - पंश्य ॥ 102 ॥

[उद्धाहित] उपन्यस्ते । उद्धाहिता संप्रति शमुसिद्धिः ॥ [उपसन्ति]
विष्वपि । कृतोपसन्ति: स गुरोः सदापि ॥ 103 ॥

[ऐरावतम्] यथा । Ra. 1, 36 ॥ [ऐरावती] इयोः । ऐरावती चेत्स्थ-
स्तामुपैति ॥ 105 ॥

[कलधौतम्] इयोः । कलधौतभित्तिषु शशी विराजते ॥ [कलधौतः]
वाच्यलिङ्गः । यथा । गीयन्ते कलधौतकण्ठकुहैरैर्वैर्यशांसि प्रभोः ॥ [कुहरित]
त्रिष्वपि । शुत्वा शुत्वा कुहरितममी पान्धसार्थाः स्मरन्ति ॥ 106 ॥

[कृष्णवृन्ता] इयोः । कृष्णवृन्ता वने भान्ति मधुपवृन्तसंनिभाः ॥ 107 ॥

[गन्धवती] मुरा ओषधिः । चतुर्ष्वर्थेषु । एतां गन्धवतीं पद्य व्यासनि-
र्मासितान्तिकाम् ॥ [चन्द्रकान्तम्] यथा । उच्छित्तैश्चन्द्रकान्तैः ॥ 108 ॥

[चर्मण्वती] कदल्याम् । चर्मण्वतीस्तम्भानिवद्वतेरणम् ॥ [चिनगुम्]
इयोः । M. R. I, 20 ॥ 109 ॥

[दिवाभीत] काकरिपुर्घूकः कुम्भिलधौरः । तयोर्यथा । Ku. 1, 12 ॥

[दिवाकीर्ति] त्रिष्वपि । अन्विष्यते दिवाकीर्तिरपि कार्यार्थिभिर्नैः ॥ 110 ॥

[धूमकेतु] प्रहभेदेपि । तलोत्पाते च । धूमकेतुरुदेत्येष प्रजानां धूमकेतवे ॥

[नन्द्यावर्त] इयोः । नन्द्यावर्तेथ दोलां कलयति ललना ॥ [नदीकान्त]
त्रिष्वपि । पुरः पद्यनदीकान्तम् ॥ 111 ॥

[नागदन्त] गेहाच्चिःसूत° । कार्यन्ते नागदन्तप्रणयमधिगृहं पट्टिकाच्चित्र-
वत्यः ॥ 112 ॥

[नागदन्ती] श्रीहस्तिनी अदिमरीरिपुनामौषधम् । कुम्भा कुम्भिका ॥

[निस्तुष्टित] वर्जिते । मयं निस्तुष्टितम् । शेषयोः । वाचो निस्तुष्टिताः प्रियङ्गव-
इव ॥ 113 ॥

[निराकृति] निषेधे । एतन्माननिराकृतौ कुशलतां यातं विधोर्मण्डलम् ॥

[प्रतिहत] विश्विटे । धिग्धिक० c. 4,94 । प्रतिस्खलिते । Ku. 2, 48 । रुद्धे ।
Me. 20 ॥ 114 ॥

[प्रणिहित] संप्राप्ते । प्रणिहितं धनम् । निहिते । मन्दं मन्दं प्रणिहितपदं सं-
चरत्युद्धसार्थः ॥ [प्रतिदिष्ट] प्रतिहतनिषिद्योः । प्रतिक्षिप्तोपि हि खलो न
शान्तिमवलम्बते । प्रेषिते । परस्परप्रतिक्षिप्तशरौधास्तत्र सैनिकाः ॥ 115 ॥

[प्रधूपिता] क्षेत्रितायाम् । प्रधूपिताद्यु क्षितिपैः प्रजाद्य । रवि° । प्रधूपि-
तायां द्विशि संचरन्ती ॥ 116 ॥

[प्रजापति] व्रद्धणि । Ku. 1,17 ॥ 117 ॥

[प्रतिकृति] प्रतिमायाम् । रम्यां रघुप्रतिकृतिः ० Ra. 5,63 । प्रतीकारे । वैरिप्रतिकृतौ दक्षः ॥ [प्रतिपत्ति] गौरवे । प्रतिपत्तिरियं गुरोः । प्रवृत्तिरारम्भः । तत्र प्राप्तो च । अर्थानन्तर्यै विचिन्त्य स्युः कार्याणां प्रतिपत्तयः । प्रागलभ्ये बोधे च । Ra. 1,1 ॥ [परिगत] गते । क्वचिदगजेन्द्रैः परिगतम् ॥ 118 ॥

प्राप्ते । परिगत इवापत्यज्ञेहो लतासु मृगीषु च । वेष्टिते । कुसुमपरिगतोसौ केशपाशः सुकेदद्याः ॥ 119 ॥

[परिवर्त] विनिमये । Si. 5,39 ॥ 120 ॥

[पशुपति] पशुनां पतिः पशुपतिः पशोः पतिरिति वा हृताशनस्य चागवाहनत्वात् ॥ 121 ॥

[पारिजात] मन्दारोर्किभेदः । पारिभद्रो निष्वः ॥ [पारापत] मर्कट-तिन्दुकस्तिन्दुकविशेषः ॥ 122 ॥

[पुष्पदन्त] जिनभेदे । वन्दे श्रीपुष्पदन्तस्य ॥ 123 ॥

[पुष्पदन्तौ] यथा । विहवस्यास्य विलोचने तिरयतो यत्पुष्पदन्तौ तमः ॥ [पुरस्कृत] स्वीकृते । स पुरस्कृतसत्क्षियः । सिन्धाभिशस्तयोः । नमः करोति स्म महालक्ष्म्यै भक्तिपुरस्कृतः ॥ 124 ॥

[भोगवती] इयोः । भोगवत्यपि वसुंधरां अतिता ॥ [रजमानृ] चुन्दी [?] कुडिनी ॥ 125 ॥

[व्यतीपात] अपयानं पलायनम् ॥ 126 ॥

[विनिपात] दैवाद्यूचसनं तत्र यथा । Ki. 2, 34 । एतनयात्रमवपातः ॥ 127 ॥

[समाहित] समाधिस्ये । Si. 1, 37 । संभ्रुतः प्रतिज्ञातः । दत्तोचरेष्य यथा । समाहितो मन्मथपूर्वपक्षः ॥ [समुद्दत] अविनीते । Si. 2, 117 । समुद्दीर्णे समुदीरितम् ॥ 129 ॥

[समुद्रान्ता] कर्पसिका वमनी । भूमवपि यथा । समुद्रान्तां स्थिरां शुद्धाम् ॥ [सरस्वती] सरिद्विदि । Ra. 3, 9 ॥ 130 ॥

वाचि । Ku. 4, 89 । आपगमाके । Hal. 3, 43 ॥ 131 ॥

[हैमवती] अद्रिजा वैरी गङ्गा च तयोर्यथा । चुकोप सा हैमवतीति नामा । हिमवति जातादावपि नव तु वास्यलिङ्गः । यथा । Ku. 3, 23 ॥ अथ

थान्ता: || [अनीकस्थ] रक्षिवर्गगजशिक्षकयोर्यथा । अनीकस्थैः स्वस्थैः स्थिति-
रिह कथं शत्रुनिकरे । युधः खलं रणभूमीः || 132 ||

[दशमीस्थ] स्थविरक्षीणरागयोः । M. 2, 138 । मृतस्य हस्तेनाशानं यस्य
स मृताशानः || 135 ||

अथ धान्ता: || [अष्टापद] गिरौ । अष्टापदान्दोलनस्वर्गाधीशसहस्राहृष्टि-
जयप्रायाणि सत्यापय ॥ [अभिर्मद्] मन्थे । तीव्राभिर्मद्यपरिहारविनष्टवुद्देः ।
युद्धे । युक्तं न मार्दिवमरावभिर्मद्यभाजि || 136 ||

[अभिस्यन्द] आज्ञावे । फेनाभिस्यन्दतो हयैः ॥ [अववाद] निर्देशै ।
Si. 6, 9 । निन्दायाम् । दृष्टोयमववादस्ते || 137 ||

[उपनिषद्] त्रिष्वपि । M. M. 14, 3 || 138 ||

[कुरुविन्द] पद्मरागहिङ्कुलयोः । An. II, 10 । मुकुरो दर्पणः || 139 ||

[कोकनद] इयोः । फुङ्कोकनदकान्तिस्करी || 140 ||

[रक्तपाद] स्यन्दनो रथः ॥ [जनपद] द्रथोः । Me. 16 || 141 ||

[परिवाद] वीणा० । Si. 6, 9 । अत्र हि परिवादोस्यात् [sic]
अस्तीति वा परिवादिनी ॥ [प्रियंवद] नभश्चरविशेषे । Ra. 5, 58 || 142 ||

[पीठमर्द] अतिवियाते । An. VII, 62 । नाटचोक्त्या नायकप्रियो विद्व-
पकप्रभृतिः || 143 ||

[महानाद] शायानकोजगरः || 144 ||

[विशारद] द्रथोः । Su. 1 || 145 ||

[समर्याद] संनिधौ हीवे तद्वित मर्यादया सहिते च वाच्यलिङ्गः । मर्या-
दया सहिते । Sp. 4811 || 146 ||

अथ धान्ता: || [अनुबन्ध] अप्रयोगिणि । तिवाशिवानुबन्धेन । प्रकृतस्यानु-
वर्तने । Ra. 1, 64 । दोषोत्पादे । महतां नास्ति कदाचनानुबन्धः । मुख्यानुयायी
प्रधानुगामी [sic] || 147 ||

[अवरोध] शुद्धान्तनृपौकसोः । Si. 5, 7 || 148 ||

[अवष्टब्ध] त्रिष्वपि । अवष्टब्धः क्लैशः शमसुखविमूढः शटमतिः ॥

[अनिरुद्ध] अनर्गले वाच्यलिङ्गः || 149 ||

[इष्टगन्ध] वालुकं भेषजमेदः || 150 ||

[इद्युगन्धा] क्रोधी शृगाली शेषा ओषधिभेदाः ॥ 151 ॥

[उपलव्हिधि] इयोः । सम्यक्पुत्र विमृश्य पूर्वपरयोरथोपलब्धौ पदं कर्तव्यं सुमगे यतोर्थहचिता [?] धर्मोयमस्मद्गृहे ॥ [कालस्कन्ध] जीवकद्रुः इयामखदिरः ॥ 152 ॥

[ब्रह्मबन्धु] इयोः । ब्रह्मबन्धुरयमागतोतिथिः ॥ 154 ॥

अथ नान्ताः ॥ [अपाचीन] विपर्यस्ते । सोणाचीनानि पद्यति । अपाचप-आदित्यस्यार्थोपागर्थः [?] । यथा । अपाचीनं चीनांशुकयुग्लसंवीतव्यपुषा ॥

[अभिजन] कुले । Ku. 1, 26 । जन्मभूमौ [sic] । Nai. 11, 49 । जन्मभूमौ । यः कन्यकुब्जाभिजनः स राजा ॥ [अभिमान] अहंकृतौ । Ki. 2, 14 ॥ 155 ॥

हिसायाम् । यः शत्रुप्रभिमानवान्स जयति स्फीतं महीमण्डलम् । प्रेमपूर्वको वशीकारः प्रणयस्तत्र यथा । प्रियाभिमनेन विना न तन्वी चित्तस्य कोपाकुलतां जहाति । जाने । तत्त्वाभिमनेन विना न मोक्षः ॥ [अवदान] त्रिष्वपि । Ku. 7, 48 ॥ 156 ॥

[अधिष्ठान] चक्रं रथाङ्गं तत्र प्रभावे च । उच्चस्तेऽस्तर्णमस्त्रापगायाः सा-धिष्ठानास्ते किमार्थर्यमत्र । नगराध्यासनयोः । अधिष्ठानं राजो जगति जयति प्राप्तविभवम् ॥ [अनूचान] इयोः । Ku. 6, 15 ॥ 157 ॥

[अग्रजन्मन्] अग्रजे । अग्रजन्मा यदातिष्ठेदादध्यादनुजः कथम् ॥ 158 ॥

[आयोधन] वधे । शस्त्रायोधनविपुरो रणभुवि वीरोपि मुद्यति प्रायः ॥ [आराधन] साधने । न्यस्याङ्गानि ततः कुर्याद्विद्याराधनमुत्तमम् । तोषणे । शंकरराधनं धनम् ॥ 159 ॥

[आच्छादन] वसने । Sibv. 89 । संविधानापवारणयोः । आच्छादनम-कार्यस्य कार्यमार्थः प्रयत्नतः । [आकलन] बन्धने । Si. 5, 42 । शेषयोः । जलधिजलाकलनार्चितेषु तेषु ॥ 160 ॥

[आतञ्चन] जवने वेगवति वाच्यलिङ्गः । यथा । आतञ्चनं पञ्चशरस्य बाणं संप्राप्य शीत्रं भुवनं जयन्ती । प्रतिवापो इव व्रव्यस्य भाण्डाङ्गाण्डान्तरक्षेपः । तत्र प्रीणने च । सुधारसातञ्चन - - - - चन्द्रांशुश्रीकृतगण्डलेखाः ॥ [आवेशन] भूतावेशे । इर्षविशनदुःस्थितस्य परमो मन्वस्त्वदीयं वचः ॥ 161 ॥

[आस्कन्दन] तिरस्कारे । एते हडास्कन्दनमन्तरेण रणेषु योग्या न वहन्ति वाहाः [same passage quoted by Mkh. for आक्रान्तिः i. e. बलात्स्वी-कारः] । प्रापणेषि तत्र संशोषणे च । शीघ्रास्कन्दनजर्जरोऽनुतृणङ्गोपाय दावानलः । समीके । आस्कन्दने स्कन्दसमानसारः शरैररीणां विजयं विधाय ॥ 162 ॥

[उद्भृतन] विलेपनमिति भावे करणे वा अनट् । तत्र भावपक्षे यथा । उद्भृतनं कारय कुङ्कुमेन । करणपक्षे । उद्भृतनं भर्तुरथार्पयन्ती । अपावृत्तौ यथा । Me. 40 ॥ [उपासन] विष्वपि । उपासनं तत्र दृढं किमद्भूतम् ॥ 163 ॥

[उपधान] व्रते । श्रुतरोधनमाधेयमुपधानविधानतः ॥ 164 ॥

[कलध्वनि] लिष्वपि । कलध्वनौ कूजनि पान्थसार्थाः प्रियां स्मरन्ति स्मर-तापतप्ताः ॥ [कात्यायन] यथा । Kāt. 299,3 ॥ 167 ॥

[कात्यायनी] कापाय० । कात्यायनी नीतिविशारदा चेत् ॥ 168 ॥

[कुचन्दन] पञ्चाङ्गं पञ्चचन्दनं यन्निघण्डुः । कुचन्दने तु पञ्चाङ्गं पञ्चङ्गं पट्टरञ्जनम् । रक्तचन्दनं भास्करप्रियम् ॥ 170 ॥

[कृष्णवर्त्मन्] पापेषि ॥ 171 ॥

[घनाधन] घातुके वासवे च । परमदानवलोकधनाधना । मत्तगजवर्षुकवा-रिदयोः । घनाधना नीलधनाधनप्रियाम् ॥ 172 ॥

[चिरजीविन्] अजो ब्रह्मा ॥ [चित्रभानु] इयोः । सांध्यकर्मणि समा-प्तिमागते चित्रभानुमृष्योभ्युपासत् ॥ 173 ॥

[नागाञ्जना] नागयष्टिर्नागितमनी ॥ 176 ॥

[निर्यातन] वैर० । निर्यातनं यातनया रिपूणाम् । दाने । निर्याय निर्यातन-माततान । न्यास० । ज्ञात्वा प्रमाणलिङ्गादि कुर्यान्निर्यातनं ततः ॥ [निर्वासन] मारणे । मोक्षे चित्तमिव व्यधात्स बहुशो निर्वासनं विद्विषाम् ॥ 177 ॥

[निशमन] [निशामन] द्वावपि द्वच्यर्थौ ॥ निशमनमपि पाप्मनां [?] निविद्धम् ॥ 178 ॥

[निर्भर्त्सन] अलक्षके यथा हर्षचरिते सरस्वतीर्वर्णके [sic] । निर्भर्त्सनताडनजा-तरागाभ्यामिव स्वभावारुणाभ्यां पादपङ्गवाभ्यामुद्भासमाना [s. H. Ch.3,1] । अत्र हि अलक्षकर्मदेनेन जातरागाभ्यामिवेत्यर्थः ॥ [प्रजनन] प्रगमो मार्गः ॥ 179 ॥

[प्रयोजन] कार्ये । Ku. 3,1 । हेतौ । Si. 1,30 ॥ [प्रवचन] आगमे । H. 78 ॥ 180 ॥

प्रकृष्टवचन इति तत्पुरुषो बहुत्रीहिर्वा बहुत्रीहिपक्षे वाच्यलिङ्गः । द्वयोरपि पक्षयोः । प्रवचने क्रचनापि न विद्धिषः ॥ [प्रतिपन्न] द्वयोः । Ku. 4,33 ॥ 181 ॥

[प्रतियन्त] सतो गुणान्तराधानं संस्कारः । यथा । प्रतियन्तमपेक्षते न हि प्रतिभा तत्त्वसहोदरी सताभ् । उपग्रहणमादानम् । लिप्सायाम् । मिथ्यैव कुर्वते मद्भाः प्रतियत्वं धनं प्रति ॥ [प्रहसन] रूपकान्तरे प्रहासे च । An. III, 1 । ॥ 182 ॥

[प्रतिमान] प्रतिविम्बे । किं तस्याप्रतिमानमानमहसः [?] सिंहस्य गम्यो [गण्यो Mkh.] गजः । गजः । Si. 5, 36 ॥ [प्रसाधनी] कङ्कनिकायाम् । प्रसाधनीहस्तसखीजनान्विता । सिद्धिर्निष्पत्तिः ॥ [प्रसाधन] यथा । Ku. 4; 18 । आराधनेपि मद्भुः । H. Ch. I. v. 18 ॥ 183 ॥

[पुण्यजन] सज्जनगुणकयोः । अलक्षेव पुण्यजनालकृता ॥ 184 ॥

[पृथग्जन] द्वयोः । Si. 16, 39 ॥ 185 ॥

[महाधन] महध तद्दनं च महाधनं महद्दनमस्य बहुत्रीहिपक्षे तु महामूल्यचारुवाससोर्वाच्यलिङ्गः ॥ 186 ॥

[मातुलानी] शणे । मातुलं मातुलार्णं च ॥ 187 ॥

[राजादन] क्षीरिका मधुरालफलः । त्रिपचकः किंशुकः । उत्कृष्टभोजयेपि । सर्वेषु । राजादनं पुण्यकृतो लभन्ते ॥ 189 ॥

[विशेचन] अग्नौ । दधे विशेचनरुचि पटलं जटानाम् ॥ 190 ॥

[विस्मापन] कुहकमिन्द्रजालम् । स्मरे पुंसि शैवयोः इवे ॥ 191 ॥

[विहनन] पित्त्वने । तूले विहननाहते ॥ 192 ॥

वधे । विहननमधुना शत्रोरिच्छन्ति पराक्रमान्न बुद्धिवलात् ॥ [विप्रकारिन्] द्वयोः । मा विप्रकारी भव मे दुरात्मनः ॥ 193 ॥

[वृक्षादन] मधुच्छजं मधुमण्डः ॥ 194 ॥

[वृषपर्वन्] शृङ्गारिणि वाच्यलिङ्गः ॥ 195 ॥

[समापन] परिच्छेद इयता समाधानं समाधिः । वधसमाध्योः । राजा शत्रुसमापनाय विहितोश्योगः स्थितो यथपि ॥ 197 ॥

[सनातन] रुद्राच्युतवेधस्तु । ददृशे तेन सनातनः क्षणात् । शाश्वतस्थिरयोः ।
K. N. 2,42 || 198 ||

[संयमन] बन्धे । नीवीसंयमनं विलोक्य सुतनोः ॥ 199 ॥

[संप्रयोगिन्] कलाकेलिः स्मरः । कामुके सुप्रयोगे च वाच्यलिङ्गः ॥
[सरोजिनी] सरोरुहे सरोरुहिण्यां च । सरोजिनी यद्विमुखी शशाङ्के यद्यामि-
नीमाद्रियते न भानुः । स्फुटं फलं वा मृगायतानिक्षि [sic] विदधदूनीपरिवर्ज-
नस्य ॥ 202 ॥

[स्तनयिङ्गु] स्तनितपयोमुनोः । यन्मोर्यं स्तनयिङ्गुना विरचितो मन्ये मदुच्छि-
तये ॥ [सारसन] उर० । दधुः सारसनं रणे ॥ 203 ॥

काङ्क्षयाम् । विश्वंभरासरसनायमानम् ॥ कञ्चुकमात्रेषि ॥ [सामिधीर्णी]
समिधि । दूरेष्पशाङ्कितधियः कुशसामिधीर्णीवारपुष्पफलमूलमुपाहरन्ते ॥ 204 ॥

[मुदर्शनी] लिङ्गानुशासनकारभिप्रायेण पुंसि गौडमतेन तु हीवे ॥ 205 ॥

अथ पान्ताः ॥ [उपताप] तापे । परोपतापेन समृद्धिभावम् ॥ [जीवपुष्प]
दमनको गन्धोत्कटः । फणिज्जको मरुबकः ॥ 208 ॥

[परिवाप] परीवापेषि । जलस्थानपरिवारयोः । भृतपरिवापा [वृत० Mkh.]
मुनयो वनभुवि राज्यं प्रतायन्ते । पर्युप्तिर्जलादेर्भाण्डाङ्गाण्डान्तरे क्षेपः ॥ वपनेषि
यथा । एतत्केशपरीवापमात्रं भिक्षाप्रयोजनम् ॥ 209 ॥

[मेघपुष्प] नादेयो वेतसः पिण्डाभ्र ओषधिभेदः । सलिले । मेघपुष्पविश-
दीकृता दिशः ॥ [विप्रलाप] इयोः । कृतजनपरितपैर्विप्रलापैः किमेभिः ॥ 211 ॥

[वृषाकपि] शिववासुदेवयोः । वृषे सङ्गं विभ्रङ्गवसि सततं ताक्षर्यवहनो
रिषोः शूलोद्भेदी प्रथम इह सञ्चन्दक इति । सदाशक्ते [?] भर्ता भवसि ननु मां
चापि भजसे समग्रानुपाही प्रभवसि वृषाकप्युपमितः ॥ अभौ । वृषाकपेरिवा-
तपम् ॥ इन्द्रदूर्ययोरपि ॥ 212 ॥

अथ भान्तौ ॥ [अवष्टम्भ] काङ्क्षनसंरम्भयोः । Ra. 3, 53 ॥ आभ-
येषि यथा । इन्तावष्टम्भपातकमनमितवृहिर्गतवह्न्डमित्तिः ॥ 213 ॥

अथ मान्ताः ॥ [अभ्यागम] सर्वेषु । अभ्यागमो यत्र ब्रह्मव राज्ञां
नानादिगन्तेभ्य उपागतानाम् । अभ्यागमनेषि यथा । Si. 1, 23 ॥ 214 ॥

[अनुपम] यथा । अनुपमसुखवीर्जं धर्ममेकं गृणन्ति ॥ 215 ॥

[उपगम] अङ्गीकारे । धर्मोपगमशुद्धात्मा । अन्तिक० । उपगमर्हति साधुः सुचरिलो मेधया च संयुक्तः ॥ [उपक्रम] विक्रमारम्भयोः । उपक्रमः संप्रति निष्फलो भवेत् । उपधा धर्मादिना सञ्चिवपरीक्षा यथा । उपक्रमैरस्वलितैर्विशुद्धाः c. Ra. 18, 14 । तदाद्याचिख्यासायां तु तत्पुरुषे आदावुपक्रमोपज्ञे [H. L. 3, 11] इति क्लीवे यथा । नन्दोपक्रमं प्रमाणानि । नन्देन प्रथमं ज्ञात्वा व्याचिख्यासितानीत्यर्थः ॥ 216 ॥

[प्रवंगम] प्रवेण गच्छति प्रवंगमः । कथै । Si. 12, 55 ॥ [पराक्रम] विष्वपि । Si. 2, 44 ॥ 218 ॥

[यातयाम] मुक्त० । दर्भाः० Goldst. Dict. 436, a, 40 । जीर्णे । An 234, 4 ॥ 219 ॥

अथ यान्ताः ॥ [अनुशय] पश्चात्तापर्दीर्घद्वेषयोः । Si. 16,2 । अनुबन्ध आसक्तिस्तत्र यथा । प्रविमुक्तानुशयो यदा मुनिः । दोषेषि यथा । अनुशयशतांशातं चेतो न पश्यति सत्पथम् ॥ 220 ॥

[अन्तशय्या] लिष्वपि । न्यायान्तशय्या न सतां कदापि ॥ 221 ॥

[चन्द्रोदय] इयोः । चन्द्रोदयोऽज्ञासितसंनिवेशः ॥ 222 ॥

[धनंजय] अग्नौ । दीप्तौ [दीप्तो Mkh.] धनंजय इवाशु ददाह मोहम् ॥ [प्रतिश्रय] इयोः । दिव्यं प्रतिश्रयमवाप्य गुणप्रकाशं संप्राप्तवान्खलु गुणोक्ति-विशारदः सः ॥ 225 ॥

[परिधाय] परिकरः परिच्छदः ॥ [पाञ्चजन्य] पोटगलः पाशः ॥ 226 ॥

[पौरुषेय] समूहे क्लीवे शेषेषु वाच्यलिङ्गः । कृते । अपौरुषेयं वचनमसंभवति [sic] । हिते । यत्पौरुषेयं वचनं तदेव । वधे । योपौरुषेयेण वधेन नाशं नीतो न शोच्यः सुहृदा सुबन्धुः । समूहे । Si. 2, 4 । विकारे । पौरुषेयासृजा लिप्रः ॥ [फलोदय] दिवि स्वर्गे लाभे प्राप्नौ च । फलोदयो निष्फल एव तस्य ॥ 227 ॥

[भागधेयः] करे । शक्तिः कल्पितभागधेयहरणे राज्ञो न संरक्षणे । भागेषि यथा । कालोपपक्वातिथिभागधेयं वन्यं शरीरस्थितिसाधनं वः ॥ [भागधेयम्] यथा । भागधेयपरिपाकहेतुकः प्राप्यते हि द्विखदुःखसंगमः ॥ 228 ॥

[महोदयः] इयोः । स्पृहयति सदयो महोदयाय ॥ [महामूल्य] महार्षके । महामूल्यानि वासांसि ॥ 229 ॥

[रैहिणेय] बुधे । रैहिणेयसहिताः शुभप्रहाः ॥ 230 ॥

[समुच्छव्य] वैरे । स्फुर्जत्समुच्छ्यशताकुलिता न जातु संचिन्तयन्ति कुशलं
मम वैरिणोमी । उच्चतौ । Sp. 6948 ॥ [समुदाय] रण । सह मित्रकुलेन
भूपतिः समुदायं तव संप्रतीक्षते ॥ [समुदय] अपिशब्दाद्गणे रणेपि । उद्गमे ।
ज्योतिषां समुदये समाहितः । गणे । न हि भीरु गतं निर्वर्तते समुदयमात्रमिदं
कण्डेवरम् । रणे । समुदयोदयभाजि धराधिषे त्वयि विभो भजति थियमुच्चतिः ॥
[संपरगय] संयुगे । Si. 18, 8 ॥ 231 ॥

उत्तरकाले । नृपते कर्म कर्तव्यं सर्वदा सांपरायिकम् ॥ [समादय]
आहवे । तुमुलो बभूव ससमादयस्तयोः [?] ॥ 232 ॥

[स्थूलोच्चय] अकात्स्न्ये । निर्णीतमापादवगत्य किंचित्स्थूलोच्चयेनेदपि थत्प्र-
मेयम् [Mkh. ° च्चयेनेदमिदं प्रमेयम्] ॥ [हिरण्मय] लोकधातुर्मेरोहच्चरेण
क्षेत्रविशेषः ॥ 233 ॥

अथ रान्ताः ॥ [अभिमर] स्वबलात्स्वसैन्यात्साध्वसे युद्धे च । अभिमर-
समये निजप्रतापो भवति नृपस्य जयाय हेतुरेकः ॥ [अवसर] क्षणे ।
Ku. 7,40 ॥ [अरुष्कर] त्रण° । गाढारुष्करदीर्घदुःखपटलीर्लिनं मनो मामकं
त्वं चेत्संश्रयसे न रक्षसि च तत्त्वेनात्र नः कौतुकम् ॥ 234 ॥

[अनुत्तर] अष्टे । अनुत्तरं मन्दिरमुत्तरन्ती ॥ [अवस्कर] द्वयोः । धिक्-
तानवस्करनिममतनून्कृमीणां साम्यं भजन्ति सतताधमवृत्तयो ये ॥ 235 ॥

[अभिहार] संनहने । भवशत्रुपराजयाय धीरैरभिहारः प्रकटीक्रियेत यः ।
चौरिकायाम् । रात्रौ ताः दुरतमिहारचतुरा गच्छन्ति पत्युर्गृहात् । उद्यमे । ते
मोक्षमार्गपरिमर्शकृतभिहाराः ॥ 236 ॥

[अवहार] निमन्त्रणोपनेतव्यं शर्करादिकृतं भक्ष्यं यथा । एतस्मिन्विषयाच-
हारविषमे संसारवारां निधौ ॥ [अकूपार] समुद्रे । Si. 19,26 ॥ 237 ॥

[अवतार] नश्चादि° । Si. 5,33 । अवतारणे । Ra. 16,56 ॥ [आग्नि-
होल] द्वयोः । Sp. 71 ॥ [असिपल्ल] नरकान्तरे । निर्बाणसिद्धिरसिकाः
द्वयिष्यस्त्वजन्ति राज्यं विसर्पदसिपच्चवनक्रमेण ॥ 238 ॥

कोशकार इसुभेदः ॥ [अर्धचन्द्र] गलहस्तेन्दुखण्डयोः । इत्थं सर्वे भवद-
नुगमादीश्वर त्वं मयाप्रमद्यापि त्वं मम नरपते नार्थचन्द्रं ददासि ॥ नखक्षतवि-

शेषेषि यथा । योर्धचन्द्रसदृशाकृतिवक्षः सोर्धचन्द्र इति नाम नखाङ्कः । दीयते मदनशास्त्रविदग्धैः कण्ठदेशकुचकुम्भयुगेषु ॥239॥

[आडम्बर] संरम्भे । यदपि च प्रोहामसौदामनीदामाडम्बरम्बरे विचारितम् । बृंहिते तूर्यनिस्वने च । साडम्बरा समरभूर्भयदामिनी सा ॥ 240 ॥

[इन्दीवरा] इन्दीवरीत्यमः [sic] ॥ [उपकार] विकीर्ण० । तस्योपकार्यारचितोपकाराः Ra. 5,41 ॥ 241 ॥

[उपचार] लच्छायाम् । उपचारगृहीतेन० c. Sp. 1279 । व्यवहारे । Ra. 3, 11 । उपचर्यायाम् । Si. 10, 2 ॥ आरोपेषि यथा । Ku. 4, 9 ॥ 242 ॥

[उपहर] रहसि । उपहरे गिरीणां च नदीनां संगमे तथा c. Rigv. 8, 6, 28 । संनिधौ । उपहरे पुण्यतमेशुमत्याः c. Rigv. 8, 85, 14 ॥ 243 ॥

[कर्मकर] भृतजीवी भाटकजीवी भृत्यः पदातिः [?] । तयोः । Si. 14, 16 ॥ 244 ॥

[कार्णिकार] इयोः । Ku. 3, 28 ॥ [करवीर] इमशनिषि यथा । वीरास्ते करवीरवर्त्मनि सदा भास्यन्ति मत्ता इव ॥ 245 ॥

[कटंभरा] गोला गोदावरी गजयोषिल्करेणुका शेषा अोषधयः ॥ 247 ॥

[कालच्चर] मैरवस्तीर्थविशेषः ॥ 248 ॥

[कादम्बर] स्वीक्षीवः । सीधुमद्यप्रेदयोः । H. Y. 3, 9 ॥ 249 ॥

[कृष्णसार] शबलेषि यथा । Me. 47 ॥ 250 ॥

[गिरिसार] लिङ्गे शिवलिङ्गभेदे ॥ 251 ॥

[चक्रधर] चक्री कुलालो अविकशक्रवर्ती वा । प्रामजाली प्रामवृन्दभर्ती ॥ 252 ॥

[चराचर] इङ्गमङ्गुतम् । तत्र जङ्गमे च वाच्यलिङ्गः । जङ्गमे । उच्चकैष स चराचरकीर्तिः ॥ [चिलाटीर] घणटाकणौ यक्षस्तस्य बलिनिमित्तं यो हतश्छागस्तस्याच्च रक्तं तस्य विन्दवस्तैरङ्गितं भालं येन तस्मिन्नित्यर्थः ॥ 258 ॥

[तालपच्ची] रण्डा विधवा स्त्री ॥ 254 ॥

[तुष्णिकरी] कर्पासी वमनी ॥ 255 ॥

[दशपुर] नीवृदन्तरं देशविशेषः । तत्र पत्तने च । Me. 47 ॥ 256 ॥

[दिगम्बर] शंकरे वस्त्ररहिते च । Ba. II, 3 ॥ 257 ॥

[दुरोदर] विष्वपि । Ki. 1, 7 ॥ 258 ॥

[द्वैमातुर] जरासंघे । Si. 2, 60 ॥ 259 ॥

[धराधर] कृष्णे । दधतौ भुवनान्यन्तर्विलीनौ हलिवत्सलौ । आकारात्केवलं
भिन्नौ धाराधरधराधरौ ॥ अद्वै । Si. 1, 5 ॥ [धराङ्गुर] वातास्तं वारि
शीकरः । नासीरमग्रयानम् ॥ 260 ॥

[धार्तराष्ट्र] कौरवकृष्णास्यांहिसितच्छद्योः । V. S. 6 ॥ 261 ॥

[धुन्धुमार] पदालिकमोषधीभेदः ॥ 262 ॥

[धृतराष्ट्री] हंसपदी ओषधिः ॥ 263 ॥

[निशाचरी] पांसुला स्वैरिणी यथा । Ra. 11, 20 ॥ 264 ॥

[नीलाम्बर] बलभद्रे । आकृत्य कुम्भशिरसो मुसलप्रहरैर्नीलाम्बरेण
सरूपा कृतनामशेषः ॥ [प्रतीहार] द्वास्थे । जनसंमृत्सहो [?] दक्षः° Sp.
1089 । प्रतिहारोपि । इयोः । Ku. 3, 58 ॥ [प्रतिकार] समस्तुल्यः । भटो
बीरः ॥ 265 ॥

[प्रतिसर] नियोज्ये प्रेष्ये वाच्यलिङ्गः ॥ चमू° । प्रतिसरवन्ति हयारुहत-
रलितरवारिकालजिह्वाये [sic] । नियोज्ये । प्रीत्या प्रतिसरास्मि ते । करस्त्वते ।
M. M. 175, 4 । आरक्षे गजललाटमर्मणि । प्रतिसरसक्तसूणेरिव गजस्य का-
तस्य निर्वृतिर्मनसः । मण्डने । एताः कल्पितकुङ्गमप्रतिसरा निर्यान्ति वार-
स्त्वियः ॥ 266 ॥

[परिकर] पर्यङ्कः पर्यस्तिका यथा । Si. 4, 65 । प्रगाढ° । An. IV, 46 ।
आरम्भे । M. St. 1 । गणे । M. St. 24 ॥ 267 ॥

[परिवार] इयोः । असिरिव निष्परिवारः सद्वंशत्वं रणे प्रकाशयसि ॥ 268 ॥

[परंपरा] परिपाठचाम् । Ku. 6, 49 ॥ 269 ॥

[पयोधर] सर्वेष्वपि । Si. 4, 29 ॥ 270 ॥

[पालटीर] लोहेन मिथं कांस्यं लोहकांस्यम् ॥ 271 ॥

[पीताम्बर] अच्युते । पीताम्बरोष्येर्यदवाप लक्ष्मीम् ॥ [पूर्णपाल] जलादि° ।
शशधरधवलाभं पूर्णपात्रं वहन्ती ॥ 272 ॥

वर्धनं वर्धनस्तस्यापिरापको वर्धापकः । नाम्नि पुंसि चेति णकः । तत्र यथा ।
An. III, 45 ॥ [बलभद्र] अनन्ते हलायुधे यथा । बलभद्रप्रलम्बद्वौ पक्षाविव
सितासितौ ॥ 273 ॥

- [महावीर] जराटक ओषधिः ॥ 275 ॥
- [मणिच्छिद्रा] मेदा शालपर्णी नामौषधिः ॥ 276 ॥
- [रागसूत्र] तुलासूत्रे कचिह्नक्षयानुसारेण ॥ 277 ॥
- [लम्बोदर] उद्धतो धमानो वायुरस्य उद्धमानः । तत्र वाच्यलिङ्गः ॥
- [व्यवहार] स्थितौ । आहारे व्यवहारे च त्यक्तलज्जः सदा भवेत् ॥ 278 ॥
- [व्यतिकर] व्यतिषङ्गः संबन्धसत्त्र यथा । Si. 5, 3 । संकरवृत्तान्तयो-
रपि । क्रमेण यथा । त्वद° An. VII, 5 । रामार्जुनव्यतिकरः सांप्रतं प्रवर्धते
तयोः ॥ [विश्वभर] अच्युते । Si. 1, 38 ॥ 279 ॥
- [विभाकर] सूर्ये । K. Pr. 288, 11 ॥ 280 ॥
- [वीरतरः] प्रकृष्टो वीरो वीरतरः । वीरांस्तरति वा ॥ 281 ॥
- [सहचर] पत्न्यामपि तत्र तु स्त्रियां यथा । An. III, 61 ॥ 283 ॥
- [समाहार] संक्षेपे । सं समाहारतोभ्यधात् । एकत्र° । व्यधादेनां वेधा
विधुमधुसुधासीधुसुहदां समाहारं कृत्वा कथमितरथायं गुणगणः ॥ 284 ॥
- [सूत्रधार] नटे । An. VI, 48 ॥ 285 ॥
- अथ लान्ताः ॥ [अङ्गपाली] परीरम्भे । Ba. I, 62 । कोटिरम्भ-
भागः ॥ 287 ॥
- [कुतूहल] अङ्गुते । K. Pr. 205, 19 ॥ [गण्डशैल] इयोः ।
Si. 4, 40 ॥ 289 ॥
- [परिमल] विमर्दो° । Me. 25 । विमर्दने । स्तनपरिमलमीलङ्गोचनान्तां
नताङ्गीम् । परिशीलनेपि यथा । सतां परिमला [sic] नित्यं स्वरूपमुपजा-
यते ॥ 292 ॥
- [भस्मतूल] प्रामकूटं उत्कुरुटिका ॥ 293 ॥
- [भद्रकाली] गन्धोली क्षुद्रजन्तुः ॥ [महाकाल] महेश्वरे । Me. 34 ॥
- [मदकल] मदद्विपे । मनसिजमदकलमांसलकुम्भतटावपि [?] तौ स्तनौ तन्याः ।
प्रसरति केसरिणि मधावधिकं कान्ति कथं धत्ताम् ॥ 294 ॥
- मदेनाव्यक्तवचने । मदकलमधुपकुलाकुलकरटतटः सोवताहणेशो वः । विधिना
विघ्ननिवारणलिखितललाटाक्षरप्रशस्तिरिच ॥ 295 ॥
- [मणिमाला] स्त्रीणां दशन° । Kutt. 402 ॥ 296 ॥

[वातकेलि] कलालपे हृद्यभाषिणि वाच्यलिङ्गः । पिङ्गानां दन्तलेखने रो-
धादौ शोधनमात्रे वा ॥ [विचकिल] मल्याम् । मन्दारे यदनादरी विचकि-
लोपान्तेपि संतप्त्यते ॥ 299 ॥

[हस्तिमङ्ग] विश्वेशे । विद्वानभिघ्नसोपन्नान्हस्तिमङ्गः सदास्तु वः ॥ [हला-
हल] हयलालोरगो हरमेखलाप्रयोगेण हयलालया कृतः सर्पः । तत्र विषे च यथा।
कस्य सद्यो हलाहलः । ज्येष्ठी गृहगोधिकामेदः ॥ 301 ॥

अथ वान्ताः ॥ [अनुभाव] निश्चये । महानुभावाः सततं धर्मैकनिरताः
स्थिराः ॥ [अपह्रव] अनाइवासेपि । विष्वपि यथा । अप्यन्वभूव विततां सह-
पांसुकेलिं मापह्रवं मनसि मित्र मनाभिधास्त्वम् ॥ 302 ॥

[अभिषव] क्रतौ । कृत्विजोत्राभिशंसन्ति सोमाभिषवपावनाः । मद्यसंधान-
स्थानयोः । अभिषवसक्तोप्यमदो द्विजराजो निष्कलङ्कजडभावः ॥ [आदीनव]
त्रिष्वपि । Si. 2, 22 ॥ 303 ॥

[उपपूव] इयोः । ददृशाते जनेनाथ तौ तिरस्कृततेजसौ । उपपूवपरिक्लान्तौ
स्तर्याचन्द्रमसाविव ॥ [कुशीलव] याचकोर्था तत्र वाच्यलिङ्गः ॥ 304 ॥

[परिप्लिव] इयोः । Si. 14, 68 ॥ [पराभव] इयोः । Ki. 1, 30 ॥ 306 ॥

[रोहिताइव] इताशने । रभसादद्ववररोहिताइवः ॥ [?] 308 ॥

अथ शान्ताः ॥ [अपदेश] कारणे । विनापदेशं बालोपि ॥ [अपध्रंश]
त्रिष्वपि । अपध्रंशपराचीना वर्णव्यत्ययहारिणः । नृपा इवैते कवयः ॥ 310 ॥

[आश्रयाश] वह्नौ । Si. 20, 72 ॥ [उपदश] मेहनं मेहूम् । आमयो
रोगः । अवदंशे । Si. 18, 77 ॥ 311 ॥

[उपस्पर्श] त्रिष्वपि । जलोपस्पर्शपूर्वकम् [?] ॥ [खण्डपर्शु] शिवे राहौ
भार्गवे च । खण्डपर्शु सहेत कः । चूर्णलेपी शुधालेपकः ॥ 312 ॥

[जीवितेश] प्रिये यमे च । Ra. 11, 20 ॥ [नागपाश] इयोः । तं बद्धा
नागपाशेन ॥ 313 ॥

[प्रतिष्कश] त्रिष्वपि । ग्रामम° Kās. Pā. 6, 1, 152 ॥ [पुरोडाश]
हविर्भिर्दि हृतशेषे सोमरसे च । An. II, 17 ॥ 314 ॥

चमसी वर्तिः ॥ अथ वान्ताः ॥ [अम्बरीष] किशोरो हयशावः ॥ 315 ॥

[अनुकर्ष] रथस्याधो° । अनुकर्षशादविचलत्स्वलद्रये रुधिरावर्मदनसक-
द्वावनौ ॥ [अनिमिष] इयोः । Da. 28, 1 ॥ 316 ॥

[अनुतर्ष] मद्येपि । सर्वेपि [sic] यथा । Si. 10, 2 ॥ [अलम्बुष] छर्दनो दुर्योधनमिवं राक्षसः ॥ 317 ॥

[नन्दिधोष] द्रयोः । Vās. 142, 2 ॥ [परिवेष] परिवृत्तौ परिवेष्टने । कृतपरिवेषोप्युच्चैर्वलावलयेन जलनिधिः पतितः । क्षयसमये समुपेते महाजले पृष्ठ-ततां याति ॥ 319 ॥

[वातरूष] उत्कोत्रो लज्जा ॥ 323 ॥

अथ सान्ताः ॥ [कलहंस] आरक्तचञ्चुचरणा हंसा राजहंसाः । अतिधू-सरपक्षाः कादम्बाः । द्रयोः । Pa. 376 ॥ 326 ॥

[घनरस] सान्द्रं बहुलं तत्र वाच्यलिङ्गः । मोरटं सप्तरात्रात्परं क्षीरम् । द्रवेषु च यथा । तडिदनललतानामिव घनरस एषोतिदाहकृद्विरसः पतलि [?] घनाघनरसविसरो विसरन्ति च प्राणाः ॥ 327 ॥

[तामरस] त्रिष्वपि । अनवरतममन्दरागतामरसदृशः ॥ [दिव्यचक्षुष] शुलोचने । चर्मचक्षुर्जनः सर्वः कवयो दिव्यचक्षुषः ॥ 328 ॥

[निःश्रेयस] द्रयोः । निःश्रेयसाय स श्रीमात् श्रीकण्ठो वः प्रकल्पताम् ॥ [नीलंजसा] अप्सरोभेदे च [sic] यथा । नीलंजसाया वलयात् ॥ 329 ॥

[राजहंस] त्रिष्वपि । वर्षागम इव प्रवासितराजहंसः ॥ 332 ॥

[रासरेस] रससिद्धचर्थमुपहारो रससिद्धिबलिः ॥ 333 ॥

[विभावसु] सर्वेषु । विभावसीर्विभा भाति तमस्तानवभाविनी ॥ [श्रःश्रेयस] त्रिष्वपि । इवःश्रेयसायास्तु वः ॥ 334 ॥

अथ हान्ताः ॥ [अवग्रह] ज्ञानभेदे । अक्षर्योगे दर्शनानान्तरमर्थमहण-मवग्रहः । गजालिके । अवग्रहगृहीतेपि प्रभिन्नो नावरुद्धये ॥ 335 ॥

प्रतिबन्धे निषेधे । Su. 950 c. Bh. S. 57 ॥ [अभिग्रह] गौरवाभिनो-गयोः । अभिग्रहणविद्यार्थी कुर्वीताभिग्रहं गुरोः । अभिग्रहणे । आसनाभिग्रहो भक्षया ॥ 336 ॥

[अवरोह] तरोरङ्गं शाखयोः स्कन्धादयः [sic] प्रदेशः । अवतरणे । आरोहमवरोहं च मुहुः शुदति कुर्वती । त्वदङ्गयटौ महृष्टिर्निश्चलापि कपी-यते ॥ 337 ॥

[गन्धवहा] यथा । गन्धवहामपि यत्स्वससि [?] त्वं दुर्वह एष मम शतियाति ॥ [तमोपह] जिने । तमाश्चिन्द्यात्तमोपहः । रवौ । खरकिरणनख-

रनिवहस्तमालमलिनात्मनामुपरि रोषात् । सिंह इव हास्तिकानां परिपतितमोप-
हस्तमसाम् ॥ चन्द्रे । तमोपहं प्रज्वलितं प्रदोषे स्तुवन्ति वैतानमसी मनुष्याः ॥
[तनूरुह] पुत्रे । रवेस्तनूरुहं शनिम् । गृहति । Nai. 2, 2 ॥ 339 ॥

[प्रतिग्रह] सैन्यपृष्ठे । सेनापतिः प्रतिग्रहस्थो योधानामुडीपनजयनप्रसारणाप्र-
सारणब्रह्मणविशोधनादिनि यथाकालमाचरेत् । यहमेदः प्रतिपक्षग्रहः । पतङ्गः पित्त-
लादिमयं ताम्बूलप्रत्येषणादिभाण्डम् । क्रियायाः कारणमारम्भः क्रियाकारः । यथा ।
विचार्योदर्कमार्येण कार्यः कार्यप्रतिग्रहः । स्वीकृतौ । चिन्तयन्परधनप्रतिग्रहं भूभूदेष
यदि तस्करोत्र कः ॥ 340 ॥

[परिग्रह] परिजने । दलयति कुलानि करिणां किं हरिणपरिग्रहः सिंहः ।
पत्न्याम् । Ra. 1, 95 । स्वीकारे । गुहवचनपरिग्रहो हि धर्मः । मूले आदौ ।
शुद्धिर्दिव्यपरिग्रहा । शोषे । परिचरितव्या गुरवो न यथा हि परिग्रहाय कल्प्य-
न्ते ॥ 341 ॥

[परिवर्ह] द्वयोः । Ra. 14, 15 ॥ [पितामह] पद्मयोनौ । Ku. 7, 86
॥ 342 ॥

[वरारोहा] यथा । किङ्गिणीकाणवाचाला वरारोहा मृगीदशः ॥ [सर्वसहा]
यथा । सर्वसहा भगवती तव जन्मभूमिः ॥ 343 ॥

इत्याचार्य० चतुःस्वरकाण्डश्चतुर्थः ॥

अथ पञ्चमं पञ्चस्वरकाण्डमारम्भते । तत्रादौ कान्ताः ॥ [आच्छुरितक]
हासत्रिशेषे । गौरीकृताच्छुरितकं रतये बभूत्र । नखघातत्रिशेषे । अङ्गुष्ठायेण बुद्धैः
[sic] करहनिकरैर्यत्कृतं स्वल्परेखं देहे रोमाच्चकारि प्रभवति नितरां स्पर्श-
मात्राइवेषु [?] । तत्कर्तव्यं प्रवीणैरुरसिजयुगले मन्दसीत्कारयुक्तं हन्तोरन्ते च
नामाच्छुरितकमुदितं कामभोगप्रधानम् ॥ 1 ॥

[गोजागरिक] भद्र्यकारके वाच्यलिङ्गः ॥ 3 ॥

[नागवारिक] गणिस्थराजो वृक्षः ॥ 5 ॥

[ब्रीहिराजेक] कामलिका रोगविशेषः ॥ 7 ॥

[हेमपुष्पक] यथा । मधौ वनं राजति हेमपुष्पकैः ॥ अथ खान्ताः ॥
[मलिनमुख] गोलङ्गुले । मलिनमुखसहस्रैर्बैष्ट्यामास लङ्गाम् ॥ 8 ॥

[शीतमधूख] त्रन्दे । Bh. S. 11 ॥ [सर्वतोमुख] विधौ ब्रह्मणि ।
Ku. 2, 3 । अम्बुनि । प्रभाते सोथ राजेन्द्रो वन्दित्वा सर्वतोमुखम् ॥ 9 ॥

अथ गान्तौ ॥ [कथापसङ्ग] विषस्य चिकित्सके । Ki. 1, 24 ॥
[नाडीतरंग] काकोलः काकः ॥ 10 ॥

अथ जान्तौ ॥ [ऋषभध्वज] इयोः । स श्रीमानृषभध्वजः प्रतिकर्तं इवः अ-
यसायास्तु वः ॥ c. 4, 334 ॥ 11 ॥

[मुनिभेषज] अगस्तिपथ्या हरीतकीभेदः ॥ अथ टान्तः ॥ [दशनोच्छिष्ट]
चुम्बने । रेवतीदशनो० S. K. 72, 25 c. S. 2, 16 [रेवतीवदनो० Mall.] ॥ 12 ॥

अथ णान्ताः ॥ [अवतारण] वस्त्राञ्चलार्चने । सामानिकादिदेवीभिः क्रिय-
माणावतारणः ॥ c. Kad. 68, 16. 92, 10. 94, 1 ॥ 13 ॥

[प्रविदारण] इयोः । विभ्यति प्रविदारणात् ॥ [परिभाषण] त्रिष्वपि ।
बाला इव प्रवर्तन्ते कृतेषि परिभाषणे ॥ 14 ॥

[मत्तवारण] त्रिष्वपि । राजते राजवेदमेदं सर्वतो मत्तवारणैः ॥ [मण्डू-
कपर्ण] लयोपि वृक्षाः । शोणकोरलुकभेदः ॥ 15 ॥

[रोमहर्षण] रोमोद्रमे । स्वेदविन्दुतिलाञ्छितालकः सर्वतो वितररोमह-
र्षणः ॥ 16 ॥

[वातरायण] सायको वाणः । शरसंक्रमः शरसेतुः ॥ अथ तान्ताः ॥
[अवलोकित] ईक्षिते । Ra. 4, 72 ॥ 17 ॥

[गणाधिपति] विन्न० । Su. 9 ॥ 19 ॥

[मूर्धाभिषिक्त] त्रिष्वपि । मूर्धाभिषिक्तशतसंभितपादपन्नः ॥ 20 ॥

[यादसांपति] इयोः । यादसांपतिरपारपयोभिः ॥ [वसन्तदूत] त्रिष्वपि ।
वसन्तदूतज्वरिता वियोगिनः ॥ 21 ॥

अथ दान्तः ॥ [सहस्रपाद] यज्ञपूरुषसूर्ययोः । नमः सहस्रपादाय तमः-
स्तोमविधातिने ॥ 22 ॥

अथ नान्ताः ॥ [अतिसर्जन] वधे । त्यजेत्याण्यतिसर्जनम् । दाने ।
S. 14, 48 ॥ [अपवर्जन] निर्बाणे । उद्यम्यते मुनिजनैरपवर्जनाय । परि-
त्यागे । विधेयं सर्वदा विज्ञेदुर्जनस्यापवर्जनम् । विहायिते । भोगाद्दनं सफलयत्य-
पवर्जनादा ॥ 23 ॥

[अभिनिष्ठान] वर्णोक्तं विसर्गस्तदेहो बिन्दुइयं तयोर्यथा । अशब्दकण्ठेषु मण्याल्योभिनिष्ठानावलीनिभाः ॥ [अन्तावसायिन्] नापितेपि । तत्र श्वपचे च यथा । अन्तावसायिसंस्पर्शे ज्ञानं नैमित्तिकं स्मृतम् ॥ 24 ॥

[उपस्पर्शन] ज्ञानाचमनयोः । कृतोपस्पर्शने शुचौ । स्पर्शे । यूपोपस्पर्शने ज्ञानम् ॥ [उपसंपन्न] उपसंपन्नं [sic] पथिकैरुपसंपन्नं निरीक्ष्य वियदधैः ॥ 25 ॥

[कलानुनादिन्] त्रयोपि पक्षिणः । चञ्चरीके खीपुंसः ॥ [गन्धमादन] अद्रिभिदि । Ku. 8, 75 ॥ 26 ॥

[जायानुजीविन्] आदिवनौ अदिवनीकुमारौ ॥ [धूमकेतन] इयोः । धूमकेतनरुचा विजूम्भितम् ॥ 27 ॥

[प्रतिपादन] बोधने । शास्त्रस्य शिष्यप्रतिपादनं यथा । दाने । फलं हि पात्रप्रतिपादनं श्रियः ॥ [पद्मलाञ्छन] लोकेशः शंभुः । चतुर्ष्वपि । पुष्णातु भक्तिनिष्ठानां वाऽचित्तं पद्मलाञ्छनं [sic] ॥ 28 ॥

[पद्मलाञ्छना] तारा बौद्धानां देवी ॥ [पीतचन्दन] इयोः । पीतचन्दनपिशाङ्कितं वपुः ॥ 29 ॥

[महारजन] इयोः । महारजनराजितांशुकवती च संध्यावधूः ॥ [मधुमूदन] इयोः । Su. 104, Pa. 122 [in pada 3 Mh. reads कान्तेहं मधुमूदनो व्रजलतां तामेव मध्वन्विताम्] ॥ [मृत्युवच्चन] विष्वपि । मृत्युवच्चनपचैर्यः पूजयेन्मृत्युवच्चनम् । स मृत्युवच्चन इव चिरायुर्जायते नरः ॥ 30 ॥

[वरचन्दन] देवदारुणि । कर्णे ततानि वरचन्दनपङ्कवानि । कालेये कुड्मे । भालस्थलीषु वरचन्दनमण्डनानि ॥ [वरवर्णिनी] अङ्गनायाम् । एतां विहाय वरवर्णिनि ताम्रपर्णी नान्यत्र संभवति मौक्तिककामधेनुः । शेषा ओषधयः ॥ 31 ॥

[शालङ्कायन] नन्दी हरप्रतीहारः ॥ 33 ॥

अथ बान्ताः ॥ [धूलीकदम्ब] नीपे । धूलीकदम्बपरिधूसरदिग्मुखस्य ॥ 35 ॥

अथ मान्तौ ॥ [अभ्युपगम] स्वीकृतौ । Ratn. 308, 12 ॥ 36 ॥

अथ यान्ताः ॥ [वृषाकपायी] उमायाम् । वसत्यजसं विहरन्वनान्तरे वृषाकपायीसहितो वृषध्वजः । श्रियाम् । वृषाकपायी यदि हेलया पदं दधाति गण्याः क भवाहशास्ततः ॥ वृषाकपिशब्दस्याग्न्याद्यनेकार्थत्वाद् धवयोगात्तद्वार्यादु स्वाहादिष्वपि वृषाकपायीशब्दः प्रयुज्यते । तत्र स्वाहायां यथा । वन्दा

वृषाकपायीति । इन्द्राण्याम् । वृषाकपायीमन्येति सत्रपः किं न गोत्रभित् । क्रषि-
विशेषभार्यायाम् । वृषाकपायीजलसेकवर्धितैर्मनोहरैराश्रमवृक्षकैरिम् ॥ अथ
रान्ताः ॥ [उत्पलपञ्च] उत्पलदले । Ra. 6, 42 । स्त्रीणां नखक्षते । उत्पल-
पञ्चाकाराणि यानि करुहपदानि तत्कथितम् । उत्पलपञ्चकमुचितं काञ्जीमार्गेण
कक्षासु ॥ 38 ॥

[तमालपञ्च] पञ्चकं सुगन्धिद्रव्यम् । त्रिष्वपि । तमालपञ्चं मृगनाभिगन्धि
वनान्तलक्ष्म्या वदने विभाति ॥ 39 ॥

[तालीसपञ्च] द्वावपि वृक्षभेदौ । क्रचिन्तालीसके लक्ष्यानुसारेण ॥ 40 ॥

[पांसुचामर] पूरोटिर्नद्यादौ पूरानीतः कचवरः ॥ [वस्त्रोक्तसारा] इन्द्र-
धनदपुर्योः । Ra. 16, 10 ॥ 42 ॥

[विप्रतिसार] अनुशये रुषि च । Si. 10, 20 । कुः पृथिवी कृत्यं कार्यम् ॥
[सर्वतोभद्र] व्यूभेदकल्याणवतोरपि । काव्यचित्रव्यूभेदयोर्यथा । Si. 19, 41 ।
ओकोभिदि कल्याणवति च । स्वेच्छाप्रवेशावाच्चस्ताः [?] सर्वतोभद्रतां गताः ॥ 43 ॥

[समभिहार] इयोः । Si. 2, 43 ॥ 44 ॥

अथ लान्ताः ॥ [आसुतीवल] इयोः । आसुतीवलशालाल क देशे नु सुरा-
च्चिना । इति होत्रार्थितश्छान्तः शुण्डास्थानमदर्शयत् ॥ [उद्घण्डपाल] उद्घुको
[?] दण्डपात्रोत्र उद्घण्डपालः [c. Vās. 99, 3] ॥ [एककुण्डल] इयोः । एक-
कुण्डलयुतं वृषाकपिम् ॥ 45 ॥

अथ वान्तः ॥ [आशितंभव] इयोः । आशितंभवमात्रदर्शा कथिच्छेदाशि-
तंभवम् ॥ 47 ॥

अथ सान्ताः ॥ [हिरण्यरेतस] ज्वलने । Ki. 2, 20 ॥ 48 ॥

इत्याचार्य° पञ्चस्वरकाण्डः पञ्चमः समाप्तः ॥

अथ षष्ठं षट्स्वरकाण्डमारभ्यते । तत्रादौ कान्ताः ॥ [ग्राममहुरिका]
शृङ्खि ओषधिः । सत्सीभेदो [sic] वा ॥ 1 ॥

[लूतामर्कटक] पुत्री ओषधिः ॥ 2 ॥

[सिन्दूरतिलक । °तिलका] इयोः । सिन्दूरतिलकारूढः सिन्दूरतिलकावृतः ।
स यथौ रन्तुमुद्याने साक्षादिव पुरंदरः ॥ अथ णान्तौ ॥ [दोहदलक्षण] संधौ
यौवनस्येति बाल्ययौवनयोः संधावित्यर्थः ॥ 3 ॥

[यौवनलक्षण] द्वयोः । अलंकृतां यौवनलक्षणेन दृष्टा सृगाक्षीं मुमुद्दर्यु-
वानः ॥ 4 ॥

अथ यात्तौ ॥ [प्रत्युद्दमनीय] धौतां० । Ku. 7, 11 ॥ [विष्वक्से-
नप्रिया] श्रियाम् । विष्वक्सेनप्रिया देयात्तुभ्यमभ्यधिकां श्रियम् ॥ 5 ॥

इत्याचार्य० षट्स्वरकाण्डः षष्ठः समाप्तः ॥

अथ सप्तममनेकार्थशब्दशेषमनेकार्थाव्ययकाण्डमारभ्यते ॥ तत्रादावेकस्वराः ।
तत्र च अकारः ॥ [अ], स्वल्पार्थे । अल्पमपि प्रत्याख्यानमातृणन्ति [?] अप्र-
त्याख्यानावरणाः क्रोधादयः । अभावे । Sā. 21, a ॥ अथ आकारौ ॥ [आ]
स्मरणे । Pa. 3822, c । वाक्ये । यदा एवं न मन्यसे ॥ 1 ॥

[आठ्] ईषदर्थे । आपिङ्गजूटतटटङ्गितचन्द्रलेखम् । अभिव्याप्तावभिविधौ ।
Ra. 1, 5, a-b । क्रियायोगे । Si. 3, 8, d । अवधौ । Ra. 1, 5, c ॥ अथ
आकारादिर्मान्तः ॥ [आम्] द्वयोः । आं ज्ञातं मधुसूदनांह्रियुगलं मुक्त्वास्ति
नान्या गतिः ॥ अथ आकारादिः सान्तः ॥ [आस्] संतापे । आः पूर्णश्च०
M. M. 831, 3 । प्रकोपे । आः पापतापस किरातकृशानुकीर्णि वज्रं न किं पतति
मूर्धनि ते नभःस्थम् [?] । आश्र्वयेषि यथा । आः किमेतद्वृद्धौयं दृष्टः क्षत्रियपो-
तकः ॥ 2 ॥

[इ] द्वयोः । असी अमुसुईचोस्य नखाः कण्ठे इ ईक्षिताः ॥ [ई] चतुर्ष्व-
र्थेषु । ई ईदृशि रतिः कथम् ॥ [उ] रोपोक्तौ । अ एहि त्वम् उच्चिष्ठ । आमन्त्र-
णार्थे । कचित्कदाचित्किमु किञ्चिदेव कृतं भया सुन्दरि विप्रियं ते ॥ 3 ॥

[उद्] प्राधान्ये । उत्तमा मानमिच्छन्ति । प्रकाशे । Ki. 5, 39, b । प्राबल्ये ।
K. Pr. 145, 9 । अस्वास्थ्ये । येनान्तर्जलचारिभिर्जलचैरत्युत्कमुक्त्वाजितम् ।
शक्तौ । Pa. 185 । विभागे । Sp. 2180 । बन्धने । Ra. 2, 74 । मोक्षे ।
उच्छृङ्खलं बलगति वाजिराजः । भावे संभवे । Nāg. 64 । लाभे । उत्पन्नमक्षकं
मूर्खम् । ऊर्ध्वकर्मणि । Pa. 135, a ॥ 4 ॥

[उम्] प्रश्नाङ्गीकृत्योः । कोयं नाथ जिनो भवेत्तव वशी उं हुं प्रतोपे प्रिये ।
श्वेषे [sic] । उं तनोमि तवेष्वितम् ॥ [ऊम्] प्रश्ने । ऊं क्रास्ति मे जानकी ।
रोष० । ऊं सैवास्मि तव प्रिया ॥ [ऋ] द्वयोः । बाले किमृ विमद्वासि ॥ 5 ॥

[ए ऐ है है] आमन्त्रणादानयोः । ए इतो भवते । ऐ भयंकरं इमशानम् । तां द्रष्टुं जनकात्मजां हृदय है नेत्राणि मित्रीकुरु । है देवदत्त च है ब्रज यज्ञदत्त ॥ [औम्] प्रणवे । M. St. 27 । अङ्गीकृतौ । Si. I, 75 ॥ [ओ औ हो है] द्वयोः । तदो अलमनेनेति सखीमाहात्र मानिनी । औ कुत्र गतो गौः । हो पश्य वाराहोयम् । है सर्पत्यहै यासि किम् ॥ 6 ॥

[कु] पापीयसि । यद्रो-मित्रं किमतः कुकृत्यम् । कुत्सायाम् । कुमित्रे नास्ति विश्वासः c. Sp. 1800 । ईषदर्थे । कोष्ठण्° Da. 4, 9 ॥ [कम्] त्रिव्यपि । रेजे कादम्बिनीवेयं कामिनी कम्रकंधरा ॥ [किम्] प्रश्ने । किं ते भूयः प्रियमुप-करोमि e. g. Ratn. 328, 31; Ba. 312, 3, etc. । कुत्सने । Ki. 1, 5 ॥ 7 ॥

[च] अन्योन्यार्थे इतरेतरयोगे । Ra. 1, 57 । अत्र इतरेतरयोगस्योद्भूताच्च-यवभेदत्वाज्जगृहतुरिति द्विचरनं समाहारे तु तिरोहितावयवयभेदत्वादेकवचनं यथा । अर्थस्य मूलं निकृतिः क्षमा च कामस्य वित्तं च वपुर्वयथ । धर्मस्य दानं च दया दमथ मोक्षस्य सर्वार्थनिवृत्तिरेव c. Sp. 594 ॥ अन्वाचये । Me. 60 । समु-चये । M. M. 55, 2 । हेतौ । Ku. 3, 17 । पक्षान्तरे । कैकेय्याः क वरो वरेण विपिनप्रस्थानयाज्ञा क च कार्यं वंशशिरोविकर्तनविधिः सीतापहारः क च । सुग्रीवानुगतिः क च क च वधस्तस्यापि लङ्घापतेरैकैकं रचिताद्भुतं समभवत्पुण्यैः कवीनामदः ॥ तुल्ययोगितायाम् । Ku. 3, 66 । विनियोगे । Ku. 3, 21 ॥ 8 ॥

पादपूरणे । धर्मे चार्थे च कामे च मोक्षे च भरतर्षभ । अवधृतौ । कर्मक्षयाच्च निर्माणम् ॥ [तु] विशेषे । U. R. 18, 7 । अवधारणे । न तु खण्डेन्द्रजूटस्य° s. 2, 568 । पादपूर्ती । Pa. 3859 ॥ [धिक्] निर्भर्त्सने । धिग्धिक् शब्दुजितम् c. Das. 141, 1 । निन्दायाम् । धिक् तस्य जीवितं लोके ॥ 9 ॥

[नि] क्षेपे । रे रे क्षव निकृष्ट दुष्ट कुमते । भूशार्थे । Ra. 2, 33, a । नि-त्यार्थे । स्मर नित्यमनित्यताम् । दानकर्मणि । Ku. 4, 38, c । संनिधाने । Su. 692, a । उपरमे । Ku. 5, 73, a । संशये । निरेकमेकोपि निराकरोति । आश्रये । Pa. 1091, a । राशौ । Pa. 752, a ॥ 10 ॥

मोक्षे । भोजेन दूतो रघवे निसृष्टः c. Ra. 5, 39 । अन्तर्भावे । रचितार्थाः कि-मिह निष्ठवाचः [?] । अधोभावे । अभिनिपतति पूरे पाथसां वारिदेभ्यः । बन्धने । Si. 5, 48, c । कौशले । M. U. 6, 22, c ॥ [नु] प्रश्ने । Sp. 5693 । अनु-

शये कोपे । शूलं तूलं नु गाढं प्रहर हरेति । विकल्पे । Sa. 137 । वितर्के ।
Bā. I, 36, d ॥ 11 ॥

[नज्] ईषदर्थे । अनुदरा कन्या । सादृश्ये । अब्राह्मणः । ब्राह्मणसदृशः
क्षत्रियादिरित्यर्थः । तद्विश्वद्वे । अर्धमः । धर्मविरोधी पाप्मेत्यर्थः । तदन्यस्मिन् ।
अनग्निः । अनग्निरन्य [?] इत्यर्थः । व्यतिक्रमे । न ते मुखं चन्द्रं मन्ये । चन्द्र-
मतिक्रम्य ततोप्यधिकं मन्ये इत्यर्थः । स्वरूपार्थे । न न न मम मां [?] स्पाक्षीर्नि-
षेधपरं वचः । निषेधे । नायं नायं न चायम् [c. the following stanza from
V. A. किं नन्दी किं मुरारिः किमु रतिरमणः किं हरः किं कुबेरः किं वा
विद्याधरोसौ किमुत सुरपतिः किं नलः किं कुमारः । नायं नायं न चायं न खलु
न हि न वा नापि नासौ न चैष क्रीडां कर्तुं प्रवृत्तः स्वयमिह हि हले भूपतिर्भीज-
देवः ॥] । अभावे । अवचनं वचनं प्रिय° Su. 2052 ॥ 12 ॥

[निर् । निस्] निश्चये । Ki. 2, 29, b । क्रान्ताद्यर्थे । Ku. 7, 7, c । निःशेषे ।
Si. 8, 33, b । प्रतिषेधे । निरालोकलोकम् c. Bh. S. 68 ; M. M. 190, 5 ॥
[प्राच्] पूर्वस्मिन् प्रथमे । Ra. 11, 65 । प्रभाते । प्रागुत्थानं च युद्धं च संविभागं
च बन्धुषु । स्त्रियमाक्रम्य भुज्जीत शिक्षे चत्वारि कुकुटात् c. Sp. 5510 ॥
दिशि । Ku. 7, 13 । देशे । प्राचीनाचलकाननानि भजते देवस्तमीवल्लभः । काले ।
S. K. 49, 5 । अनन्तरे । स्नातः पुरा प्राग्विलिपे देहम् ॥ 13 ॥

अतीते । Ad. 85, 1 । अये । प्राग्भाषि पुण्यं नृणाम् ॥ [प्र] गतार्थे ।
Ra. 8, 18, d । प्रकर्षे । Sa. 3, c । आदिशब्दादादिकमौदीरणैश्वर्यसंभवतियोग-
शुद्धिच्छाप्रीतिरान्तिपूजादर्शनतत्परप्रशंसासंदिक्योगावयववियोगान्तर्भावहृत्वम-
हत्त्वस्थितिदाननानर्थदक्षिणानुवृत्त्यादिषु ॥ [वा] समुच्चये । यशोधिगन्तुं सुख-
मीहितुं वा° s. K. Pr. 169, 7 । उपमाने । Si. 3, 63, c । विकल्पे । Sp.
1425, c ॥ 14 ॥

[वि] शेषे । विशिनष्टचन्तरात्मानं वर्णरूपापि भारती । अतीते । Ra. 5,
66, c । नानार्थे । विचित्राश्चित्तवृत्तयः ॥ [वै] हेतौ । परमार्थं वृणीते वै तेना-
स्थत नवैस्तव । पादपूरणे । आत्मा वै जायते पुत्रः c. V. P. 113, 20; Mall. on
Ku. 2, 61 ॥ [शम्] इयोः । Bh. St. 25 ॥ [स्विद्] परिप्रश्ने । द्विष
स्विदद्वयः समरेभ्युपैति । वितर्के । देवी स्विदेशा नरसंभवा वा ॥ 15 ॥

[सम्] सङ्गार्थे । Sp. 6671, a । प्रकृष्टार्थे । साम्राज्यं परमेषि तेजसि तत्र प्राज्यं समुज्जृभते । शोभनार्थे । नीवीवन्धवदागता शिथिलतां संभाष्यमाणे ततः । समार्थे । संविभागं च बन्धुषु c. 7, 13 ॥ [सम्] अतीते । Ra. 3, 5 । पादपूर्तौ । Me. 27 ॥ [ह] इयोः । निचकार विप्रान् जहधान [ह जधान?] शश्वत् ॥ 16 ॥

[हा] त्रिष्वपि । Da. 4, 31 ॥ [हि] हेतौ । Si. 1, 67 । अवधारणे । Ku. 2, 28 । विशेषे । स्पृशन्त्यातारुण्यं किमिव हि न रम्यं मृगदृशः । पादपूर्तौ । Da. 2, 2 ॥ [ही] Si. 11, 64 । विषाददुःखेत्वोः । ही स एव मुनेः पाणिरधस्ताद्विन्ध्यभूभृतः ॥ 17 ॥

[हम्] रोषभाषणे । हं वृषल मामाक्षिपसि । अनुनये । हं नतोस्मि तत्र पादयोः प्रिये ॥ [हुम्] वितर्के । हुं ज्ञातं यदि वा दिवानिशमपि त्वामेव यः सेवते । परिप्रश्ने । Pa. 120 ॥ अथ द्विस्वराः । तत्रादौ कान्तः ॥ [मनाक्] इयोः । Si. 2, 43 ॥ 18 ॥

[अङ्ग] संबोधने । Si. 2, 12 । हर्षे । Si. 14, 10 । पुनर्थे । हरति हृदयं नामैवास्याः किंमङ्ग न संगतिः ॥ [किंच] साकल्ये । देव त्वं किंच शत्रूञ्शमिति विजयसे । आरम्भे । K. Pr. 30, 3 ॥ [तिर्यच्] तिरथीने । Ku. 6, 71 । वक्त्रे । M. M. 69, 3 ॥ 19 ॥

[हिरुच्] मध्ये । वाडवस्य रुविर्वारां निधोर्हृष्टग्विजृभते । विनार्थे । हिरुकर्मणां मोक्षः । कर्मक्षये मोक्ष इत्यर्थः ॥ कान्तोपि ॥ [अति] प्रकर्थे । अतिरूपा हता सीता c. Sp. 149 । लङ्घने । Ku. 1, 38 । भृशार्थे । अतिवृष्टिरवृष्टिर्वा भवेद्यत्वोपतापकृत् । स्तुतौ पूजायाम् । शरौघेरतिसंचित्तः पर्यानिर्नुर्दिशोन्धताम् [?] । असंप्रत्यर्थे । अतिकम्बलम् । कम्बलानां न संप्रति उपभोगकाल इत्यर्थः । क्षेपे [sic] निन्दा प्रेरणं च तत्र यथा । Su. 3373 ॥ [अस्तु] पीडायाम् । अस्तु नाम विधुरेण वेधसा साधिरप्यलमुपाधिभिर्ध्रुवम् । बाध्यते किमधिकैरथाविभि [?] देवमेव शरणं विधीयताम् ॥ निषेधे । अस्तु सामप्रयोगेण ॥ 20 ॥

अस्तुयायाम् । अस्तु ज्ञास्यति कालेन सोल्पेनैव न भूयसा । फलं तस्येह पापस्य यज्ञेनापकृतं मम ॥ अनुज्ञायाम् । K. Pr. 294, 4 ॥ [आरात्] द्वौरे । Si. 3, 31 । समीपे । चित्तव्योमहता [?] आरादपि सत्र पद्यति ॥ [इति] स्वरूपे । Ra. 3, 5 । सांनिध्ये । पितोति ते तत्परतिं विधेहि । विवक्षानियमे । तदस्यास्त्यस्मिन्निति

मन्तुरिति c. Pa. 5, 2, 94, Kât. 2, 6, 15 | अत्र हीतिशब्दो विवक्षार्थः | मते | उरस्यौ हविसर्गै तु संप्राहुः पाणिनेरिति | अत्र हि पाणिनेरितीति पाणिनेमतेने-त्वर्थः || 21 ||

हेतौ | Sp. 546 | प्रकारे | पाणिगृहीतीति | अत्र हीतिशब्दः प्रकारार्थः | कियदिति इति स्त्रोस्तेन जिग्ये यदिन्द्रः | अत्र कियदिति कियदिमित्यर्थः | प्रकाशे | इतिभद्रवाहुः इतिपाणिनि भद्रवाहुपाणिनिशब्दौ लोके प्रकाशेते इत्यर्थः | अवधारणे | अङ्गीकृत्येति पार्थिवः | एवमर्थे | इत्युचिवांस्तमेवार्थम् | समाप्तौ | Da. 3, 35, d || [उत] प्रश्ने | Ku. 4, 8 | वितर्के | Da. 1, 56, b || 22 ||

समुच्चये | शौर्ये गाम्भीर्यमौदार्ये दाहिण्यमुत विक्रमः | विकल्पे | एकमेव वरं पुंसामुत राज्यमथाश्रमः || [तावत्] यावत् अवधौ | Ku. 7, 30 | आ रङ्गाङ्गुपति यावदौचितीं न विदन्ति ये | कात्स्नर्ये | यावहत्तं तावदेवात्र भुक्तम् | अवधारणे | यावदमत्रं तावद् ब्राह्मणान्भोजय | यावन्त्यमत्राणि तावत एव ब्राह्मणान्भोजयेत्यर्थः | माने | यावच्च येन च यथा च यदा च यच्च यस्माच्च यत्र च शुभाशुभकर्म लभ्यम् | तावच्च° c. Sp. 5343 || [प्रति] इत्यभूते | Ra. 6, 12 | भागे | किंचिन्मां प्रति दीयतां यदुचितं चेतोविसंवादकृत् || 23 ||

प्रतिनिधिप्रतिदानयोः | प्रतिद्विष्पमदामोदाहन्धं सप्तच्छदा न्यधुः | शेफालीभ्यो ददुर्लास्यं प्रतिगन्धाच्च मास्ताः || वीप्सायाम् | Ku. 5, 10 | लक्षणे | किंचिन्मां प्रति° Ratn. 308, 22 || [पश्चात्] प्रतीच्याम् | पश्चादस्तं गन्तुं सपदि दिनेशः प्रपद्यते पश्य | चरमे | यथौ पश्चाद्रथानीकं चतुःस्कन्धेव सा चमूः || [बत] आमन्त्रणे | बत वितरत नोय [sic] तोयवाहा नितान्तम् c. Gañ. 18, 14 ; Pa. 775, b | स्वेदे | Si. 9, 17 || 24 ||

धृतौ | अनुभवन्ति सकृत्सकलेन्द्रियाण्यभिमुखागतमिष्टजनं बत | आश्वर्ये | वराहो राहुर्वा बत बलचमत्कृत्यतिशायम् c. Sp. 1126 | अनुकम्पायाम् | विरम चातक दैन्यमपास्यतां बत कियन्ति चटूनि करिष्यासि c. 2, 87 || [यद्रूत] प्रश्ने | गुरोर्यद्वत्परीवादं त्वं कदद इवावदः | वितर्के | यद्वत्सरोजं मुखमेव यद्रूत् || [शश्वत्] सहार्थे | शश्वते मुनयस्तत्र तमसेवन्त योगिनम् | पुनरर्थे | शश्व-देव स गतस्तमाश्रमम् | नित्यार्थे | Ra. 2, 48 || [सकृत्] सहार्थे | अनुभवन्ति सकृत्° s. under बत | एकवारार्थे | Sp. 532 || 25 ||

[स्वस्ति] आशिषि | देव स्वस्ति वयं द्विजास्तत इतः ज्ञानेन निष्कलमषाः ||

[साक्षात्] प्रत्यक्षे । Si. 1, 31 । तुल्ये । इयं साक्षात्कर्मीमदयति मृगक्षी मम मनः ॥ [हन्त] दाने । स्वर्वं स दशकं धरो विनयवामैराननैः स्तुवन्सुदति याचते वचनहन्तकारं त्वयि । अनुकम्पायाम् । M. M. 68, 1 । वाक्यारम्भे । Bhag. 10, 19 । विषादे । हन्त चिन्तामणिभान्त्या याचितोसि स्तुतेसि यत् । तत्सर्वं वृत्तपाषाण० c. 2, 253 ॥ 26 ॥

निश्चये । Ki. 1, 43 । निश्चयेन हतेत्यर्थः । प्रमोदे । बाला चन्द्रकलेव कान्तिमधुरा हन्तं प्रिया दृश्यते ॥ [अथो । अथ] समुच्चये । सुजनः सुधानिधिरथो नयनानन्दं कस्य त्रिदधाति ॥ आयुषो राजचित्तस्य पिशुनस्व धनस्य च । अथ स्नेहस्य देहस्य नास्ति कालो विकुर्वतः ॥ मङ्गले । अथ प्रमाणमीमांसाम् c.B.H. 44; 82, n. 74 । संशये । Si. 9, 20 । आरम्भे । Ra. 3, 1 । अधिकारे । H. S. VIII, 1, 1 । अनन्तरे । Si. 9, 29 ॥ 27 ॥

अन्वादेशो । धनवांस्त्वमथो त्वा लोको मनयति । उद्दृशुवाचानय [?] तावदेते अथैनयोः पक्षिप [sic] सर्पिराशु । प्रतिज्ञायाम् । सर्वमनेकात्मकं वस्त्वयेति व्रूपः । प्रभे । अथ शक्तोपि भोक्तुम् । साकल्ये । स्तुतं माहाभाग्यं यदभिजनतो यद्युग्रतः प्रसङ्गाद्वत्सस्येत्यथ खलु विधेयः परिचयः । अत्र हि परिचयमात्रं विधेयं कार्यजातं तु साकल्येन संपन्नमित्यर्थः c. M. M. 101 ॥ सर्ववाचवदथो अप्युद्यम् ॥ [तथा] पृष्ठप्रतिवाक्ये । Ku. 3, 22 । समुच्चये । आगता मुनयस्त्वत्र भूगरविर्यमस्तथा ॥ 28 ॥

[यथा] निर्दर्शनं दृष्टान्तस्तत्र यथा । संचरन्ति महाधूर्ता वटे वरसुचिर्यथा ॥ [तथा यथा] उद्देशनिर्देशयोः । तथा भव यथा तात वैलोक्योदरदर्पणे । विशेषैर्मूषितस्तैस्तैर्नित्यमात्मानमीक्षसे ॥ न च मे० Si. 9, 56 । अत्र पूर्वोक्तौ यथातथाशब्दावुद्देशे । उत्तरोक्तौ तु निर्देशे ॥ साम्ये । गतच्छायथन्द्रो जगदपि तथावस्थमभवत् । जन्तु० Sa. 4, b ॥ हेतुपपत्तौ । सरस्यामेतस्यामुदरवलिवीचीविवलितं यथा लावण्याम्भो जनपुलिनोळङ्घनपुरम् । यथा दृश्यथाय० c. K. K. 125, 20 ॥ [वृथा] अविधिः शास्त्रोक्तक्रियातिक्रमः । यथा । आविकं संधिनीक्षीरं वृथामांसं तथैव च c. M. 5, 8 । अनर्थके । Ra. 2, 34 ॥ 29 ॥

[अनु] लक्षणे । Si. 5, 2, c । वीप्सायाम् । Si. 4, 60, c । इत्यंभूते । Si. 9, 63, b । भागे । बभुः प्रति नृपं प्रामपतिं पर्यनु कर्षकम् । प्रति भासं दिशं पर्यनु क्षेवं सत्यसंपदः ॥ संनिष्ठौ । Si. 7, 24, b । सादृश्ये । Ku. 1, 44, c ।

आयामे । Ra. 13, 35, a । गोदायामलक्षिताया निवृत्त इत्यर्थः । हीने । Ki. 13, 52, d । पञ्चादर्थे । Si. 7, 21, a । सहार्थे । Si. 9, 17, a ॥ 30 ॥

[ननु] आक्षेपे । Sp. 3367 । परिपश्चे । तत्त्वं तत्त्वं कथय ननु नः कासि कस्यापि पनी । प्रत्युक्तौ । Sp. 4443,d । अवधारणे । अमीभिः संसिक्तैस्तत्व किमु कलं वारिदघटैर्थदेतेपेक्षन्ते सलिलमवटेभ्योपि तरवः । अयं युक्तो व्यक्तं ननु शुखयितुं चातकशिशुर्य एष भीष्मेपि स्पृहयति नवाथस्त्वदपरात् [?] ॥ वाक्यारम्भे । ननु शुलक्षणाभासं ज्ञानमेकं परं पुनः । अनुनयामन्त्रणे । त्वमनङ्गशरैर्विशीर्यसे द्राक् स च कण्ठस्थितजीवमात्रशेषः । विशेषयोर्युवयोर्न दृढयतेन्यो ननु मान [sic] कमलाक्षि मा कृथास्तत् ॥ अनुज्ञायाम् । विपदो ननु संसरन्तु ता ननु या व्याधिभिराहितास्पदाः ॥ 31 ॥

[नाना] विनार्थो वर्जनं यथा । नाना नारीर्धिक्फला लोकयाक्वा । उभयार्थे । नानापक्षावमर्दः संशयः । अनेकार्थे । नानाविधं कृतकदेहभूतं समाजम् ॥ [स्थाने] कारणं हेतुस्तत्र यथा । स्थाने सृष्टेर्थः स्थितेः संहतेश्च । युक्ते । Ku. 6,67 । साम्ये । पितुः स्थाने गुरुं विदुः ॥ [अप] स्तेये । डायामपहरति कविः । अप-कृष्टे । Sp. 5245, c । वर्जने । आशङ्के शाङ्कलान्यासच्च स्मरात्पर्योषरात् । मुदि । Si. 5,63, d ॥ 32 ॥

पिपर्यये । Si. 2,54, b । वियोगे । कान्तापशुक्तः सुतरां मुमूर्ढः । निर्देशे । अपदिश्य दिवं गतां प्रियां विधिना तेन दशाहतः परे । विदुषा विधयः सर्वार्थिताः ॥ विकृतौ । अपकुर्वत्यव्यक्तं क्षुद्रे कुर्वन्तु किं महान्तोपि ॥ [अपि] संभावनायाम् । अपि स दिवसः किं स्याद्यस्मिन्प्रियामुखपङ्कजे — मधुकरीवास्महृष्टिर्विकासिनि पास्यति । शङ्कायां यथा । अथाज्ञया [sic ; perhaps अथ्याज्ञया] शास्त्रिनुरामना व [sic] प्राप्नोपि० s.Ra. 5,11 । अत्राहामर्व [sic] शङ्के मां संभावयितुं प्राप्नोसीत्यर्थः । गर्णायां यथा । अपि तत्रभवान् भावादचं सेवते । समुच्चये । Su. 3312 ॥ 33 ॥

पश्चे । अपीदमेवं० Ku. 5,62 । युक्तानि संबद्धानि पदानि तैषामर्था युक्त-पदार्थस्तत्र यथा । Si. 5,31 । कामचारक्रियासु । भवानपि च्छन्नं गृह्णतु ॥ [उप] आसच्च । K. Pr. 176,19 । अधिके । उप खार्याभिव द्रोणा मिलत्यागाभ्लेधिकाम् [sic] । हीने । उप गङ्गामिवापणाः । सादृश्ये । Ku. 1,36, d । प्रतियत्वे । विधाय सहजाशौचमुपस्करैर्नवं नवम् ॥ 34 ॥

तथोगे । Ra. 8, 93, c । व्याप्तौ । उपकीर्णि वनं पुष्टैः । पूजायाम् । गिरिशमुपचचार प्रस्थवं सा सुकेशी । शक्तौ । Si. 6, 63, a । आरम्भे । Ki. 2, 28, d । दाने । देवोपहारव्याजेन यज्ञव्याजेन येथ वा । दाक्षिण्ये । विनोपरोधात्सवितेष्वयैव [?] महीपतिर्यस्य वचश्चकार । आचार्यकरणे । Sp. 6555, c । दोषाख्याने । Ku. 5, 58, d । अत्यये । उपरतसर्वेच्छो वा यो वा संपच्चसर्वेच्छः ॥ 35 ॥

[अभि] वीप्सायाम् । वृक्षं वृक्षमभि सेकः । लक्षणे । Si. 1, 24, b । इत्थं भूते । अभि दिग्विजयं साधुरुपतस्ये शारक्षणात् । भाभिमुख्ये । Si. 2, 42, d ॥ [अमा] इयोः । अमा सह संनिधाने वा वसतः स्तर्याचन्द्रमसावस्याभिति अमावास्या ॥ [अलम्] निवारणे । Ra. 2, 34 ॥ 36 ॥

अलंकरणे । Sp. 7163 । सामर्थ्ये । Si. 2, 26 । पर्याप्तौ परिपूर्णतायाम् । Ra. 2, 39 । परिपूर्णा पारणेत्यर्थः । अवधारणे । R. K. I, 22 ॥ [एवम्] प्रकारे । Ku. 8, 5 । अङ्गीकारे । एवमस्तु कथया किमन्यथा । अवधारणे । अहार्थमेवं मृगनाभिपञ्चम् । अहार्थमेवेत्यर्थः c. Gan. 5, 11 । समत्वे तुल्यत्वे । रोलम्बगवलव्यालतमालमलिनत्विषः । वृद्धिं व्यभिचरन्तीह नैवंप्रायाः पयोमुचः ॥ न ईदृशा इत्यर्थः ॥ 37 ॥

[कथम्] पश्ये । Ku. 5, 66 । प्रकारे । Si. 2, 52 । संभ्रमे । कथं समायाता एव तातपादाः । संभवे । कथं स एवार्यतापसः ॥ [कामम्] विष्वपि । M. N. (1878) V, 7 ॥ 38 ॥

[किमु] संभावनायाम् । Si. 8, 24 । विमर्शे । किं नन्दी किं मुरारिः किमुरतिरमणः c. 7, 12 under नव् ॥ [जोषम्] सुखे । संतोषतः सोपि पुषेष जोषम् । स्तुतौ । जोषं सरोषेषि गुरौ विधेयम् । मौने । Si. 16, 16 । लङ्घने अतिक्रमे । जोषं सदोषेषि गुरौ न कुर्यात् ॥ [नाम] प्राकाश्ये । Ku. 1, 1 । कुत्सायाम् । को नाम वह्नौपम्यं कुर्वात शशलक्षणः ॥ 39 ॥

संभाव्ये । कथं नाम समेष्यसि । अभ्युपगमे । Si. 10, 86 । अलीके । Ku. 5, 32 । विस्मये । Sp. 2914, d । क्रुधि । ममापि नाम रावणस्य परैः परिभवः ॥ [नूनम्] तर्के । Me. 81 । निश्चिते । नूनमस्तं गतो वादी सिद्धेनदिवाकरः ॥ [प्राध्वम्] नर्मणि । प्राध्वमध्वनि मुधा विदधासि । अनुकूले । पाणौकृत्य रिषोलक्ष्मीं प्राध्वकृत्यापरः परम् ॥ 40 ॥

[भृशम्] इयोः । अस्माद्विना मा भृशमुन्मनीभूः ॥ [सामि] अर्धे । अर्ध-
मुन्मिषति पङ्कजाकरे सामि कैरववने निमीलति । जुगुप्तिते । तत्सामि यजतेव-
युर्यद्याज्यान्ते वषट्कृतम् ॥ [अयि] प्रभे । अयि स्वशः ° Ku.5,33,c । अनुनये ।
अयि निमिकुलजाते क्षत्रियम्लानिमूले परपरिभवभाषां संवृणु त्रीडितोस्मि ॥ [अये]
क्रोधविषादयोः । Pa. 775 ॥ 41 ॥

संभ्रमे । अये केयं धन्या ° Pa. 3518 | स्मरणे । अये रामो दाशरथिः ॥ [अन्तरु]
अन्ते । यौवनान्तरूपतिष्ठते जरा । स्वीकारे । अन्तर्हत्वा इयेनो मूषिकां गतः ।
परिगृह्येत्यर्थः । मध्ये । Me. 3 ॥ [उररी । उरुरी । ऊरी] इयोः । कोप°
Śi. 10,14, b । एवमुरुरीत्यपि । तदूरी° Śi. 2,30 ॥ 42 ॥

[परा] आभिमुख्ये । परापतसं पतगाधिराजम् । आनाभिमुख्येपि [sic] यथा ।
परावृत्तं सैन्यं हतविधिवशात्तावकमिदम् । गतौ । Ra. 9,81, d । अत्र हि परा-
गता असदो यस्येत्यर्थः । धर्षणे तिरस्कारे । Ki. 1,41, d । हिंसायाम् । परासनं
यो विवधे परेषाम् । भृशार्थे । H. V. 3,2 । विक्रमे । Śi. 2,44, c ॥ 43 ॥

[परि] व्याधौ । कदपरितापाय । उपरमे । Śi. 11,1,d । वर्जने । परिलिगर्त्त वृष्टो
देवः । लक्षणे । वृक्षं परि विद्योतते विद्युत् । आदिशब्दाद्वृप्तेस्थंभूतभागेषु यथा । वृक्षं
वृक्षं परि सेकः । साधुश्चौ मातरं परि । यदन्न मां परि स्थात्त्वीयताम् । आलिङ्गने ।
U. R. 11,12 । शोके । Bhoj. 87,12c. Su. 3180 । पूजायाम् । Śi. 1 17 , c ।
दोषकीर्तने । सत्यव्रतस्य च सतस्तनयं वनाय प्रस्थापयन्नपरिवादपदं भवामि ॥ 44 ॥

भूषणे । भज सुवर्णपरिष्कृतमासनम् । सर्वतोभावे । Śi. 9,18,d । व्याप्तौ ।
M. M. 153,5 । निवसने । Śi. 4,68, d ॥ [पुरा] भविष्यदासने । Me. 82 ।
चिरातीते । विप्रं पुरा पतगरादिव निर्जगार । प्रबन्धे सातत्ये । वसन्तीह पुरा छाचाः ।
सततं वसन्ति स्मेत्यर्थः ॥ 45 ॥

[पुनर्] अप्रथमे द्वितीयवेलायाम् । B. H. 66, v. 16 । भेदे विशेषे । किं
पुनः कूपसंधानपुलिन्दकृतसंनिधिः ॥ [किल] संभाव्ये । Śi. 1,36 । वार्त्तायाम् ।
Da. 7,14 । हेतौ । Ra. 2,53 । अरुचौ । Ku.5,64 । अलिके । Śi. 11,9 ॥
[खलु] वीप्सायाम् । विद्विः खलु कर्तव्यः शास्त्राभ्यासः समाहितैः । शास्त्रे
शास्त्रे इत्यर्थः । निषेधे । Śi. 2,70 ॥ 46 ॥

जिज्ञासायाम् । कः खलु° S. K. 47,19; c. Su. 1343, d । अनुनये ।
Nag. 29 । वाक्यालंकरणे । Śi. 10,90 ॥ [अव] आलम्बने । इन्तावष्टम्भ°

c. 4,213 | विज्ञाने | Ku. 4,13, a | वियोगे | कन्यावमुक्तनूपुरा | व्याप्तौ |
Śi. 16,27, d | शुद्धौ | B. H. 67, v. 29, b || 47 ||

[एव] औपम्ये | तत्वैव मे सन्तु सदापि संपदः | परिभिन्ने | Śi. 8,7, d |
ईषदर्थे | किंचिदेव वदति स्म सस्मयः | अवधारणे | वपुरेव तत्वाचष्टे भग-
वन्वीतरागताम् || [उषा] इयोः | गतकेलिङ्गमा रामाः पवसनैरहषातनैः ||
[दोषा] इयोः | Śi. 4,62, c || 48 ||

[मङ्गल] शीघ्रभृशयोः | Śi. 5,37 | तत्त्वे | वीक्ष्यते किमपि मङ्गल
मुमुक्षुः || [अतस्] त्रिष्वर्णेषु | हेतोरपदेशवदिति यथा हेतोरपदेशो वर्तते तथा
निर्देशो पञ्चम्यर्थे चेत्यर्थः | हेत्वपदेशो | Ku. 5,40 | निर्देशो | अतो गतः
संप्रति भानुरेषाम् | पञ्चम्यर्थे | Śi. 1,31, c || [इतस्] यतस् | विभागे | इतो
वसनि केशवः पुरमितस्तदीयद्विषाम् c. Sp. 1095 | यतो यतः° Śi. 23 || 49 ||

पञ्चम्यर्थे | इतः स° Ku. 2, 55 | यतस्त्वया ज्ञानमशेषमाप्न वैतन्यमुप्रा-
दिव दीक्षितेन | नियमे | इतः कुराज्यं नरकान्तमाहुः | नरकान्तमेवेत्यर्थः | यतो
न योगो [नियोगो ?] बत बन्धनान्तः | बन्धनान्त एवेत्यर्थः || [ततस्]
आदौ | ततः प्रयाते वसुदेवसूनौ | आदौ गते इत्यर्थः | कथान्तरे | श्रवणा |
ततथ | क्रमेणैव सुतीक्षणादीनुपस्थाय महाभूनीनित्यादि s. An. V, 4 | पञ्च-
म्यर्थे | Ku. 1, 46, d | परिपश्चे | जाम्बवान् | ततस्ततः s. An. 185 ||
[तिरस्] अन्तर्धी | पद्मयोनिस्तिरोदधे c. Ku. 2, 62 | तिरश्चि तिर्यगर्थे |
तिरोविवर्तितप्रीवम् || 50 ||

[नीचैः] स्वैरे | चरति स्वैरिणी नीचैः | स्वैरं चरतीत्यर्थः | अल्पे |
Me. 42 | नीचे | Śi. 11, 65 || [प्रादुस्] नाभि मागधे | प्रादुर्भावा हर्ते-
र्देश | मत्स्यकूर्मादीनि दश नामानीत्यर्थः | प्रकाशे | Śi. 8, 12, d || [पुरस्]
अधे | Śi. 2, 35 | प्रथमे | यथा समस्तं तिरिरांगुकं तथा पुरोपि रागाद्विलिं-
न लक्षितम् || [मिथस्] अन्योन्यस्मिन् | M. 8, 109 | रहसि एकान्ते |
Ku. 3, 2 || 51 ||

[अहा] नवपूर्वाज्जहातिः किपि अहा | धिगर्थे | अहा महापातकिनं भव-
न्तम् | शोकः स्थायी भावः | कस्तो रसः | विपादो व्यभिचारी भावः | त्रिष्वपि
यथा | देवी का जनकाधिराजतनयाहा जानकि कासि हाः [sic] c. M. N.
(1878) IV, 24; (1886) V, 12 || [अह] इयोः | विदितमह विधात्रा

यत्तदेवोपयोज्यम् ॥ [आहो] आड्पूर्वाज्जुहोर्तीर्विचि आहो | प्रभे | आहो किमेषा सुनुर्विरौति | विचारे | Sp. 1750 ॥ 52 ॥

[सह] संबन्धे | पण्डितैश्च विनीतैश्च धर्मज्ञैर्नेयशालिभिः | तिष्ठेद्वि बन्धनस्थोपि न तु राज्यं खलैः सह ॥ पण्डितादिभिः संबद्धं बन्धनमपि श्रेयो न तु खलसंबद्धं राज्यमपीत्यर्थः | साहृदये इवार्थे | Si. 5, 16, d | कल्पद्रुमा इवेत्यर्थः | यौगपद्ये तुल्यगे | Ra. 3, 61 | समृद्धौ | समद्रम् [sic] | मंद्राणां समृद्धिरित्यर्थः | साकल्ये | सतृणमभ्यवहरति | विद्यमाने | Sp. 1417, Kāt. 107, 2 ॥ [हीही] इयोः | हीही संपत्ता मे प्रियवयस्य मनोरथाः ॥ 53 ॥

अथ त्रिस्वरास्तत्त्वं चान्तः ॥ [ननुच] प्रभे | ननुच विप्रतिषिद्धमेतत् | दुष्टोक्तौ | ननुच द्वयेषामित्यपशब्दोयम् c. Si. 12, 13, d | सम्यग्वादे | ननुच एवमेवैतत् | स्तुतौ | ननुच कोस्य समः सुकृती भुवि ॥ [अपष्टु] चारु सुगुणं निर्दोषं देषहीनम् | इयोः | Si. 15, 17 ॥ [किमुत] प्रभे | Su. 1048 | वादे | न नित्यः शब्दः किमुतानित्यः c. Gan. 21, 13 ॥ 54 ॥

विकल्पे | किं वा विद्याधरोयं किमुतं छुरपतिः s. 7, 12 | अतिशये | Ku. 7, 65 ॥ [पुरस्तात्] प्रथमे | अनुचितमिति मत्वा तत्पुरस्ताच्चिरस्तम् | अप्रतो यथा | Me. 15 | पूर्वस्यां दिशि | पुरस्तादुदयः पश्चात्यथैवास्तमयो ध्रुवः | व्यभिचारे न चेदस्ति तत्र का परिदेवना ॥ पुरार्थो भविष्यदासञ्चिरातीतप्रबन्धास्तेषु तद्दुदाहरणं द्रष्टव्यम् ॥ [अभीदण्म्] शीघ्रप्रकर्षयोः | तद्धणोतीव तथान्योभीदणं तीक्ष्णाक्षरक्षारैः ॥ 55 ॥

संततपौनःपुन्ययोः | Si. 1, 32 ॥ [अवश्यम्] निश्चये | Sp. 668 | नित्यं शाश्वतमनवरतं च | शाश्वते | अवश्यं पृथ्वीयं क्षितिपतिसहस्राणि तु युः | अनवरते | अवश्यं कर्तव्यं शयनमशनं च इयमपि ॥ [इदानीम्] सांप्रतमित्यस्यार्थे | Sp. 5202 | वाक्यालंकारे | इदानीं भो दानीं विरतसि [? वित्तरसि] कथं नन्वमधुना [sic] ॥ 56 ॥

[तद्विनम्] इयोः | देवार्चा तद्विनं कुर्यात् ॥ [सांप्रतम्] इयोः | तन्मैथिलीं प्रत्याहर्तुमुपकमः परमितो नः सांप्रतम् ॥ [समया | निकषा] इयोः | गुणदोषाभिव्यक्तिर्वचसां संजायते सतः समया | प्रादुषन्ति विशेषा हेषां निकषो-पलं निकषा ॥ 57 ॥

[अन्तरा] विनार्थे । न द्वुखं धर्ममन्तरा । संनिधौ मध्ये च । Si. 19, 65, c || [अभितस्] अभिमुखकात्स्वर्ययोः । An. III, 41, d । शीघ्रसमीपयोः । Si. 5, 24, b । उभयतोर्थे । Si. 3, 3, c || [अग्रतस्] प्रथमे । अप्रजन्माग्रतः पृष्ठः । अग्रे । अयतो बाहुपाशेन केशपाशेन पृष्ठतः । पार्श्वतः कर्णपाशेन । s. 2, 538 || 58 ||

[अन्ततस्] पञ्चम्यर्थो हेतुः शासनं शिक्षा । चतुर्थपि । किंचिद्व्यधीच्च अन्ततः प्रज्ञां प्राप्त्यसि c. Gan. 27, 2 || [पुरतस्] अग्रे । Pa. 3952, d । आद्ये । भोजने पुरतः पुवः संप्राप्ते पथिमः सदा ॥ [पूर्वेन्दुस्] इयोः । पूर्वेन्दु-र्वितरन्ति संततमहो दानं निदानं श्रियम् ॥ 59 ||

[अहह] अहुते । An. 264, n. 2 ; Pa. 222, c । खेदे । मुदा यत्र प्राणांस्तृणमिव परार्थप्रणयिणस्त्यजन्तो लज्जन्ते कियदिति धिया तद्युगमगत् । तृणं प्राणप्रायं त्यजति न जनो यत्र समये वयं जातास्तत्रेत्यहह कुपणं जीवितमिदम् ॥ अथ चतुःस्वरौ ॥ [अन्तरेण] इयोः । तत्वं [sic] निहन्तुमवनीं दिवमन्तरेण । त्वामन्तरेण न हि संप्रति कश्चिदीशः ॥ [अहोबत] अनुकम्पायां खेदे च । Su. 503 ; Gan. 17, 10 । आमन्त्रणे । Ku. 3, 20 || 60 ||

एषां चाव्ययानामर्थकथनमुपलक्षणमात्रम् । अन्यथा भूयांसोप्यर्थाः सन्ति । यदाहुः । निषाताशोपसर्गश्च धातव्येति ते व्ययः । अनेकार्थाः स्मृताः सर्वे पाठस्तेषां निर्दर्शनम् s. Gan. 48, 1 ||

इत्याचार्यश्रीहेमचन्द्रविरचितायामनेकार्थकैरवाकरकौमुदीत्यभिधानायां
स्वोपज्ञानेकार्थसंग्रहटीकायामनेकार्थशेषाव्ययकाण्डः समाप्तः ॥

VARIOUS READINGS AND CORRECTIONS.

I. TEXT.

Kāṇḍa 2, v. 273.—MSS. both वैयाकृत्य०, वैयाकृत्य०, and वैयाकृतिकरे | c. note on Śāśv.
 105.—299. P कर्हूरे A कर्हूरे B खर्वे | 322. P धंकगडी हंजिका [P marg.: पंजिकाप्रथमक]
 c. Vi. 1286; A once पंकगडी | 358. P A सुरौषधौ B गुरौषधौ | 516. स्थिरे नित्ये] कील
 नित्ये इति पाठांतरे P. marg.

3,125. P S छद्मेडके A B छमंडले, but B in comm. छमंडकः प्रदेशविशेषः | c. Vi.
 323.—180. P. गर्भागृहस्थोः | Probably correct, c. Vi. 513.—198. धान्ये] P ध्याने | 535.
 रते] P marg. तरोति वा पाठः | 588. MSS. खद्वांश० | c. Vi. 1611.—766. P सल्लकीद्रुमे |
 4,48. MSS. नादौ गौणे च भेदे च | 102. P कर्हे | Probably correct, c. समृद्धे Vi.
 809.—205. P प्रासादे | 323. A B सुवर्णोलतरौ |

5,32. MSS. both पिञ्चुलिका० and पिञ्चुलिका० | 48. P चितापूर्णे; A चितपूर्णे and चितापूर्ते;
 B चितापूर्ते Vi. 2071 विकापूर्णे ||

II. COMMENTARY.

Introduction. V. 2. A °हुश्लानां, B °दुश्लानां.

P. 3. L. 1. A °नेकार्थः; 14. B °संख्ये.

4,10. MSS. जानतः; 26. A कोईः; 28. A बद्धक्षणे.

5,4. A शशाश्चायामपरैरजन्यां; 9. A त्यजनितात्राः; 24. A मुनिस्वानां. 27. A चेहत्तमणके.

7,9. B कंकसिका; 23. read उद्धद्यानामिव; s.H.P. 8,74.

9,28. MSS. युवतिरेखा.

10,4. A विटपितानां, B विटपानां; 20. A मरके(?) 23. A नागराजेन.

11,24. A जानाति; 29. A अनंतरंगः.

12,19. A °विभूतयोः; 20. A °मकारिका; 29. B °नघैः.

15,2. A प्रावधा.

16,14. Read गुण० with B and A sec. m.; 26. A गौडाः.

17,13. A आलस्या, B आलस्यै.

18,12. A सस्कोट०; 18. B यवेषुः.

19,1. Read °शुधः with A.

21,4. Read जातुनिविष्ट०; 6. A तेमेत्सि.

22,16. A चंडासु०; 23. °करपेपरसाद्रिक्ति०; 25. A हरिजयमितिशौ०.

23,24. Read सेवाक्षणो वर्तते with A.

24,2. B अथवा; 3. A °रंशौ, B and Mkh. °वंशो.

25,1. A यद्यद्वयहेतोऽर्थालं; 13. A वाढी, B बोढी; 15. B रौच्य॑; 22. B निपातनादै.

26,12. A तव वर्णमयु०.

28,7. A वहृदवणेति, om. B.

29,16. A निवृचिः.

30,3. A भवतो विघ्ने॒; 12. A सतां स्तुत्यौ तव B स्तुत्येस्तव॒; 29. °मैकांतरं MSS.

31,11. A °प्रवरवते॒.

34,14. A वर्गे सुरम्या॒; 21. MSS. समर्थर्यातप॒; 28. B प्रतयतिरां कौ०, A indistinct.

35,2. Read प्रथ्यलक्षं with A; 16. B °रोधः; A?; 29. A जनस्य.

- 36.27. A न स्वमीकरः.
 37.8. B तव तिथौः; 16. B पादैः; 19. B नेदंची, Mkh. वैन्दवी; 21. A ओकारं, B °तंयुक्ते.
 39.1. Read वन्धने; 2. read विमेदनो; 7. A स्वबोधजं. 23. A °वाकेण.
 41.29. MSS. चाक्रिताश्चाः.
 42.4. A जिनाः.
 43.15. Separate वर्षे भर्षेण.
 44.9. B °लक्ष्या; 12. A वनमनुसृतं (?) , B वनमसृतं.
 45.11. Read सूनाः.
 46.4. MSS. भृशंस ; 25. MSS. गुंफाक्लेशः.
 47.9. A अनाक्लितः माहंति शब्दव्यतः परोत्र कः; B only वृत्तः परोत्र कः.
 48.4. B तृष्णा प्रशास्येदृजसा सहेव; 14. Read with A सभामौजशीन; 28. A om. from पराक्रमः to वा.
 49.2. B ना रुद्धः 14 क्षमंदृढयंव्यातां B, om. A ; 19. A उच्छलश्च.
 50.11. B एकत्रयीः 13. B °यागादिः 25. A यशीरुपकं.
 52.10. MSS. लक्षोः 23. A अर्धार्थार्थी च.
 53.5. A वंदिनोः 14. read °प्रतिज्ञायेऽर्थाः.
 54.11. Read गच्छेन नव्यं with A ; 12. A पश्यते (?) ; 13. B योगिवत्.
 55.17. A अरुणोः om. B.
 56.15. Read with A यूने नयज्ञः कितवो ; 22 °विच्छाय° om. MSS.
 57.10. Read with A मायाविनमसायं.
 58.5. Read with A नमेस्त्वर्वीयै (?) ; 24. read स्थेया ; 27. MSS. सौमेन.
 59.9. MSS. °भ्युदयतः ; 12. B ख्यायै (?) ; 16. A नतामरतरः.
 60.18. A °दुदिनं, B °दुषितं.
 61.7. A क्षूरैश्च ; 8. A मुखाखरुः ; 29. A गौरश्चूरितं.
 62.1. MSS. कंगुः ; 18. A °कुलालयेन ; 22. A वेषवारा° ; 25. A निविशेते.
 63.1. B नृपशिखजनजानी° ; 8. A °भरमय° ; 29. A °गिरो (?) ; om. B.
 64.20. A परमसमयेभित्यन्यै.
 65.3. B यस्यां. 9. A °र्घ्यं पूर्वेवी ; 14. A बधुभिरी° ; 16. A इच्छिवि° ; 18. A °वर्चन्त्रम् ; 20. A दिवा.
 67.21. A °मुं सृतिभीति°, B सुभृति°.
 68.14. A हरिरुपैष्ठो.
 69.4. A om. च ; 5 A °आवशुदो B पटो; 8. B निष्पदस्य.
 69.9. Read with A नार्तादासीत्, A कल्युमो (?) B कल्यो (?) ; 13. B गुलिका ; 21. A विभासिता.
 70.5. Read °पिङ्गस्तमुवाच यावत् ; 14. B ईषयकृत्परिणामो.
 73.2. A रल्यो B रलेण्यो ; 19. B वंध्याविस्त्या इव.
 74.14. Read अविवदन्युदयावि° ; 15. A °भास्यु नेति B भास्यु ; 25. A परद्वां (?) ; MSS. चन्द्रदण्डे (?) ; 26. A भूलाङ्गम°.
 75.13. Read with A कर्जैवि° ; 24. A °चयनी.
 76.1. B कूलवर्जिते, and तत्र for तत्र; 5. read च°.
 77.26. A सुदुनिं°, B सुदुग्निं°.
 78.5. A °प्रकारे, at 2,529 पवार.
 79.6. MSS. °न्यंगनां ; 18. A अत्र अंगतादल दाने (?) ; 22. read राजाध्यक्षः.
 80.11. Read with A विचक्षणे ; 16. MSS. मृजासुदो (?) निकिप. 21. A धाम्यन्येव न (?) .
 25. A सजको (?) , B सजले, read सजने (?) .
 81.1. A इयं द्वयस्यापतिमं प्र° (?) ; 27. read वेशन्ताशुष्टि°. 28. B अवग्रहदहस्तस्या, A very indistinct.

- 82,5. A इदमपि, द्वाराददः; 6. B इदमति०, A तमसि॑; 8. A परलोके परत्र, B वर्त्तेऽनुदेशोपि॑; 9. B उन्नरद; 12 read पिञ्जूनैः.
- 83,1. B °मासके॑; 5. A तपस्तेषभ, B तपास्तपस्य॑; 11. A defective B illegible; 18. B द्वारशिखाया॑; 20. B विश्वाति॑ (?) विश्व॑.
- 84,8. Read क्रीडा॑; 21. B इन॑.
- 85,1. A °सहस्र॑; 4. नृचमगेन्द्रजायाः॑ (?); 18. read °शब्दादसत्याः॑. 23. A °तोपि॑ शंपाशंपातर-रतरे॑, B संपाशंपातकातरतरे॑.
- 86,1. Read प्रौहप्रौ॑; 16. read महीपः॑ (?); 21. A °आंचलौ॑ (?).
- 87,2. A and B once व्यक्तिः, B once विक्तिः; 3. A twice, B once, व्याख्याम्॑; 14. B चर्दति॑; 19. read गतजन्मा॑ परिणतवयाः॑। यथा॑.
- 88,18. A तत्त्विसेवाशया॑.
- 89,2. A स्वरूप॑; 8. B कारुण्यं, om. A; 17. B शैषमेचकः॑ कीचकाष्टजा॑; 23. A विकल्पाटयोः॑.
- 90,5. A कौ॒शेष्वराचाचना॑, om. B; 11. A कीवः॑; B खीवः॑.
- 91,6. Read पन्थाः॑.
- 92,17. A प्रतीकासिंशु॑, B प्रतीकाभिसु॑; 24. read °पातकः॑.
- 93,14. Read सन्तो॑ Mkh.; 23. read °मन्त्रसूतिः॑.
- 94,9. MSS. °कराविव॑ मुस्ता॑; 16. MSS. बीजसंकोचकः॑. 17. A °कवलीक॑.
- 95,14. Read °विषययोरपि॑.
- 96,21. MSS. शीता॑.
- 98,26. A सर्वव्यं.
- 99,14. A हृत॑ च्छदस्य॑.
- 100,3. Read क्षेत्रा॑; 10. A हिमोत्सवे॑; 26. A °मध्यः॑.
- 101,8. B सत्॑ तं॑; 11. B कर्षं॑; 21. read द्रयोः॑ | गण्ड॑.
- 102,6. A परिवेत्ता॑, B थ॑ वरिवेत्ता॑; 7. MSS. दारुहंप्रहीः॑. 20. B मधुमंडपः॑; 22. A कलिकला॑.
- 103,8. A °मारोह॑, B °मारहो॑.
- 104,5. A टिकी॑; 6. MSS. यै॒वल्लस्तथा॑; 18. A वह्निविश्वो॑, B वह्निविशितो॑.
- 105,4. Read सा॑; 5. MSS. मनुग्रहण॑; 13. MSS. बहुतरणेनो॑.
- 106,8. Read निर्वाणमपि॑; 27. MSS. वंशस्यते॑.
- 107,9. A रोध्यति॑ (?); 10. read व्यालकुञ्जरः॑?
- 108,3. Read श्रेणी॑; 19. A न॑ मृतिः॑; 28. B न॑ व्युक्तियुक्तिम॑.
- 109,13. MSS. मंत्रावर्त्त॑; 15. Comm. defective; in Mkh., the passage आनर्त॑ quoted for the meanings समर and वृत्तस्थान; 20. B कोलायमानै॑.
- 110,20. A तस्या॑ (read तस्य॑); 21. MSS. om. ते॑.
- 111,14. Read अमृता॑ (dele जीवा॑); 18. dele the [?] and read गणिकापक्षे णत्वं॑.
- 112,24. MSS. °र्घ्यनेन धात्रीचतां॑ (?); 29. B °सृताङ्ग॑.
- 113,4. A वियामारणसच्च॑, B वियामामणसच्च॑.
- 114,24. MSS. °स्फूर्तिभूमा॑.
- 115,4. A om. ज्ञाते॑; 21. A परिहाररज्यतमिदं॑.
- 118,28. A प्रमदैभिः॑; B प्रमदादिभिः॑.
- 119,25. MSS. सप्रभावः॑.
- 120,6. Read चोथपरिहार॑; 21. MSS. defective? (लेप्योषित् not explained); 25. MSS. °चाव्यग्रकरः॑.
- 121,12. A °कवृक्षः॑, B °गटुक्षः॑; 23. A अविशदै॑.
- 122,20. Read निहन्तु॑ (?); 26. MSS. वयः॑.
- 123,15. B °मन्मालयन्ति॑; 16. B स्वैच्य॑ (स्वल्पम् ?); 17. A °निधमारिनिधनानि॑, B निधनाध-नानि॑; 21. MSS. निदानेतर्वृक्षः॑.

- 124,2. Read मुने: (?) ; 17. A °सत्यकौ, B °सर्वको; 22. MSS. तनु.
- 125,4. A प्रचल°; 6. read °पङ्कजयोजनम्; 22. read हनु?
- 127,28. Read जहरी (?).
- 128,19. Read देहसाधनम्; 27. A हव्यप्रवाहहयवाहुहायनहचयवाहस्फू, B हव्यप्रवाहस्फू.
- 131,7. A °पादभ्यो.
- 133,5. B सुकुटीकृत°; 8 A विभूषतग्रहादिः; 24. A कायोऽयु°, B कायोऽपि.
- 134,2. A एवायं, B एवायां; 11. MSS. om. च; 15. A अर्जन्यं. 24. A शैलांशाऽवयव.
- 135,3. A °वामिते; B °तामिते; 10. MSS. °विषयः तत्र (?). 25. A वित्त°, om. B; A लभ्य मये.
- 136,9. A °मीले; 13. MSS. om. मानभेदे.
- 137,11. B सुकृता (read मुकृता ?); 23. A °लक्ष्मवली; 28. B अन्ये.
- 138,4. A किमओतु, °रत्तोपि; 10. A स्थितास्तेप्रतः; 12. कर्तुरस° MSS; 18. A स कर्व्य-राक्षद°.
- 139,6. Read बाहु°; 25. A नगर्या, B नगर्याद (नगर्यादि°?). 27. Read खण्डखपैरभौ°.
- 140,14. Read तत्रैणनेत्रा? (MSS. तस्कै); 20. B कुरगक्षांकुर° (?); om. A; 24. read जित्वरं छिं; 28. MSS. शातैर्वै° (?).
- 141,6. MSS. गुल्मी°; 23. MSS. द्वापरं; 28. MSS. तवायोपि.
- 142,17. MSS. °कुर्जे; 20. read °परिथमे with A; 22. read दर्की for देवी.
- 143,1. च om. MSS; 12. MSS. सुरकृतः (?); 17. read वलगत्यस्यौ च°.
- 144,9. MSS. मसूरानवलोक्य; 22. A छगलैः.
- 145,4. Sic MSS; 22. A pr. m. घोषावली°.
- 146,5. MSS. °सांद्रस्तुत°. 26. B कलाप्रेण.
- 147,1. A °द्वये; 7. B स; A illegible; 23. MSS. कंदली°.
- 148,2. A °सीनः शुनस्तवा; B °पातसीतः; 24. MSS. तदेशाले; 27. A °येवध्यवस्मुः; B प्रीयते-वध्यवस्मुः.
- 150,25. B तैमे, A (?).
- 151,6. A °योग्येवे (?); 8. read पांसुलेवेये (?).
- 152,7. Read चतुरस्तुत° (?); 13. MSS. निस्कुभातीव (?); 26. MSS. °कंपानतं.
- 153,20. A स्वः पुरो; 24. MSS. वालाकांतः (?).
- 154,25. A निष्पानिष्पावकृतः बल्यत्.
- 155,1-2. B प्रभवे य°; 22. B स्थानरब्लभ, om. A; 23. MSS. defective; 24. B गौही°, A पूर्णो.
- 156,7. MSS. सहावस्ता; 17. B °कपिशां; 21. MSS. °प्राय; 24. read °करीव साधु° (?).
- 158,2. A विभोद, B विभिं; 4. A °च महेशश्च, om. B. 5. A बृक्षमुञ्जुषुञ्जिः, om. B; 10. A अबृवन् वापि. 27. MSS. बुद्धिं.
- 159,5. A योषाः सखः, B योषासेषाः.
- 160,13. A कुक्षं, B कक्षं; 15. A सागना°; 16. A °परिचिक्ष°; 24. B क्षणाद्वि° (?); 25. A (and B?) तछुचमा°.
- 162,1. B वाणिजादपरे; 24. MSS. °रोचिषां.
- 163,9. B न व्यथापि विधिना; 16. B जंघाजवालू°.
- 164,15. B °व्यभिचारभयं, MSS. भयेनकः for भयानकः; 16. After प्रच्छति MSS. add वा यथा; 25. A सौख्य°.
- 165,23. A °विकलत्, B वलचत्, Mkh. विगलत्.
- 166,17. MSS. राजे.
- 167,4. B तवः; 8. Comm. defective; read लित° with B.

- 168,6. B कामदान०.
 169,2. A om. क्रव्येतयन ; 26. A °कश्यपस्य, B °कच्यपस्य.
 170,21. Mkh. कुलिशतां (?) ; A and B यांतो, B विशु०.
 171,16. A चुटीं, B चुटीं.
 172,2. MSS. करणमूमि : ; 6. A °विनिष्ट०, B विनिष्ठ. Mkh. निविष्ट.
 173,3. B °हृषिया; 7. Dele the [?]; 27. MSS. °तंचनचंददुच०, Mkh. चंचुचञ्जु (?)
 perhaps °चच्चदुच०.
 174,9. B धुतराभन० ; 18. MSS. साध्य० ; 25. MSS. निषिद्धां.
 175,4. B विद्धिः ; om. A ; 9. MSS. तस्याः प्रतिमानमानमसहः;
 175,24. A हुरात्मन्.
 176,17. B पत्तेकेश० (?); 21. B सदासके (?); 25. A °बहु०.
 177,2. MSS. मेघया तु संगतः (A संसगतः); 5. MSS. °पञ्चः. 19. A परिक्रेदः om. B.
 178,6. B कलेक्टरै ; 9. MSS. समनाहृयौ.
 179,11. MSS. पदादिः & पादादिः; 20. MSS. कुलालोयां०.
 180,10. Perhaps जनसंसत्सहै ; 14. perhaps °तरलिततरवारि०. 26. अद्वैनं प्रवृद्धस्त० B.
 181,20. MSS. नतांगी ; 22. B आमकूट ; 24. A कुमेतटोपि तौ स्तनो, B कुमतटो तौ.
 182,13. MSS. रितस्कृत० ; 16. sic A ; B हरिश्चन्द्रनृपसुते यथा। ततः प्रविशति सुतारा दोहि-
 नाथस्थ (?). The example for हुताशन has been omitted by the copyist. In A, the ex.
 for 'son of Hariśchandra' is missing. 17. B आथयकारणे ; 21. A जलोपस्पर्शी, B °स्पर्शी.
 183,15. A विलयात् ; 18. B तमस्तानविभाविनी ; 26. A सुदरि. 28. B यत्स्वसाधि (?).
 184,2. तमोपहं is the example for अभि, the ex. for चन्द्र has been omitted by the
 copyists (?). 4. B om. °प्रसारणा० ; 6. Sic MSS.; c. H. 683, C; 21. B °वेषुः.
 186,19. A नवानि (?), B illegible, 26. MSS. ददाति.
 187,15. A and Mkh. write आसुतीबल ; 16. MSS. उयक्तो.
 188,9. A अया ; 15. A नमस्तः B नमस्य (?); 18. MSS. त्वमुच्छिष्ट.
 189,6. A यद्रेनूरै ; B ?.
 190,1. A प्रहोऽति. 5. अनश्चरिन्य B. om. A ; 6. A सां ; 22. MSS. °मीहितं.
 191,4. B जहौन ; 8. Read विस्मये। S.i. 11,641 ; 24. B °वाथिभिं ; 28. B वित्त०.
 192,5. Supply प्रत्यक्षे before क्रियदिति ; 14. B लक्ष्यं ; 20. A विरत.
 193,1. प्रत्यक्षे om. MSS ; 8. Probably क्रस्य न ; A °विच्चस्य ; 14. B शक्तोति.
 194,8. A दृश्य अन्यो ; 12. MSS. °विमर्शः ; 20. Perhaps मधु मधुकरी० ; 22. A प्राति; om. B.
 195,11. MSS. परिपूर्णिया०.
 197,13-14. A यतो न योगा, B तयो नियोगा (?); 21. Read नाचि नामधेये (?).
 198,6. B सुखं मुद्रणां ; 24. MSS. न त्वमधुना (?).
 199,13. B. तत्त्वं.

ADDITIONAL REFERENCES.

1,5 (p. 3,13) विश्वं० is quoted in the colophon of the Berlin MS. or. fol. 1034 (Weber's Verzeichniss, No. 1727) of the Vidagdhamukhamandana.	2,137 (24,12) संपूर्ण० is Sp. 2156 : c. Darpadalana 1,38.
2,10 (p. 7,23) उप० is H. P. 8,74.	2,168 (28,26) तात बा. III, 5.
2,60 (14,2) पिहिते c. also Peterson's Second Report p. 153, last line.	2,188 (31,23) कालि० s. C. on Dhvanyā-loka 25,1.
2,133 (23,24) सेवक्षणो (sic A) is बा. V, 22, d.	2,230 (37,21) ओकार० c. V. P. 179,2.
Correct accordingly.
	2,234 (38,9) निःवासान्व० is Dhvanyāloka 63,3 : c. Rām. 3,22,13 Gorr.

- 2,278 (44,12) वनम् c. also V. P. 161,20.
 2,308 (48,14) समामौ° is K. K. S. 1,46;
 Correct accordingly.
 2,312 (49,11) क्षेमं Dhvanyāloka 77,5.
 2,344 (53,27) क्रियार्थी H. S. 3,33.
 2,372 (58,5) नमो° is Sp. 1554 : c. Bā.
 III, 11. Correct accordingly.
 2,432 क्षेमं see under 2,312.
 2,469 (69,17) कीला Kāmasūtra (Bombay 1891) 152,24.
 2,484 (71,21) पालीय c. Ratn. 312,1.
 2,487 (72,8) फलो° Ku. 5,6.
 2,516 (75,20) शुवा Bā. p. 10,12.
 2,522 (76,19) धात्वर्थः c. Bühler's Detailed Report, Appendix II, No. 257.
 2,546 (80,8) सत K. K. S. 5,42.
 3,173 (103,5) विसंहिता is Sp. 1424. Note the reading भेष्टङ्गः; c. Benfey's Pant-schatantra II, 525; and Journal Roy. As. Soc., N. S., XX, 475.
 32,25 (108,14) हिरण्यमे° Sp. 4484; c. Peterson's Auchityālāmkāra of Kshemendra p. 28.
 3,247 (110,19) कर° Bā. I, 37. Note the reading.
 3,253 (111,9) सत्यं Dhvanyāloka 117, C.
 3,265 (112,15) ज्ञात्वं c. Kāmas. 30,2.
 3,279 (114,12) स H. P. 7,15.
 3,328 (118,20) हर्षस्य | The verse in its entirety is quoted in the first chapter of V. A., where pádas 1-2 run thus:
 संस्तम्भिनी इथुनितस्वतटैर्धिरिच्या:
 संवाहिनी जलमुचां चलकेतुहस्तैः ।
 3,337 (119,22) धैवतो H. 1401.
- 3,342 (120,5) संज्ञ H. P. 8,300.
 3,482 (133,24) कायो° Darpadalana 1,44.
 3,490 (134,23) मूर्त्ति° Dhvanyāloka 113,12.
 3,505 (136,16) see under 3,225.
 3,544 (140,10) अज्ञ° c. Nārada in AK., Bo. ed. of 1877, p. 41.
 3,625 (147,24) देश° Bh. S. 46.
 3,675 (152,26) see under 2,188.
 3,683 (153,19) अलं K. Pr. 86,3; from Mhbh. Śāntiparvan 5685.
 3,689 (154,2) आलि° Dhvanyāloka 89,10.
 3,696 (155,1) विषयो° c. H. P. 3,291.
 3,698 (155,11) तत्त्वी° c. Dhvanyāloka 76,11.
 3,705 (155,24) नायिका Kāmasūtra 74,9.
 4,15 (163,25) इत्यमति Bh. K. I,26. Correct accordingly.
 4,26 (164,20) नव° Bā. V, 35.
 4,43 (165,18) पञ्च c. also Su. 1429.
 7,4 (188,21) येनांस. Dhvanyāloka 25, C; c. also Bā. VI, 31, d.
 7,6 (189,1) तं बा. I, 40.
 7,10 (189,23) स्मर c. the verse कुरु 2,362.
 7,14 (190,21) यशो° Ki. 3,40.
 7,15 (190,26) आत्मा is probably quoted from ... P. 1,136.
 7,16 (191,2) नीरी° is S. K. 278,18 = Amaru 160 in Kāvyamālā II, 18, p. 84.
 7,17 (191,7) स्वर्ग° is Su. 2236. Correct accordingly.
 7,29 (193,20) तथा Da. 4,17.
 7,35 (195,2) गारि° Ku. 1,60.
 7,42 (196,6) अपे c. Bā. 60,21.

ABBREVIATIONS.

- A.K. Amarakośa. Bombay 1877.
 An. Anargharāghava (Kāvyamālā).
 Bā. Bālāramāyaṇa. Benares 1869.
 Bezz. Beitr. Bezzengerger's Beiträge zur Kunde der indogermanischen Sprachen.
 B. H. Bühler, Ueber das Leben des... Hemachandra. Wien 1889.
 Bh. Mahābhāṣya (Kielhorn).
 Bhag. Bhagavadgītā.
 Bh. K. Bhaṭṭikāvya.
 Bh. N. Bhāratīya Nātyasāstra.
 Bhoj. Bhojaprabandha, Calc. ed. of 1872.
 Bh. S. Bhallatāśataka.
 Bh. St. Bhaktamarastotra.
 c. compare.
 C. Commentary.
 Ch. S. Chandīśataka.
 Chh. U. Chhāndogyopaniśad.
 Da. Damayantīkathā or Nalachampū. Bombay, Sake 1807.
 Daś. Daśarūpa. Hall's ed.
 Gan. Gaṇapratnamahodadhi.